

194.

A MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYSÁG FORRÁSAI

I

BALASSI KIADÓ

A MAGYARORSZÁGI
BOSZORKÁNYSÁG
FORRÁSAI

I

A MAGYARORSZÁGI BOSZORKÁNYSÁG FORRÁSAI

I

Szerkesztette
BESSENYEI JÓZSEF

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST, 1997

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Intézetében

Megjelent az Országos Tudományos Kutatási Alap
„Hatások, konfliktusok és változások az újkor népi mentalitástörténetében.
Történeti néprajzi vizsgálatok XVI–XVIII. századi levéltári források és kéziratok irodalom
alapján” című programja (témavezető Pócs Éva)
és az OKTK „Kulturális hagyományaink feltárása, nyilvántartása és kiadása”
kutatási főirány keretében

Az I. kötetben közölt források feltárói

Bessenyei József (1–15, 17–24, 65, 67–70, 75–76, 78,
81, 84, 120–122)
Karacs Zsigmond (29)
Kristóf Ildikó (25–28, 30–33, 87–119)
Pál-Antal Sándor (16, 41, 43, 48–49, 51–63)
Szent István (64)
Szikszai Mihály (123–143)
Szűcs János (42, 44–47, 50)
Tóth Péter (34–40)
Zsupos Zoltán (66, 71–74, 77, 79–80, 82–83, 85–86)

ISBN 963 506 116 1

Balassi Kiadó
Felelős kiadó Kőszeghy Péter igazgató
Szerkesztő Boros Judit
Tördelő Káta Ferenc
Műszaki szerkesztő Agócs András
Megjelent 50,05 (A/5) ív terjedelemben
A nyomdai munkálatokat a László és Tsa Bt. végezte
Felelős vezető László András
A kötet szerkesztési munkálatok a Sprint-R Reklámstúdióban készültek

TARTALOM

Előszó.....	7
Bevezetés.....	11

OKIRATOK*

Abaúj-Torna vármegye.....	21
Alsó-Fehér vármegye.....	88
Árva vármegye.....	96
Bars vármegye.....	117
Bihar vármegye.....	129
Borsod vármegye.....	161
Csík vármegye.....	188
Csongrád vármegye.....	210
Gömör és Kishont vármegye.....	215
Hajdú vármegye.....	368
Hont vármegye.....	452
Jász-Nagykun-Szolnok vármegye.....	455
Helynévmutató.....	537
Függelék.....	549

* A perek részletes jegyzéke a kötet végén, a Függelékben található.

ELŐSZÓ

A magyarországi boszorkányüldözés majd három évszázadát dokumentáló forráskiadványunk első kötete az 1913-ban nyilvánított vármegyék közül tizenkettőből közül szöveghű, teljes terjedelmű perszövegeket. Ezt reményeink szerint egy-két éven belül követi a második kötet – Kolozstól Zemplénig –, majd pedig a harmadik, az időközben még napfényre kerülő dokumentumokat új ábécében tartalmazó pótkötet. E félig kész mű a „Hatások, konfliktusok és változások az újkor népi mentalitástörténetében” című kutatás keretében született meg, amely négy éven át az OTKA támogatásával folyt.

Az 1991-ben indult kutatási ciklusban – történészek és néprajzkutatók közös munkájával – a magyar parasztság mentalitástörténetének néhány fontos fejezetét vizsgáltuk, elsősorban XVI–XVIII. századi levéltári források alapján. A vizsgálat gerince a boszorkányság kora újkori forrásainak feltárása és komplex elemzése volt (ez megkezdődött már a nyolcvanas években, a TS 4/4 program – az OTKA támogatáshoz képest szerény – keretei között). Kutatásaink fő indítékát a hatvanas-nyolcvanas évek nyugat-európai történeti antropológiai irányzatai adták, amelyek a néprajz kutatási területének időbeli kiterjesztésével, új forrástípusok elemzésével rekonstruálták a középkori és kora újkori közösségek társadalmát, kultúráját, mentalitását és folklóráját, egyben komplex látásmóddal és a történettudomány szigorúbb forráskezelő módszerével ragadták meg a népi kultúra és az elit kultúra sajátos jellemzőit, kölcsönhatásait, változásait. Az volt a szándékunk, hogy hasonló intenzitást, kiterjedést és komplexitást adjunk kutatásainknak, egyszerre törekedjünk a magyar népi kultúra jelenségeinek európai összefüggéseiben való vizsgálatára és a sajátos, helyhez és időhöz kötött – kora újkori magyar – jellemzők megállapítására.

Mindehhez nélkülözhetetlennek látszott a kora újkor népi kultúrájának egész Nyugat- és Közép-Európa vonatkozásában rendkívül gazdag forrásanyagát, a boszorkánypereket birtokba venni: feltárni és összegyűjteni. Tudtuk, hogy ezzel más tudományágaknak is jó szolgálatot teszünk, de a folyamatosan feltárt boszorkányperanyag saját elemzéseinknek (és vizsgálati célra létrehozott számítógépes adatbázisrendszerünknek) is nélkülözhetetlen részévé lett. Kezdetől fogva egyik legfontosabb feladatunknak tekintettük az eddig ismert forrásanyag kiegészítését, az el nem pusztult magyar (és magyarországi német, szlovák, román nyelvű stb.) peranyag teljességének megszerzését. Levéltáros kollégák segítségével megkíséreltük felderíteni,

hol lappanganak még – Komáromy Andor és Schram Ferenc¹ átfogó kutatásai után is – kiadatlan, ismeretlen boszorkányper-anyagok. Noha Magyarország a XX. században publikált forrásanyag terjedelmére nézve vezet Európában, még mindig óriási fehér foltok hátráltatják a teljes adatbázisra támaszkodó kutatásokat. Hiszen például Schram Ferenc nem jutott el a mai országhatárokon kívüli területekre! Az elmúlt öt évben – az átjárhatóbb határok révén – csökkenteni tudtuk az aránytalanságokat a felvidéki és erdélyi, és a mai határokon belüli anyag között. A szlovákiai és erdélyi boszorkánypererek különös fontosságra tettek szert: a boszorkányüldözés nyugatról Magyarország felé tartó útja a volt felvidéki német városokon keresztül vezetett, másrészt Csíkszék és Udvarhelyszék területe az európai üldözési hullámok délkeleti végpontját jelentette (mivel az ortodox Délkelet-Európában nem volt boszorkányüldözés). A mezősegi, maros-tordai, székelyföldi peranyaggal a boszorkányüldözés eme végső bástyáit, emellett a népi boszorkányságnak egy sajátos, archaikus közép-kelet-európai típusát is dokumentálni tudjuk.

Forrásfeltáró munkánk a nyolcvanas évek végén indult; ugyanekkor, mintegy megelőlegezve forráskiadványainkat, megjelentettünk két reprintkötetet, Klaniczay Gábor, Kristóf Ildikó és Pócs Éva szerkesztésében, a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása” című kutatási főirány támogatásával. E munka révén azok a közlések váltak hozzáférhetővé, amelyek – a XVIII–XX. század folyamán – többnyire kis példányszámú helyi kiadványokban láttak napvilágot.²

1989–1990-ben Bessenyei József történész munkatársunk, a jelen kötet szerkesztője megkezdte – a pozsonyi és abaúji levéltárakban – szlovákiai kutatásait. Ez a munka az évek során oly nagyszabásúvá növekedett, hogy tervezett három kötetünk gerincét, leggazdagabb, legterjedelmesebb – és talán a legtöbb meglepetést tartogató – anyagát éppen az ő fáradhatatlan levéltári tevékenysége szolgáltatja. Ha – reményeink szerint – elmondhatjuk harmadik kötetünk megjelenésekor, hogy legalább a volt felvidéki vármegyék anyagának feltárása befejeződött, az egyedül Bessenyei ügyszeretetének és kitartásának lesz köszönhető. Ügyyszeretet és kitartás nem hiányzott erdélyi kollégáink, Kiss András és a rendkívül gazdag marosszéki, aranyosszéki, csíkszéki, udvarhelyi anyagot feltáró Pál Antal Sándor részéről, valamint Szócs János részéről sem, aki a csíki perek feltárásában nyújtott nagy segítséget. Erdélyben sajnos a levéltárak hozzáférhetősége a szlovákiai lehetőségekhez képest korlátozott volt. Mégis – a nehéz körülményekkel dacolva – igen fontos anyagot gyűjtöttek ott is a levéltárosok, amely – reméljük – még tovább gazdagodik, mire harmadik kötetünk megjelenhet. A jobb szlovákiai lehetőségekért pedig köszönet illeti az ottani levéltárosokat, levéltár-igazgatókat, akik sokféle módon támogatták kutatómunkánkat.

Sikerült a mai határokon belüli fehér foltokból is sokat felszámolnunk, elsősorban Kristóf Ildikó igen intenzív debreceni kutatásainak, továbbá Tirnitz József és Szakács Anita soproni, Szikszai Mihály szolnoki és Sárai Szabó Katalin Vas és Zala megyei

¹ Elsősorban: Komáromy Andor: *A magyarországi boszorkánypererek oklevéltára* (Budapest, 1910) és Schram Ferenc: *Magyarországi boszorkánypererek 1529–1768*, I–II. és III. (Budapest, 1970, 1982).

² *Magyarországi boszorkánypererek. Kisebb forráskiadványok gyűjteménye*, 1–2. (Budapest, Néprajzi Kutatócsoport, 1989).

levéltári munkájának köszönhetően. Hadd említsem itt meg azok nevét is, akik szám-
ban talán kevesebb, de a kutatás számára éppoly nélkülözhetetlen boszorkányper
feltárásával járultak hozzá köteteink teljességéhez: Tóth Péter Miskolcon, Szent
Tibor Csongrádban, Karacs Zsigmond Biharban, Dobos Gyula Tólnában, Nagy Pál
Somogyban, Bariska István Vasban, Magyar Sándorné Zemplénben lelt új, eddig
publikálatlan perekre. A szlovákiai anyagot Zsupos Zoltán rozsnói és Koncsol László
pozsonyi kutatásai, az erdélyi pereket pedig Miskolczi Ambrus Udvarhelyből
hozott dokumentuma gazdagította.

Köszönetünk elsősorban a perszövegek felkutatóit illeti, de nem kevesebb jár
azoknak, akik akár saját, akár mások anyagának leírásában működtek közre. E téren
Bessenyei József és Pál Antal Sándor tették a legtöbbet felvidéki, illetve erdélyi szö-
vegek lejegyzésével, de Bessenyei József mások anyagának leírásában is fáradhatat-
lan volt. Itt kell köszönetet mondanom Gloviczky Zoltán és az időközben elhunyt
Halasy Márta per-leíró munkájáért is, valamint annak a két fiatal kutatónak, Zsilák
Máriának és Schmal Alexandrának, akiknek a szlovák, illetve a latin nyelvű perek
lejegyzésének hálátlan feladata jutott; ezt kiválóan végezték el. Végül – de nem utol-
sósorban – Bessenyei József közreadói tevékenységét kellene méltatnom: az utolsó
időkben a felsorolt közreműködők minden munkája már az ő szerkesztői vállain
nyugodott. Csak ő lehetne a megmondhatója, mit jelent egy ilyen változatos, sok-
rétű – három évszázadra kiterjedő – és sok szerző leírásából származó szöveganyag
egységes kötetté szerkesztése. Köszönet érte minden munkatársunk és mindegyik
általuk képviselt szakma nevében; méltatás helyett pedig beszéljen az itt következő
kötet!

Budapest, 1995. szeptember 1.

Pócs Éva

BEVEZETÉS

A háromkötetesre tervezett kiadványsorozat célja, hogy közreadja a magyarországi boszorkánysággal kapcsolatos azon forrásokat, amelyek nyomtatásban még nem láttak napvilágot. Koncepciónk eltér az eddig általánosan alkalmazott elvektől. A korábbi gyakorlattal szemben, amely többnyire csak a tanúvallatásokat tartotta közlésre érdemesnek, a pereket teljes terjedelmükben adjuk közre, tehát a tanúvallatások mellett a vádemelést, a perbeszédeket, s az ítélete(ke)t is. Meggyőződésünk, hogy ezek is jelentős forrásértékkel bírnak, és a néprajz művelőin túl más tudományágaknak is új területeket nyitnak meg a kutatás előtt. Többek között a jogtörténetre gondolunk, amely a perek csorbítatlan anyagából alapvető következtetéseket vonhat le az egykori joggyakorlatról, a peres eljárások struktúrájáról, technikájáról, logikájáról, vagyis az egykori törvénykezés teljes menetéről. Néhány (6) esetben, olyan perek teljes szövegét is közreadjuk, amelyeknek részletei korábban már megjelentek, hogy a kutatók az egyes eljárások logikai láncolatát hiánytalanul végigkövethessék.

Mint szinte minden ilyen jellegű vállalkozás, ez is több kutató összefogásának köszönheti létrejöttét. Ma már egy ember nem képes olyan átfogó gyűjtőmunkára, amilyenre egykor Komáromy Andor, majd Schram Ferenc egyedül vállalkozhatott. Mentségünkre szolgálhat az a tapasztalat, hogy sokkal fáradtságosabb munka boszorkánypereket keresni egy már átkutatott anyagban, mint annak idején a bolygatatlan levéltárakban. A csapatmunka hátránya, hogy igen hosszadalmas eljárás az egyes kutatók sajátos módszerét egységes szellemű anyaggá gyúrni. Ám az, hogy többen vettünk részt a feltárásban, előnyökkel is járt. Alkalomadtán egy-egy kutató az általa választott anyagban olyan „mélyfúrást” végezhetett (Kristóf Ildikó debreceni gyűjtésére gondolunk), amilyenre a korábbi forráskiadásokban nemigen találunk példát.

A szerkesztő gyűjtőmunkája elsősorban a mai Szlovákia területén levő vármegyei anyagra terjedt ki, azon belül a vármegyei *Acta criminaliá*k sorozatára, a törvényszék (*sedria*) jegyzőkönyveire és irataira, valamint a büntetőperek irataira, továbbá az ezen a területen fekvő szabad királyi városok közül Kassa, Trencsén, Modor, Bazin levéltárára.

Az első kötet 146, 1520 és 1787 között lezajlott per szövegét tartalmazza. A pereket vármegyenkénti bontásban (Magyarország 1913. évi közigazgatási beosztását véve alapul), időrendben közöljük.

Kötetünkben az anyag területi megoszlása a következő (összehasonlításul zárójelben megadjuk a Schram által közölt perek számát is):

Abaúj-Torna vm.	15 (Schram 1)
Alsó-Fehér vm.	1 (Schram 0)
Árva vm.	4 (Schram 0)
Bars vm.	4 (Schram 6)
Bihar vm.	9 (Schram 35)
Borsod vm.	7 (Schram 17)
Csík vm.	23 (Schram 0)
Csongrád vm.	1 (Schram 35)
Gömör és Kishont vm.	25 (Schram 2)
Hajdú vm.	33 (Schram 8)
Hont vm.	3 (Schram 1)
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	21 (Schram 3)

Mint e vázlatos összehasonlításból is megállapítható, a gyűjtőmunka nem volt hiábavaló. A felsorolt számok értelmezéséhez tudnunk kell, hogy kiadásunkban minden per külön számot kapott, függetlenül attól, hogy hány iratból áll és milyen terjedelmű. Az első kötet – melyet most kezében tart az olvasó – terjedelme igen jelentős, mintegy 40-45 nyomdai ívet tesz ki.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a forrásanyag kiválasztásának két fő szempontját.

Minden olyan pert közlünk, amelyben a vádemelés boszorkányság miatt történt. Ám emellett – s ebben eltérünk a korábbi forráskiadványoktól – igen sok olyan becsületsértési pert is közreadunk, ahol a per során a „boszorkány” szóval illetnek valakit. Ezeket azért tekintjük anyagunkhoz tartozóknak, mert értékes információval szolgálnak a „boszorkánnyá” minősítés jelenségköréből, arról, hogyan is kerülhet egy személy e vád alá.

Mint már utaltunk rá, célunk az volt, hogy a ránk maradt iratanyag teljes egészében publikálásra kerüljön. Ez eltér elődeink gyakorlatától, és úgy tűnik, eme jelenség magyarázata megvilágíthatja a történész és a néprajztudós forrásfelfogásának különbségét. Míg az utóbbi számára nem volt fontos a perek részét képező vád-, illetve védőbeszéd, addig a forrásközlő történésznek a forrás egésze – nem pedig egy-egy, mégoly érdekes, kiragadott részlete – adja a kutatás tárgyát. Szeretnénk e helyről kiemelten felhívni a néprajztudósok figyelmét a perekben elhangzott védőbeszédre, amelyek elemzése igazi meglepetéseket tartogathat a boszorkányság kutatóinak. A vádbeszédek, mint ismeretes, többnyire az ilyen perekben szokásos közhelyeket sorakoztatják fel, és ezáltal másfajta, nem kevésbé értékes információértékük van. Mindezeket túl – mint említettük – igen rossz helyzetben levő jogtörténetírásunk is sokat meríthetne ezen teljes perek eljárás módjának megismeréséből. Csak példaként említjük ama megfigyelésünket e tárgykörben, hogy míg a XVII. századi perek esetében a védők többnyire még csak alaki, eljárásjogi kifogásokkal élnek, a XVIII. században már a boszorkányság létét tagadó érvelésekkel is találkozunk.

A források közlésekor a *Magyar Országgyűlési Emlékek* Benda Kálmán által készített kiadási szabályzatát vettük alapul. Tettük ezt azért, mert jelenleg ez a legrészletesebben kidolgozott ilyen jellegű útmutató, amely éppen a XVII–XVIII. századi iratok kiadására született, és kötetünk anyaga is zömmel eme időszakban keletkezett. Csupán néhány, nem igazán fontos helyen tartottuk szükségesnek a szabályzat (lényegét nem érintő) módosítását. Ezt elsősorban a kötet egyszerűbb, jobb használhatósága érdekében tettük.

A magyar nyelvű szövegeknél, amelyek a kötet túlnyomó részét teszik ki, megtartottuk a fenti útmutató helyesírási szabályait. Ennek alapelve a kiejtés szerinti átírás, amelynek értelmében „a magánhangzók és mássalhangzók esetében az ejtésbeli hűség visszaadására kell törekedni, a mai helyesírási szabályok alkalmazásával. Ezért a szerkesztőnek igen gondosan tanulmányoznia kell a szöveget, s annak ejtési [...] jellegét iratonként kell megállapítania.” (Lásd: „A MOE forráskiadási szabályzata”, *Századok* 1974/2. 445. l.) Bár ez a módszer vitákat váltott ki, s a nyelvészek részéről ma is időnként ellenkezéssel találkozunk, mégis megmaradtunk mellette. Döntésünket az indokolja, hogy az így átírt szöveg sokkal könnyebben olvasható és megérthető, mint a betűhív közlés, bár tudatában voltunk, hogy a feldolgozó szubjektív ítélete e módszer alkalmazásánál nagyobb teret kap, mint a betűhív közlés esetében.

A latin nyelvű szövegeknél a szabályzat rendelkezéseinek megfelelően a humanista helyesírást használtuk. A szöveg rövidítéseit minden esetben feloldottuk s a teljes alakot leírtuk, ellentétben a szabályzat által javasolt megoldással, amely az egységes (újra)rövidítést s a szó alanyesetéhez járuló ragok felsorral emelt kiírását írja elő. Ez a módosítás szintén a szöveg könnyebb olvashatóságát szolgálja.

A német nyelvű tanúvallomást is a szabályzatban foglaltaknak megfelelően adjuk közre.

A kötet több szlovák nyelvű pert is tartalmaz. Ezek közreadásakor a betűhív közlés elveinek megfelelően jártunk el.

A közlésre kerülő perek apparátusa a következő:

1. A per sorszáma:

1-gyel indulva, folyamatos (arab számmal jelölve). Egy per irata egy sorszám alá kerül. Ha egy per több iratból áll, azokat a közös sorszámon belül római számmal jelöljük.

2. Az irat kelte:

Sorrendben első helyre az év kerül, követi a hónap, a nap s ettől elválasztva a hely. A keltezés helyét a korabeli magyar néven adjuk meg, a keltezéskor élt névalakban. Például: 1713. május 18., Jászó.

3. Az irat címe:

Ez annak feltüntetése, hogy az iratnak ki a kiállítója, a címzettje, milyen irattípus-hoz tartozik. Ha perről van szó, a felperes és az alperes megnevezése (csupa nagybe-

túvel). Például: JÁSZÓ MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁG-
GAL VÁDOLT HARKOVSZKINÉ JÁSZAI ÉVA ELLEN.

4. Az irat irattani meghatározása:

A = Tisztázat

B = Fogalmazvány

C = Egykorú másolat

D = Későbbi másolat

5. Az irat jelzete:

Minden példánynál közöljük levéltári jelzetét. A jelzetben rövidítéseket használunk. Ezek a következők:

BAZmL = Borsod-Abaúj-Zemplén megye Levéltára

Borsod m. = Borsod vármegye levéltára

BTÁL = Biccsei Területi Állami Levéltár

Árva m. = Árva vármegye levéltára

BeTÁL = Besztercebányai Területi Állami Levéltár

Gömör m. = Gömör vármegye levéltára

Hont m. = Hont vármegye levéltára

Kishonti ker. = Kishonti kerület levéltára

CsÁL = Csíkszeredai Állami Levéltár

CsSzM = Csíki Székely Múzeum levéltára

HBmL = Hajdú-Bihar megyei Levéltár

JKH = Jászói Konvent Hiteleshelyi Levéltára

JNSzmL = Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár

SzolmL = Szolnok megye levéltára

Jászkun ker. = Jászkun kerület levéltára

Jászapáti v. = Jászapáti város levéltára

Jászberény v. = Jászberény város levéltára

Karcag v. = Karcag város levéltára

Kunmadaras v. = Kunmadaras város levéltára

Kunszentmárton v. = Kunszentmárton város levéltára

Túrkeve v. = Túrkeve város levéltára

JPP = Jászói Premontrei Prépostság

Kassa v. = Kassa város levéltára

IV. Suppl. H III/2. mac. 70. Protocollum sessionum

determinationum magistratualium et electae communitatis
de anno 1659 et 1660.

mac. 85 Prothocolon determinationum magistratualium
anni 1686–1687.

KÁL = Kolozsvári Állami Levéltár

Aranyosszék lt. = Aranyosszék levéltára

Udvarhelyszék lt. = Udvarhelyszék levéltára

KTÁL = Kassai Területi Állami Levéltár
 Abaúj m. = Abaúj vármegye levéltára
 LTÁL = Lőcsei Területi Állami Levéltár
 Szepes m. = Szepes vármegye levéltára
 Lőcse v. = Lőcse város levéltára
 XVI szepesi v. = XVI szepesi város levéltára
 Grófi lt. = Grófi levéltár
 MÁL = Marosvásárhelyi Állami Levéltár
 Marosvásárhely v. = Marosvásárhely város levéltára
 NYTÁL = Nyitrai Területi Állami Levéltár
 Bars m. = Bars vármegye levéltára
 OL = Magyar Országos Levéltár
 DI = Diplomatikai levéltár
 RIÁJL = Rimaszombati Állami Járási Levéltár
 Rimaszombat v. = Rimaszombat város levéltára
 ROÁJL = Rozsnyói Állami Járási Levéltár
 Rozsnyó v. = Rozsnyó város levéltára
 SZNÁ = Szlovák Nemzeti Levéltár

A jelzetekben alkalmazott rövidítések:

cs. = csomó
 fol. = folio
 fasc. = fasciculus
 inv. = inventarium, inventarii
 ir. = iratok
 jkv. = jegyzőkönyv(ek)
 juridic = juridico
 k. = kötet
 ker. = kerület
 l. = lap
 m. = megye, vármegye
 mac. = maculatura
 Miss = missiles
 N. = numerus
 NYOMT. KIADÁSA = Nyomtatott kiadása
 p. = pagina
 pol. = politico
 Suppl. = supplementum
 sz. = számozott
 sztlan = számozatlan
 v. = város

6. A nyomtatott kiadások felsorolása:

Ez a NYOMT. KIADÁSA (Nyomtatott kiadása) eligazító szavak után történik. A részleges közlést külön jelöljük.

7. A szöveg közlésekor az alábbi rövidítéseket használtuk:

L. S. = Locus sigilli

P. H. = Pecsét helye

mp. = manu propria

[...] = Nem közlöm

[- -] = A szövegben hiány van

A kötetet a könnyebb kezelhetőség érdekében helynévmutatóval láttuk el, mely szintén a MOE forráskiadási szabályzatának alapján készült. A helynévmutatóban minden földrajzi elnevezést korabeli neve alatt vettünk fel, mai helyesírással. A történelmi Magyarországhoz nem tartozott helységek nevénél közöljük a mai nevet és az ország betűjelét. A történelmi Magyarország helyneveinek esetében a címszó felépítése a következő:

1. Egykorú magyar név mai helyesírással. Utána kerek zárójelben: 2. A kötetben előforduló névváltozatok. 3. Az egykorú közigazgatási hovatartozás megjelölése. Ezt a részt pontosvesszővel választjuk el a következőktől. Ezután a ma Magyarországhoz tartozó helységeknek közöljük (4.) a mai nevet és (5.) a mai közigazgatási beosztást, de csak abban az esetben, ha az az egykorútól eltér. A ma nem Magyarországhoz tartozó helységek esetében közöljük az 1913. évi helységnévtárban előforduló nevet (5.) és közigazgatási beosztást (6.), ha az az egykorútól eltér, továbbá a hely mai hivatalos nevét és az ország betűjelét.

A mutatóban használt rövidítések:

A = Ausztria

H = Horvátország

L = Lengyelország

R = Románia

Sz = Szlovákia

U = Ukrajna

h. = határában

ker. = kerület

m. = megye, vármegye

ter. = területén

Szerkesztői munkánkban arra törekedtünk, hogy mind a néprajz-, mind a történettudomány művelőinek kezébe jól használható, pontos kiadvány kerüljön. Mindazonáltal tudatában vagyunk, hogy a tökéletesség a forráskiadásban csak megközelíthető, ám el nem érhető cél lehet.

Végezetül hadd mondjak köszönetet mindazoknak, akik a kötet létrejöttét támogatták. Első helyen Pócs Éva nevét kell említenem, aki mind az anyaggyűjtés során,

mind a kötet szerkesztésekor nagy értékű segítséget nyújtott. Zsilák Máriának a szlovák nyelvű szövegek leírását köszönhetjük, Tóth Péternek értékes közreműködését az iratok összeolvasásában, Király Péter PhD hallgatónak pedig a mutató elkészítését. Végül hálával tartozom feleségemnek, Dománszky Gabriellának a kötet szerkesztésében kifejtett munkájáért.

A magunk részéről megelégedtünk a forrásfeltárás munkájának örömével, az anyagokból kibontakozó társadalmi helyzet, korabeli gondolkodás, néplélek, joghelyzet stb. elemzését leírását nem tartjuk feladatunknak. Ám abban a reményben indítjuk útnak a sorozatot, hogy számos kolléga munkájához adhatunk jól feldolgozható tényanyag-együttest, amely több tudományág képviselőinek segítségére lehet.

Bessenyei József

BIBLIOGRÁFIA

Komáromy, 1910

Komáromy Andor: *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára*. Budapest, 1910

Koncz, 1913

Koncz Ákos: *Debrecen város régi büntetőjoga*. Debrecen, 1913

Schram, 1970–1982

Schram Ferenc: *Magyarországi boszorkányperek 1529–1768*. Budapest, 1970, 1982

OKIRATOK

ABAÚJ-TORNA VÁRMEGYE

1.

1660. április 26., Kassa

KASSA VÁROS VIZSGÁLATA SZÁNTAI MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: B: Kassa v. IV. Suppl. H I II/2 mac 70. fol. 81–83.

De utrum

Az tanuk mongyák meg hittel valamit tudnak és hallottak volna és láttak Szántainé felől, lopást, paráznaságot, boszorkányságot és ura meg etését[!] és valami az szent hasag[!] törés ellen vagyon avagy volna.

Az tanuk ezek

Az hostáton az plébánia csüri előtt Ujfalusi Szücs István feleségestől

Az Markó alatt lakó, kémény tisztítóné volt azelőtt

Itt benn az városban Gombkötő István feleségestől

Csizmadia Cshai Mátyásné

Harmat András uram házánál lakó Orzik nevű vaskai asszony

Vízkeleti uram házánál lakó Kállai Szücs Mihályné

Kovács utcán Roson Gergely mellet Mészáros Andrásné

Az alsó kapunál Gombkötő János uram szolgálója az dobos felesége

Lastóczi uram házánál Lipai Jánosné

Gönczi Borbély Mihály mongya meg, hogy az mely eszközt az inasa adott volt Szántai Mihálynénak micsoda volt, ha mercurium¹ volt e, mivel az inasát is megverte érette, azon kívül az mit tudna avagy látott volna.

26. Aprilis attestatio ad instantiam Michaelis Szántai legitime collectae de et super eo.

1. Prudens et circumspectus Michael Gönczi Barbély, annorum circiter 33 fide mediante fassus est. Az inasom egyszer felette busulván, tudakoztam tőle: – miért busulsz te? Monda az inassom: – vagy tűröm vagy tagadom, de el kell mennem, mert engemet elállatott² Szántai Mihályné s felette kért, hogy adgyak neki ollyat, kitül az ura meghaljon. S adott az inasom. Szánthai Mihálynét magát is pirongattam, felette dorgáltam is, miért cselekeszi azt, s az inasomat is, miért állattya el. Egy öccse volt

Szántainénak, azt osztán addig kérte valamiképpen kioldotta az nénje patyolatya végibül az kit az inasom adott, de nem merkurium, hanem fejr gálickó volt, melyet az inasom méreg és merkurium gyanánt adta volt. Valóban meg is vertem ezért az inasomat. Szántai Mihály penig otthon nem volt. Korlát Mihálynétul hallottam, mikor Mallari Andrásnál lakott Szántai Mihály egy házban, járta volt be Pali, akkor az ki az én legényem [–].

2. Stephanus Gombkötő, annorum circiter 24 fide mediante fassus est. Tudom, egyszer nálam hadta feleségét Szánthai Mihály, maga elmenvén, de a felesége másnap jó reggel elment az Keencz utcára s mind ott ivott néhai Egri István pap házánál estig, hazajöven oztán iszonyú részeg volt, nem is állhatott az lábán s lefeküvék. Egyszer is megint felkele s mene az magok házához egy menyecskével s ismét hozzám jöven hozott egy fekete clarist, az ki imádságos olvasó volt, én hogy láttam, mondván: – az bizony imádságos olvasó, hol vetted? Arra mond Szántai Mihályné: – most adták énnekem. Másnapra kelve úgy jó az pap inasa, ki abban az házban lakik most, tudakozza, hol Szántainé, mert tegnap az uram jól tartotta s ellopta az uram olvasóját. Reá találván Szántainéra mondgya az inas: – asszonyom, add vissza az olvasót, mert az uram négy tallerra becsüli. De az inaskát Szántainé kövel hajigálta rútul szidván, miért kiált reá az utcán. Azután ugyan clarisnak csinálta.

3. Kacha, Kovács András felesége, annorum circiter 33 fide mediante fassa est nihil.

4. Borbala Uyfalussi, Szőcz Istvánné, annorum circiter 26 fide mediante fassa est. Mikor Tatai György uram házánál együtt laktunk, tudom, hogy eleget dőszolt legényekkel éjjélről éjjélre, de hogy [–] magokat [–] nem tudom. Egyszer az ura otthon nem létében jöve ki az inasa hozzám éczaka, monda az uramnak: – István uram, jöjjön csak kegyelmed, az asszonyom mellett fekszik egy ifjú legény, Jászai nevű, néhai Mosdossi[?] szolgája. Mi az urammal bémentünk, de akkor más ágyon fekünni találtuk az ifjú legényt, de az inas eleget eskütt, hogy kijött, az asszony mellett feküdt.

5. Török Borbála, Gombkötő Istvánné, annorum circiter 22 fide mediante fassa. Tudom, hogy a Lakatosnétul ellopta a patyolatot, kit én megmondván az Lakatosnak, kiráncigálta kebelébül Szántainénak maga az patyolatot. Egyszer híva hozzá s monda: – szomszéd asszony, nézze kegyelmed, micsoda ez? Én megnézvén mondám: – fejr ebszar ez, tisztességgel szólván. Mondá mégis Szántainé: – találtam én azt, de ettől meghal az ember. S az patyolatja végiben kötötte. Azután penig az öccse ellopta és a tűzben vetette. Hallottam tőle, hogy kérkedett, őneki csizmát ajándékoznak. Az inasomtul penig azt hallottam, hogy egyszer hozzája menvén lakat volt az ajtón, azt felnyitotta s lát az konyhában egy csizmadiát, járt vele. De kit, én nem tudom, az inasom elszökött már. Azt is tudom, az pap clárisát ellopta volt.

6. Ilona, Lippai Jánosné, annorum circiter 25 fide mediante fassa est. Ugyan házamnál még az uram életében egy szabó legény jött volt Eperjesről, Szántai Mihályné is odajött, láttam, hogy az legényt csókolta s ölelte, de mást nem láttam. Azt is láttam, hogy legényekkel akavitát³ ivott, azt hallottam magától, hogy Kállai Szőcs Mihályné házánál egy kádban fürödtenek Soós Ádámmal, az ki is járt egy kertben vele. Az cláris vagy olvasó lopását is hallottam. Hallottam azt is tüle, csak veszne el az ura, ő milyen ifjúhoz mehetne, jobb dolga volna. Azt is mondtam őneki kentelen

rossza kellett lenni, mert az ura sem pénzével, sem ételével nem igen tartotta. Azzal is kérkedett, hogy néhai Rozgonyi János neki aranyakat adott, s házához is hívatta, kértem is tüle, hogy mutassa meg. De azt mondotta, nem mutatja, mert ő az anyjának viszi. Éntülem is egy asztalra való abroszt lopott.

7. Orsula, Szabó András relictája, annorum circiter 50 fide mediante fassa est. Hallottam, hogy Lippainétul egy abroszt lopott el. Egyszer egy szekeren menvén vele Ungvárra, hogy odaértünk láttam, az katonákkal szerelmeskedett, de mást nem láttam. Azután egyszer csak nézem, hát elment az szállásrul valahova, azóta nem is láttam. Tudom, hogy Helmecezen való atyjafiai tudakozták tőlem, az a Szántainé él e, bár elveszne, had mi is ne gyalázódnánk miatta. Én mint öreg ember azelőtt piron-gattam, mondván: – miért hogy ilyen rosszul viseled magadat és éktelenül? Arra monda: – ho, nekem ezt kellett megszoknom, mert ha az uram engemet tanított volna jól, jól volnék, de még maga küldözött az papokhoz borért.

8. Sára, Chay Mátyásné, annorum circiter 23 fide mediante fassa est. Tudom, egyszer hozzám hoza egy keszkenyőt, el akarván adni, de én megismertem, hogy Lakatos Péteré, s odamenvén megmondottam az Lakatosnak, azután bíraskodtanak. Hallot-tam, hogy mercurium volt nála, de azt tűzben vetették. Eleget mondotta előttem, mikor az ura elment, csak veszne oda az ura, ő más iffiu legényhez menne, s külömb állapottya lenne. Az clarist is hogy ellopta, hallottam, az nyakán is láttam, az pap is kérette, adga vissza, vissza is adta.

9. Annok, Mészáros Andrásné, annorum circiter 19 fide mediante fassa est nihil.

10. Anna Kis, Kállay Szőcz Mihályné, annorum circiter 23 fide mediante fassa est. Hallottam magam szájából Szántainénak, hogy Fejtő Pál neki jó akarója, s patyola-tokkal is ajándékozza. Láttam magam is, hogy az ifju legénnyel az magok legénye volt, vendégeskedett, kirül tiltottam is eleget. Hallottam ismét maga szájából, hogy Tóth Györgynének is ő vonatta be az cinteremben az patyolatját, s azután [– –] kezé-ben is adta volna Borbély Mihály legénye az kezében vonatta volt, de ennek nagyon már három esztendeje. Ismét azt is láttam, egyszer egy cigány hegedűs volt nálam szálláson, avval az istállóban ment, de mit csináltak ott, nem láttam. Azt is hallottam szájából, hogy Sós Ádám szállásán volt, s akvaviát[!] ivott, még jó reggel, még három órákor ment volt el.

1 Higany.

2 Elpártoltat, megtagadta.

3 Ízesített, színesített pálinka.

2.

1686. augusztus 27., Kassa

KASSA VÁROS HATÁROZATA A BOSZORKÁNYOK FELKUTATÁSÁRÓL

AZ IRAT: B: Kassa v. H III/2 mac 85. fol. 469/b.

Mai napon végezte T[ekintetes] N[emes] Tanács, hogy szüntelen inquiráltassék fertálonkint az boszorkányok ellen.

3.

S.d. [18. sz.]

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL ÉS MAGZATAI ELHAJTÁSÁVAL
VÁDOLT SUSKA, BERCZIK JÁNOSNÉ SZOLGÁLÓJA ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. IV. N. 35.

De eo utrum

1. Tugya é, látta é és hallotta é a tanu, most fogságba lévő személyt Suskát ki inpraegnálta,¹ avagy kire volt az köz gyanúság.

2. Vette észre az tanu, és mikor vette, hogy terhes azon szolgáló.

3. Tugya é látta é és hallotta é, hogy azon szolgáló, vévén észre, hogy nevededik az méha, azt mindenképpen tagatta volna, szorongatván kötésekkel az hasát, és nem verte é, avagy nem heverködött é az földön hasmánt avagy nem ugrándozott é magos helyekről, lefele, valamelly orvosságokat és italokat nem vette bé és afféléket cselekedett é, hogy a'gyermek elment volna tüle? Avagy pedig megvallotta inkább, és tudva volt közönségessen hogy terhes légyen.

4. Kitül vette az orvosságot, és ki tanácsábul, melyik borbélytul, és maga kérte é vagy mások kérték számára, s tugya é micsoda és mire való orvosság volt az, azon orvosságot szántsándékal vette bé, vagy mások atták, és kényszerítették reá, és ki volt akkor mellette?

5. Miképen és hol jött ki e világra az ártatlan gyermek, és az egy volt é vagy kettő, és az utolsó hamar lőtt é az másik után.

6. Szülésnek idején volt é jelen valaki azon szolgáló mellett?

7. Tugya é, hogy valaki tanácsot adott volna azon szolgálónak, hogy megöllye az fogantatott gyermekét, vagy abban mesterkegyék, hogy elszülhesse és letehesse az terhét?

8. Tugya é, hogy az szülés után élők voltak é az gyermekek, és melly nagyságúk, keze, lába, haja, körme, szeme és egyéb tagja e, megértett születhez illendők voltak é?

9. Nem hallotta é, hogy ezen személyly annak előtte is volt é olyas suspicioban, hogy terhes lött volna, és akkor elsikasztotta volna az terhét?

10. Hol találták meg az gyermekeket, és mi formán, egész circumstantiával beszélje, és vallyá meg az tanu.

11. Nem hallotta é, hogy tsak most az szüret táján, útban kapta volna az hasát az szolgáló?

1. testis Susana Posta nobilis Joannis Berczik conthoralis annorum circiter 58 corporali juramento examinata ad primum fatetur. Hallotta fogságban lévő személynek szájából, hogy² Miskolcz taiháru l hálván az fatens házánál valamelly emberek, azoknak az szolgálóktul esett volna teherben. Ad secundum nihil. Ad tertium. Nem vette ugyan észre hogy deliquens személynek nevedett volna méhe, vagy azt kötésekkel szorongatta volna, vagy az földön heverkezett volna, avagy magos helyekről lefele ugrándozott volna, hanem tugya azt, hogy erőssen tagatta impregnatióját, midőn az iránt tudakozta volna ilyen szókkal: – édes aszonyom nem tudom kitül, hanem ha az ördögtül estem volna teherben. Azt is tugya az tanu, hogy reménkedett azon személy, hogy kenette volna még az fatens ilyen szókal: – édes aszonyom hozasson kegyelmed nékem kenő aszont mert másként Isten tugya szenvedek itt betegen kielmed házánál. Amint három ízben meg is kenette az aszony Bányásznével, többször a’ fatens nem akarta kenetni, hanem parancsolatyán kívül a fatensnak a’ deliquens személy maga akaratyával kétszer kenette még magát, más kenő aszonnal Hankával, aki is megkenvén³ kiment, és a fatens utánna menvén tudakozta azon aszonytul mondván: – ugyan észre nem vette é kegyelmed mi lölte azt az én szolgálómat. Arra felelt [a] kenő aszszony : – bizony nem tudom én, valami kemény van, megszakad é a tatárka emelésben vagy más [–]elte őtet, hivassa el kegyelmed az bábát, ő jobban meg tudgya, [–]⁴ melyre való nézve, az fatens azon kenő aszszonnal együtt, kérte az delinquens személyt, hogy vallaná meg igazán ha terhes é, és ne félne, minthogy ez nem ő rajta esett volna elsőben, nem is ő lesz az utolsó. Újobban is kényszerítette, hogy vallyá meg, de semmiképpen nem akarta megvallani, hanem az felül megírt szókra, hogy ha attul esett volna teherben, replicálta. Tugya azonba azt is az orvosság bevételi iránt, hogy minthogy könyörgött néki az deliquens, hogy ott állván Carol Komornyik uram, az maga szállása előtt, hozzá ment az fatens, és kérte ily szókkal: – édes komám uram, gyűjön csak kegyelmed az én házamhoz, nézze meg azt az én szolgálómat mi lelte, mi baja vagyon. Mely szavaira az fatensnek megírt Carol uram odament az fatens házához és nézte az delinquens szolgálót, legelsőben is az gyomrát, mert az delinquens maga tírte le az ruháját az testiről és kérte, hogy tapogassa még az mezitelen testit az megírt helyen. Azután pedig az pulsusait tapogatta az kezén, és ez is meglévén azt mongya a’ fatens aszszony[n]ak: – agyon kegyelmetek néki négy órakor délután hideg vizet innya, én elgyüvök holnap reggel, és eret vágok rajta (mert az delinquens szolgáló maga kívánta s úgy annak előtte is azt óhajtotta, de az fatens aszszony nem akart menni borbélyért azon [–] minthogy csak két hétnek előtte az fatens azon absentíájában Josef borbélyal eret vágatott magán) azután pedig ugyan aznap estve későn gyertya égvén már az háznál maga szolgálócskájátul küdött valami port egy kis papirosban említett Carol uram, és megizente, hogy agya bé az delinquensnek hideg

kút vizben, azmint is elhozván azt a'port a'szolgálócska attá kezében, az fatens szolgálócskájának, Suskának, azon szolgálócska pediglen az fatens aszony kezében, az fatens azonban vetette az ágyra. Azután pedig azon szolgálócska, Suska, megmonta az fatensnek: – hiszen azért küldötték ezt a'port hogy agyák bé az beteges szolgálónak. Következendő képen az fatens felvette az ágyrul azont port, és attá megint az szolgálócska kezébe, meghagyván néki, hogy tölcsön vizet reája, azmint is maga az fatens egy kanálkában kitöltvén a'port, az vízzel összeegyelítette, azon szolgálócska tartván azon kanált az kezében, s úgy küldötte azon szolgálócskátul, hogy agya az delinquensnek, hadd igya meg. De az delinquens nem akarván meginnya, arra azt mondotta az fatens férje: – mért nem akarod meginnya, hiszen ha én beteg volnék, csak használna salva venia, ha szar volna is, mégis meginnám. De azután is azt hallotta az fatens az maga szolgálócskájátul, hogy még nem itta hanem csak letette az ágya mellé! Ad quartum sicut in immediate praecedenti puncto. Ad quintum. Miképpen volt nem tugya, hanem csak azt tugya, hogy azon éjtszaka szülte az gyermekeket, okát pedig hogy még nem tudhatta e szerint vallyá, hogy mivel azon szolgáló valamint az elébb, úgy akkor is nyughatatlankodván jajgatott mondván, hol: – no no no, hol pedig majd majd majd. Erre fogta magát az fatens aszony két fejelel azt monta: – nem hallgathatom már nem is szenvedhetém sok alkalmatlanságodat, sőt ha magam gyermeke volna eddig meg is vertem volna. Azon szókkal kiment az új házba, ott alutt, virattig is ott alutt. Hanem reggel azután a'szolgálócskáját békütte, aki is csakhamar viszszatérvén az fatenshez ilyen szokat mondott: – jaj, édes néném aszony gyűjön csak kegyelmed, hogy van a mi szolgálónk, nem beteg már, de igen csúnyájul vagyon. Úgy ment bé az fatens és már akkor ülve találta a' kemencénél az tűznél a delinquenst, aki is enni kért, az fatens férje pedig nem ment el az új házba háltni, hanem ott hált egész virattig, ahol az beteg szolgáló is, fiával Gyurival. Ad sextum. Másképen nem tugya jelen nem lévén, hanem hallotta az maga szolgálójátul, Ferencztül, hogy az fatens férje hozzá ment volna azon szolgálóhoz az istállóban azt mondván: – no, rosszul vagyon a'szolgáló. Azután pedig ugyan maga az fatens férje futott el Marinka nevű aszszonyért, úgy együtt el azon Marinka az delinquenshez, meglévén pedig az dolog, hozzá ment az fatens az megnevezett Marinkához, tudakozta az dolognak mi voltát, aki is ez szerint beszéllette az fatens előtt: – én hogy hoae[?] mentem fél járt az házban az delinquens, és még mellette voltam, hallottam, hogy loccsant az földre, és azt hallván fordultam az ágyhoz és egy csutak szalmát kirántottam onnan, meg akarván gyújtani és nézni, mi légyen. De a delinquens észrevévén sem meggyújtani, sem pedig megnézni nem engedte, hanem csak azt mondotta: – no erigy már haza. Berczik János uram pedig azalatt az ágyon feküdvén, csak elfordult az fal felé és elalutt, [– –] maga az fatens meg akarván nézni az delinquenst elvetette róla a ruhát, és látta a retenetes vért, s rútságot is, és arra azt mondotta megnézvén a' mellét is: – no te kurva mihaszna tagattad, mert te bizony gyermeket szültél. Arra azt felelte delinquens: – nem gyermeket, hanem csak valami darab vért. Újjobban tudakozta az fatens: – hát hol vagyon. Kire azt felelte: – az udvarra vetettem ki. Úgy az urán kereste is az fatens a' gyertyával mind pitvarban, mind pedig az udvaron is, de nem találta. Azonnal küldött az öreg aszszonyért, hogy megnézte volna az delinquenst, aki is elgyüvén, megnézte, jelesül a'mellyét is megnézvén megesmérte, keresztre tette a két úját, ráesküött, hogy

elszülte a' gyermeket. Arra az után azt mondta az fatens a' bábának: – no csak erigy, a' bírónál hadd gyűjön a' polgár és fogják meg az delinquenst. Ad septimum nihil. Ad octavum. Láta ugyan az másik gyermeket, hogy felvették az hordó alól egy kis deszkácskára, de hitet nem akart adni, hogy gyermek légyen, hanem azután fogta maga az fatens azon deszkácskával és megnézte jobban, hogy megesmérte, leroskatt volna a földre ijetében, ha mások meg nem fogták volna, azmint reflectálya magát, nem volt szinte egy arasznyi hoszúságú, és a fejcskéje olyan mint egy kis almácska vagy közép szerű veres hagyma, de hogy élő lett volna épen nem vette észre. Reflectálya arra is magát, hogy lábocskája is formálva volt már, az száját is observálta, egyebét semmit sem. Ad nonum nihil. Ad decimum. Az kamarába találták azon circumstantiákkal, sicut in immediate praecedenti puncto. Ad undecimum. Nem hallotta, hanem tugya azt bizonyosan, hogy attul fogva haza jűvén csak nyögött mindenkor, sőt azt is hallotta szájából a delinquensnek, hogy ott csemellett volna meg valami bűdös hústul, hol pedig még azt fogta hogy az tatárka emeléséből megszakadott volna.

2. testis Maria Orechovszki obstetrix oppidi privilegiati Jászó annorum circiter 60⁵ corporali juramento examinata. Ad primum. Vallya, hallotta azon impregnált Suska szájából, hogy bizonyos alkalmatossággal ottan hálván Miskócz tájárul két ember az egyike pitvarban másik pedig istállóban, hogy attul esett volna teherben, az ki az istállóban hált. Ad secundum. Tugya bizonyosan, hogy mindétig tagatta a terhit, akor is midőn már elszülte volna, nem is egyébkor vallotta ki, hanem mikor már bíró házához elvitték volna, azt is hallotta másoktul, hogy midőn kenette magát, mindétig hasra fekűtt, nem is engette egyebűtt kenni, hanem vállá között és az mellyét, az gyomra körül. Azt is hallotta magátul delinquenstűl, hogy mihelt valamely borocskából álló orvosságot ivott volna, azonnal úgy teczett néki, mintha a'szívétűl valami elszakatt volna. Ad quartum. Kitűl vette az orvosságot és ki tanácsából, nem tugya az fatens, hanem hallotta azt ugyanazon delinquens personátul, hogy az aszszony, Berczik Jánosné egy kanál vízben atta bé neki kénszerítve azon porocskát, Berczik Jánosné aszszonyom szájából pedig azt értette, hogy delinquens kérésére adatott bé azon porocska. Ad quintum. Mikép hogy szűlettetett az két ártatlan, nem tugya, hanem hallotta Marinka szájából, hogy házban szűlettettek volna. Ad sextum. Ugyanazon Marinka szájából halotta azt, hogy Berczik uram kérésére maga jelen lett volna szűlésnek alkalmatosságával, és hogy Berczik uram is ottan lett volna. Ad septimum nihil. Ad octavum. Tugya, hogy a szűlése után midőn kezébe vette volna a gyermekeket, hogy azoknak kezek, lábok, szemek, s szájok, orrok, fejek, megteczettek, noha efformálva anyira nem voltak, s úgy az sexus is láczatott distingváltatni, minthogy az egyikének az lábai között mint egy kása szem (a kibűl fiut ítelt volna lenni) láczatott, másikának pedig, mintha körömmel egy kevésé megnyomták volna, akibűl leánt prae-supponált. Ad nonum nihil. Ad decimum. Tugya azt, hogy mind a'két gyermek az ággyl együtt kamarában hordó alatt békaparva egy deszkácskával befedve találtott, az kinek az egyikét fatens felvévén bíró házához vitte, másika pedig csak harmadnap taláztatott meg Suska nevű Berczik Jánosné szolgálócskája által.

3. testis Anna Mikó subinquinilina in oppido Jaszó degens annorum circiter 58⁶ corporali juramento examinata ad primum nihil. Ad secundum. Valya az fatens, hogy

észrevette, mikor kenni hítták volna az delinquens terhét, meg is monta gazdaszonya füle hallatára eképpen: – Susi az Istenért kérlek, te nem vagy magad, hanem mondd meg, kitől esett rajtad, hiszen nem vagy te első, sem utolsó, nem is léssen bántásod azért. Mely admonitiójára amaz erőssen tagatta azt, mondván: – nem igazán mondod, hogy olan volnék s azt nem is éri a fejed. Ad tertium. Egyebet semmit sem tud mondani, hanem Kerekes Jánosnál lévén már rabságban az személy, midőn tudakoztatott volna más emberektől, miért cselekedte azt, azt felelte: – bár csak azt a’ porocs-kát ne atták volna bé, még el nem hoztam volna őket. Ad quartum nihil. Ad quintum halotta, hogy gyermeke kettő létt. De caetero nihil. Ad sextum et septimum nihil. Ad octavum. Látván szemeivel az első ártatlant midőn a’ baba templom kerítéséhez vitta volna tapasztalta kezét, lábacs-káját mint egy szalmácskának lenni, kinek is lábok között mint egy kis tavasz buzácska, olyan jegy tapasztaltatott, nagysága, hosszúsága nem volt szinte egy araszt. Ad reliqua nihil.

4. testis Anna Lerich⁷ subinquinus domini Gabrielis Horváth annorum circiter 40 corporali juramento examinata ad primum et secundum nihil. Ad tertium. Egyebet semmit sem tud mondani, hanem hogy midőn Berczik Jánosné kérésére kente volna rabságba lévő kurvát, akkoron hasára fekütt. Ad quartum audita refert. Ad reliqua subsequentia puncta nihil.

5. testis Maria Lengyel annorum circiter 30 corporali juramento examinata ad primum nihil. Ad secundum. Hallotta az impregnált személy szájából, hogy közelebb múlt hónap a’ fottán, ugyanaz nap mikor Borbély József eret vágott volna rajta ezen szokat: – olyan rosszul vagyok már én három holnaptul fogvást, természet sem vót már rajtam, én nem tudom, hiszen nem vagyok még olyan vén. Ad tertium et quartum audita refert. Ad quintum et sextum sicut prima testis, ad punctum sextum fassa est, excepto eo, hogy alutt volna Berczik János uram, mert azt vallyá, hogy nem alutt.⁸ Et hae usque ad paragraphum caeterum ad reliqua nihil.

6. testis Susanna Flink⁹ servilis dominae Berczikianae annorum circiter 16 corporali juramento examinata fassa ad primum nihil. Ad secundum nihil. Ad tertium, sicut in ordine prima testis in eo, hogy tagatta az terhit és azt mondotta, hogy ha az ördögtől esett volna teherbe. Tugya azt is, hogy azon kenő aszszonyok, akik kenték, kétszer kötöttek valami füvet az hasára. Ad quartum. Tugya azt, hogy Komornik uram kütte azt a port, és ugyanazon port maga ezen fatens készítette el az aszszonyával együtt, úgy atták, hogy megidná, de akkor meg nem itta, hanem azután még intette Berczik uram, sicut in fassione prioris testis. Megitta é nem látta, de hallotta az delinquenstől, hogy igenis megitta. Ad quintum. Sicut prima in ordine testis. Ad sextum audita refert a paragrapho tamen caterum atque ad finem ejusdem puncti fatetur, sicut prima in ordine testis. Ad septimum nihil. Ad octavum, sicut prima in ordine testis. Ad decimum, sicut prima in ordine testis. Ad undecimum nihil.

7. testis Maria Tüzosi¹⁰ annorum circiter 20 corporali juramento examinata ad primum secundum et tertium nihil. Ad quartum similiter nihil. Ad quintum. Vallyá az fatens odamenvén akkoriban a Berczik János uram házához megtudakozni, ha meggyütt és az ura az erdőről mivel ott van szolgálatban. Azon alkalmatossággal kérte Berczikné aszszonyom azon fatenst, hogy mivel Suska kisebb szolgálójának dolga volna gyúrná meg a’ tésztát. Akkoriban lemenvén az fatens a’ komorában, ugyanazon szolgáló után ment,

ő néki kellett volna lisztet szitálni, látta azon szolgálót hogy egy fácskával kaparászván, az földön egy hordó mellett, a gyermeket ott találta volna, kihez hozzá menvén maga is az fatens nézte azon gyermeket, a'ki [- -] szinte egy arasztni hosszaságú vala, a' feje pediglen mint egy kis piros almácska. Vette észre azt is, hogy mind keze, lába, füle, szája, orra meg volt az gyermeknek de haja és kürme nem volt még, nem is vette észre. Ad sextum et septimum nihil. Ad octavum. Megvalotta in 5. puncto. Ad nonum nihil. Ad decimum sicut in 5. puncto. Ad undecimum nihil.

Csemniczky Miklós tekintetes nemes Abauj vármegye S. szolgabirája mp.
Josephus Andaházi pro tunc adjunctus juratus assessor mp.¹¹

- 1 Impraegno = teherbe ejt.
- 2 [Mellette a margón:] Authenticata confirmat suas fassiones cum modificatione marginali. Ezután a szöveg más kéz írásával folytatódik.
- 3 [Áthúzza:] hozzá gyűtt a fatenshez azt mondván: – édes aszonyom, ez a kegyelmed szolgálója se nem sérésre, sem pedig más ollyas állapotra nem beteg, hanem másnak kell lenni a' dologban.
Az előbbi áthúzott szöveg helyett más kéztől a margón a főszövegben közölt kiegészítés olvasható.
- 4 Innen a szöveg az első kéztől folytatódik.
- 5 [Alatta a margón:] Authenticata confirmat per totum confirmat.
- 6 [A margón:] Authenticata confirmat per omnia.
- 7 [Alatta a margón más kéztől:] Authenticata confirmat.
- 8 [Más kéz kiegészítése a margón:] mivel parancsolt a fatensnek, hogy gyertyát gy[újts]on.
- 9 [Alatta a margón más kéztől:] Abstans fuit.
- 10 [Alatta a margón más kéztől:] Authenticata confirmat per totum.
- 11 Más kezektől.

4.

1700.

VIZSGÁLAT EGY LAKATRÓL,
AMELYET EGY KOLDUSNÁL TALÁLTAK (Törédék)

AZ IRAT: A: SZNÁL PP Fasc. A. N. 25/A.

1700.

5. Micsoda lakatot találtak azon koldusnak táskájában, aki megírt mód szerint anyaszült mezetelen látatott az kertben, és mit hallott azon lakatrul, nemdenem, hogy azon koldus ejtett volna olyan szót, hogy addig nem fél a' megfogattatástul, még azon lakatot fel nem nyitják, és mi módon, s kicsoda nyitotta meg azon lakatot.

NB. hoc punctum annexum erat aliis punctis interrogatoriis ad relationem privatum primi testis super eadem sera factam, verum ex post comprobatum est, quod sera haec non fuerit in pera, et inter reclus hujus mendici (quae etiam de praesenti apud judicem inferioris Meczenzeff habentur) reperta, sed per alium quempiam collectorum elemosynae pro templo quodam in superiori Meczenzeff deperdita, quod ipsum

fassio ultimae attestantis declarat, Francz autem ad quem primus testis se provocat ob absentiam examinari non poterat. quod tamen punctum in serie de eo utri [– –] dominus inquirens.

5.

1713. május 18., Jászó

JÁSZÓ MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HARKOVSZKINÉ
JÁSZAI ÉVA ELLEN

AZ IRAT: SZNÁL JKH Fasc. B. N. 2.

¹Extradatum per juratum oppidi ejusdem notarium Georgium Lindvai mp.

Nos judices oppidi montani Jaszov judex primarius ac ordinarius Nicolaus Komlosi, [– –] judex Georgius Antal, coeteri jurati, Mathias Fekete, Michael Bezdar etc. praesentem inquisitionem de et super subsequencia interrogationis puncta peregrimus anno 1713. die 18. Maii.

De eo utrum

1. Tudgya é látta é vagy ki szájából hallotta az tanu, és ki mondotta volna, hogy egy ökölni sóval elveheti más ember teheninek sírját.
2. Tudgya é látta é vagy halotta é az tanu, kicsoda Szent György napján, mezőn vagy másutt füvet szagattott volna, és miképpen, és többet mitt tud, hallott s látott a tanu, hiti után vallja meg.

Testium fassiones.

1. Testis consors Joannis Kochancsik Anna annorum circiter 20 jurata examinata fide mediante fassa. Hallotta fatens Szent György nap előtt, Harkovszkiné aszszonyom Jászhai Éva asszony szájából, mikor mondotta, elvették, úgymond, tehenemnek sírját, de kintelen leszek én is valamit kigondolni, s cselekedni, mert elvehetem egy ökölni sóval más ember teheninek sírját.
2. Testis Joannes Kochancsik annorum circiter 30 fide mediante fassus. Hallotta fatens Jászhai Éva aszszonyom szájából, mikor mondotta, elvették tehenemnek sírját, de kintelen lések én is valamit kigondolni s cselekedni, mert egy ökölni sóval elvehetem más ember teheninek sírját. Azt is hallotta fatens Kuscsekné szájából, midőn ezek forgottak, én is, úgymond, az elvégön tudok olyat.
3. Testis Marina Lengyel annorum circiter 16 fide mediante fassa. Látta fatens, hogy egy aszszon Szent György nap előtt határnak egy oldalán fel, másikon le, még becsöletes város csordája ki nem ment, egy nyaláb fövet hordozott.

4. Testis consors Andreae Sarosi nomine Anna annorum circiter 24 fide mediante fassa. Láttá fatens, hogy egy aszszon elsőben más feli utat adván Bodolo feli, másodszor pedig amerre város csordája jár, azon asszony egy nyaláb füvet vitt, mely füvet tisztos fűnek mondotta, mindazáltal nem tisztos fű vala.

5. Testis consors Mathiae Deák Zophia annorum circiter 18 fide mediante fassa, prout praecedens testis consors Andreae Sarosi hoc addito, hogy még fatens kiáltott azon asszony után: – szarnak használlyon, amit szettél.

6. Testis relicta Andreae Makurcsi nomine Zuzanna Gócs annorum circiter 40 fide mediante fassa. Hallotta fatens Harkovszkiné Jászai Éva aszszonyom szájából, mikor mondotta Kochancsikné aszszonyomnak mészárszéknél, aszszonyom, mond, ha akarom elrontani más ember tehenét, elronthatom egy ökölni sóval etc.

1. Az irat külzetén.

6.

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT TÓTH MIHÁLY FELESÉGE,
SZABÓ ERZSÉBET ELLEN

I.

1715. március 8., Zsujta

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. II. N. 31.

Anno 1715. die 20. Martii

Levata causa domini magistratus uti actor contra et adversus Elisabetham Szabó consortis providi Michaelis Tót ratione negotii infra declarandi et quidem pro domino actore legitimus procurator fiscalis egregius Stephanus Bán cum facultate fiscali cuperet partem incattae more solito proclamari. Qua proclamata actione proponit modo et ordine sequenti qualiter eadem incatta nescitur unde mota et quibus considerationibus ad id inducta postpositis divinis humanisque legibus anno proxime praeterito 1714. et anno 1715. in possessione Sujta comitatu Abaujvariensi existenti habitata, diversis vicibus incantationes diabolicas exercere alios per similes artes diabolicas communicari facere verita non fuisset, cum scandalo Christi fidelium manifesto, quia vero ejusmodi actus legibus et signanter sancti Stephani liber 2. caput 31. Sancti Ladislai liber 1. caput 34., articulus 60. praxis juris criminalis vetiti essent, ob cupit procurator actor eandem incattam primo juxta quae 8. caput sexti Kithonichianae tortura subijci, exposit vero juxta praecitatas leges igni comburenda adjudari reali subsequenda executione mediante, in cujus dilucidationem producit documentum sub littera A cui firmiter inhaerendo cupit sibi satisfieri et reservat. Anno 1715. die 9. Maii. Reassumpta causa domini magistratus uti actoris, contra et adversus jam in

levata praespecificatam incattam ratione negotii in actione uberius expressi, et quidem pro domino actore legitimus procurator fiscalis, idem qui in praemissis et cum eisdem juris facultatibus cuperet praemissa proclamatione partis incattae personalem adstantiam, qua adstante provocat se ad actionem et documentum sub littera A productum, annectando documentum aliud, sub litteris B, ex quibus edocetur actio circumstantialiter ex praesumptionibus terminum ad actionem tendentibus et confirmantibus, quare cupit eidem actioni satisfieri, et reservat.

Deliberatum.

Ob certas rationes revisio causae praesentis differtur in futuras sedrias. Anno 1715. die 9. Julii idem procurator ad praemissis et cum iisdem juris facultatibus provocat se ad actionem et documenta sub litteris A, B, actioni substrata. Quibus firmiter inhaerendo cupit omnibus satisfieri et reservat. Anno, die et loco infrascripto. Penes commisionem perillustris et generosi domini domini Georgii Nikházi, inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarii vice comitis, ad instantiam perillustrium ac generosorum possessionis Zsujta inclyto comitatu praefato Abaujvariensi adjacentis, dominorum nobilium similiter ignobilium cum adjuncto domino inferius specificato, (domino jurato legitime impedito) qualemnam judriam inquisitionem in negotiis uberius inferius declaratis secundum De eo utri puncta peregerimus modo sequenti taliter sequitur.

De eo utrum

1. Tudgya é, látta é avagy hallotta é az tanu Orosz alias Tóth Mihályné Szabó Erzsébet Zsujtán mi okra való nézve forgattatott meg, s ki által, és mostan is miért tartatik a zsujtai bíró házánál a láncon s ki tartattya.

2. Mit tud és mit hallott az megnevezett asszonyra az ki azelőtt bányai korcsmárosné is levélt, hiti szerint mondgya és vallya meg az tanu!

3. Tud é mást a tanu hasonló vétekben lenni és miben, nevezze és vallya meg a tanu!

1. Testis Andreas Takács annorum circiter 36 pronunc judex Zsujtanensis, colonus perillustris ac generosi domini Andreae Baranyai, juratus, examinatus, fide mediante fatetur. Ad primum. Orosz alias Tóth Mihályné Szabó Erzsébet az egész falu akaratyából fogattatott meg és mostan is láncon az bíró házánál, azért, hogy hallatott reá valamely boszorkányság. Ad secundum et tertium nihil refert.

2. Testis Stephanus Tóth, annorum circiter 50 colonus mentionati perillustris generosi domini Andreae Baranyai, juratus, examinatus, fide mediante fatetur. Ad primum similiter veluti primus. Ad secundum. Hallotta a fatens Orosz alias Tóth Mihályné Szabó Erzsébetnek maga tulajdon szájából annak, aki most Zsujtán fogva vagy on és az bíró házánál láncon tartatik, midőn ő edgy tehenet vett volna, hallotta, hogy meg akarná rontani azon tehenét, mondotta azt Szabó Erzsébet, hogy ha megtudgya, ki akarja megrontani, ő is azon embert úgy megrontya, hogy sem nem ganajolhat, sem penig vizelleti nem fog járni. Hallotta az fatens azt is szájából az megfogattatott Szabó Erzsébet asszonynak, mikor az gazda asszonyok panaszkodtanak az tyuktojás

iránt, hogy az tyukok nem tojónak, mondotta azt, hogy mikor ő helybe lakott és gazda aszszonykodott és maga házánál lakhatott, kétszerre hat forint ára tyúktójást is eladott. Azt is hallotta az megírt Szabó Erzsébet aszszony szájából a fatens, midőn Kassán lakott volna Szabó Erzsébet úgy mint maga az incaptivata edgy korcsmáros-nénál, mondotta azt az megfogattatott aszszony, hogy az bor jobban kelljen ezt cselekedték az korcsmárosnéval edgyütt: amely gomba terem az akasztófa alatt, magoknál tartották, és minden szombaton megfüröszttették, tisztán tartották és a borok alá tették, ezért költ igen az borok. Ezt is hallotta a fatens a felül írt Szabó Erzsébet maga szájából, hogy ő a tűztől nem félti az házát, ha a szomszédgyának az háza meggyúlna is, de ő a maga házát háromszor mezítelen megkerülné, nem égne meg az háza. Ad tertium nihil dicit.

3. Testis Martinus Tóth annorum circiter 40 colonus generosi domini Andreae Szabó alias Vendégi, juratus, examinatus aliud nihil fatetur, hanem hallotta Orosz Mihályné Szabó Erzsébet maga szájából, midőn valamely szekér szerszáma elveszett, és azért edgy zsujtai emberrel veszekedett, mondotta azon zsujtai embernek, ha elől nem adgya azon szekér szerszámot, úgy megrontya, hogy soha ember nem leszen belőle, és hogy magánál van az megrontó eszköz, s a zsebében vagyon.

4. Testis Joannes Orosz annorum circiter 30 incola zsujtaiensis, juratus, examinatus fide mediante ad primum ita fatetur, veluti primus testis. Ad secundum. Az felül megnevezett Szabó Erzsébet, Orosz alias Tóth Mihályné mondotta azt ezen fatensnek: – olyan eszközöm vagyon kebelemben, ha elől nem adod az szekér szerszámot, úgy megrontalak, hogy sem embernek, sem kutyának nem lészel jó, és az béled is öszveszalad.

5. Testis consors Georgii Lakatos, Anna Tóth, annorum circiter 40 jurata, examinata fassa. Ad primum veluti antecedentes. Ad secundum. Hallotta zsujtai Kovács Istvánné szájából, hogy edgyütt lakván Újváron az specificált megfogattatott Szabó Erzsébettel, hogy az dudvárul avagy gazbul sok varandgyikos békák jüvén ki. Ez felül, említett Kovács Györgyné mondotta azt, öllük meg őket. De az incaptivata nem engedett, ezt mondván: – ne bántsuk, mert ezek az én komáim. Ad tertium nihil.

6. Testis consors Stephani Kovács Clara Szilágyi annorum 40 jurata examinata fide mediante fatetur. Ad primum tanquam primus testis similiter refert. Ad secundum. Hogy midőn az fatensnél lakott volna az incaptiváltatott személy Orosz alias Tóth Mihályné Szabó Erzsébeth Újvárt, szoksor[!] kutya adtával szidta a fátens, edgy házban hálván a fatens aszszony az incaptivátával Szabó Erzsébettel. Edgykor midőn az fatens lefeküött volna, kis gyermekét szoptatta, semmit sem aluván, az megfogattatott már megnevezett Szabó Erzsébetnek ágya felől szörnyen nagy mendörgéssel való zúgás indult a fatensre, amely annyira megnyomta őtet, hogy esztendeig miatta nem alhatott, imádkozván az nagy nehézség alatt, de az nehézség őtet tsittel, tsittel fenyegetett, és a Hiszek edgy Istent kezdván mondani a fatens, akkor hasonló zúgással ahonnét jött, visszament a zúgás az incaptiváltatott aszszonynak, Szabó Erzsébetnek ágyára, és midőn panaszkolt volna az megfogattatott aszszonynak az fátens nyomorúságos baját, akkor nagy kacajt ütött az incaptivata Szabó Erzsébet, mondván, Isten Szent Háromság őtet úgy segéllye, akinek akar szolgálni, úgy szolgál, hogy az annyátul szopott tejet is megsirattya. Annak utánna midőn megbékéltek vóna az sok veszeke-

dés után más házhoz ment az fatens lakni, és edgykor az incaptivátának házához mégyen a fatens csorda haza hajtás tájban, kinn az ajtó előtt beszélgetnek, nagy dudva és gaz lévén az ház körül, láttya hogy két nagy varangyik békák jöttek ki az dudvából. Megiszonyodik az fatens tülök, irtózva mutattya az incaptivált Szabó Erzsébetnek. Felel neki Szabó Erzsébet: – ne félj bolond tülök, mert az én komáim ezek. És az megfogattatott Szabó Erzsébet az varangyik békát hivat az házban, mondván: – gyertek be édes komáim. Kinek hívására, mint az csirkék bémentenek utána az varangyikos békák a házban. Elmenvén a fatens tüle, látta, hogy hasonló varangyikos három békák voltak az megfogattatott Szabó Erzsébet háza tetején. Hallotta ezt is a fatens az incaptivata Szabó Erzsébettül, valamelly gyümölcs fán ötet megpirongattyák, akár szőlőben akár szilvásban, úgy megcsinállya, hogy soha azon fának gyümölcsében a gazda nem eszik, mellyet már meg is cselekedett. Hallotta ezt is az fatens az megfogattatott Szabó Erzsébetnek szájából, hogy egy menyé lévén bányai korcsmárosságában, elvitte ruháját, beszéllette az fátensnek az incaptiváltatott Szabó Erzsébet, Orosz Mihályné, hogy úgy megcsinálta a menyének, az mennyit ment a menyé nappal, éjtzaka meg ugyanannyit kellett neki visszajünni, semmiképpen el nem mehetett, viszakerült a ruhája is. Ezeket penig valaholott lakott a fatens mind Ujvárt, mind Nyiriben beszéllette. Ad tertium nihil dicit.

7. Testis consors Joannis Juhász, Anna Juhász annorum circiter 36 jurata examinata. Hiti szerint vallya, hogy szemeivel látta itt Zsujtán a házban, melyben az incaptivált aszszony lakott, a sok varangyikos békát az lóca és ágy alatt úgy az egész házban, melyet megirtózáván a fátens, ki akarta űzni a házból a békákat, de azon incaptivata Szabó Erzsébet nem engedte, mondván az fatensnek: – ne félj, ezek nem bántanak téged. Másnap azon varangyikos békák a falon a padra felmászta, azelőtt és azután is edgy békát sem látott az fatens. Ad reliqua nihil refert.

Datum in possessione Zsujta, die 8. mensis Martii, anno 1715. Super qua quidem judiciaria inquisitione modo praevio rite et legitime peracta manuum subscriptione sigillorumque munimine literas testimoniales necessariis roboratas extradandas esse duximus concedendas. Datum ut supra. Inclyti comitatus Abaujvariensis judilium

Stephanus Nádaskay mp.

Paulus Nemeti mp.

II.

1715. április 4., Telkibánya

Anno 1715. die 4. mensis Aprilis in possessione Telki Bánya erga commissionem inclyti comitatus Abaujvariensis in sedria die 21. Aprilis anno praesentis Cassoviae celebrata commissam, nos infrascripti qualemnam judiciariam inquisitionem in negotiis ac rebus incaptivatae Elisabethae Szabo, consortis Michaelis Orosz peregrimus modo infrascripto taliter sequitur.

Tud e? Látott é avagy hallott é az tanu Szabó Ersébetre Orosz Mihály feleségére valami boszorkányságot, avagy midőn Telki Bányai korcsmárosné volt, mit hallott és mit tud, s látott reája vagy ellene és körülötte az tanu hiti után vallya meg!

1. Testis Stephanus Jordán annorum circiter 50 judex Telki Bányaiensis, juratus, examinatus, fide mediante fatetur. Tudgya azt az fatens, hogy midőn Telki Bányai korcsmárosné volt Orosz Mihály felesége, mind az falut, mind pedig más embereket megsalt az borban, egyebet semmit nem tud reája.

2. Testis consors Petri Csomo Elisabetha annorum circiter 36 jurata, examinata, fide mediante fatetur. Midőn Orosz Mihályné Szabó Ersébet Telki Bányán korcsmárosné volt, kínálta az incaptiváltatott Szabó Ersébet az fátens íróval, ki is even benne, mondotta: – jó író ez Szabó Ersébet. Mondotta az fatensnek: – nem író ez, hanem fürdő, mert én néktek nem adom az író.

3. Testis consors Stephani Kós incolae Telki Bányaiensis, Anna Varga annorum circiter 36 jurata examinata fide mediante fatetur. Hallotta itten lakos néhai Pataki Jánosétul, hogy az Orosz Mihály felesége Szabó Ersébet disznaja felét kutyákat, felét pedig malacokat fiadzott, és hallotta, hogy Szabó Ersébet tudna valami bűjös bájosságot, de az fatens maga semmit sem látott Szabó Ersébetre.

4. Testis Michael Varga annorum circiter 30 incola Telki Bányaiensis, colonus dominii Sáros Patakiensis juratus, examinatus, fide mediante fatetur. Midőn Szabó Ersébet Orosz Mihályné Telki Bányai korcsmárosnéról edgykor az fatens menvén hozzája, látta az fatens, hogy az Szabó Ersébet asztala lántzal által volt kötve, és hallotta azt a fatens Szabó Ersébet szájából, hogy ő azért kötötte által az asztalt, hogy a disznaja elveszett a gönczi berken, annak meg kell kerülni, és az vad is meg nem eheti.

5. Testis consors Andreae Képes, Barbara Máthé, annorum circiter 30 jurata examinata fassa est. Látta, hogy Szabó Ersébet kihozván edgy fazék alutt tejet, és azt kanállal megkavarítván látta, hogy edgy fél singnyire nyújtotta a kalánnal az alutt tejet Szabó Ersébet.

6. Testis Stephanus Varga annorum circiter 36 colonus Telki Bányaiensis juratus, examinatus, fide mediante fatetur. Edgykor az fatens menvén italért az bányai korcsma házhoz az mostan incaptiváltatott Orosz Mihály feleségéhez Szabó Ersébethez, ugyanakkor lement az pincében, látta az fatens, hogy edgy sarnyas[!] és lusta valami tallas[!] állat az szárnyait leeresztvén gyertya világnál estve, csak Szabó Ersébettel volt az pincében, és az fatens odamenvén, mint a béka úgy mászott az hordók megé, az fatens megborzadván s elirtózván tüle, kijött az pincébül, de nem tudgya mitsoda állat volt. Caetera nescit.

Super qua quidem judiciaria modo praevio rite ac legitime peracta inquisitione literas has nostras testimoniales authenticas extradandas esse duximus et concendendas. Datum anno et die ut supra.

Incltyi comitatus Abaújvariensis iudlium

Stephanus Nádaskay mp.

Stephanus Vatai.

1715. július 4., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT LENGYEL GÁSPÁRNÉ, KESZLOCH MARIETTA
ÉS FAGA TASUNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. II. N. 28.

Anno 1715. die 4. Julii in sedria inclyti comitatus Abaujvariensis in libera regiaque civitate Cassoviensi celebrata. Levata causa domini magistratus ut actor contra et adversus Marrieta consors Gasparis Lengyel veluti incatta ratione negotii infra uberius expressi. Pro domina actore legitimus procurator fiscalis egregius Stephanus Bán cum facultate fiscali antequam ad ulteriora condescenderet, praemissa proclamatione cuperet partis incattae personalem adstantiam, et reservat. Qua proclamata actione proponit modo et ordine sequenti qualiter eadem incattae anno proxime praeterito 1714. et anno 1715. nescitur unde motae, et quo maligno spiritu ad id inductae postpositis divinis et humanis legibus in comitatu hocce Abaujvariensi in possessione Bollos ac aliis locis certis uberius declarandis certas artes diabolicas exercere et per eas alios damnificari facere communi veritae non fuissent, cum scandalo Christi fidelium manifesto. Quia vero ejusmodi actis legibus et signanter Sancti Stephani liber 2. caput 31., Sancti Ladislai liber 1. caput 34. articulus 60., praxis juris criminalis vetiti [– –] essent [– –] ob hoc cupit procurator actoris easdem incattas primo juxta quaestionem 8. capitis 6. Kithonichianae pro revelatione revelandorum torturae subjici, ex post juxta praecitatas leges igni comburendas adjudicare reali subsequenda executione mediante, in cujus dilucidationem et comprobationem producit documentum sub litterae A. cui firmitatem inhaerendo cupit in omnibus satisfieri et reservat. Nominibus et in personis Mariae Criston et Hadviga Lengyen vocatis personaliter adstantibus uti incattis ex parte in comitatu Abaujvariensis ex parte vero in comitatu Zempliniensi in possessione Golob existentibus, pro eisdem legitimus procurator Franciscus Budahazy praemissa generali juris protestatione comparet juxta articulum 56. 1550., cum termino petit par et reservat.

Anno Domini 1715. die 4. mensis Julii.

Én alább megírt tekintetes nemes Abaúj vármegyének ordinarius szolga bírāja, megnevezett tekintetes nemes vármegyének mostani vice ispánja tekintetes nemes Nikhási György ur mint actor és magistratus instantiájára adott commissiója mellett az előmben adott alább megírt utrumok szerint így procedáltam mint következik.

De eo utrum.

1. Kit tud a tanu nemes Abauj vármegyében Felső Golopon bűvös bájos boszorkányságot tudó vagy cselekedő embereket s aszszonyokat.

2. Kiktől mit hallott, hogy micsoda boszorkányos cselekedetekről mit beszéllett, holott, kik előtt, melylyik esztendőben, ezelőtt circa hány esztendővel.

3. Golopi földesúr Kleri uram által megfogattatott Faga alias Tasuné felől mit hallott az tanu, hogy miért fogattatott meg maga Faga, vagy ellene való tanuk mit vallottak reá.

4. Keszlocz Marina, Lengyel Gáspár felesége felől is mit tud és mit hallott az tanu, bűvös bájos boszorkányságos életet, cselekedetet, vallja meg igazán.

Testes sequuntur

1. Testis Joannes Christon colonus Felső Golopiensis ex parte domini Vay annorum circiter¹ sese juratus examinatus ad primum fatetur. A Faga alias Tasuné szájából hallotta azt ez fatens, hogy az Fekete Mátyás öccse, Fekete István feddette és ugyan fenyegette is hogy: – Tasuné meggyógyics az öcsémet, mert a hasadban égetlek. Azok között mond neki Fekete István, ez fatens is kérte, hát arra azt felelte Faga Tasuné, hogy azért rázta, hogy: – ha ő nem szánta az enyim ugorkámot, hadd ő is kínlógyék, mint a kutya. Ad secundum. Marinka nevű Gáspár Lengyel felesége leánykája Panna nevű szájából hallotta ezelőtt circiter három esztendővel, midőn egy szombat napon ez fatens leányához ment volna, mint lányok koszorút kötöttek, monták néki annak a Pannának hogy: – mit szunyókász, talám nem alhattál eleget, elég hosszú volt az éczaka. Arra mondotta Panna: – bizony nem. Amazok mondották néki: – miért. – Egerészni jártunk. – Kivel? – Az macskával. Láttatok é? Szintén úgy látunk, mint most. Holott az kemence mellett s az pincében, ugyan más alkalmatossággal vízre ment a leányka, Panna, korsóval, akkor is szunyókálván az leányka, mások és ez fatens leánya is kérték: – miért szunyókálsz te? Arra maga mondta az leányka: – Istenem, úgy alhatnám. Mongyák neki: – hát éczaka mit csinálsz? Arra felelt: – borsot jártunk szedni. – Kivel, min? – Az kis macskán. – Hogy bírhatott az el? – De csak úgy elvitt, mintha ott sem voltunk volna. Az fatens maga kérte osztán azon lánykát Pannát, arra az szavaira, hogy: – hova jártál? Azt felelte azon leányka: – az Somos Tetőre. Lehetnek tanuk Fekete János Alsó Golopon, Szabó Gergely felesége, Ersek nevű, és fatens leánya lehetne tanu. Szerencsen lakik Botos Mihály felesége.

2. Testis Anna Toth consors Joannis Christon, annorum circiter 38 jurata examinata ad primum fatetur. Ezelőtt circiter három esztendővel Fekete István fenyegetvén Tasunét, Fagát, hogy meggyógyicsa az bátyát, Fekete Mátyást, mert tüzet rakat a házára, ő elébb mentegette magát, Fekete István mond néki: – hát miért verted a fejkötőddel, rázogattad az ugorkát. Arra Tasuné mondotta: – azért, ha ő nem szánta nekem rosz csinálni, én sem szánom őtet, mint kutyát. Ad secundum. Marina, Gáspár felesége leánykája Panna ez fatens leányához koszorú kötni menvén, szunyókált, és az fatens maga mondotta néki: – talán nem alhattál ez éczaka? Arra felelt: – bizony nem. Ez fatens mondotta: – hát mit csináltál? Egerésztünk. – Kivel? – Az macskával. – Hát hogy láttad az setétben? – Szintén úgy, mint most. – Hol egerésztetek? – Az kemencén s az pincében. Másodszor is más alkalmatossággal az víz mellett, hallotta ez fatens, hogy mások mondották neki: – egerésztél e most? – Nem, azt mongya. Hát mit csináltál? – Borsért voltunk. – Hová? – Az Somos Tetőre. – Micsoda fákon terem?

Az kezével mutatta alacsonságát, hogy csak olly apró fákon terem. Alsó Golopon Disznós Gergely feleségestül, Fekete János lehetnek tanuk. Ezen inquisitio eképpen menvén végben az tekintetes magistrátus actor uram commissiójára fiscus uramnak subscriptiója és [– –] alatt adjunctus juratus urammal együtt kiattam pro testimonio. Also Golopon, anno et die quibus supra. Tekintetes nemes Abauj vármegyének egyik ordinárius szolgabírája Dienes István mp.

juratus eiusdem Bakó Dániel mp.

1 A szám hiányzik.

8.

1715. szeptember 15., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT ALMÁSI MIHÁLY
ÖZVEGYE, TÓTH KATALIN, HEGEDÜS MÁTYÁS ÖZVEGYE, VARANNAY ERZSÉBET,
SOLTÉSZ ANDRÁS ÖZVEGYE, SZABÓ KATALIN ÉS MOLNÁR AVAGY
TÚRÓCZY ÉVA ELLEN

AZ IRAT: B: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. II. N. 32.

1715. Inquisitio contra Catharinam Tót, Elisabetham Varannay et Catharinam Szabo velut incarcerati¹

Anno 1715. die 6. Septembris. Inquisitiones collaterales de foeminis quibusdam suspectis nominanter de Catharina Tóth, relictá Michaelis Almási primi ordinis, secundi ordinis Elisabetha Varannay relictá Matthiae Hegedüs, tertii ordinis Catharina Szabó relictá Andreae Soltész, quarti ordinis Eva Turóczy alias Molnár etc. Hoc ordine in oppido Szanto etc.

De eo utrum

Tud e, látott e, hallott e és kitől a tanu, Almási Mihályné Tóth Katához, Varannay Ersébeth Hegedüs Mátyásnéhoz, Szabó Kata Soltész Andrásnéhoz, Turóczy Molnár Évához akár melly időben és akárhol valamelly titkos és tilalmas dolognak cselekedetét, bűjös bájosságot, boszorkányságot avagy fenyegetődzést vagy hogy valakinek személlýében avagy jószágában ártott volna, vagy megiesztette volna.

Ad partem Catharinae Tóth primi ordinis.

Szentpéteri Gábor juratus, examinatus fatetur. Hallotta Szendrei Istvánnak szájából, hogy karácsony éjtczakáján éjfél tájban a fiának szennyését mosta a szántai patakon.

Elisabetha Nyirő consors Georgii Joó jurata, examinata fassa est. Egy alkalmatossággal ezen Tóth Katát hivatván Kóródi György házas társa Kis Judith mikor gyermekágyat fekütt, hallotta Kóródinétől, hogy panaszkodási között azt mondotta volna nekie: – azt tudnád, hová tették az gyermek ágyát mikor e világra hoztad, úgy megcsinálnám, hogy soha többé gyermeked nem lenne.

Kóródi Györgyné Kis Judith vallya, hogy mondotta Tóth Kata ő nekie panaszaik között: – ha tudnád hol vagyon az gyermeknek ágya, úgy megcsinálnám, hogy soha többé gyermeked nem lenne.

Basitné Biró Ersébet vallya, hogy egy éjjel mikor a Szabó Péter tehene megellett, Tóth Kata kiment az házból éjjel, és már akkor szopott is a borjú a tehén alatt. Kitől Szabó, alias Árvay Péterné megtudván, hogy ott volt az ólban, másnapra házához ment, azt mondotta: – aha, kutya szülötte, hiszem, jó majorosnémet támadott.

Katona Mihályné Keczkés Sophia vallya. Maga szájából hallotta Tóth Katának, hogy mondotta, mikor az Árvainé tehene megborjazott, az ólban ott volt Tóth Kata és tudja, hogy vasárnap köpüllött tejfelt. Vallya azt is, hogy mondotta, hogy ő böjtös Árvayné, hogy ötet boszorkánynak fogta.

Árvay Péterné Szűcs Kata vallya. Mivel ezen fatensnek a lábát megiesztették, nem tud kire gyanakodni, jóllehet a gonoszok mintegy álomban éjjel menvén hozzája, kérdezték: – jó emberem, mid fáj s mivel kötözöd a lábadat. De ki lött légyen nem tudja, hanem mintegy árnyékban második éjjel is hozzá menvén a gonoszok mintegy álomban javallották nekie, hogy csak édes tejben mossa meg a lábát, meggyógyul, mellyet ezen fatens meg nem mert cselekedni, félvén nagyobb veszedelemtől. A tehénről pedig, minthogy sok ideig véres tejet fejt, gyanakodik Almásinéra, mivel az ólban volt azután, hogy a tehene megborjazott, de veres tejet fejt edgyik csecseből.

Szentai Jánosné vallya, hogy egykor a pincében menvén lőréért, utánnament Almásiné Tóth Kata, és megtapogatván a vékonyát, ezt mondotta: – melly kövér vagy meghiszem. És az időtől fogván nincsen ezen fatensnek egéssége.

Anna Lipo consors Stephani Nyiri vallya. Mondotta ezen fatensnek Tóth Kata, Almásiné, hogy mikor férjhez megyen, tegyen borsot a csizmájába, üssön az öt ujjain míg a lakodalom leszen, és amennyi szem borsot a csizmájába teszen, annyi eszten-deig gyermeke nem leszen, kit is az fatens nem cselekedvén, gyermeke vagyon kettő.

Katona Mihály vallya, hogy háromszor is hallotta, járván az háza mellett a kertben, hogy vasárnap tejfölt köpüllött.

Bogdál János vallya, hogy vasárnap tejfelt köpült.

Anna Nagy filia quondam Gregorii Nagy fatetur. 1. Jövéen egy éjjel ezen fatens Tóth Katával az aratásból, mondotta ezen fatensnek Tóth Kata, hogy ad nekie olyan füvet, hogy amelly legényt megszeret, azon legény elveszi, csak azon füvet kenyérhaj alatt főzze meg, a levével gyúrjon pogácsát, és a pogácsát beadja annak, akit szeret, mást el nem veszen, hanem csak tégedet. De megharagudván ezután ezen fatensra, azon füvet oda nem adta, hanem ma is nálla vagyon.

2. Vallya hogy mondotta azon fatensnak: – meny el a malomban, és háromszor a nyelveddel nem magad, hanem a más lisztiből végy ki, gyúrd össze, süss pogácsát belőle, add annak a legénynek, akit szeretsz, és senkit rajtad kívül el nem vehet.

3. Javallotta ezen fátensnek penes fassionem, hogy fogjon egy zöld kis békát, tegye egy ujj csuporban, fedje be új fedővel, tegye az hangya sambilban, tarcsa ott kilenc napokig, az után vegye ki és amelly egy kis görbe csontocskáját ott találja ezen zöld békácskának, vonnya meg a legénynek a ruháját, akit szeret, és mást rajta kívül el nem vehet.

4. Vallya, hogy kérte őtet arra, hogy Kóródinéra esküdjön meg, hogy kurva, és ezen fatens leányát a fiával elvéteti. Mellyet ezen fatens nem cselekedvén, megfenyegette ezt mondván: – várj, ördög születte vén leánya, mert megsiratod, az Isten ezt adja ördög születte, hogy a nagy leány pártában vénüllyen. Egerre vallya. Hallotta szájából, mikor hallotta hogy a boszorkányokat fogdossák is, mondotta volna, hogy nem a [–] hanem az ilyen szegényeket mind elé fogdossák meg.

Sole [–] post examen eadem modo fatetur sicuti immediate praecedens facit.

Ezen fatens maga vallya, hogy mondotta Barbély Pálnénak: – átkozott lött volna néked gyermeked, ha az anyád a gyermek ágyadat el nem vette volna.

Hallotta Ambrusnénak hogy mondotta, hogy mikor valaki férjhez megyen, tegyen borsot a csizmájában, és nem leszen gyermeke, megvallya.

Hegedüs Mátyásné Varannő Erzsébetre.

Szeleý Istvánné Molnár Anna vallya, hogy régenten Szent György nap előtt Kvalkónéval sőt vittek ki a mezére, tudakozván igyon sós hangya sombékot, melly sőt is kivittek és ismét Szent György nap hajnalban visszahozván felosztotak egymással között. Ismét egy időben gyötrettetvén ezen fatens korcsmároosságában, ezenet ördögtől, elément volna szantai hídvámnál eleibe állva Hegedüs Mátyásné, kérdi mi lelte volna. Felelt az fatens, hogy az ördögtől megverettetnék. Javallotta nekie, hogy szelljen egy szelet kenyeret, és mikor fel felől való dolgán megyen, vigye el és míg szarik, egyék belőle, amelly még marad, vigye be az házban, tegye az háznak négy szegletiben, és az ágyában, nem árthatnak az gonosz lelkek, mellyet az fatens megcselekedvén, nem gyötrettetett többször a gonoszoktól.

Kutas Kata consors Stephani Szepessy vallya. Mikor a tehene megellett Hegedüs-nének, félig mákkal behintette a tehenet, és szájából hallotta hogy mind bolond az ember az, aki a maga tehenének hasznát meg nem tudja tartani. A tejet pedig a földre töltötte és mindaddig verte a sulyokkal a földön, amíg egy csepp volt benne.

Beszerményi Kata vallya. Hallotta Kovács Jánosnétól, ki mondotta, hogy mindenkor megtudta, mikor a gonoszok jüttek a tejéhez és szidta is reggel a gonoszokat nagyon, attól hallotta, hogy mikor megérintették a tejet, mingyárt a földre gödörben töltötték, és kést ütött a közepében.

Balog Sigáné Juhász Erzsébet vallya. Tanította ezen fatens, hogy az ura hajából szakasszon ki két szálat, és piszkonya kenderrel kösse a maga lábához, s mindenütt utánna jár az ura. Azt is mondotta, hogy ha az hó szám rajta vagon, adja meginnya az urának, és fogja szeretni az ura vissza maga az hó számot jónak lenni hidegleléstül.

Bertóthy András vallya. Tudja ő, hogy egy időben régen jött hozzá egy Hegedüs és mondotta nékie: – Hegedüsne, no az én koszorúmat elloptad, de ha vissza nem adod, megbánod. Azután pedig ezen ember az erdőben megbetegedvén, hazajött és mondotta, hogy ő miatta halna meg.

Soós Anna vallyá, hogy mikor a Barbély Mihály uram udvarában korcsmáros vót, nem akarván hitelben Hegedüs Mátyásnak sok bort adni, megfenyegette Hegedüs Mátyás. És azután a korcsmája senkinek sem kellett. Melly miatt elment Cassára a nényihöz azt mondotta, hogy: – csak hadj békét a kocsmának, ne áruld, semmi hasznát sem veszed, mert Hegedüs Mátyásné urastól vesztette meg a kocsmát.

Dénesné vallja, hogy mondotta Hegedüsnek régenten: – ha most Mészáros János meg nem szabadít, meg kelletik halnunk.

Maga vallyá Szeleiné fassióját, hogy amit vall Szeleiné javallotta navalya ellen. Maga is Gönczi pater uram commendatiojából cselekedte. Régen.

Kutas Kata fassiojára maga vallyá, hogy az Újvári Jánosnak mostani felesége javallotta nékie, hogy verje meg a véresen fejt tejet, az után nem leszen véres, mert a fecske rontotta meg a tehenet.

Simonné, Újvári Jánosnak mostani felesége commendálta, hogy a véres tejet sulyokkal verje, mivel a fecske megrontja a tehenet.

Soltész Andrásné Szabó Katára.

Relicta Pauli Kis, Anna Hiberszky jurata, examinata. Hallotta Gábornétól, hogy Soltészné mondotta, hogy ha egy ludat megmosnak, annak a levét öntözzék el ott, az holott törvényt szolgáltatnak, és ne féljen a törvénytől.

Consors Stephani Szeley Anna Molnár. Hallotta Soltészné Szeleinétől, Császárnétól, hogy mikor Soltészné törvénykezett egy ludat megmosott, és annak a vizében maga is megfürdött.

Consors Stephani Sárosy Juditha Molnár, egy időben látta szemeivel Szülő Demeternél együtt, hogy Soltészné létrát tett az eszterhaj alá, és egy sajtárt vitt fel az eszterhajra, de mi volt benne, nem tudja.

Barbara Csányi, consors Gabrielis Dobos hallotta egy alkalmatossággal Soltészné szájából, hogy mondotta: – eb született mikor törvény vagyon, fogjon egy ludat, mossa meg, és öntözzé oda az holott törvény vagyon, és nem tehetnek törvényt.

Anna Újvári, consors Georgii Finis. Hallotta Barbély Mihálynak kondás fiától, hogy Soltészné vesztette volna meg a lábát.

Juditha Csokásy, consors Pauli Pataky vallyá, hogy mikor Pataky Pál férjéhez ment, Pataky Pál férje igen rosszszul volt, megrontották, mellynek gyógyítására hitta Soltésznét, melly is azt mondotta: – az eb szülte fia, mikor itt fel s alá járt, eleget ette s itta az én ételemet. Mellyről is fenyegette Patakiné Soltésznét, hogy ha meg nem gyógyítja, általlövi, s azután jobban lött Pataky uram. Hallotta azt is, hogy a luddal együtt fürdött Soltészné. Zódi uramtól hallotta a ludat.

Szüle Demeter vallyá, hallotta, hogy Soltészné ieszttette volna meg a Barbély Mihály uram kondássát, és a kondás is reá gyanakodott, aminthogy ezen kondásnak kihullott a lábáról az hús, és abban is holt meg.

Elisabeth Nyíró, consors Georgii Joó vallyá. Egykor mervén a Soltészné házához, a kutya igen morgott reá, és be nem mervén az házban menni, hírt adott Soltésznénak, és Soltészné behíván a kutyát, megfenyegette, azután kijött a kutya az házból, nagyot mervén hátra ment a kertben, és tuáb nem ugatta az fatenst. Hallotta azt is, hogy nem régen a marczipfalusi korcsmán, a táncolók lába közzé egy cserepet hajított így szól-

ván: – aki kutya szülötte cserepje. És azután sok bor ivója ment Soltésznének a korcsmájára.

Horváth Jánosné Tomik Kata vallyá. Hallotta, hogy a Barbély Mihály uram kondássa eleget panaszkodott, hogy Soltészné veszttette meg a lábát. Hallotta Barcsiné aszszonyomtól, hogy a fejer ludat megmosta, és ezen vízben mosdott meg.

Koljeszár Andrásné Tóth Juló. Hallotta Pásztorné selléritől, hogy a ludat megfüröszttötte, és ezen vízben maga is megfüröddött Soltészné. Vasat főzött az üstben, és annak levében megfüröddött, mikor pedig törvényben ment, mind a két hóna alá csomót rakott, úgy ment a törvényben. Ugyanazon Selbéntől[?] hallotta, hogy mikor az ember megholt, amelly ruhával az állát felkötötték, elvitte, azt mondotta: – né, eb ágyából születtek, senki énnkem törvényben nem árthat.

Kis Molnár Sóka vallyá. Ezen fatens elszedetett tavally ökör fark kóró virágját szúrte vajban, hogy magát a sülytől oltalmazza.

Hejcsseiné vallyá, hogy egykor hallotta, hogy a Barbély Mihályné kondásával veszekedett Soltészné, és a kondás kiáltotta, hogy ő veszttette volna meg a lábát.² Bondéné Szil Kata vallyá. Hallotta, hogy karácson éjtszakáján fejére tette meg Soltészné az házát.

Balog Anna, relictá Martini Poroszlá. Ezen fatensnek idvezült férje mind haláláig azt kiáltotta, hogy Soltészné veszttette meg a lábát, és a lábáról lehulván az hús, ugyanabban az ura meg is holt.

Ersek János vallyá. Egyszer odamenvén a korcsmára Marczinfalván, látta hogy egy cserepet a vendégek lába közzé csapott, mikor táncoltanak, és azután igen megszapodott a vendég csakhamar, azelőtt pedig igen kevés vendég volt a korcsmán.

Nagy Mátyásné Kornis Kata vallyá, hogy egykor Soltésznével a templomból haza menvén mondotta nékie: – kutat bizony a kondás, te reád gyanakodik, hogy te rontottad meg a lábát. Kire felelte Soltészné: – várjon az eb ágyban született, mert vagyón két tehene, de az enyém lesz. Az után pedig maga járt a kondásnak lábát gyógyítani, és mikor megholt, meggyógyult a kondásnak a lába.

Kocsis Anna Lengyel Mihályné vallyá, hogy mikor Soltészné megfenyegette a Barbély Mihály uram kondássát, harmadnapra kiveszett a lába, és azután ugyanazon veszésben megholt a kondás, és még a lélek belőle ki nem szakadott, mindaddig azt kiáltotta, hogy Soltészné rontotta meg.

Juhász Ersébet Balog Sigmondné vallyá, hogy mikor Cassára a törvényre ment valamelly vasakat ásztatott a sajtárban. Kérdvén az fatens: – mire való ez? Felelt Soltészné: – annak áztattam, hogy hadd ázzik le a rosda a vasról. Hallotta régen, hogy azon vasat vette volna fel az eszterhajra.

Molnár János vallyá, hogy karácson napján hajnalban az házát fejérettette.

Kélkövi Ersebeth vallyá. Hallotta egyszer az annyától, hogy Soltészné egy tarisznya földet hozott a temetőből, melyből fürdőt főzött, és maga is megfüröddött benne, és egy ludat is megfüröszttött, s az után a maga házának kéményén lebocsátotta a ludat.

Prónai János vallyá, hogy hallotta, hogy egykor Soltészné a Nagy Mihály háza előtt elöntött volna valamit, és az után Nagy Mihály leányának egyik szeme megvakult, most is világtalan.

Palágyi Pál vallyya. Hallotta, mondotta Kolyeszárné, hogy az holt embernek álla kötőjét elvette Soltészné, és mondotta, senkitől semmit nem fél. Horváthnéől hallotta, hogy a fejér ludat megmosta, abban megmosdott, és senki törvénye nem árthat nékie.

Molnár Éva vallyya, hogy miko Tállyára vitték őket, mondotta, hogy meggondolván bizony eszt, hogy minket fognak meg, de a lányokat meg nem fogják.

Molnár alias Túróczy Évára.

Barbara Csányi, consors Georgii Dobos vallyya. Hallotta szájából szintén ezen szókat: – oh én édes aszszonyom, azon nem félek, hogy boszorkány volnék. Hanem két aszszonyoknak öt forinton, hoztam Cassáról a jesuiták paticájából étetőt, a Pályinkásné leányának egynek Tállyán, a másiknak a tállyai pusztán innen, négy ökrös ember feleségének, magas ember ugyan Tállyán, nevéről nem emlékszik. Melly öt forintokat kértem volt, ugyan a Pályinkásné leányának annyától. Egy átalag borát magamra.

Barbara Dobos vallyya, hogy egykor tölle eleven borsót kért Molnár Éva, kit is megkenvén a Dobos Márton uram szántai pusztá házában a falhoz csapott, és oda nem ragadott, és azután két forgácsot felvett, kiket vetett az égő kemencében, és öszvecsapván a kezét, kiment a házból és ezt mondotta: – már nem félek senkitől. Ugyan látta, hogy azon pusztá házbán azelőtt három esztendőkkkel elásott valamit, de nem tudja mit. Ismét látott nálla egy üveget, egy gömbölyü beretvát, egy borbélynak való köpéczt. Ismét hallotta a kéri mezőn szájából, tudakozódván maga Éva a boszorkányok felől, hogy Mádon két kád csikmákat csinált, egy asszony esesel[?] egy szél járott egynek, vagy egy szél kettőnek.

Anna Ujvári vallyya. Az utolsó punctumot hallotta szájából, jelen lévén a kéri mezőben együtt.

Juditha Csokály vallyya. Tudakozódott az fatensről Keerben, hogy ha ott merjen e hálni, mivel a Pályinkásné leányát megfogták. Azt is mondotta nékie, hogy Cassára tiz poltura árra orvosságot vett sülytől, és egy ujj fazékban megfőzván meggyógyult.

Nagy Borbála vallyya, hogy Tállyán Erdősne ezen Évára céloz, hogy megiesztette volna.

Die 16. Septembris. Némelly darab deszkácskát és más erős fekete matériát predicáltán Szabó Miklós uram, mellyet Mádra hordozván a felesége, mondotta Szabó Kata, hogy Molnár Éva jól tudja mi legyen, s mondja meg.

1 Az irat külzetén.

2 Ezt a vallomást áthúzták.

1718. június 18., Búd

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PEREI KIS JÁNOSNÉ
ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Inv. N. 568. Fasc. I. N. 2.

1718. Respectu secundi ordinis incattae consortis Joannis Kis Perejensis sub littera B. ob magiam peracta inquisitio.¹

Nos infascripti inclyti comitatus Abaujvariensis judlium et jurassor penes commissionem verbalem perillustris ac generosi domini vicecomitis Johannis Melcher procedens in prosessionibus Búd et Pere, subsequuntur deoutri puncta, per dominum fiscale procuratorem Joannem Baia fecimus inquisitionem hac modalitate anno Domini 1718. die 18. Junii.

De eo utrum.

1. Tudgya é, látta é avagy hallotta é az tanu, hogy ez jelen való 1718. esztendőben Perei Kis Jánosnét miért fogták meg?

2. Tudgya é, látta é avagy hallotta é az tanu, micsoda boszorkányságot láttak hozzája, micsoda kenőcsöt találtak hazánál, micsodás edényekben, és más boszorkánysághoz valókat találtak é nála, rontott é meg valakit maga ördögös tudományával, hányszor és kiket rontott meg, vallya meg az tanu, mit tud ezen dologban, és kit tud jó tanunak lenni.

1. Testis Catharina Lengyel conjunx bubulci Büdiensis annorum circiter 30 jurata fide mediante fassa. Ezen esztendőben Szent György nap előtt való nap együtt járt ezen fatens Tállyán az templomba Büdi Kis Jánosnéval Lengyen Annával, valamelly füveket szedett mind oda menet, s mind vissza jövet. De mire való füveket az fatens nem tudgya, hanem feddette az fatens aszszony Büdi Kis Jánosnét, ne szedgye Szent György бүтін, mert a kik meglátták megítélik. Ő ezt mondotta, Felső Sүgeden² akar valamelly gyermeket orvosolni, arra szedi azon füveket. Azt is hallotta bizonyossan, hogy azon Büdi Kis Jánosné az tűzben köpdösött volna.

2. Testis Catharina Veres consors Andreae Balog annorum circiter 22 jurata fide mediante fassa. Szemeivel semmit sem látott, hanem csak másoktul hallotta, hogy nem hívta asszon azon Kis Jánosné, kenőcsös csuprát is látta, de mire való volt nem tudgya.

3. Testis Anna Kocsis consors Lucae Töt annorum circiter 28 jurata et examinata fide mediante fassa sicut praecedens testis per omnia.

4. Testis Sophia Töt consors Andreae Gömbér annorum 32 jurata et examinata fassa est. Sok féle füvekből öszvetört sirt látott egy pénzes csuporban a deoutrumban feltett Kis Jánosnéét de mire való nem tudgya.

5. Testis Anna Vég consors Martini Sárossi annorum circiter 46 jurata et examinata fassa est. Semmit nem látott egyebet az kenős csupránál.

6. Testis Sophia Töt consors Joannis Vasas annorum circiter 26 jurata et examinata fide mediante fassa est. Midőn megfogták Perei Kis Jánosné annak előtte egy néhány héttel jött ezen fatenshoz szállásra, csak hamar egy csötörtök estin, már minek utána lefeküttek volna, az tüzet eloltották a kürtöt bedugván, felkölt ágyából Perei Kis Jánosné, az tüzet két felé kaparta, köpdösött beléje, mintha egy néhány tojást vertek volna az tűzben, olyra dagadott az nyála Kis Jánosnénak. Valamelly macskák rettenetes nyivással ugrottak ki s be az kürtön körülötte futosván sokkáig ezen fatens mozdulni se mert ágyában, úgy elrémult. Bétakarván az fejét elalutt, azután miképen oszlottak el nem tudgya, az midőn sokszor föltett fazéknál nagyobbbat megtaláltak és mindenféle füvekből öszvetört kenőt benne az hordók között cseréppel befedve, rongyval békötve, hazajün Perei Kis Jánosné nagyon ijedett, mondván: –óh, Istenem Istenem a'ki elvette s elől nem adgya, megbánnya ő ezt. Midőn az Sárossiak kerti veteményeket hoztak tavaszkor, szokás szerint vettek az büdi gazdák s gazdaszszonyok, arra mondgya Perei Kis Jánosné: –jobb volt volna megettétek volna azon pénzt, mintsem ezen kerti vetemény magokért adtátok, még kóró sem lészen jó azon az helyen a'hová vetitek, nem lészen semmi haszna, valamint énnékem a'ki semmit sem vetettem. Az midőn az mezőre vittek is vetni való életet tavaszkor, azt kiáltotta: –mi haszna vettek mert bizony semmit sem fogtok aratni, megérem még azt ez idén az hátatokhoz szárad az hasatok. Egykor Kis Jánosnénak jókedve lévén, beszélgetnek vele, hogy füreszteni fogják az aszszonyokat, minthogy eső nincsen, kire felel Kis Jánosné: –Nem kellene füreszteni csak az büdi pásztor bottyát lopják el, lészen harmadnapig eső.

7. Testis bubulcus Büdiensis Jacobus Tiglincz annorum circiter 48 juratus et examinatus fassus. Hallotta, hogy beszéllették Perei Kis Jánosné felül, hogy boszorkány, de bizonyosan nem tudgya.

8. Testis Andreas Gömbér annorum circiter 38 juratus examinatus fassus. Hallotta szájabul Kis Jánosnénak: –jobb volt volna azon pénzt megettétek volna a'kit attatok ezen kerti vetemény magokért, még kóró sem lészen jó azon az helyen az hová vetitek, nem lészen semmi haszna, valamint nékem sem, a'ki sem vetettem. Mikor az mezőre vittek is vetni való életet tavaszkor, akkor is kiáltotta: –mi haszna, mert bizony semmit sem fogtok aratni, megérem azt ez idén, a'hátatokhoz szárad az hasatok. Egykor jókedvében mondgyák Kis Jánosnénak, hogy füreszteni fogják az aszszonyokat, mint-hogy eső nincsen. Kire felel Kis Jánosné, lopják el az büdi pásztor bottyát, harmadnapra lészen eső.

9. Testis Petrus Ruszia, annorum circiter 28 juratus et examinatus fide mediante fassus per omnia sicut praecedens testis.

10. Testis Joannes Selyezni annorum circiter 30 juratus et examinatus fassus sicut octavus testis.

11. Testis Sophia Töt consors Andrea Gömber annorum circiter 28 jurata et examinata fassa sicut octavus testis.

12. Testis Sophia Töt consors Joannis Selyezni annorum circiter 31 jurata et examinata fide mediante fassa, sicut octavus testis per omnia.

13. Testis Ladislaus Töt annorum circiter 24 colonus perillustris ac generosi domini Joannis Barczy juratus et examinatus fassus. Itten bűdi lakásából minthogy Bűdrül ment oztán Perére semmit nyilvánnyosan nem tud Kis Jánosnéhoz, hanem azt tudgya nyilván, hogy Szent Andráson meg akarták égetni boszorkányságáért, ezért szalatt ide Perére földes asszonyához Nagyságos Lociné asszonyomhoz, audita refert.

14. Testis Anna Töt consors Andrae Drótos annorum circiter 31 jurata et examinata fide mediante fassa. Egy házban lakott Perén Kis Jánosnéval, tudgya bizonyosan az fatens, hogy az penetét Szent György est előtt a'padra vetette, ott is volt Szent György nap előtt való estve. Szent György napjára hogy felvirradott, az penetét avagy asagot találta regvel az pitvarba, melyre sokaknak panaszkodott. Mondották is az emberek ezen fatensnek, hogy ne vécsen Kis Jánosnénak mert megrontja.

Quam quidem testium fassionem, ut praeinscriptum est sine diminutione et augmento extradeditus in Bűd die 19. Junii, 1718. Ejusdem inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarius judlium

Stephanus Lenth

Pro nunc adjunctus Joannes Bernat

1 Az irat külzetén a bíróság feljegyzése.

2 Helyesen: Fügeden.

10.

1718. június 22., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT GALAJDA MÁTYÁSNÉ
OROSZ ÉVA, KIS JÁNOSNÉ ÉS TÓTH KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Inv. N. 568. Fasc. I. N. 3.

1718. Fisci magistrualis causa contra Orosz Evam et Catharinam Tóth ob magiam.¹

Anno Domini 1718. die 22. Junii. Coram universitate inclyti comitatus hujus Abaujvariensis in sedria Cassoviae celebrata constituta [– –] causae infrascripta mota et suscitata.

Levata causa domini magistratus, uti actoris contra et adversus incattam egregii Joanni Nevelős Evam Orosz conthoralem Matthiae Kalajda primi, et consortem Joannis Kis Pereiensis² et Catharinam Tót tertii veluti incattam eandi ordinis I. ratione negotii infra declarandi et quid [– –]

Pro eodem domino magistratu et actore legitimus procurator fiscalis egregius Stephanus Bán cum facultate fiscali donec ad propositionem suae actionis accessum faceret, cuperet antelatarum incattarum personalem adstantiam praemissa proclamatione. Quibus proclamatis et personaliter adstantibus actionem contra easdem erigeret modo sequenti.

Qualiter eadem partes primi quidem ordinis incattae nondudum praesentis annis et temporibus in possessione Nagy Ida inclyto comitatui huicce Abaujvariensi adjacente commorantes providos Joannem Béres et Stephanum Kis nocturno tempore, clausis januis et fenestra invadendo dire et enormiter torquere, sed et alia opera diabolica resque maleficas et veneficas exercere. Secundi vero ordinis incattae herbas diversas concumulando cum res et negocia nefors malefica applicare veritae infuisent cum damno detrimentoque corporis praementionatorum patientium, valde gravi et scandalo Christi fidelium manifesto, quia vero universa opera magica, operationesque rerum diabolicarum legibus tam divinis, quam humanis plane pro abbonendis denominarentur, puniendaeque declaraveruntur, signanter juxta artem tituli 60. praxis juris criminalis, sed et communien[–] circa similes strigas observare solitum, et in titulo 15. partis primae de Tripartiti confundatione igne concremari eadem strigae solerent, cuperent ob hoc praementionatus procurator fiscalis praeattactas partes incattarum in poena praescripta [–] effectu convinci et agravari, praehabitu nihilominus respectu revelationis revelandorum torturam coeterum reservatis reservandis projacendo[?] quoad negotium primi ordinis incattae inquisitionem. Sub energia suae actionis sub littera A.³

Idem procurator cum praemissis et cum iisdem quis facultatibus inhaerendo praemissae suae actionis addit alias in incattam consortem Annam ex possessione Szurdok comitatu Abaujvariensi existenti habitatur consortem Joannis Salyki et Catharinam Gergely consortem Ivan Tot veluti incattae ratione negotii quam actionaliter declarati cum tales circumstantiae et praesumptiones contra eandem [–] ne uquam solito modo demissus non descendissent nec inmergi quiverunt et alias nefors diabolicas artes exercuissent ex eo in quantum elucescit juxta quaestionem suam capitis 6. Kithonichii juxta articulum 60. praxis juris criminalis, cupit torturae subjici.⁴

Pro domino actore respectu primi ordinis, quamvis maleficium jam et certis fassionibus, coram foro authenticatis incidissime edictum esset, nihilominus tamen pro revelatione revelandorum juxta praecitas leges, quaestionem 8. capitis 6. Kithonichii necnon articuli 60. praxis juris criminalis cujus primo torturae subjici, ea post igne concremari, prout ex testium fassionibus (uti praemissum esset) liquido constaret, coeterum [–]

⁵Anno 1718. die 18. Junii in Nagy Ida.

En alább is megírt Dobay Márton tekéntetes nemes Abauj ordinarius szolgabírája magam mellé adjungált nemzetes és vitézlő Hangárty György eskütt urammal tekenetes nemzetes és vitézlő Melczer János ordinarius viceispán úr generális commissiója mellett instantiam fisci domini Stephani Bán praefati comitatus Nagy Ida nevű faluban az melly is tekinetes nagyságos vármegyénkben vagon, ez alább specificálandó személy iránt inquisitive peragáltam azmint következik.

De eo utrum?

1. Tudgya é vagy hallotta é a tanu Nagy Idai nemes Nevelős János ur sellére Galajda Mátyás felesége Orosz Éva szájából, hogy mondotta ugyan Nagy Idai lakos

Majoros György édesannyának: – tudodra legyen, hogy ha én meghalok, néked is meg kell hálnod. 2. Tudgya é bizonyosan az tanu, hogy egy dióért Kassán említett Galajdáné adott egy pénzt s azt mivégre vette.

3. Tudgya é vagy hallotta é bizonyosan az tanú, hogy Galajdáné álmában mikor és hol nyomott meg valakit.

4. Egy szóval micsoda gyanúságot tud az tanu vagy bizonyost Galajdánéhoz boszorkányság iránt.

5. Valamelly más Nagy Idai férjfiuhoz vagy aszonyemberhez is boszorkányság iránt mit hallott vagy mit tud az tanu vallya meg.

1. Testis Martinus Csáy colonus spectabilis ac magnifici domini Emerici Perényi annorum circiter 56 juratus examinatus fide mediante fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum. Hallotta Kulcsár Sigmond szájából, hogy ő tudniillik Kulcsár Sigmond szemeivel látta ezelőtt circiter egy esztendővel Kassáról kijöven mutatott egy diót Galajdáné mondván: – most csak híjában jártam Kassára, egyebet semmit nem vettem, hanem im ez egy diót vettem egy pénzen. De mi végre vette, nem hallotta. Ad tertium. Hallotta Béres János szájából, hogy egy alkalmatossággal rajta ment Galajdáné Béres Jánoson, midőn nem is alutt, megnyomta Galajdáné, és igen küszködött véle Béres János. Ad quartum. Egyéb gyanúságot nem tud ezen fatens Galajdánéhoz, hanem Kulcsár Sigmond felesége declarálta ezen fatens előtt, hogy ez legközelebb elmúlt Lucza naptul fogva Karácsony napig minden nap egy-egy hasáb fát félre tévén, olyan curiositásbul, hogy hallotta, hogy ha az olyan fából Karácsony napján idején tüzet raknak, ha valaki boszorkány, az olyan helyre elmegyen, amint hogy ugyan Kulcsár Sigmondné azokkal együtt, kik az ő házánál laknak, ez elmúlt Karácsony napján idején hajnalkor hasonló fából magok kemencéjét befűtötték amelly fát meggyújtván a kemencében, midőn a tűz égett a kemencében, említett Galajdáné odament, és azt mondotta: – miért fűtöttetek be ilyen idején a kemencében? Azok neki feleltek: – azért fűtöttünk be, hogy itt ülünk a tűz mellett és beszélgetünk. Galajdáné ismét mondotta nekik: – édes lelkeim, adgyatok egy falat kenyeret nékem. Arra mondták neki: – minek kér kegyelmed ilyen idején kenyeret, nincsen nekünk ithon kenyerünk. De Galajdáné mutatván a pócra mondotta: – ne tagadgyatok, mert ahol vagyva a'kenyér. Úgy el nem titkolhatván tülle, adtanak neki egy falat kenyeret, melyet kezébe vévén a' kemence eleiben állott és beszélgetvén egyrül-másrul vélek, a' beszéd közben felét a' kezében lévő kenyérnek eltörte és maga mellett a' földre eresztette, s azzal kiment a' házból, többet vélek nem szólván. Ugyanezen fatens hiti után vallya, hogy már megholt Szesztai György és Bodnár György Nagy Idai lakosok hosszas és irtóztató sinlődésben lévén halálok előtt, mind halálok órájáig Galajdánét okozták, keserves kínjok és nyomorúságok iránt, mellyet keservesen szenvedtek s ugyanabban meg is holtanak. De cetero nihil.

2. Testis Sigismundus Kulcsár⁶ libertinus annorum circiter 36 juratus fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum. Ezen fatens Kassáról kijöven ezelőtt circiter négy esztendővel, a'többek között Galajdánéval együtt, és az kassai kapu előtt felülvén Mehé-szi Márton nevű ember szekérére, azon alkalmatossággal szemeivel látta ezen fatens, hogy Galajdáné kivett egy diót a' kebeléből és mutatván ezen fatensnek és azoknak,

kik az szekerre felültek mondotta nekik: – én csak hijába jártam Kassára, egyebet semmit nem vettem, hanem ea ím ez egy diót vettem egy pénzen. De mi végre, azt nem mondotta. Ad tertium. Hallotta Béres Jánostul és Kiss Istvántul, hogy őket mind kettőjüket megnyomta Galajdáné. Ad quartum fatetur similiter uti primus testis hoc addito: ezen fatens házánál történt Galajdáné Karácsony napi ezen fatens házához való meneteli ezelőtt bizonyosan két esztendővel, amidőn Galajdáné amelly kenyeret kért mondván: – adgy csak egy kevés kenyeret, ha olyan é a te kenyered, mint az enyim. És szelt a' tűz előtt a' [–]palon hadta, melyet ezen fatens felesége a kemenében vetett, hogy Galajdáné onnat elment.

3. Testis Dorothea Juhász consors Sigismundi Kulcsár annorum circiter 28 jurata fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum audita refert. Ad tertium nihil. Ad quartum per omnia, uti praecedens secundus testis, de cetero nihil.

4. Testis Joannes Béres⁷ colonus spectabilis ac magnifici domini baronis Andreae Perényi annorum circiter 54. Ad primum nihil. Ad secundum audita refert a Sigismundo Kulcsár a fatente secundo. Ad tertium⁸ vallya hiti után, hogy ezelőtt hat esztendővel, valamelly szántásért tartozván nyolc napiszámos munkást adni Galajdáné ezen fatensnek; hogy azon munkásokat kívánta tülle azon [–], egy alkalmatossággal, estve késü vacsora után midőn lefeküdt ezen fatens feleségével edgyütt és többekkel, kik a' házban háltak, bezárván az ház ajtaját, minden ajtó megnyitás nélkül Galajdáné úgy, valamint most és azelőtt szokott lenni és jární, rajtament ezen fátensre és valamíg a' kakas meg nem szólalt, mindaddig küzdött vele, kezeinél fogva tartotta feszülve, kakasszó után penig eltűnt tülle. Melly elmúlván, elalutt a fatens, hajnalkor pedig felébredvén álmából oly rosszszul volt, hogy harmadnapig fel sem kelhetett, hanem fenyegetőzván ezen fatens, hogy ha meg nem gyógyítta Galajdáné, hacsak a jobb két ökrével megéri, megégetteti, melyet midőn beszélt volna ezen fatens, Galajda, az ura az ablaka alatt ült, azt meghalván, harmadnapra meggyógyult ezen fatens. Ad quartum per omnia sicut primus testis hoc addito: hallotta ezen fatens, hogy lévén egy sellére tekintetes praedicator Szent Andrásí uramnak, szegény özvegy aszszony, Dringusné nevezetű, mellynek harmadévi télen egy tehene éjszaka megborjúzván, azon borjút éjjel senki azok közzül, kik a' házban háltak, sem bé nem vitte, sem a' pitvar ajtaját meg nem nyitotta, mégis éjcaka a' borjút bevitték a' pitvarban megnyitván a' pitvar ajtaját, melyet éjcaka ott meglátván megijedett praedicatorné aszszonyom, midőn ki akart menni, ki dolga volt, mai napig sem tudgya senki, hanem úgy beszélt tekintetes praedicator uram feleségének és cselédjeinek: – előjű a' lustos Dringusnéhoz az áldomásra a' ki a' pitvarban hozta azt a borjút, a' minthogy mihelyt megviradt, mingyárt odament Galajdáné, és tudakozva, itthon vagyon é Dringusné. De az ott nem lévén, azzal onnat dolgára ment. De cetero nihil.

5. Testis Néra Majoros consors Georgii Csáy annorum circiter 30 juratus fatetur. Ad primum nihil. Ad secundum audita refert. Ad tertium nihil. Ad quartum similiter audita refert. De cetero nihil.

6. Testis Stephanus Kiss inquilinus Nagy Idaiensis annorum circiter 40 juratus fatetur. Ad primum, secundum nihil. Ad tertium⁹ vallya ezen fatens, hogy ezelőtt négy esztendővel kaszálni lévén, midőn ebédet evett másokkal edgyütt, hirtelen nyavalya esett reá, mintha fejben lütték volna. Mellyben többire egész akkori nyáron sinlődvén

szüntelen éjcakákon rá járt egy fertelmes varangyikos béka és rendkívül nyomorgatta s kínozta, mely nyavalyájának semmiképen eleit nem vehetvén s orvoslását nem találhatván, egy napon casualiter ezen fatens elmászott nagyságos Nevelős úr házához, holott a' küszöbre leülvén, panaszolta maga nyavalyáit, és hogy semmiképen nem orvosoltathatik, noha eleget fürösztik és bánnak vélle, melyre néki semmi consolatiot nem mondtak. Azon alkalmatossággal, Galajdné panaszolkodott, hogy nincsen kenyere, arra ezen fatens mondtotta: – vagyon énnékem kenyerem, csak külgön kegyelmed énhozzám, adok én kegyelmednek kenyeret. Azzal haza mászván a' fatens, Galajdné küldötte a' leánykát utána, melytől egy fél kenyeret küldött néki. Következendő éjca¹⁰ ismét azon varangyikos béka rajtament ezen fatensre, és sokkal inkább megkínozta, mint annak előtte, úgy hogy minden részeit néki külön rákta, s mikor már eltette rajta a' nagy gyötrést, midőn el akarta hagyni azon béka, igen irtóztató fertelmes, mindazáltal hasonló ábrázatban, valamint tulajdon Galajdné volt volna, magán reá icsorítván tüle elgömbörgött, azt mondván neki: – már jobban leszel. Azzal elveszett tüle s azolta semmi gondgya nincsen.

7. Testis reverendissimus dominus Michael Szent Andrásí parochus Nagy Idaiensis sub puritate [– –] conscien[– –] fatetur ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum. Egyéb gyanúságot nem tud Galajdné iránt, hanem egy szegény Nagy Idai lakos özvegy Dringusné nevezetű az ő kegyelme udvarában tartván (salva venia) tehenét, harmadévi mely is akkoron borjús volt, megellő félben lévén, egy alkalmatossággal kásmárki becsületes emberek lévén ő kegyelménél szálláson, midőn lefeküdtek mind pitvar ajtaját, mind az ól ajtaját, melyben az megírt özvegy tehene volt, bézárták, s azomban tekintetes praedicatorné aszszonyom, éjjel ki akarván menni, a' pitvarban megütközött egy borjúbán, melyet is kutyának alítván lenni, szolgálójával gyertyát gyújtatott. És midőn a' világnál meglátták a' borjút, elijedtek tüle, hogy hol vette magát, holott bé volt zárva a' pitvar ajtaja, midőn lefeküdtek, invealván[?] cseledgyektül azon dolgot, az ólban mentenek és ottan is, valamint a pitvar ajtaját, úgy az ól ajtaját nyitva találták, aholott az említett borjús tehén volt, melynek a'borja a' pitvarban találatott éjjel, minthogy pedig ki dolga lett légyen azon borjúnak bévitele az ólbul a' pitvarban, végire nem mehettek. Azon vélekedésre mondtotta megírt tekintetes praedicator úr: – megtudgyuk reggel ki dolga, mert a' gonosztévő ad locum deliquit. Elmegyen nem nyughatván lelke ismémentiben már experiálván hasonló dolgot, megvirradván penig következendő reggelre Galajdné micsoda praetextusból, maga tudgya, idején reggel ment praedicator uram udvarára, tudakozván fellyebb említett özvegy Drigusné, hol légyen, maga tudgya, mi végire, azzal onnat dolgára ment. De cetero nihil.

Melly inquisitiót e szerint peragaltam praesentibus recognoscatur die et anno quibus supra.

Dobay Márton megírt tekintetes, nagyságos Abaujvár szolgabírája mp.

Hangárty György tekintetes, nagyságos Abaujvár jurassora mp.

Inquisitio Nagy Idán lakó Galajda Mátyásné ellen.

- 1 Az irat külzetén.
- 2 A margón, más kéztől a mondat végéig.
- 3 A következő bekezdés más kéz írása.
- 4 Folytatódik az első kéz írása.
- 5 Más kéztől.
- 6 [A margón:] Authenticatus fassionem confirmat.
- 7 Authenticatus in omnibus fassionem reiterato juramento confirmat.
- 8 addit etiam quod etiam fassionem primi testis circa finem.
- 9 [A lap szélén:] Authenticatus confirmat fassionem.
- 10 [A margón más kéztől:] Hoc addito, hogy amidőn a' béka legönbörödött és reá vicsorította volna magát személyit hallotta és szóllott hozzá a fatens akkor már nem aludott és ábrázattyáru Galajdánénak ismerte azon békát.

11.

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT DERES ISTVÁN, MAJD
SOLTÉSZ ANDRÁS ÖZVEGYE, SZABÓ KATALIN ELLEN

I.

1721. szeptember 1. Szántó

ABAÚJ VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
SZABÓ KATALIN PERÉBEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. III. N. 4.

Inquisitio contra Catharinam Szabo super magicis ejusdem artibus.

Praesens inquisitio et intrascriptae fassiones, cum restitutis coram figura judicii, fatentibus suo modo confrontata et authenticata, nunc modo intus denotato sub sede criminali die 2. juris 16. qui per Septembris anno 1721. in libera regiaque civitate Cassoviensi celebrata.

Per me Alexandrum Csemiczky inclyti comitatus Abaujvarensis ordinarium juratum notarium mp.

Anno 1721. die 1. mensis Septembris. In oppido Szanto.

Nos infrascripti inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarius judlium et jurassor, ad instantiam fiscalis praementationati inclyti comitatus, secundum Deeutri puncta nobis data, taliter uti sequitur peregrimus inquisitionem et quidem.

De eo utrum.

In negotio Catharinae Szabó Deress.

1. Micsoda gonosztságot és ördöggel való szövecséget vagyis boszorkányságot tud, hallott, látott Szabó Kata ellen a tanu, vagyis szavaikbul beszégyekbül mit értett a tanu.

2. Micsoda ördögi mesterségekkel kívánt egynek is, másnak is ártani, vagyis ártott?

1. Testis Anna Balog, consors Georgii Szöcs, annorum 40 jurata examinata fassa est. Elebbeni urának szájából hallotta az fatens, halála óráig csak Deresnére átkozódott, hogy ő vesztette volna meg a fatens urának a lábát, azmint is a hús egy holnapra a hus lehuljt lábairul és amiatt kelletett meghalni csakhamar, azmint is Szoboszlai András uram notariusságáb[an] való inquisitióban való tanuk is vannak reá elegen.

2. Testis Joannes Tött, libertinus, annorum circiter 28. Juratus, examinatus, fassus est taliter. Midőn egyszeri üdöben éczakai hálásra az gazdájának lovait kivitte volna Varga György szolgáljával, akkor egy feír lovon jüvén eleibe a fatensnak Szabó Kata, Varga György annyával együtt, akkora leugrándozván az lórol, említett két aszonyok az fatenst a lórol földre is csapták, és a földön megnyomták. Másszori alkalmatossággal malom gáttýához menvén vizet ereszteti écakának idején gyertyával előáll, amikor az aszony a kedvesével akkor is előnkbe jüttenek, és az gyertyát kezünkéből kicsapták és el is oltották, és magát is az fatenst az patakban vetették.

3. Testis Joannes Logoroczki nobilis persona Marczinfalvensis, annorum 82 juratus, examinatus fatetur. Vallya a fatens az elmúlt 1720. esztendőben Szent Pál napja táján maga házában ágyán ülvén az fatens, dohányozván éczakának idején, elő álmokor rajta jüvén az ablakán a fatensnak. Elsőben Hegedüs Mátyásné az tűzhöz ment, kít felé szította a tüzet, felelte akkoron: –jaj, ki hideg van, mint fázom. Utánna Deresnő jött vagy ment a fatensnak ablakán be, katona ruhában, forgott a vér a fejében, fénylett az forgója éczaka, valamint a napnak fényessége nappal. Azután ment az öregebbik Kolchárné egy butykossal, arra megfordult Deresnő, az fatensnak ágya felé arczal. Arra nézvén az fatens, mondotta Deresnő: – szúrd ki a szemét, miért nem aluszik. Az fatens felelvén neki: – én (Christus képi) viselő ember vagyok, nem bírsz én velem. Arra a szóra kimentek azon ablakon vissza, az utolsónak azt mondtam, Hegedüsnek: – juj, hogyan ragd sőt adok nyalnod, azmint is el is jött hajnalban és egyebet nem tudott kérni, hanem dohánt, tobakot. Akkor a fatens Hegedüsnek eleiben állván azt mondotta neki: – te valál ilő álmokor az éczaka házamba? Azmint is megpróbáltál engemet boszorkány kutya? Kire is felelvén Hegedüs Mátyásné: – jaj bizony nem voltam. Kire is visszafelelvén a fatens: – A fejedre teszem kezemet, úgy esküszöm reád, hogy tik voltatok mind az hárman Kolchárné Deresnővel együtt.

4. Testis Sophia Bán, relicta Stephani Molnár Marczinfalvensis, annorum circiter 45 jurata examinata fassa est taliter. Hallotta a fatens a meghalt urának szájából, hogy azt mondotta Deresnő, midőn a fatens ura, Sárosi Istvánnal levette volna az gerendárol való cserépben való sírt, azt mondotta a fatens urának: – várj kutya, megbánod te azt, miért vitted el a cserépben való sírt.

5. Testis Anna Deák, consors Martini Sárosi, annorum circiter 60 jurata examinata fassa est taliter. Látta a fatens bizonyosan, hogy azelőtt három négy esztendőkkal maga tályai szőlőcskéjit akarván látta az megyesen valót, ezen útbl vizajüvén a fatens Szántóra, Deresnő eleiben menvén, nagy zuhajjal Deresnőhez kapván a fatenst

az csipke bokorra vetette. Mondotta a fatensnak Deresnő: – noh kutya, tudnám mit köll tenni. Felev n az fatens reá: – velem az Ur Isten, nem  rthatz. Ezen dolog pedig napszállat tájban volt, nem  czaka.

In quorum fidem praesentes nostras manu propria subscriptas usuali sigillo roboratas extradidimus testimoniales. Datum. H[ern d?] K rcz 3. Septembris 1721.

Georgius Megyeri inclyti comitatus Abaujvariensis iudlium

Franciscus Kéri praefati inclyti comitatus jurassor

In causa Catharinae Szabó.

2. Testis adit etiam, hogy mikor az l r l az földre csapták volna, azt mondotta Deresnő, hogy: – te kutya, ne f l semmit, neked semmi gondod nem lesz, csak hajnalban az ker kv g son v gass kilenc keresztet. Amint is megcselekedtette, de semmit nem használt, hanem azután másnap fek dv n azon nyavalyájában, hazament Deresnő, és  lmot öntvén reája, valamit az fatens [– –] megbeszéllette,  gy  nt d tt m g az  lmon, és akkor is azt mondotta említett Deresnő, hogy: – szólj kutya semmit, mert  szve gatlak [!]. S ugyan csak egy holnapig fek d tt azon nyavalyájában.

5. Testis adit similiter, hogy az midőn az csipke bokorbul felvackal d tt volna az fatens, nyobban azt mondotta Deresnő: – tudnám kutya, mit kellene cselekedned.  s újobban az fatens is mondotta: – Isten vagyon velem, nekem nem  rthacz.  s azonnal Deresnő eltűnt.

II.

1721. szeptember 15., 16., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZABÓ KATALIN ELLEN

AZ IRAT: B: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perек. Fasc. III. N. 1.

Processus fiscalis contra Catherinam Szabó ac reliquas complices sagas pro sequentibus sub descensu sedis criminalis inclyti comitatus Abaujvariensis, cum inquisitionibus N. 2., 3. etc. notis, in libera regiae civitate Cassoviensis die 15. et 16. Anno 1721. celebrata. Signatum per Alexandrum Csemiczky ejusdem inclyti comitatus juratum notarium anno Domini 1721. die vero 15. mensis Septembris in sedria inclyti comitatus Abaujvariensis in libera regiae civitate Cassoviensis, comitatu quo supra adjacenti.

Levata causa domini magistratus et actoris contra et adversus Catherinam Szabó primum quidem Stephani Deres, ex post vero Andreae Soltész relictam viduam, alias in possessione Marczinfalva commorantem primi veluti personaliter adstantem incatam ratione et praetextu infra uberius declarandi negotii suscitata. Eo pro eodem domino praemitti reservatisque [– –] reservari solitis procuratoriis cautelis et facultatibus auctoritate sua fiscali praemonitus actionem suam criminalem detergeret sequentibus. Qualiter eadem incatta, nescitur quo maligno ad id inducta stimulo, quare malignati afflata spiritu postpositis valet divinis humanisque legibus, quin

immo ipsum quoque ordinarium naturae corsum antevertere et confundere admissa, diversis incantationibus praestigiis ac sito, cum ipso daimone mutuo tractatu ac sine explicito, sine vero implicito pacto, tam hominibus, quam et pecoribus pecudibusque, uti et terrae sementis nocumenta inferre, laesiones ac variae generis morbos et infirmitates causare, taliterque animam suam diabolo mancipandam tradere nil pensi duxissent, quia vero ursal[?] maleficia diabolicis artibus ac pactis permixta, rogo mulctari assolerent, idcirco actus procurator fiscalis in conformitate tituli 15. partis primae, aliarumque passim superinde sancitarum regni legum eandem rogo adjudicandam decerni cuperet, praevia pro [praetitulat]is complicibus torturae subjectione, in cuius ed[ictionem] reproduceret tertium fassionem sub numero 2., 3., 4. Ob scrutinitatem temporis rejicitur in crastinum. Recurrente tamen secunda finis.

Deliberatum est

Cum ex confrontatis testium fassionibus inclusis actionetenus declaratas Dorotheam Kovács secundi ordinis et Annam Vargam tertii ordinis incattas contra incattam oppositi maleficii et superstitionum praemissae reas suspectae [–] esse censerentur, ex eo concurrentibus in nostris praesidiis et reliquarum dominationum coassidentium judicum votis et suffragiis easdem incattas singulam 150 baculis ad duas ictus restrigendo ictus hajdones inelyti comitatus pulsandum esse. Primam [–] ne incattam Catharinam Szabo Deressianam siquid ex testium confrontatione, qui fassiones suas ordine manibus ad caput [–] reae appositas, novo juramento confirmassent et ratificassent, maleficiae ejus [–]rum traderet. Ex eo eandem Catharinam Szabó igni comburenda praemissa in eliciendis complicibus tortura [–]

Deliberatio contra Dorotheam Kovács, Annam Varga.

Deliberatum

Cum ex confrontatis testium fassionibus conclusus et altioretenus declaratas Dorotheam Kovács secundi ordinis et Annam Vargam tertii ordinis incattas contra se oppositi maleficii et superstitionum fuisse, ex ea concurrentibus in nostrum praesidii et dominorum coassidentium judicum votis et suffragiis easdem incattas singulam 150 baculis ad duas vices restringendo ictus per hajdones inelyti comitatus publice pulsandas esse. Primum vero in ordine incattam Catharinam Szabo Deressianam siquidem ex simili testium confrontatione, qui fassiones suas ordine tres manibus ad caput reae appositas, novo juramento confirmassent et ratificassent, maleficiū ejus eli[–] traderet. Ex eo eandem vivam comburenda praemissa in eliciendis complicibus tortura.

Deliberatum est.

Ex quo ex oppositis testium fassionibus sub N. 6. inductis supraspecificatas Annam Tot [–] et incattam primo ordine incattam Dorotheam Kovács secundi ordinis actis contra eas opposita rectificaretur ex eo primi ordinis [Annam Tot] 200 baculis pul-

sandum et e gravi sub poena incaptivati incattam adversiois proscribendum [—] et secundi ordinis incattam 100 baculis subjiciturum [—] proscribendum in nostrum [—] dominorum praesidii et reliquorum coassidentium iudicum votis et suffragiis decusum.

Deliberatum in causa Ersebet haec Toronaj et Annae Thoth. Cum ex confrontatione restantes testium Joannis Földvári alias Poporocz hi oculatorum quippe [testium], qui fassiones suas ordine super caput [—] alterius incattae Elizabet haec Toronay et Annae Töt manibus suis positis novo juramento confirmassent et ratificassent, et ex iisdem actus primus per septennium certo et eodem semper tempore continuatus discesserat, quin et id, quod intra tempus septennii et semper ad easdem departans Joannes Toth, nunc oculatus testis, morbidus et uribus exhaustus fuisse, expliciter autem septenio postquam mortificatio talis ejus ab eisdem incattis cessasset, [—] eundem et priorem vigorem recuperasse constaret, accideret actus duplices eorundem testium fassionibus indicantibus ratione perpetratae magiae morum per alium consolidari taliterque maleficium quoque earundem eliceretur [?] et in praementionata inquisitione specificatum [—] ac quavis suo praemissi testes non in [—] actus sed [—] concerneret, fassio tamen eorum con[—] et utriusque fassio in [—] consentiret, dictandum esse.

Et hinc easdem 2. et 3. ordinis rogo verius adjudicari. id ipsa [—] Brandi par 2. thesi prima [—] 5., 6. et 7. et duorum testium fassio ad plenam probam sufficeret.

12.

1736. február 9., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BALOGI KIS MÁRIA
ÉS TÁRSAI ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. IV. N. 12.

Anno 1736. die 9. mensis Februarii in libera regiaque civitate Cassoviensi sub sedria incltyi comitatus Abaujvariensis. Levata causa fisci magistratualis velut magistratus et actoris contra et adversus nobilem Mariam Kis Balogianam primi, providus item Catharinam Vojtko secundi, Mariam Asztalos tertii, Catharinam Sebestény quarti, Catharinam Balog quinti ordinum in vinculis adstantes incattas.

Pro quo magistratu egregius Joannes Dobozy ordinarius fiscalis proponit actionem sequentibus, qualiter nimirum personaliter adstantes incattae immemores sacramenti baptismis, quo in coelum verorum chisticolarum aggregatae sunt, qui et creatoris sui ad denegationem ejusdem veri Dei et creatoris sui condescendentes, ac cum hoste Jesu Christi nominis demone infernali pactum clam et palam exercentes, ex pacto tali hominibus pecoribusque nocere ac taliter execrabile strigarum munus obire veritae non fuerint, in horrendum divini numinis opprobrium nocumentumque pro timore eorumque honorum. Ut igitur execrabile hoc denegationis creatoris sui et pacti cum demone infernali ac aliorum nocuorum et illicitorum actuum crimen condigna

poena sequatur. Proinde idem fiscalis petit easdem tanti facinoris ex productis hic sub A fassione quippe morte authenticatarum complicum et ipsarum sub B uberius et circumstantialius producentis praevia ad revelationem plurium etiam complicum plurimque facinorum suorum torturae examine juxta leges et proxime signanter autem caput 31. et 32. Sancti Stephani liber secundi eatemus observatam rogo adjudicandas concremandasque decerni.

In negotio Mariae Kis Balogianae

Deliberatum est.

Quamvis vinculata Maria Kis objectum sibi magiae crimen pactum cum daemone ac hominibus pecoribusque illata nocumenta ad benevola eatemus examen minus confessa, in moris negativis persisteret. Quia tamen Catherina Stanisló complicitis sociae suae in sede dominali domini Thornensis condemnatae, ac executae fassio manifestam cum daemone pactum, ac abominandos eam eodem casus perhiberet, alterius vero Michaelis Toth personae nobilis fassione coram judicii praesenti authenticata, nocumentum corpori et sanitati suae detestanda sua ante illatum quemadmodum et aliorum quorundam testium fassionibus huc concurrentibus, gravata et abominandi actionati criminis ream meruit teste offerissent. Proinde mentionatam Mariam Kis (praevio ad revelandos tam complices, quam et plures ejusmodi nefarios actus torturae adjudicatione) vivam rogo adjudicandam, ne taliter pro exemplo, similia ne fors patrare audentium e medio tollendam decerni.

Anno 1736. die 28. sub sedria revisoria malefactorum inclyti comitatus Abaujvariensis reassumpta est causa praesens contra et adversus providas Catharinam Vojtko primi, Maria Asztalos secundi, Catharinam Sebestyén tertii et Catharinam Balogh quinti ordinis adeoque invinculatas incattas proque fisco magistratuali idem qui prius cumque lidem cupit contra praelibatas incattas ut in actione iudicium cum suo complemento et superabundanti produceret certam jurata inquisitione sub.[?]

Anno 1737. die 10. Januarii sub sedria inclyti comitatus Abaujvariensis Cassovia continuative celebrata reassumpta causa praesenti petit, ut in praecedenti reassumpta contra praedeclaratas ididem[!] incattas iudicium.

Deliberatum est.

Postquam praememoratum incattarum negotium ad uberiores revisionem relegatum et eo fine usque in praesentiarum extensum reassumptum fuisset, siquidem contra praememoratas incattas post acuratiorem etiam investigationem nihil similis quo levatatenus expositae magiae intricarentur, prodierit ideo easdem simpliciter absolvi, e carceribusque liberas admittendas decerni.

Vallya meg hiti után a tanu, micsoda auspiciója lehetett életében Szent Andrásón lakos Balog Sigmondné ellen boszorkánysága iránt.

2. Kit tudna magánál jobb tanunak ezen dologban?

1. Testis Jacobus Hradeczki lanio Encziensis, annorum circiter 38 juramento mediantes fatetur. Ezen fatens Szent Andrásnak helyét sem tudja hun legyen, mikor tályjai mészáros mesterségbeli legénységéből a Szent Andrászi székben készülve vágni, egy tályjai esmerős aszszony embere a fatensnek készülését Tállyáru a fatensnek megtudván, egykor hozzája ment és szó beszéd közben így szólott a fatensnek: – no, Jakab mester uram, ha kegyelmed Szent Andrásra megyen, jól vigyázon magára, hogy ott látor Balog Sigmondnének ne vécsen, mert másként rosszszul fog kegyelmed járni. Ezen szókról a fatens el is felejtkezett, hanem idővel oztán, mikor már Szent Andrászon lakott és hivatalyá szerint húst vágott, a többi között mikor éppen egy marhát leütött volna, még jó szerivel a vérit sem bocsáthatta ki, már Balog Sigmondnéül egy leányka követül hozzája ment, hogy a marhának lantornáját¹ agya oda. A fatens látva azon Balog Sigmondnéül lantornáért küldetett leánkának meztelen lábbal való létét, mondotta neki, hogy ne várakozzék s ne fázkógyék, mert még a húsnak bontássához sem fogott. A leánka akkor hazament, de viszontag nem sokára még ugyanolylan izenettel, mikor éppen a kis tarját vette volna fel a marhának, akkor is a fatens viszszaüldötte, hogy még nem volna ideje a lantornának. Harmaccor osztán Balog Sigmondné, már mikor minden tagja a marhának felszedődött, s merődött is nagy sokára maga ment. Ideje lévén már kérésinek a fatens nem is recusálta, noha perlekedett ugyan a fatensre, hogy földes aszszony létire se pénzéért sem becsületiért nem kíván szolgálni, mindazáltal ezen fatens a kívánt lantornát ezen szókkal, hogy nekie földes aszszonya nem volna, ingyen nem tartozik neki adni, szószaporítás nélkül nekie megadván, arra pedig így megfenyegetvén Nánára házához ment. Annak utánna mintegy ötöd nap múlva szintén valami keresztség esett a faluba, ahova kómának ezen fatens is hivatalos lévén, ott volt, s amint szokás bor ittás is volt kevéssé, minek utánna a keresztségbeli vendégség véghezment, onnat a fatens ruháihoz ment, még ott is hozatván magoknak egy ital bort, a tüzelő lócára lefeküdt. Mikor kevéssé kialutta volna magát, felébredvén, felkölt, hát a jobb kezét váltig sem nem emellette sem nem érzette, másnapra és következő napokra kélvén s mindenütt panaszkodva, sajnosan esvén mondotta a fatensnek, minthogy a panaszt hallóktól is a gyanu, hogy csak Balog Sigmondnéra vert, mondotta a fatensnek: – gyérünk rá az ilyen lelküre, tudniillik Balog Sigmondnéra, meglássuk majd, mit mond. Aminthogy nem csak egy-ec, mert egy-ec a fatens csak maga, akkor pedig a társával ment hozzája s kért tülle a megromlott kezére gyógyító eszközt, de Balog Sigmondnéül semmi egyéb szót hogy meggyógyitya vagy sem, nem vehetett, hanem minden kérdést nem illetőképpen azt mondotta, hogy : – nagy kérésre ideatta kegyelmed a lantornát, s hét tál alól mégis megette a macska. Annak utánna osztán nagy nyomorusságot Török Sigmondné aszszonyom a fatensnek nem nézhetvén, mert már majd egy holnapig nyomorgott, kezével nem bírhatván, Kovács Mártonné aszszonyomat kérte közbenjárónak, hogy menne el Balog Sigmondnéhoz, és kérné a fatens keze gyógyítására. Onnat vissza menetelivel Kovács Mártonné azt mondotta, hogy Balog Sigmondné azt felelte volna salva venia: – eb szar gongya sem lesz mesternek. Minek utánna ha mások javaslatára juh ganajjal nem kötötte volna meg kezét, éppen elromlott volna.

Infrascripti incliti comitatus Abaujvariensis substitutus iudicium et assumptus iurassor memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit

universis, quod nos ad requisitionem domini fisci magistratualis praelibati incltyi comitatus anno, die, locorum datarum praesentium, juxta annexa attingentia deutri puncta talem, uti sequitur peregrimus inquisitionem.

De eo utrum

1. Tudgya é, látta é, hallotta é a tanu? Miután kassai bertenben fogságban lévő Kis Istvánné és Nagy Mártonné inántsi lakosokat, hogy valami ördögi mesterséget gyakorlottak volna, edgyütt vagy másutt valamit cselekedtek volna affélét.

2. Nevezetesen, ha valamit edgyikhez vagy másikhöz látott vagy hallott, hol, mit s miképen, vagy valakit megfenyegetett, hiti után vallya meg.

3. Kikkel társalkodtanak azon felül nevezett személyek, azt is hiti után vallya meg a tanu, és nevezetesen ha Szent Andrást Balognéval társalkodtanak é.

4. Kit tudna jó tanunak, vallya meg hiti után a tanu.

1. Testis Catherina Molnár, consors junioris Lutskai in possessione Ináncs degens, et quidem in ipso domo mortuae Lutskaianae, annorum circiter 24, jurata, examinata fassa est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hogy a deutrális személyek valakit megfenyegettek volna nem hallotta s nem látta, hanem amelly Papnét Tornán megégettek, amidőn Inántson megfoglák, csak azelőtt vándorlásból jött volt elő s közelébb kassai bertenben megholt Lutskainé házához jött, holott a fatens mint anyósánál lakozott s ottan hált, s hogy megfoglák pedig azon nevezett Papnét, s vitték ki Inántsrul, nevezett Nagy Mártonné vele veszekedett. Nagy Mártonné mondotta néki, hogy: – eredgy te vén boszorkány, égessen meg a tűz, te etted meg az uram öccsét. Amaz pedig mondotta Nagy Mártonnének: – várj, várj, te kurva. – Ad 3. Hogy Balognéval a deutrális személyek társalkodtak volna, soha a tanu észre nem vette. Ad 4. Azon dolog azután esvén vallya, hogy sokan hallhatták.

2. Testis Catharina Debretzeni, consors Stephani Nyikos, in possessione Inánts, annorum circiter 34, jurata, examinata fassa est. Ad. 1. Vallya maga szemeivel a tanu a deutrális személyekhez afféle ördögi mesterséget nem látott vagy tapasztalt s nem is hallott egyebet.² Hanem hogy Kis Istvánnét a fatens maga férjétül hallotta, látta circiter két vagy három esztendőekkel ezelőtt, hogy Szent György napján reggel idején a gáton által jött bé a falu felé nagy harmatosan, de hová járt s hová nem a fatensnek férje sem tudta mondani, hogy látta volna. Ad. 2. Hogy valakit fenyegettek volna, nem látta s hallotta, hanem ugyan Kis Istvánné, amint emlékezik a tanu reája, circiter 4 esztendeje egy alkalmatossággal, hogy tőle szemet hordó kosárt kért, s a fatens nem adván néki, mindgyárt akkor következő éttzaka az ő képiben úgy megnyomták s gyötrötték, hogy sokáig fekütt belé, mellyét s csipejét úgy öszvekinzották, hogy egy holnapig s tovább is viselte testén a kékséget, és hogy egynehány esztendőig fekélyekbe fekvő s kínlódó s ugyanabban Inántson megholt Tóth Istvánné, Simon leánya nyomoruságos közönségesen nevezett Kis Istvánnénak tulajdoníttatott, s mindenek-tül a tanu őrá hallotta azon menyecskének Tóth Istóknénak tudniillik az ő megromlását. Amint itt inántsi bíró házában másoktól hallotta a tanu, hogy a Tornán megégetett Papné is Kis Istvánnéra mondotta azt, sőt mostan Bényén, akkor itten

Inántson lakos Széplakinétul hallotta a tanu, hogy ő Kis Istvánnétul hallotta, még egészséges lévén Tóth Istókné, hogy mondotta iránta, minthogy szép menyetske volt, várjon, mert még megsirattya ő az ő szépségét. Nagy Mártonnéra pedig soha semmit az utrumban feltött dolgot a tanu nem látott, annyival inkább másoktul is nem hallott. Ad 3. et 4. nihil.

3. testis Stephanus Nyikos incola possessionis Inánts, annorum circiter 38 juratus examinatus fassus est. Ad 1. A tanu sem maga a deutrális szemellyektől afféle mesterséget nem látott, sem másoktól nem hallott irántok egyebet, hanem circiter 3 vagy 4 esztendőkkel ezelőtt (amint emlékezik a tanu), hogy Kis Istóknét tulajdon szemével látta Szent György napján idején hajnalban, midőn az inántsi gáton általjött nagy harmatosan, és ugyanannak utána üdövel Farkas Györgytul hallotta, hogy ő is látta hasonlóképen, mint maga a fatens. Mellyet a fatens másoknak hirdetvén, az ura Kis István fenyegette a fatenst, hogy törvénykezni fog véle. Ad 2. Egyiknek vagy másiknak fenyegetését a fatens a deutrális szemellyeknek nem hallotta, vagy valami más cselekedeteket afféléket, hanem hogy a felesége a fatensnek panaszkodván Kis Istvánnéra, hogy az ő képiiben nyomták meg, sőt rosszul is volt belé, kékséget is hordott a testén egy holnapig vagy tovább is³ és mondotta, hogy amiatt vagyon. Nagy Mártonnéra pedig sem nem látott, sem nem hallott a tanu valamit, hanem midőn a Papnét megfogták volna s vitték, ő mondotta néki: – eredgy, eredgy, égessen meg a tűz. De a Papné mit felelt néki, felelt e valamit vagy nem, a tanu nem hallotta s nem tudgya, távoly álván tőle. Ad 4. Ut in primo puncto, Farkas Györgyöt vallja tanunak.

4. Testis Johannes Tóth incola Inantsiensis, annorum circiter 39 juramento mediante fassus est. Hogy valamit ezen tanu a deutrális szemellyekhez abbéli ördögi mesterségét soha nem látott azt vallyá, sőt még Nagy Mártonnéhoz nem is hallott senkitul, hanem Kis Istvánnét és a Tornán ezelőtt esztendőkkel megégetett Papnét, midőn itten Inántson ugyanakkor megfogták volt, a fatens akkor bíró lévén Inántson, az ő házánál sokat hányt a Papné Kis Istóknének szemére, amellyeket hogy ő cselekedett. Nevezetesen, hogy a Simon leányának, Tóth Istóknének Kis Istvánné csinált pálinkában ollyast, ha kit megiszik, lehuljon csontjairól minden húsa, s adta a Papnénak, hogy adgya meg néki innya. Aminthogy circiter 6 esztendőkig azon menyetske e szerint kínlódván annyira lehullott húsa, hogy alig volt rajta egy font hús, amidőn megholt, s ugyanabban is holt meg. Úgy a Lödör leánya lábának orvoslása iránt Lödörék a Papnét megfenyegették, azt is hányta a szemére a Papné Kis Istóknének mondván, hogy: – arra is te mondtad azt az orvosságot, hogy elve ráknak a lábával csipdeltessem s meggyógyul. Nagy Mártonné pedig, mikor a Papnét vitték, akkor mondotta a Papnénak: – eredgy, eredgy, vén boszorkány, égessen meg a tűz, másokét is hallotta. De mit felelt a Papné vissza, a tanu nem hallotta, hanem másoktul azután hallotta, hogy azt mondotta volna Nagy Mártonnénak: – várj te, mert tégedet is melléköttetlek. Generaliter fatetur, s kiknek praesentiajokban esett, ezek Lödör István, Kerepesi József, Kováts Sigmond.⁴

5. Testis Éva Hajdú consors Lucae Csikos in possessione Inánts degentis, annorum circiter 28, juramento mediante adstructa. Ámbár szomszédgya lévén ezen szemelly Kis Istóknének, mindazáltal semmit hozzá nem látott, hanem Simon leányának állapottját hogy a Papnéval egymás szemére hányták, másoktul hallotta.

6. Testis Martinus Kováts, incola possessionis Inants, annorum circiter 79 juramento mediante fatetur. Hogy ő a deuralis személyek valami olyan ördögi mesterséget soha sem látott, hanem másoktól hallotta, hogy a Papné megfogták volt s Törnára vitték, hogy megfenyegette a Papné Nagy Mártonnét. Ezelőtt pedig circiter 4 esztendővel, valamely parázsnassággal hogy vádoltatott Nagy Mártonné s megfogván Törnára vitték s azért erősen megveretett volt, egyebet nem tud. Kis Istvánnéra is hasonlóképpen olly bizonyost vallani nem tud.

7. Testis Anna Kis, consors Stephani Horváth incolae possessionis Inánts, annorum circiter 38, juramento mediante examinato, ad omnia nihil fassa est. Noha a fatens szomszédgya lévén Nagy Mártonnénak, soha mégis semmit hozzá nem látott, hanem mindenkor hogy jámborul viselte magát tudgya az egy cselekedetin kívül, akiért megveretett Törnán (úgy Kis Istvánnéhoz is) semmit vallani nem tud, hogy olyast látott volna, ötöle máskint is távol lakván a fatens.

Super qua praevio modo facta inquisitione et testium fassionibus, manuum nostrum subscriptione et usualium sigillorum munimine roboratas has testimoniales extradeditimus. Szantoviae, die 20. Aprilis, 1736.

Franciscus Sághy inclyti comitatus Abaujvariensis substitutus iudlium mp.

Georgius Göndör assumptus jurassor mp.

Inántsi Földi Sára in serie inclyta sedria adjuráltatván vallyá, hogy midőn Törnán megégetett boszorkány szemére értette az leánynak, s menyetskének megrontását, semmit sem vallott reá, hanem halgatással vitte véghez a dolgot. De caetero nihil.

2. Georgius Lachkor Szantoiensis uniformiter adjuratus fatetur. Láta Kis István nagypénteken, a' midőn a barmokat kihajtották volna, hogy a temetőre ment és ott fület orý[?] füvet szedet, s visszamenvén az kapujának hát oszlopánál elhintette. Hallotta, hogy egyszer Szent György éczakáján harmad magával a rétrül marha nélkül jött. Item hallotta szomszédaságátul, hogy egyszer haragba lévén az urával, midőn az ura az ólba ment hátra, a marha reátámadott s ötet harapták, öklelték, ruddosták, nem különben a falusi sertések is reátámadván s lehújván a földre, ott marcangolták ötet. Nagy Mártonné felől egyebet nem tud, hanem midőn a Papné megfogták volna, akkor Nagy Mártonné ilyen szókkal szólította: – eredgy, eredgy te vén boszorkány, régen meg kellett volna téged égetni, mert te rontottad meg az erafát[?] is. Az kire egyebet nem felelt a Papné, hanem hogy megfenyegetvén mondotta: – várj, várj te kurva, megbánod te azt.

2 et S

Anno 1736. die 7. Martii in possessione Baxa ad requisitionem fisci magistratualis praesens inquisitio peracta est modo et ordine sequenti.

De eo utrum?

1. Tugya é vagy hallotta é a' tanu, mikor Baxán tekintetes nemzetes vitézlő Sajghó János akkori substitutus vice ispány uram praesidiumja alatt bizonyos törvényes processusok folytanak, azalatt mostan Kassán fogva lévő Balog Sigmondné is valamely

dehonestatorius processust folytatván, midőn éttzakára Illésy Sigmond uram házához ment szállásra, ital közben mi formán és micsoda szókkal dicsekedett maga boszorkány tudományával, egy szóval circumstantialiter declarálja a tanu?

2. Tudgya é a tanu ha most Szent Andráson lakos Kardos Istvánné is boszorkány volna nem de ott volt-é akkor ő is midőn most Bűdön lakos Tőt Mihállyal Balog Sigmondnéval együtt a több boszorkányok a forrai templomon által lapdázta, de inkább nem Kardos Istvánné akarta é nevezett Tőt Mihályt a zubogó alá ölni?

1. Testis egregius Sigismundus Illésy in possessione Baxa degens, annorum circiter 30 juramento mediante fatetur. Ad 1. Deutrális üdőben a fatenstül kérvén szállást Balog Sigmondné, akkor midőn már a fatens házánál jól boroztak volna, estére későn Balog Sigmondné kimenvén az házbul az udvarra (maga tudgya mi végre) a fatens is kimenvén utánna, hallotta a fatens szájából említett Balog Sigmondnének, hogy azt kiáltotta fel szóval: – jertek elő, hol vadtok. De a fatens semmit nem látott, és hamarabb bémenvén a házban, mint Balog Sigmondné és a ház eleiben ülvén, Balog Sigmondné is bėjött utánna, és közel ülvén a fatenshoz, maga kezét a fatens szemei előtt közel megforgatván, mondotta: – héj, Illésy Sigmond, nem tudod még te, micsoda aszszony vagyok én, akarsz é valamit látni. Melyre a fatensnek a' szeme fénye annyira elveszett, hogy ugyan zöd karikát hányt, melyre a' vele lévő leánykája eleget intette is annyát, hogy ne beszéllyen: – mit beszélt oda ki is most kegyelmed.

2. Testis Sophia Sente, consors egregii Sigismundi Illési, annorum circiter 26 juramento, mediante fatetur. Ad 1. A deutrális üdőben a' fatens házánál lévén Balog Sigmondné, estve későn látta, midőn említett Balog Sigmondné helyéből felugrott és a' fatens tűz fogóját kezében vévén kiment az házbul, és beszélt is oda ki, de a fatens nem értette mit. Azután pedig ismét bément az házban, megfordítván a' fogót kezében letette, de a fatens kifordulván az házbul, egyéb beszédgyét nem hallotta, hanem a mellette lévő leánykája mondotta az annyának: – kivel beszélt kegyelmed oda ki. Arra azt felelte Balog Sigmondné: – mi gondod rea.⁵

Super quo praevio modo peracta inquisitione praesentes litteras testimoniales extradeditimus. Datum H[ernád] Kérce, 7. Martii 1736.

Gregorius Megyesi incltyi comitatus Abaujvariensis ordinarius judlium mp.
Franciscus Nagyiday adjunctus mp.

Anno 1736. die 21. Martii in libera regiae civitate Cassoviensi infrascripti ordinarius judlium et jurassor contra in vinculis detentem egregius Sigismundi Balog in possessione Szent András degentis conthoralem magistratualet, talem uti sequeretur collateralet peregrinus inquisitionem.

De eo utrum

Vallya meg a tanu, Szent Andráson lakos Balog Sigmondné aszszony boszorkánysága felől mit tud, látott vagy hallott a tanu.

1. Testis Michael Tott⁶ nobilis persona in Bud residens, annorum circiter 30 juramento mediante fatetur. Ezen fatens ezelőtt mintegy hét esztendőkkel Szent András-

son az édes anyjával lakván, volt nekik egy elleni való tehenek. Azon esztendőben téli időben Dorottya nap után vigyázni kívánván a fatens megnevezett ellendő tehénre, netalán ha megellik a bornya valahogy a jászollyban ne keveregyen, se meg ne dögöllyön, szolgáljával együtt kiment az itatóban, megnézte marháját, s ennnek hordott szolgáljával. Az véghezvivén, a szolgálja mondotta a fatensnek: – én majd bemegyek már a házban, mert hideg vagyon és itt nem hálhatok. Csak mennyen, majd ott marad maga, mert bánná, ha valahogy megellenék a tehen és a bornyú a jászollyban keverednék s megdöglene. Aminthogy annakutánna azon szolgálja be is ment a házban, ezen fatens pedig befeküdvén az ökrök előtt való jászollyban, minek előtte elaludott volna, hallott egy nagy roppanást, majdnem az öllárhoz ragasztott Lócziné aszszonyom sindellyes pusztá házában. Arra ezen fatens felült, s mintegy gondolkodott, mi legyen, mert akkor marha kívül sehun sem járhatott. Azután csakhamar megint az ól, mellyben a fatens volt, úgy ropogott, mintha egészen összeszakott volna, mikor is a fatens meg-rapottatván valamitül a jászollybul ahun fekütt, maga ökrein által éppen az ajtóhoz vettettett, és ott hömpörgettetett, annak utánna a vesegtettre[?] húzták fel. Azalatt nagy világosság lett az ólban úgy, hogy mint nappal, a fatens minden marhát színrül tudhatta, amikor is ott ülven már a fatens ahová háítatott és hömpörgettetett, Balog Sigmondné egész testiben és ábráztyában hozzája ment s a lábait két vállaira téven a nyakába ült. Ezen fatens semmit nem szólhatván, Balog Sigmondné maga jelen lévő négy társaival, úgymint Kardos Istvánnéval, aki él most is, Csáki Jánosnéval, ki hasonlóképpen él, Gednainéval és Kiskánéval, akik megholtanak, tanácskozni kezdtek, illy formán: – no, mit csinállyunk már véle. Kardosné azt mondotta, hogy: – vigyük a zubogó alá s öllyük oda. Kiskáné azt mondotta, hogy: – vigyük a toron teteibe s akaszszuk oda. Gondollya a fatens, hogy Csáki Jánosné azt mondotta volna: – gye-rünk, vigyük a gadnai csurihez⁷ s hányuk által rajta, s laptázzunk véle. Balog Sigmondné pedig (ki is mind azon nőgotás alatt a fatens nyakán ült) azt mondotta: – nem ez, hanem szegyük ki a lába szára zsírját. Még ugyancsak Balog Sigmondné viszont azt tanácslotta: – éj, ne báncsuk, mert az édesattya kedves komám volt. Annakutánna minden világosságokkal eltűntek. A fatens is nagy nehezen helyéből felkött, s amint észrevehette mere légyen az ól ajtaja, arra ment, s ráakadván beindult a házban, s hát rettenetes dobogás és zúdulás esett utánna, mintha valami nagy sereg gyűtt volna. A fatens ijettében ne talám öszszetapostassék, úgy elesett, hogy talám hármat is fordult, honnan ugyan csak felkött, valami módon bevánszorgott, de az ház ajtón is csak beesett, s a házban lévők soha nem tutták, mi lelte. Sokáig forgatták s mozgatták, hogy kellyen fel, de darab idejig csak nem eszmélhette fel magát, minek utánna osztán feleszmélődött és a földről felkölt s helyére feküdvén reggelig kialutta magát. Reggel viszont elment az istállóban meglátni marháját, hát már akkor sokszor nevezett Balog Sigmondné ezen fatens öllárhoz csak közel lévő kúton mert vizet, ki is meglátván a fatenst, hította magához, hogy menyen egy ital pállýinkára hozzá. A fatens mondotta, hogy bizony nem megyen. Balog Sigmondné maga vízi edényeit is a kutnál hatta, s a fatenshez ment, s megfogván a dolmánya szárnyát, erővel béhúzta maga házához, s el sem bocsátotta, míglen az asztalhoz nem ért, és az asztalon túl falon levő fogasrul (felállván a székre) egy üvegben levő pállýinkát le nem akart venni. Midőn azt cselekedte volna Balog Sigmondné, a fatens is szabadulhatván tülle, nem is várta, hogy a

pállyinkát levegye, hanem fogta magát s kiszaladott a házból. Balog Sigmondné pedig levén a pállyinkát az uczára is kiment a fatens után, úgy hitta vissza, és kínálta a pállyinkával, de a fatens semmiképpen vissza nem ment. Caeterum nihil.

Quod praeinserti testis fassio per nos taliter exaudita et inserta, sic recognoscimus. Actum anno, die locoque ut supra.

Incltyi comitatus Abaujvariensis

ordinarius iudlium Gregorius Megyeri mp.

ejusdem incltyi comitatus jurassor Franciscus Putnoki mp.

litterae V.

Puncta interrogatoria

1. Volt é szövetsége az ördöggel, és mi formán, az az megesküdött é az ördögnek és mi formán? Tett é az ördög petsétet reá és mely helyre? Közösködött é az ördöggel és hányszor?

2. Mikor lett boszorkányá, hány esztendeje lehet annak, és ki által vétetett arra, s micsoda formán lett boszorkánnyá?

3. Micsoda boszorkányságot vitt véghez azalatt, ártott é embereknek vagy marhák-nak, mikor? hol? és kivel, és mi módon?

4. Ha valamely embernek ártot boszorkányságával, aki még most is él is senled[!], lehet é azon segíteni és nyavalyáját gyógyítani? Ha, úgy micsoda orvosságokkal kell gyógyítani.

5. Ismer é több boszorkányokat is akiknek hasonló szövetségek volt az ördöggel, kik azok, nevezze meg, és azoknak is micsoda béllyegjei? És hol lehetnek, közösködtek é az ördöggel, és azok is ártottak é vagy embernek vagy marhának? Hol? Kinek? És mikor?

6. Hol szoktak a boszorkányok leginkább conveniálni az ördöggel, micsoda állatytában mutatta magát az ördög, és hol edgyütt voltak, mit csináltak, vallyá meg.

7. Amidőn boszorkányá lett, megtagatta é a teremő Istenét, mi formán, és azolta miképpen imádkozott?

Anno 1736. die 22. Martii. Ad omnes has quaestiones striga Maria Kis actionalis, nihil quidquam asserint, sed in meris negativis ad extremum perstitit.

1 Lantorna = hólyag.

2 [Megjegyzés a margón:] Authenticatum, confirmatum.

3 [Az írat szélén:] authenticatum, firmatum, hoc addito, hogy látta az kékséget.

4 [Az írat szélén:] Authenticatum reservat hoc addito, hogy jóllehet az objiciált roszt cselekedeteket tagatta, de az Papné hitvel is pecsételte, hogy ő dolga volna, és csak reflectállyá magát jól, majd eszében jött. Item hogy az Papné adott volna az megvesztett személynek italt, mendjárt roszt látta, hogy se azt kiáltották, hogy azon ital ártott meg nékik. Hoc addito etiam, látta, hogy ezeken kívül valakik ittak belőle, kinek nyelve, kinek kinek végébe mindjárt kezde fájni, sőt a vízre is küldött a mosó aszszonyoknak s azok is úgy jártak.

5 [Az írat szélén:] 1736. die 21. Martii sub sedria authenticatum confirmat praesentatum.

6 [A tanúvallomás margóján:] Authenticatum sub sedria incltyi comitatus die 21. Martii 1736. Cassoviae celebrata confirmat per totum et addit, hogy a megnevezett actus után Balogh Sigmondné maga társával

együtt szokatlan kemény hitre megesküdtették (amelly egyébiránt már eszében nem jut mi formán volt) hogy soha senkinek meg ne mondja ezen dolgot. Olly rosszul volt pedig azután s úgy majd esztendeig a házból sem mehetett ki, két hétig pedig mind vérrel vizellett.

7 Csűrihez?

13.

1747. július 4., Kassa

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT GULYÁS ANDRÁSNE
ÉS TÁRSAI ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. V. N. 39.

Processus contra sagas Gönczienses 4. Julii 1747. Incaminatos non nominatos [– –]

Anno 1747. die 4. Julii in libera et regia Cassoviensi sub sede captivorum revisoria incltyti comitatus Abaujváriensis. Levata est causa fisci magistratualis ejusdem incltyti comitatus, velut magistratus et actoris contra et adversus personaliter adstantes Andree Gulyás relictam viduam primi, consortem Danielis Töt nuncupatam secundi, relictam etiam Ladislai Sztrakulya [– –]¹ nominatam tertii, ac extremum relictam Ladislai Töt alias Katzilly denominatam quarti, medium incattarum intuitu negotii infra attingendi mota et suscitata, pro quo magistratu ordinarius procurator fiscalis egregius Georgius de Szemere, penes solitas fiscalis cautelas proponet actionem sequentibus. Qualiter eadem incattae immemores sacramenti baptismatis, quo in seriem catalogumque verorum Christianorum agregatae sunt, qui et ad denegationem veri sui creatoris condescendendo, cum hoste Jesu Christi nominis infernali, utpote daemone clam et palam pactum abominabile facere, in cujus tam hominibus, quam et aliis rebus creatis, in quantum in iis situm foret, nocumento esse, saepe modo detestandis et horrendis strigarum munus obire, haud quaquam reformidaverint patescentibus praemissis ex indicto litterae A et N. I.

Quia vero hujusmodi detestandum facinus admittentes sensu capitis 31. et 32. Sancti Stephani libri II., praxisque criminalis rogo addici jurisque cruendae venirent, cuperet ejusdem eadem taliter flecti, praevia illius pro reliquis quoque complicibus suis ac aliis detestandi criminalibus revelandis et eliciendis, torturae subjectione. Reservatis reservandis.

Deliberatum est

Detestando crimine magiae per trium testium fassiones coram figura judicii in caput relictae Andree Gulyás praestitutas et elicitas, pactum cum deamone clam et palam praememoratam relictam Gullyásianam fovisse, sufficienter comprobato existente, eandem ob detestabile hos magicum facinus sensu caput 31. et 32. sancti Stephani libri II. Praxisque criminalis rogo injiciendam, vivamque concremandam,

praevia tamen reliquis quoque complicitibus suis eliciendis, ac aliis per eandem revelandis criminibus torturae subjiendam determinari.

1747. die 5. Julii generosis dominis Gabriele Janbroczky et Alexandro Krajnik substitutis iudlium cum adjunctis jurassoribus ad excipiendas fassiones occasione torturae relictæ Gulyasianæ exmissis, relato eo, quod superata graviore torturae in negativa fassione sua semper perstiteret, ex eo non superest aliud, quam ut vigore lata sententiæ per magistratum justitiæ eandem [– –] pro hujus ad solum supplicii educatione generosum dominum Alexander Krajnik inclytus iudlium cum jurassore exmittetur, necessaria vero eatemus ligna generosus dominus Stephanus Szalay ordinarius iudlium ex processu Cassoviensi administrari faciat.

Anno Domini 1747. die 8. Maii in oppido Göncz in figura juris authenticati testes reflexive ad inquisitionem sub numero 1.

1. Testis Sophia Takács in oppido Göncz degens annorum circiter 14 juramento mediante fassa est sequentia. Circa 5. Aprilis proxime praeteriti, egy alkalmatossággal Kassárul Göncz városa szekerén jöven az Varga György szolgálójával Szinán substitáltak és egy barna asszony az szekérhez jött és kérdezte: – hol laktok? A fatens mondom, Visolyban. De azon asszony monda: – nem igaz, mert Gönczön laktok. Melly beszédre a Varga Györgyné szolgálócskája mondá: – meny el, égetni való, égessenek meg. Mellyre azon színai asszony, ki barna, közép szerű és idejű az alvég fele lakik, a házában alól két új ház van, megpirulván, csak elment tőlök. – Esmerem én azon leányt. Mutatván Varga Györgyné szolgálójára.

2. Testis Elisabetha Fazekas, consors Johannis Barna Szantaiensis, annorum circiter 40, jurata, examinata fassa. Tudja a tanu, hogy Szarakulyánának az anyának egy előhasu tehenkije téven, minek előtte megesett volna, említett Szarakulyáné egy három héttel az esése előtt fejte egyszerre mintegy maszek szirt[?], de az leánya felől, ki itt Gönczön most fogva, mondani semmit nem tud.

Quoad consortem Danielis Tóth alias Szeghajanam dictam.

Deliberatum est

Ex fassionibus testium 2., 8., 12., 13., 21 et 27. coram figura praesentis iudicii authenticatorum et confrontatorum actionatis criminibus magicis contra consortem Danielis Tóth alias Szeghajanam claris et adaequate comprobatis atque ad ferendam eidem poenam ordinariam evenientibus, atque adeo eandem pariter velut Gulyasianam rogo imponendam et concremandam venire, pro revelandis nihilominus complicitibus praevis torturam eidem subeundam coram exmissis dominis substitutis iudlium et jurassoribus determinari.

Quoad secundi vero et tertii ordinis incattae uberioris adhuc peragenda investigationis processum praesentem ad futuram sedriam prorogare.

1747. die 6. mensis Julii sub sedria exmissi domini substituti iudlium et jurassores pro examina instituenda occasione torturae strigae Szcyaianae nuncupatae relationem fecerunt sub N. 1. et littera Z.

Anno Domini 1747. die 8. Maii in oppido Göncz. Levata est causa magistratus Göncziensis uti actoris contra et adversus relictam Andreae Gulyás primi, consortem Danielis Tóth secundi, relictam item Ladislai Sztrakulya tertii, relictam Ladislai Tóth alias Vaszily quarti ordinis nomina[?] denique diabolicae artis magiae reus et pro praelibato magistratu egregius Nicolaus Koczka legitimus adeoque pro hoc casu surrogatus constitutus procurator fiscalis praemissis praemittendis reservatisque generaliter reservandis privilegiatae facultati sine innixus praevia earundem praementionatarum strigarum per quos e re fecerit e carceribus et vinculis magistratualibus adductione ex nobili fiscali officio actionem contra easdem invinculatas et incattas sequentibus proponeret.

Qualiter nimirum aedem malefactrices et incattas non currentes, sed postponentes divinarum humanarumque legum eatenus tam in sacro Dei codice, quam et generali regni decreto sanctiarum severissimas poenas detentiarum[?] rigoribus, vilatoque tempore assumpti sacri baptismatis sacramenti Deo triuno praestito voto et sparsiae Christianorum nominum catalogo adscriptionis et suamque per initum sacramento natum sacramentum a Christianitati factae deditiois immemores, e se ex numero verorum Christianorum excipere assumptumque, praevio modo Christianae fidei munimina exuere[?] Deo triuno renunciare, rem publicam Christianam fide conspicua contaminare, seseque consortio et potentia daemonum subdare, cum iisdem pro voto et occasione praetacita colludere juvenes Christianosque per hoc hostiliter servire, pecora Christianorum destruere, hominibus Christianis diabolico spiritu, sibimet ipsis optime cognita arte more aequorum insidere, eosdem similiter divexare, alios vero in consortium suarum se obligari et adscribi adigere, aliquae Christianitati repugnantia supra naturalia, prout die dominica (quod et effici horret animus) salva venia butyrum conficere, uti ex hic producta inquisitione N. 1. signata et in iure authenticanda patet patrare et perficere non fuissent veritae. Cum autem tum iure naturae, tum vero divinis et humanis legibus ob antevertendam Christianae rei publicae defendationem et servandam in ea punitatem, ne populus Dei inficiatur, tempestive similibus diabolico consortio deditis obveniendum esset, cupit praelibatus fiscalis cautela malefactores conformitate patriae legum ac in specie 60. articuli 34. praxis criminalis Koloniczianae in demeritum suae, aliorum vero in exemplum terribile, praehabita primo eum in finem, quod consocias suas prout et nativas Christianas illata sunt et facta revetent tortura adhibitione, in [– –]tari vivas igne comburi, et sic easdem e vita hominum tolli. Reservatum de reliquo circa praemissa fiscalis reservandum.

Fiscalis peracta inquisitione N. 1. legatae testium et aliorum consolidationem ejusdem ad dictorum authenticatione cum ex eisdem testium, praesertim testis primi, secundi, 9. et 19. testium fassionibus actionalis malefactoris relicta condamnatae Andreae Gulyás actionale scelis consolidantibus etiam reliquis circumstantiis in eadem inquisitione confestis, per quam gravissimis, ad oculum produceret, cuperet eandem dictae etiam questionis 8. capituli Kitthonichianae ob revelationem revelandum primo primum torturae subjici, ac eo usque tam respectu hujatum quam et reliquarum incapacitatarum levatatenus circumscriptarum reservat reservandum.

Puncta interrogatoria

1. Mikor s mi formán irattad be magadat az ördögnek?
2. Ki neve az ördögök közül az szeretődnek?
3. Azolta miolta abban vagy, kinek s mikor, és mi módon ártottál?
4. Ki küldött italt az rabságban? – Gönczy Képesné per servilem suam Sophiam. Nescit qualis potus fuit in parvo vitrello. Azt is kiáltotta, hogy a többit is kínozzák, hadd ők is vallyanak, hát Laczkó Andrásné miért meg nem fogták, mikor őreá is esküttek. Badiné, Antoniné felül is mondták, hogy az mezőn fejte a teheneket.
- 4.[!] Kik voltak az társaid, nevezetessen valld meg neveket és lakásokat, legközelebb amidőn Szinára jártatok, kik voltak akkor veled? És kihez jártatok? S mi végre?
5. Nemdenem az annyókod attá é által reád ezt az mesterséget s miből áll azon mesterség?

Anno 1744. die 5. Aprilis

Az boszorkánysággal vádoltatott személyek ellen való investigatio ekképen következik.

1. Testis Anna Franko² annorum circiter 32 jó lelki ismértei szerint investigáltatván térsen illetén vallást. In anno 1741. circa 15. Septembris akad olytén dolga, hogy elmenvén az uraság gönczi hársas nevű malmában örölni. Ott lévén Gulyásnének az menyé az molnár, a fatensnek elébb hagyván örölni, kiért az Gulyásné menyé az fatensvel hasolodván, Gulyásné bémenvén a malomban, az menyének mondott valamit, de a fatenshez nem szólt, hanem eszt mondtotta, hogy miért hagynak őrleni a fatensnek elsőben, azzal kiment a malomból. A fatens azután megörölvén az Gulyásné menyének mondtotta: – Jutka estve van, ha sietsz utánam, jobban hazamehetünk ketten. Kire felelte az menyé: – csak menjen kiemed lassan, majd elérem én kiedet. A fatens felkötvén az lisztet, ki is másfél vékányi volt, azzal ballagott napszállat tájban. Felmenvén a parton a fatens a mezőre és Kovács Jánosné széles földénél menvén a lisztel a fatens, Gulyásné hol vette magát, eleiben állott a fatensnek: – haza megyek. Kire mondtotta Gulyásné: – nem mégy biz oda, kutya. A fatens felelte: – de biz elmegyek. Viszont felelte Gulyásné a fatensnek: – nem mégy biz oda, kutya. Melyet csak a nyakában vettette a kantárt, az hátára ült a fatensnek az rosáli földek felé vivén, látta a fatens, hogy egy kövér paripa nagy készüllettel lévén, úgy villogott a fényességtől. Utána menvén, míg a rosáli földekre ment a fatensvel, addig a fatens eszén volt, de annak utána hol hordozta fatens, nem tугya, hanem utolljára midőn hazajött volna a városra, akkoron eszmélte meg magát a fatens, maga házát háromszor kerülte meg Gulyásné a fatensvel. Leszálván rolla háromszor eskütette meg a fatenst, hogy soha senkinek meg nem mongia, mondván[!]: – eskügy meg kutya, háromszor, hogy senkinek meg nem monddod, mert te ezt megmondod, kutya. Kire a fatens féltében meg is eskütt neki bizony Istenre, úgy bocsátotta el a fatenst, úgy ment osztán az házához haza a fatens. Ijesztette is, hogy: – ha valakinek megmondod kutya, megöllek. Nagy nehezen éczaka igen megbágyadván, bémenvén a fatens a házához, kiért az ura a fatensre támadván: – az ördög hordoz ilyen éczakának idején. Kire

felelte a fatens az urának: – Igaz, hogy az hordott, már eddig régen hazajöttem volna, végére mentén az ura úgy csendesedett meg s azolta a tanut iettegette volt is az miatt.

Ezen fatensen esvén valamely dolog ugyan a városban lakozó Menyértnével, mely nem szinte tisztesség volt, kiért a fatens meglakolván, annak utánna idővel a fatens menvén az felső kender földek végében valamely árucskát árulván az uras embereknek, oda is hozzá menvén nevezett Gulyásné eleibe állott, tombolván előtte: – hálistennek kutya, hálistennek kutya, hogy ilyen gyalázat esett rajtad. Kire a fatens, míg előtte volt, addig semmi szót szájából nem eresztethetett ki, meg sem mozdulhatott. Ezzel osztán úgy hatta ott a fatenset, alább menvén tőle ő is az úton vissza s egynehány ízbe azolta az ő munkájok, mint rossz nyavalya kiütötte, lopásra is ösztönöztetett tülök.

2. testis Eva Töt,³ ancilla relictæ Georgii Varga annorum circiter 14. Vallya jó lelki isméret szerint, hogy ezelőtt esett laetarei vásári alkalmatosság előtt egy héttel egyszer az gazdaszszonya a fatens otthon nem lévén, odament a fatenshez Gulyásné, lisztet és sőt kérvén tőle. Kire felelt a fatens: – biz én nem adok, mert engemet megver az aszszonyom. Kire Gulyásné fogta magát, dudogva elment az háztul. Vasárnap lévén ugyanazon a napon, amidőn lefekütek az városon, ők is feküdvén, csakhamar jött be Gulyásné éczaka, kolcsval nyitván ki az ajtót, lejöven hozzám jött, ezt mondván: – tudod e mit kértem tőled te kutya, gyere kutya. Ezel csak az fejében vetette a kantárt, és mindgyárt lóvá vált. Kimenvén nagy zörgéssel, ötet az ajtó félhez kötötte, míg viszont bészarta kolcsval az ajtót. Azután felülvén kinn már akkor hárman az kapu előtt voltak fekete lovakon, egyik Szankulyáné, másik penig Töt Dankóné, harmadik bornyu pásztorné [– –] kinek annak utánna mindjárt mind a hárman utat attak Gulyásnének, ötet bocsátották elől, úgy mentek osztán Szinára, előttök menvén mindenütt egy cifrán felöltöztetett fekete ló, ki is ugyan villogott a fényességtül. Szinára menvén, ottan egy udvarban már a kapuban ott várta ötet egy aszszony, ki is egy ingaljbán lévén hajadon fővel volt, hogy odaértek mingyárt kihozott egy véke[!] lisztet, a fatensre tette, azt is két kenyérrel együtt, azután meg úgy ült a fatensre mingyárt visszajövéen, akkoron is az a cifra ló mindenütt előttök jött vissza, az hidon jöven által a fatensen, a fatens megszomjuhozván, az innenső végen az Hernádbul ivott is, kiért a fatenst Gulyásné rajta ülvén, meg is csapta a szemét. Onnét osztán a vezeték ló után csak jöttek vissza a város felé, az közép malom úton jöven fel, a felső kapun jöttek bé, ottan osztán Szankulyánét hazakísérte elsőben, az után Töt Dankónét, ki után az vezeték ló is utána ment, de a fatens osztán nem tudja, hová lett azon ló. Utoljára a bornyu pásztornét kísérte haza, úgy vitte osztán Gulyásné maga házához a fatenst, az ólban tette le a hátául a fatensnek a lisztet, addig megkötvén ötet Gulyásné, míg letette a lisztet és a két kenyeret, azután úgy vitte osztán a fatenst maga szállására haza. Kizabolázván az ágya eleiben állatta, úgy változott vissza az emberi természetben, de egy szót sem szólhatván a fatens mindaddig, míg ott volt Gulyásné, hanem az után szólalhatott meg, amikor már talán haza is ment Gulyásné a maga házához, elsikótván a fatens magát a gazdaszszonyának a leánya felébredvén, szólt az annyának mondván: – anyám aszszony e leány bizony sír igen, mind azt mondja, hogy Gulyásné fárasztotta el. Kire felelte az anya: – szar baja van. Hanem másnap tudakozodván a gazdaszszony tőlem, akkor osztán mingyárt megbeszéllettem a gazdaszszonyomnak, hogy járt rajtam Gulyásné Szinára, az gazdaszszony haragudván

Gulyásnéra, hogy odajött Gulyásné a házukhoz, akkor a nap három ízben is monddta neki, hogy a [– –]⁴

5. testis Joannes Takács⁵ annorum circiter 38 hiti jó lelki ismerettel vallja, hogy amidőn a fatens megházasodott ifiu korban volt, az lakodalmok után maradt volna valamely két dészányi káposzta, az anya akarata ellen kitörte a csapját, melynek az leve elfolyott. Odamenvén a fatensnek feleségéhez Gulyásné, káposzta levét kért tőle, nem adhattván neki, mivel nem volt, tehát akkor megfenyegette, ezt mondván: – vár[!] csak menyecske, adnál még bizony, vár csak vár. Annak utána a feleségének az mellye kifakadván holnapig nem tudták bégyógyítani, hanem Kékedben volt valamely gyógyító asszony, az adott valamely füvet ferdőt csinálván neki, úgy gyógyult meg.⁶

6. testis Joannes Béres senior,⁷ annorum 53. Jó lelki ismereti szerint vallyá, hogy semmit nem tud, hanem egyszer volt egy tehene, ki is az udvaron az földhöz ütötte magát, az felesége az fatensnek siránkozván a tehénnek esetin, Gulyásné ott jöven az udvarján a fatensnek nevette igen. Látván a fatensnek a felesége hogy Gulyásné neveti, monddta neki: – miért nevedet ilyen káromat szomszéd asszony. Kire felelt Gulyásné: – semmi baja nem lesz már. Kevés idő múlva a tehén felugrott, és semmi baja nem is lett.

7. Testis Katalin Csomó⁸ consors Joannis Béres senioris, annorum circiter 38. Jó lelki ismereti után vallyá a fatens. Már nem emlékezik mely esztendőben, de már alkalmas ideje, látta szemeivel, hogy éjjél előtt kevés idővel Gulyásné az maga házának udvaráról kijöven az patakon általment egy ingaljban hajadon fönt, ingváll nélkül, mezítláb, Lucskai Mihály uram háza felé, mellyet a fatens az ablaka alól nézett, de hová lett azután a fatens nem tугya. [– –] volna, ha nem több, hogy a herendi malomban ment volna a fatens az Gulyásné leányával Sinkónéval, azt monddta, hogy egy rettenetes nagy kígyót látott az óljokban, kit megmondván az anyjának, hogy a jászolban vagyon. Hítta is ki anyját, hogy majd megöli, de az annya nem bocsátotta, ezt mondván neki: – ne menj, majd megölöm én. Az leánya az anyja után vigyázzván, de az anyja meg nem ölte a kígyót, hanem elbocsátotta. Az anyjára a fatensnek panaszkodván a leánya, hogy valamikor megharagudott reá az annya, tehát mindenkoron éjjel megnyomták az leányát, még sokat nevetkeztek a fatensék, hogy csak kimondotta az anyára, mondván az leányának Sinkónénak: – nem kedvezel te anyádnak is csak kimondod mesterségét. Kire az leánya csak vállat vonított. A többi között öszveháborodván egy alkalmatossággal a fatensvel, Gulyásné illetén szókkal fenyegette a fatenst, hogy: – elvész, el, mindened, semmid nem lesz. Kire két hét sem ért, hogy két marhája a fatensnek, az ólban is nem szerezhett mást, minthogy annakelőtte is lévén a fatensnek valamely lonczos veres tehénkéje, egyszer az udvaron lévén a tehénke, Gulyásné is ott volt, az tehene csak az földhöz ütötte magát, a négy lábát tartotta fel. A fatens elfakadván sírva Gulyásné ugyan a hasát tartotta, úgy nevette, kevés idő múlván a tehén felugrott, semmi baja nem volt, melyre vélhetni, hogy az ő mestersége által volt.

8. Testis Eva Varga,⁹ consors Andreae Balog. Jó lelke ismereti szerint vallyá, hogy egy alkalmatossággal ezelőtt Szecskás Mátyással együtt arattanak képét, az Szecskás felesége elhítta a fatenst, hogy: – gyere, nézd meg, ha nem hiszed, hogy boszorkány,

nézd meg, mit csinál. Mellyet két ól közül láttak, a fatens, hogy megmértvén a kupát vízzel, meg nem tölt, hanem moslyékkal töltötték meg, és 14 incze[!] ment belé, kit minden héten kéczer teleköpült a két tehéntül, de mindenkör éjjel köpült, inkább derez[!] látás a fatensnek [—] nappal volt, magok között sokat nevetkeztenek azután a dolgon. Mostani Tót Dánielnének sokszor jó kedve volt, de mihelyt magok közöttök akkori Szuskánét előhozták mindjárt megtudta s szemekre hánta a fatensnek, hogy miért emlegetik őtet és miért beszélnek és nevetnek ő rajta, megtudván sokáig haragutt reájok. Egyszer pedig uton lévén Tällyára az Vésken menvén, akkori Szecskásné, mostan Tót Dánielné mostan Fonyban lakozó Tót Péterné mostohája leány lévén, hogy elment, reá parancsolt, hogy az tehenet maga fejje, mással meg ne fejesse. De a leány idején hajnal előtt akkori Szecskás Mátyásné, az anyját hította, hogy tartván tőle, senki meg ne mondja neki, hogy azzal fejette meg a teheneket, mellyért, mihelyt hazaérkezvén az leánt szidta, hogy midőn megmondotta néki, miért fejette mással a tehenet, mely alól kívánván magát a leány szabadítani, mondotta, hogy nem fejette volna senkivel a teheneket. Kire felelt: – ne mondd te énnekem, mert még Tällyán megtuttam, hogy mással fejtetted a teheneket.

9. Testis Anna Töth,¹⁰ relicta Stephani Takács senioris annorum circiter 38. Jó lelki ismereti szerint vallyá, hogy hallotta az onokájátul, Sinkóné leányátul, hogy az ő nagyanyjának Gulyásnének éczaka járnak neki fonni. Setétben és a kemence mellett fekvén hortyogtam, hogy meg ne tudják, hogy nem alszom, ha pedig reám megharagszik, éjjel mingyárt végig fekszik rajtam, úgy nyom meg. Az bornyú pásztornéra hallotta a fatens, hogy mondotta az öcse Takács Gáspárné, hogy: – olyan bajom van ezzel az nénémvel, hogy fazekakkal adok néki tejet, ha pedig nem adhatok, tehát mingyárt megbomolnak a teheneim. Staphoráknétul hallotta pedig, hogy mondotta a fatensnek, hogy ez a bornyú pásztornéra akárhol s mit beszélnek, mingyárt megtugya. Ugyan Pigai Lőrintz menyé menvén Takács Jánosnál hallotta, hogy mondotta az Pigai Lőrintzné menyé, hogy kérte az ánya az bornyú pásztornét, hogy adjon a tehenének valamely orvosságot, egy véka gabonát ad neki, mert megrontották. Kire felelte a bornyú pásztorné: – eb, ageb, inkább adok alzt [?] az én gyermekeimnek.

10. Testis Harcsa Orosz consors Stephani Staphorák.

[!]10. Testis Maria Vaseniczky [—] annorum currentis 38. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy még Szecskás János idejében mostani Tót Dánielnénál lakván a fatens Balog Andrásné panaszára mondotta akkori Szecskásné neki, hogy: – ki elmondom[!] rontotta meg a Balogh Andrásné tehenét. Kire felelt Szecskásné, hogy: – mi gondod neked arra, vár még, mert míg élsz megemlegez engemet. Onnét, mindjárt a fatens elmenvén oly fájdalmat tett, kire hogy harmadnap múlván, az lóca alatt keresvén az jobb szemének mingyárt fogyatkozást tett, elromlott azután a másik, úgy rontotta el, és akkoron ő rontotta el a szememet, mely is megromolván, úgy rontotta meg a szememet. Szemébe is mondotta ezután is mindenkoron, úgy mondgya, hogy ő rontotta el, hittel is kész reá esküdni akárki előtt.

11. Testis Maria Jakac consors Laurentis Pigai 38 annorum.

[!]11. Testis quondam relicta Mathiae Franko, modo consors Zakhariae Gabor, Anna Lengyel¹¹ annorum circiter 58. Jó lelki ismereti szerint vallja, hogy az első férje Franko Mátyás idejében, minthogy szegény ura az gonosz cselekedetek által megron-

tatván kívánnván mellette való hűséges fáradozását véghezvinni, az több orvoslók között vitette beszerményi ferdős avagy gyógyító asszonyhoz, ki midőn maga tudománya szerint az ferdőben tette volna említett első férjét Frranko Mátyást, igen sok nagy legyek voltak körülötte az ferdőben, nagy kínokat szenvedvén, mondotta, hogy: –ihon vagyon Gulyásné. Kire felelt neki a fatens által melléje megfogadott embere, Putnoki István: – koma, mit tébolyogsz. Melyre már megholt ura a fatensnek kezét kinyújtván azt mondotta: – ihon van, megfogtam, nézd. De a fatens sem penig az az ember egyebet nem látott dongó légynél, azonnal az ferdőben az urát lecsapták annyira, hogy ha az helységrül rendeltetett emberek nem ragatták volna, éppen az ferdőben kellett volna nekie fulni. De mindazonáltal amidőn már azon gonosz cselekedet esett volna, a fatensnek azután egy alkalmatossággal ő Kerekes Varga István hivatván őket gyermekének keresztségében s komaságban akkoron ugyan Gulyást is odahivatván Kerekes Varga Ist[ván] az ura keresi, kiben[?] mindjárt a szemére vetette akkor is Gulyásnak, hogy: – tik rontottatok meg engemet feleségestül. Elsőben is a komjának mondván: – komám uram sajnálom, kielmed házában hogy ördög vagyon. Kire felelt az komja: – milyen kedvem szerint esne énnekem is az, mert én nem olyat hivattam, hanem igaz és jó embernek itélvén kielmeteket közönségesen. Kire felelt megholt: – nem ujoslag, de bizony ördög Gulyás, a felesége boszorkány, mert ők ettek s rontottak meg engem. De ezek felett, míg az uramat annyira el nem érte az a gonosz nyavalya, tehát száma nélkül sokszor mondotta, hogy valamikor elől talállya Gulyást és Gulyásnét, mintha az tűz láng jöve előmbe, olyan tűzzel, fényességgel jön elém, hogy mint a tűz, úgy éget engemet, mert azok ettek meg a kutyák engemet, elrontottak, tiszta ördögök.

12. Testis Franciscus Rosental¹² ludimagister in Hejcze. Jó lelki ismeretivel vallya, hogy midőn az uraság részére Göncz városában ispánságot viselt, esett olyatén dolog, hogy néhai Szecskás Jánosnál bort árultak titkon, kinek is mostani Tótt Dávidné volt a felesége, árendás lévén Etlinger István észrevette, menvén a fatenshez, mint uraság tisztéhez, az tehenét elhozatván, mely tehenet az árendás azután ugyan a fatensnak ajándékozta. Sok kérésére, mivel Szecskás János a fatenst igen járván, hogy vinné véghez dolgát, kiben is az fatens igyekezett eléggé, de az árendás azon estve osztán Mészáros Péterrel az korcsmán mulatván azon tehenet elatta néki a Forintokon, azután ugyancsak a fatensnak Szecskás János hozott 3 Forintokat, és egynehány poltrát, de elég, hogy 4 Forint nem volt. Ugyancsak Szecskás János hozott egy fazekacskában mintegy másfél meszelyni vaját, kit a fatens a maga felesége kezében adván megparancsolta titkon neki, hogy azon vajbul ne merészellyen venni, mert boszorkánysággal kéneges[?] aszony előttem netalán valamit csinált bele. Azon vaj egészen maradván más – avagy harmadnap a fatens kivívén az udvarra, épen egy kutya ott lévén, az földhöz ütötte, az ott álló kutya másnap mingyárt megdöglött. Azután Dankóné akkori Szecskásot a fatens után sokszor szép szóval eleget járván utána hitta volna házához, de a fatens irtózáva tőle, hozzája sohasem ment. Hanem egy asztalos lakván az házában Szecskásnak egyszer ahhoz lévén útja a fatensnak akkoron ment be a házához azon asztaloshoz. Benn lévén Szecskásné, csak téltül nézett, mingyárt kiszalatt a házból, mihelyt a fatens bément a házban. A fatens is észrevévén magát keveset mulatott a házban, mingyárt kiment a házból, már akkor éppen hatta ott Szecskásné az pitvarnak a küszöbjét. Ott látta a fatens, hogy kapparáztott volna, de sem-

mit nem lépvén [!] a fatens az kit ott hagyott Szecskásné,¹³ a fatens általlépni nem mert rajta, hanem megfogván az ajtófélfát, mesterségesen úgy ment be, hogy által ne lépje a kapurácsot. Hanem azután esett Göncz Ruszkán, aszony ember Nagy Jánosnének atyafia lévén béjött a templomban, melyet elélvén a gyermekszülés az parochián az Isten megatta néki, a fatenst is odahítták keresztségben, mind feleségestül. Maga a fatens el nem mehetvén, hanem a felesége ment el a gyermeknek keresztségére, mely keresztelésen Szecskásné is jelen lévén, véghez menvén a keresztelésnek módja, Szecskásné szép szóval addig hitta [– –] a fatens feleségét, hogy az házához hitta Szecskásné. Nagy szép édes szóval kínálván egy üvegből, melyet az fogasrul vagy szegrül vett le. Már akkoron el lévén készülve az ital, a fatens felesége keveset ivott belőle azt gondolván, hogy valamely mézes pályinka volna, de az ital bor volt. Kijövéen a fatens felesége a Szecskásné házábul mindjárást a gyomrát kezdte rágni azon ital annyira, hogy még az maga házának udvara[!] ment, odaérvén minden testye elesett. Annak utánna sokáig kínlódván többé meg sem gyógyult, hanem meg kellett belé halni.

13. Testis Katalin Szecskás¹⁴ annorum circiter 28. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy az édes anyja idejében, amidőn mostohája volt a fatensnek, egy alkalmatossággal Tállyára járván a vásárra, a mostohája mostani Töt Dánielné elmenvén penig megparancsolta a fatensnak, hogy míg odajár, addig búzát mosson és szárajcson, melyet a fatens megcselekedvén Balognéval együtt mosott búzát. Megmosván a búzát Balogné, reáhatta, hogy vigyázzon reá, nem akarván a fatens felvállalni, de nevezett Balogné csak otthatta. Elmenvén, kevés idő múlván sertések jöttek az búzára, melyek a Balogné búzájából nem ettek, hanem az övékből. Megjőve a mostohája, mingyárt szemére hánta, hogy a búzát nem jól őrzötte volna. A Balogné búzáját a sertések nem bántották, hanem a mienket, kit a fatens örömet tagadott volna, hogy nem bántották az övéket, de a mostohája csak megmondotta, hogy: – de bizony ne mondd te énnekem, mert ha itthon nem voltam is, tudom én, hogy a Balognéét nem ették, hanem a mienket. Kire a fatens Balognéval azután csudálkozván mondták, hogy bizony talán ördög, hogy tudta azt, mikor neki senki nem mondtotta. Más alkalmatossággal penig Ujhelyben járván a vásárra, akkoriban is az tehenet reá bízván a fatensre, hogy fejje meg, de mással meg ne fejezze a tehenét, de mert hogy erős tehen lévén, a fatens nem merte megfejje, hanem az anyját, Szecskás Mátyásnéét kérte reá, hogy fejje meg a tehenet. Hazaérkezvén a fatensnak a mostohája, akkoron is mingyárt reá támadott hasonlóképen, hogy miért fejette mással a tehenét. Kit akkor is a fatens örömet tagadott volna, de akkoron is csak azt mondtotta, hogy: – ne mondd, biz énnekem, mert én tudom, ha itthon nem voltam is. Ugyan egy alkalmatossággal, amidőn az mostani gönczi korcsmán felül szomszédban Vagjában laktunk, akkoron egy éjjel négyen reám jöttek, melyeket egyiket sem ösmerhettem meg, engemet igen bintetvén (mely Szent György nap előtt esett) hogy állanék az ő pátyokra és lennék olyan, mint ők, de meg nem mondták, hogy kicsoda és kicsodák voltak, hanem javasolták, hogy igen jó dolga lenne a fatensnak. Ha hozzájuk állana, az gyermekét hozza ki a keresztutra és szakicsa két felé, majd segítenek ők is neki. Az egyik felét vesse egy felé, a másikat más felé, az kezét erőssen kényszerítettek beadni, de a fatens semmi képen magát reá nem adván, annyira elkínzották az nyelvében is, hogy ötödnapiig nem is szólhatott. Szent György nap után penig egykor a tehenet menvén a két lakói

fejni, a fatens utollyára maradott. Kimenvén a fatens maga tehenét fejni, kezdi fejni a tehenét, akkor két fekete macska ott lévén, kinek mondván a fatens hogy: – az ördög hozott ide benneteket. Azalatt a tehenét semmiképen nem fejhette, hanem valamely keveset fejbén, az pincébe bévitte. Hát ott meg egy varangyok béka előmben jött, melytől megirtózáván a fatens, futott a lakójáért, hogy lehíjja, de míg lejött, addig a varangyok helye olyan volt, mint a kulyimáz, az varangyok béka pedig ott nem volt.

[!]13. Testis Petrus Töt, annorum circiter 38. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy egy alkalmatossággal az nyénye Töt Lászlóné odajövé, ott Szecskásnál laktában, mon-dotta mostani Töt Dánielnének, meglátván a vaját, hogy: – Katus aszony, sok vaja van kielmednek. Kire felet¹⁵ a fatens: biz elég van ökielmének. Maga is felelt Töt Dánielné a fatensnek: – bizony elég van itt, mert a te feleségednek a tehene lesz is, soha nem lesz annyi vaja mint énnekem.

14. Testis Petrus Töth,¹⁶ annorum circiter 38. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy amidőn megházasodott a fatens, elvévén Szecskás János leányát amidőn lakodalma után a feleségét kontyozták volna, érkezett a fatensnak menyé, Töt Lászlóné. A pincében lévén a dolog, a vaját meglátta mostani Töt Dánielnének, mon-dotta: – az ilyen a jó gazdaszony mint ez, mennyi vaja vagyon. Kire felelt Töt Dánielné: – biz a te feleségednek is lesz, ha olyan lesz, mint én. De ha olyan nem lesz, mint én, bizony ha 4 tehene lesz, mégsem lesz anyi vaja, mint énnekem ha csak egy lesz is. Emellett a fatens egykor mondván Töt Dánielnének, hogy: – bár csak már engemet is tanítana kielmed valamely mesterségre, hadd én is tudnék valamit. Kire felelt: – mire tanítalak én, nem tudok semmit, máskint ugyan ahhoz nem sok kell.

15. Testis Andreas Miski,¹⁷ annorum circiter 58. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy ezelőtt egynéhány esztendőkkel mostani bíró Nádaskay András uramnál lakván András nevű fia, Szarakulyával kesztyűt akarván neki csináltatni, amelyért meg is fizetett neki. Az fia két ízben menvén a kesztyűért, biztatván őtet Szarakulya, hogy meglesz, meglesz, harmadszor is felmentén a fatensnak a fia, ugyan elsőben akkoron is magánál menvén onnét, mert osztán Szarakulyánénál elmenvén akkor is nem volt készen a kesztyű. Hanem a fia kesztyűje az szögön lévén, a fatensnak a fia levette, mondván: – biz eszt addig ki sem adom, míg meg nem csinállyátok a kesztyűt, ám hiszen meg is fizettek már érette. Kire felelvén Szarakulyáné megfenyegette, hogy: – el ne vidd Andris, mert bizony megbánod. De a fiu azzal nem gondolván, a kesztyűt elvitte szeredán estve. Történt, hogy utána való hétfün az gyermekek jáczódván valamely orsóval az fiu elvévén töllök, vetette az ablakban. Az orsó visszaugorván, hozzákapott, a tenyerét kevésé megsértvén, de még vér sem jött belőle, mely miatt harmadnap alatt annyira dagadott a keze, mint egy kupa, kiben meg is kellett neki halni. Szent Pál napja következvén utána, minthogy a fatensnál pályinkás tótok szoktak járni, Szarakulyáné odamenvén, egy meszely pályinkát vett a tótoktól, de menvén az ágyához, szánakozván rajta, kínálta a pályinkából hát, hogy igyék, meggyógyul, semmi baja nem lesz. De a fiu nem vévén el tőlle, amaz elment. Kimenvén, az fiu mon-dotta: – én Istenem, emiatt kell énnekem meghalnom, mert engemet e rontott el. Elfakadván sírt: – e fenyegetett meg a kesztyűért.

16. Testis Juditha Kerekes,¹⁸ consors Georgii Zolyomi, annorum circiter 28. Jó lelki ismerettel vallyá, hogy egyebet semmit nem tud, sem nem hallott, hanem 738. esz-

tendőben lévén, a fatensnak egy tehenkéje mindenkor, mikor jött volna a csordával Szarakulyánénál a pítvarában ment be. Kit sokára a fatens nem állhatván, hanem reá ment zugolodással mondotta neki, hogy: – igazán semmi hasznát nem vehetem a tehenednek, te etted biz azt meg. Ki ezt akkori bíró uramnál menvén meg kellett követnem, ugyan csak azután osztán oda nem járt a tehen, de semmi hasznát nem vehette a fatens, elatta az után.¹⁹

17. Testis Joannes Liptak, annorum circiter 48. Jó lelki ismerettel vallya, hogy Andrasy plaebanus idejében az parochián lakván a fatens, volt titulált plaebanust egy Kingloczki nevű korcsmáros, amelynek a felesége akkori Kecskés Jánosné mostani Tót Dankónétul sok vaját vévén, mellyet azután megneheztelvén Dankónéra, valaholott elől utól találta, mindenütt a szemében küpdösött száma nélkül, sokszor mondván nekie: – te boszorkány. Kit a fatens sokszor hallván, mondotta Dankónénak, hogy: – miért szenveded el eszt a sok mocskot, ha nem éred[?] magadban, hogy olyan vagy, menj a bírónál, keresd meg, megintik őtet is. Kire felelt a fatensnak Dankóné: – verje meg az Isten. De elég az, hogy az egész oskola zugolódott reá, hogy nem tiszta személy, de ő eszt csak elsenvette.

18. testis Dorottya Dutkovics, consors Joannis Lipták, annorum circiter 29. Jó lelki ismereti szerint, valamint az ura declarálta előtte, ő is úgy tugya.

19. Testis Maria Kőmives relictá Adami Takács²⁰ annorum circiter 26. Jó lelki ismereti szerint vallya, hogy amidőn az urával Takács Ádámmal az kis soron lakván, a fatensnek az ura Gulyásnének szővén egy darab vásznat, kit megszővén Gulyásné kérte a vásznat, mondván: – adok egy vanna²¹ vaját fiaim, agyátok ide a vásznat. De a fatens felelvén: – nem adhatom, mert az Isten nekem is adott tehenkét, vagyon nekem is kevés. Kire felelt Gulyásné: – nohát adok egy hordó jó lőrét, csak agyátok ide fiaim. Erre felelt néki a fatens: – biz én nem adhatom, mert énnékem pénz kell, minden órában várandós vagyok. Harmad nap múlván az Isten megadván a fatensnak az magzatot, mingyárt azon éjjel reáment a fatensre Gulyásné, az gyermekét akarta elvenni, mondván: – hoc ide, te kutya. Megfogván a gyermeket, húzta: – nem neked való ez. De a fatens megfogván a gyermeknek a fejét, el nem vonhatta tőle, mondván: – vessz el vén kurva, biz ezt nem viszed, Szent Kereszt, Szent Háromság veszejd el. De elég az a fatensre menvén magát, nyomta gyötörte mellyeit, és egyéb testét öszvetörte úgy annyira, hogy mellyein és orcáján fogai helye is más harmadnap is ösmeresztett. A fatens ugyan az urát eléggé taszigálta, hogy keljen fel, de az ura fel nem ébredett, hanem mikor kiment az ajtón, azután elvált tőle mingyárt, kimenvén az ura, az ajtót is nyitva találta, mely bé volt zárva azelőtt, de Gulyásné nem várhatta, hanem a fatensnak az ura odahivatván azután Gulyásné, odaatta néki a vásznat, úgy tovább nem bántotta osztán.

Coram sedria inclyti comitatus Abaujvariensis, Cassa, 4. Julii 747. celebrata, examinata confirmata deposito supra caput secundae juramento.

Sub litera A. et N. 1.

20. Testis Balas Sárosy²² annorum circiter 39. Jó lelki ismerettel vallya a fatens, hogy amidőn a méltóságos uraság részére kerüllő volt Molnár Istvánnal, Gulyásné vádoltatott Etlinger István akkori árendás előtt, hogy pályinkát árulna titkom, zajongván reájok az árendás, hogy nem vigyáznak, tehát tovább lesték egy holnapnál is

annyira, hogy gyakran hajnal előtt már megjelentek az háza körül, hogy ha pályinkát hoznak, megtudhassák, de pályinkát nem látott a fatens, hogy vittek volna házához Gulyásnének. Hanem három ízben is vasárnap hajnalban látta a fatens, hogy az konyhájában köpült Gulyásné, egyéb napokon pedig nem vette észre, hogy köpült volna, csak mindenkor vasárnap hajnalban. Még magok közt beszélgették, hogy nem kár volna eszt a vén aszont kövel agyonverni, mindenkor csak vasárnap köpül a vén bába, nem talál reá más napot.

21. Testis Maria Volenczky,²³ annorum circiter 38 vallya, hogy midőn még Szecskás János idejében mostani Töt Dánielnénál lakott a fatens, egyszer Balog Andrásné panaszra mondotta nevezett Szecskásnének, hogy miért rontotta meg, kiend, úgy mond, a Balogh Andrásné tehenét. Kire felelt Szecskásné: – mi gondod neked arra, várjál, mert míg élsz, megemlegetz engem. Aminthogy úgy is lett, mert csak harmadnap múlva annyira érte a szem fájás, hogy az fájdalom miatt az lócák alatt hevert, az alatt mingyárt a jobb szeme elveresedén, arra mingyárt megvakult. Azután csakhamar a más szeme is megfogyatkozott, úgy, hogy tellyességgel semmit nem lát. Kit nem egyébnek, hanem Szecskásnének tulajdonítja, amint már annakutánna szemében is mondotta, hogy nem természet szerint való dolog, hanem az ő csinálmanya, mert ezelőtt soha alteratiot szemeiben nem tapasztalt az Szecskásné fenyegetése előtt.

22. Testis Andreas Balogh²⁴ annorum circiter 36 juratus examinatus fatetur, hogy azelőtt valami 19 esztendővel itt Göncz városában lévő parochiális korcsmán lakván ezen fatens, akkor időben az korcsmárosnétul hallotta egynehányszor, hogy Szecskásnéra panaszolkodott légyen valami 24 Forint áru vaj iránt, melyet Szecskásnétul vett vala, hogy vaj gyanánt pondrót vett tőle, kinek semmi használt nem is vehette. Sőt minden ember hallatára sokszor felszóval, a midőn meglátta Szecskásnét, kiáltott utánna mondván: – íme ezen boszorkánynak attam 24 Forintokat pondróért. Hát amidőn a házához jött Szecskásné, sokszor seprővel verte ki, mondván ilyen amolyan boszorkánnak, aki két tehen után annyi pondrót vaj gyanánt tud gyűjteni, mégis Szecskásné soha becsületit az korcsmárosné ellen keresni nem merte. Annak utánna egy kis idővel ezen fatens S[alve] V[enia] tehene hirtelen megvakulván és megromolván, semmi tejet nem adott, azonban bizonyos aszony ember házához jött, és a feleségétül tejet kért. A felesége pedig azon aszony embernek panaszképen mondotta: – atyámfia, tőle tejet ne kérj, mert az én marhám hirtelen odalett, az Isten verje meg, valaki dolga. Ezen beszédet a szomszédságban való kertjéből Szecskásné meghallván, mondá a fatens feleségének: – kit átkozol te. Kire felelt a felesége: aztat – úgy mond – a ki megrontotta a tehenemet. Arra azt felelte Szecskásné: – verjen meg téged. Az fatens felesége meg felelte, mondván: – a te dolgoz tehát az, ha magadra veszed. És így ezen declaration kívül, hogy tudniillik Szecskásnének régtől fogvást boszorkány hre vagyon, egyebet mondani nem tud.

23. Testis Mathias Franko annorum circiter 34 juratus examinatus fatetur, hogy Sztrakulyáné nevű boszorkánysággal vádoltatott aszinyinak[!] az urával egykoriban a szomszédságban öszvehabozódván szüval[!] azon éjjel lévén egy tehenkéje az óljában öszvekarmolták annyira, hogy fel sem kelhetett. De kitül esett, kitül nem, a fatens nem tudja, hanem csak kételkedett, hogy talán onnét esett veszedelme a tehenének.

24. Testis Andreas Pap, annorum circiter 36 juratus examinatus fassus. Gulyásné felől a fatens azt tudja mondani, hogy ezelőtt mintegy 4 esztendővel karácson havában a fatens felesége Franko Anna, a gönczi hársos malomban örölvén, igen sértet éczaka nagy fáratlan érkezett haza. Minthogy felesége soká késett, nagyon meg is haragutt feleségére ezen fatens, haza érkezésével mondván ilyen szókat neki: – az ördög hordoz ilyen szánca meg a lelkedet, ilyen későn.²⁵ Melyre viszont felelt felesége, könyve szemiből kicsordulván: – bizony igaz, hogy az ördög hordozott. Mely feleletire feleségének, ezen fatensnak szíve megesett, pántolódásában csendesedni kezdvén, szép szóra fordította, tudakozván tőle, mi lelte. Mondotta a felesége, hogy a malombul feljövén az rosás partra az ve[– –] földek végéig, Gulyásné reá ment, kérte tőle kéczer: – hová mégy te leány. Melyre felelte a fatens felesége, mely²⁶ haza megyek. Mely szavai után mingyárt hátára ült feleségének Gulyásné amint a fatens felesége referálta a fatensnak, a rosáson a verem körül járt rajta, azonban maga házát is²⁷ Gulyásnéval háromszor megkerülte, hátán ülven Gulyásné, azonban haza érkezvén a fatens felesége nagy nyögéssel, pihegéssel, azolta is egészsége nincs ő helyén, sőt a nehéz nyavalya sok ízben kiütötte, mely azelőtt soha rajta nem volt. Mondotta aszt is akkor a fatens felesége, hogy Gulyásné arrul megeskettette háromszor, hogy senkinek nem mongya ezen cselekedetit.

Testis Michael Kantor annorum circiter 18 juratus examinatus fassus²⁸

25. Testis Stephanus Molnár annorum circiter 33 juratus examinatus fatetur, pro ut Paulus Sarosy, hogy Sarosy Pállal leselkedvén az ő fassiójában megírt dolog iránt Gulyásné után, egynehányszor hallotta ajtón által hallgatván, hogy Gulyásné egy néhány vasárnapokon hajnalkor köpült, zugolódván a fatens Sarosy Pállal, hogy Gulyásné ezen cselekedetiért, hogy vasárnapokon köpül nagy jót érdemelne.

26. Testis Elisabetha Gulyás consors Georgii Turoczy Göncziensis, annorum circiter 30 jurata examinata fassa. Fatens édes anyja képiben [– –] meg [– –] ő volt e? vagy sem, nem tudja.

27. Testis Anna Csomó,²⁹ consors Joannis Pap, annorum circiter 28 jurata examinata fassa. Vallya a tanu, hogy recenter elmúlt húsvét idnepeknek harmadik napján Dankóné házának ólja végében ugyan Dankónénak fejében nézett a fatens tulajdon szájából hallotta nevezett Dankónénak, aszt tudniillik, hogy: – itt a felvégben több és nagyobb boszorkányok is vadnak, mintsem én, mégsem fogják meg azokat. Eszt penig azon okbul mondotta Dankóné, hogy Szarakulyánétul hallotta, hogy ötet is megfogják. Nemkülönben aszt is vallya a tanu, hogy Gulyásnére haragudván, mostani notarius bíróságában is, anno 1742. éczakának idején a fatens ágát egészben letörte, aszt penig onnan tugya a tanu, hogy ő törte le, hogy azelőtt való estve azon Gulyásné a fatenshez menvén viaszkot kért, csak egy köröm feketényit is, de minthogy nem adott a fatens, boszruságát úgy töltötte ki rajta. Ezek után másnap ugyan a fatens házához jövén Gulyásné szemére hánta azon cselekedetit, és egy kupa vízzel kiöntötte. Azon okbul Gulyásné akkori bíró úrhoz panaszra ment érette, abban maradtott.

28. Testis Sigismund Fuk³⁰ Göncziensis, annorum circiter 50 juratus examinatus fassus. E fatens vallya, hogy ezelőtt 4 esztendővel virágos kenderáztatáskor öreg Laczkó Jánosné, ahova a fatens a gönczi pataokban virágos kendert akart volt áztatni, vágódván azon helyre említett asszony is, hogy a fatens nem engette neki azon

helyet, keményen megfenyegette, így szólván: – vár, megtanítlak. Kevés idővel osztán a fatens említett kender áztatórul maga káposztás kertjében menván, vizet kért a fatenstül, jó lehet hogy volt vize, de eltagatta. Mindazáltal meglátván nevezett aszony a korsóját, ivott belőle ezen káposztás kertibül viszont e fatens hejczey szőlejében ment kapálni, ott hált akkor éczaka, lábai kezdvén fájni, a bal lába annyira öszvezsugorodott, hogy egész 10 hétig mankón kénszerítettett járni, mely nyavalyából midőn magát orvosolta volna bizonyos bevett orvosságoktól olyat vizelettel ki, mint egy tojásból kikölt veréb fiu, tizenötöt. Ennek meglétével nyavalyájátul megszabadult.

29. testis Anna Fekete³¹ consors Sigismundi Fuk, annorum circiter 40 jurata, examinata, fassa, hogy ezelőtt 8 esztendőkkal ő Laczkó Jánosné e fatenshez szalonnát menván kérni, kiért tejet vitt a fatensnek érette, e fatens évén azon tejben mindjárt hidegen fogta, mely miatt két holnapnál is tovább kilondot [!] annyira, hogy magoktól csinált orvossággal kintelenített élni.

30. testis Joannes Pap annorum circiter 38 juratus, examinatus fassus. Ezen tanu Csomó Anna fassioját Gulyásné által véghezvitt ágy törését confirmálta, Dankóné felől semmit nem tud mondani.

1 Az eredetiben hiány van.

2 A lap szélén: 1747 authenticata jurata corfirmat per totum cum additamento [–] coram sede quoque captivorum revisoria Cassovia 4. Julii 1747. celebrata examinata [–].

3 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat, addito, hogy azután kevés idővel szekéren jöven vissza a Kapásné szolgálója, e fatens assa[?] felel az szinai aszony kérte ötet: – hol laktok. A Kapásné szolgálója felelt: – Visolyba. De a szinai aszony: – hazudtok, mert ti gönci leányok vadtok, ismerem én azt a leányt. Az célozván a fatensre, kire a fatens felelt: – haj, te [–] [–] hamar visszajött, eszt mondotta, hogy nincs biz annál tej, mert azt Gulyásné megfejte. Kit mondott a fatens néki: – láttad e tes. Felelvén: – bizony láttam ugyan. Mert tuggy ördög hol vett egy nagy tökört, úgy fejte bele, ugyan zúgott, aminthogy azolta hasznát sem veheti a fatens a tehenének, hogy oda nyargalózott a szolgálóján Gulyásné [–].

4 A kéziratban hiány van.

5 A lap szélén: jurata authenticata addito, hogy azután sok időig [–].

6 A tanúvallomást áthúzták.

7 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat.

8 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat fassionem.

9 A lap szélén: Jurata authenticata modificat, hogy jól éczaka zel[?] otthon köpült. Tóth Péternétül hallotta, hogy a tehennek lábtul való megfésését sz[–].

10 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat.

11 A lap szélén: Authenticatum corfirmat, modificato eo, hogy nem az után, hanem annak előtte.

12 [A lap szélén:] Jurata authenticata addendo, hogy felesége halála nem menván a fatens, mikoron [–] valamely [–] s mondotta, ha még meg nem akkor jött volna [–] segítetttem volna.

13 Áthúзва: nem mert.

14 [A lap szélén:] In sedria 5. Julii 747, Cassae celebrata authenticat confirmat. [A következő lap szélén:] Jurata authenticat.

15 13-tól eddig áthúзва.

16 A lap szélén: Juratus authenticatus confirmat per omnia.

17 A lap szélén: Juratus, authenticatus confirmat hoc addito: Borbély János [lát]ván, ő is azt mondotta, hogy vesztesz.

18 A lap szélén: Juratus authenticatus confirmat.

19 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat.

20 A lap szélén: Jurata authenticata confirmat, ez előtt mint egy 10 esztendővel.

21 Kád.

- 22 A lap szélén: Juratus, authenticatus confirmat, hogy egynéhány vasárnap hajnalkor látta köpülni Gulyásné.
- 23 A lap szélén: Authenticata in figura judicii 8. Maii 1747. juramento mediante confirmat per totum.
- 24 A lap szélén: figura sedriae 5. Julii 1747. Cassa celebratae authenticat, confirmat.
- 25 A helyes szórend: az ördög hordoz ilyen későn.
- 26 Leírási hiba.
- 27 A „háromszor” szót áthúzták.
- 28 Testis-től eddig áthúzva.
- 29 A lap szélén: Coram sedria 5. Julii 1747 Cassa ce[lebrata] authenticata confirmat.
- 30 A lap szélén: In sedria 5. Julii 1747. Cassae celebrata authenticata confirmat et alios testes refert: Stephani Illyés consortem, Joannis Ratos uxorem Sandorianam, Andrea Fuk uxorem cum socru, Stephani Partay viduam.
- 31 A lap szélén: In sedria 5. Julii 1747. authenticata confirmat.

14.

ABAÚJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT OLÁH JÁNOS ÖZVEGYE,
KARDOS KATALIN ELLEN

I.

1750. június 30., Szala

ABAÚJ VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT OLÁH JÁNOS
ÖZVEGYE, KARDOS KATALIN ELLEN

Az IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Inv. N. 570. Fasc. III. N. 1.

[Az irat külzetén:] 1750. Inquisitio fisci magistratualis contra Catharinam Kardos, Joannis Ola viduam Szalaiensem criminis magiae ream peracta.¹

Anno 1750. die 30. Junii contra et adversus Catherinam Kardos relicta Joannis Oláh Szaladiensis peracta est magistratualis inquisitio sequens.

De eo utrum?

Tudgya é, látta é vagy hallotta é a'tanu, hogy Szalán lakos Olá Jánosné mindenkoron boszorkának tartatott, és ha annak tartatott, vallja meg, micsoda ördegi mester-séggel élt, és hol, kit, s mik elromlott, és miért?

1. Testis Michael Dobronoky nobilis Szalaiensis annorum circiter 50 juratus examinatus fassus est. Legkissebb szalai gyermektől is deutrális Olá Jánosné mindenkoron boszorkának mondatott és tartatott, amint egyczer a' falu bírának, midőn maga becsületit keresné indult, [– –] hatta mondván, inkább boszorka nevet magamon

viselek, mint [–], más alkalmatossággal pedig eszszé veszvén [–] nevű emberek, és midőn ama meg akarta fogattatni szolgál bírák uraimék által, csak bujkált, és egyczer e fatens házához fordulván kérte, hogy méne az fatens urához, mingyárt megadgya 3 máriássokat, mert ha Kassára bevésznek, onnat, tudgya, soha ki nem szabadul, és ugyanazon alkalmatossággal azt is mondotta fatens ur házánál formalibus: – nem mondom én, hogy valamicskét nem tudok, de sokat nem, és ha volna, ki körülöttem Isten beszédével eljárna, még kitérhetnék, mint egy deák maga könyörgésével kitérítette az annyát a boszorkányságbul.

2. Testis Michael Tóth subditus domini perillustris Josephi Szepesi annorum circiter 62 juratus fassus est. Van annak 2 esztendeje, hogy egész szalai falutul deutrális Oláhné boszorkánynak tartatott s mondatott, és midőn más becsületes szalai embe- rektű intettett, hogy maga becsületit keresné, de ő a fatens hallatára csak felelt: – inkább boszorkány nevet viselek, mint én becsületemet keressem. Egy alkalmatos- sággal pedig deutrális Oláhné e fatensnek egy grajcáros üvegben pálinkát küldvén és amint hozott egy inaska azon pálinkát azonnal viszszaküldötte, mondván: – ha csak annyit küldött, hogy mást nem kínálhatok, igya meg. E fatensnek pedig az a conside- ratioja volt, hogy itt Szalán lakó Szepesi Joseph ur bérese, Márta nevű egész halála órájáig átkozódott Oláhné ellen, hogy az ő pálinkájátul meg kellett nekie halni, s úgy mingyárt következendő éczaka mintegy elő álmkor szemivel látta e fatens, hogy egy aszszony ember bejűvén a házba s egyenessen e fatens ágya felé menvén, melyet e fatens gondolván maga feleségének lenni, meg akarta ölelni, az alat[!] e fatensre mászván úgy megnyomta és meggyötrötte, mondván e fatensnek formalibus: – deznő még a lelked, miért tettél szégyent én rajtam és miért külttél vala vissza az pálinká- mat? Kit e fatens mind szavábul úgy személyébül deutrális Oláh Jánosnét megesmér- te lenni s az is volt.

3. Testis Stephanus Filep subditus domini perillustris Josephi Szepesi annorum circiter 35 juratus examinatus fassus est. Mintegy öt esztendeje, hogy e fatens felesége egy alkalmatossággal²

II.

1750. szeptember 3., Kassa

AZ IRAT: A: KTÁL Abaúj m. Inv. N. 562. Fasc. XIII. N. 14.

Levata fiscalis, contra Joannis condam Oláh relictam viduam magiae ream.³

Prothocollatum est. Fasc. XIII. N. 14.

Anno 1750. die 3. mensis Septembris sub sede captivorum revisoria in libera regi- aque civitate Cassoviensi horis consuetis ante meridianis celebrata.

Levata causa magistratualis inclyti hujusce comitatus Abaujvariensis ut actoris contra et adversus providi condam Joannis Oláh relictam viduam incolam Szalien- sem[!] que sortilegii et maleficii ream. Et pro magistratu et actore egregius David Hagen ordinarius fiscalis privilegiis et praerogativis fiscalibus consuetisque reservatis insistendo actionem suam contra praefatam ream inivatam proponit sequentibus.

Quomodo praedicta incatta foederi baptizmi, Christianae religioni ac omnipotenti Deo creatori suo renun[ci]ando, cum veteratore diabolo contracta tacita seu implicita pactione, cooperante illo, adhibitis artibus magicis illicitis sacrificiis nimirum ligaturis, incantationibus alioque sortilegiis, ante circiter decennium ad providi Stephani Filep, incolae Szaliensis uxorem in puerperio attunc constitutam, alia jam nocte suppositi[– –]um spurium secum inferrens, hunc puerperae obtrudere neonatum veri illius vi surripere conata fuisset, hosque ruos etiam conatus procul omnia dubio in effectum deduxisset nisi maritus illius e somno excitatus eam cohibuisset, porro domini Josephi Szepessy boario manta vocato propinato cremato noxio mediante illo enecare, diversis demum incolis Szalaiensibus arte diabolica confectam nocivam Burnidam, in esu postmodum (honus sit auribus) in sterquilinum conversam venundare, atque adeo praedeclaratis aliisque magicis actis et factis suis hostem humanae salutis diaboli vero assectam semet efficere [– –] fuisset verita, prouti hae singula ex inquisitione magistratuali hic sub N 1. producta ac in figura iudicii mox authenticanda uberius pari fient. Cum autem magiae, sortilegii et maleficii rei tanquam diabolicae religioni professi, cum de severissimo divino praecepto, tum sanctione articuli 60. Praxis Criminalis ultimo supplicio afficiendi venirent et exterminandi. Pro eo petit antelatus fiscalis suprafactum incattam justitiae vindicativae subjici, rescitasque prius incattae instructore complicibusque suis in arte magica eidem cooperantibus, mediante quartione aequalis investigandis in rogo demum concremandam et e numero viventium Christicolarum exirtipandam judicialiter decerni.

Deliberatum est.

Combinatis testium fassionibus, esto quidem contra in vinculis adstantem viduam Oláhianam duplicis ordinis inactionati actus magici, fine inferendi damni, ac ideo, ex foedere procul dubio et pacto cum satana praehabito promanantes, clare evenirent, proptereaue ultimo supplicio afficienda foret, quia nihilominus ex actibus ejusdem magicis grave hominibus damnum non fuisset consecutum, ideo eandem ream fundamento articuli 60. Praxis Criminalis non vivam, ast praemissa prius decolatione concremandam decerni, et praevie pro revelandis complicibus ad tres gradus torturae condemnari.

Anno 1750. die 26. Augusti contra et adversus relictam Joannis Olah Szalaiensem peracta est magistratualis inquisitio sequens:⁴

De eo utrum

Tudgya é, látta é, avagy hallotta é a' tanu? hogy [– –] tekintetes nemes Abauj vármegyében Szala nevű helységben lakos Oláh Jánosné mindenkoron boszorkánynak tartatott, és ha annak tartatott, valya meg, micsoda ördögi mesterségekkel élt, és hol, kit, s miben elrontott, azt mind circumstantialiter valya meg a' tanu?

1. Testis Michael Tott⁵ subditus perillustris ac generosi domini Josephi Szepessi Szalaiensis annorum circiter 62 juratus examinatus fassus est. Van annak húsz esz-

tendeje, hogy egész szalai falutul deutralis Oláné boszorkánynak tartatott, most is annak tartatik, és midőn más becsületes szalai emberektől intettetett volna, hogy keresné meg maga becsületit, e' fatens füle halottára azoknak felelt: – inkább boszorkány nevet viselek, mint az becsületesemet keressem. Egy alkalmatossággal pedig deutralis Oláné e' fatensnek egy grajácáros üvegben pálinkát küldvén és amint hozott egy inaska, azon pálinkát azonnal visszaküldette mondván: – ha csak annyit küldett, hogy mást is belőle nem kínálhatok, igya meg. E' fatensnek pedig a consideratioja volt itt Szalán lakó Szepesi József ur béresse Márta nevű, egész halála óráig Olánéra átkozódott, hogy az ő pálinkájátul meg kelletik nekie halni úgy következő éczaka mintegy elő álomkor szemeivel látta e' fatens, hogy egy aszszony ember a' házba bejűvén, s egyesén e' fatens ágya felé menvén, melyet e' fatensre mászván, úgy megnyomta és meggyőrtötte, mondván e' fatensnek formalibus: – deznó még a' lelked, miért tettél szégyent inrajtam, és miért küldettél vissza az pálinkámat. Kit e' fatens mind szavából, úgy személyéből is deutralis Olá Jánosnét megesmérte lenni, s az is valóságossan volt.

2. Testis Stephanus Filep subditus perillustris generosi domini Josephi Szepessi Szalaiensis annorum circiter 35, juratus examinatus fassus est. Mintegy öt esztendeje, hogy e' fatens felesége egy alkalmatossággal a templomba menvén, melyről egy kis üdő múlva kijűvén, deutralis Olá Jánosné egy garására való tehénturóval kínálta, amint is e' fatens parancsolatyából egy garassára megvette, csinálván e' fatensnek belőle derelyét, kívül egyet édesden megevett, más derelyében pedig és a többében is túró helyett tehén ganajt szemeivel látván, úgy a' deznóknak kitöltették.⁶

3. Testis Elizabetha Tott⁷ consors Stephani Filep Szalaiensis annorum circiter 30, jurata examinata fassa est. Ez fatens egy alkalmatossággal mintegy öt esztendeje, hogy reggeli könyörgésre templomba menvén, és midőn említet könyörgésről kijűtt volna, deutralis Oláné e' fatenst két poltarára való tehén turóval megkínálta, úgy avval e' fatens hazajűvén, az urának megjelentette, hogy Oláné turóval kínál, az ura meg hatta venni, amint meg is vette, és Oláné tálkájában hazahozván, az urának derelyét fűzet, kívül egyet megevén, másikat midőn harapta volna, látta hogy túró helyett tehén ganajat lett légyen a derelye, úgy kihánták a deznóknak, e' fatens pedig Olánéhoz fordulván pirongatta, micsoda turót adott el nekik. Mely pirongatássára Oláné megjedvén, azon kérte e' fatenst, hogy senkinek nem mondgya, más turót adott érte. Azt is vallya e' fatens, hogy mintegy tíz esztendeje midőn e fatens legelső gyermekel gyermek ágyat fekűdvén, akkor testi szemeivel látta, hogy egy íjel, mintegy elő álomkor Oláné a' házba bejűtt, legelsőben fűtezvén magát az kemencénél, úgy e' fatenshez fordulván, és egy csupasz gyermeket a kezében tartván s tolván erőszakossan e' fatens ágyára, és e' fatens akkoron született gyermekét erővel el akarván venni, s cserélni és mintegy egy óráig vonatkotak, húsztak szegény ártatlan akkoron született gyermekén, anyira, hogy ha a' fatens ura akkoron fel nem ébredett volna, talán el is vitte e' fatens gyermekét, de hogy e' fatens ura felébredett, deutralis Oláné nagy kacakva a házbul kiment, becsapván nagyon a ház ajtaját.

4. Testis nobilis Michael Dobronoky⁸ Szalaiensis annorum circiter 50, juratus examinatus fatetur. A több gyanosságok és beszédek közt egy alkalmatossággal midőn szolgál bírák uraimék deutralis Olánét meg akarták fogni, tehát e' fatens házához

fordulván, azon kérte e' fatenst, hogy ne sajnálná fáracságát az földesurához menni, mingyárt megagya e' fatensnek három máriássokat, mert ha egyczer Kassára bevisznek, onnét, tugya, soha ki nem szabadul, és ugyanazon alkalmatossággal azt is mondotta deutralis Oláné e' fatens házánál formalibus: – nem mondom én, hogy valamicskét nem tudok, de sokat nem, és ha volna ki kerülettem Isten beszédével eljárna, még kitérhetnék, mint egy deák maga könyörgésével kitérítette az anyát az boszorkányságbul.

Harum nostrarum literarum vigore et testimonio mediante. Datum anno et die ut supra inclyti comitatus Abauvariensis [...] judlium Joseph Sz[ent] Imrey mp.

Puncta interrogatoria⁹

1. Habuitne pactum cum daemone, qua forma, quando, et ad quantum tempus, idque scriptione vel oretenus est factum.

Volt é szövetsége az ördeggel, mi formán és módon, mikor, és mennyi ideig, és az írva volt é, vagy csak szóbul állott.

2. Quis interfuit huic pacto.

Kik voltak jelen azon az ördeggel tett szövetségén.

3. Quid eam ad hoc permoverit.

Mi indította arra, hogy az ördeggel öszveszövetkezzen.

4. Qualesnam magicas artes, qua forma, quibus versis et operibus, quoties, quibus in locis, quando, et circa qualesnam personas exercuerit.

Micsoda boszorkányságokat, mi módon és formán, micsoda szókkal és cselekedetekkel, hányszor, mely helyeken, mikor, és micsoda személyekkel körül cselekedett.

5. A quo magicam artem didicerit, quomodo ad hanc scientiam devenerit, an non iterum alios in hac magica arte instruxerit, et notanter quem et quomodo.

Kitül tanulta meg a boszorkányságot, hogy tanulta meg, és nem tanított é megint mássokat is a boszorkányságra, és nevezetessen kit, és miképen.

6. Denominet omnes et singulos, qui in exercitio artium magicarum eidem sunt cooperati, et auxilium praebuerit.

Nevezetessen mind nevezze meg azokat, a'kik a'boszorkányságokban segítői, és segítségül voltak neki.

Fassiones reae

Compressio digitorum

In prima proba nihil fassa est.

Compressio pedum

In 2. proba nihil fassa est.

Atractio et adustio

Fassa est in tortura, quod habuerit commercia cum daemone etiam decies, et quod caseum [– –] fecerit, sed haec omnia iterum revocavit cum dicto, az ördög vigye el az ördögöt.

Extra torturam dum capilli ipsius detonsa fuissent, illud affirmavit, quod omnino coram aliquo dixerit hac formalia: – si ego Cassovienses carceres intravero et introducta fuero, abunde numquam amplius eliberabor. Quod fassionem nobilis Dobronoki, pro ad studiosam illum coram Dobronokio dicta affirmat, quoad se vero [– –] nihil.

Inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarius judlium Stephanus Kuzer de Lippocz mp.

Ejusdem inclyti comitatus jurassor Andreas Alexius mp.

1 Az irat külzetén a bíróság feljegyzése.

2 Az iratnak itt vége szakad.

3 Az irat külzetén a bíróság feljegyzése.

4 Más kéz írása kezdődik.

5 Más kéz bejegyzése a margón: Anno 1750. [– –] sub sedria hic testis authenticatus confirmat suam fassionem per omnia.

6 Más kéz bejegyzése a margón: Authenticatus confirmat suam fassionem per omnia.

7 Más kéz bejegyzése a margón: Authenticatus confirmat fassionem suam pec omnia.

8 Más kéz bejegyzése a margón: Authenticatus per omnia confirmat suam fassionem.

9 A latin és a magyar szöveg más-más kéz írása.

15.

1757. június 18., Héce

ABAUJ VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BUDAI PÉTERNE SZABÓ ZSÓFIA ELLEN

AZ IRAT: A: KTÁL Abauj m. Bírósági ir. Büntető perek. Fasc. VII. N. 12.

Causa criminalis per fiscum dominalem veluti actorem contra et adversus Sophiam Szabo primum Adami Csizmadia, nunc vero Petri Budai agilium et subditorum Heczensium conthoralem veluti invinculatam incattam ratione insimulatae magiae in possessione Hecze anno 1757. die 18. Junii mota et suscitata.

Dominus Lanczi incattam citabit.

Duas foeminas Also-Kekedienses adjurabit et testimonium excipiet.

Intra scriptus inclytus comitatus Abaujvariensis ordinariorum judlium notum facimus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod litteras evocatorias subscriptione spectabilis ac generosi domini Francisci Dessöffy de Csernek ordinarii inclyti comitatus Abaujvariensis vicecomitis pro parte perillustis ac generosi domini Davidis Hagen qua tamen memorati inclyti comitatus fiscalis emanatus ac generoso domino Andrea Tëglási in [– –] medio Susanna Poguricky ancilla ejusdem domini in capillis constituta die 21. mensis Martii anno infrascripto in possessione Zsujta exhibuerint et praesentiarum occasione cujus titulati domini Andreae Tëg-

lási et die et loco judicialiter praefixo medio dictae ancillae suae citari et certificari harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in possessione Kenzhay[!] die 2. Aprilis 1757.

Inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarius judlium

Michael Kovacz mp.

Anno 1757. die 18. mensis Junii in possessione Hécze isthic inclyto comitatui Abaujvariensi ingremiata celebrata est sedria dominalis occasione cujus sub praesidio spectabilis ac generosi domini Francisci Desöffy de Csernek praelibati inclyti comitatus ordinarii vicecomitis praesentibus spectabilibus perillustribus ac generosis dominis Paulo Tiszta de Sellyeb ordinario jurato notario Joanne item Berthoty de eadem, et Gabriele Jabroczy de Jabrod praefati inclyti comitatus tabulae judriae assessoribus nec non Sigismundo Demeczky ejusdem comitatus substituto judlium.

Levata causa fisci dominalis veluti actoris contra et adversus Sophiam Szabó primum Adami Csizmadia, nunc vero Petri Budai agilium et subditorum Heczensium conthoralem veluti invinculatam incattam ratione insimulatae magiae mota et suscitata.

Pro fisco dominali egregius Josephus Fedak penes generales juris et officii cautelas detegeret actionem suam sequentibus, qualesnam circumstantiae qualiane testimonia contra praefatam invinculatam incattam in puncto criminis magiae prodeant? Ex advoluta sub numero 1. inquisitione mox authenticanda inclyta sedria dominalis uberius intellenctura est. Cum vero memorato magiae crimini qualitercunque impliciti, dictu praxis criminalis tam Josephinae, quam et municipalis, pro ratione circumstantiarum jam igne, jam gladio, jam poena arbitraria plectendi vertenti, hinc cuperet antelatus fiscus dominalis praeattactam invinculatam incattam comperta uberiori rei veritate, pro exigentia perpetrati delicti, in ejusdem demeritum, aliorum autem salutare in exemplum promeritae, legalique poenae (praevia attamen solita ejusdem proclamatione) subijci, subjectamque et convictam judicialiter pronuntiari, reservando generaliter agenda agendi facultatem.

Pro Sophia Szabo Petri Buday consorte et in vinculis adstante penes ejusdem personalem adstantiam et praetensam incattam ex speciali gratia inclyti sedis dominalis egregius Georgius Horváth de Pálócz [– –] nostris pro et penes generalis juris cautelas et facultatis de non consentienda causa cum protestatione, et ut negotium quo celerius currere queat producit De eo utri puncta sub A. Cupitque testes dorsaliter specificatas authentice examinari. In reliquo circa [– –] et singula qualiter reservat omnimodam agendi et inducendi facultatem.

Anno 1757. die 19. mensis Junii, sequenti videlicet juris die idem, qui supra, fiscus dominalis post peractam jam productae sub numero 1. inquisitionis authenticationem exigentibus, ita circumstantiis praefatam Sophiam Szabo invinculatam incattam salvo inclytae hujus sedriae dominalis jure gladii erga speciales etiam eatenus assecutoriales cautionales literas inclyto comitatui Abaujvariensi resignat proque realiter resignata declarat.

Anno 1758. die 11. mensis Januarii sub sedria captivorum revisoria in libera regiae civitate Cassoviensi continuative celebrata nobilis David Hagen inclyti comitatus Abaujvariensis ordinarius fiscalis, causam praesentem adversus Sophiam Szabó

de magia accusatam ut incattam per dominium terrestre Hejczyense inclytæ huic sedriæ pro revisione et finali decisione submissam cum hac expresso cautela et interjecta protestatione reassumerit, ne idem fiscalis magistratualis in exercitum juris gladii absque peculiari nefors legitime emanato privilegio a parte domini terrestralis Hejczyensis prætensum consentisse arguatur, petitque supramentionatam incattam se exposito r[—] prius sufficienter convictam, poena pro hoc delicto eatenus statuae, subjici.

Pro prætensa incatta coram hac quoque inclyta sede judria idem procurator, qui in prioribus compareret et si quidem eadem incatta nobilis persona sic adeoque legali defensa gaudet.

De eo utrum

1. Tudgya é látta é avagy hallotta é a tanú, hogy Budai Péterné oly boszorkány mesterséggel élt volna, melyek embereknek, barmoknak avagy egyéb állatoknak veszedelmét okozta volna? és ha oly mesterségét avagy cselekedit[!] tapasztalta?

2. Hol, mikor, miképpen vitte véghez, titkon é avagy nyilván, kiket rontott meg, és mi módon? Azon cselekedetét Buday Péternének honnan tudgya, vallya meg hiti után a tanu.

3. Igaz e az is, hogy egy alkalmatossággal, midőn Budai Péterné Balogh Katával és Buda Annával a gönczi malomban jártak, Buda Péterné elmaradván a hejczy szőlőknél a gyalog uton emlétett akkori leánnyal zajdájokat¹ hatták, s elérkezvén Buday Péterné a zajdákat ottan találván, leült, és a leányok elérkezvén a hegyről még barackot is attak néki?

4. Vallya meg azt is a tanu, hogy a tanács által véghez ment inquisitióban feltett tanuk Buday Péternének haragosi, ellenben Molnár Tamás Jánosnak vér szerint való attyafiai?

5. Tudgya é a tanú azt is, hogy míg Molnár János betegeskedett, száma nélkül való sokszor küldöztek Buday Péternéhez orvosság végett, amint is Budayné sokszor kérte és orvosolta?

6. Tudgya é a tanu, hogy Juhász Anna nem egész elméjű légyen, hanem gyakran eszén kívül jár?

Testes examinandi

Balogh Kata

Buda Anna

Sipos leánya

Anna Juhász

Kovács András

Luterán Mátyás

Varannay János

özvegy Miklósné et testes etiam in pagensi acquisitione contenti

Parti Kovács

[—] consequenter ex quo de defensuris mediis juris hucusque providere nequiris-
sent, inaudito [—] convinci aut condemnari nulla lege posset, ideo pro exquirendis

defensionis suis mediis cupit paria cum termino indulgeri, et quoniam ut supra dictum est inclytae sedriae constaret eandem et nobilem personam esse, et neque citra citationem invinculari potuisse ipsa nobilitaris praerogativa admittere non potuit, proinde petit eandem e vinculis dimitti, circaque uberiores defensas adhibendi adhibenda reservat facultatem.

Pro fisco, invinculatio incattae contigit facto dominii terrestralis Hejcensis, cum vero causa jam hac esset translata instantiaque proinde incattae deprenderet a gratuito inclytae sedriae arbitrio, ideo procurator fiscalis instantiae, illius resolutionem, benignae inclytae sedriae dispositioni submittit.

Deliberatum est

Petita paria cum termino primitus celebrandae sedriae resolvi, partemque incattam qua personam nobilem ex vinculis quidem dimittendam decerni, futura tamen sedria ad personaliter adstandum, et semet defendendum obligari.

Anno 1758. die 20. mensis Junii sub sede malefactoria revisoria in libera regiae civitate Cassoviensi celebrata.

Egregius Georgius Melczer de Kelemes, qua videlicet causam hanc sequentis in officio successoris ordinarius procurator fiscalis ex obligamine muneris sui causam praetensam reassumendo cupit, ut in actione iudicium administrari.

Pro praetensa incatta huc quoque termino idem procurator, qui prius cum protestatione comparet, siquidem in antecedenti fiscali reassumpta et eam praecedenti levata de praetensa aliqua magiae specie, partem incattam accusatam esse recognoscetur, eundem praetensam insimulationem, quod omnes circumstantias doceat dominus fiscalis, alioquin petit ejusdem simplicem absolutionem.

Pro fisco, quia pars incatta a beneficio exhibitorum cum probanda vita suae praetensum [–] qua actione fiscali sponte recederat, super eo protestatoriam cautelam interponendo, siquidem crimen magiae nocumentumque tam emortuis, exinde hominibus, quam vero brutis incantamentis prestigiisque factum et patram esse ex annexa N. 1. authentica inquisitione manifeste evenisset, adeoque tam incusatio partis incattae quam vero ex postero actionalis, quoad omnes cui adstantias clara esset, petit, ut in actione iudicium. Reservando reservanda.

Pro incatta siquidem testes N. 1. contenti praeter fantasmata et imagi varias somnationes nihil referant, sed et de diversis somniatis casibus singuli testes et non concurrenter faterentur, et ad nullum praetensum somnium integram probam dominus fiscalis inducere valeret et diversitate autem testimonium adaequatam probam sequi venire experti juris foret.

2. Eadem inquisitio tamquam per pagenses peracta adoptata fidem contra partem incattae velut contra nobilem personam probaret inhibendum virtute questionis 11. Caput 7. Kithonichianae.

3. Etiam per inclytam sedriam pars eadem incattae ex nullitate probationes absoluta haberetur. Petit ultro nec eandem tanquam indemnem absolutam gratiose [–].

Pro fisco: ad supplendum[?] defectum formalitatis, in quantum pagenses solum inquisitionem peregissent, cuperet, ordinario domino processuali iudicium committi,

ut testes iidem in figuram iudicii pro futura sedria citentur ad eliciendas suo modo
fassiones suas, in quantum vero attestaciones testium pro somniatis pretenduntur,
suplex eo protestatur.

Deliberatum est.

Causae praesentis cursum ad futuram sedriam differri.

Anno 1759. Die 9. mensis Januarii sub sede malefactorum revisoria in libera regi-
aque civitate Cassoviensi celebrata.

Pro fisco causam praesentem reassumit et cupit, ut in prioribus.

Anno 1759. die 14. mensis Maii sub sede malefactorum revisoria in libera regiaque
civitate Cassoviensi celebrata.

Pro fisco causam prasentem reassumit et cupit, ut in prioribus.

1. Zajda: batyu, csomag, tarisznya.

ALSÓ-FEHÉR VÁRMEGYE

16.

1688. március 4., Moha

ALSÓ-FEHÉR VÁRMEGYE VIZSGÁLATA SZABÓ ISTVÁNNÉ ÉS HORVÁT DEMETERNÉ
ELLEN

AZ IRAT: A: OL P 659. N. 1071.

¹Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Michaelis Apafi Dei gratia principi Transsylvaniae Partium Regni Hungariae domino et siculorum comiti, Domino Domino nobis clementissimo

Anno 1688. Absente generoso domino secretario litterae apertae per Moysem Tarpay mp.

Illustrissime ac celsissime Princeps, Domine Domine nobis clementissime. Fidelium perpetuorumque servitorum nostrorum in gratiam illustrissime Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque semper oblationem.

Vestra clementer nosse dignetur Illustrissima Celsitudo, nos litteras ejusdem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae compulsorias pariter et attestatorias pro parte et in persona nobilis foeminae Clarae Farkas, egregii quondam Francisci Pribek de Moha relictae viduae confectas et emanatas nobisque inter alios humiles fideles perpetuosque servitores litteras in iisdem nominanter praeceptorie sonantes et directas, summo quo decuit honore et obedientia recepisse in haec verba:

Michael Apafi Dei gratia princeps Transsylvaniae Partium Regni Hungariae dominus et siculorum comes fidelibus nostri universis et singulis egregiis et nobilibus pariter etiam ignobilibus ac alteris cuiusvis status bonae tamen honestaeque famae et conditionis utriusque sexus hominibus ubivis in ditione nostrae constitutis et comorantibus praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram! Exponitur nobis in persona nobilis foeminae Clarae Farkas egregii quondam Francisci Pribek de Moha relictae viduae, qualiter ipsa medio vestri ratione et praetextu certorum quorundam negotiorum suorum coram declarandorum; in praesentia egregiorum et nobilium Mathiae Vasvari, Michaelis Szilagyi, Gabrielis Gidofalvi Maioris, Joannis Dobai, Georgii Pasztoki Minoris Cancellariae nostrarum juratorum scribarum et notariorum de curia nostra per nos ad id specialiter exmissorum, ut et vicecomitum iudicum vicejudiliumque juratorum assessorum ac notariorum sedriarum comitatum

Albensis Transsylvaniae et de Küküllő, item Joannis Somodi, Solomonis Papp et Stephani Daroczi de Moha, et Joannis Mathe junioris de Bürkös, hominum videlicet nostrorum pro iurium suorum tuitione ac defensione quasdam fassiones et attestations celebrari facere vellet iure admittente. Cum autem veritatis fassio iustitiaeque recognitio nemini sit abneganda, proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocunque cum praesentibus simul vel divisim fueritis requisiti statim vos sub oneribus singularum sedecim marcarum gravis ponderis, per eos quorum interest seu intererit, irremissibiliter exigendarum ad diem et locum per ipsos exponentes vel homines illius ad id transmittendos vobis praefigendum in praesentiam dictorum nostrorum personaliter accedere ibique ad fidem vestram Deo debitam, qualiscumque vobis de et super rebus coram interrogantibus constiterit certitudo veritatis, suo modo dicere, fateri et attestari, modis omnibus debeatis et teneamini, super quibus quidem fassionibus et attestationibus vestri litteras tandem per praefatos homines nostros sub suis sigillis fide eorum mediante conscribendas annotatae exponentibus iurium suorum uberiores futuram ad cautelam necessarias extradari volumus et iubemus communi iustitia et aequitate suadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibendi restitutis. Datum in arce nostra Fagarasiensi die 26. mensis Februarii, anno Domini 1688. Et subscriptum erat lecta correcta. Eratque in inferiori earundem margine loco scilicet solito sigillo Celsitudinis Vestrae aulico super cera rubra ductili impressione amminutae ac roboratae, patentesque confectae et emanatae.

Quibus receptis nos mandatis Illustrissimae Celsitudinis Vestrae, uti tenemur ac par est obedire et satisfacere volentes in hoc anno Domini 1688. die vero 1. mensis Martii in et ad possessionem Moha consequenterque domum providi Lud Deregies, generosi domini Joannis de Bethlen in portione sua possessionaria in possessione praememorata Moha residentis et commorantis jobbagionis, iudicis ejusdem possessionis comitatuque Albensi Transsylvaniae existentes habitas accessisse, ibique testes infrascriptos vigore praescriptarum Illustrissimae Celsitudinis Vestrae literarum compulsoriarum pariter et attestatarum, nostri in praesenti citatos exactos ab iisdem firmissimo juramenti sacrosancto de et super utro nobis per antelatum exponentem oblato et proposito examinasse et inquisivisse, ab iisde[m]que talem veritatis cognitionem recepisse.

Utrum super eo.

1. Tudod e Demeterné és Szabó Istvánné Mohában lakók, hogy fattya vetett kurvák, lopásokat és lopásokért valakivel való megbékéléseket tudod e vagy láttad e? Hamis hitűeknek tudod őket lenni, egyszóval tudod e, hogy olly magok viseletlen személlyek, tobzódók, egyik korcsomárul ki s másiban bejárók, hogy tellyes hiteles szavokaiat[!] nem lehet.

2. Hát tudod e vagy láttad e Demeter[né]nek babona vagy boszorkányságát. Et hac cum omnibus congruis circumstanciis.

1. Testis providus Franciscus Szalai egregii Stephani Farkas de Moha annorum circiter 47 juratus examinatus fatetur. Tudom azt a' kérdésben forgó Demeternét

fattya vetének lenni. Leány korában léte való gyermeke. Szabó Istvánné felől is azt tudom mondani, hogy Oroszhegyi Isaiás bíróságában lopásért fogva volt ketten, az korcsomára való járásban gyönyörködnek és szüntelen részegeskednek.

2. Testis providus Andreas Oroszhegyi, Francisci Farkas de Moha, annorum circiter 45 juratus examinatus fatetur. Horvát Demeternét tudom, hogy fattya vetett kurva volt, leány korában lőtt vala gyermeke. Szabó Istóknét tudom, hogy egy szegény idegen legénytől ellopott egy gyüzü pénzbul egy főre valóra és egy farara[?] való pénzt. Lívén bíró akkor, előttem vallotta meg Szabó Istvánné, de arról megbékélt a' károssa. Ezen két asszont száma nélkül láttuk edgyik korcsomáruul másakra ki s be jární.

3. Testis providus Andreas Sarlo, egregii Joannis Somodi de Moha annorum circiter 40 juratus examinatus fatetur. Tudom azt, hogy Bartos Demeterné fattya vetett kurva volt. Szabó Istvánné pedig tudom, hogy szegény legény pénzibül ellopott volt, de arról osztán a'legénnyel megbékélt. Mind az kettőt pedig tudom, hogy az jó lakást szeretik, egyik helybul a másikban eljárnak az hova érkeznek, hol valami vendégség vagon.

4. Testis honesta foemina Helena Kovács providi Blasii consors annorum circiter [– –] jurata examinata fassa. Tudom, hogy Demeterné fattya vetett kurva volt, mely dolgáruul mind eddig is senki törvénnel nem kereste.

5. Testis providus Andreas Nyto junior, egregii Josephi Szabo de Moha annorum circiter 37 juratus examinatus fatetur. Az kérdésben forgó két asszonyok felől én akkor (polgár lévén) tudom, hogy kurvák voltanak, sőt az egész falu tudgya. Ezek ketten egy szegény legénynek egy néhány forintyát ellopták, megfogtuk mind a' kettőt, esküdtek arról, hogy nem ő dolgok, de osztán ugyancsak elő kellett adni a pénzt. Azt is tudom felöllük mondani, egyik háztól ki s másikba mennek, azok olyan személyek, nem hogy arra volnának méltók, hogy hütöket bevennék de az bizony lefeküvő helyembül sem kelnék fel előttök. Az Szabónét Kis Annát a templombul ki is tiltották volt, mindaddig be nem volt szabad jární, míg ecclesiát nem követett.

6. Testis providus Bukur Dragics egregii Solomonis Pap de Moha annorum circiter 37 juratus examinatus fatetur. Az két aszonyoknak korcsomára való járásokat s ott való részegeskedéseket sokszor láttam.

7. Testis providus Bukur Vakur egregii Francisci Farkas, annorum circiter 19 juratus examinatus fatetur, uti proxime praetendus sextus testis.

8. Testis providus Sztan Kracsun egregii Nicolai Szabo de Voldorff, annorum circiter 50 juratus examinatus fatetur, uti sextus antecendens testis.

9. Testis providus Georgius Moger junior alias Kis, Joannis Bethlen, annorum circiter 40 juratus examinatus fatetur. Tudom bizonyosan, hogy az kérdésben forgó Demeternének fattya volt, mint vihette vég[– –]

10. Testis providus Comsa Logerecz Joannis Bethlen, annorum circiter 25 juratus examinatus fatetur. Az kérdésben forgó aszonyokat bizonyosan tudom, hogy korcsomára járnak.

11. Testis nobilis Joannes Szabó alias Biró de Fagaras, annorum circiter 30 juratus examinatus fatetur. Az kérdésben feltött aszszonyokat tudom bizonyosan olyan személyek[nek] lenni, mellyek jámbor aszonyokhoz nem illenek. Demeternéről tudom

és az urától is hallottam, hogy gyermeket csináltatott volt magának, de ezért cselekedetiért ecclesiát követett itt Mohában. Szabó Istókné felől pedig azt tudom mondani, hogy holmi elveszett pénzért ötöt megfoglák volt, mely dolog napfényre jüvén, én magam fizettem elsőben érette, azután ismét Farkas Ferenc uram azon dolgáért adott tizenkét forintokat.

12. Testis honesta foemina Martha Ferro nobilis Stephani Doka de Moha consors, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Demeterné szájabul száma nélkül hallottam, hogy kérkedezett, mennyi száma férfiakkal hált tizenkét esztendő korátul fogva, nevezet szerint Bethlen Elek uram akkori szolgájával Hegedüs Tamással is hált. Ismét egy tíz polturás felett is ezen Demeterné hallotta, hogy megesküött, és az mi végett megesküött a'saru szárábul vonták ki. Szabó Istvánné is térden állva megesküött, hogy sem híre, sem tanácsa nincsen az székely pénzének elveszésében, az után megvallotta, hogy ő dolga volt, azminthogy ő dolga is volt.

13. Testis honesta foemina Barbara Ruza providi Thanae Simon Clarae Farkas, annorum circiter 36 jurata examinata fatetur. Tudom bizonyosan, hogy az kérdésben forgó két asszony annyiban való kurvák, mert Demeternének Stanisort a hasán, Szabó Istvánnénak Kozákot és Fekete Istókot az hasán láttam. Az pénzt is ők ketten lopták el szegény legénytől, láttam is Szabó Istvánnénál a fele pénzt, harminc pénzesekeket. Mindketten megesküdek rajta, hogy nem ő dolgok, de hogy őket megfoglák, a'tisztek úgy atták osztán el. Demeterné maga felől azért azt mondá: – ugyan kurva voltam én, nemcsak kurvácska, mert énnekem megvolt tizenkét latrom, csak válogattam benne. Azt is bizonyosan tudom, egy alkalmatossággal Demeterné bennünket estve behítt az kert fenekére csuda látni, mi elmenvén, láttam, hogy Demeterné az kertet megrázá, és holmi igéket monda, s egy kevés vártatva az ördög kecske képiben előjőve, kinek egy pénzt ada és eligazétá, az sziberki ménesben hogy vegyen egy mén lovat el. Mü, kik nízük, nagy sikoltással ide s tova széllal futtunk.

14. Testis honesta virgo Catharina Doka, annorum circiter 18 jurata examinata fatetur. Demeternét tudom, hogy hamis hitü, mert nállunk egy harminc pénzékért megesküvék, melyet ugyanakkor mindgyarást nálla is megtaláltak. Azt is tudom, hogy kurva, mert egy mester vala itt az faluban, az többi közötté részeg lévén az uczáról magához hívta, én is ott lévén, tüzek nem vala, engem tüzéért küldének. Mint-hogy est volt, féltem tüzéért menni, hanem csak megállok az ablak alatt, hallom, mondá Demeterné: – jaj lábam, jaj lábam. Másszor is én ott háltam egy ágyban, Oroszhegyi János nevű ifju legény oda jőve s csak fekvék kívül melléje. Szabó Istvánnét is tudom, hogy hamis hütü, mert ellopták az szegény legény pénzt, megesküött térden állva, hogy nem ő dolga, csak osztán megfoglák, s elő kellett adni, meg kellett békélleni az székely legénnyel. Tudom azt is, hogy ezen két asszonyok korcsomára járók, szitkozódók. Maga Demeterné egynehányszor mondotta maga felől, hogy Erdélyben nincs nagyobb kurva. Szabó Istvánné is szemében mondotta Demeternének, azt mondván: – hiszen ez az én komám asszony az cserepet estve beteszi a tűzbe s reggel kiveszi, azmint akar, az leszen.

15. Testis honesta virgo Barbara Simon, annorum circiter 15 jurata examinata fatetur. Bizonyosan tudom mondani, hogy Szabó Istvánné nyilván való kurva, mert Kozákot s Fekete Istókot az hasán láttam kétszer. Hamis hitü is, mert ellopták az

szegény legénytől a pénzt, mellyről hamisan megesküött, hogy nem ő dolga, de ugyan csak vétkes lévén neki kellett megfizetni. Demeterné is hasonló kurva, mert annak is az hasán az mi szolgánkat, Istókot, ismét egy Opra nevű legént az hasán láttam. Tudom azt is bizonyosan, hogy Demeterné térden állva hamisan megesküvék egy tíz polturás felett, azután az csizmáját bevonva találták meg. Azt is monda Demeterné asszonyunk, hogy ő tizenkét esztendő korától fogva mind kurva volt, ő neki harminckét latra volt. Az ördögnek előhívásáról s előjövéséről, uti proxime praecedens 14. testis in omnibus fatetur. Végezetre ezen két asszonyok az korcsomáról egyikről ki s másikba bemennek s úgy részegeskednek s kurválkodnak, egyik az másiktól kéret.

Die vero secunda mensis et anni praemissi ibidem sequentium testium fassiones recepissee modo quo sequitur.

16. Testis nobilis Demetrius Bartos de Moha annorum circiter 50 juratus examinatus fatetur. Egyebet az kérdésre mondani nem tudok, hanem azt tudom, hogy Szabó Istvánné egy szegény legénynek a'pénziből kivőtt volt egynéhány pénzt, de arról megfizetett. Tudom azt is, hogy ideje előtt lőtt gyermeke, mikor az urával összevált, de azért is mind urastól ecclesiát követtek.

17. Testis honesta foemina Anna Horvát Demetrii Bartos de Moha consors, annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Tudom bizonyosan, hogy egy szegény legényről pénzt lopott volt Szabó Istvánné, és hős hüttel megtagadta, hogy nem ő dolga, de magam láttam, hogy az urával olvasták a'pénzt, s én mondám, hogy az afféle pénz, az mellyért engemet is üldöznek, osztán ugyan megfizette az pénzt az legénynek.

18. Testis honesta foemina Anna Sarlo providi Michaelis Oroszhegyi relicta Francisci, annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Szabó Istvánnét urastól tudom, hogy ellopták volt egy alkalmatossággal egy szegény legénynek az pínzt, ugyan ők is ketten fizették meg. Ezen Szabó Istvánnét tudom, hogy fattya vetett, hamis hütü és onnét az ellopott pénzét megesküött, hogy nem ő dolga, melly cselekedetért megfogatta, hogy adgyadot[?] elő az pénzt. Ismét [–] Demeterné s mind az Szabóné egyik korcsomáról ki s az másikba bejárnak részegeskedett.

19. Testis providus Stephanus Földvári Francisci Farkas annorum circiter 19 juratus examinatus fatetur. Az kérdésben feltött Szabó Istvánnét nyilván való kurvának lenni bizonyosan tudom, sőt magam is háltam vele. Demeterné hogy hamis, háltam vele. Demeterné hogy hamis hütü azt is tudom, mert egy tíz polturásért Pribék uram házánál a pap előtt térden állva megesküött az után a' csizmáját bevonván ott találták meg a tíz polturást. Farkas Ferenc uram is ott leve, mely szerint uram ő kegyelme nekie mondá: – no, ennek utánna soha az én asztalomhoz nem ülsz.

20. Testis providus Belya Mány Francisci Farkas annorum circiter 24 juratus examinatus fatetur. Az kérdés szerént az megnevezett asszonyokat mind az kettőt tudom bizonyosan, hogy kurvák. Sőt Demeterné maga kérkedett véle, hogy eggyel is, mással is hált. Az Demeterné lopásáról in omnibus fatetur ita, uti proxime praecedens 19. testis. Szabó Istvánné kurvaságát is jól tudom. Sőt magam is háltam véle.

21. Testis providus Bukur Dalkul Francisci Farkas annorum circiter 20 juratus examinatus fatetur. Demeterné szájából hallottam, maga beszélvén előtttem, hogy egy Csoban nevű oláhval sokszor hált, ezenkívül Oroszhegyi Andrással is hált, kire nízve nyilván való kurvának lenni bizonyosan mondhatom. Ezenkívül hamis hitü is, mert

az melly pénzt Pribék uram házánál neki adtak azon eskütt, hogy azt tülle ellopták, de azután a' csizmáját levonván onnét esett ki a' pénz. Szabó Istvánnét is kurvának lenni bizonyosan tudom, mert az uram szolgálái, Kozák és Istók elégszer háltak véle, magam is az szerint. Azon két asszonyoknak részegeskedéseket bizonyosan tudom és láttam is.

22. Testis nobilis Stephanus Doka alias Sombori de Moha annorum circiter 40 juratus examinatus fatetur. Az kérdésben feltött két asszonyokról, úgymint Demeternéről, és Szabó Istvánnéről tudom bizonyosan, hogy mindenik hamis hitü. Mert Szabó Istvánné az szegény legénytől ellopott pénzért megeskütt, hogy ő nem lopta el, de az után ugyan ő fizetett meg. Demeterné pedig Pribék urammal iván, egy harminc pénzért adott vala neki Donát Jánosné asszonyom, mellyért megeskütt, hogy ellopták tülle, azután az csizmájában találták meg. Melly rossz cselekedetét Farkas Ferencz hallván, monda neki: – az én asztalomnál, te asszony, ez után nem eszel, mint eddig. Továbbá egy alkalmatossággal találék Demeterhez menni, Szabó Istvánnét az ágy lábához fektették, Demeterné Szabó Istvánnal egymás mellett fekszik vala anyaszült meztelen, én felfedem az pokrócot s úgy látám őket meztelen. Azt is tudom, egyszer Demeternének az szolgálja elszökött vala, addig főzé a' kapcáját, hogy az szolgáljának haza kelle jünni, most is itthon vagyon. Azt is hallottam az szájából Demeternének, hogy eddig el volt harminc emberrel közü. Demeterné nekem is fenyegetődzésképpen azt mondotta, úgy bánik velem, hogy más ember kalánnal ad az számba holmi ennivalót. Azt is tudom, hogy Pribék Ferenc Szabó Istvánnét iffü legény korában bekeretette[?] vala az udvarban, s úgy bántak véle, hogy harmadnapig be nem övezhetett.

23. Testis honesta virgo Juditha Doka alias Sombori annorum circiter 13 jurata examinata fatetur. Az kérdésben forgó Szabó Istvánnét tudom bizonyosan hamis hitünek lenni, mert egy szegény legény lévén nállunk, tülle egy gyüzü pénzt ellopott vala, abbul egynehány forintot ki is vött. Osztán térdenállva megeskütt, hogy ő nem lopta el, de azután csak kitudódott, hogy ő dolga, mellyért osztán megfizetett. Demeternét pedig egy alkalmatossággal láttam, hogy praedával az hiuban felhágtnak volt, ott sokáig lévén, ők tугyák, mit csináltak.

24. Testis nobilis Stephanus Farkas de Moha annorum circiter 36 juratus examinatus fatetur. Az említett két asszonyokat Demeternét es Szabó Istvánnét tudom bizonyosan, hogy cégéres kurvák, Demeterné pedig fattya vetett.

25. Testis nobilis foemina Maria Mohai nobilis Stephani Farkas consors annorum circiter 20 jurata examinata fatetur. Ezen kérdésben forgó két asszonyoknak részegeskedéseket nem egyszer sem kétszer láttam, hanem sokszor.

26. Testis nobilis Georgius Farkas de Moha annorum circiter 47. tudom, hogy Szabó Istvánné egy szegény legénytől ellopott volt egynehány forintot, mellyért meg is fogatott volt, azután úgy alkutt meg a legénnyel, s úgy fizetett meg. Nagy Pál, Feir István nevű szolgálja szájából hallottam, hogy mondotta, inkább vétkezne egy harmadfű csikóval, mint Demeternével. Őtet is reá akarta venni.

27. Testis providus Roman Szarka Francisci Farkas annorum circiter 20 juratus examinatus fatetur. Tudom, hogy Szabó Istvánné pénzt lopott volt egy alkalmatossággal, melly dologért meg is fogattatott volt, az után megfizetett annak, az kitül

ellopta volt. Demeterné szájából pedig hallottam, hogy mondotta, ő volt, sokan ferelmeskedtek.

28. Testis honesta foemina Anna Balas providi Pauli Kis Francisci Farkas jobbaggio annorum circiter 45 jurata examinata fatetur, uti proxime praecedens 27. testis in omnibus.

29. Testis honesta foemina Anna Nagy providi Stephani Kereszturi consors Joannis Donát annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Egy alkalmatossággal láttam, hogy az kérdésben forgó Szabó Istvánné mellé fekvék Fekete Istók, ők tudgyák, mit csináltak.

30. Testis honesta foemina Ursula Mathé, providi Francisci Szalai consors Stephani Farkas annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Én az kérdésben forgó Demeterné szájából hallottam, hogy mondotta, ezt mondván: – én nagy kurva voltam Feér vármegyében, de mégis nagyobb volt nállamnál Szabó Istvánné.

Die vero tertia Martii anni praetitulari, ibidem sequentium testium fassiones tenore infrascripto recepisce.

31. Testis providus Stephanus Kis Clarae Farkas annorum circiter 24 juratus examinatus fatetur. Az két asszonyok felől bizonyosan tudom mondani, hogy kurvák, és hogy Szabó Istókné egy szegény legény pénzét ellopta volt, mellyet azután nálla megtalálván, kéntelenített megfizetni, az menyi híja volt.

Eodem die in praedicta possessione Moha consequenterque domum providi Petri Szalai egregii Francisci Farkas de Moha in portione sua possessaria in possessione pretitulata Moha residentis et commorantis jobbagationes in comitatu Albensi Transsylvaniae existentes habitas accessisse ibique testem infrascripta vigore praescriptarum Illustrissime Celsitudinis Vestre literarum compulsorium pariter et attestatoriarum nostre in praesenti citato exacto prius ab eadem finissimo juramenti sacramento, de et super utro nobis oblato et proposito inquisivisse, talemque veritatis cognitionem recepisce modo, quo sequitur.

32. Testis honesta foemina Anna Varga providi Petri Szalai consors Francisci Farkas annorum circiter 28 jurata examinata fatetur. Az kérdésben feltött Szabó Istvánnét tudom, hogy nyilván való kurva, mert mikor az ura széllel járt, itt az én kis házamban lakván, az latra Kozák hozzá járt, engem szemtől szemben ilyenképpen szidott: – hamis lelkű csipássa, csak azért haragszol reám, hogy énhozzám járnak az nőtlen legények, hozzád nem járnak, az te urad is inkább szeret engem, mint tégedet. Demeternének az szájából hallottam, hogy mondotta, ő bizony nagy kurva volt. Hamis hitű is Demeterné, mert egy harminc pénzesért megesküött hamissan, hogy nálla nicsen, s osztán az saru szárából vötte ki. Szabó Istvánné is hasonlóképpen hamis hitű, mert egy szegény legénytől egynéhány forintot ellopott, megesküött felette, hogy nem ő dolga, de ugyan ő dolga volt, maga nállam egynehányszor megvallotta ezen cselekedetét.

Eodem die in domo egregii quondam Francisci Pribék de Moha nobilitari talem veritati cognitionem recepisce tenore infrascripto.

33. Testis honesta virgo Anna Szasz annorum circiter 16 jurata examinata fassa est hoc modo. Bizonyosan tudom, hogy Szabó Istvánné kurva, mert az uram szakácsával Péterrel egynehányszor hált, azt is tudom, hogy egy székelynek a pénzét ellopta, s megesküött, hogy nem ő dolga, de ugyan csak ő dolga volt, megfogattatván uram ő

kegyelme fizetett meg s az legénynek érette. Demeternét is tudom, hogy hamis hütü, mert egy tíz poltura felett megeskütt, melyet a saru szárából vettek ki.

Die quarta mensis et anni praemissi ibidem sequentium testium fassiones recepis- se ab iisdemque talem veritatis certitudinem inquisivisse modo, quo sequitur.

34. Testis honesta foemina Barbara Ruzo providi Many Jankuly Joannis Donát jobbagionis consors annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Tudom azt bizo- nyosan, hogy Szabó Istvánné egy szegény legénynek ellopta volt egynehány forintyát, hamissan meg is eskütt a'pénz felett, annak utánna megfogattatván kitudódék hogy ő dolga, s különben meg nem szabadulhatott, hanem Farkas Ferenc uram fizetett meg érette az legénynek. Ismét Demeternének szájából hallottam, hogy mondotta egy nehányszor, ő tizenkét esztendő korától fogva mind kurva vala s most is az. Hamis hütü is, sokszor hamisan megeskütt.

35. Testis honesta virgo Anna Ruzo annorum circiter 16 jurata examinata fatetur. Demeternét tudom hamis hütünek lenni, mert hamisan megeskütt egy tíz polturás felett, melly az sarujában volt. Ugyan Demeterné szájából hallottam, hogy mongya vala, neki harminckét szeretője volt. Szabó Istvánnénál penig láttam Fekete Istókot és Kozákot, hogy fertelmeskedtek. Részegeskedéseket is számtalan sokszor láttam a'korcsomán.

Hi praemissi universi et singuli egregii nobiles providi et honestae testes, sic dic- torum generosorum egrogiorum et nobilium dominorum et dominae terrestrium por- tionibus possessionariis in praetitulata possessione Moha comitatuque Albensi Transsylvaniae existentes habitantes residentes et commorantes jobagiones vigore praescriptarum Illustrissimae Celsitudinis Vestrae literarum compulsoriarum pariter et attestatariorum nostri in praesenti citati jurati examinati fassi sunt modo praede- clarato. Cuius quidem inquisitionis et attestationis nostrae seriem uti nos fuit expe- dita et peracta eidem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae fide nostra mediante, sigillisque nostris usualibus, manumque propriarum subscriptionibus rescripsisse et corroborasse.

Eandem Illustrissimam Celsitudinem Vestram ad annos quam plurimos vivere valere et regnare desiderantes. Datum in praedicta possessione Moha, die 4. mensis Martii anno Domini 1688, ultima videlicet inquisitionis et attestationis nostrae praemissae.

Correcta per idem.

Eidem Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles fideles perpetuique servitores Mathias Vasvári mp.

ac Michael Szilágyi mp.

Cancellariae Illustrissimae Celsitudinis Vestrae maioris et aulicae jurati scribae ac notarii e curia eiusdem per eandem ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

1 Az irat külzetén.

ÁRVA VÁRMEGYE

17.

1689. június 14., Chlebnicze

ÁRVA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MANDRACZKA DOROTTYA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Árva m. Inv. N. 2060. Fasc. 1. N. 2. 879. Doboz.

Anno domini 1689. die 14. Junii. Nos Alexander Revitssky judlium et Michael Schrabak jurassor sedriae comitatus Arvensis penes specialem deputationem et exmissionem inclyti comitatus Arvensis venimus cum primis in et ad possessionem Chlebnicze, expost vero in possessiones Dluhaluka, Nagy Lehota et Lehotka ibidem in locis commodis consedendo inquisitionem seu attestationem contra Dorotheam Mandraczka, providi quondam Michaelis Haramisz de possessione Nagy Lehota subditi olim generosi domini Casparis Abbafi relictam viduam a personis in praesentiam non accersitis et sub stricto juramento adjuratis penes puncta De eo utri nobis exhibita exegimus hoc quo sequitur modo.

De eo utrum

Pmo. Wgely Swedok Žebj Dora Mandračzka, nekdj *Mjsse* [!] Haramusza z wjssneg Lehotj, Pozustala wdowa, niekedj niegakowé čzerodegstwa robila.

Sdo. Wgélj Swedok Zjakeg Prčinj gu Chlebníčanié ulaklj.

Pmus. Testis Dorothea Morosz Providi Joan[nis] Hazow Consors citata, exami[nata] substricto Juro recognovit ad eundem De Eo Utri punctu[m], Žebj s Dori Mandraczte newedela s nieakem čerodowanj, než to oznamila, že ucztivě mluwicz dvě krawj Oteljwsse Se geg, gedna tižnom Pred S[vetim] Jurom, a druha w ten Piatok také Pred S[wetim] Jurom tak že Stich kraw žebj wssetko bilo wjhuklo, steg techda Pryčinj chledala Pomožycz w dedině w Chlebnjczach, a lekarstwj wsusedj Ulogkowi-ech žesse u ženj Logčaka kubj, Sestra geg Poradj wssé abj klbko zo Salem do krawj zassjla, že geg spomuože, ale takowé klbko že Se neopstalo w krawě, nez že Sneg wj Padlo, ktera až Posawad Za mastené ma Hledagiché ginssé lekarstwj essé daleg ku Spomozenj Stačeku Swemu, teda poradila geg Hazova Žova Sirota, žebj na Welkeg Lehote takowu ženu čula, a wedela, ktera bj tim krawam Spomoczj mohla; Steho

hned Predgménowanu Syrotu Hazowu Žowu wyprawila Fatenska na Lehotu Welku kteg ženě oporadu abj geg něczo Krawam Sprawila, kterej ženě totiž to Dori Mandraczté j Haczu Poslala Žita Wachanček, tam Prissed se kneg, Pred gmenowana Žova Hazowa Syrota, oznamila odkazáni Sweg Newestj, y odala žito Poslana, a Prosila odneaké lekarstwj, na čuo Dora Mandračka zebj bila od Powedela čuo bich ja Poradit mohla, a čuo bj ona wedela Sprawat, Ja tam sama musim zagst, a Sprawit geg Stačeku, yako j Prissla na druhj den do Chlebnicz kDore [!] Morosz, to ge w tu Sobotu pred S[watim] Jurom, a Prjnesla Sebu Z Lehotj Pred gmeno wana Dora Mandračzka Wodj w krčahu kteru Wodu že anj newidela Dora Morosz, než geg Spolnicza Katrussa Lewrowiech, kobilerowho Matega Manželka, Powedewssé geg Dora Morosz zložewssé rukj mila, Spolnicza Katrusska Pači tu wodu čuo ge wneg, čista lj ge, čj da čuo gest w neg, a jaka ge, a Ptala Pred gmenowanu Susedu abj z hrnčekom hodila takowu Wodu do Potoka nawratywsse se Katrusse Lewrowiech Spolnicza Fatensčina do Jzbj techda geg Powedela nisst tam nebilo wteg Wode, čjsta bola jako sklo, kremé tie kwjtkj bolj wneg čuo hned kwitnu len Snech Zidé, alé sem yu hodila j z hrncekom do Potoka, nez w Sobotu hned čim Prjssla Dora Mandračka, uderjla krawu Potom wzadok, a zassila ho geg j Pomastila Salom, zatim Prinesla geg Dora Morosz w krcdle wodj wčas rano w Nedelu, a dala Doré Mandraczte, kteru wodu liečila, a dawala krawam Pit tu Wodu Poliečenu, než Poweda že geg Krawj nepilj alé Telatkom yu Postawila a onj yu wipilj, wSobotu Pak z wlasneg Mukj Fatenskinieg gedno Testačko urobila, teg Krawé keré [!] néhczyła gest, a ona ho Položila Fatenska do Poljczy skoryčatkom, tegže Fatenszczé dala Dora Mandračka kuszj dwa Strjčycho chleba, a dwa korenčekj Tatarské, zebj [!] takowj chleb Stričj užiwala w čisteg Wodé spalenim od Srdczy boleníé, a Tatarské korenčekj od chitlanicza, ato[!] sy na Roku drssté. Ad secundu[m] punctu[m] recognovit, že yu Pred to Chlébničanié ulaky že a snad Fatenscé čerj, ažé bola uneg.

2dus. Testis Laszka Morosz, Thomaé Swenačik consors Cit[ata] Jura[ta] Exam[inata] Sub stricto Juramento recognovit ad primu[m] DE Eo Utri punctu[m], že ksweg Sestré Dori Morosz w Sobotu Pred S[watim] Jurom okol odwečier Jssla atam yuž nassla Doru Mandračku ktra zebj yu Ponukala abj sj Kúpila Hrnzczow yakosy y kupila zazbožé wtom dala taže Dora Mandračka, Laszczé Morosz kus Testa toho, čuo zé [!] Strineg Mukj urobila, ktemu j geden Kuszek Stričeho chleba, a geden korencek [!] Tatarskeho korénié. Laszka Morosz nechczela sprwu brat tito Predep-sanié wieczj, Mluwucz geg takto: a Snad bisem nieczo sweg Sestrj usskodila na čuo že geg odPowedala Dora Mandračzka: Len ty wezmj wssak ste wj Sestrj stimtj geg neusskodjss, anj ginim Krawam Mleka neodymego, wssak sem ya twogeg Sestri Dorjny Krawi lyečila zamiesila sem Testjačko, ale ho nechczela gest, než dala sem geg Hrenečky tak potom wzala Fatens od Dorj Mandračkj horé Specificé napsané wecj nez Mužé se sweho radila čy mužé dat krawam swim, a on geg Muž nedowolil dawat, j nekazal, ano j Matrj oznamil, zatim wzal tie horé napsané wecj od ženy sweg, a donesol Logčakowi Michalowj a Logcak [!] ukazal staremu Richtarowj z Boženjka nékterjmi.

Ad secundu[m] Newié Proč yu chitily, nez se nazdawa ze Pro to že u Sestrj bola.

3tus. Testis Zophia Swjba conda[m] Nicolaj Blahowicz relictā Vidua cit[ata] exam[inata] sub stricto Juris recognovit ze hodila k Doré Morosz wčas ranické pred Shod Slnczom na S[wateho] Jura w Nedelu dlžné né Penize Sebé Pitat, Ponéwacz sweho Syna wiprawala na odwassku, kdé nassla Doru Mandračku Izbu metucz, a dowedala se Dorj Morosz čuo ge to za žena, a od kol, ona od Powedela tu len od tel, na čuo Fatenska mluwila kdjbj len tu od tut bila Poznala bisem yu, alé to né od tel, y teg Mandračkj Dorj Sameg se Zeptala od kel sj Sauseda Prečuo se ne powiess, wssak sy nié Ztuna, na čuo Fatenscé dala odpowed att sem Z Dluheg Mandrowa Newesta ked chcess wediet, steho ssla domow Fatenska, techda dossé Žossé Passikoweg yducz dowedela se, čuo ge to za žena, a od kel, ktera ge u Dorj Morosz, y Powedala geg to ge z Welkeg Lehotj, a Prjssla krawam liečit Dorčjnim. Zatim kdj Prjššla domuw Fatenska hned ssla kboženkow[i] Thomassovj a Jurowj Luptajkom, do domu Matega Pjgaka, mluwicz gim timito slowj, uss wam tu Pryssla gedna žena z Welkeg Lehotj Krawa[m] Sprawat, a powedela semj zdluheg, než Sosse Gassičzka Powedela že ge z Welkeg Lehotj, atak kdj se geg rečz netrefla, choté Puogmité yu Do Rychtaré, a dowecztese geg čuo tu hleda, Pygakowa žena wten čas Po tichto Slowách Fatensčinič, že tiež tito Slowa Powedela Pred Fatensku, y Pred Boženjkj, E dawno ta umie hodiť sem, j mogeg diewczé nahnala a spravila krawam pred tim. Stichto rečj geden z Bozenkow Thomass Luptačik ssiel oznamit Rychtarowj, y Zatim kdj gu Dowiedlj do Richtaré hned Fatensčin Syn Thomass sweg ženj že se zeptawal, a snad že y tebé nieczo dala, ato j uderenym Probawal, a wjkussawal swu ženu, tak že mu stoho Potom y oznamila, a kruku odala, weczj danie od Dorj Mandračkj a on odal Logčakowj Michalowj, abj ukazal Richtarowj. Ad secundum recognovit že yu Pré to chitlj že na S[wateho] Jura Prissla a že krawam sprawala, tak že giné čerodownicé Prisskodit nebudu mozt, anj Mlieka že nieodnimu, Pritom j to recognosengé, že to geg Newesta Laszka Morosz oznamila Fatenszcé; že geg préto dala to testečko abj dala swim prwuoskam, že sj Mlieko zawaruge, ažé geg gina Čserodownicé Mleku néodgimé.

4tus. Testis Catharina Lewrowich, Providi Matthiaé Kobjlarowiech Conthoralis Cit[ata] Exam[inata] substricto Jurto recognovit ad primu[m] že w Pondelok po S[watom] Juré Po ulaknj Dorj Mandračkj, Pozwala Ftensku Dora Morosz do sweho domu, a Prosyła gu abj wzála tu wodu spoljenicé z Meczjdrw kteru Prynesla Dora Mandračka Poliéčenu ažebj yu Wilela do Potoka, alé že bj se PrjPačjla čuo ge wneg, ažebj y krasstek ozem hodila, jako Poweda y Wodu wilewala na ruku, ažé nisst nebilo wneg kromié tie kwietky čuo hned kwytnú kdj snech zjdé, a dajekyma, zatim že j krcach o zem hodila, reliqva negat.

5tus. Testis Zophia Gassik, Providi Pauli Luptačik Cit[ata], Exam[inata], Substricto jur[amen]to recognovit Ad primu[m], že na Jura w tu Nedelu, zwedewssé Fatenka o Doré Mandracztie ze bj bila u Dorj Morosz, ažé umie liečit, a spravat Krawam, teda se poradila Muže, že čj bj sem ga mohla swim krawam dat Poliečit, teda Powedel geg Muž takto, dag tj tomu Pokog, muoz ez tj Prj Pokogi bit, ked Blahowa Zwedela, y wssetka Dedina to zwie, zatim hned W Nedelu rano Niesla Palenie hretie Dorcze Morosz, j Nassla tam sediecz Pry Peczj Mandračzku Doru, ktera že dvě hrénočkj na prosred Watrémalā, a kdj Fatensku Uzrela Počala gich krit do sopucha ale Dora Morosz Powedela geg, len tj nechag wed gé to mogí Sestra, tak že tj hranky položila

zase na Watru Dora Mandracka, a Fatenszka gich ta odessla, to némuže wediet kam gich podela, a čuo [!] snjmj robila. Ad secundu[m] že asned yu Preto chitylj, že Pre čuo takie wecy Sprawala, horé napsanie.

6tus. Testis Dorothea Hamilia Providi Matthiae Pigak Consors cit[ata], exam[inata], Substricto Jur[amen]to recognovit, že Dora Mandračka od Trynastj Rokow uss chodiewa do Chlebnicz, aże newerj žebj ta žena čuo takowiego newedela kstatku, Ponewacz od tolkich rokow sem chodj yako j to powedela wswem dome Pred Boženykj Thomassom, a Jurom Luptakj, Snad ta y mogeg diewczé sprawila a nachnala, ked wicz maszla Predawa, atak néwadilo bj yu opačit čj wie dačuo ku Krawam, ked sem tak dawno chodj, y mi krawičkj mamé, apréczé Maszla Predat némužemé, yako moge Diewka Hana, anebo y yni, kerj magu dvě i try Krawj. Ad Secundu[m] Wie že yu Préto chitjly že krawa[m] sprawugé.

7timy. Testis Catharina Stankovicz Providi condam Adami Gamratz Relicta Vidua Cit[ata], Exam[inata], sub stricto Jur[amen]to recognovit ad primu[m] punctum Deutri, že pred Poljakmy wkruczky čass Fatensce dala Dora Mondrowa gednucz zelinj miessanie, totižto Kopitnik, Repik, Materinu dussku, a hrab. Kterjmi abj krawa[m] kropila, že geg budu na Mlieko dobré Služit, ktera Probowawssse gednucz kropit krawa[m] stimj Zelinamj se dodwerj gedna, ož gim muselo diéwča dweré otworit. Zatim druhj ras, tiessdala Fatenscé Pred gmenowana Mondrowa Dora, Tëmianu, Mierj, kafne, a Pogowniku, tito weczj zmiessawsé spolu abj dostawenie, a do kazdeho Uhla položila yzbéneho že budé mat dobré sstestj, takže Fatenska recognoscugé že tj weczj wložila do Čsapow na Uhliech Izbenych, alé nie žebj sstéstia mala, než ze geg dostj Pomalich Rocziech, Wola Ukradlj; Ad s[ecun]du[m] Žé yu pred to Urad dal chitit že se stakowjmi to weczjmj obierala.

8vus. Testis Dorothea Kustra Providi Simeonis Csermotik Molitoris Consors cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to Recognovit primum DEutri punctu[m], že Pred Patnastimj rokj na S[wateho] Jura w samj den, sporadj nekdj Katrenj Hlučanky kdj se geg maslo nechtele zmutit dala Pozor na Doru Mandračzku, ktera j na žadost Fatenskj kdj gu wolala wden S[wateho] Yura, Prissla kneg do Mlina, oznamiwssse geg Mlinarka že se geg Maslo nechczé zmutit, naljala geg zholboweg skleniczé wolayakeg wodj, Dora Mandračzka, a powedela zébj to bila woda liečna; za kteru Wodu dala geg geden Chlieb Fatenska; zostatnju Wodu ssla do chlebnicz [!] kniekterim žena[m] znamim dodedinj. Fatenska Pak Probowawssé stu Wodu krawam Propit, wktereg Wodie bola woljjaka trawa, než trawu wihodjla Fatenska won, a ruku Pokrapala, stoho hned krawj čim Zanuchalj, Počalj tak skakat, že j Nohamj, j Rohamj branilj se, kdj gich chczeła dogit, tak že Fatensku zatantowat [!] malj, y musela takog gich wen wjpustit: Tak uznawssé Fatenska že ge né dobré, hned tu Wodu y ze spisstyakom hodyla ozem: kde bol na ten čas Prjtomnj j Yurko Chweždulowiech. Ad 2du[m] nihil.

9mus. Testis Providus Simeon Csernotik praecedentis fatentis maritus, cit[atam] examinatus sub stricto juramento fassus est ad primum DEutri punctu[m] žebj Pred Pathastmj Rokmj na den S[wateho] Yura dala bila Dora Mandračka wolayakeg Wodj liečeweg gehu Manželczé, za geden Chlieb, ona Pokropjwssé gim sečku stu wodu že počalj skakat krawj, a že se branilj yak Nohamj tak j Rohamj, kdj gich počala Fatens Manželka dogit, tak že gich musela wen gehu Manželka wjpustit; alé takowu Wodu

mawssé dobit ženu swu, kazal geg hodit ozem y znadobu, yakožé j hodit musela, a Poznal že gim Prybilo trochu wiceg masla. Ad 2du[m] nihil.

10mus. Testis Providus Georgius Chwezdul bol Pritomnj Pred Patnastmj Rokj na Yura Wemljnie kdj Mljnarčjni Krawj skakalj, a dowedel sé Mlynarkj čuo se gim stalo, na čuo od Powedela Fatensovj to mj Dora Mandračka dala wodj, a ya sem Krawa[m] len Po Kropila, a steho tak skaču, a fatens steho kazal abj tu Wodu Mljnarka do wodj hodjla znadobu, yako j očité fatens uzrel kdj j zépusstrakom tu wodu hodyla do Potoka. Ad 2du[m] nihil.

11. Testis Sophia Hrubkowa Providi condam Matthié Knich relicta Vidua cit[ata], Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit. Že kdj Matthias Levro zManželku swu Rachelu odebrat se zbitom na Dobru Nyvu; teda Fatenska Prigala ten Grunt, a Prinesla se Pred gmenowaneg Rachelj do domu teho, dost pomalem case Prjssla do toho domu Pred gmenowaneg Rachelj, zeptawagiczi se Faenskj kde gé, Ona od Powedewssé že yuž yssla gindé bitom, anačuo geg gé. Dora Mandračka od Powedela preto ma bola Pitala abj sem geg krawa[m] Poliečit Prjssla, steho Fatenska rekla geg, moge mila Sauseda, gestlj bis čuo. Dobrego wedela mohla bis y mogim sprawit, wssak tj zaplatim, tak že Pitala od fatenskj Nuož, alé Nožé nemala, než dala geg kosak, a ona snim obratila se K Obloku a ssemrala, alé že Fatenska newié yako, a dala Fatenscé wgednem uzličku malom trochu Zelinj na Mrweneg, kteru abj na hranečzkj Posipala, a abj to krawa[m] dawala, ktemu gedem kusz Maduniczé Korenčeku, steho dala Fatenska w chlebé Krawam Po kusčičku; a tu Zelinu na Mrwenu nedawala. Ad 2du[m] nihil.

12mus. Testis Rozina Těrnacz Providi Petri Lavrovicz Consors Cit[ata], Jurata; et Exam[inata], sub stricto Jur[amen]to recognovit, že genducz Pred gmenowana Dora Mandračka Popytanj Pred trjma Rokj Prjssed se k Fatenscé; Pitala Masla od neg, od Powedela že Krawj ma, ale Masla že nema Fatenska, teda hned rekla Fatenscé len tj mné spol holbj Masla Prihutug dam tj ya Zelin, keré ty budu osožit krawam, Fatenska rekla kebj osožilo mohla bi som tj y ZaoPatrit, tak že Fatenscé dala yakesj zelinj ktere len dwogaké Bilj, Repiček, a Materina dusska, a kazala Fatenscé abj to wrko Pili drzala, atim Po Krapala, nez Fatenska Poweda že to ona činit nebudé, j zé hned Po od hodé teg Dorj Mandračkj od hodila tié Zelinj.

Ad 2du[m] nihil.

13. Testis Elizabetha Hyczko Providi Jacobi Laurovicz Consors, Cit[ata], Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit, že Pred Patnastmy Rokmj, neb strasnyj gednucz Fatenscé w geg Domé Krawam Wodu liečila, které sama Mandračka Dora Pokrapela, abj bolj KPouožitku, Lanskeho Roku Wlete Kusek Stričeho chleba Poslala Fatenscé, alé ona neakim Spuosobem ho né užíwala. Ad 2du[m] nihil.

14. Testis Providus Thomas Werončik Cit[atus] exam[inatus], sub stricto Jur[amen]to recognovit, že bol Prjtomnj Upigackj kdj Powedela Blachowa žowa zBoženjkom Thomassowj, a Yurovj Luptáčjkom, kiežé ideté lapit tu ženu z Lehotj Welkeg, tu Wam gé, čuo že na [m] robj bobonj a carugé, ktemu Powedela j to že gestlj geg nelapité Pravnykovj budem zalowat. Ad Pjgačkowa že to rekla tež z Blahowow Zowow Pod Prisachow abj Pan Buch dussé gich neprigal gestlj gé to nie ta žena, a

gestlj newera abj sy Poslalj Po Gamratku že yu ta Pozna, Pygačkowa y Po druhé Rekla takto, Tollerow Zamaslo, yako samj dobré wieté.

Ad 2du[m] nihil.

15tus. Testis Providus Thomas Luptvecz Citatus, Exam[inatus] sub stricto Jur[amen]to recognovit. parjformiter prout praecedens 14. in ordine testis, addito eo. Bratu to ge Prawda že mogeg CERE tak sprawala krawa[m], aże wzala wten rok za Maslo moga Czera Patnast Tollerow, kdj gegsprawila Dora Mandračka, tito Slowa Powedela Pred Fatensom Pjgačkowa. Ad 2du[m] že ju Pred to Lapył že na S[wateho] Jura prjssla Krawa[m] sprawat niekerym Žena[m] Do Chlébnicz.

16tus. Testis Providus Georgius Jurovecz Cit[atus] Exam[inatus]: sub stricto Jur[amen]to récognovit, Per omnia Prouti 14tus in ordiné Testis. Adito eo. Ze Brat Hankj Pjgakoweg Czerj Jana ni Doma Patens Powedel ze Stolem na den S[wateho] Jura Striku to gé Prawda tak ona mogeg Sestré Sprawala Krawa[m]. Ad 2dum directe prouti 15tus in Ordine Testis.

In Dluha Luka

1mus. Testis Anna Galdun, Providi condam Stephani Csernova relictá Vidua cit[ata], Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to récognovit. Že Pred Poljakj gednucz, ze sweg chutj Prjssla Dora Mandračzka do Prybitku Fatenskj slissawsé geg tuženj se geg Mlyeko Seda hned wssechtarj Po widogenj Krawj, načuo odPowedala Dora Mandračzka liečít to načgm, Fatenska geg odPowedela Kebj čuo osozit mohlo, j ponukala Fatendku z Liečenu Wodu, kteru sebuw nosila w Krpčiczté abj sebé stim krawa[m] trawu kropila, a Fatenska dokonczé že geg Prigatj nechtela, než radneg na P[ana] Boha swu wecz Poručj Adito eo že wprjtomnostj Fatenskj, Dore ambrosz nekdj Ondrasse Hwezdule Pozustaleg Wdowé W Nižnem Kubiné messkagiceg Dora Mandračzka Krawa[m] sprawala, Wten Rok bj Po Poljakoch, čj Pred Poljakj to wedie nemužem. Ad 2du[m] nihil.

2dus. Testis Dorothea Mikakula Providi Georgij Karlik Conthoralis. Cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to. Recognovit ad primu[m] DEutri punctu[m]. že gednucz Lonskeho roku Zyary Po S[watom] Juré Liečiwssé Fatenstinj krawj tužjla sé Doré Mandrazctie že bj geg Shorelj krawj na čuo geg od Powedela fatensczé že ge to len z očj, atak geg Poliečjla Wodj, Dora Mandračzka, kteru Wodu kropjla Fatenska swau krawu, abj geg obstatj mohla, Prytom dala hrabinkj, a kadelnjku, Mandračka Fatenscze, kteru hrabinku a kadelnjkom, mačawssé do liečeneg Wodj, stierala krawu gednu swu choru: Ad 2dum Slissala že yu Preto chitjł Chlebníčanie Mandračka že tam krawa[m] wolačuo sprawala.

3tius. Testis Dorothea Plessowa, Providi Andreaé Karlik Consors Cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit. že gednucz Lonskem roku Pred S[watim] Michalom Pjtawssé od Fatenskj Dora Mandračka trochu Mlyeka, na čuo od Powedela Fatenska, Dorotka moga mila weru mj Slabo Služj, lebo len gednu Krawiczku dogim mozgečé [!] se mj na rjewoz mužovj, nato od Powedela Panu Bože nahod gednému každemu, y mné tez, Zatim y Po hostiné Pryssla Dora Mandraczka, a Prynsla Wodj Fatenscé do domu wgedneg Sklenicze sktereg wssetku wilela Fatens-

ka won na dwuor Po od chodé Dorj Mandraczkj, nebo geg anj neužjwala negakim spsusbem, zatim, kdj Prjssla KFatenszczé Dora Mandračzka že Ptala se geg čj tj P[an] Buch Požehnal, na čuo od Powedela Fatenska Weru moga mila Dorka nie čj mné Pan Buchdoncho mohla me krawu zabit, ya sem to Wilela na čuo geg Powedela Dora Mandračka o čuo bi to bolo že bj nemalo osožit. Ad 2du[m] nihil.

4tus. Tëstis Dorothea Jandurowiech Providi Georgij Straka Consors Cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit ad 1mu[m] Directé, Zé dobré wie o to, že Dora Mandračka boboniewala mnohim Zená[m] a Fatenskj Sausedam ato obwzlassté Csernoveg, Martinoweg, Figuroweg, ssepeé ato Pred Poljakj nebo j Sameg Fatenszczé dala zelin tichto, Matrineg Dusski, a Lesstinkj, na ten spusb abj w mokerzczj Pariewala; a krawa[m] kropila zé geg budu dobré služít, alé Fatenska tito weczj zažjrala, noz gich wen wihazala hned za Mandračku Doru, ale ta že Mandraczka krawa[m] liečyla Fatensčjnim, Sedacz na Lawiczj; magizé Dwa Kuskj chleba Faten-cinho, atrochu Solj, a nad timito weczmj ssemrala, a Potom Powikonanj toho ssem- ranie, Fatenska nemuzé wedet kam Podela ty dwa Kuskj chleba, atu Sol, Dora Mand- raczka: alé Fetenska récognoscugé že nie abj geg krawa[m] bolo Mlyeka Pribilo, alé ubilo, steho Fatenska s Figurowu Doru strogila sé na Mandračku Ponewačž gim Pos- lučila zlé, a ginim dobré, mluwecz Fatenska že a snad Pre to že geg zlé zaplatila spolu y Figurowu, Fatenska Pak dala Mandracztié zatu Praczu geg chlapčeku Krpčeki, Dora Mandraczka Porozumewssé že Fatenska sFigurowow stroga sé na nyu, a že Richtarovj dayu naznamost abj yu dalj ulapit, techda sé wistrichala, a zatim otich časzeknim nikdo nechodila, nebo Fatenska j to mluwjla že bj geg ukropneczy očj wlela za geg bobonstwo, nebo diw zwelkeg težkostj nePlakala Fatenska ZFigurowow, a skoro Wlasj zé sebé trhalj Pre to že ginim dobré Poslužila, a gim zlé. Ad 2du[m] directé. že slissala že Pre to Doru Mandračku ulakly Chlebníčanie že čarila Mnohim žena[m].

5tus. Tëstis Zuzana Chilanka Providi Joannis Mnich Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit ad 1mu[m] punctu[m] DEutri directé, Zé dobré wie že Mandračka gednucz Fatencineg Sestré Svanie Pred Osemnastmj rokj, dala wged- neg Satečté w uzličku ku Krawa[M], kterj uzliček Fatensčina Sestra Po od nosé Dorj Mandračkj. Riekla chlyeb, akdj nag lepssé horelo wzala ten uzliček a hodila do Peczé, mluwecz Poručeno P[anu] Bochu ya nechczem čarodestwa, asnad ge neczo zleho. Ad 2du[m] nihil.

• 6tus. Tëstis Anna Chilanka Providi Matthiaé Bossak Consors cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit, že nicz waczeg néwie než to že geg Pred Désetmj Rokj Prissedse do Fatensčinho domu, dala Mandračka Dora woléyaki usliček ku krawa[m]; kerj [!] Po od chode geg Fatenska hned do Peczé hodila. Ad 2du[m] nihil.

7mus. Tëstis Sophia Sswecz Providi Martini Dubczow Consors Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. že dobré wie že Dora Mandračka sprawala strakoweg Doré a Figuroweg krawa[m], Ponéwacz se geg samj tužilj, ze gim zlé Po služila azato strogilj se na Doru Mandračku že yu lebo zbigu alebo že Richta- rovj dayu znat, abj gu dal ulapit, Preto že gim Pretim lepssie služilj Krawj za kel gim nesprawila, aže lepssj Puožitok melj y to Fatenge že se chwalilj obé Predepsanie, že gim zelinj nosila, aze onj Parily tu Zelinu, j Kropilj swu Krawam aže gim stoho kravj anj se dogit nedalj, ale kopalj. Pritom že tez gednucz Pred desatmj rokj taže Dora

Mandračka Fatenscineg nebohiemu Testovj nemoczneg krawé gedneg liečila zvodu čistu. Ad 2du[m] nihil.

8vus. Testis Dorothea Uhor Providi Georgij Dluholuczky Consors Cit[ata] Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. Žé pred sstwtim Rokom Prisselse kFatensczé techda se gest tužila Fatenska že némuze amt Puožitku od swich Kraw, steho dala Figurczé Dora Mandraczka ztim Matrineg dusskj, Hrabu, a lesstinj, abj to warila whrnczj na gednom Meste w čisteg wodé, a stim kropila krawa[m] že budé mat dobrj Puožitok, ona Probawawssé Fatenska kropit swim krawa[m] gednucz, anj gest nechczelj, nez frkalj, az gim muselj tu trawu wihazat, a gineg naklast anie žeby bol lepssj Puožitok, alé horssj nasledowal, yako stoho Fatenska se y strojila na Doru Mandračzku že dagu znat Richtarowj, abj gu ulapit. Ad 2du[m] Slissala že Chlebnianie stoho chitit dalj Doru Mandračzku že čsarila.

9mus. Testis Anna Mjačilka, Providi Andreaé Csakanik Consors Cit[ata] Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit directé že Pred Poljakj gednucz wolaakj korenček Fatensczé kerj abj wé wodé držala, atim kropila krawa[m] že to k dobremu Puožitku bude, alé Fatenska né zaziwala, než wen Wjhodila oknom wten den ten korenček kterj geg dala Ad 2du[m] nihil.

10. Testis Juditha Tranoscus sculteti Andreaé Dluholuczky alias Uhor conthoralis Cit[ata]: Exam[inata]. sub stricto Jur[amen]to recognovit Že dobré wie že chwalila Dora Sitkowa že geg liečela krawi Mandračka, Katrussj Dlucho Luczkeg Pak že dala wolayakeg zelinj. Ad 2du[m] že slissala w dedine od Sused že Pre to Mandraczku chitilj Chlebnianie že wolačuo kereg sy Krawam sprawala.

11mus. Testis Catharina Providi Nocilaj Dluholuczky [consors] Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. Že wie že de Ssewczow na Dluheg Lúcze KMartinoveg chodiewala krawa[m] sprawat Dora Mandraczka. Pritom chodiwssé Fatenska Pred Poliakj sama na Lehotu Kdoré Mandraczté abj geg neczo Krawa[m] sprawila, že bj geg dobré služilj, než ona Mandraczka sama ssla Kfatensczé a ta Prissedsé dala Fatenscé, Zelinj, Hrabu, Dubu Repiku, abj tim kropila krawa[m] ze budu dobré sluzit, alé nie dobré sluzilj, než horssie, a timj Zelinamj z lečnow Wodow za geden tiden kropila trawu Krawa[m]; azatim gu wen wjhodila, a zatuto Praczu, dala Mandracztie Fatensczé ZNewestow Pol korczé Pseniczé, dve Klobasy, olege Konopneho skleniczu, Solj, a Platna trj lakté zhrebneho. Ad 2du[m] Slissala že Preto Chlebnianie chitilj Doru Mandračku že wolačsu sprawala Krawa[m].

12mus. Testis Dorothea Wojtova Providi Michaelis Sitko Consors Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. Že némohowssj swog Krawj Fatenska do dworu wehnat, a utikawala Postranach, obawagiczi sé abj se geg nezmarnila, Pitala zmatrineg Poradj Mandrowu Doru abj teg že Krawé, Poliečjla, žebj tak nebehawala, tak že ta Mandrowa dala Wodj liečeneg Fatensczé kteru dala teg krawe wjPit, y wtom slissala a nebehala wczeg, než zasé znouu že Počjna Krawa ta behat. Ad 2du[m] Slissala že Preto chitilj Chlebnjanie Mandračku, že wolačuo sprawala tam Dorcze Morosz krawa[m].

13tij. Testis Rosina Chilanka Providi Joannis Mancsar Consors. Cit[ata] Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to nihil récognovit.

1. Testis Generosus D[ominus] Gasparus Abbaffi de eadem et in Nagh Lehota Cit[atus] Exam[inatus] sub stricto Jur[amen]to recognovit. že Slissal Fatens od Jura Laki samicho že mu Pred sedemnastmj rokj, krawa[m] Mlizko odebrala Dora Mandračka j znovu že nawratila zyawné rovnim spusobe[m] j Bassticzka tužobiczé se, Pred Drobnu, Prjtomna bywssé naten čas Mandraczka Dora, opitala se teg že drobneg mandračka[!] Dora nakoho se tačobj Baszticzka, a koho lagé, ten czo geg od Powedela Drobna, tebé že sj geg Krawé Počj nila, taže Mandračka odkazala od Marussé abj mlčela, že se geg Po trétem dnj na Wratj mlieko. Pritom j Dworska Zuza Adame Sterčjna Czera, Mluwila Pred Fatensom že wzmé gednucz kdj dogila wsé krawj, a trafila se na ten cas kneg Prist Dora Mandračka, aže geg hned od toho casu skapalo bolo Mlieko Stoho od kazala od chomoweg Zwj P[ana] Abbaffi Sandora Podaneg PredePsana Dworska, Doré Mandracztie, takže od tich čas geg skapalo Mlieko yako uneg bola, aže sj nanju tazobj. zatim Prjssla Dworska so Pana Abbaffi Sandoroveho Mlyna, azanyu Mandraczka dora, [!] y optala sé tegže Dworskeg čj sa nanu tazobj, y tak geg dworska od Powedela že konečne nanu Potom mlieko se geg nawratilo Mimo toho Pred Fatensom Hariznička Dora mluwila tito Slowa že se tužila zginow sausedow že slabj Použitok ma od kraw a nato že gim Mandraczka Powedela to, Porwanysté Bohu mné zanicz nemáe okrem toho slissal Fatens od Richtaré chlebnjcz keho že ta Dora Mandračska Prjkazowala tim žena[m], kterjm robiewala a Csarowala, abj gu tak warowalj Plnie zebj nézwedelj Panj Abbaffovia, yakowie Korienkj, azelinj wjrassé Schrotaré Lehoczkeho nebo Zato zebj fu daly hned spalit. Ad 2du[m] Slissal Fatens že Preto chitilj Chlebníčanie Doru Mandračku, že zčarodegstwim w Chlebnjczach chodila, to Slissawsé Fatens y sam Pisal Chlebníčanom abj yu dobré warowalj.

2dus. Testis Nobilis Juditha Thuranszkj D[omini] Casparis Abbaffy Consors Cit[ata] Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit prouti praecedens 1mus testis per omnia, mimo toho že né od Stareho Lakj, horé napsané wecj slissala, než od nebochieho Sabo Gyorgya rownjm spusobem confirmugé že Basstiszte né abj sé Mlieko nawratilo, než že ho čert newezmé, a Chlebníčanie že to tomluwyli, že kazala ses zenam tim kterym tak sprawala: warowat tak, yako dvě Očj whlawé adito eo že gednucz mluwil wdomé Fatenscim Sliwka Yuro z Prjbjssa tito Slowa, že to Slissal, žebj Mandračka mluwila tak že gestlj zhinie že sama nezhinie že sPrjbjssa zo trj Zhjnu, a Fatenska Powedela Sljwkowj Yurowj nato, že abj smel to Powedet a on od Powedel že Prčču nie. Prjtom sljssala Fatenska od Zmurkoweg Polkj, že Piatala Mandraczka Dora Zmurkovu abj geg dostala zelinj zkotljjaroweg zahradj, že geg da zaniu dobreho mlieka.

3tius. Testis Rozina Sopkovicz, Providi Georgij Furik Consors subdita D[omini] Abbaffi Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto jur[amen]to recognovit. Že geg Sestra Mlynarka Chlebniczka znjžneho Mljna nižé Dedinj Messkagicza, Fatenscé Powedela, že geg gednucz dala Dora Mandračka kusstek yakegsy zelinj, abj snu sobé krawa[m] kropjla, alé že kopalj bj Mlynarku krawj Pretim, ze yu zatim kopalj horssie, ato že Pred sstrnastmj rokj bolo. Ad 2du[m] nihil.

4tus. Testis Sophia Crumowcz Providi Andreaé Mericza Consors D[omini] Caspari Abbaffi subdita Cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Juramento recognovit. Že Mljnarka Fatenscé, Pred Patmj rokj Podzamoczka Powedala, zé gednucz kdj w Prytomnostj Mandračkj Dorj, gedlj kravj Fatensčinj, ze geg stratilj Mlieko, a že geg ubilo, od tich čas yako Haramuska tam Prjtomna bila. Marussa Drobniech zLehuotkj, ness Fatenscé Mluwila, že Diewča Dorj Mandračkj Newestj Powedala Fatensce Pred Paniu že geg Mast skapala krawu dewasilom a zo smetiska, stoho Fatensku wyPrawila Panj Opačit či ge tak, Fatenska Powedala ket ma Panj Poslala, opačit že sté krawu okaczalj, aže sté uhlya Pod sypalj Pod Prach, a kazalamy stoho uhlya Panj na ukazanie Priniest, steho Fatenscé od Powedela Mandračkj Dorj Newesta, že to ona Pod wičku shlawj stim Posypala, aže straka protom dolu uhlya, a Djmetla Pod Prach, aže krawj, aže krawj[!] ona neokazala, Fatenska wzala steho uhlya, a dala Panieg sweg Abbaffi Gasparczé.

5tus. Testis Eva Plenčička Providi Nicolaj Pilgoss Consors sub[dita] d[omini] Cas[paris] Abbaffi Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. že Fatenscé povedala Bassticzka Rozina, že Dora Mandračka geg krawam Mlieko odebrala, aže stoho Doré Mandracztie Prjhowarala Bassticzka, že Pré čou geg krawam Mlieko odebrala, aže Mandračka Powedala Bassticzté mlčz len mlčz, Rozinka, wssak ti ho ya wratim. Potom že Newesta Fatenskj Rozina Sopkowicz Powedala takto myla moga newestička na mogu hrjssu dussu, mné moga Sestra Mlynarka Chlebnyczka Mluwila, že geg zenj Poredalj že Dora Mandračzka umie krawa[m] sprawat, aže gu ta že Mljnarka Prosila, takže že y dala geg Wodj na wratenj a stoho že Mlynarčjim krawam Mlieka Prjbilo, y masla a Mlynar gednucz že kdj gedol maslo, že Powedel y Dorka, zené sweg, tot Maslo nisst né disno, ato maslo že ho wolakdé Mlynar dal wihodit, aže Mlynarka od Powedela wed to mj gedna žena dala zLehotj Wodj na Wratneg, aže sj len swim krawam Pokropila, stoho Mlynar rekol a Dorko, Dorko nerob že totj, ale to maslo wihod won nieka[m], tak že ho koncene wihodilj. Pritom Fatenskj Brat gednu krawu Predosmj rokmy do Prjbissa Yuro Chowanecz od Dorj Haramuskj kupil a uneg welmj dobra bola na Lehoté, y Mlieka čuo ukazovala Fatens-tineg Mastznj dost bolo, na geden Puodog, do Prjbjssa cim yu Prjhnaļj že odneg nisst nemelj mlieka nadogit, aže geg len wolayakj sir wipadol, žackow takže ten hospodar tu krawu len kdesy musel od tarmonit, a na Fatensku se y hnewalj že gim yu Poradila. Mimo toho že mlowil Muž Dory Mandracztineg Newestj, kedmu gimi Muzowé dohowaralj na cestie, že Prečuo krawu gehu žena okaczala, a Fatenska slyssala kdj gim odPowedel, weto mj Pred to okadzala, zebj mj lepsie dokupczé bola krawa ssla, na S[wyty] Jan na Yarmak lonskeho roku. Ad 2du[m] nihil.

6tus. Testis Anna Kacsurinka Providi georgij Figuli consors D[omini] C[asparis] Abbaffi sub[dita] Cit[ata]: Exam[inata] sub stricto Jur[amen]to recognovit, že Dora Mandračka Prosila Fatensku, abj geg dostala zelinj kolko, to gest Brečgu [?] skotlaweg zahradj, že geg da Zatjm mlieka, neb masla, alé Fatenska nechczela to učjnit, ness od Powedela dostan sj jako chczess ked ty gé treba. Ad zdu[m] nihil.

7mus. Testis Catharina Fodrnagčiczka, Providi Georgij consors Figuli D[omini] C[asparis] Abbaffi sub[dicta] Cit[ata]: Exam[inata], sub stricto Iwr[amen]to recognovit, že slissala od Dorj Mandracztineg Newestj Diewčata to, zé geg mat krawj swogé

okadzala, Dewasilom, aże smetiska że nebrala Moga, esste yako uFatenskj yako brala ohon to Diewča lenskeho Roku na Wéčer, teda Fatenska nadruhi den ssla do domu Matera toho Diewcata, y nassla Pod Prahom uhlya, a wtižden krawa Fatensce Potom ochorela, kteru bola len wten den Prjhnała, kdj ohnyja od neg nabraly na večer, atak se len wlačjła za osem tiž nj, že arj skrawamj chodit nemohła, nez len osobné sama Po Polj okolo Domu a zahrad Pasatj a mlieko nemala hned od toho času a nedogewalagu, len nekdj waczem niekédj na Mjstičku, tak že weczy Fatenska len oplakala tu krawu. Ad 2du[m] nihil.

In Lehotka

1mus. Tēstis ROZIna Sraska, Providi Bassticz Consors Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto Jur[amen]to recognovit. Že gednucz Fatensčineg komorniczj kdj nebila doma Fatenska liečila krawe Pred dwoma Rokj a hned od toho dnie Fatenscina krawa černo rysawa tak kopala, a branila se že musela teg krawé sklonku nanohu wazat, a Pred tim, nikda, akdj gu Podogila hned Poznala že geg chibilo Mlyeko, steho na druhi den na cestie žalowala se Fatenska Marussj Drobneg timito Slowj, že moga mila Marusska čuo že samj teg krawé porobilo, tot ta Mandračka liečila lebot mogeg komorniczj, Powedala mj Diewča moge služobno, krawa ma zabiga anj se neda dogit, alen kedj strekné, nato od Powedela Marussa Drobna ya newiem myła Brachu čuo sat geg urobilo, a na druhj den Po teg Fatensčineg Žalobé, a Marussa ssatj Prawssé naten čas že dohowarala teg Mandracztie takto, Dorotka, Dorotka čzu že sj Bassticzte Porobila, Plače natebé zes geg Krawé Mlieko odniala, Bassticzka bywssé w Marussinem domé uslyssala trafilo se geg wint natj zmluwkj, teda hned Počala Mandračku Doru klyat, takto Bodagté nesstestia Potkalo, Dora kdé sy mj mlieko Podela kdé na čuo že geg od Powedela taže Mandračka Dora tak Mlcz len, Mlcz Rozinka wssak satj na tretj den nawratj, tak že Fatenska récognoscugé, ze geg hned po Tretom dnj sa nawratilo, nebo že geg Polachkj Prybywalo. Ad 2du[m] nihil.

2dus. Tēstis Maria Gzurkowiech Providi Joan[nis] Drobnej Consors Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto jur[amen]to recognovit. per omnia, prouti praecedens 2. in ordine Testis adito eo, ze y to mluwila Fatenska Doré Mandracztie weru zmé se strogilj natebé zo zetrj, ze te lebo hore lebo Dolu Dedinu Poženiemé, ked nam taku nezdobizen robjss.

3tus. Tēstis Catharina Razga Providi Matthiaé Baran Consors. Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto jur[amen]to recognovit. Že lonskeho roku že dwa krat liečila Fatensčini[m] krawa[m] Wodu čistu, do kterege hodila uhlyčkj a dwa kusski ba Pustila trochu Solj, stu Wodu kazala Kropit Krawam trawu ay same krawy Pokrapet, že budé KPuožitku, Fatenska to Probowawssé esstie horssie boj naPuožitek že Pred tim atak to weceg činit nechczela.

4tus. Tēstis Rosina Dametrczka Providi Georgij Bochdalik Consors Cit: Exam: Sub stricto Jurto recognovit že bywsse geg krawa nézdrawa tak že geg za trj tidné samow wodow čistow dogila steho Fatenska yako sprawedliwu lekarku Pitala Doru Mandračku abj geg krawé od toho sprawila, takže y sprawala, nebo liečila wodu do kterege hodila trj uhlyčkj dwa kuskj chleba a trochu Solj stu Wodu Fatenska Potom umila

krawu adala se geg napit, alé geg nisst osožit némohlo, zatym dowedala se Fatenskij Dora Mandraczka že yako geg ge ta krawa, na čuo od Powedela Fatenscé Mandračka Dora, to geg na druhy Mesicz Zasslo, a Prica geg teg krawé, neskoro sj dala liečit, atak geg uss osožit nebudé, tak že Fatensk musela od predat tu krawu na Maso. Ad 2du[m] nihil.

5tus. Testis Sophia Gurazka Providi Andreaé Lako Consors, Cit[ata]: Exam[inata]: sub stricto jur[amen]to recognovit Zé gednucz Pred Patnastmj rokmy lečila Wodu Krawam Fatenscinim Dora Mandračka.

6tus. Testis Paul[us] Bassticz Cit[atus]: Exam[inatus] sub stricto jur[amen]to similiter prouti ipsius Consors fassa est, sic confirmat ipsius fassionem, quam de omnibus ipsi revellasset.

7mus. Testis Providus Georgius Lako Cit[atus] Exam[inatus]: sub stricto Jur[amen]to Recognovit. Zé wie Ze do Baranow nosiewala Zelinj Dora Mandračka, kedj Pozahumnj, kedj cestow, alé wediet nemuže nayakj osoch, anebo načuo než Poweda zé Baranovj Baranovj neras domluwal, ze Pre čuo zwacagu tu ženu, a ze gich stacseku mlieko od beragu, a baran toto wymetanj zamlčugu, anj P[anom] Oficjrom zameczkim e nežalował na Fatensa az dosawad.

8vus. Testis Matthias Lako Cit[atus] Exam[inatus]: sub stricto jur[amen]to recognovit. Že slissal timj casy, od Dvorskeho Zenj Adamesstroveg Czerj že geg krawam mlieko odebrala Dora Mandraczka, Rovnim spussobem y Pod zameckeg Mlynarkj czera zé se tužila, ze geg Materj Krawa[m] złé Poslužila.

Actum anno, die et loco, quibus supra. Idem qui supra Alexander Revitsky iudlium comitatus Arvensis mp.

Idem qui supra juratus assessor comitatus Arvensis mp.

18.

ÁRVA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KORNUTKA ANNA ELLEN

I.

1727. március 17., Alsókubin

AZ IRAT: B: BTÁL Árva m. Inv. N. 2060. Fasc 1. N. 21. 879. Doboz.

Anno 1727. die 17. mensis Martii. Nas infrascripti iudlium et iurassor sedriae incltyi comitatus Arvensis virtute specialis commissionis perillustris ac generosi domini Josephi Okolicsani de eadem et in Mokragy ordinarii comitatus praefati vicecomitis et ad requisitionem perillustris domini Ioannis Besznak, illustrissimae familiae Thurzonianae bonorum hujatum provisoris, exeuntes ad faciem oppidi Also Kubin, pro citatis ab infra uberius specificatis testibus in causa Annae Kornutka talem, uti sequeretur peregrinus inquisitionem.

1. Wielj swedok Anna Kornutka nebohiego Ondrassa Kornutj ze Žasskova wdowa odkol kobj rokov w Dedine tegže žasskowe wne Poriednem, a Prikazanj Pana Boha wssechno adpornem čerodegstwj zetrwawala, komu? gako? a wogakeg pripadnosti bj liečila. Tak tež strany Pokladow či Penezj Kterimbj obiwatelom Slawnicho Widiaka tohoto niečo bila oznamila.

2. Wielj Swedok komubj swim čarodegstwom niečo usskodila, obzwlasťe pak stranj kraw kdobi se ponosowal nanu.

Primus. Testis providus Matthias Drinak Zaskoviensis, annorum circiter 50 iure examinatus fassus est. Ad primum. Wie že od dwaciatj rokou w De eo utrě specificowana Anna Kornutka liečj, chodiazč časom Po Luptowe, časom Turej, akdj se nawrati nasPat Po desat y wiceg Osuob wswogom dome, kterj za nou očekawagu nachádza: ktomu kdj olowo roztoPila na ližicj železneg, a Potom Položila chlieb na hlavu nezd-rawieho chlapeza, a takowa chlieb tenže, zmisou a z obrusom wodu, zatim olowo roztopene do wodj wliala, čitagiczé a mluwiczé čuesi Possepkj, čuo wikonawala ynad ginssimj detmj niekterich susedou Zasskousshich. Ad 2dum Newié gistotné stranj krau žebj usskodila komu, až Prawé se dost domniwagu susedj, žebj usskodit wedela, než že nezimugé žadnich owiecz, a sukna wiceg robj gako takowj gazda kterj dwacat owiecz ma, atak sudj stoho že niečo wie, a wlnu zato žebj geg dawalj Walasy, gako to očite wideli Sinowia tohoto Fatensa, to žé na Turicze lanj walach chodil kneg. Negvi-aceg to tež zeznawa Fatens ten to, že gak zarestu na Potukomsteia[?] wzata gest tol krat rečena Anna Kornutka, a domou se nawratila, tedj že woliakisy Luptak na Konj Prissiel kneg, ona Pak ližeiczé w ten čas gsiczé nechтела stat knemu, ačPranié Luptaka Postawil, dorana nič meneg že gest od Prawnj takowj člowek.

Secundus testis Matthaeus Belya etiam Zaskoviensis, annorum circiter 40 aequē adjuratus fatetur. Ad primum. Wie že za nebohiego muža sweho gesste kterj Pred uosmima rokmj zemrel Prinagmeneg, taže Anna Kornutka Poziwana bola od niekte-rich žien kliečenu, Po smrtj pak tohože muža gegiho, že dostj chodiewalo kneg wsse-liakich ludj, Muskieho y ženského Pohlawj, gakožto ženj, Diewkj, alé newie Prečuo, y kdj geg takownj Zbožia nosiewalj to tež widal. Ad secundum. Newie Komubj Press-hodila stranj krau, ač Prawé niekterj se dos nanu nazdawalj, žebj wssak zlich duchou často spominala a Zlorečila otom gest Powedomy, olowo tež a воск že Preliewala to Slichal, ano y čloweka z Luček giž Potom čase gake taže Anna Zo zamku se nawratila, ato Predetrima Kralmj wtu Sobotu zebj kneg chodil, očite widel.

Tertius. Testis Georgius Drunak Zaskoviensis, annorum circiter 34 similiter adju-ratus recognovit. Ad primum, že od gedno osemnastj aneb dwaciatj rokou Anna Kornutka liečj ludom, kterj kneg chodia nagwiazč Z Turcza a Z Liptowa wsseliacy, o Guré Pak nagwiazč walasj skrzé Puožitku, zdrawj, giné osobj Pak nezdrawie to očite widal; ano y to zeg ust vlastnich slissal kdj se niekoľko krat chwalila, žebj takowich dobrich lludj mala useba, kterj geg Po dwa, Po trj Maiasse dawagu. Ad 2dum Susedj niekteré že se stranj Puožitku Krauskieho nanu Ponosugu slichal: Ktomu y to težod sweg sPuolnicze Kawasskj tak rečeneg wirozumel, žebj ta gista Kornutka gako giž Zo

Zamku domou Prissla, dwuch ludj w swetlich dolomanoch w sweg izbe Zamkla, a sama že na siata nesla.

Qvartus. Testis Matthias Kosstka Zaskoviensis, Annorum circiter 40 similiter adjuratus recognovit. Ad primum. Newie gineho, než to že Ped rokom niakowj Hawiar od Bistriczé chodil nezdrawj, giž Kmnohokrat rečeneg Kornuczté, ktereho Fatens tento y widel, a ktomu že ginj mnozj ludia chodia kneg, newie wssak načuo, to slissal. Ad [secundum] nihil.

Qvintus. Testis Martinus Pusek Zaskoviensis, annorum circiter 50, post jurem fassus est. Ad primum. Wie že Wisse dwacat rokou Anna Kornutka obiera se w liečenj, aže chodj gak po Turej, taktež y po Luptowe, obzwlasste Pominulimj nedawnimj rokmj, ano že geg tam odtud na konock Zbožia nosia, než newie za čuo, to tento Fatens swogimj očima widel: to tež rowne wie že owecz žadnich nechowa, a každy gesen Po trj Počtirj stenj sukna walaskieho narobj. Ad secundum nihil.

Sextus. Testis Ioannes Drinak Zaskoviensis, annorum circiter 55 etiam adjuratus revelatur. Ad primum, Že dost Ludj chodj kneg od dawnich rokou Anné totižto Kornuczte widal, y ona teždo Luptowa a do Turcza a obzwlassté do Kemniz od Kud že nosiewala Penize gako se sama chwalila otom gest Powedomj. Ad [secundum] nihil.

Quam quidem inquisitionem per nos taliter peractam sub nostris peractis sigillis et cyrographis extradamus. Actum in eodem oppido Also Kubin, anno et die quibus supra.

Adamus Reviczky inclyti comitatus Arvensis iudlium mp.

L. S.

Ladislauš Zmeskal praefati inclyti comitatus iurassor mp

L. S.

II.

1727. március 28., Nagyfalú

AZ IRAT: B: BTÁL Árva m. Inv. N. 2060. Fasc. 1. N. 22. 879. Doboz.

C: BTÁL Árva m. Inv. N. 2013. Fasc. 1. N. 1. Fol. 54/A–55/B. 829. Doboz.

Levata causa perillustris ac generosi domini Josephi Okolicsany ordinarii comitatus huius Arvensis vicecomitis uti magistratus et actoris contra et adversus maleficam foeminam Annam Kornutka Andreae condam Kornut ex possessionis Zasko comitatus praefati relictam viduam, uti incattam ratione et praetextu ab infra uberius declarandi magiae ac actuum superstitiosorum mota et suscitata. Et pro eodem domino magistratu et actore legitimus procurator egregius Matthias Messko cum facultate generali praemissis praemittendis, et reservatis de exigentia iuris revelati solitis procuratorius facultatibus et cautelis proponeret sequentibus:

Kteras taže [incatta] spustiwsse se P[ana] Boha a Kristu S[vateho] odreknuwsse se, rozličnimj časy, ato často krute rozlične čarodegstwa skrze wosku anebože y olowa Preliewanj, liečenj a ginssie Zle tim Podobnie skutkj wikonawala, takže mnohich lidj

y z ginssich okolitich Stolicz K sebé obracela, gako tež y sama ku wikonanj takowich že zlich a nesslechtnich skutkuw so susednich Widiekou gest wichadzela, takže ku Prestupenj Prwnicho Božicho Prikazanj mnohich Z lidj skrze to Priwadzela quare peteret rationem procurator magistratus eandem incattam poena in articulo 60. partis secundae praxis criminalis Josephianae et quaestione 48. et 49. partis primae praxis criminalis Carpczovianae contenta convinci et agravari praevia eiusdem incatta in praesentiam iudicii personali aductione ac pro revelandis pluribus suis maleficiis equleo seu probae subiectione, quibus prae habitis reservat et reservanda. Interim pro abbreviandis allegationibus sensu et ad mentem quaestionis 32. et 33. capitis 9. Kitthonichianae inquisitionem quoque medio dominorum iudlium et iurassoris peractam cum restitutione ibidem denotatorum testium objiceret litera C signatum.

Tam a parte magistratuali, quam etiam pro defensione praescriptae suae Eva Polka in processu contra eandem erecto inductae allegationes, leges et rationes hic quoque tanquam in materia simili pro recapitulationis illo eodem sensu habentur.

Deliberatum est.

Gak z hodnowernjch Swetkuw, tak y zwlastniho wiznanj horé doloženeg Anni Kornutkj uwedene gest, kterak taže Izapomenuczé gak na Prwnj, tak y na druhé Boské Prikazanj, opowrhnučé tež Twrdost Prawa Zemskeho, mnohe a rozlične (gako wžalobe skrze Prokuratora Magistratualskeho, Proti nég Pred staweneg oznameno Stogy) Puowerčiwe a giné tim Podobné Skutkj a účinkj spochat za mnohj čas se neostichala, skrze které mnohim snad j Bohabognjm Lidém ku wihledawanj falessnich Bohuw nemalu Pričinu a Priležitost zawdala, a tak y hroznu Bosku Pokutu a Powstam na nich snad y ze zatraczenjm dusse gegich gest uwedla. Pro kteressto takove zlobnie swe, a nesslechetne božj hnew a Pichliwost, na Mesta y kraginj Podzbudzugiczé účinkj a wistupkj wedle twrdostj Prawa Zemského hroznu, a twrdu Pokutu snadno bj bila zaslužila. Nič menég Prohidagiczé na geg zessli wek, a wdowskj staw, ba ano Pozorugicze y na to, že taže Anna Kornutka, život swug polepssj, a wтакowich swich Puowerčiwostj nikda se nenawtraty, od zasluženeg Pokutj se odsloslobodzuge. Než predse Pre wistrahu obecniho Lide, a pro odwtařenj gakoého kolwek Pohorsenjenj, abj bez Trestane nezustala, Po trj Nedelě w Trliczj tu we Welkeg Wsy, kdj lud do, y wensKostola Puogde Pokutu wistogi ktera gestli zatim wnagnmenssem takowem skutku Postižena bude, po prwe wen ze Stolicze tegto se wjpowiě a druhjkat Postižena, skrzé Poprawnjo mistra wissibana bude.

III.

AZ IRAT: A: BTÁL Árva m. Inv. N. 2060. Fasc. 1. N. 20. 879. Doboz.

Benevola fassio Annae Kornutka

Jako wdowu zustala giž sedem rokou budé, techdj geden krat wé snach ukazal se geg geden starj člowek ssediw bieleg kosselj, kterj chitil gu za plece, a powedel zep-

tawagicze se newesta spiss, ona pak odpowedela spim, y ne spim w mogem suženj, kterj geg na to powedel formalitu; Panu Bohu se modlj, gehu se nespustej, a čo sj se od starich ludj modlit naučilj to zachowanag, a kdj rozum pazbawelich ludj liečit budess, takto mass mluwit, dobrj čas stal kdj se Pan Ježiss Kristus na tento Swet narodil a lepssj stal, ket so Slawj Wečneg stupowal, taksj aby y tento dobrj čas stal, abj j tomuto člowiečku prez Božeg Wuolenic zlieho se nemuohlo stat, abj se mu nic zlieho nemuohlo zweistj bez Boskej milostj, potom trj krat prežehnam sse takoweho čloweka, mluwil Semeno ženskuo zetrj hadowj hlawu Diablu obawniemu opet prežehnowssé, na sluchj uwiázala mu testo z mukj Barnieho žita z Madom zmiessanieho, potom Plneho Wratiču, Tógia a černobilu, tak rečene zelinj na mu uwiázala, a wodou, nekte reg predgmenowané zelinj močila pokrapala, atak potom ad tim že člowekom rozličné modlidby se modlila.

Secundo Proj Chitliance, wičitawsse Pater Noster, Awe Maria et Credo. roztopené olowo wíliala do Wodj nad hlawou takoweho nemocneho, a Potom se mu dala tegže wodj napit, potom mluwila Swata Trogička, stimo Swietkom sj nerozdielnička, budiž že mj dobra Pomocnička na tieto slowička, abj tato Chitlianka tak spala gako tato zemička, žebj nemohla to telo, tajitj, anj gehu udj skubstj, a addito co že chlieb do obrusa zakrutiwssé Na hlavu držany, a z Wodu na Missticté gsucu, ktera na dol biwala začrena dawana gest Nemocnemu Pit.

19.

1727. március 28., Nagyfalu

ÁRVA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT POLYÁK ÉVA ELLEN

AZ IRAT: A: BTÁL Árva m. Inv. N. 2013. Fasc. 1. N. 1. Fol. 50/B–54/A. Doboz. 829.

Anno 1727. die 28. mensis Martii in oppido Nagy Falu

Levata causa perillustris ac generosi domini Josephi Okolicsani comitatus hujus Arvensis vicecomitis, uti magistratus et actoris contra et adversus maleficam foeminam Evam Polyak pro nunc in possessione Zaskó comitatus praefati habitantem uti incattam ratione et praetextu ab infra uberius declarandi magiae, ac actuum supersitiosorum mota et suscitata. Et pro eodem domino magistratu et actore legitimus procurator egregius Matthias Messko cum facultate fiscali praemissis praemittendis et reservatis de exigentia juris revelari solitis procuratoriis facultatibus et cautelis proponeret sequentibus. Kterak tazé incatta spustiwsse se P[ana] Boha a Krstu S[wateho] odreknuwsse se, rozličnimj časj, ato často kruté rozličné Čarodegstwa skrze Wosku anebo že y olowo Preliwanj, liečenj a ginssié alé tim Podobnie skutkj wikonawala, takže mnohich lidj y z ginssich okolitich Stolicz k sebé obracela, gako tež y Sama ku wykonanj takowich že zlich a nesslechetnjch Skutkuw do Susednich Wydiekou gest wychadzela, takže ku Prestupenj Prwnieho Božicho Prikazanj mnohich Lidi skrze to Priwadzela. Stranj ceho na lepssi proukazanj wedle quaestionis 32. a 33. capitis 9. Kitthonich producuge[!] inquisitionem litterae B naznačenu. Quare

peteret idem procurator magistratus eandem incattam in poena articulo 60. partis 2. praxis criminalis imperialis sicut et quaestiones 48. et 49. partis 1. praxis Carpzovianae contenta convinci et aggravari, praevia ejusdem incattae in praesentiam judicii personali adductione ac pro revelandis pluribus suis maleficiis equleo seu probae subjectione, quibus praehabitis reservaret reservanda.

Pro praescripta personaliter adstante Eva Polyak legitimus procurator egregius Martinus Okolicsani cum facultate magistratuali, praemissis universis procuratoriis facultatibus cautelis et protestationibus doceret cum solenni protestatione, quod procurator magistratus contra praescriptam personaliter adstantem actionem praetensam suam et levatam respectu cujuspiam praetensivae magiae non in legibus regni, vero in articulo praxis criminalis Josephianae et articulis Carpzovianis alias juris imperialis qui aliunde hic locum sortiri non possent, vel ex eo quod incluta sedes legibus hujusce regni in judicando ad mentem articuli 79. 1647. sese conformare deberet, hinc jam non fundata actione in legibus regni eadem nec accusari potest. Interim ne producta inquisitio [– –] maneat, cum cautela de non consentendo in eandem, petit ejusdem secum communicationem, qua praehabita revisisque in eadem contentorum testium fassionibus, praetensiva magia contra personaliter adstantem emi non posset, licet quidem testis in ordine ejusdem inquisitionis 1. fateatur se quosdam homines ad eandem venientes vidisse, nihilominus tamen ex quali ratione non declarat. 2. testis fatetur eandem personaliter adstantem morbosos homines et infantes ad recuperationem sanitis curasse, sed hoc non per quampiam magiam, verum invocato numine divino similes morbos hominum sanare intendendo, eadem ratio esset testium 3., 4. et 5. cum enim magia quapiam non per invocationem numinis divini, sed ex pacto cum demone id dictante articulo 60. praxis criminalis nota secunda, si videlicet oleum quodpiam unguentum aliaque notoria instrumenta et hoc ad nocendum hominibus vel et pecoribus adhibeatur committi soleat, quam et articulus 32. Stephani regis decretum 1. declarat, patet enim ex punctis interrogatoriis fundamentum magiae esse pactum cum daemone et hoc ex puncto 1. jam non adinventum erga personaliter adstantem praevio modo declarata magia, non ut poenae alicui subjacere, verum nec torturae nullis praexistentibus judiciis, quae aliunde formalitate quaestionis 8. capitis 6. Kitthonich sicut et articuli ejusdem 60. praxis criminalis de judiciis ad torturam sonantis procedere deberent subjici quiret, proinde petit ejusdem absolutionem et reservat.

Pro praetitulato domino magistratu et actore diceret procurator ejusdem incattae non in tantum difficultare magia poenam petitam, quam, quod non ex legibus regni, sed ex praxibus criminalibus eadem deprompta haberetur, et quia ductu quaestionis 10. capitis II. Kithonich legum divergentia, invicta solet succurrere necessitas, ipsos egit procurator ejusdem pro defensione ad easdem praxes criminales refugeret, qua in criminalibus per hocce regnum jam etiam receptae essent, ideo quod controvertere deberet procurator incattae superest amplius nihil. Quantum porro in quaestionem sumtos attineret testes, iidem directe de maleficio ejusdem incattae faterentur, et quidem in ordine 1. oculate vidit cum infantibus ex aliis comitatibus ad eam venientes et interrogantes ubinam in praescripta possessione Zaskó resideret praestigiatrix seu sortilega vulgo wessicza resideret[!]? Qui quidem homines ad eam venientes procul

dubio habebant jam certam scientiam de ejusdem incatta malitiosa divinatione alias neque venissent. Quod autem eadem incatta non sine magia superstitiosis benedictionibus utens homines curasset, patet ex fassionibus testium 2. et reliquorum consequenter in eadem inquisitione reproducta specificatorum, immo major superstitio et malitiose actus ejusdem exinde quoque elicerentur, ubi per aegrotorum hominum vestes solummodo sibi adportatas absentibus etiam hominibus per eandem magiam succurrere voluit, quod aequè in eadem inquisitione per expressum contineretur. Ubi porro definitionem magiae in puncto interrogatorio, praxis praescriptae criminalis idem incatta ex pacto cum daemonio constare radicare vellet, eadem quaestio praxis criminalis 60. definiens uberius magiam contra eundem imilitaret[?] cui quaestioni idem quoque procurator magistratus inhhaereret non exclusis, jam praecitatis etiam Carpczovianis. Hinc manifestatus tam ex reproducta inquisitione judria, quam ex benevola propriis oris confessione similibus actibus magicis jure merito proba quoque eandem subjiciendum venire, prouti peteret ad mentem praecitatarum quaestionum sicut et 50. partis primae Carpczovianae sub N. 37. puniendam et reservaret.

Pro praescripto personaliter adstante omnino praxis criminalis tanquam jus imperiale huc necessitatibus foret, praecipue quoad inferendam poenam, siquidem sensu tituli 5. partis 2. veluti leges Hungaricae ligarent in regno hocce existentes, ita e converso pari ratione quidem jura imperialia regnicolas ligare non possunt, ex quo leges pro illis pro quibus condi solent, deservirent, consequentia ergo in forma, quod jura imperialia pro impeialistis alias condita, imperialistas solum et non Ungaros in regno hocce versantes ligarent, nec questio 11. capitis 10. praxim criminalem stabiliret, ex quo eadem de executionibus et non legibus sonaret, deficiente enim ne fors lege Hungarica non imperiales, sed consuetudines hujusce regni eo in passu valere deberent. Consuetudo etenim quid sit patet ex quaestione 9. capitis 1. Kithonichii. Quantum ad testes et quidem 1. nihil valet sub sumtio procuratoris actoris vel ex eo, quod propterea personaliter adstans pro divinatrice dici non potest, quod homines quipiam de eadem tanquam divinatrice perquisivissent, alia etenim judicia graviora et fortiora ad eluiscendum id necessaria forent, reliqui item testes nihil in aggravium incattae faterentur, imo potius respective pro ipsa, ex quo nullum maleficium, vel vero quaequam nocumenta aliis per jam illata esse faterentur, sed potius morbos hominum per invocationem divini numinis et pias orationes sanare intendere recognoscunt, velut hoc ipsum ex propria oris incattae fassione coram inclyta sede facta sit manifestatio haberetur ex qua fassione pactum cum daemone quod aliunde ad puniendas divinatrices summe necessarium foret nullum colligi potest. Proinde relegando inclytam sedem pro informatione ad praeattacti actionali puncta, absolutionem tam a poena, quam etiam tortura cum aliunde nulla tam gravia judicia, cujuspiam maleficii prae exstarent instat, nec potest procurator magistratus in praetensiva quapiam propria fassione oris ejusdem incattae sese fundare siquidem nihil ex eadem in aggravium incattae dici posset ideo, ut in praemissis reservat, ut supra.

Pro domino magistratu et actore ubi considerabuntur allegata procurator incattae penitius, videre esset per conclusionem factam in exordio praeavie praemissarum allegationum ejusdem petitionem sublatam esse dum videlicet in praecedentiis tituli 5. partis 2. Tripartiti inferendo praxes criminales in dubium traheret in conclusione

vero ubi pro alleviatione sui quodpiam levamen sperare posset ad easdem recurreret, taliterque semet proprio suo jugulo jugularet, et in eo, ubi partem allegantem ad consuetudinem hujus regni relegaret siquidem consuetudo et praxis hujus regni pro hic et nunc in criminalibus non alia esset, quam praescripta Josephiana et Carpczoviana qua deficiente lege sensu quaestionis 25. capitis 10. Kitthonich valere solet. Residua vero allegata ejusdem procuratoris incattae ratione non intervenita nocu-menti resolvunt quaestiones 49. et 50. partis 1. Carpczovianae sub numeris priori secundo posteriori autem 27. et 49., ubi per expressum haberetur similes sortilega magiam exercentes, qualemnam poenam subire deberent recte huc concurrente praxis criminalis Josephianae praeallegato articulo 60. et hinc erga eandem incattam nonjudicia verum ipse actus seu factum ex fassionibus testium et propria luculenter constaret, propter quem ad revelandos, uti praemissum plures actus sensu quaestionis 8. capitis 6. Kitthonich probae idem incatta veniret subjiciendus quare petit et reservat.

Pro incatta allegans alicujus consensus in jus imperiale argui nullatenus potest vel ex eo, quod puncta articuli 60. partis secundae praxis criminalis pro informatione solum[?] et vel maxime in eo, quod procurator magistratus quoad petitam praeten-sam poenam in eodem articulo sese fundasset, ut iisdem quoque allegans contrarium remonstrare posset citavit, qui tamen articulus per hoc pro fundamento summendus non est quaestio 25. capitis 4. Kitthonich de consuetudine sonans nullum obicem poneret, nam si penitus considerabitur sensus ejusdem patebit eandem de consue-tudine loci sonare, id est, quae per deliberationes judicum in defectu legis inducitur, praxis enim criminalis pro consuetudine hominum non potest, quia esset jus imperi-ale ad reliqua induci non potest, quasi vero incatta magiam exerceret, quia magia non per invocationem numinis divini seu orationes pias, sed habito pacto cum dae-mone, ubi per id nocumenta, aliis causata essent diceretur. Ideo nec tortura nullo maleficii judicio existente, tanto minus poena quapiam affici posset citatis quaestio-nibus obesse nullatenus queuntibus ideo petendo absolutionem reservat.

Pro domino magistratu et actore prioribus breviter adderet praxim criminalem in substantia non ita regni hujus consuetudinem esse, quam ex consuetudine et praxi in criminalibus receptam, quare petit et reservat.

Pro incatta protestatur, quod procurator actoris praxim criminalem pro consuetu-dine non sumat, sed pro jure imperiali agnoscat, ideo inhaerendo suis prioribus petit, ut supra.

Deliberatum est.

Predoznamena Ewa Polka wedle przedstawenego skrze Procuratora Magistratu-keho proti sobe žalobj pro mnohonasobné a rozličnié Puowerciwé a Proti Prikazani Boskemu spachane Skutky swé skrzé které mnohých Lidy ku wjhledawanj falessnjch Bohuw gest Priwedla, a skrze to hroznu Pokutu Bozsku gjm gest nesslechethne spuso-bila wedle zmyslu ustanowenj zemskjch ačprawé twrdost a hroznost Prawa kragins-keho skusit bi bila mela, Prohlidagjczy niemeneg na geg zessli wek Pod tu nadegu že giž wicég takowjch zlich a nesslechethnjch učinkuw swjch wjstrihat se budé wjpowida se zesstoliczé tego orawskiego, tim a takowjm Spusobem, že gestli kedj w tomto Wid-

geku w osobe Postižena bude, žaloba ten krat Proti neg Predstawena a obnowena suce wjssibani skrze Poprawniho mistra neomilne a be wsseckeho Prawa okusi. A Proto abj skrze hayduchou stoličnjch na hranicu Polsku hnedky a bez wsseckeho odkladani wiwedena bila, na to se odsuzuge.

20.

1732. június 21., Nagyfalu

ÁRVA VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KLINOVSZKY JAKAB ELLEN

AZ IRAT: B : BTÁL Árva m. Inv. N. 2060. Fasc. 1. N. 26. 879. Doboz.

Anno 1732. die 21. mensis Junii, in oppido Nagyfalu. Infrascripti recognoscimus, quod vigore illustrissimi domini comitis domini Emerici Zichy de Vasonkő inclyti comitatus Arvensis supremi comitis praesentisque sedis judicariae praesidis commissionis ac ejusdem inclytae sedis, ad instantiam perillustis ac generosi domini Alexandri Abbaffy emanatae exmissionis secundum subinserta deutri puncta talem, uti sequeretur peregerimus inquisitionem.¹

De eo utrum?

Scitne audivitne testis, quod ubi lata fuisset in causa blasphemiae Jacobi Klinovszky sententia, dominus judlium cum jurato pro executione sententiae, perexisset. Ob ejusdem effectuatione immutata poena corporali in pecuniariam per magistratum revocatus sit?²

Ob interpositam dominae vicecomitissae instantiam³

1. Testis perillustis ac generosus dominus Martinus Reviczky annorum 26 sub juramento quo inclyto comitatui qua judex appellationum adstrictus haberetur fateatur, quod ubi lata fuisset in causa blasphemiae Jacobi Klinovszky sententia, eotum hicce dominus fatens qua judlium illius temporis pro executione talismodi sententiae exmissus ab ejusdemque effectuatione immutata poena corporali in pecuniariam per magistratum revocatus fuisset eaque immutatio poenae an ob interpositam dominae vicecomitissae instantiam subsecuta sit, siquidem tempore immutationis sententiae extra consessum, in area videlicet domus (has domos pro effectuatione sententiae conquirendo) commoratus solito diutius fuerit, ignoraret, hoc superaddito, quod ubi ad consessum rediisset, dominam vicecomitissam ibidem repererit.

2. Testis perillustis ac generosus dominus Joannes Abbaffy annorum circiter 27 sub eo, quo inclyto comitatui qua judlium adstrictum haberetur juramento fatetur ad praemissum deutri punctum. Ubi Jacobus Klinovszky in facto blasphemiae magistralis ad subeundam poenam corporalem condemnatus fuisset, praesens fuit, immo pro executione talismodi latae sentetiae et infligendae poenae pro tunc qua inclyti comitatus jurassor cum domino judlium Martino Reviczky dominus fatens exmissus

est, interea vero temporis poena attacta corporalis, in pecuniariam florenis duntaxat 40. redimenda immutata est, an autem ad interpositionem dominae perillustris vicecomitissae praemissae poenae immutatio facta sit fatens veluti eotum absens ignorat.

3. Testis perillustris ac generosus dominus Gabriel Dedinszky annorum circiter 60 sub juramento, quo ad inclytum comitatum qua iudex appellationum adstrictus esset, ad praescitum deutri punctum fatetur. Ubi lata fuisset in causa blasphemiae Jacobi Klinovszky sententia, dominus iudlium cum jurato pro executione sententiae perexisset, eotumque ob interpositam dominae vicecomitissae instantiam ab ejusdem effectuatione, immutata poena corporali, revocatus sit per magistratum.

4. Testis perillustris ac generosus dominus Adamus senior Reviczky annorum circiter 51 sub eodem quo ad inclytum comitatum adstrictus haberetur juramento fateatur. Ubi lata fuisset in causa blasphemiae Jacobi Klinovszky sententia, dominusque iudlium cum jurato pro executione sententiae perexisset, eotum ob interpositam dominae vicecomitissae, et aliorum complurium ibidem praesentium instantium ab ejusdem effectuatione imutata[!] poena corporali ex ratione etiam provectionis ejusdem aetatis in pecuniariam per magistratum revocatus sit.

Super qua modo praemisso per nos peracta inquisitione praesentes extradandas esse duximus litteras testimoniales. Signatum in praescito oppido Nagy Falu anno et die quibus supra.

Michael Szent Ivany inclyti comitatus Arvensis tabulae judicariae iudex appellationum et per inclytum sedem deputatus inquirens mp.

Gabriel Bustsi ejusdem inclyti comitatus iudex appellationum et in praemissis eique deputatus inquirens mp.

Adamus junior Reviczky praeattacti inclyti comitatus jurassor manu propria et, ut praemissum, delegatus inquirens.

1 Innen más kéztől.

2 Innen más kéztől.

3 Innen az első kéztől.

BARS VÁRMEGYE

21.

1722. január 22., Újbars

BARS VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZABÓ ISTVÁN HALÁLA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: NYTÁL Bars m. Bírósági ir. Büntető perek. XII. Fasc. 1. N. 80.

Anno 1722. die 22. Januarii, in possessione Uj Bars incltyi comitatus Barsiensis existente et habita, penes judriam perillustri ac gratiosi domini.

De eo utrum

1. Tudgya é, hallotta é a tanu, miképpen törtint ligyen uj barsi Szabó Istvánnak éjfélt tájban való elragattatása, midőn az ajtók bezárva lívín nagy zörgís lett, és rettentő szélvész támadván semmi jele nem találatott, hanem mentéje az pitarban?

2. Tudgya é, hallotta é a tanu, miképen annak előtte alkalmas üdövel említett Szabó István intetvén egytül vagy másstul, hogy az igaz római catholica hitre térne, mondotta ligyen, „kiszebb lesznek az ördögöktül elragadtatni, mintsem pápistává lenném”, és kik előtt szokott ilyeneket?

3. Vallya meg a tanu, azon időktül fogva nem hallott e valami hírt felőle, hogy ha ugyan gonoszoktül vitetette, az gyós vízben ölettetett általok.

4. In genere mit hallott ezen dolog felől és kiket tudna alkalmatossabb tanut az igasságnak bizonyításához?

1. Testis Stephanus Vöress, spanus incltyi dominii libera in possessione Uj Bars, annorum circa 50 praevio juramento fatetur. Ad primum. Hallotta azon megírt Szabó István cselédgyétül, hogy amidőn az Szabó varrott házában, egyszer éjszaka támodván pitvarba szél zerdölés, mely zerdölís után kimenvén pitvarba egyebe nem marad, hanem megírt Szabó István mentéje, maga pedig hova lett, nem tугya. Ad secundum. Hallotta megírt fatens Szabó István szájából, hogy amidőn intettett catholica hitnek amplexiojára, és megtéréssére, azt felelte, hogy kiszebb az ördögekkel elragadtatni, minekelőtte római catholica hitet amplexálná. Maga is az fatens intette őtet,

hogy aféle beszédnek békét hagyna, de az után is azt mondotta, inhaeralván előbbeni feleletinek. Ad tertium nihil.

2. Testis Andreas Lipeny, annorum circiter 30 sartor Uj Barsiensis juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Maga az fatens, amidőn varrott volna benn a házban, cselégye pedig megírt Szabó Istvának lenyugodván, nyugovások után, mind egy három óra múlván, éjfél tájban hallotta, hogy pitvarban valami zerdőlés esett, az hol tüzelt Szabó István, mely zerdőlésre fölköltette egyik fiát, azon zerdülés után azonban kimentvén megírt Szabó István fia is, az fatens is, egyebet nem találtak, hanem csak a mentéjét, maga pedig hova lett, nem tугya. Azt is hallotta azon Szabó István cséplősitül, hogy azon tájban nagy szélvihar támadott pajtája felett, gondolván, hogy az pajtáját öszve is rontja és fölfordítja. Ad secundum punctum. Ahol azt is vallya, amidőn megírt fatens is intette őtet, hogy az Istenhez térjen, arra azt felelte, hogy kíső már, mert az fiai elhagyák őtet, addito hoc, hogy bár csak valamely pénzt a fiai adnának néki, mert őtet tömlöcben vetik. Ad tertium et quartum nihil. Azt is vallya, hogy megírt fatens, hogy intetést tött, azt felelte, hogy: – míg ezentül, úgymond, a fiaim el nem hadnak, hanem már jövő éjszakán elmennek tülem, az ki is azon éjszakán elveszett.

3. Testis Joannes Sebastian lanio Uj Barsiensis, annorum circiter 37 sub juramento ad primum vallya, hogy amidőn elveszett megírt Szabó István, azon éjjel hajnalban hazamenvén nevezett fatenshez Szabó István felesége jaj szóval mondotta, hogy az urát elvitték az ördögök. Kire ridenter megírt fatens, hogy ezt beszélné, de tovább is ezen szókat reiterálta. Azt is asszontul hallotta, hogy azon tájban nagy szél támadott pajtája felett. Ad secundum. Hallotta azt is nyilván menyítül, amidn az megírt menyé intette tet imádságra, hogy arra felelt: – mi haszna imádkoznyi, mivel tudom, hogy menyországba nem megyek. Ad tertium. Egyebet nem tud, hanem vallja hallani az cselégységétül, hogy csak elragadtatott. Ad quartum nihil.

4. Testis Paulus Földy, additus ecclesiae Uj Barsiensis, annorum circiter 31 juratus et examinatus ad primum. Audita a secundo in ordine teste, prout idem secundus testis. Ad secundum vallya, hogy amidőn imádkozott annakelőtte vele megírt fatens is, imádság között azt felelte volna, hogy már hijába imádkozik, mert: – úgy hiszem, ki már felőlem el vagyon végezve, meg köll annak lenni. Ad tertium et quartum nihil.

5. Testis Casparus Baczkó, incola Uj Barsiensis, annorum circiter 75 juratus et examinatus ad primum relata sartoris refert, de altero nihil.

6. Testis Maria Pásztor, servitrix relatae Stephani Szabó, annorum circiter 18 praevio juramento ad primum fatetur, hogy megírt fatens, aki is nála szolgálván maga bezárta az pitar ajtót, sőt szeggel is beverte, azután pedig hivatott az feleségétül, hogy bemenne az házban, kire felelte, úgymond: – majd bemegyek. Azután az nagy álom reájok érkezvén le kellett nékiek feküdni, azután éjfél tájban zerdőlés támadván pitarában, melly zerdőlésre a szabó fölköltette a fiát, ki is kiment a pitvarba, de már akkor az ajtót nyitva találta, mentéjét pedig kar szikban, maga pedig hova lött, nem tугya. Azt is referálja, hogy megírt Szabó István cséplője, amidőn kerestik őtet, hogy azon tájban amidőn elveszett, nagy szélvész támadott pajtája felett, mondotta, úgy hogy pajtáját is majd megfordította. Ad secundum, tertium et quartum nihil.

1722., die 22. Januarii instantia domini Pauli Garas, plebani Levensis peractae inquisitionis in facto casus mortis Stephani Szabó Uj Barsiensis minuta.¹

1 A bíróság följegyzése az irat kültetén.

22.

1722. november 23., Kisvezekény

BARS VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT ÓVÁRI MIKLÓS
FELESÉGE, NYIRESI ZSUZSANNA ELLEN

AZ IRAT: B: NYTÁL Bars m. Bírósági ir. Büntető perek. XII. Fasc. 1. N. 82.

In facto concubitus et magiae exercitae peractae criminali. 1722. Inquisitio Ovariana.¹

Anno 1722. die 23. mensis Novembris, in possessione Kiss Vizekény, comitatu hocce Barsiensi existente habita, penes judriam perillustris ac gratiosi domini ordinarii vicecomitis Ladislai Malonyai de Nagy Herestin (quinque titulorum) tantum nos, infrascripti judlium et jurassor in exactione testimoniorum ad instantiam dominae Susannae Nyiresi, conthoralis egregii Nicolai Ovari, secundum de eo utri puncta processimus modo et ordine sequentibus.

De eo utrum.

1. Tudgya i, látta i avagy hallotta i, azon bizonyság, hogy ennek elütte midün Serelghi Sándor ur maga hites társával, Óvári Anna asszonnyal Veresvár nevő helységben laktak volna, ő lehöt, hogy akkoron, Banogha János felesége, Anna nevő asszony Óvári Miklós urammal Galbany Miklósnak hasziáján együtt, egy ágyban feküttek volna e?

2. Vallya meg azt is az bizonyság, hogy annak utánna, vagy annak elütte akármikor, többször, avagy másszor Vörösvári és Kisvezekényi helységben, avagy akárhol is a felé egy ágyban való hálást föllyebb írt Óváry Miklós ur emlétett asszonnyal elkövetett é vagy se, és hol?

3. Tudgya i etiam az bizonyság, hogy fönt írt asszony valamikor akárminemő urczolással, babonasággal és boszorkánsággal élt volna, hite után vallya meg!

1. itaque testis Joannes Polyák, subditus Veresváriensis perillustris ac generosi domini Francisci Bellicsay, annorum circiter 40 post juramentum fassus est. Ad primum vallya, hogy hallotta volna házbeli cselidtül, hogy akkori Banogha János felesége, Óvári Miklós urammal Galbany Miklós házának padlássán haláltak[!] volna egy ágyban. Ad secundum vallya bizonyság, hogy közönsigesen hallotta volna, signanter vero Jancsák Gyurótul, Belliczay Ferencz uram szolgájátul, hogy megírt Óváry Miklós ur azon Banogha János feleségivel együtt Jancsák házánál, ház közepén egy pokrócon találták volna Vörösvárt. Ad tertium nihil.

2. Testis Juditha Hincsar, conthoralis Matthiae Kincstar, Kisvizekenyiensis, annorum circiter 70 posuit juramentum, fassa est. Ad primum et secundum audita refert.

Ad tertium azt vallya a fatens, hogy amidőn egyszer Óváry Miklós ur szobájába ment volna, sietve, házban megírt Banoga János felissége Óvári Miklós ur mentéinek gombjairul reszelt volna, és a süvegíró nyestit szaggatta volna, mire nízve cselekedte, nem tudgya.

3. Testis Sophia Polyak, Vörösváriensis, conthoralis vero Michaelis Sebik, annorum circiter 26 post juramentum fassa est. Ad primum et secundum nihil. Ad tertium azt vallya az bizonyosság, hogy ami némű lugot készített Banoga János felessége, melyben maga szűrit megmosta volna legelőben, azon lugban Óváry Miklós ur fejit is megmosta. Per consequens bizonyos kalácsot is sőtven hova tette és kinek megétette, nem tudgya, mely cselekedetét hallotta az fatens Jancsák Gyuró níhai feleségitől.

Quartus testis Georgius Sebik, Vörösváriensis, subditus domini Francisci Belliczay, annorum circiter 60, praevisio juramento fatetur. Ad primum et secundum vallya az fatens, hogy Jancsák Gyurótól hallotta volna, hogy az ő kamarájában haláltak volna együtt, addito hoc, hogy a midőn a fiu akkori jobbágya lévén lovára vitte volna in reditu, sokszor spectabilis nagy ura Nagy Tyündén subsistálván, az hol lakása volt Balloga János feleséginek, kihivatván megírt asszont magával ital mellett elvitte az erdőre, s utain is a jobbágya fiát praemittálta, s magok elmaradtak, hogy nem gyűzte várnya jobbágya. Visszatérvén kiáltotta az urát, setit estve, amint is rájok akadott, az erdőben együt ittak, de, hogy most valamit elkövettek volna, nem látta. Ad tertium. Hallotta az fatens másoktól, hogy azon sokszor nevezett Banoga János feleségét látták volna éczakának idein szór mezitelen egy nagy kerekdít kaláccsal a kereszt uton, az mely kalácson által meg által bujtatta magát.

5. Testis Joannes Maszár, pronunc Rohozniczni, annorum circiter 50. Ad primum nihil. Ad secundum vallya, hogy oly conversatioban voltak együtt, valamint tulajdon férfi feleségivel Óváry Miklós ur nincset Banyoga János feleségivel. Addito hoc, hogy éczakának idein kimenvén szobájából kamrájok hátulra, s akkor hallotta mind a két-tűt, mellett súgni és beszilgetni. De cetero nihil.

Super quibus ita peractis ac fideliter examinatis testium fassionibus praesentes nostrorum manuum subscriptionibus et sigillorum usualium appressionibus roboratas, jurium dictorum instantiis futura procuratione habita necessarias extradeditimus litteras testimoniales. Anno et die quibus supra.

6. Testis Georgius Jancsok, Veresváriensis, alias servitor perillustris ac generosi domini Francisci Belliczay, annorum circiter 40 post juramentum fassus est. Ad primum audita refert. Ad secundum azt vallya az fatens, hogy fellyül nevezett Óváry Miklós ur három esztendeig lakván az fatens házánál és ágyában, saját testi szemeivel látta kamrájában számtalan Banogha János feliségét együtt hálni, sőt úgy ott is, maga az fatens vetett háznak az közepin, mely ágyon együtt látta hálni. Nem külömben Óváry Miklós ur ő kegyelme Kis vizekinyi atyai pajtásakkal amidőn halált volna, azon rossz aszony hozzá járult. Ad tertium azt vallya, hogy níhai feleségitől az fatens hallotta, hogy fejit ki cefélvén, és azon ki cefélt haját kemence szájában bétapasztotta volna. Pro sequendo a testis tudgya, hogy kalácsot sütetett volna és az kereszt utakra vitte, s ottan magát által meg által mezítelen bujtatta, mely kalácsot referállyá fatens otthagyván kereszt utakon egy egisz hítig ott hevervén nem csak maga, de sokan látták, hogy az ebek sem akarták megenni, sőt amidőn Gyuraké lakását transferálta

volna megírt asszony, saját szájából hallotta Óváry urnak, hogy nem maradhat túle, utána köll járni, és ha lehet is, azt mondván, feleségének venni.

1 A bíróság följegyzése az irat külzetén.

23.

1727. szeptember 22., Bartos Lehotka

BARS VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT HRABOVSKY ANNA ELLEN

AZ IRAT: A: NYTÁL Bars m. Bírósági ir. Büntető perek. XII. Fasc. 2. N. 23.

1727. die 22. Septembris in Barthos Lehotka. Respectu magiae. Criminale.

Super qua ejusmodi antelatae Annae Hrabovssky fassione ejusdem anni adinvi-
cem facta confrontatione hasce nostras munimine subscriptionibus et sigillorum usu-
alium appressionibus roboratas extradeditus testimoniales litteras.

¹Expost vero confrontationis fassiones posteaquam utraque in quoad [– –]² fuisset
praevio modo occasione vero confrontatis de facie ad faciem taliter fassae sunt.

Annae Hrabovszky

Ad 2. punctum fassionis Belavianae post torturam negat per absolutum, et refert
se ad fassionem suam puncti undecimo, bola uil

ad 3. punctum eiusdem fassionis insse nezakopawala, nez e od sweg Matky to
poula ze w kterom dome sa nechowa lichwa aby lichwatu kere zdochne hlawu odetal
a zakopal We dwore co tiez poul Belawy neborky gednemu capekowy zdochnutemu
odetal s sam zapopal[!], a tak tyeto weczy a nye insse Pred Belawu spominala.

ad 4. negat, ona nebola.

ad 5. nyst newy.

ad 6. Chodiewala nebo odtiad ma za swym synom newestu, ale e by neco robila
zachowag panbuch w Pana Wagsa nebola len tenkrat kdys gu Pes Pokusal.

Kowacka

Ad 7. uti puncto 3.

8. –.

9. Nihil scit. Krema a teg capey hlawe.

Ad 10. –.

Ad 17. Nihil.

18. Negat se illa locutum fuisse, verum praemonuit istam diversis vicibus ac oret
Deum.

In aditamento omnia negat.

Respectu aditamenti ad punctum 6.

³že bude on Pamatat takowich Psow rdzat⁴ ze ge den krat tak bol pohrizel gedneho suseda Pes zebraka, za co mu musil 4 tolare platit a tak y Pan Waiss by geg musel nesly by nato Prisslo zaplatit. Bola 11 neb 12 Rokuw ... kdiz hrussky ézebrala, ale⁵ e by gey bola zarovila s toho nisst neny ponewa len diewa bola na ten cas.⁶

Anno 1728. die 13. mensis Februarii in oppido Sanctae Crucis comitatu Barsiensi existenti examinanda.

Ad 11. quisnam ipsi tenebatur [– –] in civitate Cremnicziensi.

Ad 11. Kdo geg dlen bil w Meste⁷ za sekeru a dko nag Prw poal Mluwity a Prednyesel belagku⁸ Kdss Zimoweg Gyura Zenu stretla na Ringu Kowaka ly aneb Zomowehe ena a kdo bol tam Pritomny kdiss Kowaka z Belagku w ssarowny Mluwila. In Bartos Lehotha investigandum respectu vaccae transfixae.

ad 3. punctum fassionis Hrabovssky tempore confrontationis Bolaly Kowaka Pritomna kdyss nebohy Belawy czapekowy hlawu odtyal a zakopal neb nye a kdyss Pritomna bila kde zakopana ge.

ad 4. punctum simplicis fassionis Hrabovsskyanae. Judex et judicissa Hornovesiensis examinanda veniunt an fatenti de Bellavia quidpiam locuti sunt respectu Joannis Mazar.

Ma ly Belawa Kozuch swetly.

Christinae Belava

Ad 2. nez umrity mussegu to od Kowacky nepocula, nez ze gu trapit nebudu, tak gim sprawy.

Ad 17.⁹ fatetur, ze sobliagi geg ditkow poz Preto powiedala ze ditky sa geg nebudu chowat, e po ollicagy gich Pozna.

Ad 18. insse nisst newy o by gu Kowacka kcela poweda¹⁰ len to ze geden krat Powiedala geg agy sa geg Lichwa darila pri dome, agy zo stromow kwetu na lamala, a we mline zo zastawnicze zakopala, insse nyst gu nekczela ucit.

Ad 3. perseverat in fassione.

Ad 4. prouti prius.

Ad 5. uti prius, newy stotne len se nazdawa.

Ad 6. uti prius.

Ad 7.

8. uti prius.

9. uti prius.

ad 10. –

ad adit [– –]

Ad 11. oneg [– –] dlzen bol za sekeru¹¹ Kdyss sin nebo¹² dobra zna ho. Zomowych Zena geg na ringu Kowaka z dolney Stubne Jano reny kteremu Pomenye dobra wy geg poala mluwit o belaweg e Preo gu gak Kmotru nenasstiwiy. Pritomny boly kdyss sa zbelagku showarala ssarhownya¹³ ssarha ze swu enu gako y ssarha geg pokal gednu sklenicszu do ktery belagci Paleneho naliala.

ad 3. Pritomna bila y sama kdiss belawy nebohy Czapczowu hlawu odytyal a zakopalgu mezy Wrata skade Lichwu wihanagu ze duora.

Mala swetly kozuch Lissinu opramowany¹⁴ NB. Siquidem nuda Bellaianae, quae maleficii accusatae personae, et per consequens principaliter reae fassio in confrontatione cum Anna Hrabovszky instituta verificata non fuit, quinimo dicta Bellaiana judicalem fassionem suam, in essentialiter quibus Annam Hrabovszky aggravare et semetipsam alteriare voluit, partim simpliciter negavit, partim modificavit, ac consequenter variavit et alioquin etiam ante incaptivationem pro persona suspecta, malae vitae et minus honesta communiter reputabatur, eo ipso, ad nudam et simplicem ejusdem fassionem, nullis aliis superextantibus praesumptionibus multo minus indiciiis, aut quibusvis dissinteressatorum testimoniis, dictam Annam Hrabovszky aliunde per certas personas eum in finem stricte adjuratas, in corpore accurate revisam, nullis suspectis siquis deprehensis ex modernorum actorum serie ad subeundam torturam adjudicari non posse, nisi graviora, ex ulteriori revisione criminali dictae Bellaianae contra judicio magistratus Cremniciensis subsequantur, aut ex continuandis respectu nonnullorum testium, per dominos Cremnicienses, inquisitionibus quaeipiam aggravantia prodeant, quorum intuitu in aresto ulterius quoque usque ad eventum causae Christinae Bellavay, absque tamen vinculo catenae detinebitur, et tandem arrestatae Annae Hrabovszky finalis revisio pro demerito rei, ex justo et aequo terminabitur.

Anno 1728. die 13. mensis Februarii in oppido Sanctae Crucis comitatu praeattac-to Barsiensi existenti habita posteaquam Annae Hrabovssky Barthos Lehotensis conthoralis causae negotium denuo in penitius examen strictiusque sumpsissemus eadem coram nobis ad sub[-] ex prioribus interrogatoriis deprompta puncta respondit taliter.

Ex 11. puncto interotatorium[!]Kdo geg dkzen bil w meste za sekeru, a kdiss se so zimonoweho zenmu na Ringu Kremniczkiem stretla, kdo Prednesel a Poal mluwity nag Prw o beleweg e by w areste bila Kowaka ly, neb, neb Zimonoweho Zena, A dko bol tam Priomny kdis Kowaka z Belagku w ssarhowny mluwila

Siquidem confrontationis puncto interrogatoria.

Bolaly Kowaka Pritomna kdyss nebohj Belawy Czapcekowy ad 11 Jano tak receny z dolney Stubne, keremu Premenye¹⁵ wye geg sin nebo dobre mu ge znamy. Zimonoweho pak ena kdiss gu stretla as Ringu nagprw pocala mluwit o Belagwei¹⁶ e Preo gu nenasstiwý ponewac ge Kmotra¹⁷ geg¹⁸ a kdiss se zbelagku wssarhowny zhowarala Pritomny boly ssarha ze enu swu, gako y ssarha ten krat geg podal gednu skleniczu do ktereg Belagcze gak sweg Kmotra Paleneho naliala.

wy hlawu odytyal a zakopala; a gestly Pritomna bila kde ge zakopana

Maly Belawa Kozuch swetly.

Ad 3. Pritomna bila y sama kdiss belawy nebohy Czapekowu hlawu odytyal, a zakopal gu Meczy Wrata skade lichwu wuhanagu ze duoru.

Mala swetlasty Kozuch Lisstinu opramowany.

Quibus taliter praehabitis fassionibus tam Bellaviana hic et post toruram quam Annae Hrabovszky per eandem maleficii insimulatae ante occasione confrontationis utriusque exactis revisis ac probe dissensus existentibus, tandem deliberatum est. NB.

Anno 1727. mensis 22. Septembris in possessione Barthos Lehotha comitatu Barsiensi existenti habita crimine Annae [– –] condam Hrabovssky inhabitatoris [– –] filiae Georgii vero Ersek Barthos Lehotensis incolae Fabri conthoralis [– –] Cristinae providi eorum Georgii Belay dum ipsum intuitu quorundam maleficiorum mediante tortura insimulatae [– –] ejusdem fassionem depromptum secundum subinserta puncta ex fassionibus praeattactae Christinae Bellava deprompta

1. Yak se menuge; jak stara od kut zrozena a gakoweg wiery.

2. Znaly, a kdys se oznamila¹⁹ ponosula ly sa geg gak Kmotra skrze[– –] sweg kriwdy proty Pastorkowimu sinowy a [áthúzott olvashatatlan szó] Jano²⁰ a Wiely kdiss²¹ Dura Belaweho Pozustaleg Wdowe Pastor]sky sin a neb wnuk w gednem tidny, a po nem hnetky o nekolko taidnow Jano Pireth[?] onezdrawely a zemrety musely, s kterege Priiny sa gim smrt Prihodila, cy skrs carodewstwy otrowu a neb inssy spusob, a kdo gich sotho sweta zmarnil: bola ly ona tam Pritomna a do pomahal ly k takowym arom.

3. Cuo se stalo Maziar Janovy ze any zdrawya any stasstia nemel, pocula ly, kdiss predmenowana Belaweho wdowa gehu preklinala a hrozila semu a neb ponossawala ly sa geg skrzewa sweg kriwdy protinemu.

Anna Zena[?] Hrabowsky Jana Georgii Ersek conthoralis Rokew circiter 40. Belawu zna dobu, nebo geg diety odriekala Kmotra geg ge, oznamila sa snu w prwnwgssy²² kde biwa, tess ponosuwala sa geg wiekolko krate, proty swemo Pastorkowemu sinowy e gakowu nebosstik mu²³ geg krem[– –] zem poruil bol, na teg zemi zurodeneho zbozia geg nisst nechcel dat²⁴, Pre neho Pre takowu Kriwdu asti krat

Preklinala, Wie ze zemrel any do tidna ne lezal ale newy²⁵ zgakege Priiny any newy ze by mu nekdo bol zarobil.

Maziar Jana any dobre nezna, a tak any sa gey Prot nemu neponosuwala any Pred nu ho nepreklinala nez od Horneggskich lidy kdiz do Bartos Lehotky na Pracu chodila, Pocula ze Predmenowanemu Maziar Janowy Belawa by bola zarobila a od toho bi bol nemocny.

4. Bila ly Pry Maiar Janowem dome nekedy ktery as a ktery den gake tam inenye mala, a neb wye ly kdo Pres oblok na Maiar Jana zastrekel o a sieho na wodu se to stalo a ktery as,²⁶ a gak mu usskodity chcela, a gakowy Kozuch ma

5. Kdo ge Priina a skrzewa gaku sprawu, ze Maiar Jana Woul ochoril, a gak blazniwy se na steny Liepal.

6. O kterem ase bila w Cremniczkem meste, z w Belaweho wdowu swu Kmotru, Wdome Pana Wagssowem na ssenku, kdis gu Pes pokusal wruku, Pre pak odtiad iduce gakowe rey mezy sebu meli nech oznamy, Pritom ponosuwala ly sa geg Belawa ze od Pana Ertla ma kriwdu ponewac geg krawu Wzal: a wiely e ta krawa po malem case zdechla proc a pre ktem priemin ona ly na ponos beloweg neco zarobila, a neb kde a odkoho se takowe weczy ucila.

Nikdar nebila W dome a ny Pri dome Mazyar Jana, a tak any sama a ny inssych newidela zastreknuti²⁷ ne Pocula w Hornewssy,²⁸ kdys Skremnicze zmason domow ssila, a tam se ustawila od Richtara a Richtarky, e by to Belawa Pres oblok na Maziar Jana zastrekla bila a e gu widela Krptaweg Pastyerkina dziewczka. Kozuch ma swetly cernu Baraninku Pramowany.

ad 5. nihil.

6. Try roky muu bit, gak s Belawu wkremniczkem mestu w Pana Wagsowe dome na senku kdeto kdi gedenkrat Posla na Rinek neo kupowat Protu neg vi[- -] belawa a zwalagu na trunek, tam ze y Pily spolu, wtenkrat gu Pes Pokusal w roku kdiz odhnala ho od misy kde maslo bilo tade potom spolu ssily naspak do hornewsy, niss wissey rey skrzewa psa nemely nez Ze kdy by issila zaluwat, Pan Wais by geg musel zaplaty Preo takych Psow dry tak take Pred nu Pana Wagsa Preklinala Belawa ea geg za vinu²⁹ restantiu Kouch wzal a ze radneg on by geg esste jy bi bol dlen nye ona gemu.³⁰ Tess y Pana Ertla spominala ze geg za biraiczowy dlch Krawu wzal, mluwicz, aby ho spolu s nu Psy zedly. Krawa pak newy kdy zdochla.

7. Cy Czuzich domow neo nezakopala, a obzlastne Belaweg dome, skrzewa kteru wecz ktela by bola niekomu usskodit na Prozbu sweg Kmotry, a neb gineho koho kolwek, a zwerila ly sa geg belawa geg Kmotra niekedy³¹ wolakich aroch ze by Pri dome geg boly.

8. kdo a s cieaho na wodu kosstiale Pod stolm Belaweg Dome za kopal, a Pre gakowu Priinu, wdela ona o tom

9. Ma ly negaky zawazek a neb Porozumeny ze zlym dochom, aneb ginsimy osobmy skrzewa ary.

10. cinila ly negakowe ary a babony na Prosbu zwrchu Napsaneg Belaweg, tak ta ke uila ly gu ktakowym zlym wecom arit a strizit, a neb komu s takowimy weczy wsskodila.

nihil

nihil

nihil

nihil

11. Pro a Pre Kteru Priinu chodila do Kremnicze sweg Kmotre kdis wareste bila, a co geg doniesla gaka wecz to bila a na u. a Prosila ly gu aby gu mezzradila.

12. zgakimy spusbny w Kremniczy mala swe Conversatie a towaristwo a neb Porozumeny, a neb kterym tam asto zachazala a wodila.

13. Chodila ly nektera zena kny so Swabu kterg Krawa Krwu doliga, e by geg spomhla.

Chodila do mesta Pre sekeru Pitat Plat a kdis na rinek sla dwa cheby kupowat stretla Zimonoje Dura Zenu ktera geg Powedala, ze guss os taky dlheho asu geg Kmotra Belawa ge tu waresste a nenasstiwly gu gako y od neg odegduc ssila do Sarhowne megicze w gednem zbanku Pol zagdla Palaeneho, ktere swogmu sinowy dala bola na list, tam e snu se zmluwala opitowala sa geg gakowu Ponos ma Pan Waigss a Pan Ertl Pry neg, naco Belawa odpowedala, protu na nu Ponos wedie, zeby ona Bola Priina, ze Sud gehu 11 okowy wina witykel, Pan Ertl Pak eby ona Priina bola Krawe,

ze zdocha, a tak gako strigu gu obzaluwały. Potom pak Pitala zbanek kticz geg stoho Paleneho daty, gako y trossku geg steho zbanku

odliala do sklenicze napomnela aby se Panu Bohu modlila gestly nemue spat wnoczy, ona Paklen sa smila.

ad 12. nihil.

ad 13. Nez ze Svabu ne z Dediny Bartossoje Maiena chodila kneg skrzewa Krawy sweg ze skrwu dogila, ponewa gu Krawy inssye wima boly Poklaly aby geg neo poradila tak e geg Poradila abyby Sapunom, namiklila na tu ranu, a tak se zahogi.

Quibus prae habitis antelata Bellaviana in praesentiam nostri adducta fassionisque ejusdem sub tortura factae, denno recapitulatae et reiteratae fuisset, prae habitata salutari praemonitione ultronec etiam res suas inhorrendo fassionibus suis praecise

³²et dicit ze treba by neo takeho bola Powidala ze musu vero qualificat to nepowieda la ze geg ona guss sprawy ze musa zemrity ne ze gich.³³ Cert wezme zemrity skrzewa sradenyu. Ze kdy geg wolao takeho Kowaka mluwula w zdy geg to Powedala aby gu nezradila. Ad 3. punctum aditamenti dicit, Powiedalal geg ze sa nebudu gey deti chowat, ale nisst na zle len ze Poneva Mrely na to powedala ze sa nebudu chowat.

Slowem nisst newy Protu Belaweg sweg Kmotry

Respectu secundi puncti aditamenti dicit, to Palene kere geg Kovaka dala w skle- niczy Pekne ciste bilo len Preto ho nepila, nazdawala sa ze geg stym neco kdee usskodit.

- 1 A következő lapon.
- 2 A szöveget áthúzták.
- 3 Áthúzza: Prw Powiedala.
- 4 Aláhúzza.
- 5 Áthúzza, ez olvasható ki: ze nisst ne zarobila.
- 6 Az egész lap áthúzza.
- 7 Áthúzza: Kremniszkom.
- 8 Áthúzza: kdyss ona by ay Zimoweg Gyura Zena kte ru na Ringu stretla.
- 9 Áthúzza az egész mondat.
- 10 Alatta áthúzza.
- 11 Áthúzza: kcela uit.
- 12 Alatta: y.
- 13 Áthúzza: ssar.
- 14 Alatta áthúzott olvashatatlan sor.
- 15 Áthúzott betű.
- 16 Alatta áthúzza: cze ze.
- 17 ge áthúzza.
- 18 Utána áthúzott olvashatatlan szó.
- 19 Áthúzza: po case.
- 20 Utána áthúzott olvashatatlan szöveg.
- 21 Áthúzza: nebosstika.
- 22 Fölötte: dawnem case.
- 23 Fölötte: slobodniho.
- 24 Utána áthúzott szöveg: tak take y proty Yanowy Girkowy Paholkowy samemu.
- 25 Fölötte olvashatatlan szöveg.
- 26 Áthúzza: o to bolo.
- 27 Áthúzza: Kozuch ma swetly yernu Baranyinku Pramavany.

- 28 Áthúzza: e by.
29 Áthúzza: kazal wzat.
30 Áthúzott olvashatatlan szó.
31 Fölötte: ze.
32 Áthúzza.
33 Áthúzza: musya.

24.

1728. szeptember 19., Nagyod

BARS VÁRMEGYE TANÚVALLATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT TÓT ANNA
ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: NYTÁL Bars m. Bírósági ir. Büntető perek. XII. Fasc 2. N. 39.

Inquisitio pro parte Annae Töt in possessione Nagyodiensi peracta, 1728.¹

Anno 1728., die 19. mensis Septembris, in possessione Nagyod, in inclyto hocce comitatu Barsiensi existenti habita et penes judiciaria perillustris ac generosi domini Ladislai Kazy de Garam Veszéken ejusdem comitatus Barsiensis ordinarii vice comitis emanatam comissionem nos infrascripti judlium et jurassor ad instantiam Annae Tött juxta subinserta de eo utrum.

De eo utrum.

1. Tudgya é, látta é, avagy bizonyosan hallotta é a tanu, hogy Léva várában fog-ságba levő Tött Pancsa, néhai Nagyodon lakozó Balogh János özvegye 1702 eszten-dőtől, amikor is tudniillik néhai Jeszenszky Istvány ur ő kigyelme idejében megsza-badult vala, ki valami boszorkányos varázsló kártétet és életet tudott volna és mondott volna, vagyis hogy valakinek ártott volna, s olyan élető lett volna.

2. Tudgya e, hogy Baláss Istvány, Domány András, Jakab Istvány, Zsíros György, Domány Máthé, Kovács András, Tött Máténé és Nagyodi bába asszony, nemkülöm-ben Nagy Szécsen lakozó Mészáros Mátyás azelőtt Nagyadon lakván a megnevezett Baláss Jánosnéra régi dolgokat vallottak, kik megírt Jeszenszky Istvány ur ideiben csillapottak meg, s a mellyeket pedig most vallottak, csak magok költötték, s edgyike sem látta, hogy cselekedte volna.

3. Tudgya é, hogy a megnevezett tanuk, némelyek adósak lévén Balass Jánosnénak, hogy magáét kérte, némelyek alsó, s felső szomszédgyai lévén irigységből és más rossz akaratbul haragba esvén reája attul viseltetvén vallottak mind ujságot s mind régi dolgot reája.

4. Tudgya é, főképpen nevezet szerint, hogy Domány Máthé olyan szándékbul viseltetett, minthogy máskép is egy asszony személy sem találta a faluban, kire néminemő rosszaságot is mondott volna, és hogy máskint is olly maga, híres rossz,

egyenyétlen élető, hogy maga édes annyát boszorkányos és kurvás életűnek kiáltotta, sőt attyát is szakállánál fogva hurcolta, egy szóval gyakori büntetés után is semmi jámbor és csendes lakást se gyakorolt a faluban?

5. Egy szóval, hogy haragbul költ Balass Jánosnéra ez holmi pletyka szavakbul mind az olyan ros, kit minthogy senki semmit sem látott. Vagy mit tud azon tanuk ellen, nemdenem öszve szólottak ellene, vagy most is nem de nem igyekeznek elvesztésin Balass Jánosnénak?

1. Testis Michael Kiss, Nagyodiensis subditus illustris domini Levensis, annorum circiter 50 praevio juramento fatetur. Ad primum nihil. Directe hallotta ugyan Domány Mátétul, hogy amidőn tavaly esztendőben szénát hordottak volna Jakab Istvánnal, a de eo utrumban specificált asszony a folyhők elejbe kezeivel mutogatott. Ad secundum et tertium, ad quartum et quintum nihil.

2. Testis Stephanus Kiss, Nagyodiensis subditus illustris domini Levensis, annorum circiter 54 juratus et examinatus fatetur. Ad primum. Egyebet nem tud, nem is hallott, hanem Liptay György szájából hallotta, hogy aratás idején az Duna közepén, jég hátán megpatkoltatták őtet, s úgy mentek volna Bécsig. Ad secundum et tertium nihil. Ad quartum egyebet nem tud, hanem Domány Istványtul hallotta, Domány Máté apjátul, hogy a szakállába kapott volna a fia, nevezett Domány Máthé. Ad quintum nihil.

3. Testis Susanna Pirult, conthoralis Stephani Kiss, Nagyodiensis subditus illustris domini Levensis, annorum circiter 40 juramento fassa est. Ad primum. Nem tudgya, s nem is látta, hogy valakinek kárt magában vagyis marhájában tett volna, vagyis olly élete lett volna, hanem másoktul hallván, hogy rebesgették, hogy olly élető lenne, de annak sem tudgya urát adni bizonyosan, a sok közől kitől halotta. Ad secundum, tertium, quartum et quintum nihil.

4. Testis Joannes Kovács, Nagyodiensis subditus illustris domini Levensis, annorum circiter 25 juratus et examinatus fassus est. Ad primum sicuti, uti in ordine tertius testis. Ad secundum et tertium nihil. Ad quartum. Tudgya, hogy Domány Máthé ollyan szabad nyelvő legyen, másoktól sokszor azt is hallotta, hogy az napáját boszorkánynak és kurvának mondotta lenni, sőt, hogy az apjának is szakállába kapott volna, hallotta ezt is másoktul. Ad quintum nihil.

5. Testis Martinus Kiss, bubulus communitalis, annorum circiter 45 praevio juramento fatetur. Ad primum, secundum et tertium nihil. Ad quartum directe, uti in ordine quartus testis. Ad quintum nihil.

6. Testis Joannes Jakad, Nagyodiensis subditus illustris domini Levensis, annorum circiter 30, juratus fatetur. Ad primum sicut in ordine tertia testis. Ad secundum, tertium nihil. Ad quartum directe, uti in ordine quintus testis, addito hoc, hogy látta, amidőn nevezett Domány Máté az apját megverte. Ad quintum nihil.

7. Testis Georgius Pásztor, Nagyodiensis annorum circiter 50, praevio juramento fatetur. Ad primum, secundum, tertium nihil. Ad quartum. Hallotta másoktul, hogy Domány Máté az napáját, hogy boszorkánynak és kurvának mondta volna, és az apját is, hogy megverte volna, de maga nem látta. Ad quintum nihil.

1 A bíróság följegyzése az irat külzetén.

BIHAR VÁRMEGYE

25.

BIHAR VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A KURVASÁGGAL, GYERMEKGYLKOSSÁGGAL
ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SIPOS ISTVÁNNÉ ÜGYÉBEN

I.

[1712.]

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b 2. N. 46.

NYOMT. KIADÁSA: Schram 1970–1982. I. k. N. 19. 20. p. 50–51. [Részleges közlés]

De eo utrum.

Tudod e, láttad e, avagy hallottad e nyilván való kurvaságát, gyilkosságát vagy boszorkányságát Sipos Istvánnénak?

1. Testis János Kovácsné, annorum circiter 40 fassa est. Hallottam az maga szájából Sipos Istvánnénak, hogy mondotta: – ne fély, mert soha Isten engem úgy segílyen, nem kap az henczidai ember az én fattyamban. Azt is hallottam Nagy Andrástul, mondotta: – én úgy hallottam, hogy mellette látták volna halva az gyermeket Sipos Istvánnénak az ház héján.¹

2. Testis Szántó Jánosné, annorum circiter 30 fassa est. Hallottam szájából az esztári bábának, hogy mondotta: – átkozott lelkű, elrontottad magadat, mert mikor az bírák odahíttak, már akkor véres voltál a gyermektül.

3. Testis Sibai Jánosné annorum circiter 40 fassa est. Hallottam szájából Sipos Istvánnénak, hogy mondotta: – nem kap az én fattyamban senki. Azt is hallottam Deczki Istvánnétul, hogy mondotta: – reá tészem az fejére Siposnének az kezemet, s reá esküszöm, hogy gyermeket vesztett el.²

4. Testis Zakariásné, annorum circiter 40 fassa est. Hallottam kereki Dósa Istvánétul, az kis leánka azt mondotta: – anyám aszszony, mintha macska fi rína oda fel az ház héján. De majd felmégyek, s megnézem, ha ugyan macska fi e, seprűt is hozok

le. Siposné pedig az ágyon ott fekvén véresen, mondotta az leánykának: – ne menny fel, mert vagyon ide le seprű.³

5. Testis Fejér Jánosné, annorum circiter 50 fassa est. Hallottam Sipos Ersiktul, hogy mondotta: – az én Ilonkám odament, s az ablak alatt áskált Sipos Istvánné. Hogy meglátta az leánt, bement az pitvarba, rút, véres ruhát mosott az tekenőben, és az leány megutálta, csak hazament, otthon így mondotta az annyának. Ezt is tudom, hogy nagy hasa volt, és aznap veszett el az hasa, mikor az véres ruhát mosta.⁴

6. Testis Szántó János, annorum circiter 50 fassus est. Hallottam másoktul, hogy gyermeke lett. Hallottam Kósánétul, hogy az rétben gyermeket leltek volna. Hallottam azt is Majornétul, hogy mondotta, látta volna az gyermeket halva mellette Siposnénak.

7. Testis Kontor Andrásné, annorum circiter 50 fassa est. Hallottam, hogy az Parajtában egy gyermeket ett meg az madár. 2. Azt is hallottam, hogy az hugánál fekütt Konyáron, hogy itt ki nem tölthette az gyermekágyat. 3. Azt is hallottam, hogy az gyermekek egy gyermeket leltek az Parajta lápján. Míg hazajöttek, elveszett addig onnét az gyermek.⁵

8. Testis Vásárhelyi Mihály, annorum circiter 40 fassus est. Hallottam Török Jánosnénak az szájából, mondotta, hogy elvesztette az gyermekét Sipos Istvánné. Azonban pedig magam is megtapasztám az hasát, es azt mondám: – be nagy hájad van, sógor aszszony. Az aszszony azt mondgya: – kiveti, ha bevette. De akkori nagy hasa csak elapatt. 2. Ezt is kérte Szücs Mihály Pap Lőrincznétul, mikor megégették: – ki vesztette volna meg nénémet, Postás Mihálynét. Azt mondotta Szücs Mihálynak, Siposné vesztette meg. 3. Azt is kérte ugyan Pap Lőrincznétul, ki gyógyíthatná meg az szemét. Azt mondotta, egyéb senki nem gyógyíthatja meg Sipos Istvánnénál. Mindezeket Pap Lőrinczné mondotta, az kit megégették.⁶

9. Testis Kovács István, annorum circiter 50 fassus est. Hallottam, hogy Szántó Janosékhoz mentem, megtapasztám az hasát, mondám: – ebben Isten engem úgy segéllyen, gyermek van, el ne veszed az gyermeket. Az aszszony azt felelte: készszé[?] vén tatár. De azután nem jött világosságra az gyermek. Most is hitivel mondgya, hogy gyermek volt az aszszonyban.⁷

10. Testis Szücs Istvánné, annorum circiter 30 fassa est. Hallottam Faragóné ángyomtul, hogy mondotta énnekem, hogy hazajött az vízről: – aszszonyom, bizony az hínár alatt az vízben egy kis gyermeket leltem, még az evedzüvel is megtaszgáltam, de nem mertem kivenni.⁸

11. Testis Szakács Balásné, annorum circiter 50 fassa est. Hallottam az maga szájából Siposnénak, hogy mondotta, mikor az bírák odamentek volt, és kérdezték az gyermeket hova tette volna, akkor hallottam, mondotta Sipos Istvánné: – hijában visgálnak engem, mert nem látyák az én fattyamat soha is elekben.⁹

12. Testis Varga Istvánné, annorum circiter 40 fassa est. Hallottam szájából Deczki Istvánnénak, mondotta, hogy: – reá tészem az kezemet az fejire, s reá esküszöm, hogy gyermeke volt, s elvesztette. És Szántó Kata is rá esküszik, hogy gyermeket vesztett. Én, Deczki Istvánné, magam is mondtam neki: – te Judit, elvesztetted az gyermekedet. Az aszszony azt mondgya: – Oh Istenem, kegyelmedtül várnék jót. Ezt is hallottam ugyan Deczki Istvánnétul, hogy mondotta neki az bába, Nagy Péterné;

– ennek bizony gyermeke volt, mert fel vagyon az hasa kötve Sipos Istvánnénak. Hallottam azt is Töser Ersóktul, mondotta, látta az ágyban Siposnét Nímet Pestával.¹⁰

13. Testis Fekete Péter, annorum circiter 30 fassus est. Hallottam Török Jánostul, hogy mondotta, ha eddig keresték volna, el kellett volna veszni Sipos Istvánnénak, mert Sipos Istvánné elvesztette az gyermekét. – Reá tenném feleségestül az kezemet az fejire, s reá esküdném, hogy elvesztette az gyermeket.¹¹

14. Vida Miklósné, annorum circiter 30 fassa est. Hallottam magátul Sipos István-nétul, hogy mondotta: – hejában áskálódnak, mert nem kapnak az én fattyamban, mert tavaly is úgy voltam, mint most.¹²

15. Tár István, annorum circiter 40 fassus est. Hallottam másoktul, mondották, hogy elvesztette Sipos Istvánné az gyermeket. Ezt is pedig Szakálnétul hallottam, hogy Sipos Istvánné gyógyíthatta volna meg Szántó Gáspárt, és meg sem holt volna akkor.¹³

16. Testis relicta Petri Velits, Margareta Fekete, annorum circiter 60 jurata et examinata fatetur. Tudgya, hogy Sipos Istvánnénak háromszor gyermeke lett. Ad reliqua nihil.

17. Töth Miklósné, annorum circiter 50 jurata et examinata fatetur. Tudgya, hogy három gyermeke lett, de egy is nem volt hites urátul.

Franciscus Czimi[?] inclyti comitatus Biharienses substitutus judlium mp.

P. H.

Georgius Fodor eiusdem comitatus juratus assessor mp.

P. H.

II.

1712. szeptember 30.

De eo utrum anno 1712. die 30. Szeptembris

Tanu tudod e, láttad e, hallottad e Sipos Istvánnénak kurvaságát, gyilkosságát, boszorkányságát, mindezekben amit tudna az tanu, hiti után tartozik megmondani.

1. Testis Szántó Istvánné, annorum circiter 30 fide mediante fatetur. Tudom nyilvánvaló kurvaságát.

2. Testis Nagy Jánosné, annorum circiter 25 fide mediante. Nihil.

3. Testis Lovas Jánosné, annorum 40 circiter. Nihil.

4. Testis Nagy Istvánné, annorum 25 circiter. Tudom, hogy az ház földin mászkált, az hasát törte, kést is kért, hogy az hasát kihaláttya. Földi bodza tövet kért, azt ecetben megitta. Láttuk az sok vért, hogy elment tülle, mint egy rosta kerület.¹⁴

5. Testis Kováts Mihály, annorum circiter 40. Nihil.

6. Testis Faragó Péter, annorum circiter 38. Tudom azt, hogy fattyat vetett háromszor, és az boszorkánságért tudom, hogy megfogták.

7. Testis Barakonyi Mihál, annorum circiter 20. Nihil.

8. Testis Medgyesi Mihályné, annorum circiter 40 fide mediante. Láttam, háromszor is, hogy nagy hasa volt, de hogy gyermeke lett volna, nem tudom.

9. Testis Faragó Péterné, annorum circiter 18 fide mediante. Láttam, hogy nagy hasa volt, de gyermekét nem tudom lett e, vagy nem.

10. Testis Decki Istvánné, annorum circiter 40 fide mediante. Láttam, tudom, hogy gyermeke lett, elvesztette. Gyanakszom is rá úgy valóban is, hogy az fiamat is ő vesztette meg.¹⁵

11. Testis Sipos Péterné, annorum circiter 30 fide mediante. Hallottam mástul, hogy hasas, de én nem tudom.

Borsi böcsületes főbíró, Vámos Benedek, eskütt társai, Cabai István és több böcsületes emberek.

Jurato notario Stephano Szücs

10. Testis Deczki Istvánné. Láta szemeivel az tanu, hogy másnap, mikor Sipos Istvánnénak gyermeke lett, szemeivel ugyan nem látta, mikor az gyermek lett, de látta reggel az vért, hogy kifutott az ágy alól. Az véres ruhákat is látta az tanu, hogy mosta az Sipos Istvánné leánya az házban. Az tanu hallotta az leányoktul, hogy gyermek rívást is hallottak volna az ház héján, de ez leányok megholtak.¹⁶

III.

1712. október 2., Hencida

Isten minden jókkal álgya kegyelmeteket

Mi henczidai bírák, esküttek agyjuk tudtára mindeneknek, akiknek illik ezen utrális levelünknek rendiben, hogy jüvén előnkben egy becsületes atyánkfia, kinek is lévén törvényes dolga kényszerítettik kegyelmek közé kimenni ezen utrális levelünkkel, kérünk azért szeretettel minden helybeli becsületes bírákat, hogy akiket ezen feljebb specificált atyánkfia megtanál, legyenek méltó assistentiával nekie, mi is ehhez hasonló dolgokban el nem mulatjuk kegyelmetek jóakarátját refundálni.

Utrum de eo

Tudja e látta e hallotta e a tanu Sipos Istvánnénak kurvaságát, gyilkosságát, boszorkányságát?

Mindezekben amit tud a tanu hiti után tartozik igazán megmondani.

1. Testis Zakariásné, annorum circiter 40 fatetur fide mediante hoc modo. Hallottam szájaibul kereki Pósánénak, hogy mondotta, hogy [– –] az [– –] és[– –] hogy felment volna az kisleány az [– –] mondotta, hogy ne menjen, mert hozok seprűt, [– –] és seprűért felment volna az kisleány az házban.

2. Voga Istvánné hiti után vallja, hogy hallottam szájából Decski Istvánnénak, hogy mondotta, hogy reá tenném a kezemet[– –] és rá esküszöm, hogy gyermeke volt és elvesztetett és Szántó is reá esküszik, hogy gyermeket vesztett el. Én Decski Istvánné magam is mondtam neki: – te Judit, elvesztetted a gyermeket, [– –]

- 1 Az irat margóján: Authenticata.
- 2 Az irat margóján: Authenticata.
- 3 Az irat margóján: Authenticata.
- 4 Az irat margóján: Authenticata.
- 5 Az irat margóján: Authenticata.
- 6 Az irat margóján: Authenticata.
- 7 Az irat margóján: Authenticata.
- 8 Az irat margóján: Authenticata.
- 9 Az irat margóján: Authenticata.
- 10 Az irat margóján: Authenticata.
- 11 Az irat margóján: Authenticatas.
- 12 Az irat margóján: Authenticata.
- 13 Az irat margóján: Authenticata.
- 14 Az irat margóján: Authenticata.
- 15 Ezt a tanuvallomást áthúzták.
- 16 Az irat margóján: Authenticata.

26.

1714. január 6., Újfalu

BIHAR VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
SÓLYOM ISTVÁNNÉ BUDA ILONA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 2. N. 11.

Nos infrascripti judlium et jurassor inclyti comitatus Bihariensis recognoscimus praesentium vigore, quod cum nos fuisset eximissus in possessionem Samson ex mandatu inclyti comitatus contra et adversus Helenam Buda ubi citatis et personaliter convocatis fide dignis testibus juxta infrascripti de eo utri puncta talem, quae sequitur peregrinamus inquisitionem et collegimus testium fassiones quae quarum etiam tenor et continentia fuit hunc in modum. Újfalu, die 6. Januarii 1714.

Utrum de eo.

1. Tudgya e, látta e, hallotta e az tanu Sólyom Istvánnénak Buda Ilonának bűjösseget, bájoságát, babonását, fenyegetődzését, gyógyítását, varáslását, orvoslását, boszorkányságát?

2. Mindezeket ki kiáltotta reája, tudja e, látta e, hallotta e az tanu?

1. Testis Michael Pap, annorum circiter 45 juratus examinatus fatetur. Tudgya, hogy az feleségéhez Súlyom Istvánné Buda Ilona elment, kért tőle szalonnát, de nem lévén, akkor nem adhatott nékie, akkor éczaka az gyermekének lába felsugorodott, hatodfél hétig úgy volt. Azután lakadalombul Pap Mihályné ételt, bort küldött nékie, s mindgyárt meggyógyult az gyermek lába.¹

2. Testis Andreas Juhász, annorum circiter 50 juratus examinatus fatetur. Vallya az tanu, hogy egykor az felesége reggel kimenvén az teheneket fejni, maga pedig az tanu az ágyon fekütt, nem alutt, gondolkodván magában, hogy az feleségének segíteni ki nem ment, majd reá fog kiáltani. Azonban az házban kiáltás esik, ezt mondván: – alszol é koma? Tekinték azon szóra az ablak felé, hát Súlyom Istvánné áll ottan közeliben az ablaknál (senki nem maradott pedig az házban feleségem kimenetelekor) s énnekem az szemem világa mindgyárt odalett, egész testem elesett, úgy megnyomott, hogy egy hétig alig lehettem jóra beléje.²

3. Testis Ladislaus Nagy, annorum circiter 52 juratus examinatus fatetur. Bizonyosan tudgya, hogy az feleségéhez vaj kérni ment Súlyom Istvánné Buda Ilona, nem adott nékie, azon éczaka az gyermekének az lába felsugorodott, egész éczaka nem alutt, csak sivalkodott. Reggel az szolgálójával Nagy László hivatya Súlyomné, megfenyegeti Nagy László, és azon fenyegetése után az gyermek meggyógyult, semmi gondgya nem lett.³

4. Testis consors Ladislai Nagy, Helena Szabó, annorum circiter 42 jurata examinata fatetur. Valamint az ura, Nagy László gyermeke iránt lett dolgát vallya Súlyomné miatt, hasonlóképpen ő is úgy. De többszöri dolgát is úgy vallya, hogy Súlyom Istvánné az házához ment, szalonnát kért tőle, nem adhatott nékie, az kisfiának mindgyárt az keze elesett, utánnament az fatens, mondotta nékie: – nesze, tudgya az ördög, mit csinálál az fiam kezének, az húst elvivén. Míg hazamentem addig meggyógyult az kisfiam keze. Másodszor túrót kért tőlem, azt is nem adhattam, akkor egy elő hasú üszömet, nem tudom, mi lelte, az szemét is fel nem vethette, csak meg akart halni. Igen hamar egy nagy darab szalonnát odavitettem nékie, s mondtam: – ő, édes aszszonyom, egy szép üszömet nem tudom, megnyargalták e, vagy mi lelte. Akkor is, míg hazamentem, azon üszöm az szemével nézett, azután feltámasztották, élt három esztendeig. Edszer meg az malacaim jűnek, s mondgya Súlyom Istvánné: – ad egy malacot, lelkem Ilonám. Mondottam: – nem adok biz én, hiszen attam már egyet. Akkor mondgya nékem: – ő, édes Ilonám, né, mi lelte ezt az kis malacot, megholt az, add nékem, ha megéledne. Akkor láttam minden mesterségét: – akárhová pokolba tedd, csak vidd el. Akkor béviszi az házban, kihozza, hát, semmi gondgya nincs az malacnak, csak elviszi.

5. Testis consors Benedicti Borbély, Mária Pap, annorum 26 jurata examinata fatetur. Láttam, hogy az Nagy Lászlóné malaca kiterült az melegre, nem volt semmi gondgya. Kérte egyiket Súlyom Istvánné, nem adta oda, szemünk láttára az egyike meghal. S mondgya: – ehol, nem adott nékem, már megholt. Ad nékem már holtan is. Akkor mondgya Nagy Lászlóné: – akárhová tedd, hiszen megholt. Akkor Súlyom Istvánné beviszi az föld házban, egy kis kenyeret ad néki, hát semmi gondgya nincs az malacnak, felelevenítette.

6. Testis consors Andreae Nagyházi, Elisabeth Sűvöltős, annorum 26 jurata examinata fatetur. Láttam azt, hogy Súlyom Istvánné az házamhoz jött, az kutya az

házban volt, csak megreszketett, úgy vánszorgott ki. Úgy mondgya Solyom Istvánné: – de lelkem, csak az házban szédült meg.

7. Testis consors Andreae Szénási, Catharina Gulácsy, annorum 44 jurata examinata fatetur. Hallotta Solyom Istvánné szájából, hogy mondotta az menyének: – hadd bizgasson csak engemet, hét máriássommal adósok, de azelőtti nyavalyája felindul benne, hadd kinlódgyék, de ő sem uraz véle. Azt is hallottam az szájából, hogy mondotta: – megbizgatának Szatmárt is, kimene az házbul, felakasztá magát.⁴

8. Testis Stephanus Koda nobilis, annorum circiter 45 juratus examinatus fatetur. Hallotta, hogy Szabó Andrásné annya Solyom Istvánnét nyilván való boszorkánnak kiáltotta, s tanácsul úgy atta másoknak, hogy ha mit kér túllók, adgyanak nékie, mert roszzsul járnak.

9. Az egész sámsoni tanács, mint Koda István, úgy fateallya azon dolgot.

Super qua praevio modo peracta inquisitione et testium fassionibus collectione litteras nostras testimonialies manu subscriptionibus et sigillorum nostrorum appressionibus munitas fide nostra mediante extradandas duximus. Anno et die, ut supra.

Paulus Fodor judlium inclyti comitatus Bihariensis

P. H.

Michael Kisvárdai praefati inclyti comitatus Bihariensis jurassor

P. H.

In libera regiaque civitate Debrecen, 18. Januarii 1714. Authenticatio fassionum testium adversus negotium Solyomné.

Elisabetha Sütös, consors Andreae Nagyházi, annorum circiter 30, authenticata fatetur. Kuldulván[!] Solyomné, az fatens kutyáját kivervén, az kutya csak a tőkéhez csapja magát. Arra mondgya Solyomné: – ahun lelkem, biz az házban szédült el. De cetero nihil.

Maria Pap, Benedicti Borbély consors, annorum circiter 25, authenticata fassa est. A' fatens látta, Nagy Lászlóéknál lakván, hogy feles malacok voltanak, s az háza előtt lévén mondotta Solyomné: – Ilke, adgy nekem edgy malacot! Nagy Lászlóné mondván: – tudod mellyiket? S megmutatván Solyomné, Nagy Lászlóné mondgya: – a' bizony nem adom uram híre nélkül. Arra csak feldül a malac és meghal, s a fatens fel akarja venni, de az asszonya tiltotta, ne nyúljon hozzá. Úgy holtan is kérte Solyomné Nagy Lászlótul, mondotta: – [–], holott megholt már. De azt felelte: – holton is csak add ide. S odaadván, mihelt szemben lévő házába belépett, csak megnyivallott a malac, és kenyeret adván enni, feléledett a házban, mellyet holtan vitt volt be, s az fatens az földről is felemelvén, meg sem mozdult.

Anno 1714. 17. Januarii in libera regiaque civitate Debrecen. Authenticatio fassionis Helenae Szabó, consortis Ladislai Nagy, annorum circiter 38, in negotio Solyomné. Kért Solyomné pecsenyét a' fatenstől, s hogy nem adott, a' kis gyermekének az keze mingyárt elesett, s azontúl pecsenyét vivén által az házához, mivel csak szomszédjában lakott: – mi ördögöt csináltál az gyermekemnek? Arra felelt: – bizonyosan, Ilonám, énnekem is tekerték ki a' térdemet. S mihelt visszamentem az pecsenye adás után, mingyárt semmi gondja nem volt a' gyermeknek, hanem az kezével hajigálódott. Másszor túrót kért Solyomné az fatenstől, s hogy nem adott, mivel nem is volt, azon

éjjel az tehén megholt, mások is sokan látták, másnap általment hozzá és vitt darab orját s kérdé az fatenstül: – bajod van most? Felelt, hogy az, mert tehene elmúlt éjjel megholt. Arra általküldte fiát Sólyomné, hogy lássa meg, ki is megtekintette, mon-dotta: – nem fejik azt soha is, mert megint megeredett[?], azután odamenvén e' fatens, látja, hogy az tehene piheg s feléledett, és azután két esztendeig is nálla volt, de az nyaka nem volt jó s azért el is adta.

Másszor kért az fatenstül egy malacot, de nem akart adni, mivel azt mondta, hogy elmúlt télen adott volna, de el nem vette. Arra mondta: – de bizony enyém az hátulsó, s nem akarván a' fatens adni, hát csak felfogja Sólyomné és halva tartja oda a fatens-hez és kéri, hogy adja néki, talán felélesztheti. Mellyre oda is adván, visszatért, hogy felélesztette, ha meg nem bánná.

Másszor vaját kért Sólyomné a fatenstül, hogy eltagadta, hanem oltást ígért, a'fatensnél lakos Juhászné megmondotta, hogy van vaja is, azután mon[dotta] miért nem adott neki vaját és miért tagadta el, s húsvétra kalácsot sütni akarván, a'gyermeke hát nem szállhat le a'székrül, s felveszi az fatens és rázta, s hát felsugorodott a'lába az gyermeknek, s az fatens ura általment Sólyomnéhoz, ha tudna valamit, gyógyítaná a'fiát. Kire felelt, hogy tudna, az áldott Miatyánkot sem tudná elmondani. Arra mon-dotta [– –] az ember, bizony megöli az kire gyanakszik, s estvére nem lett semmi baja az gyermeknek.

1 Az irat szélén: Authenticatus.

2 Az irat szélén: Authenticata.

3 Az irat szélén: Authenticata.

4 Az irat szélén: Authenticata.

27.

[1715] Gyarmat

A GYARMATI MAGISZTRÁTUS LEVELE BIHAR VÁRMEGYE SZOLGABÍRÁJÁHOZ A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT FAZEKAS MÁTYÁSNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 2. N. 48.

NYOMT. KIADÁSA: Schram 1970–1982. I. k. N. 2. 26–27. p., N. 28. p. 77–78. [Tanúkihallgatás]

¹Nemes és nemzeti Ferencz Deák urunknak a nemes Bihar vármegyének ordi-narius szolgabírájának nekünk nagy jó urunknak ő kegyelmének alázatossággal. Ibi, ubi.

Utrum de eo.

Tudod e, hallottad e, láttad e, hogy váncsodi Fazakas Mátyásné hogy nyilvánvaló boszorkány legyen?

Testis I. Illyés Pál Gyarmathiensis, annorum circiter 48 juratus et examinatus fide mediante fatetur. Hogy Fazakas Mátyásné nyilvánvaló boszorkány, mert ha ő meg nem ett volna, most is szemem volna.

II. Illyés Márton Gyarmathiensis, annorum circiter 38 juratus et examinatus fide mediante fatetur. A lakodalomban meghudgyoztam a pendejét, reám akkor megharagudván mihelyt hazamentem, mingyárt az jobbik tehenem meg akart halni. Megmorgottam magamat másszor reája, semmi gongya nem lett a tehénnek, amelyly más-tul nem volt, hanem Fazakas Mátyásné-tul.

III. Johannes Nagy Gyarmathiensis, annorum circiter 50 juratus et examinatus fide mediante fatetur. Láttam szemeimmal a Fazakas Mátyásné megholt koca disznában lágy héjju tyukmonyakat, amelyly száma nélkül való volt.

IV. Michael Hegelly Gyarmathiensis, annorum circiter 20 juratus et examinatus. Hiti után vallya. Hallottam Pecseri István öccsétül, megérdemlette volna Fazakas Mátyásné, ha eddig régen megégették volna.

V. Illyés Pállné Gyarmathiensis, annorum circiter 30 jurata et examinata. Hiti után vallya. A néző azt mondotta, hogy az Illyés Pál szemét a ház megett földházban lakó vastag aszszony ette meg, a másikat akarja elrontani. 2. Hallottam a bábátul Vamcsodon: – édes Illyésném, Fazakasné megörle engemet az éjjel a váncsodi malomban.

VI. Illyés Mártonné Gyarmathiensis, annorum circiter 30. Hiti után vallya. A rucá-im igen kezdetek halni, e kegyelmed dolga hitem szerint, mert ha ide nem jöttem volna, nem holt volna meg egy is, énnekem sem jót, sem roszzat reá nem szóllott, csak elhagatta. A leányom igen beteg volt, reája gyanakottunk.

VII. Nagy Jánosné Gyarmathiensis, annorum circiter 80. Hiti után vallya. Hallot-tam Szappanostul, tiszta boszorkány Fazakasné.

VIII. Kis Györgyné Gyarmathiensis annorum 25. Hiti után vallya, Kunné azt mon-dotta sokszor, az ő lábát Fazakasné ette meg, de olly világ lesz, hogy megégetteti Fazakasné-t.

Mi nemes Zaránd Vármegyében Gyarmathon lakó bírák és esküttek köteleessé-günk és parancsolatunk szerint ezeket jó lelkiismeret szerint megeskettettvén kegyel-metek eleiben küldöttük.

Bagó Mihály – bíró

Hajtor Ferencz – eskütt

Biró István – eskütt

Pecseri János – eskütt

Kis Márton – eskütt

caeterique senatores privilegiati Gyarmath

P. H.

I A levél külzetén.

1752. március 21., Biharújfalú

BIHAR VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
MELÁKNÉ CIGÁNYASSZONY ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 1. N. 54.

Anno 1752 die 21. Martii in possessione Biharujfalu pro parte inclyti magistratus peracta inquisitio contra zingaram Melakianam.

De eo utrum?

1. Tudgya e, látta e a tanu cigány Meláknénak varáslását, és az mi módon esett múlt esztendőben aratás végén voltaképpen, valya meg, és mit csalt tőle?
2. Ezen dologban kit tud jó tanunak lenni?

1. Testis Eva Földessi, consors Stephani Nyúzó Biharujfalusiensis, annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Ad 1. Az aratás végén utrumban nevezett Melák cigánné a' fatenshez csötörtek napon jövéen mondotta, hogy ha ő neki igazán kiadnák a meglelt pénzbul, ő tudná megmutatni az pínzt, hol légyen. A sebjébül kivéven egy nagy aranyat mondván: – lelt pénzbul adták ezt énnekem. Azmint is az ablak alatt lévén egy kis kert, egy száraz almafa alatt mondotta, hogy ott vagyon egy fejer kantával a pénz elásva, és kért egy fekete tyukot, és tizenhét garast, mely pínzt és tyukot adván cigánnénak, azon tyuknak torkába elevenen tette nevezett 17 garast, és avval elment. Ugyanazon nap, úgymint csötörteken, bizonyos mesterséget házához hozván a fatensnek, az ki is mintegy kisded tányér nagyságú, sárga vala és fényes markolattya lévén, mellyet kezibe adván a tanunak, mondotta nevezett cigánné: – nyissa meg kiend a ládát, adgyon kiend egy arannyal varrott inget. De nem lévén benne, az ura ezüsttel varott nyakravalóját, 5 forintost, egy patyolat ingvállat 2 rénes forint 34, egy gyöngyes tött poltura 17, párna héjat pro denariis 68., lepedőt pro denariis 68. Ing, lábra való pro floreno 1., egy font borsot pro 1 rénes forint 34. Kért [–] kender és lent pro 1 rénes forint 34., egy itze vaját pro [–] 34, item 8 rénes forintot. Kenyeret egyet, egy sajtot adott azon cigánnénak, és egy új zsákot, mellyet mondotta, hogy megégeti, és annak hamuját az pínznek helyire teszi. Másnap, úgymint pénteken előjövén nevezett cigánné mondotta: – no, vigyázzon kientek, mert azon fa alatt tűz fog támadni, az hol pénz vagyon. Azmint is a fatens vigyázzván azon estve, mint egy kút ágos magossága látzatott a világosság. Szombaton ismét előjövén nevezett cigánné, mondotta, hogy szúnyokhálóba elhossa a lelt pínzt. Azmint is a tanu két szúnyoghálót előhozott, de az nem tedcett, mondván, csak egy lepedőbe jövek, mint halál, és sebbül ki vévén egy rakás penésszes pínzt, az asztalra töltvén mondotta: – itt a pénz. Ismét viszzatette a sebjébe, és abbul adott a fatensnek egy máriást, mondván, holnap vasárnap mennyen templomba, Isten nevibe adgya azon máriást. De nevezett máriás

sebjébül hova lett a tanunak, nem tudgya, és szombaton estve megírt cigánné el is szökött. Azután megfogtatván azon cigánné Debreczembe, nevezett portékából némely része visszatért a' fatensnek.

2. Testis Elizabetha Ujfalusi, relict Michaelis Szilágyi Biharujfalusiensis, annorum circiter 46 jurata examinata fatetur. Ad 1. A tanu házához jöven nevezett cigánné szerda napon, melynek is nem igen jó szót adott a tanu, arra Melákné mondotta: – ha tudna kegyelmed mint én, nem úgy beszélne, mert kientek kamarájában egy bogrács pénz vagyon. Azmint is tanuval bémenvén kamarába, szegletin egy araszni földet ásott, az honnan egy penészes petákat, négy polturást, és négy grajcárt vett fel, mondván: – ez az első jele a pénznek. Azután tovább is ismét egy arasznyira ásván, egy ásóval, mint egy tenyérszemet mutatott, és késivel kopoktatta: – itt a pénz, hanem kilenced napra fel lehet venni, de férfiaknak nem kell mondani. Azmint is azon ásást nevezett cigánné behúzta, és lelt grajcárukból edgyet adott a tanu menyinek, mondván: – Isten nevébe kell adni. De azon grajcár harmad nap mulva a sebjébül hova lett, nem tudgya a fatens. Azon alkalmazhatósággal adott nekie egy új szunyoghálót, circiter 2 rénes forintokat, egy párna hűjját circiter 34, egy fél gomolyát, fél kenyeret, és 15 polturát és két poltura ára szappant. Azután azon cigánnét a fatens nem tudgya, hova lett.

3. Testis Judittha Balogh, consors Joannis Nyúzó Biharujfalusiensis, annorum circiter 25 jurata examinata fatetur. Ad 1. A tanu Nyúzó Istvánné ágyával edgy háznál lakván, látta, hogy aratás végén utrumban nevezett Melák cigánné csütörtök napon házhoz jöven mondotta, hogy ha ő neki igazán kiadnak a meglett pénzéből, ő tudná megmutatni az pénzt, hol legyen. Sebjébül kivéven egy nagy aranyat mondván: – lelt pénzéből adták ezt énnekem. Azmint is ablak alatt lévén egy kis kert, egy száraz almafa alatt mondotta, hogy ott vagyon egy fehér kantával pénz elásva, és kért egy fekete tyukot, és tizenhét garast, mely pénzt azon tyuknak torkába tette elevenen, és avval elment. Ugyanazon nap, úgymint csütörtöken, bizonyos mesterségit házhoz hozván, az ki is mintegy kised tányér nagyságú vala, és fényes markolatya lévén, melyet tanu ágyának kezibe adván mondotta nevezett cigánné: – nissa meg kiend a ládát, adgyon kiend egy arannyal varrott inget. De nem lévén benne, az ura ezüsttel varrott nyakra valóját 5 rénes forintosat, egy patyolat ingvállat 2 rénes forint 34., egy gyöngyes tött poltura 17., párna hűjját [dénár] 68., lepedőtt pro denariis 68., ing, lábra való pro [floreno] 1., egy font borsot, 1 [forint] 34 dénár Két [font] kendert és lent [forint] 1. [dénár] 34., egy itze vaját [dénár] 34., kenyeret edgyet, egy sajtot, az ánya adott azon cigánnénak egy új zsákot, melyet mondotta, hogy meg ígeti, [– –] annak hamuját a pénznek helyire teszi. Másnap úgymint pínteken nevezett cigánné előjövén mondotta: – no, vigyázzon kientek, mert azon fa alatt tűz fog támadni, az holl pénz vagyon. Azmint is a fatens ágyával edgyütt vigyázzván azon estve, mint egy kútt ágos magossága látatott világossága. Szombaton ismét előjövén nevezett cigánné, mondotta, hogy szunyoghálóba elhozza a lelt pénzt, az mint is az ánya kétt szunyoghálót előhozott, de az nem tedcett, mondván: – csak egy lepedőbe jövek, mint halál. És sebbül kivéven egy rakás penészes pénzt, azt asztalra töltvén mondotta: – itt a pénz. Ismét viszszatette az sebjében és abbul adott az ágyának egy máriást mondván, holnap vasárnap, mennyen templomba, Isten nevébe adgya azon máriást. De nevezett máriás az ágyának sebjébül hova lett, nem tudgya, és szombaton estve megírt cigánné el is

szökött. Azután megfogattatván azon cigánné Debreczenben, nevezett portékából némely része visszatért az ágyának.

4. Testis Sára Rác, consors Michaelis Szillagi Biharujfalusiensis, annorum circiter 25 jurata examinata fatetur. Ad 1. Szillagi Mihálynéval, napa aszonyával egy háznál lakván a tanu, látta, hogy nevezett Melákné jött szerda napon az házhoz, melynek is tanunak az napa nem igen jó szótt adott, arra Melákné mondotta: – ha tudna kegyelmed, mint én, nem úgy beszélne, mert kientek kamarájába egy bogrács pénz vagyon. Azmint is napával és a tanu bémenvén, kamara szegletin egy arasznyi földet ásott Melákné, az honnan egy penésszes petákot, négy polturást és négy grajcárt vett fell, mondván: – ez az első jele a pénznek. Azután tovább is ismét egy arasznyira ásván, egy ásóval, mintegy tenyérni rezet mutatott, és késivel kopoktatta: – itt a pénz. Hanem kilenced napra fell lehet venni, de fírfiaknak nem kell mondani. Azmint is azon ásást azon cigánné behuzta, és lelt grajcárokból edgyet adott a tanunak, mondván azon cigánné: – Isten nevibe kell adni. De azon grajcár harmad nap mulva tanunak a sebjébül hova lett, nem tudgya. A tanu azon alkalmatossággal adott nekie ágyra való szűr ponyvát, circiter [floreni] 2, jegy kötőjit, pro [florenis] 2., párna héjjat pro [floreno] 1., [denariis] 18., paplonra való varrott gyolcs pro floreno 1. Azután azon cigánné elment, nem tudgya, hova.

Super quibus praevio modo exactis testium fassionibus praesentes extradedi literas testimoniales, actionis loco, die, mense et anno, ut supra.

Ignatius Námeny[?] comitatus Bihariensis ordinarius iudlium
mp

29.

1752. június 16., Telegd

TELEGD MEZŐVÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
DOBOS MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 2. N. 65. Fol. 1–2.

De eo utrum

1. Tudgya e vagy hallotta e a tanu Dobos Mihálynénak szájából, hogy valakit igérettel és adománnyal is kért és kényszerített volna, hogy őneki csinálna vagy csináltatna valamit ollyast, hadd szökhetne el ő Erdélyi Istvánnal?

2. Hallotta e a tanu Dobos Mihálynénak szájából, hogy mondotta, akárminemű baja légyen nékie a tanácsal, de ha ő egy marék port levethet a bírák előtt, ő reája törvényt nem tehetnek?

1. Testis Joannes Sarkadi, Telegd, annorum circiter 28 juratus examinatus fassus est. Ad 1. Nihil. Ad 2. A fatensnek valamely törvényes baja lévén, és búslakodván kérddte Dobos Mihályné, miért búsul. Azt megmondván arra tanította, menjen el a temetőben és kilenc halott temetésérül végyen 9 darabocska földet, és amikor a tanács előtt baja lesz, békívják a házban, vesse el és semmit nékie nem árthatnak. Magáru mondotta, amennyi baja nékie eddig volt, elveszett vagy megholt volna ő, ha azt nem cselekedte volna. Azt is mondotta, a gyermeket is könnyű az apja formájára építeni, ha más csinálja is, és arra a maga gyermekeit hozta be például, hogy nézze meg a fatens, azok ollyak, mint az apjok, penig azokat is nem mind az apja csinálta.

2. Testis Maria Bohos, consors Petri Maros, servilis Telegdiensis, annorum circiter 24 ad foelicem partum examinata fassa est. Ad 1. A fatenset sok rendben elővette Dobos Mihályné és kényszerítette, hogy vagy maga ha tudna csinálna, vagy penig mással csináltatna, vagy a fatens maga anyjával ollyan mesterséget, had szökhetne el ő Erdélyi Istvánnal. Kérddte a fatens: – nem ismerem van e gyermeke? Mondotta: – van őt. Mondotta a fatens: – hát hogy hadná el Erdélyi Istvánnal a gyermekeit is? Kérddte s mondotta, hogy vagyon. S mondotta: – hát azt a két házat miért zavarná úgy meg? Arra mondotta, csak elhadná bizony ő, és ígért is a fatensnek egy pár csizmát és egy veres keszkenőt, csak csináltasson. A fatens feddette a szándékáru. Tovább azt is mondotta, Erdélyi István ha hozzá mégyen, enni ad, innya ad, fejét mi megmossa, mégis utánna nem jár, már a nyomát is felvette, három nap a pendeje korcában hordozta, mikor sütött, a kemencében betette, ott megtűzessítette és kivette, reá vízellett és úgy mondotta, úgy fűlön szíve lelke Erdélyi Istvánnak őhöz, mint a víz tett azon a tüzes nyomon. Kérddte a fatens, ki tanította az babonaságra? Mondotta, egy asszony, de ki, nem nevezte. Más alkalmatossággal azt is mondotta, mikor ki volt terítve az Erdélyi István lábravalója, odament és a madcagát elvágta, azt is odadta egy asszonynak, hogy csinálja meg, de az is haszontalan, mert mégsem jár úgy utánna Erdélyi István, amint ő szeretné, nem is jár már őhöz, nem is veszen nékie semmit.

3. Testis consors Joannis Szűcs Elisabetha Gombos, Telegd, annorum circiter 30 jurata, examinata fassa est. Ad 1. Az olá csordásné ollyas babonás lévén, az fatens szomszédgyában lakván Dobos Mihályné odament, ott együtt beszéltek, de a fatens jóllehet igyekezett hallgatni mit beszélnek, de egyebet nem értett, hanem hogy a csordásné lelkére mondotta, hogy egyebet Dobosnénál nem szeret, de kicsoda, nem érthette.

4. Testis Anna Szendrei, consors Joannis Nagy, Telegd, annorum circiter 26 jurata, examinata fassa est. Ad 1. A fatens látta, hogy odament az olá csordásnéhoz Dobos Mihályné, a fatens penig a Szűcs János kertjében lévén, odamentek, hallgatták mit beszélnek, de mivel néha oláhu, néha magyarul beszéltek, egyebet nem értett, hanem hogy az olá csordásné lelkére mondotta, az Isten büntesse meg az ő lelkét, a másikat nem szereti, hanem őtet, Dobos Mihálynét. Sőt Dobosné panaszkodott, hogy oda mégyen hozzája, ott eszik-iszik, a gyermekétől megszakasztja, úgy adja nékie, de azzal csak elmégyen a házatul. Ezt penig Erdélyi Istvánru mondotta.

Super qua praevio modo peracta inquisitione testium fassiones bona fide connotantes pro futura iurium cautela inquiri facientes usuali oppidi nostri sigillo roborantes extradidimus. Tèlegd, die 16. Junii, 1752.

Judex et jurati Tèlegdienses

P. H.

Per juratum oppidi notarium extradatae mp.

30.

BIHAR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZILÁGYI PÁL FELESÉGE
VÁSÁRHELYI JUDIT ÉS SZOLGÁLÓJA KOCSIS ANNA ÜGYÉBEN

I.

1752. december 10., Kismarja

AZ IRAT: A: HBML IV. A. 6/b. 2. N. 65. Fol. 141.

Inquisitio magistratualis contra conthoralem Pauli junioris Szabó, filiam Pauli Szilágyi taliter peracta est, uti sequitur, in oppido privilegiato Kis Mária die 10. Decembris anni 1752.

De eo utrum

1. Tudgya e, látta e, hallotta e a' tanu, hogy iffju Szabó Pálné azt mondotta volna, hogy csak által látta már, hogy míg a' boszorkányságot meg nem tanullya, addig a' lába szára meg nem gyógyul?

2. Hát azt látta, hallotta, tudja e a' tanu, hogy már azon lába szára meggyógyult volna?

3. Ugyan még azt mondotta volna, hogy az ő lábát az édes atya és maga férje ették volna meg, és ha az édes atya, sit venia, ganéjját kaphatná, azzal meggyógyulna.

4. A vagy az tanu nem tud e valamelly olyas állapotot hozzája, mellyből Szabó Pálnének valamelly boszorkánysága ki tettezenék?

5. Kit tud a' tanu ebben a dologban jó tanunak lenni sat?

Testis 1. Relicta Stephani G. Szabó jurata examinata fatetur ad 1. Világossan hallotta a fatens szájából Szabó Pálnének, hogy addig meg nem gyógyul a' lába szára, míg a' boszorkányságot meg nem tanullya. Ad 2. Nihil. Ad 3. Hallotta a' fatens Szabó Pálnétől, hogy az édes atyára és a' férjére vagyon minden gyanúsága, és Pandával addig leselkedtek, hogy ellopván az édes atya, sit venia, ganéjjában, felakasztották a' füstre, és a' maga kisleánya olyan nyavalyában volt addig, míg onnét le nem vették, hogy, sit venia, sem nem ganéjbolhatott, sem nem hudyozhatott. Ad 4. et cetera nihil.¹

Testis 2. Conthoralis Georgii Panyolai jurata examinata fatetur ad 1., 2. Nihil. Ad 3. Maga szájából hallotta a' fatens Szabó Pálnénak, hogyha az atyja ganéjjában kaphatnának, azzal meggyógyíthatnák a' lábát, de Pandával egész heted szaka is elleselkedtenek, mégsem kaphatják. Caetera nihil.²

Testis 3. Consors Stephani Szabó jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3. Nihil. 4. Látta a fatens, hogy a seprőnek közepit megsózta és az ágya alatt tartotta, a négy szegletiről a háznak a ház közepire seprette a szemetet, a lajtorja fogára lakatot akart vetni, a' tehénnek farkában gombostűt, nyír ágat dugott, a zsákban kölest, lisztet és edgyetmást öszveszedett, mellyért a fatens megverte.³

Testis 4. Consors Petri Jano jurata examinata fatetur ad 1., 2. Nihil. Ad 3. Maga tulajdon szájából Szabó Pálnénak hallotta a fatens, hogy tulajdon akinek ötlet a fűvő széltől kellene oltalmazni az atyjától, és aki hozzája közelebb vagyon, attól vagyon minden baja. És ha az atyja, sit venia, ganéjját kaphatnák, azzal meggyógyulna, más-szor is mikor meggyógyult a' lába, azzal gyógyult meg. Ad 4. et caeterum nihil.⁴

Testis 5. Consors Stephani Molnár jurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Már nem sebes a lába. Ad 3. Úgy mondotta Szabó Pálné, azt hallotta a fatens maga szájából, hogy a' ki ötlet megette, közléről való atyjafia, és a' ganéjját hogy ellopatta volna annak, akire gyanakszik. Caeterum nihil.⁵

Testis 6. Stephanus Kéri juratus secundum obligationem fatetur. Ad 1. Maga szájából Szabó Pálnénak hallotta a' fatens, hogy míg a' boszorkányságot meg nem tanul-lyá, addig a' lába szára meg nem gyógyul. Ad 2. És már hogy meggyógyult a' lába szára, abból conjiciállyá a' fatens, hogy sem nem panaszkodik, sem nem emlegeti a' sérel-mét. Ad 3. Ugyan azt is hallotta a' fatens Szabó Pálnétól, hogy az édes atya és maga férje ették volna meg a' lábát, s hogy mondotta a' fatens: – miért mondja azt, ha majd keresik, mit felel. Arra felelte, hogy ő bizony reájok vall. De caeteris nihil.⁶

Haec inquisitio judiciaria peracta est coram omnibus iudicibus et juratis oppidi praefati per juratum ejusdem oppidi notarium Joannem Szetsei mp.

II.

1752. december 11., Váradolaszi

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 2. N. 65. 139–140. fol.

Anno 1752. die 11. Decembris occasione sedis revisoriae captivorum inclyti comi-tatus Bihariensis in oppido Várad Olaszi celebratae.

Levata causa egregii Josephi Marsovszky qua praefati inclyti comitatus procura-toris fiscalis ut actoris contra et adversus Juditham Vásárhelyi, Pauli Szillagyi uxorem et Annam Kocsis ejus servilem ancillam Kis Marjaiensem velut incattam, qua occa-sione idem fiscalis inhaerendo suis privilegiis contra praefatas incattas actionem dete-git sequentibus, qualiter eadem incattae nescitur unde commotae quove maligni spiritus instinctu ad id inductae, mentionatum Paulum Szillagyi trucidare intentiona-tae sunt, prout et effectus ex plagis tam crudelibus, ne mendicus factus sit, per vicinum

conclamatione interruptis subsecutus fuisset, nisi idem vicinus supervenisset et insuper salutis humanae immemores vi pacti impliciti vel expliciti cum daemone infernali contracti varia magica specimina producere, inter reliqua carpento splendido ad distantiam multorum milliarium ex loco habitationis ope infernalis aurigae vehi et revehi velut haec ex testium inquisitione sub A contentorum auditu clara essent. Item serpentes coctos in finem magicum vorare, instrumenta magica varia domi reperta conservare, taliterque tam hominibus, quam et animalibus irrationalibus uti semel de nocte invinculatarum una nuda ad vaccam visa est, nocere nil formidassent. Et quia magia et quaeque superstitiones tam jure divino, quam humano, notanter Sancti Stephani libro II. capite 31. sub gravi anima adversione prohibita esset, juxtaque patriae consuetudinem ejusmodi sagae voragine ignis e gremio proborum extingui assolerent, ideo comperta rei veritate cupit fiscalis easdem incattas praevia earundem in casu adaequatae probae in supplementum satis pro eliciendis etiam complicibus torturae subjectione earundem pro demerito, aliorum vero salutari exemplo rogo apponi et taliter vivas concremendas decerni. Reservat reservanda.

Pro invinculata Szilagyiana captivarum advocatus reponit sequentibus: actio fiscalis bimembris esse videtur, verberationis scilicet, vel attentati mariticii, et magiae. Primum quidem in aliqua parte etiam per illam recognoscitur, quod scilicet cala ipsum tunderit, sed cum exposita crudelitate factum esse nec probatur, nec per incattam recognoscitur, et hoc ex eo, quod maritus illam prius verberaverit, uti ambo recognoverunt, sufferi debet. Quoad aliud membrum varias quidem remotas circumstantias testes inferunt, sed nihil de crimine actionali probant. Quare siquidem negotium hocce probas luce meridiana claviore requireret, talibus non existentibus et propria invinculatae praetensa blateratione sine corpore delicti nihil operari valente, cupit eandem simpliciter absolvi. Quoad aliam porro Panda vocatam nihil nisi ex hujus prioris blateratione prodit, quae ex praemissa ratione pariter nihil operatur, quare hanc quoque absolvi cupit.

Pro actore 1. criminis membrum licet pars primi ordinis incatta coram figura inclyti iudicii qualificare vellet, clarum est, et quoad secundum siquidem pro tortura indicia sufficientia evenirent, cupit partes incattas sententia interlocutoria mediante torturae subijci. Reservat reservanda.

Pro incatta

Primum actionis membrum plane in nullam considerationem venire potest, quia maritus prius verberavit uxorem, et illa ex justo dolore cala tantum reverberavit, quod ambo recognoverunt in figura juris, et nec testes aliud inferunt. Membrum secundum pariter cessat, quia indicia ad torturam in articulo 60. praxis criminalis descripta non reperiuntur. Quare cupit ut supra, tam hujus, quam alterius absolutionem.

Pro actore inhaeret prioribus et dicit circumstantias actionalis magiae indicia efficientes applicabiles esse etiam punctis articuli praecitati praxis criminalis 60. eo, quod 1. Variarum res usui alio minus applicabiles in domo incattae repertae sint, 2. quod in inquisitione sub B mentionatam puellam prius convalescere non posse, nisi magiam percipiat, itaque aliud inferri non potest, quin eandem instruere voluerit. 3. Quod quibusdam minata sit. Quare petit, ut prius et reservat.

Pro incatta. Quod probae praetensae, quod articulo 60. non convenient, legenti patet, quia haec nulli magicum nocumentum minabatur, nullae res tales apud ipsam repertae sunt. Quae autem praetensive tales allatae sunt, nullatenus pro magicis probatae sunt. Observatur ultro testes esse singulares et de distinctis rebus fatentes, quae nullatenus probam integram efficerent. Quare, ut supra. Testis 12. per illam corruptam esse praetendit, et ideo ex passione fatetur, per consequens fassio ejus subsistere nequit.

III.

1752. december 12., Kismarja

A VÁDLOTT VÁLASZA A TANÚVALLOMÁSOKRA

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 2. N. 65. Fol. 142.

Primae testis dictum Pauli Szabó conthoralis recognoszkállya, hogy az ura látván nyavalyáját, tréfából mondotta, hogy; – tanully boszorkányságot, talán elvesz rólad ez nyavalya. És akkor én sírtam, az uram nevetett, és nem egyebet mondottam az első tanúnak. Ad 3. Azt is recognoszkállya, hogy minden gyanúja volt attyára és férjére, mivel Panda leány mondotta és látta is, hogy az ganéjját az füstre felkötötték az apjának, és azt cselekedte Panda.

Szabó Pálné recognoszkállya az második tanu mondásának is valóságát.

3. Szabó Pálné Molnártul hallotta, nyírfa ágbul való söprőt megsózni jó volna. Az többit tagadgya, hanem a szolgálójára hárította 3. tanu vallását.

Quartae testis omnia confirmat, hanem tavaly is meggyógyult.

Conthoralis Stephani Lusok in figura judicii examinata 12. Decembris 1752. Látam, hogy a söprűt megsózta és a söprűt felállította az tövivel lefele az ajtó megé. Et etiam Szabó Paliana confirmat.

Quintae testis fassionem Szabó Paliana cognoscit.

Sexti testis dicta confirmat Pauli Szabó conthoralis. 12. Decembris 1752.

1 Következő sor, a lap szélén: Authenticata 12. Decembris 1752. confirmat.

2 Következő sor, a lap szélén: Authenticata confirmat 12. Decembris 1752.

3 Következő sor, a lap szélén: Authenticata confirmat 12. Decembris 1752.

4 Következő sor, a lap szélén: Authenticata confirmat 12. Decembris 1752.

5 Következő sor, a lap szélén: Authenticata confirmat 12. Decembris 1752.

6 Következő sor, a lap szélén: Authenticata confirmat 12. Decembris 1752.

KISMARJA MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA MÉSZÁROS ISTVÁNNÉNAK
SZABÓ GÁSPÁR ÉS FELESÉGE ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

I.

1763. január 27., Kismarja

AZ IRAT: C: HBmL IV. A. 6/b. I. N. 67.

Ad requisitionem legitimam Stephani Mészáros contra Casparem Szabo et consortem ejus, inquisitio haec iudiciaria sequentibus est peracta.

Utrum de eo?

1. Tudja é, látta, hallotta é a tanu, hogy Szabó Gáspár uram házanként azt beszéllette volna, hogy az ő kegyelme feleségének a' lábát tulajdon a Mészáros István uram felesége vesztette volna meg?

2. Hát ezen kívül Szabó Gáspár uramtól, vagy a feleségétől a' fatens minémű beszédekot hallott Mészáros Istvánné ellen, és hogy Pipásnének nevezte volna Mészáros Istvánnét?

3. Nevezzen jó tanut.

Testium fassiones.

1. Testis Johannes Beteges, annorum circiter 47 adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. A fatens Szabó Gáspár urammal dolgozván, hallotta ő kegyelmétől a' fatens, hogy mondotta: – az ilyen adta boszorkányai, megették a feleségemet, ehen ez a Mészáros Istvánné ette meg edgyik. Ad reliqua nihil.

2. Testis Stephanus P. Nagy, annorum circiter 27 adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. A fatens hallotta, mind Szabó Gáspártól, mind a feleségétől, hogy mondták, gyanakszanak Mészáros Istvánnéra, hogy ő kegyelme vesztette volna meg Szabó Gáspárné lábát. Ad 2. Szabó Gáspárnétől hallotta a' fatens, hogy mondotta, Mészáros Istvánné aznap, a' mellyen a' nyomoruság esett rajta, megfenyegette, ezt mondván, leülteti. És akkor estve a' földhöz verték Szabó Gáspárnét, ugyan nyegegett belé.

Ad 3. Nihil.

3. Testis consors Francisci Nagy, annorum circiter 28 in statu praegnanti existens examinata fatetur. Ad 1. A fatens mind Szabó Gáspártól, mind a feleségétől nem egyszer, sem kétszer világosan hallotta a Szabó Gáspár házánál, hogy mondták, Mészáros Istvánnéra gyanakszanak, hogy ő kegyelme ette volna meg a Szabó Gáspárné lábát. Ad 2. Nihil. Ad 3. Szabó Mihálynét valya tanunak.

4. Testis filia senioris Michaelis Kocsis, Sara Kocsis, annorum circiter 22 adjurata examinata fatetur. Ad 1. A fatens Szabó Gáspárnétől hallotta, midőn a' Mészáros István gyermeke a' múlt esztendőben megholt, hogy mondotta, annak köszönnye Mészáros Istvánné, hogy a' fattya megholt, mert a tömlőcbe rothadt volna el, mert az ő lábát Mészárosné ette meg. Ugyan Szabó Gáspártól hallotta a' fatens, hogy mondotta, gyanúra megfogatja Mészáros Istvánnét, mert a' feleségét megfenyegette, s a' lábát megette. A fatens azt is hallotta Szabó Gáspártól, hogy mondotta Mészárosnének: – Pipásné. Ad 3. Nihil.

5. Testis consors Johannis Sarkadi, annorum circiter 34 in statu praegnanti existens examinata fatetur. Ad 1. A fatens hallotta Szabó Gáspártól, és a feleségétől, egyenlően, minden lelki gyanujuk Mészáros Istvánnéra vagon, mert Szabó Gáspárnét megfenyegette. Ad reliqua nihil.

6. Testis virgo quondam Michaelis Gerecse, Sara Gerecse, annorum circiter 16 adjurata examinata fatetur. Ad 1. A fatens Szabó Gáspárékhöz menvén, hallotta Szabó Gáspárnétől, hogy mondotta: – Mészárosné a' kutyától született megette a' lábamat, de meg is mondá a' gazda, ha minden jószágát reá költi is, Mészárosné megfogattyá és a tömlőcbe viteti. Ad reliqua nihil.

Praesens copia parti requirendi pro futura iurisdictionis cautela cum suo originali conformis extradata est in oppido privilegiato Kis Marja, 27. Januarii, 1763.

Per juratum ejusdem notarium Johannem Perjés
mp.

II.

1763. február 4., Kismarja

AZ IRAT: C: HBmL IV. A. 6/b. 1. N. 67.

Additamenta.

7. Testis junior Stephanus László, annorum circiter 32 adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. A fatens nem hallotta, hogy Szabó Gáspár, vagy felesége mondották volna, hogy a' Szabó Gáspárné lábát Mészárosné ette volna meg, hanem hallotta azt, hogy mondotta Szabó Gáspár, nem tudja, a' feleségének a lábát megették e, vagy mi lelte, ihol éppen nem dolgozhatik. Ad 2., 3. Nihil.

8. Testis senior Michael Kocsis, adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. A fatens háznál lévén egy estve Szabó Gáspár, a' felesége nyomorúságát előhozván mondotta, senkire egyébre nem gyanakszik, hanem Mészáros Istvánnéra, és gyanúra megfogatván tömlőcbe viteti. Ad reliqua nihil.

9. Testis consors Stephani P. Nagy in statu praegnanti existens examinata fatetur. Ad 1., 2., 3. Nihil.

10. Testis relicta quondam Stephani Lakatos, adjurata examinata fatetur. Ad 1. A fatens nem tudja, hogy Szabó Gáspár azt mondotta volna, hogy az őkegyelme

feleségének a' lábát Mészáros Istvánné ette meg, hanem Szabó Gáspárnétól hallotta a' fatens, hogy mondotta, miolta Mészárosné megfenyegette, azólta fáj a lába. Ad 2. et 3. Nihil.

11. Testis Franciscus Bakó, adjuratus examinatus fatetur. Ad 1., 2. et 3. Nihil.

Hoc quoque additamentum cum suo vero originali in omnibus sui punctis conferre extradatum est die 4. Februarii, 1763.

Per juratum notarium Johannem Perjes extradatur mp.

32.

1763. november 24., Gyula

A VÁRADI PÜSPÖKSÉG VIZSGÁLATA GALBÁCS JÁNOS GYULAI BÍRÓ ÉS FELESÉGE,
PÉCSI ZSÓFIA VÁLÓPERÉBEN

AZ IRAT: A: HBml IV. A. 6/b 2. N. 65.

Nos infrascripti praesentibus recognoscimus, quod vigore gratiosi executi illustrissimi ac reverendissimi domini domini Adami e liber baro Patacich de Zajezda episcopi Varadiensis inclyti comitatus Bihariensis supremi ac perpetui comitis utriusque [– –]causae ac [– –] matrimonialis actualis intimi consiliarii mandati compulsorii ad instantiam honestae foemiae Sophiae Pécsi die 4. mensis Octobris anni 1763. emanati nobisque exhibiti sequentem a denominatis et ad sedem Dei evangelica adjuratis ac seorsim examinatis testibus in negotio infra notato excepermius fassionem et experti simus certudinis veritatem secundum subsequens.

De eo utrum?

1. Tudgya é nyilván a tanu? S honnét? Avagy hallotta é, s kitúl? Hogy Galbács János az elébbi feleségével mitsodás életet élt, tudniillik ötet illendő betsületben tartotta é, mint szintén az házasságbéli egység kívánnya, vagy pedig illetlenül traktálván, hurtzolta, verte, kínoztá. Ha úgy, minémü veréseket tett rajta, nevezetesen, és kínzásokat?

2. Minémü erkölsü ember Galbács János maga viselésében? Úgymint visszavonó é, trágár, vagy fajtalan beszédü é, az aszszonyi nem körül szemtelen kapdosásokkal élő é? S valaha ez, vagy amaz tselekedetéért büntettetett é meg valaha valaki által, s ki által neve szerint?

3. Az elébbeni felesége panaszolkodott é Galbács János tehetetlenségéről, vagy tehetetlenségét hánta é szemére Galbács Jánosnak ez, vagy illy forma szókkal: – Tehetetlen vagy te, tsak két rét gyugdosod belém, de haszontalan. Ha én meghalok, nem fogsz te több aszsonnyal közösködni. Hát e mostani feleségével

4. Mikép élt Galbács János? Verésekkel, s más egyéb módokkal hurtzolta, és üldözte é? Ha hurtzolta és üldözte, mikép, és minémü eszközökkel verte, s veréseken kívül

kergette é ellenségesen és kegyetlenkedve, úgyhogy másoknál kellett magát megvonni előtte. Mindezek hányszor estek, s minémű idő tájban? Éczaka é, vagy nappal?

5. Hány esztendeje mióta elvette e mostani feleségét, Pécsi Sofiát Galbács János, s miuta egygyütt élnek, jelentette é ez is, hogy tehetetlen volna, s panaszkodott é az iránt is, hogy tehetetlensége mián tsak az ujjával piszkálná? Melly miatt a vér fölbuzdulván benne, sokszor fertőzést is szenvedett volna?

6. Minekutánna már házasságbéli együttélések alatt két esztendeig egygyütt háltnak volna, s azután pedig tsak néha néha, panaszkodott é Galbács János, feddőzven, s kik előtt, hogy felesége, Pécsi Sónia vele nem hálna? Ha feddőzött, mit felelt arra a felesége? Mondotta é ezen, vagy illy forma szókat: – minek kednek a feleség, mikor semmit sem tehet? Ha mondotta:

7. Mit adott erre feleletül Galbács János? Tudniillik felelt é ezen szókkal, vagy illy formákkal: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hálly velem. Mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a mén lovat, s tégyen az eleget.

8. Gyógyíttatta é magát Galbács János tehetetlenségéről, s hol, és ki által, s mit felelték azok néki tehetetlensége iránt?

9. Próbált é mást is valakit ezen a feleségén kívül Galbács János, mióta ezzel egygyütt van? S kicsodát, s annak tehetett é valamit vagy sem, s adott é valaha valamit bé a feleségének serbe, s mit?

10. Kit tud mindezekre magán kívül jó tanunak lenni?

1. Testis Andreas Székelyi cauponarius oppidi Ungarici Gyulensis catholicus, annorum 39, sub corporali iuramento examinatus fassus est. Ad 1. Nem tudgya, s nem is hallotta, hogy Galbács János az előbbi feleségével rosszul élt volna, hanem ellenben illendő betsületben tartotta őtet. Ad 2. Nem látta a tanu Galbács Jánosnak az aszszonyi nem körül szemtelen kapdosásit, vagy hogy efféléért meg büntettetett volna, sem egyéb fajtalan beszédgyét nem hallotta, hanem mikor borotskás, ezeket szokta mondani: – szűrj Jankó, szűrj. Mellyet a tanu ilyenképpen magyaráz, hogy német nyelven azt akarná mondani, s.v.¹ Ad 3. Nem hallotta, hogy az elébbi felesége panaszkodott volna Galbács János tehetetlenségéről, sem hogy illy forma szókkal hánta volna szemére: – tehetlen vagy te, tsak két rét dugdosod belém, vagy hogy azt mondotta volna néki: – ha én meghalok, nem fogsz te több aszszonnyal közösködni. Ad 4. Nem tudgya, nem látta, és nem hallotta, hogy Galbács János e mostani feleségét verte, hirtzolta, vagy üldözte volna, úgyhogy mások házánál kellett volna magát megvonni. Ad 5. Negyedik esztendőre mégyen, hogy e mostani feleségét elvette Galbács János, de ennek előtte a tanu soha senkitül nem hallotta, hanem mármost tele vagyon vélle a város, hogy Pécsi Sónia nem szereti az urát, Galbács Jánost, mert tehetetlen, sőt die 8. mensis Novembris magátul Galbács Jánostul hallotta, hogy miolta egygyütt nem hálnak, egyszer ment hozzá az ágyba a felesége, és minthogy akkor néki eleget nem tehetett, azért vádolta volna be őtet. Ad 6. Soha senkitül, sem pedig magátul semmi afféle panaszt nem hallott, hogy Pécsi Sónia vele nem hálna az urával, vagy hogy ezeket mondotta volna néki: – minek kendnek a feleség, mikor semmit sem tehet. Ad 7. Azt sem hallotta senkitül is, hogy arra Galbács János azt felelte volna: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hálly velem, mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a ménlovat, s tégyen az eleget. Ad 8. Azt sem tutta a tanu

még eddig, mi baja volt Galbács Jánosnak, nem hogy maga gyógyíttatását hallotta volna, Ad 9. Nem hallotta, hogy Galbács János a' maga feleségén kívül más valakit próbált volna, és hogy annak eleget tett é, vagy nem, sem pedig hogy a feleségének valamit serben beadott volna. Ad 10. Senkit nem tud jó tanunak lenni ezen kérdésekre.

2. Testis Franciscus Váradi professione cothurarius incola Gyulensis, catholicus, annorum circiter 28 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Nem ismerte a tanu Galbács Jánosnak elébbi feleségét, hanem hallotta másoktól, hogy együtt szépen éltek. Ad 2. Nem hallotta semmi tisztátalan beszédgyét sem magátul, sem másoktól, sem hogy az asszonyi nép körül kapdosott volna, vagy efféle tselekedetért megbüntettetett volna. Ad 3. Soha senkitül sem hallotta, hogy Galbács Jánosné panaszkodott volna az urának tehetetlenségéről, vagy hogy illy formán hánytva volna tehetetlenségét szemére: – tehetlen vagy te csak két rét etc. Egyszóval semmit sem hallott, és még csak beszédben sem volt egyikkel is. Ad 4. Nem hallotta, sem nem látta, hogy verekedtek volna, hanem azt vallyá, hogy az ő házánál a padláson hált Pécsi Zsófia, másszor pedig hallotta, hogy Orbán uram házánál. Ad 5. Negyedik esztendeje, hogy Galbács János e mostani feleségét elvette, de azt nem hallotta, jelentette é ez is tehetetlenségét az urának, vagy nem, vagy hogy tehetetlensége miatt csak az ujjával piszkálná. Ad 6. Hallotta magátul Galbács-tul, hogy nem hál velle a felesége, de hogy a felesége azt felelte volna: – minek kednek a feleség, avvagy Ad 7. Hogy Galbács János arra azt felelte volna: – már én akár tehetek, akár nem, csak te hály véllem, mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a mén lovat, s tegyen az eleget, senkitül sem hallotta. Ad 8. Hallotta a tanu, hogy valahová odahordoztatta magát Galbács János orvosoltatni, de hol, ki által, avvagy mit feleltek néki, nem tudgya, s nem hallotta. Ad 9. Nem hallotta, hogy más valakit a maga feleségén kívül próbált volna Galbács János, sem hogy nékie valamit serbe beadott volna. Ad 10. Az maga feleségét nevezi tanunak, mert amiket hallott, attul hallotta.

3. Testis providus Joannes Piroska antea subjudex Joannis Galbács incola Gyulensis, catholicus, annorum circiter 48 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Tudgya a tanu, hogy Galbács János az elébbi feleségével jól élt, annyibul, hogy soha sem hallotta öszve zajdulásokat, sem magoktól, sem másoktól. Ad 2. Egyszer látta, hogy estve az szomszédgya othon nem lévén, az szomszéd aszszonyához kapdosott, aki már akkor az ágyban fekütt, de rövid idő múlva ugyanezen tanuval, mint kisbírójával egygyütt hazament a maga házához. Ad 3. Hallotta magátul Galbács Jánostul ennekelőtte egy hónappal, mikor vele volt Bogy nevű oláh faluban egy tudós aszszonynál, hogy az elébbi felesége így fenyegette volna őtet: – várj te nagy Galbács, elvész te az én halálom után egy nagy kurvát, azt gondolod, hogy jól fogsz vele élni, de tudd meg azt, hogy semmi hasznát nem fogod néki venni. Melly elébbi feleségéről Galbács Jánosnak azt vallyá e tanu, hogy olly hír volt felölle, hogy egész városron nem volt annál nagyobb boszorkány, ammint annak az annya is, mivel ugyanitt Gyulán égettetett meg. Ad 4. Soha sem látta, sem nem hallotta, hogy Galbács János e mostani feleségét verte volna, sőt ha illyen szépen szóllott is hozzá: – jöszte ide fiam, inkább elszalatt tőlle, és bé sem ment addig a szobába, míg az ura le nem fekütt. Ad 5. Maga Pécsi Zsófia panaszkodott a' tanunak, hogy tehetetlen az ura, sőt maga Galbács is így szólította meg egykor a tanut: – János, ammeddig körülé járok a' felesé-

gemnek, addig alkalmas vagyok az házasságbéli kötelességre, de mihelyt próbálom, mindgyárt ellankad az szeméremtestem, és semmit sem tehetek, holott az kívánság igen nagy bennem. De egyebet nem hallott. Ad 6. Sok ízben panaszkodott Galbács János a tanunak, hogy a' felesége nem akar vele hálni, sőt még azt sem engedi, hogy a' kezét a' szemérmes testére tehesse. Galbácsné is mondotta ezeket ugyanezen tanunak füle hallatára Galbács Jánosnak: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet kend. Ad 7. Hallotta a tanu nem egyszer, sem kéttzer, mikor Galbács János azt mondotta a feleségének: – vagy tehetek, vagy nem, csak hály velem. De azt nem hallotta, hogy mondotta volna: – minthogy én nem tehetek, béhozom a' mén lovat, tégyen az eleget. Ad 8. Nem hallotta, hogy Galbács János a' maga feleségén kívül mást is próbált volna, sem hogy az feleségének valamit serben beadott volna. Ad 9. Tudgya bizonyosan a tanu, mert vele járt, hogy Galbács János tehetetlenségéről magát gyógyíttatta egyszer Bogy nevű oláh faluban egy tudós oláh asszonnyal, aki azt felelte néki, hogy az mostani feleségétől nagyon néki tehetetlensége. Másodszor ezen tanut küldötte Kocsoba nevű oláh faluban, Bélfenyéren fellyül, pünkösöd előtt két héttel elmúlt egy esztendeje, aki által csak a keszkenőjét magának, a' feleségének pedig az harisnyáját küldötte el, akinek azt felelte a tudós asszony, hogy nem lehet rajta segíteni, mert az megholt felesége tselekedte meg néki. Onnan ismét ment ezen tanuval Bogyra, azhol ismét azt felelte néki az oláh asszony, hogy az mostani felesége tselekedte meg néki, és ha az asszonynak olyan kedve volna hozzá, mint Galbácsnak, segéttene rajta. Ad 10. Szántó Györgyöt nevezi jó tanunak, akki Galbács bíróságában tizedesse volt az városnak.

4. Testis providus Georgius Szántó, Gyulensis incola, calvinianus annorum circiter 34 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Nem látta és nem hallotta, hogy Galbács János az előbbi feleségét rosszul tartotta volna. Ad 2. Nem látta semmi szemtelen kapkodását az asszony nép körül, sem valami fajtalan beszédgyét, vagy hogy valaki által megbüntettetett volna, nem hallotta. Ad 3. Soha nem hallotta, hogy Galbács Jánosnak előbbi felesége az urának tehetetlenségéről panaszkodott volna, vagy hogy azt mondotta volna: – ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Nem látta, s nem is hallotta, hogy Galbács János ez mostani feleségét verte és üldözte volna, hanem azt hallotta Váradi Ferencztől, hogy Pécsi Zsófia ettzer hált az ő padlásán, sőt inkább tapasztalta a' tanu mindgyárt első esztendőben, mikor Galbács János a' feleségét elvette, hogy örömet játszódozott volna vele, de a' felesége elhúzta magát tőle. Ad 5. Negyedik esztendeje, mióta Galbács János elvette e mostani feleségét, és mindgyár akkor hamarjában hallotta a tanu Pécsi Zsófiától az urának tehetetlenségét, de hogy Galbács János tehetetlensége miatt az ujjával piszkálta, azt nem hallotta. Ad 6. Nem hallotta Galbács Jánostul, hogy az felesége vele nem hálna, annál inkább nem hallotta. Ad 7. Hogy Galbács János azt mondotta volna az feleségének: – akár tehetek, akár nem, csak te hály véllem, mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a mén lovat, tégyen az eleget. Ad 8. Hallotta tavalyi esztendőben Píróska Jánostul és másoktul is, mert tele volt velle az város, hogy Galbács János oda járt magát gyógyíttatni, de hová, ki által, és mit feleltek ott néki, azt nem hallotta. Ad 9. Nem hallotta, hogy Galbács János az maga feleségén

kívül mást is próbált volna, vagy hogy az feleségének valamit serben beadott volna. Ad 10. Senkit a jelen levőknél egyebet nem tud jó tanúnak lenni.

5. Testis providus Martinus Kiss, incola Gyulensis, professione sartor, catholicus, annorum 30 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Tudgya nyilván az tanu, minthogy atyafia megholt Galbácsnének, és tulajdon maga szájából is hallotta annak, hogy Galbács János ötöt az boritalért megveregette, de nem mód nélkül. Ad 2. Nem látta semmi szemtelen kapkodását az asszonyi nem körül Galbács Jánosnak, sem fajtalan beszédgyét nem hallotta, vagy hogy valami efféléért megbüntettetett volna. Ad 3. Sőt inkább ellenben, azt a' panaszát hallotta Galbács János megholt feleségének, hogy az ura igen telhetetlen az házasság dolgában, és midőn azt hánta néki: – várj te nagy fejű Galbács, most nékem tsak egy kötőt nem akarsz venni, de ha én meghalok, egy nagy kurvát vész el, aki mindenbül ki fog pusztítani. Ad 4. Nem tudgya s nem hallotta a tanu, ha Galbács János verte é az mostani feleségét, vagy nem, hanem hallotta másoktól, hogy az asszony elfutott az háztul. Ad 5. Hallotta magátul Galbácsnéul az urának tehetetlenségét ilyen szókkal: – mit használ nékem az selyem szoknya, ha tehetetlensége miatt az házasságban semmi örömöm nem lehet. De azt nem hallotta, hogy tehetetlensége miatt tsak az ujjával piszkálná. Ad 6. Hallotta a cselédöt, hogy Galbács Jánosné nem hál az urával, de azt nem, hogy az urának azt mondotta volna: – minek kendnek az feleség, vagy ad 7. hogy erre Galbács János így felelt volna: – már én akár tehetek, akár nem, tsak hály velem, mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a ménlovat, tégyen az eleget, sem magoktul, sem másoktul nem hallotta. Ad 8. Hallotta a tanu Borbély Susánnátul, úgymint maga feleségétul, hogy Galbács János Mitskén gyógyíttatta magát valamely doctor által. Ad 9. Volt híre ennekelőtte, hogy Galbács János maga feleségén kívül Kuklya Rebécát próbálta volna, de igaz é, avagy tehetett é néki, vagy nem, sem nem tudgya, sem nem hallotta, azt sem, hogy serben valamit beadott volna a feleségének. Ad 10. Borbély Susánnát, a' maga feleségét nevezi jó tanúnak.

6. Testis providus Adamus Kuklya Gyulensis, catholicus, annorum circiter 55 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Hallotta másoktul, hogy Galbács János az elébbeni feleségét néha megveregette, de nem mód nélkül, hanem egykor az gerendába is felkötötte volna, és a plébániárul is visszaverte Rutheni úr idejében azért, hogy panaszt akart tenni az urára. Ad 2. Nem látta s nem is hallotta az asszonyok körül valami rossz erköltséit Galbács Jánosnak, vagy hogy azért megbüntettetett volna. Ad 3. Nem hallotta, hogy Galbács Jánosnak elébbeni felesége panaszolkodott volna az urának tehetetlenségéről, vagy hogy azt mondotta volna: – ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Hallotta másoktul, vagy háromszor, de nem tudgya, kitul, hogy Galbács János megverte a' feleségét, és hogy északának idején elszaladott az háztul, de mint bánt vélle, mint nem, azt nem hallotta. Ad 5. Hallotta a' tanu Pécsi Zsófiátul Galbács Jánosnak tehetetlenségét ilyen szókkal: – mit érek én ilyen férfiúval, mert énnekem még lenne gyermekem, ha a' férfiú jó volna, de egyebet, úgymint, hogy tsak ujjával piszkálná, senkitul sem hallotta. Ad 6. Hallotta másoktul, hogy Pécsi Zsófia nem hál az urával, de hogy az urának azt hánta volna: – minek kendnek az feleség, senkitul sem hallotta. Ad 7. Azt sem hallotta, hogy Galbács János azt mondotta volna a' feleségének: – már én akár tehetek, akár nem,

tsak te hály vélem, minthogy én nem tehetek, béhozom az mén lovat, s tégyen az eleget. Ad 8. Hallotta másoktól, hogy Szentesre, s idetova járt volna Galbács János magát orvosoltatni, de ki által, és mit felelték legyen ottan néki, nem hallotta senkitül. Ad 9. Panaszolkodott a' tanunak kéttzer Kuklya Rebeca, a maga leánnya, hogy ötet Galbács János kéttzer próbálta volna, de azt mondotta, hogy néki sem tehetett. Hogy pedig a feleségének valamit serben beadott volna, azt sem hallotta. Ad 10. Senkit nem tud jó tanunak lenni.

7. Testis providus Thomas Cseh, incola Gyulensis, catholicus annorum 36 sub corporali juramento examinatus fassus est. Ad 1. Panaszolkodott Galbács János megholt felesége öclötte, hogy nem akarna néki költségre valót adni. De hogy külömben ötet rosszul tartotta volna, senkitül sem hallotta. Ad 2. Soha semmi rossz erköltsét nem hallotta Galbács Jánosnak az asszonyi nem körül, sem pedig, hogy afféléért megbüntettetett volna. Ad 3. Nem hallotta az elébbi feleségének panaszát az ő férjének tehetetlenségéről, vagy hogy azt mondotta volna: – ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Nem hallotta, hogy e' mostani feleségét is verte, és üldözte volna, melly miatt másoknál kellett volna magát megvonni. Ad 5. Senkitül sem hallotta, hogy Pécsi Zsófia a' férjének tehetetlenségét jelentette volna, vagy arrul panaszolkodott volna, hogy tehetetlensége miatt tsak az ujjával piszkálná. Ad 6. Sokszor sírván panaszolkodott néki Galbács János, hogy nem hál vele a felesége. Ad 7. Hallotta a' tanu, mikor Galbács János azt mondotta a' feleségének: – tsak te hály vélem, ha én eleget nem tehetek, béhozatom a' mén lovat, tégyen az eleget. Ad 8. Nem hallotta, hogy Galbács János magát tehetetlenségéről orvosoltatta volna. Ad 9. Nem hallotta, hogy mást a' maga feleségén kívül próbált, vagy hogy a' feleségének serben valamit beadott volna. Ad 10. Senkit nem tud jó tanunak nevezni.

8. Fatens honesta foemina Clara Farkas Francisci Váradí conthoralis, catholica, annorum 23 eo quod uterum gestare comperiat ad fidem Deo et marito suo debitam citra juramenti praestationem examinata fassa est. Ad 1. Nem tudgya, és senkitül sem hallotta (mert nem is ismérte), hogy Galbács János az elébbi feleségét verte volna. Ad 2. Nem látta Galbács Jánosnak az asszonyi nem körül valami szemtelen kapkodását, nem is hallotta senkitül is, hogy fajtalan beszédekkel élne. Ad 3. Senkitül sem hallotta, hogy Galbács Jánosnak elébbi felesége a' férjének tehetetlenségéről panaszolkodott volna, sem pedig, hogy azt mondotta volna: – ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Nem hallotta a' tanu, hogy Galbács János e' mostani feleségét is verte volna, hanem azt tudgya, hogy Pécsi Zsófia kéttzer szaladott az ő házához, egyszer azért, mert a csorvási pusztára hívta ötet az ura, akki annakelőtte azt mondotta, hogy ha a' felesége egyszer Csorváásra kiviheti, meghasogattya néki a bűrit, és bésózza, holott akkor is részeg volt Galbács János. Mellyet szemére hányván néki a' fatens, azt felelte reá, hogy tsak tréfából mondotta volna. Ad 5. Nem hallotta senkitül is Pécsi Zsófiának panaszát, hogy az ura tehetetlen volna, és hogy tsak az ujjával piszkálná. Ad 6. Hallotta mind Galbács Jánostul magátul, mind annak menyétül, mind az szolgálótul, hogy nem hálnak edgyütt, de hogy Pécsi Zsófia azt mondotta volna az urának: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet, azt nem hallotta. Ad 7. Sem pedig azt, hogy Galbács János így felelt volna arra a feleségének: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hály vélem, mikor néked kell,

minthogy én nem tehetek, béhozatom a mén lovat, tégyen az eleget. Ad 8. Hallotta Pécsi Zsófiátul, hogy Galbács János Világosra ment volna a' nézőhöz, de nem tudgya, mire mehetett vele. Ad 9. Nem hallotta, hogy Galbács János a' maga feleségén kívül mást is próbált volna, vagy hogy néki serbe valamit beadott volna. Ad 10. Forrósnét nevezi ezen kérdésekre jó tanunak.

9. Fatens Catharina Ráb, Gyulensis, providi Josephi Kovács conthoralis, catholica, annorum circiter 50 sub corporali juramento examinata fassa est. Ad 1. Tudgya a' tanu, hogy Galbács János az elébbi feleségét egykor megverte, de nem sokáig tartott a' verés, amminthogy akkor a' plébánusnál meg is büntettetett, akkor el is akarta őtet hagyni a' felesége, de ismét reá beszéllették, hogy el ne hagyná. Ad 2. Nem látta az asszonyi nem körül való szemtelen kapkodását, nem is hallotta valami fajtalan beszédgyét senkitül is. Ad 3. Nem hallotta, hogy Galbács Jánosnak az elébbi felesége panaszolkodott volna az urának tehetetlenségéről, hanem arrul panaszolkodott, hogy az ura éttzakákon másutt hál, mert az asszony 14 esztendőig szüntelen beteges lévén, féltette az urát. Ad 4. Hajtogatta a' feleségét a' hálásra, és azért gyakran elszaladott a háztul, de hogy verte volna, azt nem hallotta. Ad 5. Hallotta magátul Pécsi Zsófiátul Galbács Jánosnak tehetetlenségét, és hogy örökké tsak kotorászná, az ujjával piszkálná, és hol egyképpen, hol másképpen áskálya a' testét, de hogy attul megfertőztetett volna, azt nem beszéllette, senkitül sem is hallotta. Ad 6. Panaszolkodott Galbács János, hogy vele a' felesége nem hálna, de hogy Pécsi Zsófia azt mondotta volna: – minek kendnek a' feleség, mikor semmi nem tehet, ad 7. vagy hogy Galbács János azt felelte volna arra: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hálj velem, mikor néked kell, minthogy én nem tehetek, béhozatom a' mén lovat, tégyen az eleget, azt nem hallotta senkitül is. Ad 8. Hallotta, hogy sokat járt magát gyógyíttatni, de hová, és ki által, azt nem hallotta. Ad 9. Kuklya Rebecával volt nagy szóba, de tselekedte é vele, és tehetett é néki, azt nem hallotta. Azt hallotta Galbács János menyétül, Kovács Ersébettül, hogy adott volna be valamit serbe a' feleségének, de mi lehetett, azt nem hallotta. Ad 10. Kovács Ersébetet, Galbács Jánosnak a' menyét nevezi ezen kérdésekre jó tanunak.

10. Fatens Elisabetha Kovács nurus Joannis Galbács, catholica, annorum circiter 21 sub corporali juramento examinata fassa est. Ad 1. Hallotta másoktul, hogy Galbács János az elébbeni feleségét egyszer a' gerendában kötözvén kegyetlenül verte. Ad 2. Mikor ittas, gyakran vannak néki fajtalan beszédi, de semmi kapkodását asszony nem körül nem látta, s nem hallotta. Ad 3. Hallotta a' fatens megholt Galbács-nénak illýen beszédgyét: – minek házasodna meg az én uram az én halálom után, mikor tehetetlen, van annak másfél esztendeje, miuta ő megromlott. De más szavában ismét így panaszolkodott a' fatensnek: – ládd é fiam, valahová kapott az én uram, mert már egy holnapja, hogy Szentesrül hazajöttem, és azulta nem volt velem dolga. De azt, hogy: – két rét gyugdosod belém, vagy, ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni, nem hallotta. Ad 4. Látta egyszer a' tanu, hogy Galbács János e' mostani feleségéhez az üveg pohárt hajtotta, de azt sem avvégre, hogy érje, hanem tsak ijjesztette. Másszor páltzával verte, talám három vagy négy ütésig, akkor is oka vala reá, mert nem akart véle hálni. Ezenkívül háromszor, vagy négyszer megugratta őtet, és akkor egyszer Orbán János uramnál hált, másszor Székelyi Andrásnál, har-

madszor Kuklya Ádámnál, negyedszer Várad Ferencznél. Ad 5. Három esztendeje, hogy Galbács János Pécsi Zsófiát elvette, és azuta ez is jelentette a' férjének tehetetlenségét, és hogy tehetetlensége miatt tsak az ujjával piszkálná. De azt, hogy sokszor test fertőzést szenvedett volna, tsak azért mondotta Pécsi Zsófia, hogy ne kellessen néki a' férjével hálni, mert másszor ismét azt mondotta, hogy néki semmi kívánsága nintsen a' férjéhez, sótt attul is irtózik, ha hozzányúl is. Ad 6. Száma nélkül panaszkodott sok számtalanoknak Galbács János, hogy a' felesége vele nem hál, és azt is hallotta, mikor a' Galbács Jánosnak azt mondotta Pécsi Zsófia: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet. Ad 7. Maga fülével hallotta a' tanu, hogy Galbács János száma nélkül hitta a' feleségét, hogy hállyon velle, melyre azt felelte Pécsi Zsófia: – ha teszi kend mindgyárt, úgy vele hállok, de hogy minden untalan tsak tapogasson kend, és mégis semmit sem tehet, úgy én nem hállok. Mellyre Galbács János azt felelte vissza: – majd meglásd, ha tehetek é, vagy nem, ha én nem tehetek, béhozatom a' csődörömet, tégyen az eleget. Ad 8. Tudgya, hogy Galbács János eleget gyógyíttatta magát, gondolya, hogy tehetetlenségéről is Kis-Új-Szálláson, Szegeden, Világosan, azonkívül gyógyította őtet mind a' szegedi, mind a gyulai hóhér, és az itt való vármegye borbélyja is, és egy Anti Ersók nevű asszony is. Ad 9. Pécsi Zsófiátul hallotta, hogy Galbács János Szántó Györgynek a' feleségét, és Kuklya Rebecát próbálta volna, akki, úgymint Kuklya Rebeca, egy szavában azt mondotta, hogy tehetett őnéki, más szavában pedig, hogy nem. Elég holmi orvosságokat hozott Galbács János, mellyeket a' tanunak kezéhez adta. Egyet nevezet szerint menyhal májnak mondott, mellyet egy calvinista asszonytul hozott, hogy agya be Pécsi Zsofiának, de soha sem atta bé néki. Ad 10. Az hetedik kérdésről Cseh Tamást nevezi jó tanunak lenni.

11. Fatens Susanna Ribeira providi Martini Kis conthoralis, catholica, annorum 39 sub juramento examinata fassa est. Ad 1. Hallotta a' maga nénnjétul, megholt Galbács Jánosnétul, hogy őtet említett Galbács János, mint elébbeni feleségét, ifjúkorában a gerendába kötötte, és úgy verte, mert féltették egymást. Ad 2. Nem látta és nem hallotta sem fajtalan beszédgyét, sem asszony nem körül illetlen kapkodását Galbács Jánosnak. Ad 3. Soha sem hallotta, hogy előbbi felesége Galbács Jánosnak a' férjének tehetetlenségéről panaszkodott volna, sőt ellenben azon panaszkodott, hogy Galbács János nagyon kíváncs, és néki eleget nem tehet beteges állapottya miatt. Ad 4. Nem hallotta, hogy Galbács János e' mostani feleségét verte és üldözte volna. Ad 5. Hallotta másoktul, hogy Pécsi Zsófia panaszkodott volna férjének tehetetlenségéről, de maga panaszát soha nem hallotta. Ad 6. Látta azt, hogy nem hálnak együtt, de hogy Pécsi Zsófia azt mondotta volna: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet, azt nem hallotta. Ad 7. Azt sem hallotta senkitul is, hogy Pécsi Zsófiának férje azt felelte volna: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hálly vélem, ha én nem tehetek, béhozatom a' ménlovat, tégyen az eleget. Ad 8. Gyógyíttatta magát Galbács János egy tudós asszony által, akki segített is rajta, mert talám már eddig megholt volna. Ad 9. Hallotta Galbács Jánostul, hogy Pécsi Zsófia arra kérte a szolgálót, Kuklya Rebecát, hogy engedgye magát említett Galbács Jánosnak, de elkövezték e, avvagy tehetett é néki, vagy nem, nem hallotta. Ad 10. Senkit a' jelen levőknel nem tud jobb tanut.

12. Fatens Elisabetha Rusos, providi Stephani Fazekas conthoralis, Gyulensis calvina annorum circiter 40 sub corporali juramento examinata fassa est. Ad 1. Nem hallotta semmi rossz életét Galbács Jánosnak az elébbeni feleségével. Ad 2. Soha nem hallotta Galbács Jánosnak fajtalan beszédgyét, vagy hogy asszonyok körül illetlen kapkodott volna. Ad 3. Hallotta, mikor Galbács Jánosné panaszolkodott (akkit Isten nyugosztallyon) az ő férjének tehetetlenségéről, és mikor ezeket hánta a' férjének szemére: – tehetetlen vagy te, tsak két rét gyugdosod belém, de haszontalan, ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Senkitül sem hallotta, hogy Galbács János e' mostani feleségét verte és kergette volna. Ad 5. Hallotta Galbács Jánosnénak a' férjének tehetetlenségéről való panaszát, és hogy szüntelen ássa, vési, holott ő azt nem állhattya. Ad 6. Hallotta Galbács János panaszát, hogy a' felesége sem mellyét, sem szemérmes testét nem hadgya megfogni, mellyre Pécsi Zsófia azt felelte: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet. Ad 7. Senkitül sem hallotta, hogy Galbács János arra azt felelte volna: – akár tehetek, akár nem, tsak te hályy velem, ha én nem tehetek, béhozatom a' ménlovat, tégyen az eleget. Ad 8. Hallotta magátul Galbács Jánostul, hogy magát Vásárhellyen Tömpáné által gyógyíttatta, és használt is néki az orvosság, mert most kisasszony nap után mintegy három héttel hozzá ment az ágyba Pécsi Zsófia, és azt mondgya néki: – hadd lássam, használt é kendnek az orvosság? És mikor már reá keltek volna, akkor félódalt dült az asszony, és tovább nem engedte magát, de Galbács János ugyantsak megförtöztetett. Hajnalba ismét hozá hívta a' feleségét, és akkor is eleinten engedte magát, de azután ismét féloldalt dült. Ad 9. Nem hallotta, hogy Galbács János a' maga feleségén kívül mást is próbált volna. Ad 10. Senkit sem nevez jó tanunak azokon kívül, akik jelen vannak.

13. Fatens Anna Kátay, providi Georgi Forrós conthoralis, Endrődiensis, catholica, annorum circiter 40 sub corporali juramento examinata fassa est. Ad 1. Hallotta, hogy Galbács János megverte elébbi feleségét, mint egyéb házasok között néha megesisik a' verekedés. Ad 2. Nem hallotta, hogy Galbács János fajtalan beszédű volna, sem hogy asszonyok körül illetlenül kapkodna. Ad 3. Pécsi Zsófiátul hallotta, hogy Galbács János elébbeni felesége panaszolkodott férjének tehetetlenségéről, és hogy: – tsak két rét gyugdosod belém. De azt nem hallotta, hogy: – ha én meghalok, nem fogsz te több asszonnyal közösködni. Ad 4. Kéttzer tudgya, hogy nappal elszalatt a' háztul Pécsi Sofia, mert nagyon félt a' veréstül. Ad 5. Hallotta Pécsi Zsófiának panaszát a' férjének tehetetlenségéről, melly miatt hogy tsak az ujjával piszkálná. Ad 6. Hallotta Galbács Jánosnak is panaszát, hogy nem hál vele a felesége, mellyre azt felelte Pécsi Zsófia: – minek kendnek a' feleség, mikor semmit sem tehet. Ad 7. Hallotta Pécsi Zsófiátul, hogy Galbács János azt mondotta volna: – már én akár tehetek, akár nem, tsak te hályy velem, ha én nem tehetek, béhozatom a' ménlovat, tégyen az eleget. Ad 8. Másoktul hallotta, hogy Galbács János oda járt magát gyógyíttatni, de hová, és ki által, azt nem hallotta. Ad 9. Pécsi Zsófiátul hallotta, hogy Kuklya Rebecát próbálta volna Galbács János, de engedte é magát, vagy tehetett é néki valamit, azt nem hallotta, sem pedig, hogy valamit a' feleségének serbe beadott volna. Ad 10. Senkit nem tud ezekre jó tanunak lenni.

Super quibus modalitate propria per nos conscientia [– –] exceptis et conscriptis praenominatorum testium fassionibus [– –] literas testimoniales jurium memoratae instantis futura pro cautela necessarias in fidem subscripti sigillis usualibus roboratas dedimus. Gyulae, die 24. mensis Novembris, anno 1763.

Franciscus Jóna parochus mp. L. S.

Franciscus Hell capellanus mp. L. S.

1 sit venia = tisztességgel legyen mondva. Utána a szöveg hiányzik.

33.

1765. november 27., Kismarja

KISMARJA MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
PANYOLAI MIHÁLYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 1. N. 88.

Inquisitio pro parte consortis Michaelis Panyolai, adversus consortes Johannis Sarkadj et Johannis Sz. Kis, die et anno infra notatis, juxta deutralia puncta sequentia est peracta.

Utrum de eo?

1. Tudja é, látta é, vagy hallotta e a' tanu világosan, hogy Sarkady Jánosné Panyolay Mihállynéről azt mondotta volna, hogy Panyolay Mihállyné azt mondotta volna, húgyát, ganéját ellopták az urának, Isten nevében is reménykedett, hogy menne el oda, az hová vitték?

2. Hát azt tudja é a' tanu, hogy Sarkadiné a'midőn T. Kocsis Mihályné a fonalát Panyolay Mihálynénak szűni akarta volna adni, Panyolaynéról azt mondotta volna: – ne add oda Sára a' kutyától születettnek, hiszen nem tud az se szűnni, se egy tisztességes öltést tenni, olyan szövést téssen, hogy a vásznára a' gyermekemet szarni reá állítanám, által menne rajta?

3. Hát azt tudja é a' tanu, hogy a' midőn ezeket a' mocskos szókat Sarkadiné házához ment és nékie szemére hányta, Panyolai Mihállyné Sarkadinénak, 's onnan elmenvén Panyolainénak Sarkadiné azt mondotta volna: – kutyától született nyilván való boszorkánnya, még a' házam fedelét is elhányta?

4. Hát azt hallotta é a' tanu, hogy Sarkadinénak ezen szavaira Sz. Kis Jánosné azt mondotta volna Panyolay Mihállynéről: – de a' vén kutyát, vén boszorkányt eddig sem kár lett volna megégetni, nem hogy annak a' vén bátyámnak véle kellene lakni?

5. Hát azt hallotta é a' tanu, hogy Sarkadiné Panyolay Mihállynét kutyától születettnek, Karaffánénak mondotta legyen, és más egyéb rút mocskokkal illetve?

6. Hát azt hallotta é a' tanu, hogy Sz. Kis Jánosné, a'midőn Sarkadinével Kis Jánosék kemencéjeknél Panyolainét mocskolták, Panyolayné szavára azt mondotta volna: – mocskol az ördög, a'ki vigye el lelkedet pokolba?

7. Hát azt tudja é a' tanu, hogy a' midőn a' közelebb múlt hetekben Panyolai Mihállynét az ura megverte, akkor Sarkadiné Panyolai Mihállynét rút vénaszszonyozta, ördöggel míveltette, ezt is mondotta: – eredj, eredj a' bíróhoz, megvert a fosos vénember, elkezdette, végezd el már?

8. Nevezzen jó tanut.

Testium fassiones

1. Testis relicta Stephani Makraj, annorum circiter 44 adjurata examinata fatetur. Ad 1. Az utrális dolgot a' tanu nem tudja, hanem azelőtt harmadik vasárnap a Halász János sövényénél lévén, akkor Sarkadi Jánosné ezeket mondotta, melyeket világosan hallott: – jobb volna ángyó, a' maga becsületét keresné, mint az urával háborog, mert Szántó Kati nyilván való boszorkánynak mondotta. Ad 2., 3., 4., 5. et 6. Nihil. Ad 7. A tanu az utrális dolgot nem tudja, hanem Panyolay Mihállytól hallotta, hogy mondotta: – olyan csúnya vénaszszonyt találtam elvenni, a'ki hogy elvettem, három egész hétig a' nyelvemet a számból kihúzta, úgy szopta. És azt is mondotta: – csinálj nékem egy fiút. Ekkor reá esmértem, hogy csúnya aszszony lesz belőle. Ad 8. Nihil.

2. Testis relicta Michaelis Thúry, annorum circiter 40 adjurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5. et 6. Nihil. Ad 7. A tanu hallotta Sarkadinétől, hogy a'midőn Panyolay Mihállynét az ura verte a' közelebb múlt hetekben, hogy mondotta: – üsd, üsd bátya, hadd mennyen a' bíróhoz, úgy kell néki, végezd el most a' fosos vénemberen. Én is olyan kendőt tartottam, a' micsodás mosdót tartott, azt tudta, hogy nem tudok én néki szöllani, hiszen csak taknyos, fosos vénember volt már a' neve előtte. Vallja a' tanu, hogy mind a' kettő sok csúnya mocskolódást vitt egymáson véghez, mert mind a' kettő csúnya nyelvű aszszony. Egyebeket is hallott a' tanu, de mind nem tarthatta meg, 's nem is társalkodott Panyolainével, miolta olyan csúnya életben vagyon azzal a' vénemberrel. Ad 8. Meg vagynak idézve.

3. Testis consors Johannis Kutron, annorum circiter 49 adjurata examinata fatetur. Ad 1. A tanu, a'mint az utrumban vagyon Sarkadinétől úgy nem hallotta, hanem ekképen: – jobb volna tudja az Isten, hogy Panyolay Mihállyné a'tök szárt keresné, melyet Szántó Gáspárné tett utánna. Ad 2. Hallotta a' tanu Sarkadinétől, hogy mondotta: – reám fogta Panyolainé, hogy azt mondtam volna T. Kocsis Mihállynénak, hogy olyan rossz vásznat szű Panyolainé, ha a' gyermekemet reá állítanám szarni, általmenne rajta, és az nem igaz. Ad 3. A' tanu nem is tudja a Sarkadiék házokat hányta é el a szél, vagy sem, hanem egykor Sarkadinéhez menvén korpáért, holott Sarkadiné félegyházi Kozma Andrásnéval beszélgetvén, hallotta világosan, hogy Sarkadiné azt mondotta: – hiszen a kutyától született vénasszonya még azzal mocskol, hogy fejr ruhám sem volna, ha mástól pénzen nem vennék, hiszen amelly lepedőt én Szabó Gáspárnétól vettem, nem magamnak, hanem Kovács Györgynének vettem, mindenkor több volt nékem, mint néki, a' kutyától született égetni valójának, hiszen tiszta boszorkány ő. Akármilyen holt esik éjczaka, virradtig ő azt megtudja, ha az nem

volna, nem tudná megmondani. Hogy a' minap itt volt Kati Félegyházáról, s hazament, mindjárt jó reggel, még a' madár sem költ fel, idejött, s azt mondja nékem: – Ersók! Öszveveszett Kati az estve az urával, az éjczaka az házban sem hált. Hogy tudná ő azt, ha boszorkány nem volna, mert igaz az, hogy akkor estve Katiék veszekedtek, és ő akkor éjtszaka az házba nem hált. Ad 4. Világosan tudja a' tanu, hogy amidőn Sarkadiné a mostan megírt dolgot beszéllette, Sz. Kis Jánosné is ott lévén, ő is azt mondotta: – bizony boszorkány Panyolay Mihályné, nem kár volna megégetni, mert nem tudna meg mindeneket, ami esik éjczaka. Ad 5., 6., 7. et 8. Nihil.

4. Testis consors Pauli Türy, annorum circiter 25 adjurata examinata fatetur. Ad 1. A tanu világosan hallotta Sarkady Jánosnétól, hogy mondotta, Panyolay Mihálynénak a' ganéjját ellopták, és egy tökbe a' ládába elzárták, aki volt Szántó Gáspár Kati leánya, hogy ötlet éjczaka nyomkodták. Ad 2. Nihil. Ad 3. A tanu világosan hallotta Sarkadinétől, hogy mondotta: – a' szél a háza tetejét elvetette a' minapában, a' kutyától született boszorkánnya elhányta a házam tetejét, és azt nem más, hanem ő cselekedte, szabaduljon meg csak bátyám uram ezen mostani causájából, ott kiáltom ki, azhol legtöbbben lesznek, hogy bár az ellopott szart keresné inkább, és az alól tisztította volna magát. Ad 4. Nihil. Ad 5. A tanu, hogy Sarkadiné Panyolaj Mihálynét lélek kurva anyázta volna, nem hallotta, hanem hallotta elégszer, hogy kutyától születettnek és Karafának mondotta. Ad 6. Nihil. Ad 7. Sarkadinétől hallotta a' tanu, hogy a Panyolaiék veszekedések megesett, Sarkadiné beszéllette, miképen ment véghez a veszekedések: – amit ő nékem mondott, én is visszamondottam, ördöggel míveltetett, én is visszamondottam, a' micsodás mosdót ő tartott, én is olyan kendőt tartottam.

5. Testis consors junioris Michaelis Kocsis, annorum circiter 23 adjurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. A tanu vallja, hogy minekutánna Panyolaj Mihálynéhez vitte a' fonalát szűni, és onnan Sarkadinéhez ment, nem hallott, s nem is mondott egyebet Sarkadiné ennél: – Panyolajné vigájl¹ vásznat sző. És ennél többet reá nem szóllott. Ad 3. A tanunak mondotta Sarkadiné: – bezzeg Sára! Megjárom a vásznod miatt, mert a házam tetejét elhordotta a forgószél. Ennél is egyebet a tanu nem hallott tőle. Ad reliqua nihil.

6. Testis consors Johannis Bereczky, annorum circiter 19 in statu praegnanti constituta examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. A tanu Sarkadinétől hallotta, hogy mondotta: – mondám Kocsis Mihálynénak, ne vigye Panyolaj Mihálynéhez a' fonalát, mert nem jó vásznat sző. Pap Istvánné is ott lévén, látta a' vásznat, s azt mondotta, hogy olyan ritka vásznat szű, hogyha a gyermekét reá állítaná, keresztül fosná. Ad 3. A tanu midőn a' Sarkadiék hazok tetejét elhányta a' szél, csudálkozván mondotta Sarkadinénak: – hiszen elhányta a' szél a' kentek házának a' tetejét. Elhányta, úgymond Sarkadiné, hiszen a kutyától született boszorkánnya reám jöve veszekedni, s a' szél nagy sohogással reá ment, és elhányta. Ő pedig a' vállára tette a' fejét, csak úgy állott a házam közepén, semmit sem szóllott a' kutyától született boszorkánnya. Ad 4. Nihil. Ad 5. A tanu ilyen szókat hallott Sarkadinétől Panyolaj Mihálynéra, hogy Panyolaj Mihályné azt vetette szemére Sarkadinénak, hogy feje ruhát is pénzen vesz, s' mással fonat. – Ha pénzen veszek is, úgymond, nem csuda nékem, mert nem hozták a más ládáját az én házamhoz, mint a tiédhez, Biharon a' szegénység

ládait magatokhoz hordottátok, te pedig kulcsot kerestél, s kinyitogattad, és a ládát üresen hagytad. Ad reliqua nihil.

7. Testis consors Caspari Szántó, annorum circiter 54 adjurata examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. A tanu minekutánna a' Sarkadiné házát a' szél elhányta, odament és csudálkozván mondotta: – micsoda szél volt ez, tiszta nem igaz szél volt, mert egyéb házat a tiédnél nem bántott. Sarkadiné erre azt mondotta, hogy: – nem szél volt, mert Panyolay Mihállnyé idejött reám veszekedni, hogy Kocsis Mihályné azért nem vitte hozzá a fonalát szűni, mert azt mondtam volna, hogy nem jó vásznat szű, ezt nem is egyéb cselekedte ő nállánál, mert ő, ha valami esik e' világon, mindjárt megtudja, a' kutyától született tiszta boszorkány. Ad reliqua nihil.

8. Testis consors Stephani Biró, annorum circiter 40 adjurata examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Egyebet a' tanu Sarkadinétől nem hallott, hanem ezt: – ott volt akkor Panyolay Mihállnyé, amidőn a' házamat elhányta a' szél, csak megállott a' házam közepén. De hogy boszorkánynak mondotta volna, nem hallotta. Ad 4. Nihil. Ad 5. A tanu hallotta Sarkadinétől, hogy Panyolay Mihállnyénak mondotta: – menny Biharra, megmondják a bihariak, micsodások voltak, azt cselekedte, mint Karafa, kínozta a' szegénységet. Ad reliqua nihil.

9. Testis consors Michaelis Szombath, annorum circiter 48 adjurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. A tanu hallotta Sarkadinétől, hogy mondotta: – Panyolay Mihállnyé olyan vászont sző, mint a' szar háló. Ad 3. A tanu látta, hogy a forgószél a' Sarkadiék házak tetejét elhányta, de egyebet benne nem tud. Ad reliqua nihil.

10. Testis Michael Szilágyi, annorum circiter 19 adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

11. Testis Georgius Jano, annorum circiter 37 adjuratus examinatus fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

Praeopposita praevie per nos peracta inquisitio, in omnibus punctis et clausulis suo vero originali conformis, pro futura iurium cautela extradata est in oppidio privilegiato Kis Marja die 27. Novembris, 1765.

Per Johannem Tërjeh, juratus ejusdem notarius mp.

1 Vigály = ritka, gyér.

BORSOD VÁRMEGYE

34.

1675. augusztus 3., Szendrő

BORSOD VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNSÁGGAL VÁDOLT KIS PANNA ELLEN

AZ IRAT: A: BAZmL Borsod m. IV. A. 501/a. 9. k. 250–262. p.

Anno 1675. die 3. Augusti. Én, Karácsondi István, nemes Borsod vármegyének edgyik substitutus szolgabírája substitutus esküttemmel, nemes Oláh aliter Borbély Gergely úrral nemzetes vitézlő Becskeházi András uram, ezen nemes Borsod vármegye vice ispánnyának commissiójából, ugyan az ő kegyelme, mint magistratus instantiájára, nemes vitézlő Szabó János és Recski János, ezen Szendrő nevű confiniumnak hites vásárbírái praesentiajokban, nemzetes vitézlő Vadászi Pál uram, ő felsége szendrei vice kapitánnya commissiója is accedálván, ezen Borsod vármegyében, Szendrő nevű confiniumban nemes Kis Panna asszony ellen judiciális attestatiókat peragáltunk az alább megírt deutrum szerint.

De eo utrum

1. Tud é az tanu, hallott é Kis Panna ellen való gonosz életet, paráznságot, méreg vásárlást, ember étetést, varáslást, boszorkányságot, éjjel férfi köntösben hogy paráználkodni járott és már régtől való gonosz életét Geltovics Jánossal s másokkal.

2. Hogy az elmúlt napokban éjjel Geltovics Jánost Kis Pannátul az Bak György padgyárul ugratták le, süvegét, csákannyát elnyerték az horvátok?

3. Hogy Kis Panna Geltovics Jánosnét öléssel fenyegette?

1. Testis Horvát Jánosné Susanna Elizebeth,[!] annorum circiter 36 jurata fatetur. Ad 1. Ezekben egyebet nem tudok, hanem míg az Korlát háza félénél lakott Kis Panna, tudom s láttam is sokszor, mind éjjel s mind nappal Geltovics János hozzá járt, én pedig magam is pirongattam János diákot. Ad 2. Azt nem tudom, ha Kis Pannával véle hált-é vagy nem, de láttam, hogy estve hozzája ment Geltovics János, s reggel ment el onnét. Ad 3. Nihil.

2. Testis Gombkötő András, annorum circiter 37 juratus, examinatus fassus. Ad 1. Láttam míg az Korláth háza félénél lakott Kis Panna, hogy Geltovics János járt napjában Kis Pannához. Edgyszer láttam azt is, hogy étzaka kijött onnét Geltovics János Kis Pannától. Másoktól azt is hallottam, hogy Kis Panna szállásáru, mellőle leugratták Geltovics Jánost, süvegét, csákányát is elnyerték az horvátok ugyanakkor. Láttam s tudom, hogy ez elmúlt télen sokszor lovon kiment Geltovics János, azonban hogy kiment, lováru leszállott s az szánkában ült Kis Panna mellé.

3. Testis Fekete János, annorum circiter 25 juratus fatetur. Tudom Kis Pannának paráznságát. Hallottam másoktól, hogy Geltovics János Kis Pannához járt, éczczaka az többi közzül egykor az horvátok mellőle is ugratták el, az csákányát is és süvegét elnyerték.

4. Testis Peteő András annorum circiter 20 juratus et examinatus fassus est. Láttam s tudom, hogy Kis Istvánné éttzakának idején Geltovics Jánost maga szállásokra hozta, az padra fel is mentek, s reggeli dobolásig ugyan ott is volt, de azt csak hallottam, hogy dobolásig ott volt, mert magam elaluttam volt. Más alkalmatossággal ismét újobban, minthogy az istállóban feküdtem, nem láttam, hogy az padrul leugratták János diákot, de hallottam, hogy utána sivakodott az horvát. Hogy visszajött az horvát, láttam, hogy az lába sebes volt, s azt mondotta az horvát, hogy Geltovics vágta meg. Hallottam, hogy az süvegét s csákányát is elnyerte az horvát. Azt is mondotta az horvát, ha az gatyamadzagja el nem szakatt volna, Geltovics Jánost megfogta volna s béhozta volna.

5. Testis Fekete Jánosné Petheő Mária, annorum circiter 20 jurata, examinata fassa est. Ebben egyebet nem tudok, hanem bizonyosan tudom, hogy Geltovics János Kis Pannával magunk padgyán volt, éczakának idején az horvát onnét ugratta le, az csákányát, süvegét is elnyerte.

6. Testis Szabó Jánosné Varga Kata, annorum circiter 20 jurata et examinata fassa est. Ebben egyebet nem tudok, hanem hallottam mindétig, hogy Kis Pannát kurvának mondották. Hallottam Lubai Mártonnétul, hogy mondotta nékem: – no csak Kata, kérek én néked olyan étetőt, az kitül Kis Barius megholt Kis Pannától, mert vagyon néki, Egrül hozatta egy rab asszonnyal, már Barius Péterrel két ember holt meg tüle. Hallottam azt is, hogy beszéltek, sokat jár Geltovics János Kis Pannához, de meglesik ott. Hallottam azt is, hogy az Bekő Mihálynál való horvát mondotta, ha egy ember nem mondotta volna Geltovics Jánosnak, hogy mennyen le onnét, ott foghatták volna meg Kis Panna mellett. 7. Testis Palotás János felesége, Csuka Kata, annorum circiter 25 jurata et examinata fassa est. Én mikor az Kis Panna szolgálója voltam, egy alkalmatossággal tudom nyilván, gróff Vesselényi László uram ő nagysága itt Szendrőben, az alsó várban laktában Kis Panna bément estve az várban, sokáig vártuk, hogy ugyan eluntuk a' várást, azonban egyszer csak hogy férfi ruhában, sárga csizmában, nadrágban és zöld, nuszttal béllett süvegben jött haza, még az csizmát, nadrágot, süveget elvette Dengeleghi, azután Dengelegi neki fogta Kis Pannát, fárattig verte. Azután hallottam, az vár előtt másnap az udvari szolgálók hogy beszéltek, míg az garádicson alá jött Kis Panna, mindenik kétszer kétszer vámolta meg. Tudom azt is, mikor Barius Péter valahová akart menni, engem az folyó vízre küldött Kis Panna, még meghadta, hogy az vizet felfelé mericscsem, senkinek ne köszönyek, se hátra ne nézzek. Amikor

hazaérkeztem az vízzel, volt Kis Pannának két százig való fazekcsája, ahhoz minde-
nikhez fedőcskéje, azokban vizet töltött s azt úgy megfőzte, hogy azokban semmi nem
maradt, ezt szememmel láttam, de valamikor valahová készült Barius Péter, min-
denkor külön külön fazekcsát vett elő. Láttam azt is, hogy reggel felkölt idején, az
kertbe kiment idején, az káposzta levelen az zöld békát megfogta, azt olyan kis új
fazekcsában tőtte, az kin sok apró lyukacsák voltak, annak is penig fedője volt.

De azután békástul hová tőtte, nem tudom, mert az kertben kivitte. Hallottam mások-
tul, hogy Lubai Mártonné ment Kis Pannához s kért olyan étetőt, az kivel Barius Péter
megholt. Hallottam, hogy Kis Panna adott is néki, még ott mondotta Kis Panna: – ím
én adok, de mit csinály véle, azt meg nem mondom. Tudom azt is, hogy Fáji István az
inasát hozzája küldötte Kis Pannához, hogy mennyen ki az Galvácsra, ő is arra megyen
ki, az hol ő lészen, megtudgya arrul, mert ő edgyet lő. Én Kis Pannával edgyütt kimen-
tünk, de soha Fáji Istvánra reá nem akadtunk, a lövést is hallottuk s arra felé mentünk.
Találtunk osztán egy csomó papyrost, azt Kis Panna felvette és elolvasta, úgy osztán bely-
lyebb egy sűrűben mentünk, ott az madár megcsördült, úgy osztán reá akadtunk egy fa
alatt. Az inasa Fáji Istvánnak az lovakkal edgyütt én velem az fa alatt maradtunk, ők ket-
ten tőlünk tovább mentek, mit csináltak, azt nem láttam.

8. Testis Lakatos Rebeka, annorum circiter 18 jurata et examinata fassa est. Tudom,
hogy Geltoivics János edgyszer Kis Pannánál ott hált, Kis Istvánné s én is kívül háltunk,
ők ketten belül, az bótban háltak, még engem az hideg lelt akkor.

9. Testis Baka Istvánné Szakáts Sóphi, annorum circiter 40 jurata et examinata
fassa est. Láttam s tudom, hogy éczakának idején sokszor Kis Panna Nagy András
uramhoz járt, hallottam Nagy András uram szájából, hogy Kis Istvánnénak azt mon-
dotta, csak az palánk mellett, hátrul az árnyékban mennyen hozzája Kis Panna nyolc
órákor éczaka. Tiltottam magam is Nagy András uramat, hogy miért cselekszi, mert
rakva az ország véle? Maga az szegény Nagy András uram azt mondotta: – mit tehe-
tek, magam is látom s tudom, hogy nem tiszta szer ez. Hallottam azt is, hogy Geltoivics
János Kis Pannához járt, s hogy mellőle is leugratták, süvegét, csákánnját tőle elnyer-
ték az horvátok.

10. Testis Balás Gergely, annorum circiter 30 juratus et examinatus fassus est.
Láttam szememmel, hogy Geltoivics János, míg Kis Panna az Korlát háza félénél
lakott, sokszor mind éjjel, mind nappal odajárt, György kulcsár penig bort hordott
nékik. Hallottam, hogy Kis Panna mellől az horvátok leugratták Geltoivics Jánost,
csákánnját, süvegét is elnyerték. Tudom, hogy eleget hált Geltoivics János Kis Pan-
nánál, míg az Korlát háza félénél lakott, az reteszt is reá vetették kétszer is, de György
levetette az ajtórul.

11. Testis Balás Gergelyné Angléta, annorum circiter 26 jurata et examinata fassa
est. Hallottam másoktul, hogy az Kis Panna szállásáru Geltoivics Jánost leugratták,
süvegét, csákánnját is hogy elnyerték. Láttam sokszor szememmel, hogy Geltoivics
János estve Kis Pannához bément, hol reggel, hol éjféli doboláskor, hol reggeli dobo-
láskor ment el tőle, de véle hált-é vagy nem, én nem tudom, az retezt is tudom, hogy
reájok vetették, de György vetette le az ajtórul.

12. Testis Szabó Ferencz nobilis persona, annorum circiter 27 juratus et examinatus
fassus est. Tudom, hogy Kis Panna kurva volt s hallottam is, hogy mindéltig kurva volt.

Tudom azt is, hogy Barius Péterhez éczakának idején járt Kis Panna, s láttam is, hallottam is akkor, az tájban, mikor Barius Péter meg nem holt s halála után is avval az Gyurkával, az mely Barius Péter inasa volt eleget suttogtak edgyütt Kis Panna, de nem érthettem, mit. Hallottam, hogy Kis Panna adta volna annak az Gyurkának az étetőt, az kivel Barius Péter megholt, de én nem láttam, hogy adott volna. Azt tudom, hogy elegen jártak Kis Pannához éczakának idején mind német, mind magyar, de mi végre jártak, én nem tudom. Még maga is Kis Panna gyakrabban elment az német officérekhez, kiválképpen az kit Clarisnak híttak, ahhoz.

13. Testis Kakas Mihályné Diák Kata, annorum circiter 26 jurata et examinata fassa est. Mikor én az Bucsániné dajkája voltam, láttam szememmel az kristály üveg ablak által, hogy Figedi Nagy Andrással Kis Panna paráználkodott ugyan az maga házánál Nagy Andrásnak fényes nappal, még az aszszonyom is, Bucsániné látta s szidta is Kis Pannát. Hallottam, hogy Demjén István az annyának beszélte, hogy ő Lubai Mártonnétul azt hallotta, adgyon néki Jaja Jánosné három forintot s kér ő olyan étetőt Kis Pannátul, az kivel kis Bariust megétették, nem csak ötét étette már meg, hanem mást is.

14. Testis Baka István, annorum circiter 30 juratus et examinatus fassus est. Hallottam Jani János szájából, az mely író diákja volt Nagy úrnak, hogy sokszor volt paráznájul közti Kis Pannával. Láttam éczakának idején, hogy Nagy Andráshez Kis Panna bément az ablakján, maga lévén penig Nagy András csak az házban. Egy alkalmatossággal Cassán voltunk Nagy András urammal, Kis Panna is ott lévén, Nagy András és Kis Panna csak magok háltak, mi az kik cselédek voltunk, az sütő házban háltunk. Hajnalban kijött Kis Panna az házbul, az hol hált az sütő házban, én az istállóban kimentem az lovaknak szénát adni, mikor visszamentem volna az sütő házban, Kis Panna szemközben jött reám, én az hasát megfogtam. Arra mondott Kis Panna: – hadgy békét, mert most is olyan az ágyékom, mintha az ebek rágnák. Én kérdettem, mi lelte. Arra azt mondotta: – nem alhattam az éjjel az ördög hitű miá. Azt is mondotta Kis Panna Figedi Nagy Andrásné aszszonyom felől: – de csak veszne el az aszszonyotok, az hóhér lelkű, hamis lelkű, én lennék az aszszonyotok, de külömben is viselném gondotokat. Dengelegi szájából azt is hallottam, hogy mondotta Kis Panna felől: – ördög attát ez éjjel (salvo honore) odabaszták, most hajnalban hozták tollas süvegben haza, mégis ő haragszik. Ismét egy szolgálójátul Kis Pannának szájából hallottam, hogy mondotta: – hiszem az hamis lelkű ez az én aszszonyom, olyan rossz némethez tette magát, hogy én ha olyan aszszony volnék, nem tenném olyan roszhoz magamot, az ágya előtt vet néki ágyat, csak ketten hálnak penig az házban edgyütt. Hallottam Jani Jánosnak szájából, hogy mondotta: – volna Kis Pannának olyan étetője, az kivel az embert megétetik, beadnám Sándor Mihálynak egy pohárban, de nem ád az ördög atta. Hallottam, az horvátok hogy megfogták Geltovics Jánost, még úgy mondták, hogy harminc tallért ígért Geltovics az horvátoknak, csak ki nem tudógyék.

15. Testis Sziládi Jóseph, annorum circiter 27 juratus et examinatus fassus est. Hallottam szájából Dósa Ádámnak, hogy mondotta, hogy ő sokszor paráználkodott Kis Pannával az Suzhai háza félénél. Én magam is láttam, hogy azon ház nál az komorában ketten bémentek Dósa Ádám és Kis Panna, de mit csináltak, én szolgáló lévén, arra gondom nem volt. Éjjel is Dósa urammal egy néhányszor Kis Pannához

elmentünk, mi, kik szolgálak voltunk, az házban ittunk, ők az kamorában mit csináltak, magok tudták.

16. Testis Horvát Gáspár, annorum circiter 45 juratus et examinatus fassus est. Ebben a kérdésben egyebet nem tudok, hanem hallottam másoktól, hogy Geltovics Jánost legratták volna Kis Panna mellől. Azt tudom s láttam is, hogy Kis Panna egy estve Fáji Istvánhoz, mikor özvedgy volt hozzája ment, de csakhamar az szállásokra vissza jött Kis Panna.

17. Testis Hanko Mártonné Juhász Örsik, annorum circiter 25 jurata et examinata fassa est. Tudom nyilván, edgyszer Barius Péter éczakának idején edgyütt Kis Pannával az ágyon hált, de mit csináltak, minthogy az ágy bé volt vonva, nem láttam. Mászszor is tudom, hogy ugyan Barius Péter ott volt a vacsorán, de az vacsorára való jövése Barius Péternek úgy volt, vittem csak magam is tiszszer levelet Barius Péternek ha többször nem is, akkor az ablakokat kit vánkossal, kit szőnyeggel, kit az Kis Panna mentéjével csináltunk bé. Engem osztán kívül állattak vártára, azért, hogy ha Fáji István oda találna menni, azt mondgyam, hogy Kis Panna lefekütt. Én azonban el találtam volt alunni, azomban Lenkei Istók és Ábrahány Géczi hozzája ment volna Kis Pannához, hogy észrevették, hogy más is van benn az házban, az edgyik ablakról az kis mentéjét Kis Pannának elvitték s az uccán benne járt Lenkei Istók. Hogy én azt észrevettem, sok kérésimre úgy adták vissza az kis mentét. Tudom azt is, éczakának idején, mikor immár Barius Péter lefekütt, olykor Kis Panna oda hozzája ment, magam is, minthogy szolgálója voltam Kis Pannának, véle edgyütt ott voltam. Tudom, hogy Fáji Istvánhoz is jött s ment az Kis Panna levele, Barius Péterhez is hasonlóképpen. Edgyszer az többi között Barius Péter elfogta mind az kettőnek az levelét, Fáji Istvánét és Kis Pannáját ugyan az Fáji István inasátul, Gyurkátul, mikor újjobban ismét Barius Péterhez ment az Kis Panna levele, Barius Péter vissza más levelében meg írta Kis Pannának: – ne – úgymond – két felé, hanem csak Fáji Istvánhoz tarcsad az hűséged. Tudom, hogy edgyszer az többi között éczakának idején Fáji István az Kis Pannához hozzá jött, én azmint az ajtó volt, le akartam fekenni, de engem kiküldött Kis Panna, hogy kívül hallgatózzam, de én csak az ajtó megett marattam. Ők ugyan nem tutták, hogy én ott vagyok, hallottam, hogy lefeküttek az ágyra edgyüvé, mondotta Fáji István: – édes Pannám, had csókollyam meg az édes pinádot. Kis Panna arra mondott: – ne, édes szívem. Fáji István ismét mondott: – átkozott légy, ha nem. Arra ismét mondott Kis Panna: – no szívem, tellyék kedved benne. Azomban mit csináltak, ők tudgyák, de az zúgás felettébb is volt közöttök. Ez után harmad vagy negyed nappal szólított engem Kis Panna s mondott: – lác szép dolgot Örsik, hiszem hogy némely estve itt volt Fáji István, az kutya lelkű azt mondotta, hogy vásár fiát vészen, s ihon, nyolc forintot küldött, hiszem csak edgy elő kötőnek való tafotát küldött volna is, jobb néven venném, eleget jár ő Cassára s másuva is, csak titkon is megvehetné az hamis lelkű (salvo honore) baszsza meg az nyolc forintyát, im viszzaküldöm. De küldötteje vagy nem, én nem tudom. Egyszer az többi között Gyurka, az ki az Fáji István inasa volt, gyakran kezdett Kis Pannához jární, estve, mikor immár Nagy András lefekütt s elalutt, Kis Panna az felső szoknyáját levetette s nekem mondott, hogy otthon legyek, hogy Kis Panna elment, én mind utánna vigyáztam, hogy hova megyen. Azt láttam, hogy az Fáji István házán felül az

mely udvar volt, arra egy ajtó nyílt, azon ment bé Kis Panna, sokáig oda járt, akkor penig vidéki vendégi voltanak Fáji Istvánnak. Más napra kelve osztán azok közzül az Fáji István vendégi közzül Nagy Andráshoz oda jöttek, nevettek s azt mondták: – ez éczaka ezt az aszszont kedve szerint (salvo honore) meggyakta Fáji István. Meg az edgyik azt mondtotta, hogy ő az lovak előtt azmint fekütt, mikor osztán Fáji István Kis Pannátul elment, ő felkölt s azmint Kis Panna állott, hátrul az két kezét az két vállára tette Kis Pannának, de ezeket hallottam azoktul. Én is tudom penig, s láttam is, hogy az mely alsó szoknya akkor éczaka Kis Pannán volt, az al felén mind ganéjos volt akkor, az mikor azok az Nagy Andráshoz Fáji Istvántul jött emberek azt beszéllették. Egy alkalmatossággal ismét Pálfi Mihálné, Ferencz Andrásné Kis Pannához jöttek, engem kiküldöttek az házbul, én az padra mentem, volt nékem ott olyan helyem, az kin le hallgathattam. Hallottam, hogy mondták az két aszszony Kis Pannának: – szerezz edgy új fazekcsát, azon kilenc lyukacska legyen s hozzája való fedőcske, abban egy zöld békát szerezz s azt egy hangya somékban tedd, de úgy tedd, hogy az békának jajdulását ne halljad. El is mentünk Kis Pannával zöld béka keresni az kantrában, minthogy szolgálója voltam Kis Pannának, nekem is el kellett mennem véle, az fazekcsát is tudom, hogy Fazekas Dániellel megcsináltatta, azt is mondtotta az az két aszszony Kis Pannának, hogy ha az hangya somékban teszi az fazekcsát békástul, kilenced napig ott hadgya, azután ha felveszi az fazekcsát, talál abban egy gereblyét és egy villát, az arra való, hogy ha valakit ő megkedvel, ha szintén nagyságos úr léssen is, ha az gereblyével megvoníttya az vállát, mindétig utánna fog az Kis Pannának járni, ha penig osztán nem fogja kedvelleni azt, az ki már utánna vetette magát, az villával szűrja meg, az osztán olyan léssen, mintha soha nem is látta volna, szintén úgy eltávozik tőle. De én ugyan nem láttam, hogy ha cselekedteje avagy nem különben, hanem hogy kerestük az zöld békát, láttam ugyanazt, hogy az fazekcsában hol föld volt, hol forgács. Még Bucsániné is látta, s kérlette is tőle, mire való az föld. Arra Kis Panna azt mondtotta, hogy az háznak az négy szegelletéből való föld volt, s az foga fáj, az attul való. Noha az ló nyombul való föld volt, de mire való volt, nem tudom. Hallottam szájából Kis Pannának, hogy mondtotta: – hej, hamis lelkű, az alsó várban az palákon egy köpönyegben bémentem Sárközínével éczaka, s virattig helyre is jöttem, mégsem volt semmi hírem. Azt is hallottam, az ifiú Török Ferencztül, hogy ő az alsó várbul Kis Pannához az Szuhai háza féléhez járt, s az oldal kamora ablakján járt bé hozzája, meg egyszer az ingét s lábra valóját is otthadta, mivel az Török Ferencz annya ment utánna éczaka Kis Pannához.

Azt is mondtotta Török Ferencz, hogy az apja házánál az folyosón az mint hálott Kis Panna, hozzája járt éczaka, ők létrát tartottak hozzája, az kin felmehetett Kis Panna. Tudom, hogy az hol az földön az holt kutya fekütt, az alól vélem földet vitetett Kis Panna, azt az földet láttam, hogy az Fáji István inasának, Gyurkának adta Kis Panna, hogy azt Fájinéra vetné, el is vitte az inas azt az földet. Kérlette azután Kis Panna Gyurkát, az ki inas volt, ha reá vetetteje az földet Fájinéra. Az inas azt mondtotta, hogy reá vetette. Azt is kérlette, hogy ha veszi-é eszében, ha van-é haszna. Az inas azt mondtotta, hogy igenis van, mert azolta minden szavában azt mondgya Fáji István, azt akarná, hogy elveszne az vak ördög lelkű, még az házban se menne eleiben az felesége. Hallottam, hogy arra valónak mondták, hogy az mely aszszonyra vetik

azt az földet, megutállya azt az asszont az ura. Azt is hallottam, Kis Panna hogy mind az Fáji István s mind az Barius Péter inasát arra kérte, mikor az fejeket megfűsüllik, az ki haj az fűsűben marad, azt az haját vigyék néki. Láttam is, hogy mind az kettőtül, mind Fáji Istvántul s mind Barius Pétertül vittek az inasok néki haját. Azt is hallottam, hogy Kis Panna mind az Fáji István s mind az Barius Péter inasát azon is kérte, hogy őnéki egy kis üvegecskében abbul az vízből, az melyben az urok lábokat megmossák vigyenek belőle. Láttam, hogy üveget is adott Kis Panna az inasoknak, de hogy vittek é vagy nem, azt nem tudhatom. Azt is láttam, hogy Kis Panna az ingvállának az pálháját, az két hóna alatt valót megmosta és az haras alsó ingét is megmosta, az hús körmét megszedte, azzal pogácsát süttött és úgy küldötte az inastul Barius Péternek, de az inast nem tudom, mellyik volt, ha Fekete János-é avagy Gyurka. Azt is láttam, hogy mikor Barius Péter Kis Pannához hozzája ment, annakelőtte búzát-é, avagy kölest, de hintett s azon bocsátotta bé az házban Kis Panna Barius Pétert, szentelt elő raj viaszszal is füstöt csinált ugyanakkor. Mikor osztán Barius Péter onnan elment, Kis Panna tovább az küszöbnél utánna nem ment, hanem megtért s az asztal alá seprette azt, az mit elhintett volt. Ezekre penig mind Pálfi Mihályné s Ferencz Andrásné tanította, füleimmel hallottam, az főkötojét is egyszer Kis Pannának az Nagy András ágyán találtam reggel, hogy felvetettem volna, de Nagy András azt mondotta, hogy ő az udvaron találta s úgy vitte be. Azt is tudom, mikor Nagy András valahonnet hazajött, akkor az öreg aszszony az feír házból kiköltözött, de Kis Panna ott maradt s ott hált.

18. Tëstis Recski Miklós, annorum circiter 36 juratus et examinatus fassus est. Szememmel nem láttam paráznaságát Kis Pannának, de egy alkalmatossággal voltam az Borbély Gergely házánál az piacon, mondott nékem Borbély Gergely, egy estve ott volt ő nála Dengelegi Mihály s azt beszélte ő néki: – majd látunk szép dolgot, mert az sógorom asszont, Kis Pannát majd férfi ruhában felviszik az úrnak, az lélek kurvát, de én ezt Borbély Gergeltül hallottam. Hallottam szájából gróff Vesselényi László úrnak ő nagyságának, hogy mondotta nékem: – Recski Miklós, ugyan jó (salvo honore) picsája vagyon annak, az te húgod é vagy nénéd Kis Panna, régen nem basztam olyan jó picsát, mint azét. Még én hitelt nem akartam adni, nékem újobban azt mondotta: – de Isten úgy segillyen, még jegy is van rajta. De azt elfelejtettem, ha az ágyékán vagy az combján mondotta. Köz hírrel azt is hallottam, hogy Geltovics Jánost az horvátok Kis Panna mellől leugratták.

19. Tëstis Veres László, annorum circiter 45 juratus et examinatus fassus est. Hallottam, hogy Geltovics Jánost az horvátok Kis Panna mellől leugratták. Hallottam Geltovics János szájából, hogy mondotta nékem, hogy ha én őnéki avagy Kis Pannának olyan hírt vinnék, hogy az ő felesége megholt, egy paripával minden szerszámos-tul, egy bokor új karmasin csizmával és az rajta való köntössel mindgyárt megajándékozna s emberré is teszen. Hallottam szájából Geltovics Jánosnak, hogy mondotta az felesége felől: – olyá tartom s úgy nézem, mint amaz bűdös ebet. Mondotta azt is Geltovics János, hogy ha ő Kis Pannával öszvekerülhetne, akkor lenne még ő ember, mert az okos s most is az ő tanácsával él, nem is kellene néki senki tisztartósága.

Hallottam, hogy mondotta Geltovics János, hogy ő csak szereti Kis Pannát, majd meghal, ha nem láthatya. Tudom azt, mikor Törnallyán egy alkalmatossággal vice

ispán uram ő kegyelme házánál vacsorán voltunk Geltovics Jánossal, hogy az asztaltul felköltünk, Geltovics János Kis Pannával az kamarában bémentek, sokáig ott voltak, de mit csináltak, nem tudom. Másnapra virradóvan hajnalban ismét tőlünk elment Geltovics János, az hol mi feküdtünk, mi nem tudtuk, hová ment, hanem reggel kerestük, haza akarván jűni, láttam, hogy az ispán uram meggyes kertéből jött ki Geltovics János Kiss Pannával.

[Aláírások.]

35.

1676. július 11., Diósgyőr

BORSOD VÁRMEGYE VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
SZABÓ GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: B: BAZmL Borsod m. IV. A. 501/a. 9. k. 405–408. p.

Anno domini 1676. die 11. mensis Julii. Én, Forgó János, nemes Borsod vármegyének edgyik szolgabírája mellettem lévő ordinarius eskütt társommal, nemes Poroszlai Mihály urammal edgyütt nemzetes vitézlő Becskeházi András uram, ezen nemes Borsod és Csongrád vármegyének ordinarius vice ispánnya commissiójából mentem ki ezen nemes Borsod vármegyében, Diós Győr nevű confiniumban ugyan nemzetes vitézlő Becskeházi András uram ő kegyelme instantiájára, ezen nemes Borsod vármegyének vice ispánnyájéra és ütem le judicialis inquisitionnak peragálására az előmben adatott deutrumok szerint rendel a' mint következik:

De eo utrum

Tanu, tucz é, láttál é avagy hallottál é valami boszorkánságot Szendrő várossában lakos Szabó Györgynéhez?

1. Testis Nagy Istvánné Domonkos Dorkó nemes személy, annorum circiter 36 megesküött hiti után vallya. Tudom, egy alkalmatossággal Szendrőben laktomban, hogy egy beteges hajdút kér vala, hogy az házára szalmát hordana, mellyel házát befedesse, azonban az hajdú magát mentegetvén, hogy ő bizony nem hordhattya, mivel az hideg leli, erőtlen nem bírja, arra az aszszony Szabó Györgyné felelé, mondván: – nem jössz el szalma hordani, de bizony megbánod, beteg vagy most, de bizony betegebb leszesz. Azonban csakhamar mindgyárt azon embernek keze, lába felsugorodott, hallottam azon szegény embertől, hogy csak azt kiáltotta, hogy csak Szabó Györgyné kenné meg őtet, menten meggyógyulna. De Szabó Györgyné csak nem ment, s azonban azon keze, lába felsugorodása miatt való nyavalyában megholt azon hajdú. Azt is tudom bizonynyal, hogy az kemencéjében tartott egy tyúkot Szabó Györgyné, én kérdettem az leányát: – miért tartjátok ezt az tyúkot az kemencében?

Azt felelte, hogy azért tartya, hogy minden nap megtojjék az a' tyúk, de csak ollyakat tojik, mint egy dió. Azt is tudom, hogy lába hozzánét[?] is megkötötte volt illyen dologért, hogy az ura kezét, mert egyátallyában ő vesztette meg, és így osztán azért az szavájért kötötte meg lába hozzánét, ugyanakkor Szabó Györgyné gyógyította meg. Azt is tudom, hogy Varga Jánosnétől edgyszer sajtot kér vala Szabó Györgyné, hogy sajtot nem adott néki Varga Jánosné, fenyegette Szabó Györgyné Varga Jánosnét, ezt mondván: – no nem adál sajtot, de bizony megbánod. S mindgyárt ugyanakkor megrottotta Varga Jánosnét Szabó Györgyné, mely Szabó Györgyné kötése által ugyanakkor meg is holt Varga Jánosné. Azt is tudom, hogy Miserné az leánkáját hímet tanulni odaadta volna Szabó Györgynének, hogy tanácsa, azonban hogy roszzul tanította Szabó Györgyné az varrásra az leánkát, elvette tőle Miserné Szabó Györgyné gondviselése alól az leánkát, arra mondotta az leánkának Szabó Györgyné: – no elvött anyád tőlem. Arra monta az leánka: –ha anyám elvett is, ugyan ide járok én. Arra monda az leánkának Szabó, túró sodott az leánkának az lába.

2. Testis Lovász Györgyné Máthé Suska nemes személy, annorum circiter 26 megesküött hiti után vallyá. Tudom, hogy Szabó Györgyné egy tyúkot mindéltig az kemencében tartott, az leánkától én kérdettem: – miért tartya az anyád ezt az tyúkot mindéltig itt az kemencében? Arra felelvén az leánya mondott: – azért tartya anyám ezt az tyúkot az kemencében, hogy nem tudgyuk hová tenni, azonban minden nap megtojik edgyszer, de csak ollyakat tojik, mint egy hajatlan dió, de azt mondgya anyám, nem jó megenni, hanem mindenkor csak az házon hajigálljuk által. Azt is tudom, hogy Szabó Andrástul fát kért Szabó Györgyné, hogy nem adott Szabó András fát néki, arra mondott Szabó Györgyné: – kurva az anyya, nem adott, no had járjon, de bizony adna még. Azonban Szabó Andrásné mindgyárt megbomlott az lábára, kimondhatatlanul elromolván az lába, melyből miképpen gyógyulhatott meg osztán, nem tudom.

[Aláírások.]

36.

1690. március 10., Miskolc

MÉRAY GERGELY ÖZVEGYE ÉRSEK ANNA BECSÜLETSÉRTÉSI PERE PARASZNYAI
KOVÁCS MIHÁLY ELLEN MISKOLC MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

AZ IRAT: A: BAZmL Borsod m. IV. A. 501/a. 12. k. 54–56. p.

[...] Miképpen már elmúlt 1686. esztendőben, Szent Lukács evangelista napja tájban az praelibatus dominus incatta nem tudatik, micsoda gondolattal viseltetvén, ezen nemes Borsod vármegyében, Miskolcz mezővárossában az actort maga lakó házánál, melly vicináltatik Szőcs Márton és Kis Istvánné házok szomszédságában, rút illyen szókkal, vulgo: – te hamis lelkű vén aszszony, te bontottad meg az feleségem ujját, mit cselekszem veled, mocskolta és illette volna, a' domina actornak nem kicsiny

injuriájára, nemesi szabadságának megbántódásával. Minekokáért kívánja az actor procurator, hogy az incatta abbeli illetlen mocskáért az Tripartita Decreta 2. részének 72. titulussának continentiája szerint cum executione reali convineáltassék.

Inquisitionum per judlium collectarum tenor sic se habet.

Anno 1690. die 10. Martii. Én, Forgó János, nemes Borsod vármegyének edgyik ordinarius szolga bírāja mellettem lévő eskütt társommal, nemes Váczi András urammal, ezen nemes Borsod vármegyének vice ispánnya, nemzetes vitézlő Usz Ferencz uram ő kegyelme commissiójából ültem le itt, Miskolczon az magam lakó házánál néhai Mérai Gergely relictája, Érsek Anna asszony instantiájára judicialis inquisitionnak peragálására, az előmben adatott deutrumnak continentiája szerint.

De eo utrum

1. Tanu, tudod é, hallottad é füleiddel, hogy Paraszniai Kovács Mihály Mérai Gergellynét szidalmazta volna, s átkozta volna ilyenformán: – te boszorkány, hamis lelkű, megbontottad az feleségem ujját, meggyógyécsad, mert ha meg nem gyógyétod, tudom, mit cselekszem veled.

2. Tudgya é, hallotta é az tanu azt is, hogy Paraszniai Kovács Mihály egy Bernard Márton nevű ónodi hajdút fogadott volna Mérai Gergelynére, hogy az ő felesége ujját megrontotta, fenyegetse meg, hogy gyógyécsa meg.

3. Hallotta é szájából Bernád Mártonnak, hogy Paraszniai Kovács Márton[!] instantiájára nyilvánvaló boszorkánynak mondotta és szidalmazta volna, hogy az sógora asszony ujját meggyógyécsad, mert ha meg nem gyógyétya, megköti és megégeti.

1. Testis Fazekas János, nobilis, annorum circiter 38 juratus examinatusque fassus est. Ad 1. Tudom s hallottam füleimmel, hogy Paraszniai Kovács Mihály házára menvén Mérai Gergellynének szidalmazta ilyen formán: – te hamis lelkű vén asszony, te bontottad meg az feleségem ujját, de meggyógyécsad, mert ha meg nem gyógyétod, bizony tudom, mit cselekszem veled. Ad 2. Tudom, hogy Kovács Mihály egy Bernád nevű ónodi hajdút reá beszélvén házára küldötte Mérai Gergellynének, az hajdú rútul szidalmazván Mérai Gergellynét ilyen formán: – te boszorkány, vén ördög adta, vén lánya, megbontottad az Kovács Mihályné ángyom ujját, de meggyógyécsad, mert ha meg nem gyógyétod, bizony megköti, s az táborra vislek, s megégetlek.

2. Testis Bernád Márton, Szemere István uram noszvai jobbágya, annorum circiter 36 juratus examinatusque fassus est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Minthogy én akkor hajdú voltam, hazajöven ide Miskolczra az Kovács Mihály uram házához, egy alkalmatossággal nékem mindgyárt bort melegített, azt megitatván velem, mondgya énnékem: – édes sógor uram, én egy asszonnal összeveszttem, mert az feleségemnek az ujját megvesztette, hanem meny el oda, fenyegetsd meg, hogy az feleségemnek az ujját meggyógyécsa, mert ha meg nem gyógyul, rosszul jár érette. Én arra feleltem: – bizony én, jó sógor uram, megcselekedném, de én azt sem tudom hol lakik. Nékem mondgya Kovács Mihály: – de majd megmutatom én az házat. Akkor velem eljövén az házig,

megmutatta, ez az háza, ő onnan csak visszafordulván, én bémentem s mondtam az asszonynak: – te vén asszony, azt mondgya Kovács Mihály, megvesztetted az felesége ujját, de meggyógyécsad, mert ha meg nem gyógyétod, bizony rosszul jársz érette, mert megkötözlek s a büntető helyre viszlek s ott égetlek meg.

3. Tëstis Cséplő Istvánné Molnár Suska, nobilis persona, annorum circiter 36 jurata examinataque fassa est. Ad 1. Minthogy Paraszniai Kovács Mihály házában laktam, hallottam, hogy egyszer is, másszor is beszélgettek egymás között, hogy egy átallyában ez az Mérai Gergellyné rontotta meg az felesége ujját. Ad 2. Mikor azt a Bernád Márton nevű hajdút reá küldötte Kovács Mihály Mérai Gergellynére, otthon nem voltam, hanem hogy hazajött Bernád Márton, hallottam, hogy mondtotta: – én sógor uram, elmentem vala s megfenyegettem Mérai Gergellynét, de az bizony mind fiastól kiszaladott az házbul.

4. Tëstis Varga Miklós, Záborszki László uram kazai jobbágya, annorum circiter 28 fatetur sicuti primus testis, Joannes Fazekas.

Joannes Forgó judlium comitatus Borsodiensis mp.

Andreas Váci jurassor comitatus Borsodiensis mp.

37.

1714. június 20., Miskolc

BORSOD VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYNAK TARTOTT BODA DORKÓ
MEGGYILKOLÁSAVAL VÁDOLT MOLNÁR ANDRÁS ELLEN

AZ IRAT: B: BAZmL Borsod v. IV. A. 501/a. 17. k. 542–551. p.

Miképpen ez elmúlt közelebb való esztendőknék és revolútióknak birodalma rész szerint tartott, az alatt ezen tekintetes nemes Borsod vármegyében, Keszi nevű faluban nemes Molnár András uram is bizonyos tisztbeli hivatalnak alkalmatosságával, nem tudatik, micsoda gonosz és elfajult ördögi incselkedésektől indítatván, nem gondolván Isten s országunk törvényeivel, azokban kinyilatkoztatott igasságuknak követését férre tevén, maga mellé hasonló katona rendű személyeket, az kik az ő kegyelme tisztsége alatt lehettenek, vagy másokat is, magához hasonló törvényteleneket vévén maga mellé és öszve cimborálván, bizonyos öreg rendű Boda Dorkó nevű asszonyt minden igaz törvénynek rendi és processusa ellen megfogattatván, elsőben azon okbul, hogy boszorkánysággal valami helytelen praetextusok alatt vádoltatott volna, a Tiszában megfüröszttette, nem kevés sértődésével és praejudiciumával hazánk törvényének, azután minden próba nélkül maga szán-szándékkal megégetni, és azon megégetés által szertelenül kétszer is belelőni és megölni, bírói hivatalán és köteleességén kívül, mellyel tudniillik országunk törvényének ereje szerint hit által szorossan köteleztetett volna, sokaknak megbotránkoztatására merészlette.

Minthogy pedig az ilyen és ahoz hasonló gonoszságok, gyilkosságok és mások életeknek elvételek, úgy Isten ő szent felsége képének megöletések, úgy hasonló megfer-

teztetések szorossan mindenütt az fővételnek büntetésének büntetése alatt meg vannak tilalmaztatva az Uladislai regis decreti 1. articuli 81., 82, anno 1563. articuli 38, partis 3. tituli 20. szerint, azért én is azt kívánom, hogy ezen tekintetes törvényszék színe előtt álló keszi Molnár András, mint nyilvánvaló gyilkos, az fellyebb megnevezett asszonynak törvénytelen való megölettetéséért büntetésre vagy halálra ítéltsék az megmondott orszá-gunk törvénye és bevött praxis szerint, és másoknak rettentő és irtóztató példájára, úgy több hasonló cselekedeteknek eltávoztatására, érdeme szerint hóhér által reali et effec-tiva executione mediante büntetessék meg. Relegálván az tekintetes nemes törvényszé-ket az iránt collectált, M betű alatt levő inquisitiokra collectarum itaque earundem inqu-isionum series taliter procederet.

Én, Sisári Kovács Sámuel, tekintetes nemes Borsod vármegyének szolgabírája mellém adjungált ezen nemes vármegye esküttével, nemes Fodor Pál urammal edgyütt ugyanezen tekintetes nemes Borsod vármegye ordinarius vice ispánnya, tekintetes nemzetes vitézlő Borsy Mihály uram ő kegyelme, mint magistratus requi-sitiójára, néminemű collateralis inquisitionnak peragálására mentem ki, mellyet is az előnkben adatott de eo utrumoknak punctumi szerint ekképpen vittünk véghez, azmint renddel következik.

De eo utrum

1. Tudgya é, látta é vagy hallotta é az tanu, hogy az elmúlt revolutio alkalmatossá-gával Tisza Keszin lakos nemes Molnár András uram több társaival edgyütt hatalma-sul és erőszakosan ugyan Kesziben, néhai Kovács Péter háza felébül Boda Dorkó asszonyt megfogván és megkötözvén erőssen, vitték az Tiszára, ott míg tétzett nekiek, az Tiszában mártogatták, és megfüröszttették, az midőn kivették volna az Tiszából az említett asszont, ugyan az kezeit hátrakötözvén vitték az Molnár András uram Keszin levő házának udvara végiben az pástra és ott az földben egy oszlopot ugyanakkor leástak, azon oszlophoz kötözvén keményen korbácsolták és taglották, annak utánna szalmát és töreket hordatván Molnár András uram reája, megégették.

1. Testis Georgius Szűcs iudex primarius Kesziensis juratus, examinatus fatetur. Ad 1. Az deutruban specificált idő tájban Tisza Keszin lakos Kovács Péter nevű nemes ember meghalván, kinek is temetése alkalmatosságával az helynek előkelő lakosi az fatensvel edgyütt begyülvén az torban az megholt ember házához, ugyan-azon alkalmatossággal Keszin lakos Molnár András uram az megnevezett ember házának pitvarába bement az veivel, Nagy Györgyvel edgyütt. Mond Kovács Benke nevű embernek Molnár András uram: – te Benke, hol az a vén asszony. Kire felel Kovács Benke: – nem tudom bizony én, hadnagy uram, hol van. Mondgya Molnár András uram Kovács Benkének: – hamis vagy, eb lelkű, mert tudod. Másodcor is mondgya, hogy: – én nem tudom. Melly szavára fordul Molnár András uram a veivel edgyütt, Nagy Györgyvel a pitvarba, s hát ott talállyák ugyan az pitvarban több ottan levő asszony emberek között.

S reá akadván Nagy György mindgyárt kapja kézen fogva Boda Dorkó nevű öreg asszont s hozza kifele az pitvar ajtón, de az asszony ember magát nem engedvén,

reménkedik mindennek nagy sikótással, hogy ne hadgyák kivinni az pitvarbul. Mindgyárt Molnár András uram hátrul kerülven karabéllyal döfölte az vei után ki az pitvarbul, honnan is mind az ketten fogván vitték az említett asszonyt az Tiszára, holott is (azmint az fatens értette, bizonyosan a Tiszában mártogatták) hallotta sokáig való sikoltását. De minthogy az háztul tovább az fatens nem ment, miképpen lett annak utánna halála, az fatens nem látta, hanem mások relatiójokbul értette, hogy közel az kerti alatt Molnár András uramnak az felyül megírt öreg asszonyt valamely oszlophoz kötözwén megégették, kinek is nézésére másnap odafordulván, a fatens látta a megégett csontyait ott heverni az égett pernye között az oszlop mellett. Ad 2. Kovács Benkénét, Makranczi Jánosnét gondollya jó tanunak lenni.

2. Testis Elisabetha Kovács, relict Joannis Balogh, annorum circiter 50 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. A fatens a deutruban specificált idő tájban Keszin lakos Kovács Péter házánál jelen lévén, kinek is szintén akkor történt halála, az fatens pedig lévén édes leánya Kovács Péternek, az torra készített valamely ételt az holttestet kikísíró feleknek. Az temetés után egybegyűlvén az toros házhoz, és kevés idő múlva megyen azon toros háznak pitvarára Keszin lakos Molnár András uram az veivel, Nagy Györggyel edgyütt, s mindgyárt mongya Molnár András: – te Kovács Benke, hol vagyon az Boda nényne, vagy huga. Kire mond Kovács Benke: – nem tudom biz én, hadnagy uram, hol van. Arra szóra mindgyárt bemegyen Nagy György a pitvarban, az több ott lévő asszonyok között találván Boda Dorkót, kézen ragadgya, kiviszik az pitvarbul, ki is nagy sikoltással reménkedik, hogy ne hadgyák, de minthogy akkor hatalmas hadnagyság viselt ember volt Molnár András uram, nem mertenek ellene szóllani, hanem fogván az említett asszont, vitték a Tiszára és ottan az míg tettzett nekiek, mártogatták az Tiszában. Onnan annak utánna hova vitték és vele mit csináltak, az fatens nem tudgya.

3. Testis Catharina Vég, consors Benedicti Kovács jurata, examinata fassa est. Az deutruban specificált időben jelen lévén az fatens az toros háznál, látta szemivel, hogy az pitvarbul Molnár András uram és vei fogva kivitték Boda Dorkót és vitték az Tisza felé, annak utánna mit cselekedtek vele, mit nem, az fatens nem tudgya.

4. Testis Elisabetha Hevesi, consors Stephani Nagy jurata, examinata fassa est. Az deutruban specificált idő tájban jóllehet az fatens az toros háznál nem volt, az hol megfogták Boda Dorkó nevű öreg asszonyt, hanem maga háza mellett, kívül lévén az fatens, egy leány fut a Tiszáru, mondgya a fatensnek: – jaj, ihon hozzák az kigyelmetek öreg asszonyát. A fatens mindgyárt felkel, fordul az uttzára, láttya, hogy hozzák vizessen az Tiszáru, hajadon fővel, kezét hátrakötve Molnár András és Nagy György. Nagy György kezébe volt az kötélnek végi, Molnár András pedig mindenütt mellette, kik is ugyan az Molnár András háza mellett levő közöttskén ugyan az Molnár András kerti végiben viszik, akkor az fatens mingyárt visszafordulván maga házába (lévén szomszédságában Molnár András uram házának) s megyen végig maga udvarán, halylya, hogy kiáltyák Molnár András uram és Nagy György egyik a másiknak: – oszlopot neki, oszlopot.

Akkor az fatens visszafordul az háza felé, egy kis idő múlva megyen az fatens az kerten végig, s hát láttya, hogy már akkor az oszlop is fel vagyon ásva, mely oszlophoz

már az megírt öreg asszonyt hozzá is kötötték, de ki ásta le az oszlopot és ki kötötte hozzá az asszonyt, azt a fatens nem látta. De látta azt, hogy az oszlophoz kötözött asszony körül csak Molnár András forgolódott, aminthogy Molnár András uram veje, Nagy György korbáccsal meg is csapta az asszonyt, hányván szemére, hogy azelőtt valamely idővel az mezőben öszvetalálkozván vele, három kereszt életnél több nem volt az Nagy György szekeren (kiben is volt circiter 6 vagy 8 ökör), majd napestig bajoskodott vele az mezőben, haza nem hozhatta, azért hogy ő csinált volna valami mesterséget neki, de az megkötözött asszony semmit sem szóllott.

Molnár András uram hasonlóképpen kérdezkedett, kényszerítette magát, mondván: – vally, ördög attá. Kire felel az szegény asszony: – nem tudok semmit, csillagom, Molnár András uram. Akkor ismét az fatens visszafordulván maga házához, egy kis idő múlva megyen megint vissza arra helyre, az honnan eleitül fogva nézta az oszlophoz kötözött asszonyt, s látta, hogy már akkor körül vagyon rakva törek és szalmával, csak csupán az feje láczott ki az asszonynak belőle. Akkor mindgyárt Molnár András uram egy szalma csutakba tüzet tévén, meggyújtotta és az asszonynak az ábrázattya alá háította, mingyárt lángot vet az szalma, kéttzer vagy háromszor az megkötözött asszony megcsavulván az fejét, mindgyárt megholt, de akkor Molnár Andrásnál egyebet az tűz körül forgolódni az fatens nem látott senkit is. Onnan mindgyárt fordult az fatens maga házához, annak utánna késő estve az fatens lemenvén gyermekeinek keresésére oda, az hol a hamu között volt az holt test, az gyermekeit midőn hította volna onnan az fatens, Molnár András uram mond az fatensnek (minthogy ugyanott dohányozott Molnár András): – sógor asszony, jöjön csak kegyelmed. Melly szavára odafordul az fatens Molnár Andrásához, mondgya Molnár András: – dohányzom most a vén asszony tüzénél, ezt nem méltatlan cselekedtem, mert kéttzer ezzel a nálam levő karabéllyal belelőttem, de csak lepattant rula az golyóbis, az mikor az csónakbul az vízben bocsátották volna is, csak fel lyükkent a vízből, azért is nem méltatlan cselekedtem.

5. Testis Stephanus Kovács, libertinus, annorum circiter 40 juratus, examinatus fassus. A deutruban specificált idő tájban az fatens keszi bíró levén, jóllehet akkor az toros házban jelen volt, melly alkalmatossággal már sokszor említett Boda Dorkó nevű asszony is azon toros háznak pitvarában több szakács asszonyokkal edgyütt segített tehetsége szerint az étel készítés körül, egy alkalmatossággal, midőn begyűltek volna az testet kikísíró emberséges emberek az toros házba, egykor hallatik az pitvarbul valami nagy sinat. Mindgyárt az szaváruul megértette az fatens, hogy ugyan Boda Dorkó rimánkodnék, hogy ne hadgyák kivinni, de ugyan csak fogták az említett asszonyt, kivítették az többi közül, de minthogy az fatens ki nem ment az házbul, nem látta, ki vitte ki az pitvarbul, hanem mások mondták, hogy Nagy György viszi ki. Másokkal edgyütt a fatens több ottan levő emberséges emberekkel edgyütt valamelly kevés ideig mulattanak a toros háznál, amikor penig végezték volna az ételt, ki ki ment az maga szállására. A fatens is, midőn ment volna a maga szállására ugyanaz helység notariussával edgyütt, mint úttyokban volt, mentenek arrafele, azhol az említett öreg asszonyt megégették, látta azt, hogy az Molnár András szolgálja kötözte az megírt öreg asszonyt ugyanaz maga udvara végiben azelőtt kevés idővel leásott egy oszlophoz, körülötte forogván az megkötözött asszonynak, Molnár András maga ve-

ivel edgyütt, Nagy Györgygel kényszerítették, hogy vallyon, de hihető semmit nem tudván, az asszony nem vallott semmit is.

Erössen korbácsolta Nagy György, maga is szóval kényszerítette s szidta is Molnár András, hogy vallyon, de az asszony ugyan semmit sem vallott, csak reménkedett nekiek, hogy elbocsátának, de minthogy látta az fatens, hogy majd rosz kimenetele leszen az dolognak, fogta magát s indult maga háza felé. Tekint vissza egy kis idő múlva s hát láttya, hogy ég a szalma erőssen a megkötözött asszonyon, megértvén pedig az fatens, hogy az asszonymnak teste meg nem égett volna, hanem csak valamint perselődött meg, az másnap reggel parancsol az szolgájának (ki is ugyan édes fia volt az megégettett asszonymnak), hogy menne oda és temetné a testét édes anyjának, de északára az ebek elhordván a testet, imitt amott az melly csontyát találhatott, azokat temette el.

6. Testis Catharina Rác, relictá Stephani Kovács, jurata examinata fassa. Az fatens egyebet az dologban nem tud, hanem nem szintén távolv levén az háza azon helyhez, az hol a deutruban specificált Boda Dorkó nevű öreg asszonyt megégették, látta onnan, hogy egy oszlopot Molnár András uram szolgája ugyan az Molnár András uram kerti végiben leásott, annakutánna csak hamar időn, hogy kötözve vitték s úgy kísérték az oszlophoz Molnár András, Nagy György és Nagy Gergely, azt is látta, de kicsoda kötözte az oszlophoz, az fatens nem láthatta, de látta, hogy az felyül megírt három személyek, Molnár András, Nagy György, Nagy Gergely forgolódtak körülötte, az szalmának reá hordásában is ők voltak munkások, azminthogy látta szemével, hogy Nagy Gergely maga is vitt szalmát. De mellyik gyújtotta meg közzülök, az fatens nem tudgya s nem láthatta, minthogy hirtelen esett az szalmának meggyűllása, a fatens a maga férjétül, ki is már megholt, hallotta, hogy panaszolkodott előtte, hogy akkor nagy keményen megcsabdosta Nagy Gergely azért, hogy szalmát nem hordott ő is reá, mondván: – eb hordgyék, hiszen nem vagyok én hóhér.

7. Testis Stephanus Nagy, nobilis persona, annorum circiter 40 juratus, examinatus, fassus. A fatens az dolgot külömben nem tudgya, hanem az deutruban specificált idő tájban a fatens lévén maga házánál, egykor viszik az háza mellett levő közön az Tisza felől vizessen, kötözve Boda Dorkót Molnár András és Nagy Gergely. Az fatens is kijő nézésére az házbul, s mondgya az fatensnek Molnár András: – gyere szomdszéd, égessük meg ezt a boszorkánt, mer az te lábadat is ez vesztette meg. De a fatens oda akkor velek nem ment, hanem ment be a maga házába. Egy kis idő múlva az fatens kijű házából, fordul arrafele, az hol Boda Dorkót megégették, s láttya, hogy már erőssen ég az megírt öreg asszonyon az szalma, de az melly oszlophoz kötözték, azt ki ásta le és ki kötözte hozzá s ki gyujtotta meg, nem látta, hanem az mikor égett, látta osztán (minthogy szomszedságában lakott Molnár Andrásnak), hogy Molnár András és Nagy Gergely forgolódtak az tűz körül.

8. Testis Catharina Ináncsi consors Michaelis Nagy, jurata, examinata fassa est. Az fatens egyebet az dologban nem tud, hanem az deutruban specificált idő tájban az fatens lévén maga házában, az leánkája befut haza, s mondgya: – jaj anyám asszony, Mónárék ihon hozzák az Tiszától az örült lánt. Az fatens azon szavaira az leánkának megyen az pitvara ajtajába, látta, hogy Molnár András, Nagy Gergely más, egy feír

mentés legénnyel viszik az sokszor megírt öreg asszonyt fele, az hol megégették, azután mint lőtt dolga azon öreg asszonynak, a fatens nem látta.

9. Testis Anna Kis, relicta vidua Michaelis Juhász, annorum circiter 50 jurata, examinata, fassa. A fatens az deutruban specificált idő tájban menvén az Tiszára vízért, látta, hogy Molnár András uram és Nagy György vitték Boda Dorkót kötözve a Tiszára. Közel lévén az fatens hozzájok, hallotta Molnár András uram veitül, Nagy Györgytül, hogy mondotta, midőn leeresztette volna a csónyakbul a vízbe három ízbe Boda Dorkót: – dugd le az fejedet az vízbe. Csakhamar mond Nagy György uram Molnár András uramnak: – apámuram, nem ül ez le az vízbe. Kire mond Molnár András uram: – ha le nem ül, csak hozd ki, mert ördög, égessük meg. Azon szóra Nagy György mindjárt felhozta az víz partra, mindgyárt vitték Molnár András uram, Nagy György és Nagy Gergel ugyan az Molnár András uram udvara végiben a pástra, de ottan mint lett dolga Boda Dorkónak, a fatens nem tudja, nem kívánván nézni, egyenesen ment maga házához.

10. Testis Stephanus Gyöngyösi, servitor Michaelis Nagy, Kesziensis, annorum circiter 25 juratus, examinatus fassus est. A fatens a deutruban specificált idő tájban lévén magok házánál, az honnan látta, hogy Molnár András uram udvara végiben Nagy György egy leásott oszlop mellett Boda Dorkó asszonyt korbácsolta, kezeit hátrakötöztvén, lévén az kötelnek végi Nagy György kezében, úgy vallatta edgyütt Molnár András urammal. Látta ugyan az fatens azt is, hogy egy Polya Imre nevű inas hordotta azon szalmát a' helyre, az hol megégettetett Boda Dorkó, de nem látta az fatens, hogy ki gyújtotta meg. Mindazonáltal nem tudja azt, hogy Molnár András és Nagy György akarattokbul volt é megégetése az öreg asszonynak, minthogy ők ketten forgolódtak az asszony körül.

11. Testis Paulus Harsányi, nobilis persona, annorum circiter 38 juratus, examinatus fassus est. Az fatens ez dologban egyebet nem tud, hanem az deutruban specificált idő tájban ment volna a mezőről a faluba estve, azon alkalmatossággal az Molnár András udvara végiben, a páston már halva volt valamely szalma perenye között Boda Dorkó nevű öreg asszony, a holott is Molnár András uramat találta ottan dohányozva. Mondgya az fatensnek Molnár András uram: – rá veszem ördög születteket, az vén asszonyokat elkezdém ezen az edgyen, de a többit is megégetem.

12. Testis Catharina Sziládi, consors Petri Török, annorum circiter 40 jurata, examinata fassa. Egyebet az fatens az dologban nem tud, hanem mikor történt halála keszi Kovács Péternek, látta az temetése után csakhamar, hogy Molnár András, Nagy György, Nagy Gergelly uraimék mennek edgyütt az toros házhoz, de mi végre mennek oda, azt a fatens nem tudta. Egy kis idő múlva megyen az fatens házához egy Polya nevű ember, s mondgya az fatensnek: – nem is láttátok, hogy fűrsztik az ördögöt. Melly szóra mindgyárt megyen az fatens is az Tisza szélre, s látta, hogy már akkor az hajóbul mártogatta az vízbe Nagy György Boda Dorkó nevű öreg asszonyt, melly hajóban Molnár András uram is edgyütt volt Nagy Györgyvel és egyenlő akarattokbul fűrsztötték, melly fűrsztés után kötözve felhozták az Tiszáról, Nagy György erőssen korbácsolta, Molnár András penig puskával döfölte, úgy vitték az fatens háza mellől. Annak utánna mint lőtt dolga Boda Dorkónak, a fatens nem tudja.

Megjegyzés

A jegyzőkönyv aláírása és az ítélet hiányzik. Az ügyet az 1714. június 20-i sedrián tárgyalták.

38.

1717. június 21., Szendrő

SZENDRŐ MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNSÁGGAL VÁDOLT SZENDREINÉ ELLEN

AZ IRAT: B: BAZmL Szendrő v. jkv. p. 322–327.

Mi Szendrő várossa főbírája, Némethi Cs. Benedek magistratusi kötelességünk szerint a gonosznak kiirtásaért mellettem lévő hites tanácsbeli emberekkel, úgymint Váczi György uram, Szücs György, Mészáros Pál uraimékkal etc. peragáltunk ilyen judicialis inquisitiót az következők.

De eo utrum

1. Vallya meg a tanu hiti után, kit tud vagy hallott itt Szendrő várossában ördögi mesterséggel és varáslással élő férfi vagy asszony embert, az ki más becsülletes embereknek tisztátalan ördögi a vagy boszorkányi practicájával akármicsoda uton módon ártottak volna.

2. Nevezetessenn Szendreiné nevű asszony ellen minemű tisztátalan személyhez illő, tisztátalanságra célózó boszorkányi avagy ördögi mesterséggel cselekedett dolgait hallott avagy tud a tanu, vallya meg hiti után.

3. Ugyanazon Szendreiné nevű asszonynak, másoknak boszorkányságra célózó nyilván maga ajánlásait miképpen tudgya vagy hallotta a tanu, vallya meg azt is hiti után.

4. Ezen dologban kit tud jó tanunak lenni magán kívül a tanu, azt is hiti után vallya meg.

1. Testis Stephanus Páska, libertinus, annorum circiter 50 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. Hallotta a fatens s tudgya is az alább megírt okokbul az többi között Szendreinét ördögi practikával élő asszonynak lenni. Ad 2. Tudgya nyilván, hogy megnevezett Szendreiné vesztette meg a felesége kezét, mert midőn a fatensnek felesége kezét bekötötte volna (salvo honore dictum) maga ganéjával, Szendreiné odament és levettette rula és maga vitt valamelly kötőleket, akivel bekötötte, annak utána mindgyárt nagyobb kínba lött. Ad 3. Hallotta a fatens beszélteni másoktul, hogy ajánlotta volna magát Mészáros Pálné asszonyomnak, az midőn a leányát férhez vitték volna, hogy ha megfizet néki, megcselekszi, hogy soha a leányának gyermeke nem léssen, s úgy Miser Jánosnének és Hajdu Mária leányának is hogy magát ajánlotta volna ilyen mesterségével, hallotta a fatens, hogy beszéllették. Ad 3-ium [!]

tudgya jó tanuknak lenni Mészáros Pálné asszonyomat, Hajdu Pannát, Miser Jánosnét, Seres Jakabnét és Molnár Andrásnét.

2. Testis Petrus Barkotzi, libertinus, annorum circiter 36 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. Hallotta Szendreinét olyan személynek lenni. Ad 2. hallotta azt is a fatens, hogy Szendreiné úgy megrontotta volna a Lakatos Jánosné tehenét, hogy mind magát Lakatos Jánosnét, mind pedig a tehen a maga borját majd öszvetörte, rútul bőgött a tehen, mintha megveszett volna. Ad 3. Nihil. Ad 4. Molnár Andrásnét tudgya jó tanunak lenni.

3. Testis Anna Kun, consors Johannis Lakatos, annorum circiter 30 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Tudgya a fatens Szendreinét tisztátalan személynek lenni, mint-hogy magának volt a fatensnek sok baja véle. Ad 2. Tudgya a fatens, hogy edgy alkalmatossággal Szendreiné szalonnát kérvén tüle, nem adott néki és azon az éjtzaka minden testét öszve szítták, úgy, hogy olyan kék volt a teste, mint a kék posztó, és másnap midőn ágyban fekünnék a fatens, odamégyn Szendreiné és kérdést téssen a fatenstül, mondván: – nem adál, úgymond, tegnap szalonnát. Mellyre mond a fatens: – nem adtam, mert nincsen. És akkor is kimenvén, nagy haraggal, zörögve az ajtón a fatens házábul, harmad ízben írot kérvén a fatenstül, akkor sem adott néki, hanem üressen bocsájtotta, és a tehené úgy megromlott, hogy annak utána egy hétig nem fejhette, és a fatensnek ura rajta menvén ezen Szendreinén, szidta és fenyegette, hogy megadgya vagy megbocsássa a tehenének a hasznát vagy tejét, mert öszvetőri vagy megfogattya. Azminthogy a fatenset arra tanították, hogy ásson az pitvar ajtónak küszöbe alá edgy kis kenyeret és edgy kis foghagymát, az ki megrontotta, odamégyn a házhoz, és azt megcselekedvén, Szendreiné ment hozzája, és azon kenyeret és foghagymát kiásta a bottyával a küszöbe alól, a fatensnek szeme láttára. Tehenének ganját is felkötvén ezen fatens a füstre, hogy az ki megrontotta a tehenet, odamégyn, azminthogy oda is ment Szendreiné. Egy alkalmatossággal megint a fatens gyermekágyat fekvén, bément sokszor megnevezett Szendreiné hozzája s kenyeret kért, de a fatens minthogy magával is jól tehetetlen volt, nem adott néki, és mindgyárt azon órában úgy megnehezedett, hogy épen majd megholt. Ad 4. Tudgya jó tanunak lenni Seres Jakabnét urastul, Ács Andrásnét, Molnár Andrásnét.

4. Testis Sophia Redovai, consors Michaelis Német, annorum circiter 42 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Hallotta Simkónét és Szendreinét olyan tisztátalan személyeknek lenni. Ad 2. Tudgya azt, hogy edgy alkalmatossággal vajat kért a fatenstül, és hogy nem adott, a bornya másnap megbetegedvén, megdöglött. Ad 3. Hallotta s tudgya nyilván ilyen boszorkánysági mesterséggel való maga ajánlását a fatens Szendreinének, kérvén vajat magátul a fatenstül illy okon, hogy ha edgy ittztét ad neki, megcselekeszi, hogy soha gyermeke nem léssen. Ad 4. Nem tud egyebet, hanem hogy Lakatos János boszorkányozta meg, őt gondolná jó tanunak lenni.

5. Testis Anna Kerekgyártó, consors Johannis Miser, annorum circiter 28 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Hallotta Szendreinét tisztátalan személynek lenni. Ad 2. Hallotta s tudgya a fatens, hogy Szendreiné mondotta magának a fatensnek, hogy adgyon valamit néki, megcselekeszi, hogy soha gyermeke nem léssen. Az midőn férhez ment a fatens, akkor mondotta elsőben, másodszor pedig már asszony korában, nem

igen régen. Ad 3. Ezen fellyebb megírt dolgon kívül semmit sem tud. Ad 4. Ácsnét tudgya jó tanunak lenni.

6. Testis Maria Király, consors Mathiae Csordás, annorum circiter 38 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Szendreinét hallotta tisztátalan személynek lenni. Ad 2. Nihil. Ad 3. Nihil. Ad 4. Nihil.

7. Testis Maria Sebestyén, consors Andreae Molnár, annorum circiter 38 jurata, examinata fassa est. Ad 1. Hallotta a fatens Szendreinét tisztátalan személynek lenni. Ad 2. Szendreiné ellen tud ilyen boszorkányságra célzó dolgot. Edgy alkalmatossággal a fatenshez elmenvén, alamsinát kérvén tüle, a fatens adott is néki, amit lehetett, de hogy keveset adott, nagy haraggal elment, és a tehene úgy megromlott mingyár akkor, hogy semmi hasznát nem vehette. Sőt azt tudta, hogy meg is döglük, elmenvén osztán a fatens a szállására, kérte, hogy tegyen jól a marhájával, melyre kérdést tött Szendreiné, hogy ki utalta volna a fatenst hozzája? Kire is mondott a fatens, hogy senki nem, hanem csak úgy ment hozzája, minthogy régi tanult asszony, tud valamit cselekedni. Mellyre is mondott Szendreiné: – mennyi el és a tövis boronán általnótt füvet főzd meg és mosd meg vele a tehenedet. Akkor is kenyeret kérvén a fatenstül, hogy adgyon néki edgy poltra kenyeret, ad ő a fatensnak, avagy küld más orvosságot is, akitül a tehene meggyógyul. Ad 3. Nihil. Ad 4. Mogyorósiékat tudgya jó tanuknak lenni.

8. Testis Susanna Nagy, consors Jacobi Seres, annorum circiter 36 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Hallotta Szendreinét tisztátalan személlynek lenni. Ad 2. Tud ilyen dolgot megírt Szendreiné ellen a fatens, hogy az ura egésséges ember lévén, edgy alkalmatossággal köz sövényt kezdett fonni a kertben, szomszédgya lévén ezen Szendreiné, és az elromladozott sövényt kérte a fatens urátul Szendreiné, de nem adta, és hogy nem adta, megfenyegetvén a fatens urát, azon az éjtzakán ágyban esett és Husvétül fogva Szent János napig kínlódott, úgy, hogy szint úgy ordított, és Szent János napja tájján a fatens beszéllette Szendreiné előtt, hogy felmegyen a nézőhöz, és akire mondgya, hogy megvesztette az urát, mindgyárt minden törvény nélkül megégeti a házban. Mellyre mondott Szendreiné: – de mit beszélsz, mért mennél a nézőhöz, hiszen nem tud az igazat mondani, ne cselekedgy egyebet, hanem szedd meg az égerfának a levelét, főzd meg és fürözd meg benne, meggyógyul, mert igen jó az köszvénytül. Mellyet megcselekedvén a fatens, és az ura mindgyárt meggyógyult, hogy semmi híjja nem lött. Fazekas Mártont feleségestül tudgya jó tanuknak lenni.

9. Testis Helena Bodnár, consors Georgii Sütő, annorum circiter 30 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Senki ellen semmi boszorkányságot nem tud s nem is hallott, hanem Szendreiné ellen gyanakodik az alább megírandó okokra nézve. Ad 2. Tudgya a fatens ilyen dolgát Szendreinének. A fatens magát edgy alkalmatossággal kérte a városon lévő malom hídgyán, hogy perkupai Csizmadia Andrásné túl hozza el a guslyát és edgy üres hordóját, de a fatensnek dolga lévén, nem mehetett, mondotta: – nem mehetek bizony én, mert az erdőre megyek fájér. Kire is mondott Szendreiné: – mennyél, mennyél. Azminthogy el is ment, és a könyökét edgy kicsinyt megsértette, de nem érzette, hanem a társa, edgy leányka, az ki véle volt, a látta meg a vért a kezén és a mondotta meg. Akkor semmit sem fájt neki, de edgy kis idő múlva érzette a fájdalmat, úgy annyira, hogy fa nélkül kellett visszamenni neki, és még hazaért, annyira volt, hogy csak majd meg nem holt miája, sem éjjele, sem nappala nem volt nagy

kínnya miatt. Annak utánna sebes kézzel a malomba menvén a fatens Szendreinét ott találta, és Szendreiné meglátván a kezét, kérdete, hogy mi lelte volna a kezét, melyre mondott a fatens: – akkor a nap esett rajtam, mikor a gusalyért és a hordóért küldöttél.

És erre mondott Szendreiné (*salvo honore dictum*): – hudgyozz edgy cserépben és márcs ruhát bele, belemártván, kösd a kezedre, meggyógyul. Azminthogy úgy is cselekedett a fatens, és megcselekedvén, semmi gondgya nem lett a kezének azon kötés után, csak az irtóztató sebhelyek maradtak rajta. Ad 3. Nihil. Ad 4. Nihil.

10. Testis Jacobus Seres, libertinus, annorum circiter 30 juratus, examinatus, fassus est. Ad 1. Hallotta Szendreinét tisztátalan személynékné lenni. Ad 2. Tudgya ezt Szendreiné ellen, minthogy szomszédgya volt, mondotta néki: – nosza szomszéd asszony, fonnyuk fel ezen köz sövényt, vágasson vesszót kegyelmed, megfonom én. Az melyre mondott Szendreiné: – bizony nem bánom én, vagy hozasd be és fond fel is. Az melyre mondott a fatens: – ha én felfonom, bizony az ó sövényt a magam kertiben hánynom. Az melyet is Szendreiné ellenzett, sőt még judicialiter is admoneáltatta a fatent, de a fatens semmit nem hajtván reá, csak elvette az ó sövényt. Szendreiné pedig megfenyegette, mondván: – no szomszéd, várj reá, megbánod ezen dolgodat.

Azminthogy mindgyárt akkor az éjjel megbetegedvén, jó lehet ugyan mingyárt ágyban nem esett, de ugyancsak harmad vagy negyednap múlva ágyban esett, úgy annyira, hogy sem nem evett, sem nem ivott, sem meg nem fordult maga erejéből Husvétől fogva Szent János napig. Melly keserves kínnyát látván a fatensnek a felesége, mondotta Szendreiné előtt: – no Szendreiné, meggyógyícsd az uramat, mert a nézőhöz megyek, és ha megmongya, ki rontotta meg az uramat, minden törvénytelenül reá égetem a házat. Mellyre mondott Szendreiné: – de mit keressz ott, hiszen nem mond az igazat, jobb, ha megszeded a varju tövisnek a haját, a nagy végirül felfelé hántva, és az égerfa levelét, azt megfőzván, fürözd meg benne és semmi gondgya nem léssen.

Azminthogy ezeket meg is cselekedvén a fatens, mindgyárt hamar meggyógyult. Ad 3. Hallotta a fatens, hogy beszéllették, hogy kérte volna Vácziné asszonyomat, az midőn hajadon leányát eladta, hogy adgyon valamit néki, megcselekszi, hogy a leánynak gyermeke soha nem léssen. Ad 4. nihil.

Peracta est judicialis inquisitio die 21. Junii 1719.

Extradatum per me, praefati oppidi juratum notarium Stephanum Nagy mp.

1722. február 12., Miskolc

BORSOD VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BALOG ÉVA ELLEN

AZ IRAT: BAZmL Borsod m. V. A. 501/a. 19. k. 519–525. p.

Anno domini 1722. die 12. mensis Februarii in oppido Miskolcz malefactorum revisio ab inclyto comitatu Borsodiensi instituitur. Et primo quidem erecta est et instituta criminaliter actio contra Evam Balog Darocziensem, veluti strigam incattam taliter.

Tekintetes nemes törvényszék!

Ezen nagyságtok, kegyelmetek előtt álló daróczi Balogh Éva nevű boszorkány asszony, nem tudatik, micsoda gonosságtul és ördögi incselkedéstül viseltetvén, nem gondolván és tellyességgel félre tévén Isten, s hazánk törvényeit és azokban az boszorkányságban és ördögökkel való cimborázásokban és társalkodásokban élők ellen letett büntetéseket semminek állítván, Istenünk ő szent Fölsége parancsolatinak által való hágásával azokat megúnván és megvetvén, inkább az ördögök társaságában, és magához hasonló bűbajos tisztátalan boszorkányi mesterségekkel azokhoz kapcsolván és ragasztván magát, külön külön való helyeken és alkalmatosságokkal maga ördögi és tisztátalan boszorkányi mesterségei s tudományai szerint, hol kutya képében, hol penig más állat s ló képében sokakat tiszta életűek közül megragadván, bizonyos napokig oda hordozván, némelyeket lábaikban s egyéb tagjaikban megrontván, és ismét a nyaválajokat rendes módgya és természeti felett hamarjában meggyógyítván, s más egyéb gonosz cselekedetét sokakon boszorkányságokkal gyakorolni és végbenvinni merészlette.

Minthogy penig az ilyen és ehez hasonló gonosz cselekedetek, boszorkányi és ördögi mesterségek és tudományok, annál is inkább azokkal másoknak nagy károkkal és veszedelmekkel való élések s bűbajos cselekedetekkel való megrontások, és kártételek mindenütt, nevezetesen penig Sancti Stephani liber 2. caput 31., 32. és Sancti Ladislai liber 1. caput 34., úgy közönséges hazánk bevett törvényei s szokása szerint is az elevenen, tűz által való megégetésnek büntetése alatt szorosan tilalmaztatnak. Azért én is azt kívánom, hogy ezen megnevezett daróczi Balog Éva nevű boszorkány és bűbajos tisztátalan asszony, az ő sok rendben és ízben másokon végbenvitt és elkövetett boszorkányságáért és az által való megrontásáért, másoknak rettentő és irtóztató példájára, s ilyen és ehez hasonló gonoszságoknak kiirtására s zaboláztatására tűz által való megégettetésre ítéltessek, és azután több complex boszorkányi társainak és cselekedeteinek kivallására elsőben hóhér által tüzes vasakkal megsütögettetvén és kínoztatván, megégettessek reali et effectiva executione mediante.

Melly dolognak megbizonyítására producálván az M betővel megjegyzett, ellene collectált inquisitiókat is illetén tenorral.

Anno 1721. die 2. mensis Augusti. Én, Bekény Sigmond, tekintetes nemes Borsod vármegyének szolgabírája, mellém adjungált eskütt társommal, nemes Forray Bálint

úrral edgyütt mentem ki, mint magistratus és actor uram ő kegyelme requisitiójára, penes generalem exmissionem inclyti comitatus Borosodiensis bizonyos collateralis inquisitionak peragálására, melyet is az előmben adatott de eo utrumoknak punctumi szerint eképpen vittem végben, a' mint következik.

De eo utrum

1. Tudgya é, látta é, vagy hallotta é a tanu Daróczon lakozó Balog Éva nevű asszony boszorkányi és ördögi bővös bájos mesterségekkel élván, minemű ördögi cselekedeteit, mesterségeit és alkalmatlanságát, fenyegetését, és testekben, tagjaikban, marháikban és jószágiban való megrontását látván és tapasztalván, nevezetessen kiket rontott meg? Miképpen? S micsoda eszközökkel vagy cselekedetekkel? Ott a' faluban? Vagy másutt, akármely helyekben? – vallya meg a' tanu.

2. Ezen dologban egy szóval mit tud, látott, a'vagy hallott a' tanu? És magán kívül is kik lehetnek jó, bizonyos és világos tanuk? – vallya meg.

1. Testis Michael Dósa, nobilis, incola Darócziensis, annorum circiter 70 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatens előtt Dósa György mondotta Balog Évának: – miért hordoztad az én szolgállómat oda harmadnapig? Mondván Balog Éva: – én nem hordoztalak. De az szolgálló felelvén Balog Évának szemében: – te hordoztál bizony engem, mert jól ismértelek, te voltál, szalattam előtted, megbúttam a' pincék mellett egy kemencében, de csak rajtam jöttél, a' kemencében kantároztál meg is és harmadnapig oda jártál rajtam. Ad 2. Eggy alkalmatossággal a' fatenst több eskütt emberekkel edgyütt oculata revisióra híván Pap András, mondván a'fatensnek: – az én fiamot kergette farkas gyanánt Balog Éva, a'fiam pedig Dósa György házához szaladott éczaka, mezítláb lévén a' gyermek, hó lévén reggel, Balog Évát odahítták a'tanácsbéli emberek, nézván az lábnyomokat, a' gyermek lába nyomát megismerték, úgy más ember nyomát is, mondván Balog Évának: – e nem egyéb ember nyoma, a' te nyomodnál, a' mint a' lábad görbe szokott lenni, a' lábad hozzá hajít. A' mint is a' megnevezetett nyomba az lábát belé illették, más ember lába pedig, senkié belé nem illett Balog Éván kívül. Hallotta azt is Molnár Pétertől, daróczi középső malomban lévén Molnár Péter, a' fatens is odament a' malomba, kérdvén Molnár Pétertől: – mi lelte a' kegyelmed lábát? Felelvén: – én Balog Évára gyanakottam lábam megvesztése iránt, de mondván Molnár Péter a' fatensnek, ha Balog Évát István mester meg nem fenyegette volna, az én lábamnak semmi gondgya nem volna, a' mint is István mester szépen szóllott Balog Évának, fizetésért az apja lábát meggyógyította. – Jó tanunak vallya Miskolczon lakó Molnár Pétert és Csabán lakó Dósa Györgyöt.

2. Testis Stephanus Molnár, libertinus, annorum 25, juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatenshez jüvén az édes atya, Molnár Péter a' daróczi középső malomban, de harmadnapra a' lába rosszul lett, úgy, hogy nem is járhatott kilenced napig. Balog Éva a' malomban menván, kérdvén Balog Éva a' fatenstől: – mi lelte az apád lábát? – Én bizony nem tudom, ha tudna kegyelmed valamit, mondaná orvosságul. Felelvén Balog Éva a' fatensnek: – ne próbálgass engem, nem tudok én egyebet az imádságnál. De az fatens házához menván Balog Évának, kérte, gyógyítaná meg fizetésért az apja lábát, a'mint is felelvén az fatensnek Balog Éva: – elmegyek holnap, de elsőben füvet

keresek. Másnapot nem várván, hanem estvére a' malomban hozzájuk ment, be is kötötte a' fatens apja lábát, azt mondotta: – hej! István mester, ha nékem hamarabb szóltál volna, eddig az apád lába meggyógyult volna, de jó szerencséd, hogy én idejöttem, mert a' lábárul a' szívére ment volna a' daganatság, meg kellett volna két hét múlva halni. Amint is alkalmasint meggyógyította a' fatens apja lábát. Ad 2. Jó tanu-nak vallya Pap András fiát.

3. Testis Josephus Vágó, libertinus, incola Darocziensis, annorum circiter 45 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatensnek veje menván a' malomba búzának rostálására a' fatens feleségével Balog Éva háza előtt, míg a' malomba ért, a' lába eldagatt, úgy, hogy még a' ruhát sem szenvedhette rajta, sőt szekerem vitette bé a' fatens maga házához az veit, annyira dagadott a' lába. Látván a' fatens súlyos nyavalyáját és eldagadását vei lábának, azonnal Balog Éva házához ment, megfenyegetvén az fatens Balog Évát, mondván: – gonosz lelkű, miért hányod el a' nyers fonalat a' házad előtt, lám én sem maradhatok tőled, holott én legjobb voltam hozzád, mégis ilyen káromra igyekezel. Arra felelvén Balog Éva a' fatensnek: – ne vesztegesse kegyelmed a' vei lábát, bizony meggyógyul az, nemsokára semmi gondgya nem leszzen. Amint jobban is lett a' fatens vei lába. Ad 2. Hallotta a' fatens Balog Éva szájából, hogy mondotta a' daróczi molnár legénynek: – hej István mester! István mester! ha te jó voltál volna, nem esett volna a' te apád ebben, ha énnékem megfizettél volna azért, akiért én megszolgáltam, jól jártál, hogy felserkentél, mert harmadnap múlva nem élt volna tovább az apád, mert neked vettem én azt a' tétemént, nem apádnak, de ő ment az ártatlan által rajta. – Jó tanu lehet Dósa Mihály szolgálja, Benedek.

4. Testis Michael Csizmadia, libertinus, incola Darocziensis, annorum circiter 40 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatens másoktól hallotta, hogy házához menván Balog Éva, az leányát a' fatensnek megtapogatta, mondván: – ennél szebb leánnya nem leszzen kegyelmednek, a' mint is másnapra kelvén, a' leányka rosszul lett, úgy, hogy a' kemencére felfekütt, de onnét is leesett. Látván a' fatens gyermekének állapotját, mondotta Molnár Istvánnénak, hogy mondaná meg Balog Évának, leányát gyógyítsa meg, mivel erőss gyanósága vagon reá. A' reá való üzenés után a' leányka jobban lett.

5. Testis Joannes Sápár, nobilis, incola Darocziensis, annorum circiter 30 juratus, examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatens a' bíró házánál lévén edgyütt az tanáccsal, Balog Éva is benn lévén, az ajtó szögeletben, ott siránkozván, mondván a' fatens: – mit siránkozol? Mondd meg magad dolgát, mit akarsz. De sirása miatt nem is szólhatott, azután harmad vagy negyed nappal a' fatens tinójának a' nyakát, a' tehenének a' tölgyét öszvetörték, úgy magának a' fatensnek a' vadászásban szeme fénnye elveszett, gyanúsága Balog Évára vagon ma is. Ad 2. Nihil.

6. Testis Andreas Bóka, nobilis, incola Darocziensis, annorum circiter 50 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatens tudgya bizonyosan, hogy Balog Éva a' fatens gyermekét, Palkó nevűt éczákanak idején kívül rekesztette az ajtón és semmikeppen be nem bocsátotta, hanem Dósa György házáig hajtotta. Másnap felkelvén a' fatens, egynéhány tanácsbéli embert ad oculatam hívott, hogy gyermekének kívül való rekesztetését vizsgálónák meg, úgymint láb nyomokat, a' gyermeknek mezítláb való nyomát megismervén az emberek, úgy más nyomot vizsgálólván, a' lábnyom csak

Balog Éva nyomához célozott, a' mint is próbálták sánta cipertes lábát a' felül specificált nyomhoz, nem akarván Balog Éva engedni, de erővel hozzámérték az nyomhoz a' csizmáját vele még egycer. Ezen fatens az istállóban feküvén, Balog Éva csak bément az istállóban a' melyben a' fatens fekütt, egy nagy veres lóval, kinszerítvén hogy ülné fel a' fatens azon veres lóra, mondván a' fatens: – vessessen el az Isten, mind veres lovaddal együtt, nékem nem kell se lovad, se magad. Ad reliqua nihil.

7. Testis Andreas Bóka, nobilis, incola Darocziensis, annorum circiter 20 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ezen fatenst elvitte Balog Éva Thótt Györgyné házában való ágyrúl ölében, és csapta a' vízfolyásba, de ismét észére gyüvén a' fatens, futva ment Thótt Györgyné ablakjára, szólván az ablakon, de újjobban csak felkapta Balog Éva, és csapta a' Daróczi patakban, harmadszor is a' megnevezett ablak alul azon személyt vitte a' nádba, holott a' marha délel, ott is a' vízben csapta. Ad 2. Láta a' fatens a' midőn az erdőről jött Balog Éva, sok csombókú fonalat kötött által az gyalog úton, az erdő között.

8. Testis Anna Bodnár, relicta Stephani Szabó, annorum circiter 25 jurata examinataque fatetur. Ad 1. Ezen fatenshez tejet kérni ment Balog Éva, nem adhatott a' fatens neki tejet, azon estvére tehenit meg nem fejhette, két hétig is magát meg nem engette fejni és borját szopni, de az után oda ment Balog Éva, mondván a' fatensnek: – próbáld csak borjú nélkül, talám megfejheted, mivel sok teheneket borjú nélkül megfejhetnek, próbálván megfejni tehenét, s azonnal megfejhette. Ad 2. Nihil.

9. Testis Benedictus Lukács, libertinus Darocziensis, annorum circiter 24 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. A' fatens semmit sem tud egyebet, hanem láta a' Molnár Péter lábát, hogy megmosta Balog Éva, és a' lábából kifolyt a' rútság, de ki rontotta meg, nem tudgya. Ad 2. Egyebet a' fatens nem tud, hanem Balog Éva képi-ben a' fatenst edgyszer megfojtogatták. Ad reliqua nihil.

Datum Onod, die et anno ut supra. Tékéntetes nemes Borsod vármegyének szolgálója Bekény Sigmond mp.

Azon tékéntetes nemes vármegyének jurassora Forrai Bálint mp.

10. testis Paulus Pap, nobilis, pro tempore incola Miskolcziensis, annorum circiter 18 juratus examinatusque fatetur. Ad 1. Ez elmúlt télen egy alkalmatossággal az utrumban specificált asszony fiának lába sebes lévén, ment a' daróczi iskolába az mesterhez ezen asszony, hogy adgyon a' fia lábának íret, melly alkalmatossággal a' fatens is a' daróczi iskolában járván, Vak alias Deli Gyurkánét csúfolta deákul, mellyre Vak Gyurkáné a' fatenst meg fenyegette, mondván: – várj csak, rosszul jársz még. Melly fenyegető szavai után az fatensnek szava elfogódott, és haza menvén az iskolából, az attyának egyet sem szólhatott, hanem mindgyárt beteg ágyban esett. Ezen napnak estvéjén osztán, elő álomkor kimenvén a' házból a' fatens, egy farkas a' fatens eleiben állott, és noha vissza akart a' házban térni, de a' farkas a' fatens eleiben ugrándozván nem engette a' házban visszamenni, hanem egy ólacska lévén a' ház előtt, csak a' körül futkosott.

A' szava pedig újjonnan elfogódott, és nem kiálthatott, hanem az óltul Dósa György uram háza felé szaladván osztán, azon farkas egy dombon kergette a' fatenst, annak utánna pedig egy kevés idővel azon farkas Deli alias Vak Gyurkánévá változott, úgy osztán a' fatens bészaladott Dósa uram házában, az holott mond a' fatens az

házban lévő embereknek: – jaj, kergetnek. Ez után pedig kérdik az házban lévők a' fatenstül: – kicsoda kerget? Úgy mond a' fatens: – Vak Gyurkáné.

Hujus ultimi testis per nos infrascriptos examinati fassionem tali modo, ut praein-sertum est factam fuisse, praesentibus attestamur. Datum Miskolcz, 18. Decembris, 1721.

Inclyti comitatus Borsodiensis ordinarius judlium Samuel Kovács de Sisár mp.
Ejusdem inclyti comitatus ordinarius jurassor Stephanus Óváry mp.

Deliberatum est.

Minthogy a' felül említett Balog Évának boszorkánysága és ördöngös bűbájossága az tanuknak bizonyosságul nyilván kiteczik, azért elsőben is több ollyas maga társa-inak kivallására, elsőben hóhér által megkínoztatik és azután megégettetik.

40.

1787. június 12., Miskolc

MISKOLC VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA BUDAI MÁTYÁSNÉNAK MENYE,
NANI ZSUZSANNA ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: BAZmL Borsod m. IV. 1501/b. Sp. XIII. N. 343.

Infrascriptus fidem facio per praesentes, quod vigore judicariae commissionis perillustris ac generosi domini Pauli Barkasi, privilegiati regio-coronalis oppidi Miskolcz ordinarii judicis ad requisitionem Susannae Balogh, Mathiae Budai consortis emanatae, juxta subinserta, mihique porrecta de eo utri puncta anno, die, locove infra notatis contra Susannam Náni sequentem peregerim collateralem inquisitionem de eo, utrum.

1. Jelen volt é a' tanu és hallotta-é, hogy most múlt vasárnap, azaz júniusnak 10. napján Náni Susánna mi módon böcstelenítette a' miskólczi piacon Buday Mátyás hitvesét, Balogh Susannát, és hogy sült boszorkánynak és tűz alá valónak kiáltotta, mondván, hogy ő rontotta meg őtet és hogy az ő rontása miatt lett volna koldussá?

2. Tudja é azt a' tanu, vagy hallotta é, hogy megnevezett Náni Susanna nem csak a' piacon, ha[nem] másutt is mocskolta Balogh Susannát, úgymint jöttében, mentében az utcákon, és sült boszorkánynak mondotta lenni és tűz alá valónak ítélte?

3. Letett hiti után vallja meg a' tanu, hogy hányszor hallotta ezen mocskolódását Náni Susannának?

4. Igaz é az, hogy Náni Susanna 11. hujus [mensis] mondotta, hogy ha sütik vagy főzik, csak ugyanazt mondja és fejére esküszik, hogy Balogh Susanna rontotta meg?

5. Kit tud a' tanu ezen dologban jó tanunak lenni?

1. Testis dominus Andreas Panyiti, agoranomus oppidanus, annorum [–] sub fide officii refert ad 1., 2. et 3. Nihil. Ad 4. Midőn inquiráltató Buday Mátyásné részére citatio végett ifjabb Buday Mátyásnéhoz elment volna a' tanu tegnapi napon, maga ugyan otthon nem volt Buday Mátyásné, hanem a' férje azt mondotta, hogy holtig az inquiráltatóra vet a' felesége, akármit csináljanak vele, és azt mondja mindenkor, hogy az inquiráltató rontotta meg a' karját.

2. Testis nobilis Maria Szikszay,¹ providi Michaelis Farkassányi Miskolczinensis relicta vidua, annorum 65 fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil. Ad 3. Egy alkalmatossággal valamelly dirib-darab vasat kérni a' tanuhoz menvén ifjabb Buday Mátyásné, ugyanakkor a' karjának bekötésére ruhát is kért, akkor látván a' tanu, hogy irtóztató csúnya legyen a' karja, mondotta neki, hogy miért nem orvosoltatja? Mellyre felelt Buday Mátyásné, hogy járt már ő azzal a' nézőhöz is, a' ki is egy darab laput szakasztván, azt tette reá, mondván, hogy nem kell annak egyéb, meggyógyítja azt a' lapu. De minthogy a' néző azt javasolta, hogy a' praescriptiót és az orvost meg ne mondja senkinek, sem a' sebjét ne mutassa, ő pedig inquiráltató Budai Mátyásnének, mikor a' nézőtől jött, mindezeket kibeszélte és megmutatta a' Böller úr háza alatt, azért Buday Mátyásné megrontotta és szüntelen öreá vet, hogy azért nem használt a' karjának a' néző orvoslása. Ezen dolognak több már esztendejénél. Ad 4. Nihil. Ad 5. A' leányát, Farkassányi Susannát nevezi a' fatens ezekre tanunak, de most a' leánya gyermekágyat fekszik.

3. testis Anna Csende,² providi Stephani Siroki neo-coloni³ Miskolczinensis consors, annorum 32 fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. A' múlt esztendőbe a' tanu háza előtt a' karján való betegséget, avagy vesztést panaszolván a' tanunak ifjabb Buday Mátyásné, azt állatta, hogy őtet nem más, hanem inquiráltató Budai Mátyásné rontotta meg. Más ízben pedig, az elmúlt Pünköszt előtt, mikor ifjabb Buday Mátyásné Gönczről, az orvostul hazajött, a' házához menvén a' tanu, azt beszélte, hogy mihelyt a' házába lépett Gönczön az orvosnak, mindjárt így szóllott neki az orvos: – minek gyössz, jó menyecske, nincs ember, a' ki a' te karodat kigyógyítsa! A' kivel együtt ettél-ittál, a' rontotta meg! A' tanu kérdezvén, hogy kire gyanakodna tehát már csakugyan, azt felelte urával együtt esküvéssel, hogy nem egyéb[re], hanem inquiráltató Buday Mátyásné[ra], mert midőn az új házacskaikat építették is, úgy mond Buday Mátyás, hogy hatszor-hétszer is elment az inquiráltató alá 's fel az ablakok alatt, mindaddig, míg az ablakban álló orvosságos üvegecskét ki nem lopta az ablakon az ebadta. Ad 3. Más időkben is hallotta a' tanu, hogy ezen vesztéssel vádolta Buday Mátyásné az inquiráltatót és azt mondotta, hogy mihelyt meglátja az inquiráltatót, mindjárt jobban fáj a' karja. Vasárnap is, a' piacon lett veszekedés után, a' mint mondotta, más helyen is kifakadt a' karja, mellyért ad 4. az inquiráltatót holtig sült boszorkánynak tartja. Ad 5. Nihil.

4. Testis Anna Buday,⁴ providi Sigismundi Daru neo-coloni Miskolczinensis consors, annorum 50 fatetur. Ad 1. Ezen holnapnak 10. napján, azaz közelebb múlt vasárnap a' tambur előtt megszólítván inquiráltató Buday Mátyásné ifjabb Buday Mátyásnéét arrul, hogy miért becstelenítené őtet ifjabb Buday Mátyásné a' karjának megrontásával, 's miért mondaná azt, hogy azáltal romlott meg a' karja, hogy az inquiráltató bekötötte. Mellyre nevezett ifjú Budayné hallató kiáltással mondotta az

inquiráltatónak ezeket: – te rontottál meg, tűz alá való boszorkány, égessen meg a' vármegye tüze! Mellyről csillapítván a' tanu, másodszor is, harmadszor is minden lass[ús]odás nélkül ugyanazon szókat kiáltotta az inquiráltatónak mindenek hallatá-
ra. Ad 2. Más alkalmatosságokkal is mondotta a' nevezett Buday Mátyásné a' tanu előtt számtalan sokszor, mind a' tanu házánál, mind a' maga házánál, hogy holta napjáig az inquiráltatót okozza, hogy az inquiráltató veszítette meg a' karját, mellyről, az inquiráltató becstelenítését nehezen vévén, intette is a' tanu. Ad 3. et 4 ut superiores. Ad 5. Közönséges ez a' dolog az új lakosok között és kevés van, a' ki előtt ne mocskolta volna már az ifjabb Budayné az inquiráltatót.

5. Testis Elisabetha Bakro,⁵ providi Sigismundi Boda relictæ vidua, Miskolczinensis, annorum 54 fatetur ad puncta. Külömb-külömbféle időkben és helyeken becstelenítette ifjabb Buday Mátyásné az inquiráltatót azzal, hogy a' karját az inquiráltató rontotta meg, egyszer tudniillik Sajókeresztúrba, másszor az Ökrös György házába itt, Miskolczon, harmadszor a' maga házába, többször egyebütt. Intette ugyan a' tanu, hogy ne fogja rá olly vakmerőképen, hanem szenyvedje békességes tűréssel, ha az Isten meglátogatta vele – ő mindazonáltal meg nem szűnt kárhozatni az inquiráltatót, sőt, azt mondotta, hogy világos boszorkány, megérdemlené, ha megégetnék.

Signatum Miskolcz, die 12. Junii, 1787.

Ejusdem oppidi Miskolcz juratus notarius Georgius Kosdy P. H.

1 A lap szélén: Eadem occasione authenticata, confirmavit suam fassionem.

2 A lap szélén: Eadem occasione authenticata fatetur per omnia, prout collateraliter.

3 Azaz cigány.

4 A lap szélén: Eadem occasione authenticata, confirmavit fassionem suam per totum.

5 A lap szélén: Absens.

CSÍK VÁRMEGYE

41.

1649. július 10.

BURIÁN JÁNOSNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE KACZIOS ISTVÁN ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék lt. III/12. sz. (1649.)

Burian Jánosné, szentléleki, Kaczios István, sugeoti ellen. [– –] Másik oka citációm-nak, hogy ugyan te, alperes, azt montad nekem actrixnak, hogy bű bájjal, kantérral nyer-tem meg peremet, az mondás ugyan Czik székbén Sugedben, az magad házánál volt.

42.

1653.

ANDRÁS PÉTERNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE MIHÁLY FERENCNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsSzM N. 10. (Alcsíki deliberatumok) p. 6.

Sz[ent] Mártoni András Péterné ut atrix doceálja az incattát Mihály Ferenczné ellen, hogy az ura Mihály Ferencz maga mondta, hogy az én feleségem evvel a bűbájjal cantérozta meg, azt maga is mondotta Mihály Ferecz, kérkedett is vele.

43.

1666. augusztus 14.

APOR ISTVÁN PERE GÁSPÁR TAMÁSNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék lt. III/18. sz. (1666.) 91. l.

Vice királybíró Apor István a csekefalvi Gáspár Tamásné ellen: [– –] hogy méheit farkas gégén bocsátotta ki gonosz végére.

[Tanuk:] Bodo Péterné, Katalin, primipila, annorum 16. Gáspár Tamásné mondta, hogy az farkas gége orvosságának való [– –] nálunk akkor üttek vala farkast.

Veres István relictája, Ersébet. [– –] mi végre vitt nem tudom.

Gál János. Én mikor szolgálja voltam, velem végeztetett farkas gégét el, mi végre, nem tudom.

44.

1682. július 4.

HENTER BENEDEK BECSÜLETSÉRTÉSI PERE BODÓ PÁLNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsSzM (Alcsíki deliberatumok) p. 126.

Ratione officii vice tiszt Henter Benedek uram doceat az detenta Bodó Pálné ellen, hogy boszorkány, mezítelen öltözött, úgy bűjös bájoskodott, kantéros bonumit is elatta.

Contra az detenta, hogy ő nem tseledette az boszorkányságot, mezítelen sem öltözött, nem is atta bonumait el.

45.

1684. december 2.

SIMON ISTVÁNNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE CSATÓ GYÖRGYNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsSzM (Alcsíki deliberatumok) p. 83.

Csatószege Simon Istvánné ut atrix perlette[?] Csató Györgynét állítván, hogy azzal diffamálta, hogy az fiát megfüvelte, kantérosztatta. Pro incatta nemo, díján contentat.

46.

1685.

DARVAS JÁNOSNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE SIMON PÉTER ELLEN

AZ IRAT: A: CsSzM (Alcsíki deliberatumok) p. 98.

Csekefalva. Darvas Jánosné [– –] Simon Péter ellen. Nyilván való híres kurvának, boszorkánynak diffamálta [– –] reá támadott, leste, hogy megverje.

47.

1686.

SÁNDOR JÁNOS BECSÜLETSÉRTÉSI PERE SÁNDOR JÁNOSNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsSzM (Alcsíki deliberatumok) p. 110.

Racione officii vice tiszt uram és Sándor János doceat Sándor Jánosné ellen, hogy boszorkányos, az maga ganéját megtörte, vizeletit megitta, az fejről egy kérges ruhát levéve, reá okádott, ismét az fejre tötte. Az guzalnak az alsó felit felfordította, az orsónak az sarkával font. Az mely csűrben az iffiak tánczoltak, oly szelet támasztott, hogy az fedelit kiütte, fogságában azt mondotta, hogy az akasztófa alá egy fazekat ásott, medég ki nem veszik, adég esső nem leszen, holt szenet, disznó ganét egyben rontott, avval kente magát [– –], hogy az marhák elveszve megijettek. Contra az detenta, hogy ő nem boszorkány, maga ganéját meg nem ötte, vizeletét orvosságnak itta, az feje tájogos lévén, úgy orvoslotta, hogy ruhát borított reá.

Az guzajjal és orsóval az madarakot kergette, ő szelet nem támasztott, fazekat sem ásott akasztófa alá, ártatlan, törvént is kér.

Ratione officii vice tiszt Henter Bendek uram, ut actor doceat Sándor János ellen, hogy hütös feleségit elhatta és mással paráználkodott, melyet az hütös felesége is megvallott, admoneált is, hogy ne lagnék Czikó Andrásnéval. Contra, hogy ő nem gonosz végre lakott Czikó Andrásnéval, hanem mosthoha fia felesége lévén, egy són, kenyéren, ő nem panaszkodott. Jámborul él, az felesége hívatta az hüt mellé, (nem hanem) nem vót másutt hol lakni, úgy lakott ott, törvént is kér.

48.

1696. július 10.

BÁNKFALVI SZEKEN GYÖRGYNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE ISTVÁN DEÁKNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék It. Protocollumok, N. 22.

Utrum

Bánkfalvi Szeben Györgyné, Katalin, ut actrix doceál szent imrehi István Deákné, Ersébet aszszony, ut incatta ellen, hogy azt mondotta volna nekije: – hiszen ez az aszszony azt mondotta, hogy én kantéroztam meg Thamás Deákné aszszonyomat, de ő tött neki, az mit tött, nem én, ő kantérozta és ő a boszorkány, nem én, úgy mint az actrix etc.

1. Testis. Al Csik széki csekefalvi András Jánosné, Anna, primipila, annorum 60 jurata examinata fassa. Az kérdésben aszt tudom, hogy ez tavasszal processióval men-
vén az kotormányi kápolnához, szent imrehi nemzetes István Deákné aszonyom ő
kegyelme is velünk lévén, hátul ére szent györgyi Szeben Györgyné, s mondá István
Deákné aszonyom ő kegyelme, hogy: – a’ miatt az asszon miatt vagyok én nagy lelki
fájdalomban. Én mingyárást hátrább maradék, s én több szavait nem hallottam.

2. Gábosi Miklosné, Katalin, de eadem primipila, annorum 30 jurata examinata
fassa. Az kérdésben azt tudom, hogy [– –] után az keresztjáró hétben, az kotormányi
kápolnához megyünk vala processióval, velünk lévén szent imrehi nemzetes István
Deákné aszonyom ő kegyelme is, azonban elé érkezék szentgyörgyi Szeben György-
né, s mondá István Deákné aszonyom, hogy ez az az aszony a’ki ő kegyelmét boszor-
kányosnak tartya, de ő kegyelme nem az, hanem maga az Szeben Györgyné, mert
hiszen ő keni feni Tamás Deákné aszonyomot. Az szegény beteg leánya is odaküldött
volt Tamás Deákné aszonyomhoz, s Szeben Györgyné ott lévén nem engette, hogy
semmit is adgyon. Tamás Deákné aszonyom azt mondotta, hogy ne adgyon ő kegyel-
me semmit, mert kantérozok vele, de én nem kantérozok.

3. Menyhárt Jánosné, Ersébet de Al Csik Szent Imreh, primipila, annorum 35
jurata examinata fassa. Mikoron mentünk volna Szent Márk napján az kotormányi
kápolnához processióval egykor elő érkezék az királybíró uram ő kegyelme kocsija.
Szeben Györgyné is benne ülén, mondának némelyek, hiszen felvitte Isten dolgát.
Arra mondá István Deák aszonyom, hogy fel, mert ez olyan kenő-fenő, hazudozó.
Tamás Deákné aszonyom mellett ő kegyelmét boszorkányosnak mondotta, de ő maga
az, Szeben Györgyné, ő az boszorkány. Az beteg leánya Tamás Deákné aszonyom-
hoz küldött volt, és az a Szeben Györgyné nem engette meg, hogy adgyanak, az miért
küldött volt, aszt mondotta, hogy kantéroznak vele. De ő kegyelme nem boszorká-
nyoz, hanem hiszen ő bűjöli bájolja Tamás Deákné aszonyomot.

4. Péter Istvánné, Katalin, de eadem, pixidaria, annorum 48 jurata examinata fassa
uti 3., Menyhárt Jánosné.

Bánkfalvi Szeben Györgyné Szent Imrehi István Deákné aszonyom ellen

Receptae sunt hae fassiones testium penes Thomae Literatum de Al Csik Szent
Imreh, nobilem ac vice judicem regium Sedis Siculicalis Csik Inferioris in Sedibus
ejusdem, et Nicolaum Gáborfi de Csekefalva, primipilum. Anno 1696. die 10. Julii.

CSÍKSZÉK PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT MIHÁLY PÉTER
DEÁKNÉ GERGELY MARGIT ELLEN

I.

1699. január 14., Bánkfalva

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék lt. Protocollumok, N. 22.

Az actornak Al Csik széki szent imrehi László Tamás Deáknak, nemes személynek, ezen Al Csik Széknek vice király bírájának *ratione officii sui novum* mellett való reformatiója az *in causam attracta*, úgymint Al Csik széki bánkfalvi alias kotormányi Mihály Péter Deákné, Gergely Margit primipila ellen. Azért kellett nekem actornak novizálnom, azmint az nemes Al Csik szék in anno 1698. 3. Januarii in Sede Judiciaria in Bánkfalva celebrata az én relatoriámat *ea conditione corruáltatta*, hogy én actor levén, nem punctatim hűtös notarius uram által irattam volt ki az prothocolumból az utrumot, holott az nemes szék is csak azt iratta volt levátában, in anno 1698. die 26. Aprilis, hogy actor juxta allegata, incatta vero juxta replicationem doceant. Én actor levén, a szerént akkori fatensek eleiben úgy tettem volt fel, azmint az actioban volt fel írva partim, partim augeáltam volt az utrumot azzal, hogy bűjös bájos, kantéros vagy, arra nézve, hogy actiómban az circumstantiát feltettem volt. Melyre nézve az nemes székben majorem partem deliberatum lett, hogy totaliter az te ellened való relatoria corruáltassék, most pediglen in virtute novi simplicis, melynek taxáját vele edgyező értelemről in facie Sedis Judiciariae deponáltam per primipilum Blasium Literatum alias Szabó nevű de Al Csik Szent Márton. Azt mondom, hogy méltán feltehettem volt azt én, mellyet most is a szerént s bővebben is akarok comprobálni, úgymint, hogy te nős parázna vagy, mellyet az urad is megvallott, azmint benne is maradtál, mást perelvén te magad böcsülletedet, az nemes szék expurgatiót itilvén septimose neked, nem expurgáltattad magadot, melyből tettél volt fel olyat ellenem, hogy én importáltam az melleted levő akkori conjurátorokat, de én peresed akkor nem voltam, nem impediáltam, s nem is expurgálhattad magadot, mert nem voltál készen, sőt az kiket hattál volt magad mellé conjurátoroknak azok sem a végre löttek volt, hogy megesküdgyenek melleted, némellyiket pecséttel hittad oda, némellyiket pedig fizetéssel fogadtad volt meg, mellyet magokkal, az kiket conjurátoroknak hittál volt oda akarok comprobálni, hogy meg értvén mire kellett volna megeskünni nem esküttek volna meg. Azt is akarom ellened comprobálni, hogy te magad megvallottad azt, hogy mással bujó szerint voltál, másokat megszerettél, mint az hűtös uradot, jobb az más ember farka, mint az hűtös uradé, némellyik igen nagy, némelyik olyan mint a csont. Végezésed is volt mással, hogy csak az ablaka alá menny s kopogtass, bebo-csát, és ott farkát meglógattad, s kívánságodat betöltötted. Bűbájosságodról is akarok comprobálni, mivel magad megvallottad, hogy olyant tudsz csinálni, kívül az ember

vagy meghal, vagy örökké ágyban fekvő lesz, az nyüvek is ott eszik meg, olyant is tudcz csinálni, hogy házas emberek egymást soha ne szeressék, és békével alkuvók ne lehessenek, ehez képest mind nős paráznaságochról, búbájosságochról és egyéb illetlen magad viselésedről valo circumstantiákról is salvum legyen comprobálnom. Mindezeket így comprobálván virtute novi iudicii simplicis iuxta approbatam hujus regni legem büntetődgyl halállal. Protestálok, ha mi vicium ezen reformációmban találatnék, salvum legyen reformálnom a verbis is fusiusban igasságomat álittanom. Ceteris verbis protestatur.

¹ Anno 1699. die 4. Aprilis in Bánkfalva, causa levata incatta par petit per procuratorem Mattiam Keresztes.

Deliberatum. Conceditur.

Anno 1699. die 14. Januarii litterae reformationales presentatae per me jurato notario Inferioris Csik

Michaelle Bors mp.

Anno 1699. die 7. Martii készen vala az novizatio, de sok perek lévén nem leválaték.

1 Más kéztől.

II.

Szolgálunk uram kegyelmeteknek. Isten Kegyelmetek minden idvességes jókkal áldgya meg, szírből keványuk.

Hozá mü nekünk az kegyelmetek székből emanáltatot utrumot Alcsik széki bánkfalvi alias kotormány Mihály Péter Deák uram, instálván nekünk azon ő kegyelme, hogy az mely fatenseket előnkbe hivatta azoknak hütök szerént való fassiójokot recipiálnók. Mü azért az ő kegyelme instantiájának engedelmesek lévén, az mely fatenseket előnkben hivatott volt, erős hüttel megeskettük, mellyek így következnek.

Utrum

Kotormány Péter Deák és felesége ut incattusok doceant Szent Mártoni Bocskor Györné[!] ellen, hogy szemben boszorkányosnak, kantérosnak diffamálta, pacealta, ítem maga is doceálja, hogy boszorkányos Bocskor Györné.

1. Testis Dobondi István Deákné, Anna, mostan nagy kászoni schola mesterné, annorum 28. Jurata examinata fassa. Én egykor sullyos betegségben lévén, vészes vagy egyéb nyavallya szorongatván, hívatam házamhoz szent mártoni Bocskor Mártonné, hogy mosna nékem, azt elvégezvén, kérem, hogy Isten kedveért kennyen meg engem. Akkor megkenvén, haza mentében találkozá Bocskor Györnével. Kérdi őtöt Bocskor Györné, hol jára. Mondotta Bocskor Mártonné: – én az Deáknénak mostam, Dobondi István Deáknénak. Azon semmi egyőb szó nem esvén, mondotta Bocskor Györné: – miért kentet meg. Mondotta ő: – én nem kentem, vonogatám ugyan szegének az lábát, de bizony roszul vagyon. Mondotta arra Bocskor Györné: – hadd legyen, ott jól vagyon neki, maga keresi magának, s ülljön vele. Ezt nekem másnap

panaszolkodva beszéllette Bocskor Mártonné. Azon betegségben léven én menék egykor Potyo Péternéni[!], sok szó közben azt monda, hiszen ez a Bocskor Györné azt beszélgeté nékem, hogy az ő pincéiben mind ott ittanak az boszorkányok egy étszaka. Kérdette Potyo Péterné, hát ő mit csinála ott. Felelt Bocskor Györné: – én csak néztem, mit csenálnak.

2. Testis Dobondi István Deák, mostan nagy kászoni schola mester, annorum 33. Juratus examinatus fatetur, uti primus testis uxor ejus. Mivel azon dolgokat az feleségem nékem nékem mind így megbeszéllette, ő autem plus. Az Bocskor Mártonnéval való szavai Bocskor Györnének forgatván, elmentem, én senki előtt nem tagadtam, hogy Bocskor Mártonnét feddette Bocskor Györné, miért kente meg az feleségemet, egykor hozzám jöve szentegyház fiaival, az megye birájával Bocskor Györné, arra kérde engem, s monda, hogy ugy hallotta ő s tudgya, hogy néki aszt mondták, ő vesztette meg az feleségemet. Arra én felelém: – ha hallottad, akitől hallottad, hogy mondtotta, pereld meg. Én nem hallottam, hogy azon szóért senkit megerlett volna, sem engemet tovább hogy háborgatott volna. A bizonyos, hogy Szent Mártonról elvittem az atyához Fel Csikra, Madéfalvára, és akkor nyavalyája könnyebbedett, mikor pedig házamhoz hozattam Szent Mártonra szerit nem lelte nyavalyája miatt az feleségem.

Receptae sunt hae fassiones per nos administratorem reverendum patrem Martinum Adoryan pro tempore parochum Nagy Kaszoniensem et Petrum Mihály pixidarium ex Kászon Impérfalva, juratum assessorem sedis Kászon. Fide nostra mediante.

Pater Martinus Adorján reverendus pater parochus Nagy Kaszoniensis mp.

Petrus Mihály pixidarius et juratus assessor Sedis Kászon mp.

² Generoso domino Thomae Literati vice judici regio de Szent Imre, Sedis Inferioris Csik cum caeteris dominis juratis assessoribus ac domino notario, dominis nobis benevolis.

3 Anno 1699. die 2 Maii. Aperte per me Michaellem Bors juratum notarium Sedis Siculicalis Inferioris Csik mp.

Utrum e contra Bocskor Györgyné mint felperes doceat Péter Deák és felesége ellen, hogy őt szembe nem diffamáta, tuttára, senki, háta mellé, az kit hallott, citáltatta s törvénybe vagon vele, azt is doceálja Bocskor Györgyné, hogy ő nem boszorkányos sem kantéros.

1. Testis Bocskor Mihály, Alesik széki szent mártoni, nobilis, annorum 64. Juratus examinatus fatetur. Nekem az szomszédomba lakott Bocskor Györgyné, de én semmi kantérosságát, boszorkányosságát nem tudom s nem láttam, sem hogy senki megszitta volna.

2. Testis Bocskor István, de eadem, nobilis, annorum 45. Juratus examinatus fatetur sicut primus testis in omnibus.

3. Testis Miclos Bálint, de eadem, primipilus, annorum 55. Juratus fatetur sicut primus testis in omnibus.

4. Testis Bocskor János, de eadem, nobilis, annorum 35. Juratus fatetur sicut primus testis in omnibus.

5. Testis János Györgyné, Kata, de eadem, annorum 60. Jurata fatetur simul cum primus testis in omnibus.

6. Testis Füstös György, de eadem, primipilus, annorum 45. Juratus examinatus fatetur. Én mivolta Bocskor Györgynét üsmerem, mindétig jámborul viselte magát, semmi gonosz cselekedetét, kantérosságát, boszorkányosságát nem tudom az egy jámborságán kívül semmit, én bíró is voltam sokszor mentem oda de nem láttam semmi illetlen cselekedetét, azt sem hallottam, hogy más megszólta volna.

7. Testis András Mártonné, Margit, primipila, annorum 40. Jurata examinata fatetur. Én hallottam Balás Deákné aszonyomtól, hogy mondotta, hogy gyanakodék, hogy az fiamak sütöt volna valamit Bocskor Györgyné, de nem hallottam, hogy szembe monta volna, akkor nem vala Balás Deákné aszonyom előtt Bocskor Györgyné.

8. Testis Birtalan Miclos de eadem, primipilus, annorum 30. Juratus examinatus fatetur. Én mi volta ismerem Bocskor Györgynét sem kantérosságát nem tudom sem hallottam, én se hogy valaki megszitta volna, se háta mellé, se szembe, mi közöttünk lakván, tudom jámbornak lenni.

9. Testis Részeg Pál de eadem, primipilus, annorum 35. Juratus examinatus fatetur, uti precedens.

10. Testis Birtalan Péter de eadem, primipilus, annorum 26. Juratus examinatus fatetur, uti precedens.

11. Testis Kedves János de eadem, pixidarius, annorum 46. Juratus examinatus fatetur sicut precedens.

12. Testis Bott Jánosné, Anna, de eadem, pixidaria, annorum 46. Jurata examinata fatetur, uti precedens.

13. Testis Részeg János, de eadem, primipilus, annorum 40. Jurata examinata fatetur, uti precedens.

14. Testis György János, de eadem, primipilus, annorum 30. Juratus examinatus fatetur, uti precedens.

15. Testis Bott István, de eadem, primipilus, annorum 40. Juratus examinatus fatetur, uti precedens.

16. Testis Karacsi János, de eadem, primipilus, annorum 30. Juratus examinatus fatetur, uti precedens.

17. Testis Hozo Pál, de eadem, nobilis, annorum 59. Juratus examinatus fatetur. Engemet hivat vala egykor Bocskor Györgyné Dobondi István Deákhhoz hogy rá kérge, ha ő mondotta, hogy Bocskor Györgyné vesztette meg az feleségét. Elöttem ne kérdezz, azt mondá István Deák, én az mit mondtam az én szóm után senki ne mongya.

18. Testis Péter Tamás, de eadem, primipilus, annorum 56. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

19. Testis Péter Tamásné, Ersébet, de eadem, primipilus, annorum 42. Jurata examinata fassa sicut octavus.

20. Testis Füstös Gergelyné, Judit, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata examinata fassa sicut octavus.

21. Testis Szócz Ferenczné, Katalin, de eadem, primipila, annorum 60. Jurata examinata fassa sicut octavus.

22. Testis Dénes Mihályné, Katalin, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

23. Testis Gergely Istvánné, Katalin, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

24. Testis Részeg Pálné, Katalin, de eadem, primipila, annorum 22. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

25. Testis Gergely Jánosné, Borbára, de eadem, primipila, annorum 24. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

26. Testis Füstös Györgyné, Katalin, de eadem, primipila, annorum 30. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

27. Testis Részeg Ferenczné, Ersébet, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

28. Testis Sass Péter, de eadem, primipilus, annorum 20. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

29. Testis Simon János de eadem primipilus, annorum 45. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

30. Testis Sánta István, de eadem, phalconista, annorum 46. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

31. Testis Péter András, de eadem, primipilus, annorum 33. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

32. Testis Részeg István, de eadem, primipilus, annorum 63. Juratus examinatus fatetur. E leány korától fogva üsmerem Bocskor Györgynét, és az atya házához sokszor mentem, de én semmi kantérosságát és boszorkányságát nem tudom, nem is hallottam, hogy senki megszitta volna véle.

33. Testis András Márton, de eadem, primipilus, annorum 70. Sicut octavus testis.

34. Testis Bott János küsebb, de eadem, primipilus, annorum 80. Sicut octavus testis.

35. Testis Bocskor Mihályné, Kata, de eadem, nobilis, annorum 53. Jurata examinata fatetur. Én szomszédgya vagyok Bocskor Györgynének, gyakrabban egész nappal együtt vótunk, hirem lett volna benne, ha valami boszorkányságot cselekedett volna, de jámborul viselte magát, abban ártatlan. Hallottam, hogy Bocskor Mártonné mondott volna felőlle, előttem reá kérdé Bocskor Györgyné, megtagadá, az ő szavával senki ne járjon, mert ő meg nem tartya. Kérte Dobondi István Deákot is, rá kérde, ő is megtagadá.

36. Testis Bocskor Péterné, Ilona, de eadem, nobilis, annorum 32. Jurata examinata fatetur sicut precedens, Bocskor Mihályné.

37. Testis Kedves Jánosné, Margit, de eadem, pixidarea, annorum 50. Jurata examinata fatetur. Én nem hallottam, hogy senki megszitta volna szembe, hanem az ki megszitta szembe, azt citáltatta és törvénybe van vele.

38. Testis Balog Mihály, de eadem, primipilus, annorum 60. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

39. Testis Mátyás János, de eadem primipilus, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

40. Testis Gergely András, csekefalvi, primipilus, annorum 70. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

41. Testis Barta Ferencz, de eadem, primipilus, annorum 40. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

42. Testis Füstös Mihály, de eadem primipilus, annorum 60. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

43. Testis Lacz András, de eadem, primipilus, annorum 36. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

44. Testis Nagy Mihályné, Ersók, de eadem, primipilus, annorum 40. Jurata examinata fatetur sicut octavus testis.

45. Testis Darvas István nagio, de eadem, primipilus, annorum 62. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

46. Testis Bott Mihály, de eadem, primipilus, annorum 22. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

47. Testis Miclos Péter, de eadem, primipilus annorum 22. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

48. Gergely Ferencz, de eadem, primipilus, annorum 30. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

49. Testis Nagy Sándor, de eadem, primipilus, annorum 25. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

50. Testis Kovács Jánosné, Anna, Alcsik széki, szent mártóni, annorum 50. Jurata examinata fatetur. Én sokat jártam Bocskor Györgynével, de én semmi gonoszságát nem tudom, s nem hallottam az egy jámborságánál egyebet.

51. Testis Sass György relictája, Kata, de eadem, primipila, annorum 50. Jurata examinata fatetur sicut octavus testis.

52. Testis Hozo Ferenczné, Borbára, de eadem, primipila, annorum 37. Sicut octavus.

53. Testis Lőrincz Péterné, Anna, de eadem, primipila, annorum 50. Jurata fatetur sicut octavus.

54. Testis János György, de eadem, primipilus, annorum 45. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

55. Testis Sass Jánosné, de eadem, primipilus[!], annorum 45. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

56. Karacs Jánosné, Margit, de eadem, primipila, annorum 30. Jurata examinata fatetur sicut superius Kovács Jánosné.

57. Miclos Bálintné, Ilona, de eadem, primipila, annorum 46. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

58. Dénes Andrásné, Kata, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata examinata fatetur sicut octavus.

59. Kovács János, de eadem, pixidarius, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

60. Lacz János, de eadem alias csekefalvi, primipilus, annorum 45. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

61. Lőten Mihály, de eadem, pixidarius, annorum 40. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

62. Bodo Bálint, de eadem, primipilus, annorum 36. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

63. Bocskor Mihály, de eadem, primipilus, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus. Én egy odvaron laktam véle, de semmi boszorkányságát nem tudom.

64. Veres Tamás, de eadem, primipilus, annorum 40. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

65. Nagy Mihály, de eadem alias Csekefalvi, primipilus, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus testis.

66. Bodo Péter, de eadem, primipilus, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

67. Bodo Kelemen, de eadem, primipilus, annorum 40. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

68. Sánta Mihály, de eadem, primipilus, annorum 67. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

69. Miklos István, de eadem, primipilus, annorum 60. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

70. Gotthár István, de eadem, primipilus, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

71. Füstös György, de eadem, primipilus, annorum 39. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

72. Imreh Mihály, de eadem, falconista, annorum 50. Juratus examinatus fatetur sicut octavus.

73. Csaba István, de eadem, primipilus, annorum 45. Juratus examinatus fatetur. Mivel az feleségemnek attya fia Bocskor Mártonné hallám, hogy veszekettek Bocskor Györgynével, én odamenék, magok házoknál, mivel edgy udvaron laknak, megalkottak, megköveték egymást, azmint veszekettek volt, patvarra köték magokat – ha ez után valamelyik felbontaná, monda aszt is Bocskor Mártonné, buszujába mit mondott volt, de a becsületnél egyebet nem tud Bocskor Györgynéhez, az ő szavával senki ne járjon, mert ő meg nem tartya benne.

74. Bocskor Márton relictája, Kata, de eadem alias szent mártoni, annorum 40. Juratus examinatus fatetur sicut Csaba István, mivel ő békéltette meg. Eo plus. Én semmit az egy jámborságánál, böcsületénél edgyebet nem tudok Bocskor Györgynéhez, haragomban mit találtam mondani, de az sem volt olyan, hogy böcsületinek ártott volna.

Recepte sunt fassiones per nos Stephanum Bors de Szent Király et Clementem Szabo alias Literati de Szent Márton nobilis ac juratos assessores Sedis inferioris Csik ejusdem sede commorantes in edibus scholae Szent Martoniense scribas dicte. Datum anno 1699. die 2. mensis Aprilis, fide nostra mediante.

Bocskor Györgyné processus Péter Deák urammal.

III.

Szolgálatunkot ajánlyuk Kegyelmeteknek. Isten kívánsági szerint valo sok jókkal, szerencsés hoszu étellel Kegyelmeteket áldgya meg, kíványuk.

Kegyelmeteknek akarok uram értésére adni, kére minket Al Csik széki kotormányi Péter Deák uram ő kegyelme, hogy az melly fatenseket előnkben statuálna megvallatnók igaz hüt szerint. Mi azért elmenvén az egyikünk úgymint az pater Lázár György uram Fel csik széki Nagy Boldog Aszonyi parochialis házához, és az melly vallókot ő kegyelme előnkben hitt, megvallattuk hüt szerint, kiknek fassiójok következik e' képpen:

1. Tëstis Gyergyó széki Uj falva, mostan Fel Csik székbën Nagy Boldog Aszonyi tanító mester, primipilus, annorum 32 juratus examinatus fatetur sic. Dobondi István Deákné, roszul levén, nekem mondotta ő kegyelme, hogy ő kegyelmét Szent Mártoni Bocskor Györgyné vesztette meg, s azt is mondotta, hogy akkor is roszul levén, Bocskor Györgyné miatt vagyon roszul. Én nem hallottam, hogy Bocskor Györgyné senkit is megperlett volna azon diffamatiójért.

2. Tëstis az fellyebb írt Thamás Deák felesége, Ersébet, primipila, annorum 30 jurata examinata fatetur hi. Én ott lakván azon Dobondi István Deákné meg nem gyógyult vala, mondotta ő kegyelme, hogy Bocskor Györgyné vesztette volt meg ő kegyelmét, s azt is monda ő kegyelme, hogy az az Bocskor Györgyné bűjös bájos, boszorkányos volt, azonban én bemenék az más házba, s mingyárt érkezék be ez az Bocskor Györgyné, s monda nekem: – most engem szidtok vala bűjös bájos boszorkányosnak, hogy bizony kegyelmedet. De én nem hallottam, hogy senkit is megperlett volna érette Bocskor Györgyné.

Mi azért ez fellyebb megírt fatenseknek fassiójokat fide nostra mediante recipiáltuk, és az dominus exponens uramnak szokott pecsétünk alat kezében adtuk. Datum anno 1699. die 8. Aprilis. Kegyelmeteknek szeretettel szolgáltunk.

Pater Georgius Lázár p.t. parochus Nagy Boldog Aszonyiensis mp.

Fel Csik széki Szent Thamási Adám Mihály alias Deák primipilus, azon Csik Szent Thamási schola mester mp.

⁴Nemes és nemzetes Al Csik Szent imrehi Thamás Deák uramnak azon Al csik Széknek vice király birájának etc. és az azon Nemes Széknek több hütös assessorinak, nekünk jó akaró urajinknak ő kegyelmeknek adassék.

5Anno 1699 die 2. Maii aperte per me juratum notarium Sedis Inferioris Csik, Michaellem Bors mp.

Deákné contra Bocskor Györgyné.

IV.

Utrum

1. Szent Mártoni Szép Jánosné, Ersébet, nemes Mihác Ferencz uram jobbágya, annorum 20 jurata examinata fatetur. Én Balás Deák uramnál lakván, hallottam ő kegyelméktől, hogy tagadatlan monták, hogy az beteg fiacskaíokot Bocskor Györgyné

vesztette volna meg, azt is hallottam ő kegyelmektől, hogy ha meg nem holt volna az gyermek, törvényvel is megkereste volna Bocskor Györgynét, azt is hallottam, Bocskor Mihályné aszonyomtól, hogy monta Balás Deákné aszonyomnak, hadgyanak békét ő kigyelmek anak az nyomoru Bocskor Györgynének, mert olyan rettenetes sírást rívást téssen.

2. Potyo Péterné, Anna, primipila, annorum 70. Jurata examinata fatetur. Én hallottam Balás Deákné aszonyomtól, hogy Bocskor Györgynére gyanakodik az gyermek betegségiről, hogy ő vesztette volna meg. Dobondi István Deák uramtól is hallottam, hogy monta, hogy az felesége nyavalyáját senkire másra nem tartya, hanem Bocskor Györgynére, ő vesztette meg. Azt sokszor monta, hogy nem lakhatik itt az megyében Bocskor Györgyné mia, én nem hallottam, hogy pellette volna egyiket is ő kigyelmek közül Bocskor Györgyné.

3. Dobai Ferenczné, primipila, Borbára, annorum 25. Jurata examinata fatetur, uti praecedens.

4. András Mártonné, Margit, de eadem, primipila, annorum 40. Jurata fatetur, uti 2. testis.

⁶ Receptae sunt hae fassiones per nos Petrum Cziko et Stephanum Josa de Mindszent primipilos juratos assessores Sedis Siculicalis Csikiensis in aedibus parochialibus Szent Marton, anno 1698, ultima Julii. Fide nostra mediante.

Péter Deák uram bizonyítása Bocskor Györgyné ellen.

1 Más kéztől.

2 Címzés a levél külzetén.

3 Jegyzet a levél külzetén.

4 Címzés az irat külzetén.

5 Jegyzet az irat külzetén.

6 Az irat külzetén.

50.

1699. március 6., Szentgyörgy

CSÍKSZÉK PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PAKULÁR MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék lt. Protocollumok, N. 22.

Utrum

Vice tiszt uram doceat Pacurár Mihályné¹ ellen, hogy boszorkányos, sok ülék[?] kimutatták, úgymint olyan személlyel éjjeli-nappali társalkodású, conversálkodású, az ki fenyegetőzött azzal, hogy olyant cselekedett másnak, hogy az nyüvek megeszik vagy örökké ágyban fekvő beteg leszen. Sok kantéros eszközei, cserepei tanáltattak egyéb kantérozó eszközeivel együtt, arra ha azon aszszonyal boszorkánykodtak, sok

csuprotkat egybehordottak, s babot hánytak. Avval bízattat azon asszont, ne féljen, mert olyant csinált néki, hogy semmi sem leli, hanyotta meztelen fekűttek, s úgy néztek az ég felé, mit követtek, ők tudgyák, et de aliis circumstantiis.

1. Testis Menasági Nagiob Danél István primipilus, annorum 50 juratus examinatus fatetur. Egykor elvesztettem vala négy ökrömöt, harmad napigra nem tanáltunk, immár az harangot akartuk félrevertetni, azalatt az aszony népek mentek Pakulár Mihálynéhoz, hogy mivel bízattat. Megvetette az babot, azt mondta, hogy: – azon az napon nem tanátok semmit, bár ne búsuljatok. Úgy is lőn.

2. Lőrincz Péter, de eadem, primipilus, annorum 60 juratus examinatus fatetur. Egykor egy darab láncot elvesztettem vala, vetttem azon detentával, 's azt monta, hogy hárman lopták el, 's egyik azt mongya, hogy megadgyák, az másik azt, hogy ne, azalatt csak odalőn az láncom.

3. Adorján Andorás, de eadem, primipilus, annorum 50 juratus examinatus fatetur. Én is láttam, hogy vetette az babot azon detenta Pakulár Mihályné.

4. Balás Ferenczné, Ersébet, de eadem, primipila, annorum 30 jurata examinata fassa. Én is tudom, hogy babot vetett, s látom, néha bétőlt az mit mondott, s néha nem.

5. Erdélyi Mihályné, Ersébet, de eadem, primipila, annorum 30 jurata examinata fassa. Nékünk is vezett el marhánk, s vetttünk Pakulárnéval, s mit mikorra vetette az babbal, hogy megtanáljuk, megtanáltuk.

6. András Mihályné, Kata de eadem, primipila annorum 40 jurata examinata fassa. Én is vettem véle az babot marhám elveszvéen, de semmi nem volt, hogy megleltem volna.

7. Sipos Jánosné, Annok, de eadem, pixidaria, annorum 35 jurata fassa, uti 5. testis.

8. Okos Istvánné, Katalin, de eadem, pixidaria, annorum 41 jurata fassa, uti 5. testis.

9. Pál Istvánné, de eadem, Katalin, annorum 30 jurata examinata fassa [, uti] 4. testis.

10. Ferencz Jánosné, Katatin, de eadem, pixidaria, annorum 40 jurata examinata fassa. Én is vetttem babot véle, valamint megmondotta, úgy rá teljesedett.

11. Salamon Jánosné, Katalin, de eadem, pixidaria, annorum 45 jurata examinata fassa. Egykor egy gyermek eltévedvén az egész falu kereste, egy atyámfia megvettette Pakulárnéval az babot, az mikorra monta, hogy elékerül, úgy lett.

12. Szabo Jánosné, Borbára, de eadem, primipila annorum 25 jurata examinata fassa. Egykor látám azon Pakulár Mihálynét, hogy egy pusztá házba bémene, sokáig üle oda bé. Kijővén az házból, egy csuprot hozza, négykézláb az kert mellett elé másza, s az csuporra keresztet hánya, az leitmánnné hozzánk menvén, bé kelle men[n]em, nem nézhettem végig. Egykor ugyan az leitmánnné sert főzetvén az ser főzőn vala, s sietteték Pakulárt, hogy jöjjön fel. Adorián Andrásnéól kijöve, egy csuprot vün az leitmánnnének, az melyet az Pakulárné az elő köteie alá fogván, bémene az házába. Azt is tudom, hogy egy ember peresünk lévén, monta ezen Pakulárné az aszonnak, hogy olyat ad ő, csak kösse az lába inára, anyám, hogy ne féljen, mert meg nem perelheti.

13. Nagiob Danél István relictiaia, Margit, de eadem, primipila annorum 40 jurata examinata fassa. Mikor az leitmán nálunk lőn gvártélyba, láttam, hogy egymás után háromszor megkerülte az jószágunkot, de mi végre? Nem tudom. Azt is láttam, hogy egy kertben az sátorot felvonván az leitmánnné s pakulárné, Adorián Andrásné háromman jövének ki az sátorból, míg ott lőnek én is oda indultam vala, de az leitmannné engem oda nem bocsáta, kijöve az sátorból, s azt mondá, hogy oda nem mehetek most.

Világos [– –]

pro actore

sors [– –]

Egessus[?] pro actore

Gusas Mihályné mellett conjuratorok

1. Maga

2. Sögödi Gál János

3. Dobondi György

4. Szent Mártoni Dobaj Ferencz

5. Mintszenti János István

6. Mintszenti Kristál János

7. Mintszenti Csiki Mihályné

Receptae sunt hae fassiones per nos Stephanum Josa de Mindszent primipilus juratum assessorum Sedis Inferioris et Johannem Csiszár de Szent György primipilum in sedibus Georgiis Csedő in possessione Szent György. Anno 1699. die 6. Martii. Fide nostra mediante.

Vice tiszt uram bizonyítása Pakulár Mihályné ellen.

1 Pakurár, vagyis Gusás Mihályné csíkszentmártoni vagy csíkszentgyörgyi volt.

51.

1702. március 2., Csíkszereda

CSÍKSZEREDA MEZŐVÁROS PERE A PARÁZNASÁGGAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT DÉNES JÁNOSNÉ KATALIN ELLEN

AZ IRÁT: A: CsÁL Felcsíkszéki Törvénykezési jkv. 1. sz. 49. l.

NYOMT. KIADÁSA: Szabó–Szádeczky, 1872–1898. VII. k. 95. l.

Levata causa in oppido Csik Szereda anno 1702. die 2. Martii

[– –] Vice tiszt Delnej Csato János uram ratione officii, uti actor mint litigál az in causam attractával szent imrehi Denes Jánosnéval, Katalinnal, penes exmissionem kurvaságáért, házasság személy lévén, és praetendálván bűbájoskodását is. Minthogy az dominus actornak néhány bizonyági világos kurvaságát comportálják az incattának, úgy mint látták hajduval való közösülését, ifjú legényekkel heverését, ifjú legényt az

lába között, ugyan ifjú legényekkel való egybekerülése is comportálódik, két világos fors által és egy világos fors, hogy ifjú legény gatyájában kereskedett, egyéb illetlen szerelméről is két suspicio. Az atya szavát is felelik, azt mondotta, hogy az leánya cselekedte az kantért az kapujában, de minthogy az nemes ország törvénye szerint két világos bizonyság gonosz cselekedetiről nem entál¹, sőt az incattának is vadnak maga mentségire való bizonyági, his rationibus, tetzett az törvénynek, böcsületes személyekkel tizennegyed magával expurgálja magát az incatta, hogy ő azokban ártatlan, hoc facto absoluta. Ha pedig nem expurgálhattja magát az szerint az kézi kalodában csapattassék meg. Interum² az juramentum pro crastino usque ad duodecimam horam differálódik.

Megjegyzés

A nyomtatott kiadásban a vádlott asszony neve Dömös. Helyesen Dénes Jánosné. Az ítéletben a név világosan ki van írva.

1 Helyesen: exstál.

2 Helyesen: iterum.

52.

1709. október 23.

NAGY ANDRÁSNÉ BIRTOK- ÉS BECSÜLETSÉRTÉSI PERE BÍRÓ ISTVÁN ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 1. sz. jkv. 123. l.

1709. október 23. Jenőfalvi Nagy Andrásné mint litigál az incattusval, jenőfalvi Biro Istvánnal, hogy földit, füvit foglalta volna el, és sánta boszorkánynak szidta volna. Mivel világosan comprobálja az actrix bizonyságokkal, hogy földit, füvit potentiose elfoglalta és bírta, és hogy attával, teremtetével sánta boszorkánynak diffamálta, tetzett az törvénynek valahány helyen való földit, füvit elfoglalta singilatim potentian érette, és az fructussit cum aestimatione adgya meg, valahány szitoknak nemével diffamálta, singillatim homagiomon érette, az földeket és széna fű helyeket cum poena mind potentiát remittálja.

1722. december 3., Szentimre

HENTER LÁSZLÓ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE BOLDIZSÁR MIHÁLY ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 1. sz. jkv. 178. l.

Causa levata in Szent Imreh, 1722. 3. Decembris.

Sepsi Szent Iváni tekintetes nemzetes Henter László uram ut actor, pelli tusnádi Boldisár Mihálit ut incattust, állítván ellene, hogy tusnádi jobbágy aszszonyát Kerekes Balásnét boszorkánnak diffamálta s tolvajnak. Ugyan Kerekes István nevű jobbágyát is tolvajnak szitta, mondván: – mindanniján tolvajok voltakot, két bátyátot felakasztották s magadot is felakasztanak. Prohibita eodem die.

1722. december 5., Szépvíz

VÁNYOLÓS ISTVÁNNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE KÓSA LŐRINCZNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 1. sz. jkv. 171. l.

Causa levata 1722. die 5 Decembris in Szépvíz. [– –]

Göröcsfalvi Ványolos Istvánné ut actrix proclamáltatá az incattát de eadem Kosa Lőrincznét annyával együtt, Bereczki Imrénével, állítván ellenek, hogy boszorkányosnak szitták az actrixt, borsó szalmában égetni valónak, az ország útján úzték, kergettek.

Pro incatta nemo. Deliberatum. Teczett az törvénnek az boszorkányosságáért és borsóba való megégetésért külön külön homagiomán, a kergetésit fenyegetésit külön külön potentián.

Liceat coram plura pro situ[?] eodem die.

Megjegyzés

A szöveget kihúzták. Lehetséges, hogy a felek kibékültek.

1723. február 25., Szentimre

GYÖRGY PÁLNÉ ÉS CSISZÉR ISTVÁNNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE
BENEDEK ISTVÁN ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 1. sz. jkv. 178. l.

Causa levata in Szent Imreh, 25. Februarii 1723.

[– –] Szent Györgyi György Pálné, Kata és szent királyi Csiszer Istvánné, Ersébet perelték szentkirályi Benedek Istvánt, állítván ellene, hogy exmissiójok mellett relatoriájokat olvastatni képesek volnának, de az incattus nem compareál, ideo hogy boszorkánnak mondotta mindenik actrixot, hogy homagiumán az actrixoknak, az edgyik actrixot, úgymint Csiszer Istvánnét ördög ágyában született circiter 3-szor is diffamálta, azért is homagiumon cum poena emenda linguae mind a két rendbeli diffamatióért. Fáradságoknak, költséseknek is jó helye lévén refusiójának, convincitur.

25. Martii sententiába maratt.¹

1 Az irat szélén.

1726. április 2., Szépvíz

PÉTER ANDRÁSNÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE IMREH MÁTYÁSNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 5. l.

Causa levata in Szépvíz, die 2. Aprilis anno 1726. [– –]

Vacsárcsi Péter Andrásné, ut actor proclamáltatá az incattát de eodem Imreh Mátyásné, állítván ellen, hogy ennekelőtte kantérozónak, ördögben teletnek, kutyából esettnek és több sok diffamációkkal illette, és pro documento feleltetvén ante omnem exmissionem nominanter kérdeztetett és felettet[!] ellene. Ideo aszt kíványa, hogy kutyából esettnek diffamáltatásért in mortuo homagio, hogy pedig kantérozónak, ördögben teletnek és egyébnek is diffamálta és nominanter ante exmissionem ellene kérdeztetett és felettet, ezekért singillatim homagionem concincáltassék. Költséit, fíratcságát is dolga mulását refundálja.

Pro incatta nemo. Ablakja alatt is hallgatództatott, azért potentian.[?]

Deliberatum. Convincitur in acquisitione actoris

Prohibita eodem die.

1731. június 26., Szépvíz

BALLA FERENC KÁRTÉRÍTÉSI PERE KEDVES MIKLÓSNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 140. l.

Causa levata in Szépvíz, die 26. Junii anno 1731.[– –]

Szentdomokosi Balla Ferencz ut actor proclamáltatta az incattát de eodem Kedves Miklósnét, Margittot, állítván ellene, hogy ennekelőtte való üdőkben két ízben gyavíttatni[!] kezdette, melly dologban semmit nem efficiált gyavíttása, sok ízben maga az actor azon kérte, hogy hadgyon békét, ne kenneye fenynye haszontalanul, de mindenkor azzal bízatta, hogy jobb egy óra száznál, egy órában egy szempillantás. Hogy az fizetést inkább elvehesse, melly gyavíttásnak ideje tartott elsőbben 11 hétig, másod uttal 21 hétig kéntotta, úgy másokat is gyógyított meg, de az actort meg nem gyógyította. Ideo aszt kívánja, hogy meg nem gyógyította fogadása szerint, gyógyítsa meg, ha meg nem gyógyítaná pedig minden költséit, fáradságát, dolga mulását, fájdalmát, jó helye lévén, fizesse meg. Pro incatta nemo.

Deliberatum.

Convincitur in aquisione actorum.

1732. október 21., Szépvíz

GYÖRGY BÁLINT ÉS FELESÉGE BECSÜLETSÉRTÉSI PERE BOTT MIHÁLY
ÉS FELESÉGE ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 168. l.

Causa levata in Szépvíz, die 21. Octobris 1732.

Madarasi György Bálint, ut actor maga és felesége, Kata képében proclamáltatá az incattust de eodem Bott Mihályt és feleségit állítván ellenek, hogy az actor hamis embernek, búza lopónak, tolvajnak, köppeneg lopónak, feleségit pedig kantérosnak, hogy más ember tehenének tejit elvette. Kantéros tejjel élt, magát az actort megtámadta. Ideo külön külön homagiumokon kívánja convincáztatni a diffamatiókért, a támadásért pedig az edgyik incattust potentián. Költséit, fáradságát megkívánnyák.

Mivel pro incattusok nemo, deliberatum. Convincitur in acquisitione actoris.

Prohibite eodem die.

Megjegyzés

A szöveget más tintával áthúzták.

1733. október 2., Szépvíz

CSÍKSZÉK PERE A PARÁZNASÁGGAL, SODOMIÁVAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT FAZAKAS MÁTYÁSNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 84. l.

Causa levata in Szépvíz, 20. Octobris anno 1733.

Csik Szent Mihályi tekintetes nemzetes Sándor István uram ratione officii sui via juris prosequálja az detentát, vardotfalvi Fazakas Mátyásné nő paráznaságért, sodomiaért és kantéroztatásért.

Deliberatum.

Mivel in facie Sedis Judiciariae ex relatoriis domini actoris constál az, hogy a detenta másokat tanított arra, hogy a cinteremből a legkessebben eltemettetett embernek sírjáról 3 marok földet vegyen és hincse el az embernek lába alá és úgy bezárlódgýék a szája, azt mongya, mint az holtnak, arról két vagy 3 bizonyság elucescál. A zöld békának horgas csontyával tanította, mint hogy mely köveire tegye, az szeretteit magához kötelezi, hogy el nem válhatnak egymástól. Ittem sózzák meg az szék alját, melyre az boszorkányos ül, az detentát próbálván, nem nyughatott rajta. Comportállja 3, hogy pro proba egy kés-villa-csupornak feli feltétele mia, az ajtón ki nem mehetett. Egy bizonyság próba, ki talált kést megvervén a beteg ágya alatt, megvervén, hogy aki megvesztette, odajöjjön, az mit másnap oztán ismét Mátyásné betegen mondotta, megfizetek. Egyéb guruslását is, hogy fenyegetődzött s megbetegedtek, s némelyeket megfenyegetvén meggyógyultak, noha, e contra, detenta bizonyságai hozzák be, hogy nem látták boszorkányságát, ratione omnibus praemissis his 1. Próbáltassék meg víz által, és comperta rei veritate exequáltassék modo solito, és ha nem comperiáltatik, minthogy az circumstantiák comportálják, hogy scandalose élt s társalkodott másokkal, azért kövessen ecclesiát.

Incatta appelat ad sedem superiorem. Dominus actor contendit.

Deliberatum. Non transmittitur.

1733. október 27., Szépvíz

SZABÓ LŐRINCZÉ BECSÜLETSÉRTÉSI PERE FERENCZ ISTVÁNNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 85. l.

Causa levata in Szépvíz, die 27. Octobris anno 1733. [– –] Várdotfalvi Szőcz Lőrinczné, Kata, ut actrix proclamáltatá de eadem Ferencz Istvánnét, Ersébetet, állítván ellene, hogy az incatta az actrixot azzal diffamálta, hogy nem kár volna megégetni, boszorkány. Ideo aszt kívánnya, toties quoties, azt mondotta, homagiumon érte. Mivel pro incatta nemo, deliberatum. Ergo vincitur in acquisitione actricis cum refusione expensarum et fatigiorum.

Prohibita eodem die.

1733. november 3., Szépvíz

GÁLL MIHÁLY ÉS FELESÉGE BECSÜLETSÉRTÉSI PERE SZŐCS MÁRTON
ÉS FELESÉGE ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 2. sz. jkv. 87. l.

Causa levata in Szépvíz, die 3. Novembris 1733. [– –]

Várdotfalvi Gáll Mihály ut actor és felesége, Kata ut actorok, doceál de eodem Szőcs Márton és felesége, Kata ut incattusok ellen. Hogy az edgyik incattus, Szőcs Márton, az actrixot, Gál Mihálynét, Farkas Mihálynit az nyárba, mikor lakodalma volt az incattus leányának, Farkas Mihálynit menvén, kantéros boszorkánynak, kurvának diffamálta, meg is támadta s megverte, a földön is verte, vondoza. Az másik actort, Gál Mihályt az incatta, Szőcs Mártonné, Kata, azzal diffamálta, hogy más ember 12 berbécst ellopta, istállójában tanálták meg. Liceat et fusius, törvényt is kérnek.

E contra az incattusok várdotfalvi Szőcs Márton és felesége, Kata doceant az actorok, de eodem, Gál Mihály és felesége, Kata ellen hogy az elmúlt nyáron, mikor az peresek gyermekeiknek lakodalmok volt, azon napon az incattus Szőcs Márton az actrixra nem támadott, hanem az actrix támadott az incattusra, egy nagy pálcával, úgy megütvén az incattust, hogy mingyárt elesett az földre, ott is verte. Hanem maga ótalmában az incattus egy darabocská deszkát kapván keziben, azzal oltalmazta magát, ha mi esett az actrixon az incattustól, in sui defensionem esett. Kantéros, boszorkányos kurvának sem diffamálta az incatta Szőcs Mártonné is az actort, Gál Mihályt, vén tolvajnak nem diffamálta, sem azzal, hogy 12 berbécset, lopottat tanáltak volna meg az istállójában. Et fusius liceat törvényt is kérnek.

62.

1762. május 8.

BALÁZS SÁMUEL BECSÜLETSÉRTÉSI PERE ENDES KLÁRA ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Felcsík szék lt. 4. sz. jkv. 190. l.

1762. május 8.

Causa nobilis Samuelis Balás de Csik Vacsárcsi ut domini actoris contra et reversus[!] honestam foeminam Claram Endes, consortem nobilis Emerici Csaki de Csik Madaras ut incattam.

Pro dominus actore procurator Franciscus Csomortáni de eadem per quem admissi protestatione dicit. Ez okon citáltattam az incattát, hogy anno praesenti 1762. in Martio de die protestatur, engemet azzal prostituálni nem áallott, hogy én boszorkányt fogadtam, és úgy csik madarasi néhai Csáki Jánosnál hamis contractust csináltam. Mellyet, ha tagadna, data exmissione comprobálni kész vagyok, comprobálván, megkévánom, hogy ezt mondotta boszorkányt fogadtam. Ezért in emenda linguae, hogy hamis contractust csináltam, azért in homagio vivo refusione expensarum et fatigiorum convincáltassék et protestatur v. f. r. D. P.

Mivel pro incatta nemo, deliberatum. Convincitur incatta.

63.

1779. április 4., Rákos

BALÁZS JÓZSEFNÉ PERE NIKOLAI GÁBOR ELLEN

AZ IRAT: A: CsÁL Csíkszék lt.

Tanúkihallgatás Rákoson. Göröcsfalvi Nikolaj Gábor Balás Józsefnét rugódta, szidta e szavak kíséretében: – lásd ország került kurva és boszorkány, hogy a házad-ból is kihúzlak, s még meg is csúfollak.

Megjegyzés

A tanúkihallgatás vége hiányzik.

CSONGRÁD VÁRMEGYE

64.

1749. augusztus 13., Hódmezővásárhely

CSONGRÁD VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZŰCS ISTVÁNNÉ
CSURI ANNA ÉS SZABADOS ISTVÁNNÉ NÉMETH KATALIN ALIAS CSONKA PUSKÁS
ELLEN

AZ IRAT: Csongrád megyei Levéltár

'Sedria inclyti comitatus Csongrád in Vásárhely 13. Augusti 1749.

Anno 1749. die 12. Augusti in oppido H[ód] M[ező] Vásárhely

De eo utrum?

Szűcs Istvánnénak micsoda boszorkányságát tudgya, látta a'vagy hallotta a tanu?
Beszélle elől.

1. Tëstis Elisabetha Martonosi² annorum circiter 34 providi Marthi a Pósa conjux deposito corpore juramento fatetur. Ennekelötte circiter három esztendővel a' deutruban megnevezett Szűcs Istvánné egykorban a' tanuhoz ment pénzt kérni de előtte a' szomszéd udvarban elbújván, a' több cselédek azt mondák néki, hogy nem volna odahaza, akkor ugyan elment Szűcs Istvánné a háztul, de azon estve mingyárt megromlott a' tanu leánykája az egyik lábára, a' melly úgy megmerevedett mint a' fa, sem előre sem hátra nem hajthatta, az egész éjczakát a' nagy sírásba töltötte, úgy annyira, hogy a' nagy sírás miatt az egész ház cselédgye nem alujatott egy cseppet is. Másnapra következén a' tanu más szomszédokkal közölte leánykájának csúfos esetit, kik azt javasolák néki, hogy folyamodna Szűcs Istvánnéhez, bizonyára meggyógyétná. Aminthogy úgy is cselekedett, elment Szűcs Istvánnéhez megbeszélé néki leánykájának állapottyát, s tüstént bíztató a' tanut, hogy úgy meggyógyítja a' lábát leánykájának amint illik, de olyankor hozza hozzája a' leánykát, a' mikor a' bíró, notarius és több esküttek a' falu házánál (a' hol tudniillik lakása vala Szűcs Istvánnénak) jelen nem lésznek, mert, úgymond, Isten tudgya miért fel nem venné, ha megtudnák azon gyógyítását az esküttek. Következett estve, a' mikor magánosan vala ő a tanu hozzá vivé a' leányát, a' lábára reá olvasott és egy bizonyos zsírral kenye meg,

s hazament, akkor éjjel úgy elalult a' leányka, hogy pihenését sem hallották neki. Másnap reggel hozzá vivé ismét a' leánykát, azt kérde a' tanutól, hogy alult a' leányka, melyre a' tanu azt felelte, csak rosszul, mint a' más éjjel. Mellyre Szűcs Istvánné mingyárt azt mondá a' tanunak, hazudik, mert egész éjjel sem mozdult meg, hiszen tudgya ő azt, hogy jól alult, ne hazudgyon előtte. Annak utánna két májás belí fizetésért szépen kigyógyította a' leányukat a' rontásból másnapig is épp. Hoc addito, hogy mondotta a' tanunak Szűcs Istvánné minek előtte orvoslani kezdette volna a' leánykát, hogy, úgymond, azok a' csúnyák s gonoszok az éjjel rontották el őtet. Ugyanazon esztendőben Szűcs Istvánné egy bizonyos markotányosnének adóssa lévén két májássával, folyamodott a tanuhoz, hogy adna néki két májást, mert nem maradhat a markotánnétul kéri a pénzét. A tanu tagadta, hogy nincsen nem adhat néki, hogy azért nem akar néki két májást adni, azt mondá a tanunak nem két májást, de hatot is adna néki, de lassan mert megbánnya, s haraggal eltávoza a tanutól. Azon estve mingyárt megromlott a kislí, s egész hajnalig semmit sem állhatott a gyermek. Másnap vecsernye tájban egy cigány asszony beköté szekér kenővel a lábát, s megparancsolá, hogy harmadnapig le ne kössék a gyerekről, ha rontás, az a csomó olyan lesz, mint a fal fehér a lábán, meggyógyul. S jóllehet a kötés után mingyárt könnyebben kezdé lenni a gyermek, de más éczaka hajnalban álmából felsívalkodék a gyermek, s a tanu ura gyertyát gyútván, hát láttya, hogy a gyermeknek egészen kifordult a jobb keze csuklójában. Mely esetit látván fiaskájának, még újra Szűcs Istvánnéhez folyamodott, s megbeszéllette neki, hogy kifecemlette e vagy ki lölte a gyermek kezét, s kérte, hogy fizetéséért azt is gyógyítaná meg mint leánykát. Szűcs Istvánné tüstént ajánlotta magát, s egy forintban meg is alkudott a tanuval, s legelőször úgy kezdé orvoslását, hogy a földre keresztet hánya, s megparancsolá a tanunak hogy ártán hájat hozna néki, amelyből más füvekkel együtt zsírt csinál a gyermek orvoslására, s tüstént azt mondá a tanunak, az bolond volt aki azt tanácslotta, hogy szekér kenővel kössé bé a gyermek lábát, mert ha azt nem cselekedte volna, most a kezének semmi baja nem volna, de ne búsólyon a gyermekén, mert úgy meggyógyítja hogy olyan ép lesz mint a tyuk mon, a melynek semmi baja nincsen. Hogy pedig megtugya a tanu, mikép esett a gyermekén a rontás, mikor, úgymond, vacsorálának, a morzsában, amely az asztal alá hullott, avval ronták meg azokkal mások őtet. Mivel utánna gyógyítani kezdette volna pedig a gyermeket Szűcs Istvánné, arra tanítá a tanut, hogy soha az orvosoknak kedvét nem szegné, és őnéki sem hand[?] valahányszor kéret tőle pénzt, vagy más egyebeket, soha üressen ne bocsássa, ha egyebet nem is, legalább darab földet vagy követ is külgjön néki, mert való sok gyötrése vagyon néki a csúnyáktól, gonoszoktól azért, hogy az olyan romlottakat gyógyítja, de ha azon csúnyáknak, mikor rongálják, gyötrik s kínozzák, azon földből vagy kőből juttat se[?] nekik vett mert aszt mongya akkor a gonoszoknak: – vetek[?] tik is részesülyetek ez az én bérem a gyógyításért, tüstént elhagyták, s elállanak róla. Annak utánna gyógyígtatta ugyan egy darabig a gyermeket, de megintetvén egynémely személyektől, hogy hagyna békít a gyógyításnak, mert Vásárhelyre mégyen a tömlőcre, a gyerekről elállott s másnapig is romlott bele a könyöke, kétszer meggyógyította, de harmadszor nem.

2. Testis Mathias Pasa³ incola Tápensis annos 38 adjuratus fatetur, hogy a fatens leánya meg volt rontva (mert a lába úgy megmerevedett, mint a fa) Szűcs Istvánnéhez

folymodának, s ő úgy meggyógyította mintha soha semmi baja sem lett volna azon megmerevedett lábának. Ugyanazon esztendőben ismét a fiacskája romlott meg a lábán, azt egy cigány asszony kötötte bé kenyőcscsel, s könnyebben lett, de más hajnalra következtén megint a kezefejét fordították ki a gonoszok. A kezét csuklójában meggyógyította ugyan Szűcs Istvánné, de a könyökiben most is meg van romolva, mivel elállott róla, s többé nem akarta gyógyítani, félvén a Vásárhelyi tömlőctül.

Inquisitio Contra Csonka Puskásianam Táp-rad saga peracta producta sub „A”
Anno 1749. die 12. mensis Augusti in oppido Hód Mező Vásárhely.

De eo utrum?

Anno 1749. die 13. Augusti sub sedria authenticata confirmat. Csonka Puskásné-nak micsoda boszorkányságát tudgya, látta a’ vagy hallotta a’ tanu? Beszélle elől.

1. Testis Catharina Kajári Joannis [Illia] Tápensis consors annorum 38 adjurata fatetur sequentia ad felicem partem fatetur sequentia. A fatens ura ennekelötte két esztendővel Szent László napján Csonka Puskást előtanálván a mezőn, tanálta neki mondani: – koma! Egész szabados lész már kösztünk, mert én háromszor is elmegyek a falu dolgán, még te egyszer is. Ezen szólást erőssen megharagutt Csonka Puskás, s elválának egymástul, de harmadnapra úgy megromlott a tanu, hogy ha a testét késsel meczették volna sem érzette volna, a szemeivel nem látott, a szája kisebesedett, úgy annyira, hogy a világért sem ehetett, a szemét soha be nem hunyhatta, a feje úgy zörgött mint a’ rosta. Ez megesvén, a tanu tüstént Csonka Puskásnéra vetette gyanuját, hogy a harmadnapra uraik között volt szóért rontotta meg őtet, aminthogy a tanu hozzája menvén, s megbeszélvén neki a baját, kérte őtet, hogy valami módon gyógyítaná meg. Arra Csonka Puskásné ada a tanunak egy kis füvet, s kérte, mossa meg a fejét benne, s mingyárt megjött a szeme világossága, a feje sem zörgött börgött azután úgymint azelőtt, de a szája még sem gyógyulhatna, és más tagjai is úgy meg, mint azelőtt. Annak okáért ismét hozzá folyamoda, hogy segítene a tanun. Annakutánna azt mondá a tanunak: – szeretnéd, ha segítenék rajtad, de ingyen. Arra a tanu azt reponálta néki, hogy szegény és neki nem fizethet, melyre Csonka Puskásné megént azt mondotta: – oh szegény ördög. De mégis ada néki egy új fazékban főtt vizet, hogy azzal mosná meg háromszor a fejét, de úgy, hogy mindenkor a Tiszára vinné azon vizet, melyben fejét megmossa. Mellyet megcselekedvén a tanu kétszer, de nem hogy jobban lett volna, hanem meg újra megromlott annyibul, hogy a feje szédülése akkorában reá esvén, e mai napig is vajlódik benne. Melyet látván a tanu, és az édesanya, bementek Szegedre egy tátos asszonyhoz, aki mingyárt megmondotta nékik, hogy a rontotta éjjélkor meg a tanut, aki a füvet adta, de jó szerencséje volt hogy a fazékban főtt más rendbéli vizen fenn hagyott, mert maga romlott ugyan újra, de még jobban is megromlott volna. Mindazonáltal az a személy, aki megromtotta, hogy, úgymond, meg is gyógyíthattya. Ezeken kívül azt valya a tanu, hogy a nevezett Puskásné mindétig poszmatot szokott hánni az utzákon, s többek is vannak Tápén oly személyek, melyek meg lévén rontva, Csonka Puskásnéra gyanakodnak. Azt pedig

számítalan hallotta Csonka Puskástul a tanu, hogy az ő felesége nem fél, hanem egész ördög.

Levata causa inclyti comitatus Csongradiensis tanquam magistratus et actoris contra et adversus Annam Csuri Stephani Szűcs et Catharinam Németh Stephani Szabados alias Csonka Puskás possessionis Tápé consortes, ratione et praetextu ab infra uberius deducendi magiae criminorum reas et incattas.

Proqui praetitulato magistratus et actor egregius Georgius Bi[– –] surrogatus procurator fiscalis, cum facultate fiscali sequentem proponeret actionem. Qualiter eadem spretis legum divinarum et humanarum de magia severissime sanciarum rigoribus, sed et vilipensa christianitate, se se daemonibus associare, opeque satana multos christicolos artibus suis magicis mutilare et corrumpere fidem Deo ter optimo maximo tribui debitam annihilare non reformidassent, quod ex inquisitionibus sub A et B juri exhibitis [– –]

Quia vero crimine magiae detestabilius status haud dari posset legesque patriae con-similes atrocissime puniendas fore praecipierent. Ideo cuperet praefatus procurator fis-calis prae-nominatas reas et lege conformitate articuli 60. partis 2. praxis criminalis et capi-tis 31. libro 2. Sancti Stephani regis, easdem qua veneficas vivas igne comburendas, sui in poenam aliquam vero terribile ad exemplum magis stratualiter decerni.

Deliberatum est.

Fine uberioris inquisitionis praesentis causae revisionem ad summam sedriam defferri, qua recurrente.

Causaque praesenti reassumpta existente.

Anno 1750 die 14. mensis Martii in oppido Vasarhely celebrata. Pro actore ex inquisitione contra ipsum magistratualiter peracta sub B evenirent, illiciti, vaesani, et suspicioni nimirum obnoxii actricis ita etiam fraudulenta comminationis et polli-citationis, sed et publica notorietate admodum suspecta et pessimae famae jam dudum fuisset, eadem tamen omnia negaret, cupit eandem ex quo unicus antea ean-dem testis [– –] precia centum baculorum verberandorum ex inclyto comitatu rele-gari, ita ut nullatenus amplius ad praefatum comitatum redire praesumat in casu reditus, poenam baculorum triplicati exposceret cum [– –]

Deliberatum est.

In judiciariam trutinam sumptis, diuturnionibus carcerum squalloribus per ean-dem perpeisis ita unico teste contra eandem dum taxat existente, quia tamen noto-rietas publica eandem admodum suspectam fuisse dudum declararet, ideo 25 scuti-carum ictibus verberandam, et e gremio totius inclyti huiusce comitatus relegandam judiciali provinciali, in casu illiciti reditus [– –] quoque praefatorum ter scuticarum insolidum triplicati.

Anno 1749. die 13. Augusti sub sedria inclyti comitatus Csongradiensis sequens [– –] peractum est.

Kinek hívnak?

Németh Katának, Tăpay Csonka Puskás felesége.
 Van e valami közöd az ördögökkel?
 Semmi sints.
 Kajári Katára haragudtál é?
 Haragudtam, azért hogy a malacomat megölte.
 Igaz e, hogy orvosoltad?
 Igaz, de csak tisztes füvet adtam néki.
 Igaz e, hogy a' midőn új bögrében orvosságot főztél, mondottad e, hogy a' a' vizet
 visszaöntse a' tisztára?
 Igaz.
 Hát az a' csomó mellyet nállad találtak mire való?
 Nékem való, hogy az hideg tél és a' görcs húzza a lábamat, vissza kell olvasni, úgy:
 tíz, kilenc nyolc, hét.
 Hát abban az bádog edényben micsoda zsír volt, mellyet házadbann találtak?
 Madár zsír volt benne, az uram sok madarat lő, is annak az hájja.

1 Az irat külzetén.

2 Az irat szélén: Anno 1749. die 13. Augusti sub sedria authenticata.

3 Az irat szélén: Autenticata die 13. Augusti sub sedria Anno 1749.

65.

1655. [december 2. előtt]

LOVAS LÁSZLÓNÉ LÓCZY JUDIT BECSÜLETSÉRTÉSI PERE ZSOLDOS ISTVÁNNÉ
KERTÉSZ ILONA ELLEN GÖMÖR VÁRMEGYE BÍRÓSÁGA ELŐTT

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Bírósági ir. Büntető perek. 45. Doboz. Fasc. I. Sztlan.

I.

¹Levata causa nobilis dominae Judithae Loczy egregii Ladislai Lovas consortis uti actricis contra nobilem dominam Helenam Kertesz, egregii Stephani, filii egregii condam Francisci Zoldos de Runya consortem tanquam incattam, ratione infrascriptae dehonestationis et vituperii in actione dictae dominae actricis inferius specificandae et uberius declarandae.

Pro eadem domina actrice egregius Joannes Sandor de Hanva legitimus procurator ejusdem cum nostris cupit praefatam dominam incattam medio egregii Joannis Bodon judicis nobilium comitatus Gömöriensis, ter prout moris esset prae foribus domus hujus sedis judiciariae, ad comparandum et de infrascriptis iudicium cum reali executione recipiendum legitime proclamari.

Idem procurator dictae dominae actricis cupit seriem peractam citationis prout nimirum per dictum dominum judlium fuisset peracta per eundem suo modo inferri et reportari ac in seriem praesentis processus inseri.

Praenominata domina actrix medio praefati sui procuratoris actionem suam contra dictam dominam incattam proponi curat eo modo.

Qualiter in anno domini 1654 circa festum Beati Thomae Apostoli² recenter evolutum praeteritum praelibata domina incatta nescitur unde mota quare procacis linguae petulantia percita animo deliberato et ex praeconcepta malitia eandem dominam actricem in publica platea, possessionis Szkaros in comitatu Gömöriensi existentis adjacente pacifice constituta, ac ex sacris concionibus, versus solitae suae residentiae locum seu domum et curiam nobilitarem in possessione et comitatu praetactis existentem et exstructam proficiscentem, nullius suis culpis et demeritis ita exigentibus, turpissimis vituperiis et verbis diffamatoriis, vulgari sermone (Tè gyalá-

zatos asszony, ím most is az ládádban vagyon az gyalázatos levél, etc. aliis quam plurimis enormibus verbis honorem et famam dictae dominae actricis maxime laedepetibus[?] ex fassionibus vivorum producendorum testium luce meridiana clarius apparentibus.) affecisset praejudicio derogamineque honoris et existimationis praefatae dominae actricis manifesto et valde gravi, poenam emendae linguae in constitutionibus ac decretis regni super hujusmodi diffamationibus et dehonestationibus expressatam incurrere non verita esset. Quod quidem derogamen sui honoris dicta domina actrix salva praescripta poena emendae linguae remanente pro ducentis florenis hungaricalibus pati nolisset, nolet etiam de praesenti. Ob hoc eandem dominam actricem pro praemissis omnibus dehonestationibus et vituperiis vigore regni constitutionum, et signanter articulorum 89. anni 1635. et 94. anni 1649. ac 108. anni 1655. item Tripartiti partis 2. titulum 72. cupit eandem dominam incattam in poenis superius specificatis judicialiter cum executione exinde subsequenda convinci et aggravari. Solita in uberiolem praesenti causae declarationem et comprobationem protestatione sua reservata.

Idem procurator, qui supra, universae processus, necnon actionis contra memoratam incattam productae, unacum inde subsequendis attestationibus seu testimoniis petit par.

Deliberatum est.

Ex quo de lege regni omnium productorum paria dari solerent, ideo ad instantiam praefatae dominae incattae dantur paria tam actionis, quam etiam subsequendorum omnium.

II.

Anno 1655. die 2. mensis Decembris. Én Bodon János nemes Gömör vármegyének edik szolga bírāja mellettem levő eskütteimmel nemzetes Kisfaludy Tamás és Egry István uraimékkal vice ispán uram kegyelme commissiója mellett jöttünk ide Szkaros nevű faluban ezen Gömör vármegyében levőben nemzetes Lovas László uram házas társának nemzetes Loczi Judit asszonnak instanciájára judiciális inquisitionnak peragálására.

De Eo Utrum

1. Tudod e s hallottad e avagy láttad e mikor az szentegyház kerítésének kapuján kijöttünk volna, és iffjabbik Zsoldos³ Istvánné az sárt Lovas Lászlónéra az szoknyájára és magára rejá rúgta volna, tudod e, láttad e igazán megmongyad.

2. Hallottad e Zsoldos Istvánné szájából azután mikor fedettek, hogy azt mondotta Zsoldos Istvánné Lovas Lászlónénak, hogy hallgass gyalázatos, bizony jó, ha leütöd az fejedet, az ládádban tartod, hiszem az gyalázatos levelet gyalázatos szem-

telen eb, hallottad e Zsoldos Istvánnének szájából, igazán megmongyad, s hallottad e Zsoldos Istvánnének szájából, hogy kurvának szitta volna avagy ördög leányának vagy valami gyalázatos szókkal, hallottad e hogy gyalázta volna, igazán megmongyad.

3. Hallottad e Lovas Lászlótul, hogy azt mondotta, nem gyalázatos levél az, eszt hallja kegyelmetek, mert az nemes vármegyén költ levél, aki az én ládában vagyon, nem tartom én azt gyalázatos levélnek.

4. Hallottad e azt Zsoldos Istvánnének szájából, hogy azt mondotta Lovas Lászlónak: – ott vagyon bizony ott az gyalázatos levél az ládában, mi nem basztanak úgy meg, mint az te feleségedet Lovas László, hogy míg az egyik baszta, az másik szablys kézzel állott avagy őrzötte az másikat. Hallottad e ezeket az illetlen szókat Zsoldosnának szájából, igazán megmongyad, avagy miképpen hallottad, hogy szitta vagy gyalázta, úgy mondd meg, az miképen hallottad avagy tudod.

1. Tëstis Alsófaluban lakozó György Tamás, Bakó István uram jobbágya annorum circiter 28 juratus examinatus fassus est. Az első punctumra semmit sem tudok mondani, mert nem láttam, hogy rejá rugta az sarat Zsoldosné Lovas Lászlónéra. Az másik punctumra sem tudok egyebet, hallám Zsoldos Istvántul, – 2. Hogy mondá az feleségének: – miért nem hacz békét az ördög lányának. Arra nem tudom, mit szólla Zsoldosné, mert immár távol voltam őtőlök. Az harmadik punctumra azt tudom, hallottam, hogy egyik is tudományt tött s az másik is, s levelet is emlegettek, de nem tudom micsoda levelet. Mondotta Zsoldosné, hogy ott vagyon az levél az ládában ott, ennél egyebet nem tudok mondani.

2. Tëstis Alsófaluban lakozó Hacz Balásné Bartók Örsébet, Kissfaludy uram jobbágya felesége annorum circiter 28 jurata examinata fassa est. Az szerént vallja minden puntjaiban,[!] mint az első tanu vallotta.

3. Tëstis Szkarosson lakozó Vargha István felesége György Örsik, Farkas István uram jobbágya felesége annorum circiter 29 jurata examinata fassa est. Az első punctumra azt tudom, láttam szememmel, hogy Zsoldos Istvánné Lovas Lászlónéra rejá rúgta az sárt, hogy az templomból kijötnk, az második punctumra azt tudom, hallottam, hogy mondotta Zsoldosné Lovas Lászlónének: – az ládában tartod az gyalázatos levelet. De én nem tudom, micsoda levelet emlegetett. Az harmadikra semmit sem tudok. Az negyedik punctumra hallottam Zsoldosnának szájából azt is, hogy mondotta Lovasnének: – mi nem basztak engemet meg, mint tégedet, hogy míg az egyik dolgát végezte, az másik fegyveres kézzel állott oda ki. Ennél egyebet nem tudok.

4. Tëstis Szkároson lakozó nemes Sziny András uram felesége nemes Nagy Sophi asszony, annorum circiter 33 jurata examinata fassa est. Az els punctura[!] egyebet nem tudok, láttam, hogy rút sáros volt az Lovasné szoknyája, és kérdem, mi lölte. Monda Lovasné: – asszonyom, hiszen látod, hogy az templomban sem jöhet ez az Zsoldosné békével, rúgá rejám az sárt. Az második punctumra azt tudom, hallottam azt is Zsoldos Istvánné szájából, hogy azt mondotta Lovasnének: – te gyalázatos asszony, még most is az ládában vagyon az gyalázatos levél. Azt is hallottam Zsoldosnétul, hogy azt mondotta Lovasnének: – te gyalázatos asszony, jobb ha leütöd az fejedet Lovasné, mi nem basztak engemet úgy meg mint tégedet, hogy míg az egyik baszott, az másik mezítelen szablával állott egyike. Ezekről tudománt tött Lovas László mind feleségüstül az emberek előtt.

5. Testis Szkarosson lakozó Koós Pall Amrus felesége Örsik, Girinczy uram jobbágya felesége, annorum circiter 28 jurata examinata fassa est. Hallottam Zsoldos Istvánnétul, mikor az utcán feddették, hogy monda Lovas Lászlónak: – mi nem gyaktak engem meg, mint az te feleségedet Lovas László, hogy míg az egyik gyakta, az másik ideki állott, fegyveres kézzel. Erről Lovas László tudománt tött. Zsoldosné monda, ha hallják is, az ládában vagon az gyalázatos levél, ennél egyebet nem tudok.

6. Testis Szkarosson lakozó Pap Borka, annorum circiter 18 jurata examinata fassa est. Láttam szememmel az elmúlt vasárnap az templom kerítésnek ajtaján, hogy kijötünk volna iffjabbik Zsoldos Istvánné az csizmájának az orrára felvőve az sárt s elrúgta s Lovasné előtte ment s visszafordula, láttam, hogy merő sár volt az szoknyája, ennél egyebet nem tudok.

7. Testis Szkarosson lakozó Katrin Benedek hajadon leánya Örsik, Farkas István uram jobbágyának leánya, annorum circiter 16 jurata examinata fassa est. Láttam az Lovas Lászlóné szoknyáját, hogy rút sáros volt, de nem láttam, ki rúgta rejá. Hallottam, hogy mondotta, hogy Zsoldosné rúgta volna rejá, de nem láttam.

8. Testis Alsófaluban lakozó György Mihály felesége Demjén Ilona, Bakó István uram jobbágya felesége annorum circiter 32 jurata examinata fassa est. Láttam, hogy sáros volt az Lovasné szoknyája, de ki rúgta rejá, nem tudom. Hallottam azt is Zsoldos Istvánnétul, hogy mondotta Lovas Lászlónak: – mi nem basztak engem meg, mint az te feleségedet, míg az egyik baszta, az másik szablyság kézzel állott oda, ki arról tudománt tött Lovas László.

9. Testis Szkarosson lakozó Kospall György felesége Chott Orsolya, Girinczi uram jobbágya felesége, annorum circiter 36 jurata examinata fassa est. Én semmit ezekben az puntumokban egyebet nem tudok, hanem Zsoldosnéül hallottam kétszer is, hogy mondotta Lovas Lászlónak, hogy megbaszták. Egyebet sem levél felől nem hallottam, sem hogy az sárt rejá rúgták nem láttam. 10. Testis Alsófaluban lakozó Kos alias Tott Miklós, Girinczi uram jobbágya, annorum circiter 32 juratus examinatus fassus est. Én is ott voltam, mikor az templomból jötnk, hallottam Lovas Lászlónétul, hogy monda: – az úton sem mehetek immár el miatta. Kérdé Lovas László: – hogy hogy gazdasszony. Mondá az felesége: – az úton sem mehetek el Zsoldosnéül, ám mind rejám rugdossa az sárt. Mondá Lovas László: – hadd, hadd gazdasszon, hadd rugódgýék, alábbhagy még benne. Hallám aztán Zsoldosnéül, hogy mondá: – hiszem hozzá sem nyúlok az ördög fia lányához s mégis azt mongya.

11. Testis Szkarosson lakozó Marton György, Farkas István uram jobbágya annorum circiter 25 juratus examinatus fassus est. Azt nem láttam, hogy Zsoldosné rejá rúgta volna az sárt Lovas Lászlónéra, mert ell ballagtunk Zsoldos Istvánnal, csak hogy hallám Lovasnéül, hogy mondá: – Isten verjen meg, hogy még az úton sem mehetek immár el tőled. Lovas László mondá: – mi dolog, gazdasszony. S mondá az felesége: – verje meg az Isten, mert még az úton sem mehetek el ettől a kevély Zsoldosnéül, mind rejám rúgá az sárt. Zsoldos István is mondá: – mi dolog oda hátra. Én mondám: – bizony az asszonyok veszekednek. Azonban mind jöttön jöttünk alá az ucán[!] az Szini András háza felé, ott szemközben fordulának, s mondá Zsoldosné Lovas Lászlónénak: – mi ugyan nem basztak engemet annyat, mint téged, hogy egyik az másikat fegyveres kézzel várta ideki, most is az urad ládájában vagon az lator levél. Azt

háromszor is mondotta Zsoldosné Lovasnénak, hogy ennyiszer s emennyiszer basztak téged meg Lovasné, ennél egyebet nem tudok.

12. Testis Lénártfalában[!] lakozó Czoto János hajadon leánya Annók annorum circiter 14 jurata examinata fassa est. Láttam szememmel, hogy Zsoldosné Lovasnéra rúgta az sárt.

[Három gyűrűs pecséttel]

1 Az irat külzetén: Causa dehonestationis cum adnexa inquisitione de anno 1655. Inter superflua.

2 December 21.

3 A szó eredeti írása: Szoldos.

66.

ROZSNYÓ MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT VARGA KRISTÓFNÉ,
CSACSÁN MÁRTA, ATLACZ ISTVÁNNÉ ÉS SERFŐZŐ LUKÁCSNÉ ELLEN

I.

1676. június 19., Rozsnyó

AZ IRAT: A: ROÁJL Rozsnyó v. 2/1676

Anno 1676, die 19. Junii, in oppido Rosno-Bannya in comitatu Gömör habito. Ego Gregorius Taiz judex oppidi praetacti cum ordinariis ejusdem oppidi judicibus senatoribus convocati et generosis dominis Sigismundo Törnallyai vice comitis comitatus Gömöriensis, Stephano Buday judlium, Alexandro Uza, Joanne Dancz, Stephano Soldos junioris, Jacobo Bazini, Georgio Kardos in facto disensionis[!] causae sortilegii, contra infrascriptas et scriptum sortilegio maculatas et maculatum confectarum processumque sequentibus institui.

Levata causa generosi domini Gregorii Taiz junioris judicis primarii oppidi Rosnobanya uti actoris et magistratus contra et adversus Barbaram consortem Christophori Varga Leibiczei, Martam Csacsán, Barbaram Stephani Atlacz Rosnoviensis consortem, Catharinam viduam Lucae Serfőző uti incattas ratione et praetextu nefandorum actuum sortilegii incantationis, veneficii in subjungenda actione uberius denotatae mota et suscitata.

Pro praefato domino actore et magistratu legitimus procurator penes personalem ejusdem astantiam nobilis Joannes Szakmary actionem contra datas proponit sequentibus. Miképpen ez megnevezett asszonyok nem gondolván az felséges Istennek rettenetes büntetéssel fenyegető ítéletivel, az hazának az bűjös bájos ördögös varáslók, boszorkányok ellen írott törvényének keresztenségekkel, lelkük ismeretivel, az szaporán boszorkányokon elkövetett példákkal, ördög eszközivé, cimboráivá tévén magokat, rettenetes

istentelenségeket számos szándéktul fogvást sok ízekben, helyekben, alkalmatosságokban cselekedni merészelték, mely istentelen cselekedetek által boszorkányi mesterségekkel szertelen békákat[?] az földből kihozni, azokat bájolásokkal megemésztetni, füveket, butykosban főzvé, azokhoz beszélni, az főzött füvektől feleletet venni, sok embereket megrontani, vakítani, testek hallatására juttatni, megnyomorítani, oktalan állatokat megvesztetni, magokat kegyetlen planétáknak nevezni, s több rettenetes cselekedeteket elkövetni, nem iszonyodtak. Eziránt való istentelen cselekedetek megbizonyítására producállyá az judiciális inquisitiókat, mellyek ha casu quo elégtelenek lennének, cupit purgationem articulare imponi, juxta liquidata autem ex vi positivae legis Sancti Stephani liber 2. capita 31. et 32. ibidemque citatas leges, ut et articulus 15. partis 1. juxta praxim etiam continuam judlium convinci, convictas ad fassionem amplium securam tortura adigi, tandem comburi.

Nominibus et in personis Barbarae Korponay necnon Catharinae, Lucae Serfőző relictæ ut et Barbarae Serfőző, Stephani Atlacz consortis legitimus procurator communis[?] nobilis Paulus Kalay præmissis præmittendis de cum conferendo in prædictam actionem et requisitionem domini actoris et magistratus imo reservatis reservandorum antequam ad dictionem domini magistratus et actoris meritorie responderet, petit productorum perlectionem, cum universorum productorum paria danda solerent vigore articuli 56. anni 1550. reservat ad alteram facultatem.

Deliberatum

Ennek az városnak nem volt szokása, hogy a magistratus causájában par adattassék, azért azt az incatták most sem obtineálhatták.

Pro praelibatarum jurassorum non obtentis paribus actionem domini actoris et magistratus in omnibus punctis, clausulis, et articulis simpliciter et immediate tagadgyák, a mi actiójában feltött assertióját illeti, az dominus actor et magistratus productumának a fő szedésben és főzésben, melyet ugyan nem vallanak, mindazáltal, ha szintén olyan világosodnék is, kit is mind a többit tagad, azért criminaliter nem convencáltathatnának, mivel az füvel való orvoslást sem az Isten törvénye sem pediglen az ország törvénye nem tiltya, azminthogy az Jesus, kinek könyvének 38. részének első, második, harmadik és több következő verseiben arról világos írás vagyon, melyeket in præsentiarum megolvastatni is kíván, azonban, minthogy az ő productumának a pár adás judicialiter nem decernáltatott, ahhoz képest az tanuk vallásikhoz is speciáliter nem szólhat, melyek in judicio producáltattak, mindazonáltal kívánnya, hogy azon tanuk vigore tituli 22. partis 2. Decreta Tripartitum de modalitate et circumstantiis verum investigáltassanak, és akik csak hallomásokról tehessék bizonyágot azoknak fassiójokat reiteráltatni kívánnya, mert az simplex hallomásnak a törvényben hely adatni nem szokott, vigore tituli 27. partis 2. Decreta Tripartitum, azonban az incatták prókátora megkövetvén minden tisztességbéli tanukat, becsületeket helyben hagyván, azok ellen nem szól, mindazonáltal, ha azok között olyanok találtattanak, akiknek gonosságok vagy valami oly vétkek a böcsületes tanácsnál nyilván volna, avagy pediglen az actióban prætendált cselekedetek részesse volnának, azokat is kívánnya nem admittáltassák vigore articuli 14. Matthiae regis decreti 6.

necnon Sancti Stephani liber 2. caput 3. de coetero ad ulteriori reservanda facultatem circa defensionem praedictarum incattarum cupit earundem absolutionem vigore tituli 32. partis 2. Decreti Tripartiti.

Pro magistratu et actore reflexionem faciendum ad praecedentia processum super duplici meritoria partis primae simplicem negantem, secundae in usum herbarum qualificatum involventis, quae in una eademque actione admitticum [!]doleret, contestabit actor et magistratus alterationem suam productis, in casum sufficientiae ad purgandam petitam incattae relegandae, usus herbarum licitus semper et ubique admittus, cum tamen veneficas et sortilegas, ut praesentium, si qui semper damnatus socius criminis in rebus obscuris et arduis ex vi praxis continuae et directionem Kito-nichianae ad testificandam admittus usque ad praeservandum, eamque ob causam torturae subijci solerent, ut cognita complicitate dictam luant poenam fatentis, quod in se testes modalitate [– –] per se specificati, docebit contextus fassionum ergo ut supra.

Procurator praelibatarum incattarum ad objecta procurator magistratus et actoris brevibus reponit, ubi omni asserit in meritoria responsione earundem actionem partim negasse partim qualificasse in ea parte relegat se ad praemissam suam meritoriam responsionem, ubi simplex negatio reperitur. Quantum ad admissionem, et ad admissionem testium in ea parte, relegat se ad praecitas leges. Quantum ad petitam torturam domini procuratoris magistratus et actoris attineret, siquidem idem iudicium postularet, vigore capitum 31. et 32., quae leges nec torturam, nec mortem strigibus imponunt, itaque si etiam convincendae essent, quod tamen id sperant criminaliter convinci vigore earundem legum non possent, itaque juxta fundamentum etiam domini procuratoris magistratus et actoris criminaliter convinci non possent, itaque petit absolutionem vigore praeinsertae legis scilicet tituli 32. partis 2. Decreta Tripartiti, reservanda ad alteram facultatem.

Pro magistratu et actore nihil parte incattarum soliti in medium ad forentis littis[?] uti prioribus, quae serotino ejusdem moderna diluatio manifestamque et ex ei capite Sancti Stephani regis etiam citati tituli et praxis continuae petita parti incattae infligenda, ergo

Procurator incattarum procurator,[!] qui supra relegaret praetensos dominos iudices ad allegata domini procuratoris actoris, qui suam actionem super capita dicti Sancti Stephani regis jam denotata fundasset, neque domini iudices a fundamento actionis recedere possent, itaque ut supra petit absolutionem simplicem et in casu vero convictionis, quod ad speraret relegat se ad praemissa, reservanda ad ulteriorem facultatem.

Deliberatum.

Cristoff Vargánénak, noha ő tagadgya, magistratus uram actiójában denotált gonosz cselekedeteket, mindazáltal ezek szemmel látott cselekedeti voltak, hogy a békát el tudta varázslásával tüntetni, maga is eltűnt, s macskájává változtatta magát, és, hogy az füvek szedésében és főzésében rendkívül való cselekedeteket követett, szájából hallatott, minémő dolgokat tud cselekedni, az gyermekeknek anyja méhében

való elvészethetése felől, és az házas asszonyoknak magtalanná tétele felől, s minemő bájolásokat is cselekedett, nevezetesen más jámbor asszonyi állatnak férjének magához való hódításával, és azzal gonoszul való élésével, és több dolgok is világosodtanak meg ellene. Mindezeket pedig kiktől tanulta, mások előtt meg vallotta, és cimborája is a tanuk vallásibul kitetszik. A tanuk pedig nem complexek s nem is gyanús személyek, avagy gonosz élető emberek, hogy rejciáltathatnak. Mivel azért az ilyen dolgok nem tiszta szer emberhez való cselekedetek, s nem is oly rend szerint valók és szabadosok, minémőekről az citált Szent írás szól, s e mai napon is az orvosok által praktikáltatnak, sőt Isten és emberek által tilalmaztatnak, és az emberi társaságban halálos büntetéssel szokták megbüntetni. Ehhez képpest Christoff Vargáné mint varásló, bűjös bájos boszorkányos asszony tűzre ítéltetik, hogy hóhér keze által tűzzel megégetessék, minekutánna gonosz cselekedetit és boszorkány társait kivallja megkínóztatással.

Az mi pediglen Lukácsné, Sörfőzőné, és a leánya Rosnainé dolgokat illeti, pro hic et nunc in suspenso maradni tovább akarván, az ő dolgok felől érteni a becsületes nemes törvényt.

Pro magistratu et actore quoad deliberatum prioris incattae continens, eam agit gratias praestolaturam executionem, de coeteris ad futuram sedem circa probationis actus earundem reservat reservanda.

Nomine et in persona Barbarae Korponay procurator, qui supra in contentus deliberatione appellat ad sedem excellentissimi et reverendissimi domini archiepiscopi veluti domini terrestres nominibus autem aliarum duarum incattarum instat coram inclyta sede de dimissione earundem usque ad futuram sedem, si et le[– –] sub bona fide jussione.

Procurator magistratus et actoris quoad apellato ad sedem excellentissimi domini terrestres, pace et venia suae excellentiae rejiciendam esse, veluti instantiam nulla lege futuram manifesteque privilegio praxi continuae hujus sedriae repugnantem. Quoad coeteras suas standum esse priori deliberatione, quae semel lata immutarum assa posset. Super scelerata 4. incatta cupit deliberari.

Nomine et in persona dictae dominae Korponay procurator qui supra dicit admitenda esse appellationem vigore tituli 6. partis 3. Decreta Tripartiti, secus protestaretur solenniter ob in casu cum admissionis appellationis coram praedicto excellentissimo domino terrestre actura incumbentia, ratione autem aliarum duarum ultro etiam humillime instaret ab dimissione sub fide jussione fienda.

Procurator magistratus et actoris ex civitate titulo ilici nequire transmissionem per expressum autem repugnare privilegio et praxi ergo rejiciendam.

Deliberatum est.

Domini iudices praesentis tribunalis inhaerent acti suo privilegiali antiqua regia auctoritate huic oppido collato et tot rectio actorum annorum decursu realiter continuato, ideoque postulata transmissione admittere nequeunt. Tum praejudicio et derogamine praementionati specialis sui juris privilegiati, privatione malefactorum absolutam judicando tribunali hujus oppidi attribuentur. Quoad alias binas personas

dilationem sui iudicii obtineatos attinere eadem in suae perlenitato ulterius quoque detinendae censentur, quoad quartam incattam illa prius respondere debetur et tandem recepturum iudicium.

Pro praelibata incatta Barbara Korponay procurator, qui supra solenniter protestatur super cum admissione appellationem ad sedem domini terrestris fienda actus aeque de ius incumbentia.

Procurator magistratus et actoris ut supra praestolaturas executiones convicta de duabus reservanda, quartam petit ad meritoriam adigi, secus cum executione convinci incattae petit probae, domini actoris et magistratus.

Pro actore et magistratu refert se ad per se producta et allegata, ex [–]que eorum liquidatis liquidandis petit finaliter deliberari.

Deliberatum.

Jól megvizsgálván a tanuk vallását olyan gonoszságos cselekedetek tudományával való kérdését hallottuk szájából Marthanak a tanuk, amely cselekedetekért maga is megvallotta, hogy őtet megégyessék, úgy, minthogy ő a messze földön lévőket haza hozhatná, azon kívül az törvény előtt perlökődőknek is szavokat megkötötte, és egyéb több babonásokat is cselekedett, melyekkel embereket megrontott, s oktan állatokat is elvesztett, és több egyéb dolgok is bizonyosottak ellene, melyekből kiteczik, hogy ő nem tiszta szer asszony volt, hanem az ördögnek cimborája. Azért nem méltó, hogy ő tovább éljen, hanem megégetésre ítéltetik ő is, mint varázsló boszorkányos asszony, hogy megkínoztatása után hóhér keze által égetetessék meg mások rettentő példájára. A végre megkínoztatván, hogy, mind a maga sok gonosságos cselekedetét megvallja, s mind pengig a több boszorkány cimborá társait is mondja és nevezze ki.

Pro magistratu et actore agit gratias praestolaturus executionem.

II.

1676. Rozsnyó

AZ IRAT: A: ROÁJL Rozsnyó v. 5./1676.

Anno 1676. die[—]¹

A böcsületes Rosnyobánya városa ki akarván tisztogatni néminémü cégéres vétkeket. Ezokáért inquiráltatott bizonyos eskütt személyek által, mely inquisitio rend szerint így következik.

Elsőben Leibitzer Christoph Vargáné Borbála ellen

Margaretha Stessel, annorum circiter 35, jurata examinata fassa est. Tudom azt nyilván, hogy tavaly öregbik Thaiss Gergely uram felesége beteg lévén kimene Christophnéval a mezőre, hogy füvet szedjen ő kegyelmének. Ámikor szedte volna a füvet, mondá Christophné: – te bolond Gréte, majd valamit látsz, de meg ne ijedj! Ezt mondván, kiugra egy nagy béka, mint egy tányér oly nagy, kitül én ugyan megrémül-

tem. Mondá Christophné: – Grete, ez az ördög ládd é, bánja, hogy Thaisznénak füvet szedek. Azonban berbételvén valamit, eltűnt a béka.

Rima Szombathi Eötvös Péter, annorum circiter 38. Hiti után valja, hogy egykor, Rudnáról jővén, mivel Rudnánál a parthoz közelgetvén, még távulról zsvajt s beszélgetéseket hallottam. Azonban előmbe jöve Chistoph Vargáné, harmad magával, de a többit nem ismérhettem, s azt kérde tőlem: – hol jársz te Eötvös? – Én arra, ahol dolgom volt. – Hát ti, hova mentek? Azt mondá Christophné: – Rudnára, a borra, jere velünk! Én azon megijedvén mondtam neki: – boszorkány vagy te, ördög lel, bizony majd megváglak. Mivel kivontam volt a kardomat reá, ezt mondván, összecsapta a kezeit Christophné, hahogva mondta: – ha, ha. S azonban eltűnt előlem. Hogy eltűne, én azt mondtam: – várj, ördög lel, bizony, majd meglátom, ha otthon vagy é a házadnál? Aminthogy sietve haza jővén, legottan egyenesen házához mentem. Bémenvén az szobába, kérdém az urát: – hol a feleséged? Az ura az ágyrul felel: – oda hátra vagyon, dolgát végzi, szarik az ördög lel[kü]. De egye meg, nincs bizony ő itt, mert én most találtam őtet a rudnai parton, elől. Mondd meg neki, hogy valami nyavalyám ne essék, mert ő bizony nyilvánvaló boszorkány, s ördög. Másnapra kelvén, méne Christophné az szállására Péternek, otthon nem lévén Péter, mondá Lénárt-nénak: – hiszen ez éjszaka az Ötvös, a hóhér fiú, odajött az házunkhoz, ott az uram előtt boszorkánynak, ördögnek mondott, holott csak oda hátul voltam. Más szavával azt mondotta, Katrinnál volt. Azután egykor a klepuson elétalálá ugyan Chistophné Ötvös Pétert, kérdi: – no, hóhér fiu, hogy ilyen mocskos állapotot szóltál reám, részeg voltál te akkor, csak elveszett volt az eszed s az szemed fénye, nem tagadom, én voltam, de féltem tőled, hogy le akarsz nyomni. Annak az vesverési asszonynak hadgy békét, kedves asszony az Urnál, mert megbánod, még arra is ráfogtad, hogy velem volt.

Majoros Thamásné, annorum circiter 30. Hiti után azt vallja, hogy edgynéhány ízben izente tőle Christofné Süveges Mihálynak, mondván: – küldgyön pénzt énnékem, mert ha nem küld, reá küldöm a három gyermeket, s magam elmegyek, ahova a két szemem viszen.

Maczkó Borbála annorum circiter 26. Hiti után ezt vallja. Edgyszer Christofné elküldötte Süveges Mihály nyomának a földet, hogy felvegye az mészáros székektől fogva, éppen Dobos Márton uram házáig űzte, ott felvette a földet a jobb lába alól a jobb kezében, vitte, a bal lába alól a bal kezében, ugyan a Christofné késével met-szette fel a földet. Vallja ezt is, hogy Csucsomi Mártával sok ízben a butykost főzték, kíváltképpen szombaton, vasárnap és ünnepnapon. Hétféle füvet tettek belé. Amikor főzték, körül futosták a butykost mondván: – Ruta, menta, libssek, Süveges Mihály pog, pog. A butykos is hasonlóképpen beszélt. A butykost, hogy megfőzte, az után ládájában tette. A mikor essőnek kellett volna esni, gyakorta béborulván, akkor mindjárt vitte a patakra a butykost, háromszor megfordította az vízben, az utcán háromszor emelte fel az égre. Mindjárt elállott az eső, ha szintén esni kezdett is. Edgyszer kérdeztem Csucsomi Mártától: – minek főzitek azt a butykost? Arra azt felelte: – dühös asszonynak a leánya, nem jó néked azt tudni. Ha te nékem adnál nyolc polturát, én teveled jól tennék, ha száz mélföldre volna is urad, egy éttzaka hazahoznám edgy bakon. Én erre edgyszer az anyámmal töltöttem négy pínz ára pálenkát

Mártának, hogy hazahozná uramat. Azt kérdezte tőlem: – hogy akard hát te hazahozatni, úgy is haza hozhatom, hogy az ajtóhoz csapom, nem él edgy óráig is tovább, úgy is, hogy hegyeken völgyeken hozom, de negyven napig előtted fog fínleni, azután meghal. Én arra azt mondtam: – hagyj békét néki, énnekem úgy haza ne hozd, hogy megöljed, hiszen ha él, hazajön még valaha. Edgykor, minthogy haza nem hozta uramat, kértem a piacon az négy pínzt tőle. – Add meg a négy pínzt, mert csak hazudtál. Arra azt felelte: – hallgass dühösnek a leánya, keserű léssen te néked, úgy fog a te tested elhullni, mint az égből az esső, olyat cselekeszem veled.

Kocsis András felesége Dorkó, annorum circiter 40. Hiti után ezt vallja. Egykor, karácsony előtt, három éjszaka estve ment el Christofné, reggel jött haza. Hol járt, azt nem tudja, kérte hogy szoptassa a gyermekét.

Pacsai Erzsébet, annorum circiter 18. Hiti után vallja, hogy edgykor jó sötét hajnalban Christof Vargánéval kiment volna a mocsolyákhoz. Kilenc mocsolyákból három három ízben vett vizet, berbitélvén és beszélgetvén sokat, úgyhogy edgykor, csak alig bé nem esett a mocsolyákba, hogy ha a karomat meg nem fogta volna, magam is megrettentem tőle, hogy teli merétette volna az edényt. Haza küldötte tőlem, s megparancsolta jól nékem, hogy a földre le ne tegyem, mert nem fog használni. Ezt is vallja, hogy egykor füvet főzvé, s edgy kuldus bójóvén az házban, tüzet hányott a kuldus után.

Varró Márton annorum circiter 20. Hiti után vallja, hogy edgykor, nagy záporosó esvén, ment volna az Tasi Györgyné háza mellől a patak mellett alá, kit meglátván Tasi Györgyné jött hozzánk, mondá nékem: – Márton, most méne Christofné a patak mellett alá a nagy esőben, eredgy csak, ugyan nézd meg, vigyázz utánna, hova megyen? Én elmentem, s vigyáztam utána, azonban megállá a Gergely deák kertjében, edgy tekervényes helyen, fűzfa mellett, ott a holna alól kivett edgy butykost, s teli merítette a tekervényes vízből, s edgy falat ruhácskával bédugta a butykos száját, azután vizellett, és a vizelletivel mosta az orcáját s az alsó ruhájával törölte meg. Elindulván azonban haza felé Christofné, én is eljövék az helyről, ahol vigyáztam reá.

Anna Kutyai annorum 29. Hiti után vallja ezt, hogy edgykor ugyan ez időn kikeletkor oda ki a mezőn járván Christofnéval fekete náddal gyökeret ásott, sokat berbitélvén tótul, csillagot, felyhőt, farkast, erdőt, eget, holdat, napot emlegetvén, s azt mondtotta, hogy: – én arra ásom, hogy Süveges Mihályra a tűzbe takarom, bűdös kövel, puskaporral, kölessel edgyütt, hogy valamint ezek a tűzben nem maradhatnak, úgy ne maradhassék Süveges Mihály az ő házában, hanem szintén oly nehéz legyen a szívem utána, valamint ezek nehezen maradnak a tűzben. Hallotta azt is a Christofné szájából, hogy mondtotta, estve, hold töltekor, tegyen az ember pirított kenyeret akár magáéra, akár más ember hajazattyára, valamint a harmat reászáll hajnalkor a pirított kenyérre, s azt a pirított kenyeret aki megeszi, szintén úgy sietnek, a vevő emberek, akár kalmár, akár kocsmáros legyen, az ő házára menni. Tudom azt is, és hallottam szájából, hogy ugyanakkor a naplementekor tótul berbételvén említett kilenc ördögöt, kilenc farkast, kilenc kígyót. Én kérdeztem: – kire olvasod ezt? Azt felelte: – az bizony, mindenféle állatot, valamennyi e világon vagyon ebben az olvasásban említeni kell. Hallottam azt is szájából, hogy mondtotta: – ha megláthatnám, hogy az ekék szántani kimentek reggel, mindenkor olvastam a nap felköltekor, hogy

valamint siet a kerék forogni az ekében, szintén úgy siessen Süveges Mihály én utánam. Ezt is hallottam, hogy mondotta: – valamennyi szál fa vagyon edgy kerek erdön, annyi nyárs szurdallya az Süveges Mihály szívét, lelkét, tüdőjét, máját, csontyait, valamdig ő vele szemben nem leszen, s véle nem beszél. Ezekről kérdezgettem tőle: – hol tanultad, Boris, ezeket? Mondá: – az sok tót asszonyok, kit Vaskónétul, kit másoktul tanultam, sokat fizettem, sok piros sarut, sok szalonnát adtam érette. Ezt is hallottam szájából, hogy mondotta: – meg tudom azt is csinálni, hogy ha tíz holnapig edgy ágyban fekszik is az ura a feleségével, mégsem tehet néki semmit. Hallottam azt is, hogy az Sajó mellett feljövén, haza felé Christofnéval, köszönt a víznek, mondván: – adgyon Isten jó estvét, szent víz, áldott víz! Azonban többet is tótul berbitélvén a vízben megmosta lábait, kezeit, s orcáját. Mondotta ezt is Christofné, amely embert megvesztnek, vegyen kilenc mocsolyából vizet, kilenc lugzó követ, kilencszer visszaolvassa, kilenc szemet szemetet szedni, kilenc favágon kilenc kilenc forgácsot viszszaolvasni, reájő, aki megvesztette az embert, ha ezeket főzni teszik, amely fákat a víz összehord, azoknál kell megfőzni, s a lugzó köveket a tűzbe hányni. Jobbéttya ezzel. Reggel, míg a madár fel nem költ, vett Christofné edgy kupát, s annak a fenekére vetett egy apró pénzt és sót, s ment avval az silyébre, a malom árokra vízért, s azt mondotta, hogy szintén oly kedves légyen Süveges Mihály ő előtte, mint az az apró pénz kedves az emberek előtt. Ezzel szaporéttya, hogy: – edgykor Samselné kért engem, hogy szőllyak Christofnénak, gyógyítaná az urát. Én az szegény asszony kérésére kértem Christofnét, hogy nézné meg szegény Samselt, s gyógyítaná. De ő azt mondotta arra: – vesszék, hadd fanyarkodgyék, őmiatta fizettem én 3 tallért, nem jött még az a fű ki, aki ő neki használna. Ugyan még is jobbéttya. Amikor az szegény uram megholt, s hogy eltemették, harmadnap múlva hozzám jött Christofné, s azt kérdi tőlem: – hol vagyon az a ruha, akivel az urad állát, kezét és lábát békőtted volt? Én mondám: – a koporsóban töttem. Ő azt mondja: – bolond vagy te, ha eszed volna, nem tetted volna a koporsóban. Arra kérdem: – miért? – Azért, hogy hasznát vehetted volna. Én csakugyan nem nyughaték, hanem megkérdeztem tőle, mire való lett volna? Sokára ezt monda: – Amikor valaki törvénykezni akar, kösse az olyan ruhát a jobbik lábára a térdéhez, soha törvényt nem szolgáltathatnak reá, hanem megkötődik a törvény tévőknek az szájak. Hallottam azt is szájából, hogy mondotta Christofné: – Én egykor Thaissné asszonyomnak elmentem füvet szedni Grétével, amikor szedni kezdettem volna, és olvasni, mindgyárt edgy nagy béka előmben ugrott, mint edgy nagy süveg, s mondám Grétének: – meg ne ijedgy, te bolond, ettül az ördögtül! Mi ez az ördög, aki bánja, hogy füved szedek Thaissnének, ez vesztette meg. Azután elveszett előlünk.

Joannes Keövi, annorum 52. Hiti után ezt vallja, hogy tavaly esztendőben voltam az Sebes pataki tudósnének egy forinttal adós, jött hozzám egy nap az adósságáért a rudnai tudósnéval, akiknek én márcot hozattam. Azonban az ital közt, mondotta az Sebes pataki tudósné a rudnainak: – menny el az Süveges Mihály házában, ott edgy szökcsében bé vagyon ásva, ki miatt az szeme kiszökött Süveges Mihálynének. Keresd meg, feltalálod, s megmondgyák, hogy jó tudósné vagy, mert az Christofné ásatta el.

Anna Reich annorum circiter 25. Hiti után vallja, hogy hallotta Christofné szájából, hogy mondotta volna: – meg tudom én azt cselekedni, hogy ha nem tudom

mennyi ideig hál is a férfiu az asszonnyal, nem tehet semmit is néki. Mondotta azt is egykor énnékem, amikor látta volna, hogy búsultam az uramon, kérdezett: – mit búsulsz, te bolond Panna? Én mondtam: – oh, miért ne búsulnék, mert még mikor itthon lakott is uram, s teherben estem, akkor is búsultam, hát annyival inkább hogyne búsuljak most, mikor itthon nem lakik uram, s valami szerencsétlenség által az uramot le találják vágni, hogy maradjak én el harmadmagammal, ki tartja el a gyermekemet? Erre azt felelé Christopné: – ó bolond, ha két holnapos a terhed, nincs abba lélek, könnyű azt elveszteni.

Relicta Vajssar Lenartné annorum circiter 55. Hiti után vallja, hogy egykor Eötvös Péter Rudnárul éjszaka tíz órakor haza jöven, és hogy bájöve az szobába monda mindgyárást: – hiszen, hogy járék, az ördög a rudnai parton elől találván Christof Vargánét, harmad magával. De az Isten úgy segéllyen, boszorkány. Azt kérdé tőlem: – hol jársz te? – Ahol dolgom volt. Azonban megijedvén, s megrettenvén tőle, mondtam neki, kivonyván a kardomat: – hát te hova mégy, mert te bizony boszorkány vagy! Majd megvágalak, ördög lelkű! Azonban csak eltűnt előttem. Én hamar hazajöven, mingyárást siettem, és mentem a házához. Az ura az ágyban feküdt, s kérdem tőle: – hol a feleséged? Azt monda: – oda kiméne dolgára. Én arra, amint fassiójában fel vagon téve. Másnapra kelve jó az házamhoz Christofné. Az Ötvös nem vala odahaza. Leülvén azt kérdé tőlem: – hol vagon az a dühös fiú, az Eötvös? Hiszem, ez éttzaka odajött hozzánk, engem keresett, én pedig az ágyban feküdtem, az uram mellett. Én erre azt mondtam neki: – hiszen ha ott feküdtél, miért nem szóllottál hozzája, holott boszorkánynak, ördögnek kiáltott. Ő erre azt felelé: – úgy, úgy, hiszen az volt a nagy bolondság, hogy nem szólottam. Simon János és felesége Parhi Anna azt vallják hitik után, hogy mikor Christof Vargáné gyógyította Simon Jánost, egykor megparancsolta nékik, hogy hozzanak háromszor kilenc követ, és a mocsolyából vizet. Száraz fürdőt csinál, ahhoz maga hozott füvet. Micsoda füvet, nem tudják. Hogy a követ az tűzben tették, és a füvet a tűzhöz, arra Christofné azt mondtotta, valahon lesznek, ha mind más falu határán is, de reá kell jüni, de ha reá jün is, addig senkinek meg ne mondgyák, míg meg nem gyógyul, Christofné parancsolta. Aminthogy meg sem melegedett az füves víz a tűznél, mindgyárt ott termett Lukácsné leányostul Serfőző András feleségével, bé voltanak az ajtók zárva, hogy ott zörgetnek, meghallotta Christofné, mindgyárt a pitvarból az házba ment, az ajtó zárját tartotta, hogy bé ne jöjjenek. Hogy bejött a két asszony a pitvarban, azt kérdete Lukácsné Parti Annát: – mit főztök Panna? Arra azt felelé: – semmit. Azon sorra bájön az csorda pásztor inassa egy vakondakot hoz, azt mindgyárt kivette Lukácsné kezéből az inasnak. Tovább nem firtatta Parthi Annát, hanem három szál árva csanálnak a tetejét eleiben hajította, azt mondtotta Lukácsné: – egy papnak elszakatt volna a lába, ha ezzel nem gyógyították volna. A fürdő után Christofné keresztöl tette az ujjait s megesküött, hogy Simon Jánost Lukácsné, avagy nemzetsége vesztette meg, fejét is hozzá kötötte, hogy ő dolga. Christofné szájából azt is hallotta Simon János és Parti Anna, hogy edgykor hozzájuk jött nagy haraggal. Ám most is hozzám jött a konyhában Slamselné, azon kér, hogy fogjak az urához, mert megparancsolta már Theissnének, még ő is procatort fogad, jól tettem Thaisnéval is még azt sem köszöni. Esztendőt sem mulatott el, várjon rá csak, előtte lesz, eleget nyargalóczhatik még. Ezt is hallotta Simon János

feleségestül Christofné szájából, hogy mondotta volna: – egy leány egykor hat forintomat ellopta, olyant cselekedtem neki, hogy sem élt, sem holt, az után megvetette a három forintomat.

Maria Szabó, néhai Szabó Gergely leánya, annorum circiter 16. Hiti után vallja, hogy egykor, nem régen, talán csak ugyanaz nap előtt, amikor megfogták Christofnét az akolra ment volna Vajsar uram házánál, hogy oda fel lett volna az aklon, eleiben áll Christoph Vargáné, kit meglátván megrémült, s legottan macskává vált, s általugorván edgy deszkán elszalatt, s a leány is alájött iziben az akolrul.

Borbély Gergelyné avagy Kutyai Anna ezzel jobbéttya felül tett fassióját. Edgykor Fonta Panna hozzám jöven panaszolkodott búsulván, hogy az ura most idehaza volt, s ha teherbe esett tőle, s valahol le talállyák vágni, ki tartja el a gyermeket. Azonban bejön Christofné, mondja: – oh te bolond, mit búsulsz. Fonta Panna mondgya: – bizony vagyon nékem min búsulni. És hogy megértette Christofné Fonta Pannától min búsulna, monda Christofné: – ne búsulj bizony bolond, mert könnyű arról tenni, ha csak vagy három hónapos, el tudom én azt veszteni, ha akarod, mert az nem bűn, mivel abban lélek nincsen. Vallja ezt is Borbély Gergelyné, hogy ugyanakkor panaszolkodott Christofné előtt, feles gyermeki lévén sirtak a gyermekei s elbúsulván miattok s mondá: – én Istenem, hozz egy halált s végy el benne, mert elbúsultam. Erre Christofné azt mondá: – ó, bolond, miért te énnékem nem szóllottál amikor még csak a három gyermeked volt, meg tudtam volna én azt cselekedni néked, hogy több gyermeked nem lett volna.

Az első tanu Margaretha Steszél újabb hiti után ezt vallja, hogy ő egykor kérdete Christof Vargánét, miképpen veszthetik avagy miképpen rontják meg az embert, alája öntenek é valamit, vagy mit csinálnak? Christofné erre azt felelé: – jaj, te bolond. Egy tollacskába, mint a kényesőt holmi eszközt becsinálnak, s amikor meg sem gondolná, alája bocsáttya, akit meg akarnak rontani.

Paskány János felesége, Ersébeth, annorum 45. Hiti után vallja. Tudom azt nyilván, hogy edgynéhány ízben, házamba jöven hátról Süveges Mihály, elől Christofné, a puszt szobába bémenének ők ketten, egyedül. Mit csináltak? Nem tudom, hanem egykor bémenék hirtelen abban a puszt szobában, akkor láttam, hogy elszaladtak edgymástól. Én edgynéhány ízben fenýítettem Christofnét, mondván neki: – mit gondolsz jó Boris, hogy nem félsz az Istentől, bizony megvár az Isten, világosságra jön valaha gonosz cselekedeted. Ő erre azt monda: – Énnékem csak így kell már elvesznem, el nem hagyhatom. Minthogy gyakran azt cselekedte házamnál, én mind szomszédimnak, mind pediglen az Süveges Mihály feleségének megmondottam az ő gonosz cselekedetét. Christofné edgyszer engem megfenýített, mondván: – várj te Örzsik, meghidd azt, bizony megbánod, aminthogy azon nyáron az egy szememre megvakultam.

Drosel Maria, annorum 35. Hiti után ezt vallja. Edgykor a fiát meg akarta verni, elszalatt előtte, kizárta estve felé, azonban haza akarván júni, az inas az ajtón bé nem jöhetett, hanem az ajtó előtt ott volt. Estve kilenc óra tájban kezd iszonyúképpen kiáltani az inas, mondván: – szívem édes anyám, lelkem anyám, ne hadgyatok! A kiáltásra kifutottam az ajtóra, felnyittem az ajtót az inasnak, hát négykézláb buj az inas bé, nagy rémülésbe. Kérdettem tőle: – mi lelt? Mondá: – egy fekete lóval mintha

Christofné lett volna a lovon, csak edgy fejkötőben, erővel reám akart nyargalni, feltapodni. Ezzel csak bevittem az inast.

Marina Süveges, annorum circiter 40. Hiti után vallja. Tudgya azt nyilván, hogy Christofné edgykor edgy lakatot kért volna kölcsön tőle Szent Mihály napkor, azonban haza jövéen Süveges Mihály Jászóru, csak az asztal szarvára üle, sem az gyermekekhez, sem énhozzám nem szólt, és semmi kedve nem volt, holott azelőtt, amikor sokadalomból hazajött, jó kedve szokott lenni. Elmenvén onnan házul az ura Süveges Dánielhez, érette küldött a felesége, és hogy haza jött volna, béhívá az ablakon szólnán Süveges Mihályt Christofné. S hogy megtudta a felesége, hogy bement Christofnéhoz, utána ment, s amikor bement volna az szobában, eleiben állott Christofné, bé nem bocsátotta, hanem a lakatot reávetette az szobára, s az urát, Süveges Mihályt bézárta.

Tudja azt is, és látta nyilván Christofnét edgykor nem régen jó hajnalban, reggel szomszéd Elias mészáros kertjén általmenni, az ura is oda kijárt a kert körül véle edgyütt.

1 A dátum további része hiányzik.

67.

1677. július 6., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
GYARMATHY GYÖRGY ELLEN (Töredék)

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v.

Extractus prothocoli oppidi Rimaszombath causa criminalis successivis annis demonstratis

Anno 1677 die 6. mensis Julii, contra Georgium Gyarmathy qua veneficam vel diabolicis artibus instructum ut incatta. Causa reassumpta existente. Deliberatum est.

A dominus magistratus és actor instantiájára exigált attestatiokból, s nevezet szerint a második és ötödik tanúk fassiójibul bizonyosan megtetszik, hogy az actióban megnevezett Gyarmathi György boszorkány volna. Accedált több azon inquisitiókban megírt tanúk fassiójiból való erős praesumptió és Orts aliter Jónás Annóknak sponte et benevole constanter halála órájáig való fassiója, melyben nyilván való boszorkány társának lenni vallja.

Azért a megnevezett incatta tűzben való megégetésre ítéltetik, de minekelőtte megégetetnék, mind maga, s mind társai boszorkányságának megvallására megkínóztatik hóhér által.

1691. június 18., Rozsnyó

ROZSNYÓ MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SERFFŐZŐ
LUKÁCS ÖZVEGYE, LUKÁCS KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: ROÁJL Rozsnyó v. 38/1691

Anno 1691. Die 18. mensis Junii [...] Én Korponai Mihály és Szillasi János, nemes Rosnio Bannya várossa tanácsbéli személyek recognoscállyák per praesentes, hogy mi, már megnevezett városának bírāja nemzeti Táy Gergel [– –] becsületes nemes tanács commissiójából rendeltettünk ugyanezen nemes város magistratus instantiájára néminemü inquisitionnak peragálására, alább megírt deutrum szerint, azmint következik.

Tudgya, látta, avagy hallotta é a tanu, néhai Serffőző Lukács meghagyatott özvegye, Lukács Katharina asszony felől, mióta ennekelőtte való esztendőkből kiszabadult fogságból, avagy annakelőtte is, valami boszorkányságot, avagy másféle ördögösséget hogy cselekedett volna, avagy valakinek gonosz cselekedetével ártott volna másoknak, vallja meg a tanu.

1. Testis Joannes Pap, annorum 34 juratus, examinatus fassus. Vallja, hogy az múlt húsvét harmadnapján, amidőn Kilian Jánostól kigyűtt volna, amint hozzá akarván menni, amidőn az Csucsomi uczában Gombkettő István házában által az csűren akart menni, hogy csak az kertek alól hazamennyen, elsőben is megnevezett Lukácsné ugrott ki a csűrből, melyet szemeivel látta, ő fogta meg, s megkötöszttette, hátra ránta a jobb kezét, azmint a jele most is a kezén vagon. Elsőben ugyan Lukácsné fogta be a szemeit, azután mindgyárt a földre levonták, paráznaságra kényszerítvén ugyan Lukácsné, megfogván a szemírmen testit, azminthogy az öle igen megdagadott volt. Jóllehet, hogy hatan voltanak Lukácsnéval edgyűtt, fekete paripákon forgott vala a hárma, hoszszu, földig való fekete kámzsákban, de többet nem ismerhette meg, hanem csak Lukácsné. Onnét a ló mellett (már kötözve lévén a fél keze) vitték a város árkában a kutak alatt, ott acíljokkal verték, taglották, szurdálták. Onnét ismét vitték a Sáffrán kertbe, a Sáffrán kertből a temető kertben a hidacsának a tulsó végére, ám onnít az temető kertben bejáznak, ottan rukdosták, pökdösték, arcul csapdosták, de kik csapdosták, ott már nem ismerhette meg, mivel a szeme világját már elvették volt. Hanem a Jesus nevét segítségül híván, elbocsátották, melly tartott két egész óráig, amíg a kezikben volt s kínozták. Onnét valami nehezen, botorkázva ment Czekus Samuel uram kertjéhez, ott leülvén egy keveset, úgy jött meg valamenyit a szeme világa, azonban jött Gáti Márton uram, jött esziben, hogy szólott hozzá, de mivel keveset látott, és semmit sem hallott, egyebet nem felelt ő hanem csak azt, hogy rosszul vagon.

2. Tëstis Joannes Beczëthi, annorum 56 juratus, examinatus fassus. Egyebet nem tud, hanem ugyan ő kegyelme ment akkor Pap Jánossal Kirjan Jánoshoz, onnét kijővén mentenek edgyütt Mises András házához, bemenvén a házban, volt egy kád fürdű ott, akiben Mises András fürdött, de már akkor kijött volt a fürdőből Mises András, a kamarában fekütt. A felesége és beteges lévén, a kemence alatt ülven, azonban bevette a felesége a fehér ruháját az urának, magára vévén a ruháját, kigyütt a kamarából a házba. Minthogy igen nehéz szaga volt a fürdőnek, nem mulathattak ott a gőz miatt, maga sem szenvedhette a fürdőnek szagát, beszélgetéseket elvégezvén, kigyűtenek a házbul. Hogy már kigyűttek a házbul, kérdé tőle Pap János, hogy ha látta e Lukácsné? Ő azt felelte Pap Jánosnak, hogy nem látta. Arra monda Pap János: – én bizony láttam, hogy kiment Lukácsné a kerten. Elbúcsúzván a fatens elment tőle, de akkor eszén volt Pap János. Egy kis idő jártában, hívatta Pap János a maga házához ezen fatenst. Ki a házban már igen rosszul volt, rángatta magát, s ijedezett, szólott hozzá, s kérddete tőle, mint vagy, de arra semmit sem felelt Pap János, hanem sokára, már este felé lévén az idő, gyertya gyűjtáskor, valamennyire eszire gyűvén, szólni kezdett Pap János, mondván: – édes atyám uram, engemet megrontának az átkozott lelkűk, azon acilokkal, az kiket vissza hoztanak, azokkal vertek, taglottak. Kérdé Pap Jánostul, kik voltak. Arra felelt, hogy Lukácsné volt eddig, azt megismerte közzüllek, s többen is voltak hosszú ruhában, örg[!] aranyos kapcsok lévén az kámsákon, de senkit úgy meg nem ismert, mint Lukácsné.

3. Tëstis Catharina Thurzó, Jakobi Liptai ancilla, annorum circiter 18 jurata, examinata, fassa. Vallja, hogy az elmúlt napokban amidőn a gazdája s gazdaasszonya mondotta volna, az sokadalomra Pünkösöd előtt, kérték Lukácsné, hogy lenne házuknál, mivel nem merik cselédire a házat és a tüzet bizni, azonban, a midőn éczakának idein lúzott volna meg szolgáló, leülven egy székecskére a tűz előtt, látta, hogy a pitvarban begyűltek az ajtón, olyanok mint a macskák, alacsonyok, fehérek. Ijetiben nem ismerhette meg, mi légyen a háta[?] meg nem állottak a fatensnek, csak megfordulának, kimentenek ismét az ajtón az udvarra, ott nagy futozással, és dörgéssel, csattogással voltak. Ijetiben bement a házban, mondá: – nem hallja e kegyelmed mi van odaki? Arra felelt Lukácsné: – hiszen hallom, mert nem aluszom, de édes gyermekem, ne félj adtól, talán valami lopók járnak. Ő azonban a más leányt felküldött a lúzázshoz, maga lefekütt.

4. Tëstis Anna Demjén, annorum circiter 15 jurata examinata, fassa. A midőn Liptay Jakab házána lúzozott volna Klinko Matthias vásznat, úgy akkor kiment az udvarra, látta a ganéjon ennihány macskát, az kik mellette megmarakottak, ő azonban megijedvén, beszaladott a házban, mondá Lukácsnének: – gyere ki, anyám asszony, én bizony nem merek otthon lenni! Lukácsné vele kimenvén az udvarra, de az macskák már az udvaron nem voltannak. Mondotta Lukácsné: – bolond, mit szólsz, talán nem láttál soha is macskákat? Annyira megrettent vala, hogy még másnap is rosszul volt.

5. Tëstis Joannis Sivacska, annorum circiter 36 juratus, examinatus fassus. Vallja, hogy az elmúlt szombaton, nappal kilenc óra tájban ment Molnár Andrással a város házához, ittak meg egy polturára pálinkát, azonban ment az udvara hátra, monda a virrasztóknak: – jól vigyázatok, ne bocsássatok senkit hozzája úgy mint Lukácsnéhoz,

gondolván, de magát ugyan nem látta. Este, hogy lefeküdt volna, majd tizenegy óráig semmit sem alhatott, mihelyt a szemeit behúnyta, mindjárt úgy tetszett neki, mintha az ágy körül járt volna előtte Lukácsné, semmi nyugodalma nem lehetett mind addig is, amég a kakasok meg nem szólaltak.

6. Testis Petrus Schmidt, annorum circiter 32 juratus, examinatus fassus. Egyebet nem tud, hanem, hogy beteget, sebeseket és gyermekeket gyógyított, látott három féle hájat emellett kígyó hájat is, hogy volt nekie.

7. Testis Juditha Pacsay, annorum circiter 17 jurata, examinata, fassa. Tudja, s hallotta, amidőn Pap János rosszul volt, hogy azelőtt elkültek volt már mást Lukácsnéért, de ki volt, nem tudja. Azután ezen fatenst elküldette az asszonya Melichiusné Lukácsnéért, és a midőn hitta volna az asszonya nevével, hogy alágyünne, mivel rosszul vagyon az asszonya, azt felelé Lukácsné: – hiszem nem beteg az aszoniott[!]. Monda a fatens: – de rosszul vagyon. Arra felelé Lukácsné: – most nem mehetek, mert kissé öreg ember vagyok, hanem reggel alámegyek. De másnap sem gyűtt alá.

8. Testis Sussanna Lányá consors Joannis Melichius, annorum circiter 31 jurata, examinata fassa. Vallja ezen fatens, hogy amidőn Pap János rosszul volt, ment Pap Jánoshoz, látta, hogy rosszul vagyon, megbódult elmével lévén, hol, mit szóllott, beszélt. Az után az ura haza gyűvén, mentek mindketten Pap János látogatására, minthogy elkültek volt Lukácsnéért, de el nem jött. Mondá Pap János: – jó, hogy el nem gyűtt az a boszorkány Lukácsné, ő volt eddig aki meg rontottak másokkal edgyűtt, mert acíjokkal vertek meg. Másnap is odamentek mint a ketten Pap Jánoshoz, kérdezvén, mint vagyon. Arra felelt: – jobban vagyok már. Arra mondván az ura: – hogy volt a kegyelmed dolga? Monda Pap János: – oda hordoztak engemet Lukácsné, s Gombkötő Györgyné, ők voltak legderekasabban rajtam.

9. Testis Anna Parti, consors Joannis Szücs, annorum circiter 46 jurata, examinata, fassa. Vallja, hogy amidőn ennekelőtte tizenöt esztendővel vett vala Lukácsné leányától Rosnai Istvánnétól négyszáz sing vásznat, eladván a vásznat, vitte az árát megnevezett Rosnai Istvánné házához, azután csakhamar idő múlva jött Szőcs János házához, kírte az urat ugyan Szőcs Jánost, hogy azon pínzen vegyen, avagy hozzon más vásznat. Arra mondá Szőcs János, hogy ő fel nem vállallya, hogy ő vegyen, mert az után ne talántán mondaná, hogy a javát kiválogatta, s a rosszát neki adná, hanem vannak mások is, akik felvállallják, azminthogy maga is kéretett Szőcs János embert, aki föl vállalná, de mivelhogy maga fel nem vállalta a vászon vásárlást, mondá, fenyegetőzvén Rosnai Istváné Lukácsné leánya: – míg élsz e világon, megemlegetsz engemet. Azonban Szőcs János bemenvén Szepesben vászonért, a lábán egy kék hólyag lett, azminthogy három esztendeig nyomomorult volt, kézen, lábón mászkált, jóllehet, hogy eleget gyógyította magát Lendakon, az minemő orvos volt ott, annál, de semmit sem tehetett véle. Hanem mondá egykor azon orvos: – csak hejában akárhová vidd, de azt meg nem gyógyítják, hanem vidd haza, kérjed azt, aki megfenyegette, s akire gyanóságod vagyon. Azonban haza az urát, haza gyűvén, kérte néhai Istenben elnyugodott Táyzné asszonyomat, hogy szóljon Christoph Vargánénak (mivel ő kegyelmét már meggyógyította volt ennekelőtte), hogy gyógyétaná meg az urát. Monda néhai megnevezett asszony: – szólok magam is nekie, de magad is kérjed őtet, azminthogy kérte is. Egyszer mondá Christoph Vargáné: – keress olyan fákat, akit a

két rész öszve suvad, és lugzó köveket. Midőn már megszerzette azon fákat és lugzó köveket, gyűtt Christoph Vargáné a fátens házához. Meghagyta nekie, hogy azon fákból rakja meg a tüzet, s a köveket tegye a tűz teteiben. Amidőn megrakta a tüzet, tett egy fazékban Christoph Vargáné valami füveket a tűzhez, s fűzte azon füveket azon tűznél, monda azonban: – zárd be az ajtót erőssen, mert majd reá gyün, ha mint más vagy harmad falu határán vagyon is, aki megrontotta, mert majd lészen gondod. Azonban csakhamar ott termett Lukácsné leányostul az ajtón, néven nevezvén: – Panna, nézz ki! Ő azt gondolta, hogy Nagy Jánosné légyen. Kinyitotta az ajtót, mondá nékiek: – most ide nem gyühettek, mert az uram csak most alud el. Mondá Lukácsné: – tudom, mi jártában vagytok. Léván három mogyoró fácska a keziben Lukácsnének, azalatt csak eltaszították az ajtóru l férre, bejűttek a pitvarba az tűzhöz. Elsőben is a fazekat csapta el a tűztől, azután azon tüzet fákkal verték, taglották a fatenst, azminthogy ezen fatens mindjárt megnémult, egész harminc hétig nem szólhatott az urához. A kamarában bementek, feloldották kicsit lábait, megnézték a sebeit, s megpökdösték. Onnét mentek az ház ajtójára, terték az ajtót Christoph Vargánéra, de bé nem mehettek, mivel erőssen bezárta vala magát. Az házban azonban megfordulának, ki a házból. Idő jártában, hogy már megégették Christoph Vargánét, ment ezen fatens mostani bíró uramhoz, ő kegyelméhez, reménykedvén ő kegyelmének, lévén akkor ő kegyelme kegyelmes urunk ő nagysága képebeli személlye, reménykedvén ő kegyelmek tegyen irgalmasságot az urával Szőcs Jánossal. Azonban hívatta ő kegyelme Lukácsnét, megfenyegetvén őtet, s megparancsolá neki, hogy meggyógyécsa Szűcs Jánost, kire Lukácsné reá is felelt, hogy meggyógyéttya, azminthogy ennek utána meg is gyógyult, megmondotta a fatensnek, mivel gyógyécsa az urát.

10. Testis Anna Molitoris consors Martini Spuller, annorum circiter 60 jurata, examinata, fassa. Vallja ezen fatens, hogy amidőn az elmúlt esztendőkbén a város malmát újonnan építették, a többi között az ura Spuller Márton is az épületen jelen lévén fiaival együtt a malom selibát csinálván, jött oda Lukácsné hozzájuk, veszekedvén vélek, hogy az melly víz az cingerendából alágyün, s elvezették, hogy annyival szárazon dolgozhassannak. Már elvezették az háza eleiben, azonban pirongató szóval mondá nekie Spuller Márton Lukácsnének: – menj be asszony, itt semmi károd nincsen, nem is lészen, ezzel kénytelenek vagyunk. De Lukácsné azzal semit sem gondolván, annyival inkább mocskolta s pirongatta az ácsokat. Sokára, mivel alább nem hagyott benne, Spuller Márton fia, ugyan Spuller Márton, az is kezdette pirongatni Lukácsnét, mondá: –asszony, ha alább nem hadc a dologban, majd megrukdoslak. Arra mondá Lukácsné fenyegetőzvén: – kutya fia, meglátom, miképpen fogsz rugdosni. Másnap reggel megbetegedett a fia, Márton, se kezeivel, se lábaival nem bírt. Látván a fatens, hogy a fia rosszul vagyon, a leányától reá üzent Lukácsnéra. Azonban küldött valami füvet, megfűzte azon füvet, megmosta véle, s mindgyárt jobban lett a fia, s meggyógyult. Vallja tovább is ezen fatens, ugyan az elmúlt esztendőkbén egykor a leánya beteg lévén már majd három esztendeig, lévén gyanúsága Lukácsnéra. Egykor gyűtt házához Lukácsné, mondgya ugyan ő: – szomszéd asszony, talán ugyan reám gyanakszol, hogy én cselekettem a leányodnak. Arra mondá a fatens: – mi tagadás, bizony reád gyanakszom. Mondá arra Lukácsné: – én nem cselekettem. Fordulván a beteghez mondá: – te rossz, eddig is meggyógyétalak volna, ha jó voltál volna. Azon-

ban, monda ugyan [– –] beteg leánynak: – menny el Kattus, hozz kilenc sztrekárul, akármí legyen, de az enyimrül nem, mert nem fog használni. Elmenvén a beteg leány, s hozott, amint meghatta nékie, holmi aprólékot. Hogy bégyütt a házban, mondá nekie Lukácsné: – te kutya, hiszen meghagytam, hogy az enyimrül ne hozz, elsőben is ott vettél, mondván (salvo honore) – szart fogsz már meggyógyulni. Azminthogy meg sem gyógyult, hanem abban sendett[!], s nyomorgott három esztendeig, halála óráig nem lévén egésége.

11. Testis Catharina Nagy Matthias [consors], annorum circiter 30 jurata, examinata, fassa. Vallja, hogy az elmúlt Pünkösöd előtt való napokban, amidőn beteg volt, estve az ágyán feküdvén, amidőn elszunnyadott volna, úgy tet[sz]ett a fatensnek, hogy Lukácsné Faltenével edgyütt jött volna a házban hozzája, s mondotta volna néki: – te asszony, meg nem gyógyulsz, ha a [– –]zemet¹ a csuklóig a torkomban nem dugod. Arra azt felelte volna: – ha megszakok² is, sem dugom én oda. Azután ismét úgy tetszik, mintha Jeszenszki háza előtt fekütt volna, hogy (salvo honore) az alfeliben az ujját dugta volna. Arra felébredvén nagyot sivalkodott, úgy teczett, mintha fájdalmas lött volna neki az alfele. Az ura az asztal megett feküdvén, mondotta a feleségének: – mint bolondozol? Arra mondotta az urának: – oh Ur Isten, nem láttad e, majd meg akarnak enni. Arra monda az ura: – ne félj, nincs itt senki is.

12. Testis Joannes Simon, alias Szűcs, annorum circiter 61 juratus, examinatus, fassus. Per omnia fatetur, sicut praecedens nonus testis, excepto hoc, hogy nem emlékezik arra, hogy fenyegette volna meg, azmint a fatens vallja, de tudgya ugyan, hogy fenyegetőzve szólott neki, amidőn nem akarta a vászon vásárlást felvállalni. Hoc addito inter, egykor, amidőn már felgyógyult volna, ment az uczán, látván, hogy Rosnyai Istvánné szemközben gyün, fére akart menni előtte, de ő ugyan csak reá ment, ugyan megütközött béli, látta, hogy a sok toll kirepült a köntesibül Rosnyai Istvánnénak.

Ezen felől specificált inquisitiót peragáltunk az magistratus instantiájára megnevezett bíró uram házánál, mi alább specificált személyek, melyet kezünk írásával és pecsétünkkel megerősítettünk. Datum anno, die locoque actum supra.

Mihael Korponay juratus senator oppidi Rosniobanensis mp. L. S.

Joannes Szilassy senator Rosnaviensis mp. L. S.

1 Az irat kiszakadt.

2 Talán: szakadok.

1717. január 26., Ráhó

A KISHONTI KERÜLET MEGINTI A SZUHAI PLÉBÁNOST EGY BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT FAZEKAS ZALUZSÁNYI ASSZONY KISZABADÍTÁSA MIATT

AZ IRAT: A: BeTÁL Kishonti ker. Közgyűlési jkv. 5. k. 1712–1719. p. 164–165.

1717. Januarius 26, in possessione Ráhó [...] generalis congregatio

Siquidem ex relatione domini Joannis Korponai clarum evaderet, vetulam quendam, in Fazekas Zalusány ex appensione dentis, humano ex cadavere diabolica arte allicito virgini cuidam morbum repentinum et periculosum cantasse, ac ut idem actus magicus ejusdem vetulae melius investigari et genuinius recognosci valeat, eandem ex commissione magistratus idcirco catenis strictam et comprachensam, e manibus ductoris plebei per dominum plebanum Szuhensem propria vi et potentia mediante ereptam esse, proinde idem plebanus scriptotenus serio praemonendus venit, ut a similibus rerum magi-stratualium et politicarum turbationibus sibi cautum esse noverit.

A KISHONTI KERÜLET PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
VARGOVECH DOROTTYA ELLEN

I.

1717. június 17., Fűrész

AZ IRAT: C: BeTÁL Kishonti ker. Közgyűlési jkv. 5. k. 1712–1719. p. 208–222.

Levata est alia causa praetitulati domini vice comitis, uti magistratus et actoris contra et adversus Dorotheam Vargoviech veluti incattam ratione et praetextu certi negotii inferius lucidius denotati mota et suscitata. Ac pro eodem domino magistratu et actore egregius Stephanus Szabadszállássy fiscalis cum sufficientibus mandataria-tus sui beneficiis instructus legitimus procurator, praemissis praemitti reservatisque reservari assolitus juris cautelis, contra praedictam incattam actionem proponeret sequentibus. Qualiter praefata incatta nescitur unde mota quibusve diabolicis instinc-tibus et suggestibus persuasionibusque inducta ac incitata, cum diabolicis spiritibus commercium habendo et exercendo, certum cranium humanum seu caput hominis exussisset eum in finem, ut eodem exusto cranio vel capite mediante summam pecu-niarium Marinae Kovács Tiszolcensis relictæ condam Matthiae Rutteni furto abla-tam rehabere ac reacquirere possit. 2. per artem diabolicam hoc sibi procurasset, quod ab inclytae universitatis iudicio sive iudicii administratione occasione antea

perpetratorum ejusdem incattae actuum nil sibi pertimesceret, siquidem cum anticipative pro infanticidio eadem incatta fuisset incaptivata eadem inclyta universitas nihil poterat contra eandem incattam effecisse. Ac alia diversaque malorum genera publicis patriae legibus, vetita actione tenus, uberius manifestanda ex diabolicis suggestibus commertioque cum iisdem diabolicis spiritibus habito et exercito perpetrare verita non fuerit postpositis numinis divini timore ac honore humanoque respectu, ac timore posthabitis, in numinis divini honoris detractioe ac Christi fidelium scandalum valde grave et onerosum. Cum autem simile cum diabolicis spiritibus commercium et maleficium positivis patriae legibus et signanter articulis 50. 1548., 13. 1625., 40. 1630. annorum ac aliis passim esset vetitum et interdictum. Eapropter praefatam incattam qua strigam ob crebros suos actus ex commercio cum spiritibus diabolicis habito et exercito perpetratos, cuperet primam et ante omnia in manifestatione suorum maleficiorum ac reliquorum suorum complicum non metenus[?] fiendam declaratione torture subjici demum vero juxta suum demeritum rogo devoveri ac dedicari cum reservata facultate.

Fassiones testium eandem incattae judicialiter hoc in facto examinerum sequuntur in hunc modum.

II.

Anno 1717. diebus 17. et 18. mensis Junii in possessione Fűrész comitatu Honthensi existenti habita. Ego Joannes Sipos judlium adjunctis mihi duobus egregiis nimirum Joanne Zolnay et Petro Jakab juratis ejusdem inclyti comitatus ad verbalem pro memorati comitatus vice comitis perillustis ac generosi domini Georgii Kubiny commissionem, in negotio certae ejusdem magiae illicitae ac in praefata possessione Fűrész medio Dorotheae Vargovech, modo in deuto sequenti specificata intendatae talem, uti sequitur peregi inquisitionem.

De eo utrum.

1. Tanu valld meg, Fűrészben lakos Vargovech Dóra mikor és micsoda ördögi mesterséggel akarta viszszerzeni Kovács Marina tiszoczi templombul elveszett pénzét.
2. Valld meg, hol akadtál azon ördögi mesterséggel égetett főre és láttad é?
3. Valld meg, honnan hozták, és ki hozta azon ember fejet?
4. Valld meg mit cselekedett azon ember fővel Vargovech Dóra.
5. Mit felelt az ördög neki azon emberfő égetésének alkalmatosságával Kovács Marina pénze vagy más egyéb dolog felől.
6. Hallottál megnevezett Vargovech Dórátul, az midőn ezen ördögi mesterségéért megfogott, és egyebek között hallodtad é azt: – semmit sem félek, mert azelőtt is megöltem gyermekemet, és semmit sem tehetett érette a vármegye, úgy most is megszabadítom magamot.

7. Az micsoda ördögi mesterségét láttad és hallottad, ezen kívül Vargovech Dórának, mond meg.

8. Ki látta más azon ördögi mesterséget?

9. Kit tudott ezen ő ellene való dologban jó tanunak lenni.

1. Testis Stephanus Priviri incola Fursiensis[!] annorum circiter 26 juratus et examinatus fatetur. Ad primum nihil. Ad 2. Akadott az fatens egy ember főre farsang három nap tájban az Vargovech Dóra háza mellett, kit az ház töltvényére tévén, nem tudgya azon aszony é vagy más az szomszédnak juhait kosarában bévetett. Ad 3. Hallotta, hogy Vargovech Dóra Tiszolczrul hozta azon ember fejet. Ad 4. nihil. Ad 5. Nihil. Ad 6. Hallotta valami falubéli aszszonytul, de nem jut eszébe kitül, hogy Vargovech Dóra mondotta az punctumban specificált szokat. Ad 7. Az midőn az elmúlt télen ledűlött volna az Vargovech Dóra háza, az fatens az külső felött való hajazatbul vett ki egy fa nyársat, mellyen volt tegergetve égetett ruha, és abban belül tövis, és azt mingyárt meg is égette. Ad 8. Azon nyársat látta az mostani bíró leánya. Ad 9. Szomszédgyában lakott Marina nevű aszszonyt tudgya jó tanunak lenni.

2. Testis Marina Karasz consors Ambrosii Filyo in Fűrész annorum circiter 20 juratus[!] et examinatus[!] fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Látta azon égetett fejet az hol a praecedens fatens kivette az fagybul, azután penig az magok istálójából az ura, hogy kihosza, azt is látta. Ad 3., 4., 5. et 6. Nihil. Ad 7. Hallotta az praecedens fatenstul, hogy valami fanyárson öszveégett ruhát talált. Ad 8. Nihil. Ad 9. Az ménes pásztort tudgya jó tanunak lenni.

3. Testis Hallotta Vernarszky consors Georgii Polyák in Fűrész annorum circiter 36 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta, hogy azon ember fejet az fából kivették, kihíván őtet is annak nézésére, de el nem ment. Ad 3., 4., 5. Nihil. Ad 6. Ezen punctumban specificált szokat hallotta Lucinho Michalova Sophiátul, hogy Vargovech Dóra beszélette Nyustyán. Ad 7. Látta azon fa nyárson levő ruhát és töviset is, az kit az első fatens kivett az ház héjából. Ad 8. ad 9. Nihil.

4. Testis Sophia Mazik consors Michaelis Luczin in Fűrész annorum circiter 36 jurata et examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Hallotta Mazik Ambrustul, hogy Tiszolczrul hozták azon ember fejt. Ad 4. Hallotta az fatens, hogy megégették azon ember fejet. Ad 5., 6., 7., 8. et 9. Nihil.

5. Testis Ambrosius Mazik incola Fűrésiensis annorum circiter 48 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta a fatens, hogy az ő istálójában találta meg az fia azon ember fejet. Ad 3. Hallotta, hogy Tiszolczrul hozták. Ad 4. Hallotta az maga feleségétül, hogy Vargovech Dóra azért égette meg azon ember fejet, hogy az által Kovács Marinna pénzét megtalálly. Ad 5., 6., 7., 8. et 9. Nihil.

6. Testis Philipus Mazik incola Fűrésiensis annorum circiter 24 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Magok istálójában találta azta[!] ember fejet. Ad 3. Tiszolczi Kovács Marinna szájából hallotta az fatens, hogy Vargovech Dóra Tiszolczrul hozta azon ember fejet. Melly Kovács Marinna akkor azt is mondotta, hogy ördögben nem tudná eltenni azt az fejet, vagy penig felhozni hozzám fazekak között. Ad 4. Az magok házában levő aszszonyoktul hallotta, hogy Vargovech Dóra égette azon ember fejet. Ad 5., 6., 7., 8. et 9. Nihil.

7. Testis Petrus Kovács, Fűrésiensi annorum circiter 20 juratus et examinatus fatetur. Ad 1., 2., 3., 4. Nihil. Ad 5. Hallotta maga öcscsétől, az ki is mássoktól hallotta, hogy az ördög aszt kiáltotta: – ne égessétek már az ember fejet, itt vagyon a pénz. Ad 6., 7., 8. Nihil. Ad 9. Az maga öcscsét tudgya jó tanunak lenni.

8. Testis Catharina Laczkovas, vidua in Fűrész annorum circiter 36 jurata et examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nem látta az ember fejet, hanem az midőn az praedicator odahívatta Vargovech Dórát kérdezzvén tőle mit csinált, ő tagatta, hogy nem ő cselekedte, hanem valami taploczai aszszony tartotta zacskóban azon ember fejet. Ad 3. Hallotta Vargovech Dóra szájából, hogy valami tiszolczi aszszony hozta őhozzá azon emberfejet. Ad 4., 5., 6. Nihil. Ad 7. Tudgya az fatens, hogy akár micsoda néző, vagy más rossz életű aszszony jött az faluban, mind Vargovech Dórához tartott. Ad 8. et 9. Nihil.

9. Testis Jacobus Laczkovich, subditus perillustris ac generosi domini Andreae Török in Fűrész annorum circiter 32 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Az egyházfia hallotta, hogy látta azon ember fejet. Ad 3. Tudgya az fatens és Vargovech Dóra szájából hallotta, hogy maga hozta Tiszolczrul azon ember fejet féketóban¹, de néki Tiszolczon lakos Bálint Sophia attá. Ad 4. Tudgya az fatens, hogy Vargovech Dórát az praedicator odahívatván házához, tudakozván tüle, mit cselekedett azon ember főnek, ő tagatta, hanem azt mondotta, hogy egy tepliczei aszszony hársra kötvén azt az kürtőben felakasztotta száradni. Ad 5. Vargovech Dóra szájából hallotta, hogy az midőn az ember fejet égették, azon tepliczei aszszony neki azt mondotta, hogy az Kovács Jánosné pénzt három ember fogja vinni az pitvarban. Ad 6. Nem hallotta az punctumban specificált szokat, de ugyan tudgya az fatens, hogy Vargovech Dóra maga gyermekét megölte, és azért incaptiváltatott, de az nemes vármegye akkor sem büntette meg, hanem megszabadult. Ad 7. Nem látta mesterségét, de tudgya, hogy ilyen néző boszorkányos aszszonyok mind hozzája tartottak. Ad 8. et 9. Nihil.

10. Testis Thomas Sándor subditus inclytæ camerae Neosoliensis in Fűrész annorum circiter 13 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta Pongyéken valami fűrési aszszonytul, (de kik voltak, róla nem emlékezik már) hogy valami ember fő égetéssel akarta viszszerzeni Vargovech Dóra Kovács Marina pénzét. Ad 2. et 3. Nihil. Ad 4. Hallotta, hogy égette azon ember fejet. Ad 5. Hallotta ugyanazon aszszonyoktul, hogy az mikor égette azon ember fejet, aszt kiáltották: – ne égesd már mert kikerül a pénz. Ad 6. Nihil. Ad 7. Hallotta egy Sándor Márton nevű gyermektül, ki is más embertül hallotta, hogy Vargovech Dóra aszt mondotta, köszönnye Fűrész, hogy őtet megfogták, mert minden gabonájok elveszett volna. Ad 8. et 9. Nihil.

11. Testis Joannes Ambrus subditus perillustris domini[!] Borsanianæ in Fűrész, annorum circiter 16 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta, hogy ember fő égetéssel kereste Vargovech Dóra az Kovács Marina pénzét. Ad 2. Látta azon ember fejet az fatens ugyan magok istálójában. Ad 3. Hallotta, hogy Vargovech Dóra hozta azon ember fejet Tiszolczrul. Ad 4. Ismerszett azon ember fejen, hogy égetett volt. Ad 5. Nihil. Ad 6. Hallotta Vargovech Dóra leánya szájából az fatens, hogy Rahón beszéllette Vargovech Dóra, hogy ha mikor megölte az gyermekét, akkor megszabadult, most annyival inkább nem fél az nemes vármegye büntetésétül. Ad 7. Az midőn

egy gyermek ölés miatt törvénykezett volna egy ember Fűrészben, akkor hallotta az fatens Vargovech Dóra leányának az szájából, ha oly viaszsa volna, mint az micsodás volt az én anyámnak, és háromszor lehelene azon viaszra az törvény házban, s azt mondaná : – Progte tamenyi wrata, semmit sem félne, valamint maga akarná, úgy lenne az törvény. Ad 8. Csak maga hallotta azon szókat. Ad 9. Nihil.

12. Testis Martha Lonszka subdita dominae Borsanyianae annorum circiter 40 juratus[!] et examinatus[!] fatetur. Ad 1. Tudgya az fatens az ember fő égetéssel kereste Vargovech Dóra Kovács Marinna pénzt, igérvén neki azért egy szoknyát. Ad 2. Láta az fatens, hogy azon ember fejet az Vargovech Dóra veje az ház mellett az fagybul vette ki. Ad 3. Magátul Vargovech Dórátul hallotta, hogy ő hozta le azon ember fejet Tiszolczrul. Ad 4. Hallotta az fatens Vargovech Dóra leánya szájából, hogy éccaka égette az annya azon ember fejet. Ad 5. Hallotta ugyan az leánya szájából, hogy azon reggel osztán amidőn felkölt aszt beszéllette az annya, hogy azon ember fő égetésre Kovács Marina pénzt valami szózat (melly az abban alul szóllott) oda akarván adni Vargovech Dórának, aszt mondotta azon szózatnak: – ne adgyátok nékem, hanem vigyétek fel Tiszolczra. Ad 6. Hallotta egy embertül, de ki lett légyen nem jut eszében, hogy mikor Rahóra fogva vitték Vargovech Dórát aszt mondotta: – jól jártak fűrésziek hogy engemet megfogtak, mert minden gabonájok elveszett volna. Ad 7. Mesterségét nem látta, de hallotta Vargovech Dóra szájából, hogy mon-dotta volna, olyant tud az embernek cselekedni, hogy harmadnap múlva meghal, s észre nem veszi mitül és ki cselekedte. Ad 8. et 9. Nihil.

13. Testis Sophia Rosziár subdita perillustris domini Andreae Török in Fűrész annorum circiter 26 jurata et examinata fatetur. Ad 1. Hallotta Vargovech Dóra leánya szájából, hogy az ő annya ember fő égetéssel Kovács Marina elveszett pénzt.² Ad 2. Hallotta, hogy az ház mellett találták meg azon ember fejet. Ad 4. Hallotta, hogy égette azon ember fejet Varga Dóra. Ad 5. et 6. Nihil. Ad 7. Hallotta az fatens az Vargovech Dóra szájából, hogy olyat cselekszik, hogy akárki is harmadnap múlva meghal, olyan mesterséggel, melly által töki felszívódik, de nem veszi észre, ki cse-lekette. Hallotta aszt is az fatens az Vargovech Dóra szájából, mikor valahol kenyeret attak, tudakozván tüle, miért adták, aszt felelte: – azért, hogy a törvényt el tudom fordítani. Ad 8. et 9. Nihil.

14. Testis Catharina Luczova, subdita perillustris domini Stepani Orczy in Fűrész annorum circiter 30 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta, hogy azon ember fejet az ház mellett találták. Ad 3. Hallotta, hogy maga hozta Vargovech Dóra Tiszoczrul. Ad 4. Azt is hallotta, hogy égette azon ember fejet. Ad 5. et 6. Nihil. Ad 7. Hallotta az fatens, maga Varga Dóra szájából, hogy midőn valaki mással tör-vénykezik, meg nem nyerhetik, csak éretlen mák fejet vigyen magával az törvény házban, és az kik az törvényben lesznek, azokra hincse, s azután semmit sem félljen. Azomban valami három lopva költ csirke lévén az fatensnek, Vargovech Dóra sokat kérte tüle, hogy adgya oda nekie az edgyiket, szintén úgy megadgya az árát, mint az örök tyuknak. És kérdezvén tüle, minek, arra azt felelte: – klenoczy juhok közé akarék valamit cselekedni, hogy sirosabbak legyenek. Tudgya azt is a fatens, hogy az midőn az revelatio alkalmatosságával valamely Tamás nevű fűrész ember erővel hajduságra akarván vinni, megfogtanak, hogy othon megmaradgyon és semmi módon el ne vihes-

sék, abban az házban az hol lakott, egy ember állat az szarufa mellé tett, melly miatt három éztaka olly rettenetes zöngés volt az ház padlássán, hogy elirtózáván az benne lakos emberek, meg nem merék maradni, hanem úgy vitették el Vargovech Dórával azon állat, és az zöngés megszűnt. Ad 8. et 9. Nihil.

15. Testis Juditha Benyova subdita inclytae camerae Noliensis³ annorum circiter 46 juratus[!] et examinatus[!] fatetur. Ad 1. Minden bizonnyal azért hozta Vargovech Dóra az ember fejet, hogy annak megégetése által keresse az pénzt. Ad 2. Tudgya, hogy azon ember fejet az ház mellett találták. Ad 3. Tudgya, hogy Vargovech Dóra maga hozta Tiszoczrul. Ad 4. Hallotta Kovács Marinátul és attul az aszszonytul, az ki az cinterembül hozta az ember fejet, hogy Vargovech Dóra azt mondotta, hogy azon ember fejet főköttöben takarja, úgy pörgölje meg az kemencében. Ad 5. Hallotta másoktul, de nem reflectállya magát, kitül, hogy az midőn azon ember fejet égette, ollyan kiáltás hallatott, ki sem mert jönni a házbul. Ad 6. Hallotta az fatens Kovács Marinna szájából, hogy az midőn felment hozzája Vargovech Dóra Tiszoczra, aszt mondotta nékie: – ha az mikor gyermekemet megöltem aszt cselekedtem, hogy érette az nemes vármegye semmit sem tehetett, hogyne találánám az te pénzedet. Ad 7. Tudgya hogy ördögös néző ember jár Vargovech Dórához. Ad 8. et 9. Nihil.

16. Testis Catharina Mazik subdita perillustris dominae Borsanianae in Fűrész annorum circiter 24 jurata et examinata fatetur. Ad 1. Azon fő ember égetéssel keresték az pénzt. Ad 2. Tudgya, hogy az ház mellett találták meg azon ember fejet, azután az ő istállójokban vetették, melly miatt (az mire ők gondollyák) azulta már három marhájok döglött meg, másoké pedig az egész faluban egy sem. Ad 3. Tudgya, hogy Vargovech Dóra Tiszóczrul hozta azon ember fejet. Ad 4. Látta, és az Vargovech Dóra leányátul is hallotta, hogy égetett volt az fő. Ad 5. Hallotta Vargovech Dóra leányátul, ki az annyátul hallotta, az midőn már Rahón fogva volt, hogy beszéllette, hogy az ember fejet az küszöbre tévén reáfekütt s aszt kiáltotta az küszöb alól, hogy megvagyon a pénz. Ad 6. Nihil. Ad 7. Hallotta Varga Dóra szájából, hogy az mikor valami ollan kárvallott ember hozzája ment, mingyárt megmondotta, hol vagyon az elveszett jószág, aszt is hallotta Vargovech Dóra tulajdon szájából, az midőn Rahóru az fogásból hazaeresztették, aszt tudták az fűrésziek, hogy: – én oda maradok, de várjatok, bizony megemlegettek még engemet. Tudgya az fatens aszt is, hogy midőn valakinek valami törvényes dolga volt, Vargovech Dóra ollyat cselekedett, hogy azon törvény mingyárt elbomlott. Ad 8. Seszták Mártonnak adott ollyan törvényben való mesterseget, kit arra jó tanunak mint lenni. Ad 9. Nihil.

17. Testis Haelena Orajesh grvida subdita perillustris domini Stephani Orczy annorum circiter 30 sub puritate conscientiae fatetur. Ad 1. Tudgya, hogy az fő égetéssel keresték az elveszett pénzt. Ad 2. Tudgya, hogy az Vargovech Dóra háza mellett az fagybul vette ki az veje az ember fejet. Ad 3. Nihil. Ad 4. Hallotta az Vargovech Dóra leánya szájából, hogy először Tiszolczon Kovács Marina házánál égették azon ember fejet, roston, és az égetés alatt ő le sem mert jönni az kemencéről, mivel az ördögök az ablakokat verték, taszigálták bé, azután penig Fűrészben égette az annya. Ad 5. Hallotta ugyan azt is az leánya szájából, hogy az midőn Tiszolczon égették volna azon ember fejet, az ház körül ollyan zöngés volt, mintha ott nyargalóczott volna száz

lovas. Ad 6. Tudgya, hogy mindenféle nézős boszorkányos rossz aszszony hozzá tartott. Ad 7., 8. et 9. Nihil.

18. Testis Joannes Polyak custos equorum in Fűrész annorum circiter 28 juratus et examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Tudgya, hogy azon ember fejet az fagybul vette ki Vargovech Dóra veje. Ad 3., 4., 5. et 6. Nihil. Ad 7. Az fatens maga Varga Dóra után leselkedvén ellopott utána valami ördögi mesterséget, kit valami perlekedő embernek készített volt, mely mesterséget producált is előttünk. Ad 8. et 9. Nihil.

19. Testis Ursula Mazik grvida annorum circiter 26 sub puritate conscientiae fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Ugyan az fatens istálójokban találták fel az ember fejet. Ad 3., 4. et 5. Nihil. Ad 6. Hallotta az fatens Vargovech Dóra szájából, Rahóru való megszabadulása után, hogy szolgál még ő az fűrészieknek, de meg nem köszönik. Ad 7., 8. et 9. Nihil.

20. Testis Jacobus Seszták perillustris domini Andreae Török in Fűrész annorum circiter 40 juratus et examinatus fatetur. Ad 1., 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Hallotta másoktól az punctumbam specificált szókat. Ad 6. Nihil, et ad 7. Hallotta másoktól, hogy Vargovech Dóra tanította őket törvénykezés alkalmatosságával mit cselekedgyenek. Ad 8. et 9. Nihil.

21. Testis Marina Seszták in Fűrész consors Martini Seszták annorum circiter 20 jurata et examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5. et 6. Nihil. Ad 7. Sicuti praecedens testis. Ad 8. et 9. Nihil.

Actum anno, diebus et loco quibus supra.

L. S. Joannes Sypos judlium inclyti comitatus Honthensis mp.

L. S. Joannes Zolnay praefati comitatus juratus mp.

Petrus Jakab ejusdem comitatus juratus mp.

III.

Attestatio domini parochi Pilensis sonaret in haec verba. Pro confirmatione testimoniorum per generosum dominum judicem nobilium jus et inclyti comitatus Kis Honthensis contra Dorotheam Vargovech in Pila per actorum. Haec quoque concientiose fatetur conthoralis mea Susanna Felicides annorum 45, quod ante biennium ex diabolica magia eidem pervadere conabatur, ut tempore communionis benedicto et consecrato pane, qui sub specie corporis Christi communicantibus porrigeretur, accepto ex manu sacerdotis, in ore retineat, et prius quam ad alteram partem participandam pervenerit, iterum exumat, domum veniendo penes ahenum, in quo causticum crematur et destillatur limo obliniat, haec si fecerit pollicebatur eidem semper in abundantia bonum causticum se obtenturam. Quibus persuasionibus diabolicis auditis, conthoralis mea exhorricit et obstupuit, dicendo, si ex una crematura (quod impossibile est) mille accones se sciret accepturam id non faceret. Et hinc patet, quod collusionibus istis diabolicis simpliciores facile decipere potuerit. Testimonium hoc proprio sigillo roboratum extradedit

Martinus Felicides pastor ecclesiae Pilensis ordinarius mp. L. S.

IV.

Post longam harum inquisitionum et attestationum ruminatiōnem et investigatiōnem, tandem deliberatum est.

Ruminatis et calculatis testium contra eandem Dorotheam Vargovech exactis fassionibus, siquidem contra divinas et patriae leges magicis praestigiis cranium capitis humani urere, beneficioque ejus pecuniam deperditam inquirere et in secundandum effectum praeconceptionis artis suae malitiosae homines variis suis persuasionibus, in compluribus inversionibus judiciorum, captivorum, imo et sui ex captivitate propter infanticidium, eliberatione dementare ac inducere, cum personis de magica arte suspectis commertia exercere: propria oris fassione certis magicis artibus hominibus se nocere posse, fateri: incolis Fűrsiensibus comminari, parochi Fűrsiensis conthoralem ad consecratae sacrae hostiae in felicem successum procreandi cremati applicatione inducere nihil pensi duxisset: proinde potioritate vocum ad rogam concremandam adjudicatur ex gratia sedis prius decapitanda.

In quantum Marina Kovács Dorotheae Vargovech persuasionibus ad illicitos actus se semet dementari et inducere passa est ac praeterea pro expiscanda deperdita pecunia sua, magicae artis consciam, ac propterea tractu temporis executam foeminam in Vigles adire et consulere, contra divinas et humanas leges non verita fuisset, ac idcirco graviore poena digna esset, tamen fragilitatem sexus ejusdem et ex tantis damnis causatam mentis ejusdem debilitatem, in compassionem sumptis rigore justitiae lenitate misericordiae temperato in 24 Hungaricalibus florenis pro ecclesiis Suensi, Tiszolciensibus et Zehesiensi tripartitum convertendis convincitur et aggravatur.

1 Főkötőben.

2 Kimaradt: kereste.

3 Novizoliensis.

71.

1718. július 1., Berzété

GÖMÖR VÁRMEGYE MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BERZÉTEIEK ÁLTAL
BOSZORKÁNYSÁGGAL GYANÚSÍTOTT ÉS EZÉRT VÍZPRÓBÁNAK IS ALÁVETETT
PÁSZTOR GYÖRGYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: Gömör m. Büntetőperek. Fasc. I. N. 11.

Anno 1718. die 1. Julii. Én, Czékus Mátyás, nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája adjunctus eskütt nemzetes Czékus István úrral jöttem ki ide, Berzétére ezen nemes Gömör vármegye ordinarius vice ispánnya, tekintetes, nemzetes és vitéz-

lő Nebeszt György uram őkegyelme commissiojából ez alább megírt mód szerint peragálván ilyen judiciaria inquisitiót.

De eo utrum.

1. Vallya meg azt tanú, mit látott és tud Pásztor György Marin nevű feleségéhez, az füresztés alkalmatosságával is mit vett észre iránta?

1. Testis Martinus Nagy Pál, subditus perillustris domini Joannis Okolicsani, iudex in possessione Berzéte, annorum circiter 44. juratus, examinatus fassus est: egyebet az fatens nem tud, hanem hogy az elmúlt Pünkösd harmad napján rakattya levelet szedett volna, vádoltatván gyanússágban vétetett, s amiatt megfüresztetvén, az vízben semmiképen le nem ment, sőt a fejét sem dughatta addig az vízben, míg a szájában vizet nem vett, az rudat is, mellyen az kötel volt, éppen az vízben eresztették le, de mégsem ment le az vízben se.

2. Testis Joannes Corlat, subditus perillustris domini Stephani Mariassy, in possessione Berzéte commorans, annorum circiter 30. juratus, examinatus fassus est: tudgya, látta az fatens, hogy Pünkösd harmad napján rakattya levelet fosztogatott azon Marin nevű asszony, kitül tudakozván a fatens, mért cselekedné azt, ünnep nap lévén, mondotta, tudgya, hogy a van s Lanyi Pál uram ő kegyelme majorjában lakna s azzal az fatens csak eljött mellőle. A füresztés penig illy formán esett, hogy másnap öszve gyűlvén a falu, említette a fatens, hogy tegnap egy asszont látott, aki levelet fosztott s mondotta magát Lanyi uram majorjában valónak. Az hol is keresvén nem találtatott, nem is lakott ottan, hanem más háznál, s e miatt megfürösztvén, a vízben semmiképen el nem merülhetett, s jól lehet a fejét erővel toltá volna az vízben, de nem lehetett, kivált míg vizet az szájában nem vett.

3. Testis Joannes Adermány, provisor perillustris domini Pauli Lanyi, in possessione Berzéte, annorum circiter 44. fide mediante fatetur, sicut primus testis.

4. Testis Martinus Simon, subditus perillustris domini Pauli Lani, degens in possessione Berzéte, annorum circiter 33. juratus, examinatus fassus est etiam sicut primus: eleget toltá volna magát az vízben, de semmiképen el nem merülhetett, ha fejét toltá az lába, dereka feljött, és semmiképen el nem merülhetett.

Actum in possessione Berzéte anno et die, quibus supra.

Czékus Mátyás, nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája mp.

Czékus István, nemes Gömör vármegyének ordinarius eskütye mp.

1721. szeptember 13., Rozsnyó

ROZSNYÓ MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT STANISOVSKY KATA
ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: ROÁJL Rozsnyó v. 68/1721.

Mi alább denotált hites tanácsbéli személyek az rosnyai nemes magistratustól exmittáltattunk Nudabulára valamely varázsló jövevény asszony eránt judiciális inquisitionnak peragálására.

¹Stanisovsky Kata

De eo utrum

1. Vallja meg a tanu, tugya é, látta é, hallotta é azon asszony ember, aki az elmúlt napokban beszállott a faluban micsoda járat béli, és hova valónak mondotta magát lenni?

2. Vallja meg a tanu, minémű varázsló szokat hallott, és imitálta é magát valamely ördögös mesterségekbén, aztat kiknek kérésére követte el?

1. Testis Anna Farkas Nudabulensis, annorum circiter 40 jurata examinata fassa est. Ad 1. Hogy késmárkinak mondja, hogy Késmárkról jön. Ad 2. Látta, hogy kis lábaskában, ahova járt, viaszt hordott, öntött viaszt is látott nála, és hallotta másoktól, hogy jó tudós asszony.

2. Testis Anna Megyessi, Nudabulensis, annorum circiter 30 ad bonam conscientiam fassa est. Ad 1. Uti praecedens. Ad 2. Látott valamely eszközét csomóban, de mi volt, nem tudgya, hanem bízatta, elveszett jószágát ha hírt ha ad néki, meghozá. De nem látta, hogy viaszt öntött volna az fatensnél, hanem hallotta, hogy járt ennek-előtte Csucsomban és viaszt is öntött ottan a jószága megtéréséről, mondotta, hogy már egy éjjel olvasott, de még két éjjel kell nekije olvasni, és, hogy már ellopott jószágból a csizmát elviselték, az nadrágot pedig most viseli a 3 vendég, fogadott, a többi még megvayon.

3. Testis Susanna Thomas, Nudabulensis, annorum circiter 40 jurata, examinata, fassa est. Ad 1. Uti praecedentes. Ad 2. Nyavalák ellen mondotta magát orvosnak és jó [–] lenni, amint hogy az nudabulai Molnárné nyavalyás lévén viaszt öntetett vele a fatens házánál.

4. Testis Anna Thót, Nudabulensis, annorum circiter 55 fide mediante fassa est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Tudja a fatens is ugyan maga járt ennekelőtte hozzája Csucsomban, néhai Dirner Katával, valamely elrejtett pénzeknek megtalálása iránt, azon alkalmatossággal látta, hogy az tűz körül forgolódott és olvasott.

5. Testis Ilona Kotos, Nudabulensis, fide mediante fassa est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Látott valamely lábaskát nála, de mi volt benne, nem tudja, hanem egytől is mástól is hallotta hírét, hogy tudósné.

Actum Rosnaviae, 13. Septembris, anno 1721.

Per me Georgium Balogh juratum notarium mp.

Martinus Fensery juratus senator mp.

1 A név más kéztől.

73.

1723. június 3., Zádorfalva

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT PÁSZTOR ANDRÁS
ÉS FELESÉGE, RÁKOSI MARIN ELLEN

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Bírósági ir. Büntető perek. 435. Doboz. Fasc. I. Sztlan.

I.

In causa magistratuali contra bubulcum suamque consortem in possessione Szuhafő degentes peracta inquisitione in possessione Zadorfalva die 3. mensis Junii, anno 1723.

De eo utrum.

1. Tudja e az tanu, látta s hallotta e, hogy Pásztor András, Szuhafő falu pástora avagy felesége valakit boszorkányos és természet ellen való cselekedetekkel megrontotta volna talá[– –] azok nevezeti szerint nevezze meg őket az tanu, egyszóval az megrontásuk miként esett.

2. Kit tud jó tanunak lenni.

1723.

1. Testis Martinus Deme senior, annorum circiter 36, in possessione Felső Szuha commorans, nobilis persona, juratus examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta szájából Szuhai András uramnak, hogy egy alkalmatossággal bíróságában zálogját el akarván venni, Szuhai András uram[at] megfenyegette ezen Pásztor ezen szókkal: – várrá, mert megbánod. Annak utánna nem sok üdő múlva megromlott az lába Szuhai András uramnak, mely nyavalyájában sokáig sínlődött, meg sem tudták gyógyítani mindaddig, valameddig Sz. Miklósi István urammal fenyegette Szuhai Andrásné (mert-hogy ő kegyelme volt az viceispán) ezen szókkal: – meggyógyítsd az uramot, mert ha

meg nem gyógyítod, aszt mondotta [– –]: – de ispán uram, hogy ha addig meg nem gyógyítod, míg visszajön, bizony megégettet. Annak utánna meg is gyógyult az lába. Hallotta azt is az fatens Németh Jóseph uram maga kocsisátul, hogy Sz. György napja előtt két héttel kihajtott volna az erdőre, ottan ötet összetörvén azt mondotta, hogy az szuhafeji tehénpásztorné Marin törte őszve, mely nyavalyájában meg is holt. Látta is az fatens az testét, hogy halála után olyan volt, mint az korom. Ad 2. az egész falut mondja jó tanunak lenni.¹ Sőt azt is hallotta Pásztor Andrásnak szájából, amidőn fenyegette Német Jósephet: – meglátod Deme Márton gazda Szent György napig békében esztendőnt nem tölt, el kell neki immár veszni. Azt is hallotta Pásztor András szájából: – bocsássatok ki a kalodából, mert ha ki nem bocsáttok, aszt cselekeszem, hogy akár micsoda bikátok lesz is, de egy tehenetek sem folytatik meg. És amidőn áldomást ittak volna, Pásztor András megszólította a feleségét ilyen szóval: – győszte, te boszorkány, igyál egyszer te is, olyan ez, ha megverem is, nem ötet verem, hanem a seprőt, és akár a cselény közepin vagyok is, de megtudom, mit csinál ő itthon, amicsodás én vagyok, ő szintén olyan.

2. Testis Martinus Deme junior, annorum circiter 35, in possessione Felső Szuha commorans, nobilis persona, juratus, dixisset. Ad 1. Hallotta az fatens Szuhai András uram és felesége szájából, hogy egy alkalmatossággal az bíróságában az falu parancsolatjából elment az Pásztorhoz portiot kérni az marhájátul, de nem adott, sőt megfenyegette, azt mondván: – várrá, megbánod. Másnapra kelvén az lába olyan lett, mintha ágyugolyóbyssal lőtték volna el, úgy annyira, hogy épen csak nem mankóra szorult, [– –] szép szóval azon Pásztornak, hogy gyógyícsák meg, de nem cselekedték, annak utánna sok üdövel Sz. Miklósi uram ott hálván Szuhai András uramnál, az hegyek aljára utazván, az midőn elment volna osztán Sz. Miklósi István uram, Szuhai Andrásné asszonyom mondotta azon Pásztor feleségének: – Marin, meggyógyítsd az uram lábát, mert azt mondotta Sz. Miklósi uram, hogy ha meg nem gyógyítod addig, míg ő kegyelme visszajön, bizony megégettet az cselény közepin az hajduival, azmint-hogy meg is gyógyult míg Szentmiklósi uram visszatért. Hallotta azt is az fatens Németh Jóseph nevű öregbik Deme Márton kondása szájából, Sz. György nap előtt egy vagy két hétben, midőn az erdőről hazafelé betegén jött volna, kérdezvén ez fatens: – mi lelt téged Jóseph? Erre azt felelte: – őszvetörtek engem az boszorkányok. Arra kérdezvén az fatens, kicsoda, az kondás mondotta: – Marin az vasasban ültömben egy nagy vas fogóval előmben jüvén azt mondotta: – itt vagy te szép virág. Arra osztán az vas fogóval derékon általfogván őszvetörte úgyannyira, hogy maga erejével haza sem mehetett, hanem az feleségének hírével esvén, az ment segítségére, mely nyavalyában meg is holt negyednapra. Tudja az fatens, hogy ezelőtt circiter 8 esztendővel maga ökreinek behajtására menvén, az ökréről bevette az kolompját azon Pásztor András és mást kötött helyében, mely kolompot kérte az fatens édesattya Pásztor Andrásut, hogy adja meg, de őszveveszvén az fatens édes attyával azt mondotta: – vagyom olyan ember, mint te, várd rá! Annakutána kevés üdő múlván az fatens édesattyanak az lába elromolván rajta mennek fatens uram az bátyával együtt az Pásztor házban, mondván neki: – András, elrontottad az apám uram lábát, hanem meggyógyítod e, vagy nem. Arra azt mondja: – nem rontottam. Verni kezdván az fatens bátyával együtt ezt mondván: – meggyógyítod az apámuram lábát, mert az házadban égetünk meg.

Azután csakhamar meg is gyógyult. Vele lakván az falu kondása is mind feleségestül, azt mondotta fatens uramnak az kondás felesége: – soha nem találna kegyelmed eszt az tüzet lópatkó nélkül, hogy ne volna benne fazékban is forgácsot hogy ne főzne. Azt is hallotta üdösbik Deme Márton uramtul az fatens, hogy egy alkalmatossággal az falu kalodába tetette mind feleségestül, és akkor hánták egymás szemére, hogy: – te vagy nagyobb boszorkány. És az más vissza így felelt: – bizony, te vagy nagyobb.² Bátya feküdvén hallotta a fatens azt is a Németh Józseph szájából, oda akarván hozzá menni: – uram, ne jöjj be hozzám, mert te rontottál össze. Egy ízben hallották a nagy pálcázást, azt gondolták, hogy agyonveri, s mikor meglátják, hogy semmi gongya nincsen, a fia mondotta arra: jaj, az apám nem az anyámat veri, hanem csak a seprűt.³

3. Testis Stephanus Szuhai, in possessione Szuhafő residens, nobilis persona, annorum circiter 16, juratus examinatus fassus est. Hallotta az fatens, Sz. György nap előtt egy héttel Német Joseph-tul, hogy az midőn az erdőn őrzött volna, és az szerencsétlenség rajta esett volna, hazajövéen az fatens házához, kérte az fatens tőle: – mi lelt téged Józseph? Melyre így felelt: – jaj, oda vagyok, mert az Pásztorné képiben egy fogóval öszvetörtek. Azt is tudja bizonyosan, hogy azon eset után circiter harmadnapra megholt azon Józseph nevű kondás.⁴

4. Testis Andreas Szuhai, nobilis persona in possessione Szuhafő residens, annorum circiter 40, juratus examinatus fatetur. Egy alkalmatossággal az fatensnek az lába elromolván, minden kétsége azon szuhafeji tehéncsordásra volt, nem is gyógyult addig, valameddig az fatensnek az felesége Sz. Miklósi urammal nem fenyegette, azután csakhamar gyógyulni kezdett és meg is gyógyult fél esztendő múlva. Hallotta az fatens másoktól, hogy Német Joseph Deme Márton uram kondása mondotta volna az midőn rajta azon szerencsétlenség esett volna, hogy az szuhafeji tehénpásztorné, Marin vas fogóval fogdosta az erdőn az sztarnain az vasasban, mely nyavalyájában meg is holt negyednapra. Hallotta azt is az fatens szájából azon szuhafeji Pásztor Andrásnak, hogy midőn az falu az kalodában vetette volna mind feleségestül az káromkodásért, azt mondotta az feleségének: – akárhová vessem én az seprűt, az ajtó megül, akár dudvában, akár micsoda setét helyre, csak visszahozzák azt. Hallotta azt is annakelőtte, hogy az feleségét Pásztor András boszorkányozta.⁵

5. Testis Sophia Ports, consors Andreae Szuhai, annorum circiter 38, in possessione Felső Szuha, nobilis persona. Tudja bizonyosan, hogy Sz. Miklósi uram viceispánságában az ura bíró lévén, egy alkalmatossággal az falu parancsolatjából az tehenet el akarván hozni zálogképpen, nem engedte azon szuha feji Pásztor András, mely alkalmatossággal meg is fenyegette, ezt mondván: –várj, mert bizony megbánod. Annak utána csakhamar az egyik lába kisebesedvén, lába fejétül fogva bontz tövig. Kértenek füvet tőle, az kivel meggyógyíthatnák, de nem adott, hanem az midőn Sz. Miklósi uram Károlyban együtt Retei János urammal utazott volna, az fatens házában meg szállván, az midőn elment volna ő kegyelme onnét, az fatensnek az menyé Vido Mihályné Ports Kata mondotta az Pásztornénak: – Marin, megmutatta Szuhai András az ispánnak az lábát, de azt mondotta, hogy ha meg nem gyógyítod, bizony megfogat ha hazagyün, és megégettet. És így meg is gyógyult míg Sz. Miklósi uram odajárt. Hallotta az szájából az fatens asszony Német Josephnek, ki is akkor Deme Márton uram kondása volt, midőn halálos betegágában fekütt, kérdezvén tőle, mi lelte,

melyre azt mondotta volna az vasasban ült egy fán, az midőn az szuha feji tehénpásztorné Marin odament eleiben ezt mondván neki: – itt vagy te szép virág. Az kondás így felelvén: – biz itt vagyok, hát hol volnék. Arra egy vas fogóval derékon általszorítván öszvetörte, mely nyavalyában negyednapra meg is holt.⁶

6. Testis Catharina Ports, consors Michaelis Vido, in possessione Zadorfalva residens, annorum circiter 50, jurata fatetur sic. Akkoron még Szuhafőn lakott, midőn Szuhai András uramnak az lába bíróságában kiveszett, kinek is gyanúsága azon szuhafeji tehénpásztorra volt, minthogy az falu parancsolattyából az tehenet elhozta zálogban. Kértenek tőle füveket megorvoslására, de nem adott, az midőn pedig Sz. Miklósi uram Retej János urammal Károly felé utaztak volna, megszállván Szuhafőn, elmenetelek után ő kegyelmének az fatens mondotta az Pásztornénak Marinnek szánakozván az sógorán: – Marin itt vala az ispán azt mondotta, hogy ha meg nem gyógyítod az sógromat, bizony megfogat, ha hazajön. Azután csakhamar meggyógyult.⁷

7. Testis Catharina Szuhai, consors Georgii Szetső, nobilis persona, annorum circiter 38, jurata examinata fatetur. Hallotta szájából az fatens Német Joseph nevű kondásnak, az midőn az felesége hazahozta az erdőről, hogy kérdezte volna tőle: – mi lelt téged Jóseph. Felelvén az kondás: – jaj édes asszonyom, az vasasban lévén Marin engemet öszvetört, ezt kérdezvén tőlem: – itt vagy te szép virág. Annak utána tüzes vasfogóval derékon általszorított. Mondván az fatens neki: – talám csak képződés volt, hiszem ithon volt Marin. Erre felelvén az kondás: – de Isten engemet úgy segílylen, ő volt, mely nyavalyájában meg is holt ötödnapra. Hallotta azt is a szuhafeji tehénpásztor menyének a szájából, hogy mondotta volna egynehányszor, hogy az urának az annya sokszor sok ízben északa rajta ment és öszvecsigázta, az midőn halálos betegágyban esett is, aszt mondotta, hogy az ura annya Marin kínozta öszve, mely nyavalyában meg is holt. Sőt az urátul is, úgymint azon szuhafeji tehénpásztor fiátul hallotta az fatens, hogy felesége halála után aszt mondotta volna: – az anyámnak köszönöm biz én az feleségem halálát, mert ő ölte ezt meg.⁸

8. Testis Sophia Eszes, consors Michaelis Járdánházi in possessione Felső Szuhafő residens, nobilis persona, annorum circiter 23, praevis strictissimo juramento fassa est. Az fatens Német Jóseph kondás feleségétül hallotta aszt, hogy nem egyéb miatt kell meghalni az urának, hanem az tehénpásztor felesége Marin miá, mert ő rontotta öszve az vas fogóval az erdőn.⁹

9. Testis Juditha Simon, nobilis persona, relicta Andreae Bartok in possessione Szuhafő residens, annorum circiter 50, adhibito juramento retulisset. Szuhai András uram ő kegyelme az midőn szuha feji bíró volt zálogolván az tehénpásztort Andrást akkor megfenyegette megírt Szuhai András uramot, és az fenyegetése után csakhamar elromlott az lába, Német Jóseph nevű kondástul is magátul hallotta az fatens, hogy mondotta volna így szólván az maga feleségének: – eregy el Ragályra, Ragályi Sigmond vagy Ragályi Menyhárt[!] uramhoz, és mondd meg, hogy az tehénpásztorné rontott öszve. Káromkodásért Pásztor Andrást az midőn az falu kalodában tette volna, hallotta azt is az fatens Pásztor Andrástul, midőn szitta az feleségét ezt mondván: – te boszorkány, akármennyit verjelek én tégedet, de nem tégedet verlek, hanem

csak az seprőt. annuetendo[?] tudom én mit csinálsz te itthon, te is tudod, mit csinállok én.¹⁰

10. Testis Maria Babus, consors Pauli Hubai, nobilis persona, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur. Hallotta mások szájából, hogy az felesége szitta és aszt mondotta volna az feleségének: – kutya született, ha én téged verni akarlak, nem téged verlek, hanem az seprőt.¹¹

11. Testis Anna Anderko, consors Stephani Szuhai, nobilis persona, annorum circiter 38, jurata examinata fatetur. Hallotta szájából Német Jósephnek, midőn beteg az felesége hazahozta az erdőről és kérdezte volna tőle, mi lelte, eszt mondotta: – az vasasban Marin képiiben engemet vas fogóval öszverontottak. Betegágýában hozzámenvén azon szuhafeji tehénpásztorné Marin, aszt mondotta neki: – hej Marin, Marin, csakugyan nyughattok, tik engemet észvetörtetek. Arra felelvén az tehénpásztorné: – talám nem a jobb boszorkány vagy te, azért mondd. Azután elment.¹²

12. Testis Juditha Deme, relictá Emerici Csiszár, nobilis persona, annorum circiter 30, jurata examinata fatetur. Hallotta szájából Német Jósephnek, hogy betegágýában mondotta volna az szuhafeji csordásnének Marinnak: – te rontottál engem öszve vas fogóval az vasasban, mely nyavalyájában meg is holt. Láttá is az fatens halála után, hogy az teste olyan volt térdétől fogva, hónallyáig mint az törött szén.¹³

13. Testis Maria Szuhai, consors Martini Deme, nobilis persona, annorum circiter 23, jurata examinata fassa est. Hallotta az fatens az kondás Joseph feleségétől, hogy mondotta volna az ura: – jaj Istenem, tsak gyógyíts meg, biz általmennék Ragályra, Ragályi Sigmond uramhoz, tsak keresse ki jobbágýa leszek, mert Marin rontott öszve, nem is hiszem, hogy meggyógyuljak.¹⁴

14. Testis Maria Járdánházi, consors Joannis Csiszar, nobilis persona, annorum circiter 24, jurata examinata fassa est. Hallotta az kondás feleségétől, hogy az pásztor felesége Marin kínozta öszve az urát, mely betegségében meg is holt.¹⁵

15. Testis Sophia Csanda, consors Andreae Pap, nobilis persona, annorum circiter 21, jurata examinata fassa est. Hallotta az fatens az kondás feleségétől, hogy Marin, az tehénpásztorné törte öszve az urát az cselényben.¹⁶

16. Testis Juditha Csanda, consors Michaelis Gergely, annorum circiter 18, jurata examinata fassa est. Hallotta az fatens az Német Jóseph szájából, hogy mondotta volna, hogy Marin az tehénpásztor felesége törte öszve az cselényben, mikor az sertésekkel ott volt. Egy tőkén ülvén Marin odament hozzája és mondotta neki: – itt vagy te. Melyre azt mondotta: – itt vagyok, mi kell. És ülő helybül felugorván semmit sem látott. Azután egy vas fogóval erőssen megszorongatván alig is tudott haza[menni] és az midőn otthon fekütt volna, odagyött Marin az tehénpásztor felesége, akkor is mondotta Joseph kondás neki: – hej Marin, öszverontál, de bizony ha meg nem fordul rajtam, én bizony megfogatlak, vagy az házadban égetlek. De az pásztorné nagy duhogva csak kiment, és az kondás negyednapra meg is holt.¹⁷

Martinus Törnallyai inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius judlium mp.

Melchior Ragályi inclyti comitatus ordinarius jurassor mp.

17. Testis Nicolaus Deme, nobilis persona, in possessione Zadorfalva residens, annorum circiter 25, juratus examinatus fassus est. Circiter ezelőtt 6 esztendővel az fatensnek édes atya öszszeháborodván Pásztor Andrással, az ki is akkor az zadorfa-

lusi ökörcsordát őrizte, az fatens attya az őszszeháborodásnak utána roszzsul lött, minthogy közhírül volt az faluban Pásztor Andrásnak gonosz élete, gondolkottanak rája netalántám ő rontotta volna meg az édesattyát fatens uramnak, keményen megfenyegette Pásztor Andrást, úgy az édesanya is megfenyegetvén, másnap mingyárt az fenyegetés után jobban lett, az nyavalyát penig viselte egy holnapig.¹⁸

18. Testis Johannes Csiszár, in possessione Szuha fő residens, nobilis persona, annorum circiter 28, juratus examinatus fassus est. Tudja bizonyosan az fatens, sőt magán esett az szerencsétlenség, mert azelőtt két esztendővel az fatens az Pásztor András feleségét Marint ganéj tölteni hitta, sőt aszt mondotta, hogy ha el nem megyen, az malomban többször nem viszen néki. Marin ugyan elment, de nagy haraggal, sőt az mikor az szekérrel kiment volna az fatens, az ökör előtt Marin valami rongyot nyújtott el, mellyet az fatens szemeivel látott, de nem gondolkodván semmit felőle, csak általment rajta mind maga s mind felesége, mely általmenetel után mind az fatens az kezére mind pedig az felesége az lábaira roszzsul lett. Az fatens az bírót rajta küldvén azon Marin nevű aszzzonyon,¹⁹ hogy az olyan roszzs dolgokban békét hadgyék, mert roszzsul leszsz dolga,²⁰ mely üzenetire rajta ment az fatens házán nagy haraggal perlődni, mely perlődésére az fatens az faragó fejszét vévén kezében, hogy megverje, de semmiképpen az jobb kezével meg nem üthette, hanem az fejszét bal kezében vévén, úgy ütötte egyszer hátban, azután elszaladt. Azután jobban lett mind maga, mind felesége. Azt is hallotta magátul Pásztor Andrástul, hogy mikor Német Joseph beszegődött Szuhafőn kondásnak, rútul fenyegette, ezt mondván: – hiszen nem vagy te jobb az én fiamnál, de bizony nem töltesz esztendőt meg, az attával is szidta.²¹

19. Testis Andreas Szegő, in possessione Szuha fő residens, nobilis persona, annorum circiter 25, juratus examinatus fassus est. Hallotta az fatens Pásztor András szájából, hogy az feleségét boszorkányozta, az felesége is őtet. Hallotta azt is az fatens az Pásztor András szájából, már az felesége megfogatása után: – tudom, hogy az én feleségem most engem megölet, mert ő most énrám eleget vall, de bizony ha ő vall, én is vallok őrája. Actum in Pelsücz, die 12. Julii, anno 1723.²²

Idem judlium, qui supra mp.

Idem jurassor, qui supra mp.

Super hujus fassione examinandi Michael Bodnár et Michael Lencsés Rosnaviensis.

20. Testis Michael Bodnár alias Molnár, nobilis persona, in oppido Rosnyóbánya residens, annorum circiter 50, juratus revelasset. Fatens uram ő kegyelme az szuha feji erdőn Lencsés Mihállyal együtt dolgozván, az mely nap Pásztor András feleségét megfogták volna, azon nap az fatenshez és társához odament Pásztor András és kérdi az fatenst társával együtt: – mint vagyon kegyelmetek. Köszönvén Lencsés Mihály és egyszersmind kérdi: – hát te mint vagy, András? – Én roszzsul vagyok, mert megfogták az feleségemet és elvitték. Lencsés Mihály kérdi: – mért fogták meg az feleségedet? Arra úgy felel vissza Pásztor András: – aszt mondják, hogy boszorkány, és itt az erdőn az pásztorok engemet is ijesztenek, hogy mennyek el, mert engemet is megfognak. Lencsés Mihály mondgya Pásztor Andrásnak: – ne féljen kegyelmed, ha igaz ember, lám minket senki sem bánt. Aszt feleli azon szóra Pásztor András: – félek,

mert aszt mondják, hogy reám vallott, és azt mondotta, hogy én farkas vagyok, tudom is én, hogy ő engemet most elárul, és megölet, régen akar ő engemet elveszteni, de eddig el nem veszthetett, de ha ő vall énreám, én is vallok ő rejá, ha én meghalok, neki is meg kelletik halni, soha sem volt ő igaz, soha sem volt tiszta életű²³ eleget kínozttam én őtet, valamikor én hazamentem, mindenkor az ajtó megett találtam az seprőt felfordítva, és elhajítottam, de csak viszszaöjt az seprő. Tudom, hogy engemet is megkínoznak, de jobban megkínozzák őtet, többet vallok én ő rejá, mint ő énreám. Mikor vertem, aszt mondotta: – mi haszna versz engemet, nem engemet versz, ha csak az seprőt vered [– –]²⁴

21. Testis Michael Lencses, liber, in oppido Rosnyóbánya residens, annorum circiter 30, juratus dixisset. Ad 1. Bodnár Mihály urammal együtt dolgozván az fatens az szuha feji erdőn, az mely nap az Pásztor András feleségét megfogták volna, Pásztor András ezen nap megyen az fatenshez az erdőre, és köszön. Köszönvén az fatens is, kérdi: – kegyelmed mint van András uram? Az pástor mondja, hogy: – én rozsoszul vagyok, mert az feleségemet megfogták, és az pástorok ijezgetik, hogy magát is megfogják. Az fatens bíztatván, hogy: – ne félylen kegyelmed, ha kegyelmed igaz ember, lám minket senki sem bánt. Arra az Pásztor aszt feleli: – félek bizony, mert reám vallott az feleségem, és aszt mondotta, hogy én nagyobb boszorkány vagyok, mint ő, de tudtára legyen, hogyha ő vall énreám, én is vallok őrejá, valamikor kínozttam, csak megmondotta, hogy ne verjem, mert haszontalan, mert csak az seprőt, nem az ő testét kínozom, és akárhová vetettem az seprőt de csak visszaöjt az seprő, régen akar ő engem elveszteni, de még eddig nem lehetett, de most tudom, megölet, de ha én meghalok, neki is meg kelletik halni, őtet jobban megkínozzák, mint engem, mert én többet vallok érejá, mint ő énreám. Actum in oppido Pelsücz, die 13. Julii, 1723.

Idem judlium mp.

Idem jurassor mp.

II.

Esküszöm etc., hogy azon személy ellen, melynek kezemet fejére tettem azon vallást és tanubizonyításokat mellyeket szolgabíró és eskütt uraimék előtt vallottam, úgy most is ezen nemes vármegye törvényszéke előtt is vallottam, azon vallásokat sem nem kényszerítésből, sem kedvezésből, sem nem haragból, hanem edgyedül Isten és az ő igassága szerint vallottam, s most is azért vallom, Isten engem úgy segéllyen.

Primus testis vallya, hogy hallotta a Pásztor András szájából, midőn fenyegette Németh Josephet ilyen szókkal: – meglátod, Deme Márton gazda Szent György napig békével esztendő nem tölt, el kell neki innen veszni, és azt is a szájából: – bocsástatok ki a kalodából, mert ha ki nem bocsáttok, azt cselekeszem, hogy akár-micsoda bikátok lesz is, de egy tehenetek sem folytatik meg, és amidőn áldomást ittak volna, Pásztor András megszólította a feleségét ilyen szóval: – gyüszte, te boszorkány, ígyál, gyüszte, te is olyan vagy, mint én. Et 2. consentiált prout ő, és akár a cselény közepin vagyok is, de megtudom, mit csinál, ő itthon, a micsodás én vagyok, ő szintén olyan, ha te egy boszorkány én egy nagyobb boszorkány.

2. hogy ezelőtt circiter 8 esztendővel maga ökreinek behajtására menvén az ökre-
irül levette az kolompját azon Pásztor András és mást kötött helyében, mely kolom-
pot kérte a fatens attya Pásztor Andrástul, hogy adgya meg, de öszveveszván az fatens
édesattyával, azt mondotta: – ugyanolyan ember mint te, verd rá. Annak utánna kevés
idő múlván az fatens édesattyának az lába elromolván, rajta mene fatens uram az
bátyyával az Pásztor házában, mondván neki: – András, elrontottad az apámuram
lábát, ha meggyógyítod é vagy nem. Arra tagatta: – nem rontottam. Azért verni kezd-
vén a fatens bátyyával edgyütt, és azt mondták neki: – meggyógyícsd az apámuram
lábát, mert a házadban égetünk meg. Azután csakhamar meg is gyógyult.

S hánták is egymás szemére a feleségével, te vagy boszorkány, s meg te vagy
nagyobb boszorkány, az első tanutul hallottam.

4. Testis. A lábán megromolván tudom gyanósága Pásztor Andrásra volt, s nem is
gyógyult addig meg, valamíg a fatensnek felesége Szentmiklósy urammal meg nem
fenyegette, és megfenyegetvén azért jobban gyógyulni kezdett s meg is gyógyult, min-
tegy fél esztendőre meggyógyult. Hallotta azt is a 4. fatens Pásztor András szájából,
hogy amidőn a falu a kalodában tette volna mind feleségestül a káromkodásért, azt
mondotta a feleségének amidőn a feleségét boszorkányozta.

5. Testis. Fenyegette Szuhay Ferencet, [– –] mert igen megbánod. S csakhamar
azután kisebesedett az urának a lába, s azután megfenyegetvén Szentmiklósi uramtul,
úgy gyógyult meg.

6. Testis vallya, hogy Szuhay András uramnak kisebesedvén s megdagadván min-
den kécsége Pásztor Andrásón volt. S amidőn megfenyegették Szentmiklósy uram-
mal, azután meggyógyult.

9. A zálogolásért Pásztor András Szuhay András uramat megfenyegette és azon
fenyegetés után csakhamar elromlott az lába. Azt is mondván Pásztor András a kalo-
dában lévén: – tudom én mit csinálsz te ithun, te is tudod, mit csinállok én.

17. Fatetur de Andrea. Tudgya, hogy öszveháborodván Deme Mihállyal, Pásztor
Andrástul tudgya, hogy rosszul lett, és Márton és Miklós a fiai rajtamentek Pásztor
Mihályon, azután megfenyegetvén Pásztor Andrást, másnap az olyan fenyegetése
után mingyárt jobban lett.

18. Hallotta magátul Pásztor Andrástul, hogy mikor Németh Józseph beszélődött
Szuhafőn kondásnak, rútul fenyegette, azt mondván: – hiszen nem vagy te jobb az én
fiamnál, de bizony nem töltesz esztendőt, még az attának is szitta.

19. Hallotta ez is, amidőn a feleségével egymást boszorkányozták, és azt is Pásztor
András szájából már a felesége megfogatása után: – tudom, hogy az én feleségem
most engem megölet, mert ő most reám eleget vall, én is vallok rája.

20. Az szuhafői erdőn ehhez és 21. fatenshez elmenvén azon nap, mely nap a
feleségét megfogták, odament Pásztor András és mondotta, hogy a feleségét azért
fogták volna meg, hogy boszorkány, engem is ijesztenek a pásztorok, hogy mennyek
el, mert engem is megfognak. Lencsés Mihály bízatta, ne féljen, ha igaz ember. Arra
felelt Pásztor András: – félek, mert azt mongyák, hogy reám vallott, s azt mondotta,
hogy én farkas vagyok, tudom is én, hogy ő engem elárul és megölet, de ha ő vall
énreám, én is vallok ő reája, ha én meghalok, őnéki is meg kell halni, tudom engemet
megkínzanak, de jobban megkínózzák őtet.

21. Hallotta a Pásztor András szájából, amidőn tudakozta, mint van, felelt Pásztor András: – én rosszul vagyok, mióta feleségemet megfoglák, és a pásztorok ijjesztenek, hogy engemet is megfognak, az fatens bízattván, hogy ne féljen, ha igaz ember, felelt: – de bizony félek, mert rám vallott a feleségem, és azt mondotta, hogy én nagyobb boszorkány vagyok, mint ő, de tuttára legyen, ha ő vall énreám, én is vallok őrája, de most tudom megölet, de ha én meghalok, őneki is meg kell halni, őtet jobban megkénnozzák, mint engem, mert én többet vallok őrája, mint ő reám.

Oculantes domini judices in relatione. ha szintén reá vallna is Marin, de ugyan Pásztor Andrásra vallott, hogy Német Josephet is ő rontotta volna öszve, és ő a marha után lévén honn tutta meg, hogy Németh Jósephet Marin, a felesége megrontotta.

Szuhay András uramat megfenyegette s megromlott

Németh Jósephet is fenyegette s megholt.

Deme Mártont is fenyegette s megromlott, s Szentmiklós uramtul fenyegetvén meggyógyult.

[– –] pásztort is fenyegette, Fejérpataky ijjesztvén, jobban lett.

Zicska Mihályt is fenyegette és a sínlés után megholt.

Fenyegette Suhay András. Németh Jósephet öszveháborodott Deme Mihállyal, fenyegette Nyáry Miskát, fenyegette Zicska Mihályt s mást is: – úgy jársz, mint Zicska Mihály.

Fenyegette Simont a kolompokért.

22. Testis fatetur. Fenyegette Zicska Mihályt és Zicska Mihály is rosszul lett s még azután mást is fenyegetett illy formán: – tudod é, hogy járt Zicska Mihály, de ha meg nem adgya a kolompjaimat, ü is úgy jár.

23. Etiam similiter.

24. Etiam.

III.

Anno 1724. die 27. mensis Junii Stephanus Demeter, perillustris ac generosi domini Stephani Szent Miklós de Pimócz[?] servitor, in possessione Uza Panyit commorans, annorum circiter 40 mediante juramento fassus est sequentia. A fatens Pásztor András dolgában egyebet nem tud, hanem ezelőtt két esztendővel öszveakadván s magára bízott csordáját őrizvén az felső szuhay csordással Pásztor Andrással kérdezvén egymást, ki mint vagyon, a fatens panaszkodott, hogy egy szopós borját elvitte a rossz féreg, egy kutya sem ugatván reá, és a marha közül egy se költ fel, sem meg nem bődült, csudálkozván rajta, miként eshetett az olly csendessen, holott az marha megörzeni, és az ebek is. Arra azt felelte Pásztor András: – eb, salve venia, szar, kutya szar, ennek utánna ne félj, odaveszen a csunya jószág, semmi sem lesz belőle. Fateállyal fatens azt is, hogy azon esztendőben 48 darab marha elvetélt, Szent Miklóssy uram ő kegyelme marhái közül. Megírt Pásztor András felől hallotta azt is, hogy nem volna tiszta ember. De reliquo nihil. Pelsücz, anno et die, ut supra.

Correcta Martinus Tornallyai inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius judlium mp.

Ejusdem inclyti comitatus ordinarius jurassor Georgius Viczény mp.

IV.

Mi tekintetes nemes Gömör vármegye deputatióinak alább subscribált exmissus tagjai praesentibus recognoscáljuk, hogy amidőn Rakossy Marin, a szuhafői tehénpásztor, Pásztor András felesége investigatiójára küldettünk vala, elsőbben is levetköztetvén mezítelen és minden tagjain jól megnézvén s vizsgálván, ha vehetnénk e észre olly jegyeket, az melly jegyek ördögi mesterség által nyerethetnek volna, jóllehet valamelly sebhelyet az jobb térgye kalácsa hajlássá alatt tanáltuk és láttunk, de azon jegyet nem ismértük valami idegen avagy ördögi mesterség által szerzettnek lenni, hanem történet szerint valamely külső eszköz által esettnek. Másod rendben, amidőn kérdések által való investigatióhoz kezdettünk volna, ezen aláb megírt mód szerint felelt minékünk. Midőn kondás rosszul lett volna, azon nap estve Rakossy Marinnak az ura Pásztor András hazajövéen a mezőről, mondotta: – no, Marin, rosszul a kondás. Azon szavaira felel Rákossi Marin: – nem tudom. Pásztor András ujban szól hozzá Rákossi Marinhoz, maga feleségéhez: – tudod bizony te, mert te rontottad meg. Az kire felelt Marin: – tudom, mert ott állt a tőkén, a vasasban a fejszére borulván, én rontottam meg, hallgass uram, ne szólj semmit. Jóllehet ugyanazt mondtam az uramnak, hogy én rontottam meg, de nem én, hanem az uram, egy Istenem, Ildem, ő törte össze. Melly formalis Rákossi Marin fassioja iránt adtuk ezen testimonialis levelünket magunk subscriptionk alatt. Actum Pelsűcz, die 13. Julii, 1723.

Tornallyai Márton tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája mp.

Szkároosi Farkas András tekintetes nemes Gömör vármegye táblabírája mp.

Czekus István azon tekintetes nemes vármegyének ordinarius esküttje mp.

V.

[– –]²⁵ recognoscállya, hogy azon nap, melly nap Németh Jóseph rosszul lett, látta Németh Jósephet a tőkén ülni s megösmérte, hogy Németh Jóseph volt, megösmérte a sertéseit, arra ment ut nélkül az erdőn keresztül.

1. Communis fama ejus, quod [– –]

2. Item compressi et convulsi Joseph Német fassio ad [– –] quod is mors ha illata causata

3. Ipsius ejusdem fassio Marinae cum ea die in loco versus sedentem [– –]

4. Occasione oculationis. Medio sui [– –] esse coram dominis fassionem, quod et ipsa [– –]

5. Etiam [– –]

VI.

In examine Mariae Rakossi interrogatoria. Fassiones.

1. Német Josephet micsoda móddal és ki segítségével megrontotta, s úgy az maga menyét is.

Tőt Mária rontotta meg Német Josephet Alsó Szuhán lakos Lökös Jancsinéval, és annak az anyjával, mind az hárman kutya képben voltak, maga Mária fekete nyőstény kutya képben volt, az két asszony pedig tarka kutya képben voltak, de ő osztán megmutatta magát, amazok a vékonyát szorongaták ördögi vas fogóval, ő pedig a térgyén felyül a combjait szorongatta, az ura azután jött hozzájuk farkas képben, minekutána megkínzották. Lökös Jancsinének az anyja lakik Szuhogyon.

2. Ezeken kívül kiket s mi móddal megrontotta és micsoda károkat tött, kiknek s hányszor?

Szuhai András lábát az ura Tóth András rontotta meg. Maga Rákosi Mária pedig Csizsár Jánost feleségestül. Deme Mihályt is az ura rontotta meg, és ugyan ő is gyógyította meg, székfűvet főzvé azt öntötte eleibe, mellyen általmenvén, úgy gyógyult meg. Az boszorkányságot csináltak valamely veres, apró virágú füvecskéből, mellyet is tölcser virágnak hívnak, és bizonyos zöld főből, mellynek gyökere olyan, mint a cérnaszál, az levele pedig mintha késsel metélték volna meg. Az zadorfalusi határban terem.

3. Kik voltak akárminemű boszorkányos cselekedetekben társai, neveket, lakásokat, holléteket mongya meg.

Lökös Jancsiné és annak az anyja voltak társai, kik is Alsó Szuhán laknak.

4. Ki tanította ilyen boszorkányos mesterségekre és mikor? S holott?

Lökös Jancsiné annyostul tanította boszorkányságra, s ugyan Lökös Jancsiné anyja adott neki olyan sirt, amellyel megkenvén magát, azonnal madárrá változott, és úgy repült, a vasasban. Németh Józsephhez s Lökös Jancsinéval és ugyanannak az anyjával edgyütt ástának fűvet gyökerestül, mellynek öt részből álló töve lévén, azt megfőzték és sirt csináltak belüle, azzal kenték magokat, úgy változtak madarakká, egyszer seregély képben, egyszer héja, egyszer szarka képben. Az ura farkas képben marta meg Deme Mihály csikáját és bornyát. Maga is Rákosi Mária járt kutya képben.

5. Az ura tud é az olytán mesterségekhez? És az emberek rontásában, úgy egyéb károk tételében volt é társa?

Az ura szintén olyan boszorkány, mint ő, aminthogy el is van pecsételve a jobb combja, amint neki is mind az két lábán hogy vagyon pecsét.

6. Marhákat vesztett é úgy meg, hogy az által veszedelmek s teheneknek vetéllések és elveszések következett volna.

Tavaly esztendőben, hogy az gulyások a cselényben nem engették járni, megharagudván azon, az ura úgy rontotta meg Sz. Miklósy István uram marháit.

VII.

Anno 1724. die 29. Maii, in oppido Pelsucz.

1. Testis Johannes Dusza, in possessione Zadorfalva residens, nobilis persona, annorum circiter 60, fassus est.²⁶ Ezelőtt circiter hét esztendővel juhásza lévén Pásztor András fatens uramnak, azon üdő alatt az fatens testvérbátyja néhai Dusza Tamás valamely vétkeért megütvén, akkoron illy szókkal fenyegette meg: – no, a te koldusod vagyok én, de megbánod te ezt. Azminthogy azután következő esztendőben egy kecskéjek sem lett fias, noha eléggé üződtenek, de azt nem tudgya, ha az bak hibájából e, avagy penig Pásztor András téteménye miatt. Azután más juhászt fogadván fatens uram, az is kintelenített elhadni a nyáját, mer az farkasoktól semmiképpen meg nem oltalmazhatta.

2. Testis Martinus Deme junior, in possessione Felső Szuha degens, nobilis persona, annorum circiter 30, dixisset. Bíró lévén fatens uram azon alkalmatossággal, midőn Pásztor András elhadta az szuhafeji csordát, és annakutána Hamvárul hoztanak csordást, akkoron Pásztor András fenyegetődött illy szókkal: – no, mert egy tehenetek sem folytatik meg. A pásztornak is így szólván: – no, ebatta, nem leszen teneked ez a nyár szerencsés. Aminthogy nem is volt, mert egy tehennek a farkas az utólyát egészen kifalta s a tehenek sem folytattak meg mindaddig, mígnem a falu megfenyegette és nem végezte azt felüle, hogy szekérre rakják minden portékáját és kiviszik a határra, és ottan lerakják, bárhová mennyen, úgy folytattak azután a tehenek.²⁷

3. Testis Martinus Deme senior, in possessione Felső Szuha residens, nobilis persona, annorum circiter 36, sub juramento fassus est. Ifjabbik Deme Márton bíróságában, midőn Pásztor András elhadta volna az szuha feji csordát, és falujul Hamvárul hoztanak volna más csordást, akkoron megírt Pásztor András fenyegette illy szókkal az említett falusiakat: – no, egy tehenetek sem folytatik meg. Az Pásztornak is így szólván: – ebatta, nem lesz teneked ez a nyár szerencsés. Amint nem is volt, mert egy tehennek azután a farkas csakhamar egészen az utólyát kifalta, és a tehenek sem folytattak meg mindaddig, míg a falu reá nem üzent, hogy szekérre rakják minden portékástul, és úgy viszik ki a határra s ottan rakják le akárhová mennyen, úgy folytattak azután a tehenek. Actum anno, die, loco, ut supra.²⁸

Correcta Törnallyai Márton tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája mp.

Oroszlani Sándor tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius esküttye mp.

1 Az irat szélén: Authenticata.

2 Az irat szélén: Authenticata.

3 A 2. jegyzettől eddig terjedő rész más kéz írása az irat szélén.

4 Az irat szélén: Authenticatus. Marin képében fogóval.

5 Az irat szélén: Authenticatus. Vas fogóval fogdosták, a seprőt ha eldugja, elől ajtó mögé.

6 Az irat szélén: itt vagy te szép virág. Authenticata.

7 Az irat szélén: meggyógyult. Absens.

8 Az irat szélén: a vasasban úgy mentek. Authenticata. 7. 6. 5. testis 8. a menyét is. Alius similis [–].

9 Az irat szélén: Authenticata etiam 8.

- 10 Az irat szélén: Authenticata. boszorkánynak mondotta az ura.
- 11 Az irat szélén: Authenticata. Audita 9. et 10.
- 12 Az irat szélén: nagyobb boszorkány vagy te, Josephnek mondotta.
- 13 Az irat szélén: Authenticata. ab ipso intert[– –].
- 14 Az irat szélén: [– –] fassa idem Maria.
- 15 Az irat szélén: Authenticata. etiam fatetur, quod dextram eadem percussit [– –] sit.
- 16 Az irat szélén: Authenticata. Audita.
- 17 Az irat szélén: Authenticata. perseverat ad oculos indicendo, quod illa ipsum occidisset.
- 18 Az irat szélén: Authenticatus. ipsi [– –] valere cepit.
- 19 Az irat szélén: Authenticata.
- 20 Az irat szélén: NB.
- 21 Az irat szélén: Authenticatus Josepho comminitio et in [– –] deducta.
- 22 Az irat szélén: Authenticatus [– –].
- 23 Az irat szélén: Authenticata.
- 24 Az irat szélén: fassio [– –].
- 25 Az irat töredékes.
- 26 Az irat szélén: etiam sine juramento. Az első Gyurka.
- 27 Az irat szélén: Sine juramento authenticatus.
- 28 Az irat szélén: Sine juramento authenticatus.

74.

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA SZABÓ ISTVÁNNÉ TORNYES KATÁNAK
BÁLINT ANDRÁSNÉ, TÖRÖK ISTVÁNNÉ ÉS TÖRÉKI ZSÓFIA ELLEN INDÍTOTT
BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

I.

1727. augusztus 24., Rimaszombat

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1727–1730. Anno 1728. p. 47–54.

Productum sub littera B.

Nos Gregorius Cseh et Andreas Szívós privilegiati oppidi Rimaszombat ordinarii
judices

De eo utrum?

1. Tudja é, s hallotta é a tanu, hogy ezelőtt egynéhány napokkal Bálint Andrásné Szabó István feleségére Tornyos Katára kiáltotta volna ezen szókat, hogy ő rontotta volna meg Bálint Andrásné kezét?

2. Tudja é, s hallotta é a tanu, hogy a Rima kapus leánya hasonlóképpen mondotta volna Szabó Istvánné ellen, hogy az ő anyját is említett Szabó Istvánné rontotta volna meg?

3. Hát Török Istvánnérul miket hallott a tanu, hogy beszéllett volna sokszor említett Szabó Istvánné ellen? Mindeneket valljon meg jó lelki ismerettel a tanu.

4. Hát többeket, ezeken kívül miket hallott és tud a tanu vagy egyik, vagy másik említett személyek ellen vagy személyektől? Azokat is igaz lelki ismerettel vallja meg.

1. Fatens Catharina Csesznok, annorum circiter 25 civis Andreae Kecső conthoralis jurata examinata fassa est.

Ad 1. deutri punctum nihil. Ad 2. pariter nihil. Ad 3. etiam audita refert tantum. Pünkösöd középső napján hozzája menvén a fatenshez Bálint István a is mondotta, hogy hallotta a Török Istvánné szájából, rosszul lévén a Török Istvánné tehene (salvis auribus) megvette a tehénnek ganéját és hugyát, és nem ment senki hozzája, hanem Szabó Istvánné ment az ablakjára Török Istvánnénak, de reliquo nihil.

2. Fatens Joannis Székelyi conthoralis Susánna Adita annorum circiter 22 jurata examinata fassa est. Ad 1. Directe secundum deutri punctum. Ad 2. Pariter directe. Ad 3. Hallotta a' midőn mondotta Török Istvánné, hogy a tehén pásztor igen verte volna a tehenet, de reliquo nihil.

3. Fatens Éva Czirkus concivis Michaelis Budai conthoralis, annorum 18 juramento quidem non est adstricta propter graviditatem ejusdem, verum ad puritatem sine conscientia fassa est. Ad 1., 2., 3. et 4. per absolutum nihil.

4. Fatens Helena Molnár civis Andreae Fazekas conthoralis annorum circiter 35 jurata examinata fassa est. Ad 1., 2. nihil. Ad 3. Hallotta a fatens Török Istvánnétul, amidőn beszélte, hogy verte a pásztor a Török Istvánné tehenét, melyet meghallván az asszony, általment a pásztorhoz, hogy ne bántsa a tehenét, mert ha nyavalyája fog lenni a tehenének, nem másra, hanem ő reájok leszen nehézsége. Akkoron kivervén a pásztort az udvarbul, a tehenet meg akarta az asszony fejni, de semmiképpen nem fejhetek tüle, mivel míg a létrára is majd felmászott a tehén, melyet látván egy varga legény mondotta, hogy látta azon a napon reggel, a midőn egy asszony hajadon fővel a tehenet megfejte, melyet így értvén az asszony, egyenesen kibocsátván az udvarrul ment a pásztorhoz a tehén. Annakutánna nem sok idő múlva kihajtották a teheneket és haza jöven a pásztor mondotta Török Istvánnénak, ne féljen már a tehene miatt, mivel szintén úgy eszik, valamint más tehenek. De reliquo nihil.

5. Fatens Rosina Serfőző, Stephani Bálint conthoralis, annorum 18 jurata, examinata fassa est. Ad 1. Hallotta, a midőn mondotta Bálint Andrásné, hogy talán Szabó Istvánné rontotta meg a kezét, mivel négy vagy öt sorjával is tekergette be a kezét Bálint Andrásné, mégis által hatott a rútság a ruhán. Ad 2. Hallotta a fatens a Rimakapus leányátul, a midőn mondotta, hogy az anyjának azt mondotta az orvos, ki vaját kért tüle, az rontotta volna meg, és, hogy nem messze laknék tüle. Török Istvánné szinte ott lévén kérdi, vajon kicsoda lehet az. A leány azonnal mondja: – aki a kegyed tehenét megrontotta. Ad 3. Per omnia, sicut in ordine praecedens fatens. De reliquo nihil.

6. Fatens Stephanus Bálint, annorum circiter 28 juratus examinatus fassus est. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Minthogy magának is a fatensnek egy tehene vagyon, aki is amidőn fejni akarják, majd a sindelyre is felugrik, annyira megrontották, melyet látván egy alkalmatossággal Török Istvánné mondotta fatensnek, hogy szinte úgy volt az ő tehene, valamint a fatensé. Hanem mások javallására az ganéját (salvo honore) és hugyát megvévén lerekesztette egy ládába, s a tehent is az ólban bérekesztvén, mind addig

szüntelen hozzája járt a pásztorné, valameddig a tehenet ki nem eresztették, melyet ki eresztvén directe ment a pásztorhoz. Annakutánna kihajtván a mezőre a tehenet, haza üzent déltájban a pásztor Török Istvánnéhoz, hogy ne féljen már, a tehenének semmi gondja nincsen, aminthogy azóta szabadosan fejtették a tehene. Ezeket hallotta a fatens Török Istvánnétul magátul. De reliquo nihil.

7. Fatens Juditha Csesznok, Joannis Juhász conthoralis, annorum circiter 21 jurata examinata fassa est. Ad 1. Directe secundum deutri punctum. Sőt magának mondotta Bálint Andrásné, amidőn a fatens kérdezte, hogy mi lelte a kezét ilyen szókkal: – megtették bizony ezt, valahogy tehetették szerét, de reliquo per absolutum nihil.

8. Fatens Sophia Üveges, Michaelis Töréki conthoralis, annorum circiter 38 jurata examinata fassa est. Ad 1. Hallotta, amidőn kérdezte Csesznok Jutka Bálint Andrásnéul, ha jobban van é a keze? Mondotta Bálint Andrásné: – dehogy jobban, addig veszekedék velem, hogy bizony minden gyanuságom reátok van. Ad 2. Nihil. Ad 3. Láttá amidőn Török Istvánné tehene egyenesen szaladott a pásztorhoz, sőt azt gondolták, hogy mind nyaka, lába kitörik, amint az udvaron a fákon szaladott a téhen, és hogy ottan verték is a tehenet. Azután a pásztorné ment Török Istvánnéhoz, s mondotta nékie: – édes szomszéd asszony, ne nehezteljen reám kegyed, mert bizony semminek oka nem vagyok. Annak utánna pedig ment a fatenshez a pásztorné, s panaszolkodott nékie, hogy igen rosszul volna. Ad 4. Hallotta Kecő Andrásnéul, rosszul lévén az ujjá, amidőn mondotta, hogy amikor a város kocsisának adott kertbeli ágyat, rajta ment a pásztorné Kecő Andrásnéul veszekedni, hogy miért adott nékie ágyat? S azonnal rajta esett a kezén a fájdalom, melyre mondotta, nem másra, hanem a pásztornéra vagyon minden gyanúsága.

9. Fatens Elizabetha Barkács, Stephani Csesznok conthoralis, annorum circiter 25 jurata examinata. Ad 1., 2., 3., 4. per absolutum fassa est nihil.

10. Testis Martinus Maklári, annorum 60 civis oppidi praeattacti, juratus examinatus fassus est. Ad 1. Hallotta a fatens Bálint Andrásnéul, amidőn kérdezte, mi lelte volna a kezét, hogy mondotta: – tegnapi napon öszveháborodtam a pásztornéul, s azonnal rajta esett a kezemen, azért én bizony gyanakszom reája. Ad 2. Nihil. Ad 3. Audita tantum refert circumstantialiter, uti in ordine octava fatens fassa est, detegendo. Ad 4. Nihil.

Actum in oppido Rimaszombat, die 24. mensis Augusti, 1727.

Lecta et extradata per me Stephanum Kecsegi loci praefati juratum notarium.

II.

In causa conthoralis Stephani Szabó

Világosan verificáltatik az inquisitionnak tenorából, hogy Bálint Andrásné mások hallatára Szabó Istvánné ellen mondotta volna, hogy ő, tudniillik Szabó Istvánné rontotta volna meg Bálint Andrásné kezét, mely praemittált mocskok és mocskos dolgok (minthogy az incatta fél által nem doceáltathattak) nem kevés kárára, gyaláztatjára, és hírének, nevének kisebbítésére az actorea félnek tehetnek. Azért ad mentem tituli 72. operis decreti Tripartiti partis 2. in poena emendae linguae sic ad summam florenos ungaricales 20 convincáltatik. Török Istvánné asszonyom ellen pedig,

mivel az inquisitiónak tenorából ki nem tetszik, hogy mocskolhatta, boszorkánynak mondotta, vagy pedig más egyéb hasonló mocskos, s dísztelen névvel sokszor reiterált actorea félt illetve volna, azért említett incatta asszony ab ulteriori partis actoreae impetitione absolvátatik.

Nem különben Kecső Andrásné ellen elegendő bizonyság az eddig peragált inquisitióban nem lévén, tartozik az actorea fél tovább directius és expressivis inquiráltatni, s comperta rei veritate fogja causájának finalis decisióját venni. Minthogy pedig Töréki Sophia contumaciter in contemptum et vilipendium auctoritatis judriae magát opponálván nec in propria persona neque medio legitimo sui plenipotentiarii a' törvényes mai napra compareált, azért említett incatta fél in totali inquisitione partis actoriae idem florenos Hungaricales 20 summa poena videlicet emendae linguae convincáltatik.

III.

Productum sub litera A.

Ajánljuk szolgálatunkat kegyelmednek. Juthat kegyelmed eszébe, miképpen és micsoda illetlen szókkal illetve és kérlette légyen kegyelme, a közelebb elmúlt hetekben és napokban Szabó István feleségét, Tornyos Katát? Mely dolog ha kegyelmed nem constálna is, kegyelmed ellen peragált inquisitióbul világosan kitetszik, minthogy penig afféle dolgok nem keresztyén emberek társaságában forgó személyekhez illenének, ahhoz képest az említett vádolt személy is efféle tisztátalan személyeknek serege közül valónak lenni magát nem recognoscálván, kívánja, hogy azon vád kegyelmed által voltaképpen bizonyíttassék meg, másként országunk élő törvényeihez, nevezetesen anni 1727. articulus 57. et Titulus 72. partis 2. operis decreti Tripartiti ragaszkodván az említett mocskos vádat magán hagyni és szenvedni teljességgel nem akarja, mely végre recurrált hozzánk, mint ezen helységnek ordinarius bírájikhoz az említett instans, hogy ezekkel egy compertus terminust azon mondott szavainak megbizonyítása végett praefigálnánk. Kegyelmednek azért praefigáljuk terminusul ez most folyó holnapnak 16. napját cum subsequentibus ad id aptis juridicis diebus úgy, hogy azon napon maga tulajdon személyében itt városunk közönséges házánál comparálja kegyelmed, és említett szavait elégségesképpen bizonyítsa meg, másként compareál kegyelmed vagy sem? És elégségesképpen bizonyítja meg, vagy sem? Mi mindazonáltal mellettünk lévő becsületes tanáccsal az praemittált dolgokban a' tévők leszünk, amit a közönséges igazság, és országunk törvényei hozándnak magokkal, melyekről jó idején certificáljuk is kegyelmedet városunk hites polgára, Varga Mihály uram által. Rimaszombat, die 2. mensis Septembris, 1727. Kegyelmednek jóakarói Rimaszombat városa ordinarius bírái Cseh Gergely és Szívós András

1727. szeptember 2., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA PÁSZTOR JÁNOSNÉNAK BORBÉLY
GYÖRGYNÉ FOKTÖVI ERZSÉBET ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1727–1730. Anno 1728. p. 54.

In causa conthoralis Joannis Pásztor

Eléggé constál a fatenseknek bizonyáságbul, hogy Borbély Györgyné Foktövi Erzsébet asszony, Pásztor Jánosné asszonyomat mocskolta légyen. Signanter, hogy a deumtrumban declarált ganéjt nem jó végre, hanem babonaságnak vitette volna, és az egy tehenének sírját kívánta volna elvenni, mely praedeclarált mocskos beszédek említett actrix asszonynak nem kevés szomorúságára, kárára, és életebeli gyalázatjára lettenek légyen, és jóllehet az incatta fél felelt légyen dilatiót magának kívánván, mindazonáltal helytelennek, törvénytelennek (elegendő törvényes ideje a készületre lévén) agnoscáltatván, convincáltatik az sokszor reiterált incatta asszony ad mentem tituli 72. partis 22. operis decreti Tripartiti in poena emendae linguae.

Anno 1727. die 26. mensis Septembris. Nos Gregorius Cseh et Andreas Szivós ordinarii judices privilegiati oppidi Rimaszombat etc.

De eo utrum?

Tudja é, s hallotta é a tanu, amidőn ezelőtt egynéhány napokkal Borbély Györgyné asszonyom Gönczi György uram házához menvén mondotta volna Pásztor Jánosné asszonyom ellen: – ihon, ez a Bartáné az udvaromra küldött földért egy cseréppel, az földet kiöntöttem, bánom, hogy a cserepet visszaadtam, de bizony Isten soha nem jó végre vitette volna, hanem babonaságnak vitette, annak az egy tehenének a sírját akarja elvenni?

1. Testis Georgius Gönczi, annorum circiter 26 juratus, examinatus fatetur directe ad deutri punctum tali exaggeratione, hogy az holott az tehene feküdt, onnét vittetett volna ganéjt, és reiterálta azon szavait egynéhányszor, mondván: – bizony Isten, a tehenemnek a sírját akarja elvenni, soha nem jó végre cselekszi, hanem babonaságnak vitette volna.

2. Testis Michael Réti, annorum circiter 21 juratus, examinatus fatetur. Directe secundum deutri punctum addito. Ez a csúnya Bartáné eljött az udvaromra, de bizony nem jó végre cselekszi, mivel nem jöve negyedik udvarra, holott a maga udvarára is találta ganéjt, bizony isten, annak az egy tehenének a sírját akarja elvenni.

3. Testis Andreas Kemegy, annorum circiter 18 providi incola domini Georgii Gönczi ephebus, juratus examinatus fatetur. Hallotta, amidőn Borbély Györgyné asszonyom mondotta volna Pásztor Jánosné asszonyom ellen: – bizony, éppen azhol a tehenem feküdt, onnét vittette el a ganéjt, annak az egy tehenemnek a sírocskáját akarja elvenni, de reliquo nihil.

Actum anno, die et loco, ut supra. Lecta et extradata per juratum loci notarium.

1728. [március], Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
REHU SUSKA ELLEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1727–1730. p. 112–131.

Qualiter Susanna Rehu spreto omni divini pariter et humani juris timore, sed et positivae patriae legum severitate postposita, ut credi par est, inito cum diabolo pacto, variis modis diversisque locis et temporibus non solum in animalia ratione carentia, sed etiam homines saevire, iis variis diabolicis artibus nocere [– –] duxisset, ne itaque demeritas poenas iisdem inulte eludendi et quoque enormia scelera perpetrandi aperta occasio relinquatur, cuperet procurator fiscalis ad mentem positivarum patriae legum, signanter vero articuli 6. 1527., 25. 1563., 26. 1655., et praxis criminalis Kolonich partis 2. articuli 60., prout et annotationem decretalem ad caput 32. Sancti Stephani regis libri 2. ususque et praxis hactenus observatae, in ejusdem demeritum, aliorum vero exemplum puniri poena juris, prime tamen torturae ad revelationem revelandorum subjici, ac nunc ad personaliter comparendum, semetque meritorie defendendum proclamari, reservando usque ad finalem causae decursum hic loci semel pro semper competutem[?] et competituram facultatem.

Incatta personaliter adstans actionem contra se erectam negat.

Procurator fiscalis producit inquisitionem sub N. 4. cupitque testes authenticari ac cum incatta confrontari, prius tamen inquisitionem per aquam frigidam adhiberi, qua juxta praxim et consuetudinem adhibita, si quidem in superficie aquae permanserit, cupit ut supra.

Productum N. 4.

Anno 1728. die 23. Martii. Nos Andreas Urházi et Joannes Lossonczi oppidi privilegiati Rimaszombath ordinarii judices ad instantiam fisci magistratualis etc. etc.

De eo utrum?

1. Tudod é, vagy hallottad é tanu, hogy Rehu Suska valaha valakit boszorkányságra tanított volna?

2. Valld meg azt is, volt é barátságban vagy társaságban valami boszorkányokkal, nevezetesen azokkal, akiket megégettek in anno 1713?

3. Azt se tagadd el, hanem mondd ki, valakit fenyegetett é ártalmas boszorkányos cselekedettel, mikor és kit, és miképpen?

4. Ártott é valami embernek vesztések által, nemkülönben marhának, kinek és miként? Azt tudod é bizonyosan, vagy csak hallottad, és kitül, circumstantialiter beszéld meg?

5. A fenyegetések előtt azon emberek és marhák egészségesek voltak é, és a fenyegetés után hamar esett é azon ártalom rajtok?

6. Nemde nem tudod é, láttad é, vagy hallottad é, hogy olyan dolgokat, szókat és cselekedeteket, gestusokat vittek véghez, amelyekkel adjungálva van a boszorkányság, és azokért másoknál suspicióban estenek é?

7. In specie, vagy in genere ezeken kívül minémű boszorkánysághoz való tisztátalan dolgokat, oktalan állattá váló változásokat, és más egyéb dolgokat láttál s hallottál vagy tudsz hozzája, valld meg igazán!

1. Fatens Sophia János Deák, conthoralis Stephani Szarvas, annorum 31, jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. Nihil. Ad 8. Vallja a fatens, hogy amidőn ezelőtt egynéhány esztendőekkel, akkor tájban tudniillik, mikor Militaricz György uram lova elveszett, a maga kerti felé menvén Geletnekinével edgyütt, az háza véginél való patak parton egy kőhöz három fazekat csapott Rehu Suska, s onnan mingyárt elment. Amelly fazekakban mi volt, Darnyi Jakabné tudja describálni, de maga is a fatens Geletnekinével együtt a fazekak törése helyén hamvat látott.

2. Fatens Sophia Máthé, Joannis Sypos conthoralis, annorum circiter 50, jurata, examinata fatetur. Ad 1., 2. Nihil. Ad 3., 4. et 5. A közelebb és múlt esztendőben valamely buzáját elvetvén Rehu Suskának Bodnár Pál, minthogy közönségesen nem volt igen helyes a búza, az sem lévén igen gazdag, tehát Bodnár Pál megküldötte Rehu Suskának a búzábul (mivel felében való vetések volt kettőjüknek) való részét, de nem vette el azon részt is, hanem visszaküldvén mondotta Bodnár Pálnak: – várj, megemegetitek a búzát. De ezen fenyegetést nem magátul Suskátul, hanem Bodnár Pálnétul hallotta a fatens. Mely szavai után azonnal rosszul lett Bodnár Pál, úgy annyira, hogy vélték, talán meghalna. Annakutánna penig, amidőn látták, hogy igen rosszul volna Bodnár Pál, rajta ment a felesége Rehu Suskán, kérvén, hogy menne el kenni az urát. Melyet megcselekedvén, magátul a fatenstül kért Rehu Suska gyertyát és kést vagy villát, úgy tiszta égett bort, aminthogy adott is a fatens nékie gyertyát és többeket, a mi szükséges volt, a gyertyának pedig a farkát elmetszvéen késsel, bevetette a fadgyut, s azonnal elolvadt az égett borban, mellyel megkenvén Bodnár Pált tetőtül fogva talpig, azon écszaka oly rosszul lett, hogy alig vélték további életét. Másodízben is elmenvén Rehu Suska kenni, akkoron hozott olyan eszközt a fazékban, mellyel ujjonnan megkente. Kérdezte is a fatens, micsoda volna az, a melyet hozott? Melyre felelt, hogy fekete nadály volna, és igen hasznos volna a kenésre. Harmadszor is elment kenni, mely alkalmatossággal igen sírván mind felesége, úgy gyermekei Bodnár Pálnak, mondották, hogy soha sem gyógyulna meg. Arra mondotta feleségének: – ne pocsogj! De bizony nem hal meg, mivel harmadnap múlva felkelvén bodnározott Bodnár Pál. Ezeken kívül hallotta a maga cseléditül Bodnár Palitul, úgy György Deák Jánosné asszonyom fiátul, hogy amidőn a fatens ott nem lett volna a patiensnél, mindeneket felforgatott Rehu, úgymint fűröt, fejszét, széket, és egyszóval mindent, valami csak rend szerint szokott állani, és helyén találtathatott.

3. Fatens Elizabetha Lopocsi, Joannis Bikki conthoralis, annorum circiter 40, jurata, examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. Nihil. Ad 8. Bodnár Pálnétul hallotta a fatens, hogy egyedül Rehu Suska rontotta volna meg az urát, nem más, és, hogy előtte mondotta volna a fatensnek: – az a boszorkány rontotta meg az uramat!

4. *Fatens Marina Árva, conthoralis Pauli Bodnár, annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1., 2. Nihil. Ad 3., 4. et 5. A közelébb elmúlt 1727. esztendőben aratás idején a búzájának nem termése miatt Bodnár Pálné asszonyomat Rehu Suska formalibus fenyegette: – várj rá, ad az Isten nékem kicsiny búzát, de ezerannyit vesztesz te el azért. Mely fenyegetési után csakhamar Bodnár Pál uram oly rosszul lett, hogy semmi ereje nem lévén, minden seb nélkül csak száradván napról napra egy bankót fel nem emelhetett volna. Idővel pedig említett Bodnár Pálné gyanúsága után ment Rehu Suskához, hogy ha jót tehetne, az urával tenne jól véle. Sőt, amidőn két három ízben mondotta volna, hogy menne el a urához, semmit sem felelt, hanem keményen felelvén az asszony iterato mondotta nékie: – hát, Suska, eljössz é kenni vagy sem? Melyre nagy nyerítéssel és gúnyolás formán Rehu Suska mondotta Bodnár Pálnénak: – hehe, elmegyek, el. El is menvén Bodnár Pálhoz erősen megkente, mely kenését reiterálta ötször, ugyancsak nem convaleálván Bodnár Pál, hallotta a felesége, hogy a vérit valamely katonának a boszorkányok kiszívták a talpán, s oly igen aludt, mind szüntelen, hogy alig lehetett fel is ébreszteni, s hasonlóképpen mint az urának, semmi ereje nem volt. Tehát rajta ment ismét Rehu Suskán, mondván nékie: – azt mondják az én uramnak, hogy kivették a vérit, azért nincsen ereje, hanem mit cselekedgyünk jó Suska? Melyre Rehu Suska felelt: – eredgy, eredgy, majd elmegyem[!]. Nem sok idő múlva pedig eljövén, hozott valamely matériát török búza hajában, szintén olyat, mint az aludt vér, mellyel megkenvén mindjárt jobban lett Bodnár Pál. Ugyan csak tovább is kívánván a beteg azon matériával való kenetést, ismét elment a felesége a patiensnek Rehu Suskához, mondván nékie: – jó Suska, ha vagyon még azon sírbul, amellyel megkente kegyelmed az uramat, jőne el kegyelmed, azt mondja az uram, hogy mindjárt jobban lenne. Elmenvén azért Rehu Suska a patienshez, iterato megkente Bodnár Pált, s azonnal jobban lévén a patiens mingyárt dolgozni kezdett. Harmadnapra, és azon időtől fogva semmi nyavalyája nincsen a patiensnek, sőt amidőn egynéhány ízben mind maga a patiens felesége, mind pedig fia sírtak volna a patiens nyavalyáján, és talám következhető halálán mondotta Rehu Suska a patiens fiának: – Palkó, ne sírj, nem hal meg a te apád. Sőt magának is az asszonynak egynéhány ízben nékie rivakodván mondotta: – ne picsogj, ne búsulj, nem hal meg. Ha pedig jobban lészen, s ennie kér, fekete retket és mézet adgy először enni. Ugyanazon alkalmatossággal Rehu Suska minden edényeit, valamelyeket találhatott, úgymint fa és cserép edényeket, helyekből kimozdítván mind benn az házban, mind pedig kívül, felforgatta, sőt egy cserép fazekacskája lévén az asszonynak a gerendában, mondotta Bodnár Pálnénak: – miért tartod ott azt a fazék[!], talán azt bánod, hogy néked is egészség van? Melyre felelt a fatens: – de bizony nem lesz énnékem betegségem a fazékból, csak embertől ne légyen.*

5. *Fatens Anna Bodnár, conthoralis Jacobi Darnyi, annorum circiter 26 jurata, examinata, fassa est. Ezelőtt harmadfél esztendővel a fatens az urával edgyütt összeszólalkozván Rehu Suskával az udvaron, mondotta Rehu Suska nékik: – várj rá, mert olyat cselekszem, hogy az egész város megcsudálkozik belé. Mely szavait meg is telyesítette, mivel mindjárt azon éjszakára kelvén úgy öszvedagadozott és pattagozott egy egy borsó formán a fatens lába, hogy teljességgel a lábain nem járhatott. Látván pedig a fatens ura, hogy elromlandó volna a felesége lába, ment néhai Miklavicz*

György uramhoz panasza, melyet Miklavicz uram hallván mondotta a fatens urának, menjen Rehu Suskához, s mondja meg neki, hogy gyógyítsa meg a felesége lábát, mert ha nem, mindjárt megfogatja bírák uraimékkal, s tüzet vettet a hátára. A szerint cselekedvén a fatens ura azonnal jobban lett a fatens lába, úgy, hogy ki jöhetett az házból, s járhatott a lábain. Melyet látván Rehu Suska mondotta a fatensnek: – ha, ha, megmondottam, ne járj mezítláb az udvaron, mert rosszul jársz! Melyre mondotta a fatens: – de bizony nem attul van az, hogy én mezítláb járok, hanem a rossz embe-
rektől, mivel eleget jártam én mezítláb. Ugyancsak jobban lévén a fatens lába, nem sok idő múlva meg is gyógyult. Miklovicz György uramtul hallotta a fatens, amidőn mondotta: – látta, hogy déltájban is a fatens tehenét megfejte volna Rehu Suska. Mely időtől fogva nem is igen vehetik hasznát a tehennek. Magának pedig nem lévén ezelőtt két esztendővel Rehu Suskának tehene, amidőn a fatens nyári napokban más becsületes személyekkel mind reggel, s mind estve fejni sajtárokkal kiment volna, mindenkori Rehu Suska kiment a fatens után hasonlóképpen sajtárral a kert alatt való patakra, sok ízben mondvá nékie: – ebek, kutyák, ebek kutyák, ha más fej, én is megfejem a patakot, nem engedem a magamét. Melyet hallván a fatens, mondotta egynehány ízben Rehunak: – várj rá, mert valamikor akkor torkodra forr, mivel nem jó végre cselekedsz. Aminthogy mindenkori bé is vitte az házhoz a sajtár vizet, oda bé pedig mit csinált a vízzel, nem tudhatta a fatens. E folyó esztendőben pedig, a midőn kocsmáros lett volna, rend szerint a fatens, hazamenvén estve, amikor a tehenek megjöttek, ment az istállóhoz a fatens, az holott is jelen lévén Rehu Suska szintén azon szempillantásban öntötte végig a tehenét, melyet látván a fatens nem állhatta, hanem haragra fakadván kiáltotta néki: – Isten úgy álgya meg lelkemet, tiszta sült ördögséget cselekedtél, mert a tisztességes asszony nem öntözi meg az oktan állatot. Melyre felelt Rehu: – hehe, hijjában kutya, hijjában. Csak megnevetvén magában mind ezen mocskos beszédére is, soha őtet nem kereste bírák uramék vagy más által. Hozzája adván ezt is a fatens, mindazon időtől fogva, valamiolta a Rehu Suska szomszédcságában ment a fatens lakni, azon időtől fogva absolute semmi hasznát nem veheti a tehenének, holott ezelőtt csak vehette annyi hasznát, hogy mind magának s úgy más szegénynek is az hasznábul adhatott. Amidőn pedig az égen borulások kezdtek lenni eleinten, míglen a veji véle lakott Rehuval, az udvaron az ajtaja előtt tartott egy hordó vizet, melyben volt egy seprő, begre, egy darab ruha, hamu, s mihelyt eső kezdett esni, azonnal nékie állott azon hordós víznek, kapván a fazekat belőle, és igen szórta, s zurbolta vizet az hordóban, azelőtt pedig soha sem, hanem csak mikor eső kezdett lenni. A ruhát pedig azonnal kivéven az hordóbul, kiterítette, megsafarván az udvarra vagy lészára, s ott lobogván mingyárt igen nagy szél kezdett támadni, semmi eső nem esvén. Melyet látván a veji, sok ízben megszólította érette, beszélvén reája. S azoltától fogva elvesztvén azon vizet az udvaráról, nem cselekedzik azon szerint, hanem mihelyt felleget látott jönni, azonnal futott a kútra rocskával vízárt, s telemervén az háza falait úgy allyát öntözte mellyékével együtt, melyet, hogy ha kérdeztenek tőle, mi végre cselekszi, mondotta formalibus, nem kell nékie eső, mivel nem jó az ő háza. S azonnal perdülvén, egy kis eső mindjárt elállott, nagy szél kezdvén fújni. Hogy pedig a veji sokat beszéllett reája gonosz cselekedetiért, mihelyt kiment valahová, a veji azonnal vagy fát vitt ki az ajtaja eleiben vágni, s amidőn vágta, mon-

dotta: – no, kutya, kettéváglok, hogy ne perelhess te énvelem. Vagy pedig cserepet vett a kezébe, azt összetörvén mondotta: – no, kutya, én is összetörlek tégedet ha te nékem fejemet vetted. Amidőn ismét portiót szedtek bírák uramék, kihozván az udvarra a cserepet, öszvetörvén mondotta: – nincs a kutyáknak, az ebeknek pénzek, nem tudok én mivel fizetni, hanem ezzel fizetek nékiek. Sokszor ismét az urára haragudván, kapta a lábravalóját, s kivívén a kertbe, felkötötte a lábravalóját a kötőjénél fogva, mondván: – no, kutya, te is kínlódogy, ha te énnékem pártomat nem fogod! Úgy egynéhányszor hallotta a fatens Rehu szájából a kertben, amidőn a madarak csevegését hallotta, Rehu reájok pökdösvén mondotta nékik: – piha kutyák, hiába dicsíritek az Istent, hiába, mert nem ad esőt, nem. Melyet egynéhányszor hallott a fatens tőle. Hasonlóképpen a kötényét is csupa szárazon sok ízben kötőjénél fogva felkötötte a fellegeknek idején, hogy az eső eltávozzon, aminthogy szél mindenkoron is volt olykor. Nagy forgósziel egy alkalmatossággal támadván a kertiben, látta a fatens, amidőn háromszor a földre porért lekapván, az ég felé felvetette, és akkor mindenkoron térdre esett. Látta ezeken kívül amidőn makkra szokás legelsőben a sertéseket kihajtani, Rehunak is lévén sertései, a maga övét leoldván magáról, keresztül tette az ajtóban, s akkoron hajtotta által őket, de a fatens sertéseit teljességgel által nem eresztette rajta. Ezelőtt egynéhány esztendővel, lévén a Rehu urának lova, amidőn bérre kiadta valakinek a lovat, mihelyt kivitték az udvarrul a lovat, azonnal az ajtó előtt kapával felszedte a lovának a nyomát, s bevítte az házában azon nyomot. Amidőn pedig Bodnár Pál uram a közös buzából obveniált részt maga hazavitte volna, hallotta, amikor megfenyegette, mondván: – várj rá, várj, nem jó földben vetetted a búzát, de meg te azt, ád az Isten nékem búzát. Mely szavai után csakhamar igen megnehezedett s betegedett Bodnár Pál.

6. Testis Jacobus Darnyi, civis oppidi Rimaszombath, annorum 58 juratus examinatus fatetur. Ezelőtt harmadfél esztendővel Rehu Suskával összeszólalkozván a fatens, mondotta Rehu Suska a fatensnek: – várj, mert olyat cselekszem, hogy az egész város megcsudálkozik belé. Azonban éczakára menvén az idő, a fatens feleségének a lába feje azon écczaka úgy öszvedagadozott és pattogozott, hogy teljességgel a lábain nem járhatott. Melyet látván a fatens, ment tanácsot kérdeni néhai Miklavicz György uramhoz panaszkodni, mely fenyegetőzést megbeszélvén adta tanácsul a fatensnek Miklavicz uram, hogy menne rajta Rehu Suskán, s mondaná meg nékie, gyógyítsa meg a felesége lábát, mert ha nem, mindjárt megfogatja bírák uramékkal, s tüzet vettet az hátára. A szerint cselekedvén a fatens, mihelyt Rehu Suskátul kemény beszédei után eljött, azonnal jobban lett a feleségének a lába úgy annyira, hogy kívül eljárhatott a felesége. Melyet látván a Rehu Suska mondotta a fatens feleségének: – ha, ha, megmondtam, ne járj mezítláb az udvaron, mert rosszul jársz! S azon szavai után csak jobban lévén a felesége lába. Nem sok idő múlva meg is gyógyult. Lévén azonban egy tehene a fatensnek, Milkavicz György uramtul az ifjutól hallotta, hogy a fatens tehenét déltájban is megfejte volna, s azoltátul fogva kevés hasznát is vették a tehennek. Nyári napokban penig, amidőn mind reggel, s mind este a fatens felesége más becsületes személyekkel fejni járt volna, mindenkoron Rehu Suska is kiment a kert alatt lévő patak felé, vévén a kezében egy sajtárkát, s mondotta a fatens feleségének: (melyet maga is, a fatens egynéhány ízben hallott tőle) – kutyák, ebek,

kutyák, ebek, ha más fej, én is fejem a patakot. Mely vizet mindkoron Rehu Suska bé vitt maga házához. De ottan is mit csinált légyen véle? Nem tudgya. Midőn pedig borulás láttatott az égen, azonnal kapta a rocskát kezében, szaladott a kútra, s öntözte mind háza falát, mind töltvényét, úgy háza tövét. S ha valaki kérdezte, mi végre cselekszi, mondotta, nem kell néki eső, mert nem jó az ő házának a sindelye, meghull az ő háza. Ismét lévén a fatensnek egy sellyére, attul hallotta, hogy mondotta volna Rehu Suska nékie: – nem tudod é, bolond, azért nincs eső, hogy én küldöttem el a felyhőt a temetőben. Látta azt is száma nélkül a fatens, hogy amidőn felyhő látzott az égen, azonnal vagy fejr szász ruhát, vagy veres posztót, vagy pedig néha pokrócot is kötött ki az udvarra, s azonnal szél támadván, oszlott a felyhő.

7. Fatens Anna Lenkei, conthoralis Andreae Majomi, annorum circiter 19 jurata examinata fatetur. Ezelőtt két esztendővel, az inasa a fatensnek csúfolván Rehu Suskát, csakhamar a fatensnek kellett elmenni az ablakja alatt, amidőn meglátván a fatenst Rehu Suska mondotta néki: – ha gazdája, gazda asszonya jó volna az inasodnak, nem csúfolna, de várj rá, meg fog az én átkom téged! Mely dolog csakhamar meg is történt a fatensen, mivel dél tájban, menvén Majomi Jánosnéhoz, amikor kikísírtette volna a fatenst, megállván a kapu előtt, úgy esett a fatens áltában, hogy tovább kéntelenített azon helyen ülni két vagy három óránál, míg tudniillik recoligálhatta magát. A leánykája is a karján lévén a fatensnek, az is úgy megütötte a fejét, hogy volt fájdalom, és ugyan sebe praeter propter egy holnapig. Egy alkalmatossággal pedig igen nagy borulás kezdvén lenni, a kerti felé ment a fatens, az holott is látván Suskát a maga kertiben (mivel szomszédságához vagy a fatens kertje) füvet tépni, s ugyanazon alkalmatossággal hallotta tulajdon füleivel a madárkák csevegésére a midőn mondotta Rehu: – piha, szemtelen gyalázatosok, hiába dicséritek az Istent! Mely szavait hallván a fatens meg is szólította, de nékie semmit sem felelt. Látta azt is a fatens a borulásnak idején, amidőn az háznak padlásáról kitolt valamely rudat az utcára, veres posztó lévén a végein. Sőt a gyermekek is azon cselekedetiért eléggé őtet csúfolták, azon rudat pedig belől is, amíg ki nem ért, vizes ruhával szokta béborítani. A veji Rehu Suskával öszveveszván, gyakran hallotta a fatens a veji szájából, amidőn össze boszorkányozta, és, hogy maga fogja megégettetni, mivel amiképpen a veji szájából hallotta a fatens, mondotta, hogy (salvis auribus) az ember ganéjját felszedte, bevívén az házban, mely is bűdös lévén egynéhányszor feldöntötte a veji, de ugyancsak ismét kimenvén Rehu Suska, újonnan szedett emberi ganéjt.

8. Testis Paulus Bodnár, civis oppidi jam fati, annorum circiter 41 juratus examinatus fatetur. Mivel maga a fatens az a személy, aki volt Rehu Suska fenyegetési után a patiens, azért nem tudhattya, miképpen lett nyavalyájának szerződése, hanem hallotta a feleségétől, hogy megfenyegette volna Rehu Suska a közös búzának nem terméséért. Mely fenyegetési után csakhamar száradni kezdett a fatens, nem érezvén mindazonáltal semmi nyavalyáját, hanem csak szüntelen alhatnékja volt, és teljességgel semmit sem ehetett vagy ihatott, ugyannyira, hogy ha engedték volna, talán egész héten is egy végben elaludt volna. Amidőn pedig látta volna a fatens felesége, hogy talám meghalna az ura, rajta ment Rehu Suskán, hogy gyógyítaná meg az urát. Ki is menvén hozzája olyan igen megkente, hogy még csak a körmeit is megrontotta. Azontúl, amidőn másodszor is megkente volna a fatenst, olyan igen ropogott a fatens teste, mintha mogyorót törtek volna a testiben,

és ugyan palpabiliter érzette testének oldozását és könnyebbülését. Ugyan tovább is járván kenni, hozott utollyára valamely kenőcsöt török búza héjjon, olyat mint az aludt vér, mellyel kétszer megkenvén azonnal enni és inni kezdett, mindjárt másnap dolgozott, harmad napján pedig igen frissen lévén, azóta soha semmi nyavalyája nem volt, sőt, mind szüntelen kedve szerint dolgozhatik.

9. Fatens Dorothea Pamsiger, relictá Jacobi Varga, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Mihelyt látta Rehu Suska, hogy felleg érkezik, azonnal kapván rocskát a kezében, ment a kútra, s öntözte az háza falát, úgy az allyát is, mely iránt maga a fatens is kérdezte, miért cselekeszi azt? Arra felelt Rehu, nem kell nékie eső, mivel rossz az ő háza. A többi között most tavaszkor két esztendeje lévén a szárazság után igen szép eső péntek és szombat napokon, melyeken Rehu Suska ide haza nem lévén, megjöveteli után szállott Rehuval. A fatens beszélvén nékie, mely szép eső volt itt a városon az elmúlt két napokon. Arra felelt Rehu: – aj, te bolond, nem tudod te azt, hogy én megjövén szombaton kimentem a temetőbe, és ottan elhajtottam azt. Úgy is volt a dolog, mivel míg visszajött a temetőből, elállott az eső. Más alkalmatossággal ismét discourálván Rehuval a fatens mongya Rehunak: – nézze kegyelmed, micsoda egy szívárvány van amott! Melyre Rehu megfordulván felelt: – ej, ültém már én azon. Azután mingyárt elment onnét. Az udvarán ismét ezelőtt valamely időkkkel tartott Rehu valamely hordót, melyben volt egy seprő, csupor, hamu és rongy, s mihelyt felleg érkezett, azonnal azon vizet keverte a seprővel, hol pedig a fazékkal hurbolta. Minthogy penig a fatens másokkal edgyütt észben vették ezen hamisságát, gyakorta kivetették a seprőt a vizből, azért is elhagyta az hordóbeli vizet. Már most utollyára csak kiment a kertek alá a közelébb való időkken, amidőn fellegek kezdetek lenni, s oda kívül mit csinált, maga tudgya.

10. Testis Stephanus Nyerges, annorum circiter 66 juramento quidem non est adstrictus, quonian est senator, verum ad idem juramentum quo est ad idem officium adstrictus et puram suam conscientiam fatetur. A közelebb elmúlt esztendőben káposzta várásnak idején Rehu Suska ment a fatens káposzta földjére, s kérdi a fatens: – miért jöttél te? Eredgy, mennyi haza, semmi dolgod nincs itt! Rehu Suska mongya: – ej, segítem a káposztát felrakni. De ugyan csak, inhorrálván a fatens előbbi szavainak, elküldötte a káposzta földéről. Ki is elmenvén onnét azonnal a feleségének két ujja annyira eldagadott és ki is fakadván annyira kisebesedett, alig, hogy el nem szakadott. Mivel látta a fatens felesége, hogy rosszul lenne a keze, ösztönözte az urát, hogy menne rajta Rehu Suskán, ki is elmenvén formalibus mondotta néki: – te ördög tagja, ha megetted a feleségem kezét, meggyógyícsd, most ha nem, magam hozatok száraz fát, bizony megégetlek! Melyre felelt Rehu: – csak mennyen haza kegyelmed, meggyógyul. S azonnal gyógyulni kezdvén a fatens felesége keze, igen hamar meg is gyógyult egészen. Amidőn pedig a fatens Rehu Suska megfogattatása alkalmatosságával küldöttetett volna, ugyan Rehu Suska kenőcséjének úgy más babonáságbéli jószágának investigatiójára, azon alkalmatossággal látván a fatens Rehu Suska pitvarában valamely dirib darab szalonnácskákat, melyeket kérdezett a fatens: – mire valók voltak? Kire felelt Darnyi Jakab: – bizony arra való az, hogy macskát fognak rajta. Arra mongya a fatens: – miképpen? Amaz felel, mondván, úgy, hogy ha felugrik

a macska az ajtó fájára, soha addig el nem mehet onnét, valameddig Rehu Suska le nem veszi onnét.

11. Fatens Catharina Ambrus, conthoralis Stephani Nyerges senioris, annorum circiter 52 jurata examinata fassa est. Uti sui declarationem in facto destructionis digiti sui in omnibus punctis approbat imo confirmat, si quidem sola fatens fuerit patiens ejusdem morbi.

12. Fatens Sophia Mészáros conthoralis Jacobi Tóth, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Láta Rehu Suskát borulásoknak idején, hogy egynéhányszor felmenvén a padgyára, ottan lévő egy lyukon kibújt, és mindenfelé a kezével csapkodott, de reliquo nihil.

13. Fatens Catharina Bodzási conthoralis Stephani Szabó, annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Ezelőtt circiter 9 esztendővel a fatens urátul kért Suska szalmát, minthogy pengig már akkor másnak ígérte az ura a szalmát, tehát nem adhatt nekíe. Mely alkalmazotssággal gyermek ágyat feküdt szinte a fatens történik, hogy mindjárt más écczaka tizenkét óra előtt éjfélt tájban rajta ment a fatensen a lepedő alá Rehu Suska, és megnyomván annyira megrontotta, hogy másnap is teltig volt a fatens belé. Gyertya égvén a niüh[?] helyen, látta tulajdon szemeivel a fatens, hogy Rehu Suska képiben mentek rajta, még a ruhája is az volt, amelyben szokott rend szerint Rehu járni. Mely alkalmazotssággal szóllott volna a fatens, de teljességgel nem szólhatott.

14. Fatens Catharina Cson, conthoralis Gregorii Meleg, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ezelőtt esztendővel behajtván a fatens ura (mivel csősz volt) a Rehu Suska sertését a búzábul, melyet egynéhány ízben kért Suska Meleg Gergelytől, de nem adván nekíe ki ingyen, a vánkösát elhozta, melyért neheztelvén Suska a fatens urára hallotta valamely gyermekektől a fatens, hogy megfenyegette volna a fatenst formalibus: – no, én nem vitétem soha a te uradnak, de várj reá, mert bizony megemlegetsz. Be is tellyesedett fenyegetőzése, mivel harmadnapra semmiképpen ki nem nyújthatta a lábát, csak összevonódtak az inak, épen nem járhatott a lábain, hanem ha botocskán, vagy pedig valamihez támaszkodván léphetett valamellyet. A fatens ura azonnal megjővén a szőlőből mondja a fatens az urának: – a kegyelmed nyomorultja vagyok bizony én, mert ha el nem hozta volna kegyelmed a fejelét, nem esett volna ez rajtam. Melyre mondotta a fatens ura, hogy rajta megyen Rehu Suskán, de mások ellent tartván benne, nem cselekedte, hanem egykor kimenvén a szőlőbe Rehu Suska, eleiben ment a fatens ura nekíe a temetőnél, s ottan derekasan meghányta Suskát, amint mások, és az ura relatiojából értette, s azon éjszaka mindjárt jobban lett a fatens lába. Az inak kiegyenesedvén, rajta járhatott, és azoltátul fogva is járhat, nem lévén azóta semmi nyavalyája lábainak. Hanem gyakorta ugyan érzi, hogy posognak a lábai, melyek így lévén nem másra, hanem directe Rehu Suskára vagyon minden nehézsége a fatensnek. Actum anno, die, mense et loco quibus supra. Lectum, correctum et peractum per juratum loci praefati notarium.

Deliberatum est.

Ulteriore causae discussionem ad futuram sedem iudicium in diem 19. affuturi mensis Maii et subsequentes praefixam differi.

Qua adveniente causaque reassumpta existente.

Pro magistratu et actore idem procurator, qui in prioribus ac cum iisdem cupit ut in prioribus testes authenticari, ac cum incatta confrontari, demum vero poenam in eandem ferri.

Post peractam testium authenticationem ac cum incatta confrontationem.

Deliberatum est.

Az fiscalis prókátor által producált inquisitióból világosan ki tétzik nevezetesen pedig

1. Az 2., 3., 4. és 5. tanuknak vallásukból, hogy Rehu Suska Bodnár Pált megfenyegette, és azon fenyegetés után megbetegedvén annyira jutott, hogy közelebb vót az halálhoz, mint az élethez, és mindaddig meg nem gyógyulhatott, valameddig megnevezett Rehu Suska maga házához vitt kencsócséje által meg nem gyógyította, melynek kenése után azonnal harmadnapra egészsége megjött.

2. Az 5., 6. és 14. tanuknak vallásából, hogy amidőn Bodnár Annát Darnyi Jakab házastársát megfenyegette volna, azonnal azon écczaka a lába annyira eldagadozott, és kipattagzott, hogy semmiképpen nem járhatott mindaddig, valameddig idősbik Milkavicz György uram tanuságából Darnyi Jakab az incattát meg nem ijesztette égetéssel, mely után csakhamar minden eszköz nélkül meggyógyult.

3. Az 5., 6., 9., 12. és 14. tanukébul, hogy azon tanuknak vallásokban bővebben megírt babonaságok által a felhőket szárazságnak idején elűzte, sőt, amint az 5. és 7. tanuk bizonyították, amidőn a fellegek összegyűlésük alkalmatosságával, a madarak szokások szerint csevegtek volna a kertben, akkor az incatta Isten ellen rugodóznán a madarakat gyúnyolta formalibus: – piha kutyák, híjjában dicséritek az Istent, mert nem ad esőt. De még a több tanuknak vallásukból több, ezekhez hasonló boszorkányságok és babonaságok is kivilágosodtak. Ahhoz akcedál

4., hogy a ő tulajdon házánál olyan bizonyos már a törvényszék előtt az incattának maga jelen létiben megmutogatott eszközök és kenőcsök találtattak, amelyek nem tiszta szereknek, hanem inkább a babonasághoz és boszorkánysághoz köttetve láttatnak lenni, és, noha az említett incatta mindezeket tagadgya, mindazáltal mivel a tanuk a törvényszék előtt fejére való esküvéssel is az előszámlált, és az inquisitióban feltett több vallásokat is megerősítették, a minemű vallástételek, mind országnak törvényei, s mind már bevett szokása szerint az hasonló személyeknek megszenteltiáztatására elégségesek volnának. Arra való nézve, hogy az ilyettén Isten s országunk törvénye ellen lévő cselekedetektől mások is elidegeníttessenek, és a rosszak a jóknak könnyen tehetendő károktól és rontásoktól abhorreáltassanak, magának megérdemlett büntetésének elvételére a szokott helyen az incatta meg fog égettetni, de annak előtt több hasonló complex társainak kivallására megkínóztatni.

Observanda

Minekutánna Rehu Suska incatta az égetésnek helyére az akasztófához kivitettetvén a szokás szerint megkötöztetett, és a kínzó szerszámok nékie megmutogatván zabszalmával megfüstöltetett volna, a sententiájának értelme szerint több kérdések között azt is kérdeztük tüle, vallaná meg, micsoda móddal és mesterséggel ment volna arra, hogy, amint pretendáltatik, sokat megrontott, vagy inkább, amint maga asserálta, sokakat meggyógyított. Melyre élő nyelvél felelte ezeket, hogy ifjú menyecske korában némely asszonyságok által kényszerítettett arra, hogy állana közikben az ő társaságokban, azmint szerencsés lenne a gyógyításokban vagy orvoslásokban. De ez semmiképpen magát arra nem ajánlván, oly nagy nyavalyában és kínokban sok ideig fetrengett, hogy különben semmiképpen nem nyughatott, s magának csendességet nem találhatott, hanem ha a lábait a gerendában felkötözték s a feje alá csüggvén a dunnában takartatott, mely kínokat nem szenvedhetvén öreg Miktaniczné asszonyom másokkal edgyütt hozzája járván, ezek kengették s gyógyították osztán sokára meg. Minekutánna penig felgyógyult volna, az incattának férje odahaza nem lévén, férje képiben éczaka hozzája ment egy ember, és az (salva venia) actust végbenvivén véle, amidőn végezte volna, oly hidegen ment a mag belé, valamint a jég. Errül tudván meg, hogy nem a férje, hanem gonosz lélek érkezett hozzája, s azonnal mellőle minden késedelem nélkül ezen gonosz lélek elment. Így osztán idővel, valakihez ment gyógyítás végett, szerencsés volt a keze és eszköze, de kétségkívül hihető, hogy a rontásra s vesztesre annakutánna még gyorsabb s alkalmasabb volt, amint a tanuk is azt bizonyítják. Mely praemittált declaratioja világosan megmutatja, hogy méltó volt Rehu a tüzre.

77.

1728. március 25., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS PERE KENYERES ZSÓFIA ÉS KENYERES KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1727–1730. p. 138–211.

I.

Anno 1728. et 29.

Ex rationibus per procuratorem Sophiae Kenyeres in allegatus modernum terminum differri, incattam nihilominus erga fidejussionem de tenore articuli 7. 1715. dimitti neutiquam posse.

Anno 1729. die 14. mensis Martii occasione termini pro revisione malefactorum ordinati presidibus jam in prioribus terminis nominatis ordinariis dominis iudicibus praesentibus vero perillustribus ac generosis dominis Joanne Sypos vice notario,

Francisco Bornemisza judlium, Ladislao et Stephano Koós, illustro jurassore, hoc processuali perceptore inclyti comitatus Honthensis necnon Stephano Szabad-Szállási per Hungariam causarum divinoque fori jurato advocato ac in plena senatus sessione continuatur causa in prioribus denotata modo sequenti et quidem.

Idem procurator fiscalis, qui in prioribus reassumendo causam contra utramque ream Sophiam videlicet et Catharinam Kenyeres producit certificatorias sub numero 3. et 4. petitque in prioribus sententiam ferri.

N. 3. et 4. Szolgáltunk kegyelmed ellen instineált fiscalis processusnak további continuatiójára rendeltük vala ezen folyó esztendőnek s februárius havának hetedik napját, mivel penig azon terminusnak bizonyos okokra nézve el kellett múlni, azért újabban további folytatására s végbenvitelére rendeltük ugyanezen folyó s alább írt esztendőnek jövődő martius havának 14. napját cum subsequentibus, melyre kegyelmedet peremptorie városunk közönséges házához citálunk. In reliquo relegáljuk kegyelmedet az elébbeni actákra. Transmittálván ezen certificatoriánkat városunk hites polgára Gombkötő Mihály uram által.

Datum Rimaszombath 25. Februarii, 1729. Kegyelmednek jóakaróji Urházi András és Lossonczi János Rimaszombath városa bírái. Kenyeres Sophinak, néhai Zólyomi Szabó István özvegyének, Kenyeres Katának, Becs Török János hitves társának adassék. Pro magistratu et actore.

De eo utri puncta videantur in processu Susannae Rebar apposita. Anno 1728. die 25. mensis Martii. Nos András Urházi et Joannis Lossonczi oppidi Rimaszombath ordinarii judices etc. fassiones.

1. Fatens Sophia Máthé Joannis Sypos conthoralis, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. Nihil. Ad 8. Hallotta a fatens Nyerges Istvánnétul, amidőn a szeme megromlott volna, hogy mondotta, minden nehézsége Kenyeres Sophia volna, hogy a szemét ő rontotta volna meg, és nem más, mely szerint ad 9. Nyerges Istvánnét tudja tanúnak lenni.

2. Fatens Catharina Ambrus conthoralis Stephani Nyerges, senioris annorum circiter 52 jurata examinata fatetur ad omnia deutri puncta taliter. Ezelőtt circiter 9 esztendővel fájván a fatensnek a szeme, felette megdagadván, nem tudta teljességgel szemeinek fájdalmát mire vélni. Történik egy alkalmatossággal másoknak sok rendbéli kérésére és recommendatiójára, hogy a Rimára menvén a fatens szemeit a folyó vízből megmosta, minekutánna onnét visszatért volna, mondja a fatens zsellére: – komám asszony, hol jár kegyed? Melyre mondja a fatens: – ó, hogy kérded, hol járok, avagy nem tudod é? Kire mondja a fatens zsellére: – bizony, Kenyeres Sophi szalmát vitt az udvarrul. A fatens kérdi: – miért vitt? Amaz mondja: – ő nem tudja. Azonban kiáltja a fatens zsellére Sophinak: – Sophi, Sophi, miért viszi kegyelmed a szalmát? Megfordulván Kenyeres Sophi mondja: – a tyúkom nem akar tojni, annak akarok helyet csinálni, azért viszem. Kire mondja a zsellér: – az én asszonyom nem csinál a tyúkjainak tojó helyet, mégis tojnak. Ezeket így értvén a fatens, mindjárt gyanúskodni kezdett, hogy bizony azért vette a szalmát az udvarról (holott közelébb is találhatott volna) hogy a szemének fájdalmát akarja megújítani. Egnéhányszor

azért feltéven magában a fatens, hogy rajta menne Sophin, és megkérdi, miért rontotta meg a szemét, sőt az urának is mondogatta, de nem engedte az ura elmenni a fatenst, félvén attul, hogy megfoghatja a fatenst. Bírák uraimék által történik szinte, hogy maga Kenyeres Sophi mégyen a fatenshez, a mikoron is a nagy fájdalomnak miatta az asztalra borult, mondja a fatens nekie: – jól jöttél Sophi, ülj le. S amidőn leült volna, mondja a fatens Sophinak: – ugyan jó Sophi, miért etted te meg az én szememet? Holott én tenéked mindenese voltam, valamit kértél tőlem, mindeneket megadtam neked. Csak te reád vagyon minden nehézségem. Melyre felelt Sophi: – nem én. Azon szavait tovább is reiterálván a fatens, mondja Kenyeres Sophi: – csak tudom én azt, hogy az anyámat is megégették, nekem is csak arra kell mennem, el kell nekem vesznem. Ezekkel kimenvén Sophi az házbul, megáldotta a fatenst mondván: – Isten áldja meg kegyedet, Isten gyógyítsa a kegyelmed szemét. Mihelyt kiment a fatens házábul, azonnal jobban kezdett lenni a fatens szeme. Nem különben ezelőtt circiter 12 esztendővel, akkoron, tudniillik amidőn a fatens ura ecclesia bíró volt, kérdi Kenyeres Sophi a fatenstül: – néném asszony, vagyon é kegyelmednek tüze? Kire felelt a fatens: – hogy kirded jó Sophi, hogy ne volna tüzem? Holott már megfőztem 52 font húst a deákok számára. Arra mondja Kenyeres Sophi: – adjon kegyelmed énnékem egy kis tüzet ebben a fedőben? Melyet elvivén a fatens, az ablakján által beadott egy fedő tüzet nékie. Ez lévén estve tájban. Azon éjszaka úgy eldagadott a fatens lába feje, hogy alig tapodott a lábára, mely dagadás ki is fakadott oly formán, mint egy máriás, melyet szüntelen égetett timsóval hintett be a fatens. Annakutánna egy alkalmatossággal kimenvén a fatens valamely gabonának mérettetésére az pajtában, amidőn előtte elment volna Kenyeres Sophinak, kívül lévén az ajtaja előtt a fatens, azonnal leégett a var a lábárul. Nem sok idő múlva jobban lévén a fatens lába a templomban elmenvén találja a fatenst Kenyeres Sophi, s mondja nekie: – jobban é a kegyelmed lába nénémasszony? Melyre mondja a fatens: – de bizony, megették azt. Kire mondja Kenyeres Sophi: – dehogy ették, jó nénémasszony, meggyógyul azonnal. Csakhamar meg is gyógyult.

3. Fatens Juditha Szíjgyártó, conthoralis Joannis Szíjgyártó, annorum circiter 38 jurata examinata fatetur. Ad omnia deutri puncta. Ezelőtt circiter 4 esztendővel lakván a fatens házánál zsellérképpen Kenyeres Sophi, történik egyszer, hogy Varga Jánosné hozzája menvén a fatenshez, mondja a fatensnek: – lelkem szomszéd asszony, ihon vagyon egy táska, jöjjön ki kegyelmed, vegye fel. Kiment ugyan a fatens de nem vette fel, hanem a fatens fia egy vesszővel felvévén, bévitte az házban, s tette az asztalra. Az atyja a gyermeknek, szinte az asztalon dolgozván felfogja azon táskát (mely volt egy tenyérnyi veres karmasin bőrből, fejír zsinóron állván, s fehér selyemmel varrott, már feketedni kezdvén, mellyet is a nyakában viselt Sophi) és kimetszván s felfejtvén egy részét volt benne egy darab gyermek burok, circiter egy fél tyúkmonynyi, ismét 22 darab ezerjó fünek, másként angéticának is híjják, a tetejét, mellyet, amint a fatens másoktul hallott, Szent György napja előtt szokták a gonoszok kiszedni, ismét három darab holt szén. Ezeken kívül más is volt még egy species, de nem reflectálhatja magát, mi volt. Ugyancsak visszatévén a fatens ura azon edgyet mást a táskában, azonnal fordult a szomszédokban Kenyeres Sophi s törvén a kezét mondogta, jaj, bár inkább 50 forintokat veszített volna el, mintsem azon táskáját. Melyet

meghallván mások relatiojából Kenyeres Sophi, hogy a fatenstől volna azon táska, hazamenvén mondja a fatensnek: – adja vissza kegyed a táskámat. Melyre mondja a fatens: – nem adom biz én, most egyszer, mert nincs nálam. Melyre mondja Sophi: – de bizony nálad van, mert a ládádna a fíjában van. Ugyanott is volt azon táska. Azonban másnap a céh táblája járván a fatens ura is elment a céhben, s a midőn hazajött volna, otthon nem lévén a fatens, béhíttá a maga házában Sophi, s ottan egy szelet kenyeret pirított a fatens urának és egy icce bort hozatott, melynek megételére és italára kényszerítette a fatens urát. Aminthogy evett és ivott is azon kenyérből és borból kérvén azon, hogy adatná vissza a feleségével azon ő táskáját? Hazamenvén a felesége, azonnal mindjárt mondja a fatensnek az ura: – add vissza azon táskát! Melyre mondja a fatens: – nem adom bizony én ma, visszaadom holnap. Azonnal a fatens ura ökrendeni kezdvén annyit hányt, hogy majd kihányt egy dézsát. Másnap is kérvén a fatenstől azon táskát Sophi mondotta nékie formalibus: – add ide a táskámat, mert bizony megbánod, mert a leányom szerencsését akarod elvenni és a magad leányának a nyakában akarod kötni, hogy szerencséje lehessen. Melyre mondotta a fatens: – de gonosz Isten nélkül való gonosz lelkű, ha akkor lészen az én leányomnak szerencséje, mikor én adok, sohasem megyen férjhez. Akkor is mondja a fatens: – nem adom, mert nincs nálam. Arra mondja Sophi: – de bizony nálad van, mert a zsebedben vagyon. Ugyan ott is volt a fatensnél az holott mondotta. Azért is kivévén a fatens a zsebéből, oda vetette nékie. Azon időtől fogva olyan kemény kínban vagyon a fatens ura, hogy sem ételt sem italt teljességgel nem emészthet, sőt kevés ideig bármi lévén azonnal valamint béveszi, azon formában adja ki az eledelet, a bort pedig simpliciter azon időtől fogva nem ihatja. Melyek így lévén azoltátul fogva minden gyanúsága a fatensnek, úgy az urának, Sophira vagyon, ki, minthogy egy alkalmatossággal ez előtt circiter két esztendővel, elől találván a fatens Kenyeres Sophit mondja a fatens nékie: – jó Sophi, nekem bizony minden gyanúságom reád van, ha te dolgod gyógyítsd meg az uramat. Elmenvén annak utána a fatens urához Sophi s meg is hinté, de nem hogy könnyebbedett volna, sőt inkább ujjitotta és öregbítette nyavalyáját. Aminthogy azoltátul fogva minden hónapban meg is ujjul nyavalyája, úgy hogy teljességgel semmit sem alhatik, hanem összegörbedvén a dunnában leborulván egy kicsinyt úgy aluszik, amidőn meg ujjul tudniillik nyavalyája. Hasonlóképpen Rehu Suskát is applicálván egy alkalmatossággal a fatens az ura kenésére, mondotta a kenés közben: – bizony, nem messze lakik, aki azt megrontotta, mert a gyomrában vagyon, ha azt kivethetné, azonal jobban lenne. Míglen az ura élt, Kenyeres Sophinak, egykor igen rútul kezdett lenni a lába, úgy hogy teljességgel a lába fején hús nem volt, hanem egészen kirothadott. Elmegyen azért látogatására a fatens Kenyeres Sophi urának, s kérdi, mint vagyon? Melyre mondja: – én, mint Istennek nyomorultja. Arra kérdi a fatens: – ugyan mi lelte kegyedet? Melyre mondja a paticus: – ezt az istentelent megnyakaztam ez előtt harmad nappal a szőlőben s mindjárt rajtam esett. Kire a fatens mondja: – oh, jó Szabó István uram. Amaz mondja: – minden gyanúságom reája van. Arra mondja a fatens: – hiszem a gonosz lelkű nem pogány, hogy az hitvesét is megrontaná. Arra mondja amaz: – ördögnek ördög a fia. Azonközben, eljövén a fatens a paticustul, találja haza menni Sophit s mondja nékie: – oh, jó Sophi asszony, be rosszul van a sógor lába. Kire mondotta Sophi: – Isten tudja, mi lelte, de meggyó-

gyul biz a, mert ő rossz. Arra mondja a fatens: – ó, bizony elszakad a lába. Arra mondja Sophi: – de bizony két hét múlva semmi gondja nem lesz, úgy szokta Isten a rosszakat megverni. Úgy is lett a dolognak kimeneteli, mivel másfél hét múlva szépen bébőrözzvén a lába, a szőlőben is kiment az ura, s két hét múlva semmi gondja nem lett. Nem sok idő múlva azon túl a fatenshez ment Sophi az urával együtt lakni, az holott is valamely dologért megveregette a férje Sophit, s mondotta Sophi: – tudja kegyed, sógor asszony, mint volt a lába, ha én nem tettem volna jól vele, harminc tallért is elkért volna a borbély tüle. Arra mondotta az ura: – hallgass, te kutya, azt is te etted meg.

4. Fatens Elizabetha Varga conthoralis Joannis Réti annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Amidőn Kenyeres Sophi Sziígyártó Jánosnénál lakott, azon alkalmatossággal találtatott egy kis bőr táska, melyben volt egy darab (amint mondják) burok, és egy pár kék virág, melyet, amidőn kérdeztek volna Sophitól, mire való volna, felelt a bőr vagy inkább hártýácska iránt, hogy az leánya burokja volna. Az virág iránt pedig mondotta, hogy az nem egyébbe való volna, hanem amely ember elméjében megháborodnék, megfőzvé, abban kell a fejét mosni, és igen hasznos fogva lenni, melyet is mondott, hogy inkább bánná egy német forintnál, hogy elveszett. Azontúl hallotta a fatens Sziígyártó Jánosnétól, amidőn mondotta, hogy az ura azon időtül fogva volna rosszul. Egy alkalmatossággal a fatens özvegy korában igen rosszul lévén csak száradott, tehát a fatens anyja fürdőt készített a fatensnek, melyben hogy beléült igen zavarodott a fürdő, igen sívalkodván a fatens mondja, hogy igen húznák a lyukon a lábát. Arra mondják az ott lévők: – néznéd meg, ki volna kívül? Amidőn aztán kimentek, senki egyéb nem volt Kenyeres Sophinál. Kérdették Sophitól, miért jött volna, és hogy menne el, mivel emberen vagyon a nehézség? Arra mondotta Sophi, azért jött, mivel hallotta a kiáltást, gondolta, hogy talán valaki veri a fatenst. Sophi azonban elmenvén a pitvarbul, azonnal jobban lett a fatens, és annakutánna hamar is meggyógyult.

5. Fatens Elizabetha Urbán conthoralis Nicolai Iván[?] annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Láta a fatens azon táskát, melyről a feljebb specificált két tanúk szólottanak, melyet felfejtvén találtatott a táskában egy darab hártýa forma, aki is öszve volt hajtogatva, melyet el is téptek egymástól azok, akik jelen voltak. Ezenkívül volt azon táskában valamely kék virágoknak teteje, mely pure praecise teteje volt. Mind azokat maga a fatens kérdezte, mire valók volnának. Melyre felelt Sophi, az hártýácska a leánya burokja, a kék virág pedig megijedett embernek használna. Ezen kívül egy alkalmatossággal a többi között terhes lévén a fatens, hozzája ment Kenyeres Sophi, akinek is panaszkodott a fatens, hogy majd leesendő félben volna, és hogy pénzecskéje nem volna, akkor is pedig igen szükséges lenne a költség. Arra mondja Kenyeres Sophi: – de bizony vagyon, mert ennyi vagyon a kegyed ágyában, mi haszna sohajtasz? Úgy is volt a dolog, mely miatt úgy megrémült a fatens, hogy annakutánna teljességgel véle barátságot tartani nem merészlett, mivel úgy megmondotta, hogy így pénzben sem hibázott, ő azt pedig soha nem látta, még az ura sem tudta, hogy pénzecskéje légyen azon helyen. Néha tejnek vételéért elment a fatens Sophihoz, amikor is olyan bűdös volt mindenkor a Sophi háza, hogy alig szenvedhette az ember, úgy a teje is olyan bűdös volt. A kemencéjében ismét mindenkor találtattak gyökerek,

melyeket kérdezett a fatens, mire valók volnának? S mondotta Sophi, a tehénnek valók volnának. Sophi ismét mondotta egyszer, hogy az öccsét, Katát elvitték kis korában s oda hordozták, és hogy az ágyra hajnalban levetették volna nagy lustos vizesen.

6. Fatens Catharina Urbánka Michaelis Turóczi, annorum circiter 18 jurata examinata fatetur. Ezelőtt circiter 7 esztendővel a Rimára menvén Kenyeres Sophi kérte a fatenst azon, hogy az ő sebes kezeit a Rima vizében mosná meg? Mely mosás után vizes kezével jobb felől való vak szemét megtapogatván harmadnapra annyira jutott, hogy nagy kelevény támadván rajta sok ideig borbély kézen forgott, sőt amidőn ezen nyavalyában feküdt a fatens, hozzája ment Sophi s megtapogatván az homlokát mihelyt kikísírtetett sokszor írt Kenyeres Sophi, oly igen rosszul volt, azt gondolták, hogy mindjárt kiterítenék a fatenst. Ezen látogatását háromszor reiterálta Kenyeres Sophi, s mindenkoron megtapogatván, hasonlóképpen, amint declaráltatott, mind az három ízben az hideg kifogván, halálos nyavalyában esett. Látta amellet azon idő tájban a fatens, hogy Kenyeres Sophinak a pitvarában igen keményen égett a tűz, mégis Fodorékkal földön tüzet vitt a maga házához. Ezelőtt ismét egynéhány esztendővel Kenyeres Sophinak és Katának fájván mind a kettőknek a kezek, hallotta a fatens, amidőn egyik a másíknak szemére hányt: – te rontottad meg a kezemet. A más is hasonlóképpen mondotta: – de bizony, te rontottad meg az enyémet. Ugyan-azon idő tájban, lévén a fatens szüleinél qvartély, egy német, akinek is jelen létiben ment hozzájuk Kenyeres Sophi, minekutánna penig elment Sophi, mondja a német: – micsoda asszony volt itt gazda asszony? Kire mondja a fatens anyja: – nem tudom, elég asszony jár ide. A fatens mondja: – bizony Kenyeres Sophi volt itt anyám asszony. Melyre mondja a német: – gazda asszony, nem tiszta asszony az. Kire felelt az asszony. – ej, Antók uram, de mit beszél kegyelmed? Arra mondotta a német: – bár engem vigyenek annak helyére, ha az tiszta asszony, bizony sült boszorkány. Arra mondotta a fatens anyja: – dehogy, jó Antók uram, nem hiszem bizony én. Kire felelt a német: – bár, jőj ki gazda asszony szombaton a piacra velem, megmondom, valakit meglátok, aki boszorkány lészen. Tovább is kérdi a fatens anyja: – ugyan, jó Antók uram, miképpen tudhatja meg azt kegyelmed? Arra mondja a német: – úgy tudom, hogy aki olyan, ha a szemében nézek, a lába felfelé a feje penig alá felé tettzik a szemében. Ugyan-akkor tájban megyen egy vasárnapi alkalmatossággal Kenyeres Sophi a templomban, amikor is találván az udvarban Prögyei István uram szolgáját, mondotta nékie, menjen bé az házában, és keverje meg a paréját, amely a fazékban a tűznél fő. Bémen-vén azért az házban a szolgáló, látott a kemencében egy tálat, melyben voltak egynéhány rendbeli füvek, szárazstani akarván azon füvet, amelyből kivett a szolgáló egy keveset, s adván kicsinyenként a tehénnek, hogy nem volt egy pénz ára szín tej az fejt tejben, hanem csak vaj lett belőle, mivel darabonként is találtatott az vaj. Minekutánna penig egy hét múlva elfogyott volna az fű, vérrel fejtek a tehéntül, látván hogy rosszul lészen a tehén (salvo cum honore) a ganéjját megvették, és az füstre felkötötték, s hogy aztán jobban lett a tehén. De ugyan csak nem vehették azontúl semmi hasznát a tehénnek. Emlékezik ezeken kívül arra is a fatens, hogy vévén egy alkalmatossággal a fatens mostohaanyja Kenyeres Sophitul tejet, találtatott azon tejben három gerezd foghagyma.

7. Fatens Catharina Réti, conthoralis Joannis Varga, annorum circiter 28 jurata examinata fatetur. Amely táskát a praemittált fatensék declaratorie beszéltek a benne valókkal együtt majd látta meg legelsőbben is a fatens, de fel nem vette, hanem Sziggyártó János uram fia, melynek a benne valóját is hasonlóképpen amint deklarál-tatott szemével látván approbálja s confirmálja, hozzáadván azt, hogy ment egyene-sen a fatenshez, kérdezvén tőle: – kegyelmed hallja, hogy a fatens találta volna meg azon táskát. Melyre mondotta a fatens haraggal, hogy ő nem bántotta, és hogy nála nem volna, hanem az holott volna, kérné onnét. Melyre mindjárt kezdte magát átkozni mondván, ő nem tud semmit teljességgel, és, hogy bár a fatens találta volna meg, tudja, hogy tárgyl nem terétett volna ki, mivel ha az ura megtudja, megöli őtet, mert a leánya buroka vagy benne. Másnap is rajta menvén a fatensen Kenyeres Sophi, törvén a kezét, kérte a fatenst, hogy kérné el Sziggyártónétul azon táskát? Mivel már az ura is tudja, arra mondja a fatens, ő bizony nem kéri, hanem ha kell nékie kérje el. Akkoron elmenvén a fatenstül Sophi, idővel történik egynéhány éjsza-kai megnyomattatása a fatensnek, nem tudván a fatens kitől s honnét légyen? Törté-nik egyszer, hogy kilenc óra után, amikor lefeküdt a fatens de még el nem aludt, az ablakra jó Kenyeres Sophi s megszólítja a fatenst formalibus: – Kata asszony. Melyre akarván a fatens szállani, de nem lehetett, mivel úgy elnyomatott a szíve, nagy zúgással rajta jöven, hogy teljességgel egy szót sem szólhatott. Tapasztalván a fatens elnyomattatását, fohászkodott az istennek, hogy el ne hagyná, azonban recurrál a fatensnek, hallván másoktól, hogy olykor ha a kezeit felemelheti, az elnyomattatott, és valamit megfoghat, azonnal tágitánának rajta. A szerint cselekedett a fatens, végig húzván a kezét a mellén, de nem találhatott semmit. Ütvén azonban az óra tizet, érezte a fatens, hogy mintha valamely zsinórt vontanak volna az hátán végig, s azonnal jobban lett a fatens. Mindjárt kezd az Istenhez fohászkodni és nagy szóval kiáltani: – uram Jézus, ne hagyj el! Melyet meghallván a kamarában felülvén a bátyja felesége kérdi: – mi lelt Kata? Arra mondja fatens: – úgy megkínza asszonyom Kenyeres Sophi, hogy alig vagyok. Itt benn vagy, tudom, nyilván hogy itt benn vagy, nyilván való boszorkány kurva, holnap jöjj, sőt adok. Annakutánna pedig a kamarában lévő asz-szonyra Réti Jánosnéra fordult, aki is egy kevés idő múlva megszólította a fatenst, kérdvén: – alszol é Kata ? Kire feleli a fatens: – nem aluszom. Arra mondja Rétiné: – no, engem is megkínzott a nyilván való kurva, mégis itt benn van. Hasonlóképpen a kisdetek is (mivel mind a két asszonynak kicsinye volt) mind a ketten felsivalkod-tanak azon idő alatt. Másnap pedig mindjárt ment a fatenshez Kenyeres Sophi tüzet kérni, akinek is panaszolván a fatens éjszakai megnyomattatását, azon panaszolko-dására mondja Sophi: – jaj, édes Kata asszony, már én kétségben estem volna, ha olyan dolog történik rajtam. Vajon ki volt, jó sógor asszony? Arra mondja a fatens: – ki volt? Avagy nem tudja kegyed ki volt? A kinek mondtam, hogy sőt kérjen tőlem, és adom, aki nevemen szólított, hogy Kata asszony. De amint látom nem sőt kérni jött, hanem mást, bár az Isten szeme láttára égettesse meg a tűzzel aki volt, ha e világon nem is, az örökké való tűzzel. Ugyancsak törvén kezeit reiterálta azon szavait, hogy ő kétségbeesnék az olyatén állapotban, és azon szókkal elmenvén a fatenstül, tovább is meg nem szűnt a fatensnek ottan való nyomattatásátul, mind addig valameddig a fatens ura haza nem jött. Elöl találván azonban egy alkalmato-

sággal a fatens Recskit, kérdi a fatens: – hová megyen kegyelmed? Kire felel Recski: – bizony, ím Kenyeres Sophihoz megyek én, mert elvette a Kata ángyom tejét. Azt mondotta ángyom, hogy ő vette el a tejét, hanem mondja kegyelmed, jöjjön mindjárt. Én majd pirítok addig kenyeret, a küszöb alá fogom tenni, hadd jöjjön által rajta. Az után vedd fel te, ángyó, s fűjjon rá a néném, és én meg fogom enni. Melyet megcselekedvén Sophi és Kata, nem tudhatta a fatens, hogy miképpen lett kimeneteli a dolognak. Hanem hallotta, hogy villongás volt Sophi és Kata között a megevés iránt, Kata akarván egyedül megenni a kenyeret, Sophi pedig mondotta, hogy felét Sophi egye meg, felét Kata. Amaz pedig nem akarta teljességgel engedni, mondván és asseverálván: – nem kell neked enni, mivel te vitted el az én tejemet. Ezeken kívül még leány volt a fatens, akkor a midőn magátul Kenyeres Sophitul hallotta a fatens, hogy még kicsiny volt Kenyeres Kata, circiter két esztendő, midőn jární kezdett, vagy talán még nem is járt, akkor a mikoron sem egyik, sem másik a szülei közül, ide haza nem lettek volna, Sophi mellől nappal Katát elvitték, és soha nem tudhatta, hogy hova vitték. Hanem aztán harmadnapra haza hozván, ugyanazon helyre az honnét elvitték, úgymint a lócára tették.

8. Fatens Elizabetha Bálint conthoralis Stephani Urbánka annorum circiter 33 jurata examinata fatetur. Urbánka Kata leány korában menvén a Rimára a fatens parancsolatjából beszéllette a leány, hogy ott lévén Kenyeres Sophi kényszerítette azon, hogy a fájós kezét mosná meg a Rima vizében, mely mosás alkalmatosságával amint a leány declarálta, mind szüntelen járt Sópfi szája, de nem tudhatta, mit szözlott vagy beszéllett légyen. Melyet meg is cselekedvén a leányka, azonnal másnap olyan rosszul lett a feje, hogy kénytelenítették gyógyítása végett borbélykézre adni, minekutánna pedig a leány azon nyavalyában fetrengett, azon idő alatt három ízben is elmenvén Kenyeres Sophi a leányka látogatására (de le sem ült, meg sem állott az házban, hanem csak szölván valamely szócskát, meg is tapogatta a leányt) megtapogatta a leánykát, s azon tapogatása után az egyik szeme a leánykának úgy eldagadt, hogy volt oly nagyságú, mint egy alma, vélték is, talán soha jó nem lészén a szeme a leánykának. Azon látogatása alkalmatosságával is mindenkoron az hideg kifogta a fatens leányát, mihelyt elment a leánykátul, és igen törte az hideg, melyeket így látván a fatens, az urával együtt igen igen gyanúskodtak, és ez mai napig is gyanuskodnak Sophira, mivel nem volt volna szükséges, ép lévén az egyik keze mellyel megmoshatta volna, a leánykának, parancsolni mosása iránt, és hogy látogatásakor is megtapogatván mindenkoron kifogta az hideg a leánykát. Azon időben pedig amidőn a Darnyi Jakab tehenét hasznábul tartotta volna Kenyeres Sophi, ment Répás Pál uramhoz Sophi (mivel ott lakott Darnyi Jakab) kérdi azonban Répás Pálné asszonyom: – mit hozott kegyelmed nekem? Arra mondja Sophi: – én semmit sem hoztam. Mondja Répásné asszonyom nékie: – hát, mi van a kegyelmed hónalja alatt? Ugyanazon kérdés alatt el is ejtette az ingválla alól a karikát. Arra felel Sophi, hogy semmi. Kire Répás Pálné asszonyom mondja: – miért hordozza azon karikát ottan kegyelmed? Nem szükséges azt magával hordozni az embernek. Arra egyet mást szöllott Sophi, mely alkalmatossággal öszve is háborodtak egymással az asszonyok, minekutánna a fatenshez elment Kenyeres Sophi, mondván a fatensnek, hogy mind azoknak, valamelyeket Répás Pálné asszonyom beszélhetett volna ő nékie, a fatens volna az oka,

és hogy ő reá háramlanék. Arra mondja a fatens: – én bizony nem bánom, menjen kegyelmed akárhová, keresse kegyelmed, de én azt mondom, hogy mind boszorkány bizony az, valaki meg tudja csinálni, hogy az asszony részeges legyen. Fodornénak minden nehézsége kegyelmedre vagyon, mivel mióta kegyelmed a szájából itatta, azóta vagyon rosszul ő, bizony kegyelmedet okozza, s eleget is átkozza kegyelmedet, mely szavait a fatensnek soha Kenyeres Sophi mind az mai napig is nem kereste reá. Egy időben ismét Fodor Istvánné asszonyom beszéllette a fatensnek, hogy nyári napokban kirakván az ágyát az udvarra, amidőn bé akarta vinni az ágyát, látja, hogy egy varangyos béka ülne a dunnájának a közepén, fele száraz, fele pedig nyers lévén, melyet nem is merészlett Fodor Istvánné bevinni, hanem parancsolja a legényének, hogy rázná le azon békát róla és vinné bé az házba. Melyet meg is cselekedvén a legény, azonnal kifogta az hideg, és igen rosszul lett. Annakutánna recurrálván Fodor Istvánné asszonyom a nézőhöz é vagy pedig az orvoshoz, nem tudhatja distincte a fatens. Akiene is declarálták azon dolgot, és hogy rosszul volna a legény, arra monddotta az orvos, vagy a néző formalibus: – jó, hogy eljöttetek, mert úgy rontották meg, hogy az hideg kilelvén harmadnapra meghaljon. Adván aztán az orvos orvosságot, azontúl csak hamar meggyógyult a legény. A malomból jővén ismét egyszer a fatens elől találja Kenyeres Sophit kérdvén: – hol jár kegyelmed, Sophi asszonyság? Arra mondja Sophi: – az öcsémnél voltam a gonosz lelkűnél, mert elvitte a tejemet. Mondottam nékie, hogy pirítsunk kenyeret, én fejek egy darabra, ő is fejjen egy darabra, s együk meg mindketten, de ő meg reám lázasztotta az [–]át, s jól megmocsokolt. Lévén ismét egy alkalmatossággal a fatens ura Kenyeres Sophi uránál, aki is bort hozatván nékie, annyira ment az idő, hogy szinte este lett, mikoron aztán jó kedveli lett minyájuknak, a fatens ura küldött két ízben is a fatensért, hogy menne hozzájuk egy kevéssé, de a fatens nem akart teljességgel elmenni, hanem utoljára Kenyeres Sophi maga ment a fatensért, aki is sok kérésére elment hozzájuk. Ottan lévén egy kevéssé, Kenyeres Sophi csak sütötte a tojást, az ott lévő embereknek, s vajazván és borsolván mindnyájuknak adott. Minthogy látja a fatens, hogy kimíletlenül bánik a tojással, kívánta observálni, honnét szedi Sophi a tojást, s látja azonban, hogy az almáriom tetejéről szedi. Az almáriomon pedig semmi sem volt, sem pártázatja nem volt, hogy megállhatott volna rajta, sem pedig edény ottan nem volt, amelyből szedhetett volna. Azért is a fatens egy cseppet sem evett azon tojásokbul. Úgy hasonlóképpen sem maga Sophi, sem az ura semmit sem ettek azon tojásokbul, hanem csak a fatens ura más emberrel együtt ették. Lévén azelőtt egynéhány esztendőkkal a fatensnél egy kvartélyos, s azon idő közben elment a fatenshez valamely főkött kiiratni Kenyeres Sophi, minekutánna pedig elment volna Sophi a fatenstül, kérdi a német: – micsoda asszony az gazda asszony, aki itt volt? A fatens mondja: – melyik, elég asszony jár ide énhozzám? Arra mondja német: – az a veres mentés, aki mellett ült. Kire a fatens: – a szomszédban való. Arra mondja a német: – Isten ötet úgy segélje, tiszta sült boszorkány. A fatens mondja: – dehogy, jó Antók uram! Kire másodsor is esküvését reiterálja a német, hogy tiszta sült boszorkány. Ismét kérdi a fatens: – ugyan, hogy tudja, jó Antók uram kegyelmed, hogy boszorkány? Arra mondja a német: – jere ki, gazda asszonyom szombaton a piacra velem, mind megmutogatom, aki boszorkány léssen. Nevetkezvén aztán a fatens az urával, hogy tudhatja meg?

Arra mondotta a német, hogy az olyannak a szemében lábbal felfelé tetszik az ember. Léván azonban a fatens egyszer a Rimán, az holott is több szolgálok között jelen volt Prögyei István uram szolgája, ki is beszéllette, hogy egy vasárnapon menvén Kenyeres Sophi a templomban, kérte őtet, hogy a paréját, melyet a tűznél főzött, forgassa meg, hogy meg ne бүдösödne. Melyet meg is cselekedvén, látott a leány a kemencében három vagy négy tál füvet és gyökeret, mindenikben külön külön fű és gyökér lévén, melyekből a leány mindenikből vett egy-egy kicsinyt, s apródonként adta a tehénnek. Amíg abban tartott, oly haszna volt a tehénnek, hogy mint egy-egy borsó olyan vajak voltak a felin a tejnek. Minekutánna pedig elfogyott volna a leánynál azon fű és gyökér, azonnal elveszett mindennémű haszna a tehénnek, csak olyan tejet fejhetett a leány, mint a víz. Nemkülönb Répás János uram szolgálójánál lévén a fatens szemben mondotta a leány, hogy rosszul volt egy alkalmatossággal a tehénnek mihelyt feléje ment a tehénnek, azonnal (*salva venia dicit*) ganéjjolni és huddozni kezdett, recurrál azonban a leánynak, hogy hallotta volna másoktól, amidőn oly formán volna a tehénnek a dolga, venné meg a ganéjját és hugyát egy cserépben és csapja a fejéhez a tenénnek, és oda menne az, aki megrontotta. A szerint cselekedvén a leány, mihelyt reggel fejésnek idején a fejéhez csapta a tehénnek, azonnal nem ért egy fél tyúkmony sütnyit, hanem odament Kenyeres Sophi csibét keresni az udvarra, be lévén a feje kötve, s kérdezte a leány, hogy lelte volna, arra mondotta, hogy úgy fájna a feje majd ketté esnék. Ismét menvén a fatens valahová nyári napokban, látta a fatens, hogy a Sophi konyháján tűz égett igen, mégis Fodoréktul vitt egy földő eleven tüzet. De mi végre vitte? Nem tudja a fatens.

9. Fatens Anna Farkas conthoralis Joannis Szent Iványi, annorum circiter 26 jurata examinata fatetur. Amidőn a fatensnél lakott Kenyeres Sophi az urával összeszólalkoztak egymással, melyet nem szenyvedhetvén a Sophi ura, kapott egy botot, és megütötte Sophit. Melyre mondja Sophi: – vársz, eb ágyából születte disznó lelkű, meg-ríkattalak már egyszer, de meg-ríkattalak másszor is, úgy megemlegetsz. Másnap pedig a Sophi ura a szállóban menvén valamely fát vágott mezítláb, melynek a forgácsa esvén a lábára, sem sebet, sem pedig más oly ütést nem csinált rajta, amelyből valamely gonoszt vélhetett volna. Hanem ugyan csak azonnal úgy is dagadott a lába, hogy mint egy mozsár olyan lett, mely miatt két nap s két éjszaka olyan kínban volt, hogy úgy kellett nékie ordítani, mint az oktan állatnak. Béüzent azontúl a patiens valakitül, hogy küldene ki a felesége valamely szekeret érette, melyet hallván a felesége csak nevette. Ugyan csak kimenvén, valamelyik falun fogadott Kenyeres Sophi egy taligát, amelyen hazahozták. Idehaza is, amidőn mások elmentek volna nézésére az urának, Sophi csak nevette, teljességgel nem látott hozzája mindaddig, valameddig mérgét ki nem fújta, mely miatt annyira is jutott az ura, hogy a csontok is kilátszottak a seb közül. Megtérvén annakutánna haragjából sok kínjai után az urának, Sophi gyógyítani kezdte az ura lábát, és egy hét alatt be is gyógyult szépen, mely gyógyító szerek felől mondotta Sophi, hogy az atyja írta volna le nekie, amivel gyógyította, aminthogy azok szerint is előtte tartván Sophi azon praescriptitót a papiroson, amint az praescriptio tartotta, el is készítette s azokkal gyógyította is. Idővel aztán, amikor azon nyavalyájából felgyógyult volna a Sophi ura, kényszeríti a fatenst azon, hogy vegyen ő szinte annyi fát és gyertyát, mennyit ők vesznek. Melyre mondja a fatens:

– én nem vészek, mivel ha én más embert tartanék az házban, eltartana engemet fával és gyertyával, úgy is semmit sem ad kegyelmetek énnékem, azokért bocsátottam én kegyelmedet az házban. Melyet hallván Sophi kívánta az ura beszédét secundálni, a fatens pedig, inhoreálván előbbi beszédeit, ment a fatens Som Miklós uramékhoz dolgozni, s azután érezvén nyavalyáját este kilenc óra tájban hazament, és levetkezvén megszomjúhozott a fatens a nagy hőségben s ment az asztalhoz a korsóhoz. Odavaló meneteliben pedig mindenütt mellette mentenek a fatensnek az asztalhoz, hallotta is a suttogást, mindazáltal semmit sem látott a fatens. Amidőn felemelte volna a korsót az asztalon, azonnal kapták a vállát a fatensnek és a fűzőjét (mely is volt a tűz előtt való lócán) s csapták a tűz helyre úgy, hogy a fűzője a tűzben is égett. Melyet észben vévén a fatens, úgy megijedett, hogy mindjárt kiesett a korsó a kezéből. Menvén hirtelen a fatens a tűzhöz, kikapta a tűzből a vállát és a fűzőjét, de nem lett semmi kár azokban, melyek miatt igen megijedvén a fatens, nagy jajgatással kiment az házbul a fatens a kamarában, de ott is miglen kiért az házbul, mellette mindenütt suttogva mentek. Lefekvén a fatens azon egész éjszaka felettébb törte az hideg. Másnap felkelvén, minthogy igen színtelen volt a fatens kérdi Sophi: – mi lelt Panna? Miért vagy olyan színtelen? Arra mondja a fatens: – miért kérdi kegyelmed, hiszen jól tudja kegyelmed, mi lelt. Talán nem holt meg kegyelmed, hallotta kegyelmed, hogy voltam mint voltam az éjszaka? Arra mondja Sophi: – nem tudom, biz én mi lelt? A fatens ismét mondja: – de ugyanúgy tudja kegyelmed, mint én, hogy mi lelt. Mely szavaira declarálta aztán a fatens éjszakai casusát, melyeket hallván Sophi mindjárt mondja az urának: – hallja kegyelmed, ha már ezeket megtudják, mi lesz belőle? S azonnal szedték vették magukat, egyet másokat összekötvén, elmentek a fatenstől máshová lakni. Authenticatus existens hoc addidit. Mivel haragudott Sophi reája, azért gyanúskodott reája.

10. Fatens Sophia Mészáros conthoralis Jacobi Tóth, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Az öreg asszonytól hallotta a fatens, amidőn beszéllette, hogy látta volna éjszakának idején Kenyeres Sophit, hogy más ember tehenét az utcán megfejte.

11. Fatens Catharina Bodzási conthoralis Stephani Szabó, annorum circiter 30 jurata examinata fatetur. Ezelőtt circiter 9 esztendővel gyermek ágyat feküdvén a fatens, gyakran járt a fatenshez Kenyeres Sophi. Egyszer a többi között megnézvén a gyermeket, megpöki, mondván: – piha, csúnya kutya, lám ugyan szemlátomást hízik ez a gyermek. Azonnal elvész a fatens teje annyira, hogy teljességgel nem adhatván tejet nékie, majd éhel kellett nékie meghalni. Egy hét múlva megyen a fatenshez Kenyeres Sophi s akkor is megnézvén a gyermeket, mondja a fatensnek: – Kata asszony, mi lelte ezt a gyermeket? Ugyan elveszett ez a gyermek. Kire a fatens: – biz elveszett ugyan, mert nem tudok enni adni. Azon alkalmatossággal mindjárt a fatens lepedőjére Sophi fejt a melléből, mondván: – ne mondja kegyelmed, hogy elveszem a kegyelmed tejét. De ugyan csak meg nem jött a teje. Hanem a fatens ura megérkezvén csak hamar, megtudván, hogy mind megnyomták a feleségét s mind pedig a teje elveszett volna, elment Kenyeres Sophihoz, s mondotta nékie: – sógor asszony, a feleségem teje elveszett, a gyermek elromlik, nekünk bizony minden gyanuságunk kegyelmedre vagyon, mert amint a feleségem mondja, senki ottan egyéb nem járt kegyelmeden kívül. Azért valamit cselekedjete, hogy a feleségem teje megjöjjön,

mert ha nem, én bizony törvényesen sem engedem. Azonnal mindjárt Sophi kapván magát, ment azon reggel a fatenshez, vivén magával egy szelet kenyeret, s ott ugyan a fatensnél megpirítván, reá fejt. Felét a fatensnek adta, felét pedig maga ette. Mihelyt pedig a fatens azon kenyeret megette, azonnal érzette, hogy a mellében teje ereszkedett, a minthogy azon órátul fogva volt elegendő teje a fatensnek. Ezeken kívül még leányi állapottal lévén a fatens, hallotta Kenyeres Sophitul, amidőn beszélte, hogy az öccsit Katát mellőle elvitték volna, aminthogy a szomszédokban is elszaladott, mondván, hogy az öccsét vitték el, amidőn aztán mindenütt keresték volna, megtalálták az ágy alatt vizesen. Actum anno, die, mense et loco quibus supra.

Lectum et extradatum per juratum loci praefati notarium

Inquisito Catharinae Kenyeres sequentis est tenoris.

Anno 1728. die 25. mensis Martii. Nos Andreas Urházi et Joannes Losonczy privilegiati oppidi Rima Szombath ordinarii judices etc. Videatur De utri puncta in premissa inquisitione Susannae Rehu supra descripti processus fassiones autem sequerentur taliter.

1. Fatens Sophia János Deák, conthoralis Stephani Szarvas, annorum 31 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3. Nihil. Ad 4. et 5. Ezelőtt circiter 6 esztendőekkel a fatens a piacra kivívén két polturán tejet, egyiket eladta, a másikkal árusa nem találattván, Kenyeres Kata haza menetelében utána menvén és kérvén tőle egy krajcáron. Amidőn azon áron nem adta volna, mindjárt egy kevésbé odább menvén megütközött magában, tudván, micsoda vége volt az anyjának is, és gondolkozott, hogy talán a marhájának fog megártani, mely úgy is történt, mert mindjárt estvére azon tehene, melynek a tejét kérte (aki ez előtt egészséges és fiatal volt, s nem hogy szénát vagy szalmát, sőt még a szemetet is minden válogatás nélkül megette) úgy megromlott, hogy semmit sem evett, sőt nagy bőgésével az ott körül lévő embereknek alkalmatlankodott, melyet a fatensnek ura látván, ment Zalusánban az ott lakott orvoshoz, ki előtt meg nem jelentvén, hogy valakire gyanúsága volna megvesztése iránt. Az orvos gondolván csak természet szerint veszett meg, orvosságot is ahhoz valót adott hozzája, mely orvosság semmit sem használván, amidőn a fatens kérdezte a férjét, ha megmondotta é az orvos előtt, micsoda gyanúságok légyen azon téhénnek nyavalyája iránt. Amidőn felelt, hogy nem, ujobban kérte, hogy menjen ki hozzája, kihez kimenvén s gyanúságát megbeszélvén és az iránt újabb orvosságot kérvén felelt az orvos, adván orvosságot is: – hasztalan annak az orvosság, mert azt úgy ették meg, hogy se ne egyék, se ne igyék, se nem ganéjolvák, soha sem fejed annak a csecsit. Ha előbb mondottad volna, eddig fejhetnéd, mely utóbb hozott orvosságot a nyakára kötötték ugyan a descriptio szerint, de semmit sem használván, megromlása után a téhén tizenegyed nap is semmit sem éván, elveszett. Ad 8. Az férjétül hallotta a fatens, hogy Kenyeres Katának az anyja az égetés helyére való kivitelkor ugyan a fatens férjétül üzente volna, hogy mondaná meg nékie: – még ő kitérhet ebből az állapotbul, azért hogy erre az állapotra ne jusson, melyre én, az Istenért kérem, mondja meg kegyelmed nékie. Ezen kívül Nyerges Istvánné asszonyom szájából hallotta a fatens, amidőn egymás között emlegették, hogy Kenyeres János leányit megfogták, formalibus, azt mondotta volna: – csak engem híjjanak, én mondok reája, mert engemet

háromszor is megrontott, melyért meg is boszorkányoztam, de reá nem keresett, mely utóbbi fassiojiban ad 9. maga férjét és Nyerges Istvánné asszonyomat tudja jó tanunak lenni.

2. Testis Stephanus Szarvas, annorum circiter 40 juratus examinatus fatetur. Ad 1. 2. et 3. Nihil. Ad 4. et 5. Az tejnek nem adását a feleségétül ugymint az elsőbb fatenstül hallotta csak. A fatens maga jelen nem lévén, hanem a melyeket a fatens felesége az orvoshoz való járásául beszéllett, azokban maga a fatens lévén foglalatoss, az feleségének szavait in onmibus punctis approbállya és confirmálja, s ratificálja. Ad 8. A midőn még in anno 1713 az firesztésről hozták volna Kenyeres János uram feleségét, jelen lévén az anyjokkal mind a két leánya, ugymint Kata és Sophia, egyik jobb kéz felől, másik pedig bal kéz felől fogván az anyjukat. Amidőn pedig a Jánosi kapu felé közelítettek volna, akarván a fogságra hozni, hallotta a fatens tulajdon füleivel (mivel néki committáltatott és Répás István uramnak fogságra való hozattatása mint hites tizedeseknek) Kenyeres Katátul, hogy mondotta volna formalibus: – lám megmondám régen édes anyám asszonyomnak, hogy ne bánjon oly hirtelen a dologgal, mert olyanok tehet kegyelmed kárt, hogy észreveszik, és el sem szenvedik, és még bennünket is megégetted[!] kegyelmed. Melyre mondott a fatens Répás István uramnak: – hallod e sógor, mit beszélnek? Arra felelt Répás István: – hallom a kutyáknak beszédét. Ezeken kívül, amidőn szintén az égetésnek helyére kivitték volna Kenyeres Jánosnét az szekéren együtt ülven a fatens az asszonnyal mondotta nékie Kenyeres Jánosné: – édes sógor uram s édes komám uram, kérem kegyelmedet, mondja meg a leányomnak, Katának, kegyelmed, könyörögjön az Istennek, még ő abból kitérhet, mert ha nem, ő is erre a kínra jut, amelyre én jutottam. Authenticata confirmat.

3. Fatens Juditha Szíjgyártó conthoralis Joannis Szíjgyártó, annorum 38 jurata examinata fatetur. Semmi egyebet nem tud a fatens mondani, hanem ennekelőtte amidőn a gyermekének a lába fájt vala, azon alkalmatossággal, amidőn gyógyították mondotta, az Kata fia: – mihelyt az anyám megjő, mindjárt megújul az sebem.

4. Fatens Stephanus Répás nobilis persona, annorum circiter 60 fatetur. Amidőn ezelőtt circiter 15 esztendővel egynéhányat a becsületes város afféle személyek közül megégettetett volna, azon alkalmatossággal bírák uramék a firesztés után a fatenst adhibeálták a város házához való kísértésre, mely alkalmatossággal hallotta a fatens Kenyeres Katától, amidőn mondotta: – lám, megmondám édes anyám asszony, hogy így jársz! Mely szavait már azelőtt akkor is amikorön fűrésztelni parancsoltatott Kenyeresné, praemittált Kenyeres Kata. Annakutánna, idővel, amidőn azok megfogattatták, fogságban tartatták volna, minthogy a fatensnek committáltatott azoknak gondviselések, interessatusok lévén a kapitányok, készül a fatens Kecskemétre, a vásárra, s amidőn el akart menni, másnak akarván a gondviselést committálni, elmegy a fatens azon személyekhez, s ott lévén László István, a lakat kulcsát kezében adja László Istvánnak mondván: – már én ezen kulcsot kegyelmed kezében adom, viselje gondját kegyelmed, mert én vagy látom többé ő kegyelmeket vagy sem! Azonban megyen a fatens a megfogattattakhoz, hogy majd elbúcsúzik tőlük, amidőn szinte benyitná az ajtót, hallja a fatens Kenyeresnének a szavát formalibus mondván: – csak

azt a leányomat, Katát féltem, mindenek felett arra kérem, az Istent félje, könyörögjön, és a Bibliát olvassa, mindeneket félre tégyen.

5. Testis Stephanus Szatthmári, annorum circiter 72 juratus examinatus fatetur. Minthogy a fatens kapitány volt akkori időben, amidőn in anno 1713 némely személyeket a becsületes város megégettetett volna, jelen volt a firesztés helyén, az holott is mihelyt kihozták a vízből Kenyeres Jánosnét, a nyakában ugrott az anyjának Kenyeres Kata a boglyánál, mondván: – lám, megmondám édes anyám, hogy így jársz. Minekutánna pedig behozattatott Kenyeresné a több társaival együtt, a fatens szál-lásán lévén négyen azok közül a személyek közül, s amíg nála voltak egynéhány ízben hallotta a fatens Kenyeres Jánosnétől formalibus, a midőn másoknak mondotta: – csak azt a Kata leányomat féltem. Mikoron pedig magánál azon Kata leánya megfordult volna, egynéhány ízben mondotta az anyja Katának: – édes leányom, az Istenért kérlek, az Istent féljed, a Bibliát olvassad, és az Istennek imádkozzál, hogy így ne járj, mint én.

6. Testis Franciscus Nyerges, annorum circiter 26 juratus examinatus fatetur. Ezelőtt egynéhány esztendővel, leány korában Kenyeres Katának a fatenssel együtt ver-vén sinórt Vasas János udvarán, mondja a fatens Vasas Jánosnak: – nézd pajtás, gelyvája van ennek a leánynak. Melyet meghallván Kenyeres Kata mondja a fatens-nek: – te kutya születte, miért csúfolsz te engemet, gondolod é, hogy egy órában olyan koldus lehetsz, míg e világon élsz is, megemlegeted. Kire mondja a fatens: – mit fenyegetsz te engemet, valalmi nyavalyám énnékem ne érkezzen, mert bizony én is másképpen látok hozzá. Más időben ismét mégyn a fatens Kenyeres János uram házához (az holott is azon időben lakott a fatens nénje) a nénje látogatására, szinte bizonyos valamely dolgon veszekedvén Kenyeres Kata és Sophi, hallja a fatens So-phitól a midőn mondja Katának: – te kutya (salva reverentia dictis) picsájából esett, meg ne ronts, mert anyád mellé vitetlek, s ott égettetlek meg! Amaz mondja Sophi-nak: – ha te engemet oda vitetsz, szinte úgy oda vitetlek én tégedet s megégettetlek, mert te is olyan picsából jöttél ki, mint én.

7. Fatens Elizabetha Recski conthoralis Michaelis Váczi, annorum circiter 28 jurata examinata fatetur. Midőn az Kata teje gyerek születése után elveszett vala, azon alkal-matossággal Kata mint az fatensnek anyja panaszolkodván az fatensnek kérte azon, hogy menne Sophihoz, mivel teje elvesztése iránt reája volna nehézsége. Aminthogy el is ment a fatens Sophihoz, s az gyanúságot megbeszélvén nékie, kérte is azon Kata tanácslásából, hogy fejne egy szelet kenyérre hadd enné meg, azonnal megjönne a teje. Kire felelt hara-gosan Sophi, mondván: – eb fejjen, ha mindjárt az ördög elvisz is, ördög tagja! Azután nem sok idő múlva Katához elment Sophi s ott miképpen veszekedtek, s mit cselekedtek egymással, nem volt jelen a fatens, s nem is tudhatja. Hallotta azt is a fatens, a Kata fiának szájából, hogy ha az anyja az útról megjönne, azonnal a sebe kiújul. Azt is tudja a fatens, hogy mióta Kata fogva nincsen, az fiának a sebe szépen meggyógyult. Hallotta azt is Katá-tól, amidőn mondotta, nem győzte várni a tyúka tojását, azért is megfogván a tyúkát, kinyomta belőle a tojást, s úgy főzött vele ecetes ételt. Ezeken kívül ezelőtt nem sok idő-vel, éjszakának idején, ment Kata a fatenshez 11 óra tájban egy pendelben, leeresztett hajjal, cserép lévén kezében, melyet látván a fatens mondja néki: – jó ágyó, miért ijeszt-getsz? Tudod jól, most is mily igen félek. Kire felelt Kata, mondván: – az ördög ijesztget,

nem én, csak mécsset gyűjtani jöttem. Azzal kapta magát, s elment tőle, a nála cserépben lévő mécsset sem gyűjtotta meg szándéka s beszéde szerint. Hallotta azt is veszekedések alkalmatosságával, a mikor egyik a másoknak szemére hányták: – ördög tagja vagy. Kire a másik reponált: – szinte oly ördög tagja vagy te, mint én.

8. Fatens Sophia Pádári conthoralis Mathie Puklanczár, annorum circiter 28 jurata examinata fatetur. Még ezelőtt alkalmas idővel, akkor tudniillik, amidőn a fatens 10 esztendő volt, lakván Pádári Pálnénál tudja bizonyosan, hogy eljött az Kata anyja Pádáriékhoz éjszakának idején, aki szinte herőcét sütött akkor, s mondja a fatens: – miért süti kegyelmed azt a herőcét, s hova készül kegyelmetek? Mire mondotta az ánya: – kappanost adtál férjhez Debrecenben, s oda készülünk, gyere te is velünk. Kire mondja a fatens: – hiszen nem jöhet onnét már ma meg kegyelmetek. Arra mondja az ánya: – de bizony megjövünk, s látván az asztal körül a fatens sok katonákat, nemkülönben az házban Kenyeresné leányával Katával együtt, kiszaladott az házból, s azonnal amidőn a pitvarban jött volna, minden ruháját, mely rajta volt, kiragadták a nyakából, s ez mai napig oda vagyon. Mely dolgon igen megrémülvén szaladott Abonyi Jánoshoz, ott hált egész éjszaka, másnap reggel menvén csak haza. Actum anno, die, mense, loco, ut supra. Lectum et extradatum per juratum loci praeattacti notarium.

Anno 1727. die 3. Octobris in oppido RimaSzombath incltyi comitatus Honthensis adjacenti habito. Nos infrascripti judlium et jurassor antelati comitatus virtute commissionis perillustris ac generosi domini Ladislai Jánoki de eadem et in Radó prae-libati comitatus ordinarii vice comitis ad instantiam nobilis domini Joannis Urházi emanata juxta inferius declarata et nobis porrecta deutri puncta talem, uti sequitur peregrimus judriam inquisitionem.

De eo utrum?

1. Tudja é, hallotta é a tanu, a midőn Kenyeres János házában Kenyeres János két leánya összeszólalkozott volna, Kenyeres Kata a nénjének tejét elvette volna, nékie fordult és ördög fajtának kiáltotta az öccsét Kenyeres Katát, ezt mondván: – te vetted el a tejemet, add vissza! Kenyeres Kata azt felelte: – én nem vettem, hanem szeljük egy darab kenyeret, fogd meg, tedd a küszöb alá, azután együk meg ketten! Te is abból az ördög fajtából estél, az kívül én.

2. Tudja é, hallotta é a tanu ugyan, amidőn Köszögi Pál uram gyógyította volna Kenyeres Kata fiát, amidőn utazott Kenyeres Kata, a fiának a sebe szépen gyógyult, és amidőn megjött volna az útról Kenyeres Kata, mindenkoron megújult a sebe a fiának, sőt azt publice kiáltotta a fia: – jaj, majd hazajün az anyám, mindjárt rosszabbul leszek, kiújul az sebem.

3. Tudja é és hallotta é a tanu, a midőn gyöngyösi vásárra voltanak volna, olyan hír futamodott hozzájuk, hogy Kis Honthban s úgy Rimaszombatban boszorkányokat fürösztének. Ezt meghallván Kenyeres Kata az útban azt mondotta tulajdon maga urának: – én haza nem megyek, soha én velem többet nem hálsz, Egerben megyek lakni. Akinek adós vagyok fizessen meg apámuram.

4. Tudja é avagy hallotta é a tanu, a midőn Jósván össze kapott volna Urházi János uram Kenyeres Katával, hogy boszorkány lélek kurvának kiáltotta volna.

5. Kit tud jó tanunak lenni?

1. Testis Andreas Tóth incola Rimaszombathiensis annorum 45 sub juramento examinatus fassus. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Maga szájából nem hallotta, hanem sereg-
gel amint jött a fatens hallotta széltiben, hogy Kenyeres Kata azért nem kíván haza
jönni, hogy fürösztetni fognak. Ad 4. et 5. Nihil.

2. Testis Paulus Köszögi incola Rimaszombathiensis, annorum 36 juratus exami-
natus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Juxta deutri punctum hoc declarato, hogy Szászné
nevű asszonytul hallotta a fatens, hogy az gyermek kiáltotta: – jaj, majd hazajön az
anyám, mindjárt rosszabbul leszek, kiújul az sebem. Ad reliqua nihil. Sőt vette is
észben, hogy mihelyt az anyja megjött, újult a sebe.

3. Testis Catharina Kovács vidua Martini Szász incola Rimaszombathiensis, anno-
rum 56 jurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Köszögi Pál uramtul hallotta a
fatens, hogy mondotta volna, valamikor Kenyeres Kata úton vagyon, az fiának a sebe
gyógyul, de ha hazajön azonnal kiújul.

4. Testis Paulus Szepsi incola Rimaszombathiensis, annorum 40 sub juramento
examinatus fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Hallotta Kenyeres Kata szájából, hogy
RimaSzombathban vissza lakni nem jó, de mi végre mondotta? Nem tudja. Jóllehet
volt híre, hogy asszonyokat fürösztetni fognak az várason, sőt az szekerek mellett
kiáltott: – jaj, majd az kést verem magamban, adjatok kötelet, felakasztom magamat.

5. Testis Anna Csongrádi Gregorii Bartus conthoralis, annorum 30 jurata exami-
nata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta Kenyeres Kata fiacskájának szájából, hogy
mondotta: – jaj, majd hazajő az anyám, mindjárt rosszabbul leszek, kiújul az sebem.¹

6. Fatens Dorothea Lázár conthoralis Andrea Pokorádi, annorum 60 jurata exa-
minata fatetur. Nihil.

7. Fatens Catharina Turóczi Kis conthoralis Joannis Polyák, annorum 28 jurata
examinata fatetur. Ad 1. Kenyeres Sophi maga panaszkodván egynehány esztendő-
nek előtte az fatensnek, miként veszekedett volna vele az öccse Kenyeres Kata, sze-
mére hányván, hogy az nénje, Kenyeres Kata tejét elvette Sophi. Kire felelt Kenyeres
Sophi: – én bizony nem vettem. Kire Kenyeres Kata szóllott: – te vetted el, ördög
tagja, add vissza! Ha nem vetted, szeljünk egy szelet kenyeret, s fejj reá, együk meg
ketten! Kire Sophi: – nem szelek bizony én, mert én nem vettem! De tovább is csak
reá kiáltotta, mondván néki: – ördögök tagja, te vetted el! Kire Sophi: – te szintén
olyan ördög tagja vagy, mint én.²

8. Catharina Nagy conthoralis Joannis Takács, annorum 26 jurata examinata fate-
tur. Ad praescripta deutri puncta. Nem tud egyebet a fatens, hanem Kenyeres János
uramnál, a midőn szolgált, mondotta a feleségének egyszer: – egyébtől nem félek
feleségem, hanem a leányaim megégettetik egymást.³

9. Testis Sara Kereszturi, Andreae Pap conthoralis, jurata examinata fatetur. Ad
1. Hallotta saját szájukból Kenyeres Sophi az öccsével, Katával veszekedett. Kiáltotta
Sophi Katának, hogy anyja mellé viteti. Kire Kata felelt: – ha te anyám mellé vitetsz,
én is téged odavitetlek, hiszem Tè vagy inkább az, nem én. Hallotta azt is Sophi

szájából, hogy az öccse Kata az leányát megrontja, mert véresen jű tőle, és egyszeri utazásában a fatens, amint hozódott elő veszekedések, mondotta Sophinak, hogy: – hogy vagyon az édes komám asszony? Kegyelmed az öccse, az öccse pedig kegyelmed ellen kiált. Arra felelt Kenyeres Sophi: – én nem tehetek róla, az nyelvit meg nem foghatom, de tudják azt, hogy soha jó nem volt, nem is lészen.⁴

10. Fatens Elizabetha Csapó vidua Joannis Nyitrai annorum 50 jurata examinata fatetur. Hallotta a fatens, egyszer Kenyeres Kata amint gyermekágyat feküdt volna, a nénjével összeveszett Sophinak mondván, hogy a tejt elvette. Kire a néne felelt, mondván: – hamisan mondod gonosz lelkű, mert nem vettem. Kire Kata felelt: – te bizony, te vetted el, meg is fogatlak tégedet! – Ha megfogatsz, nem bánom bizony én, mert te is azon lyukból jöttél ki, akiből én, és ha én tűzre megyek, te is tűzre mégy.⁵

11. Testis Catharina Bátki Stephani Abonyi conthoralis annorum 25 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3. Nihil. Ad 4. Hallotta azt Kenyeres Kata szájából, amidőn a vásárban való kirakás iránt szóban egyeledett Urházi Jánosné asszonyom Kenyeres Katával, mondotta Kenyeres Kata: – nem árulsz bizony ez helyen, mi nem parancsolsz itt úgy, mint RimaSzombathban.

12. Testis Anna Lakatos conthoralis Joannis Borsai annorum 30 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2. Nihil. Ad 3. Hallotta gyöngyösi vásárban amint Kenyeres Kata valamely fátyolát kivenni akarta volna az ládából, aki már a szekéren volt, fel nem akarták a portékát hányni, készülvén Kenyeres Kata többé RimaSzombathban lakni nem jönni, hogy olyat csinál, egy rimaszombathi szekér sem jó ki Gyöngyösrül.⁶

13. Testis Catharina Vasas conthoralis Andreae Korponai annorum 18 sub jramento examinata fatetur. Ad 1. Nem tud egyebet, hanem a fatensnek anyjához egyszer, még leány korában Kenyeres Kata jővén, amint beszélgettek volna, mondotta a fatens anyjának: – sógor asszony, azt mondják, nem nézhetni a boszorkánynak a szemében, de nézzenek az én szememben, nem bánom.

14. fatens Elizabetha Türi Georgii Nyerges conthoralis, annorum 40 jurata examinata fatetur. Ad 1. et reliqua. Nihil.

15. Testis Stephanus Abonyi incola Rimaszombathiensis annorum 31 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nem tud egyebet, hanem tudja azt, járatos lévén Köszögi Pál uramhoz, hogy Kenyeres Kata fiát, amint gyógyította vala, mikor útra volt Kenyeres Kata, a sebe a fiának gyógyult, mikor hazajött, kiújult, szemeivel látta.⁷

16. Testis Andreas Kakas incola Rimaszombathiensis, annorum 34 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Az gyermek szájából juxta deutri punctum sokszor hallotta.

17. Fatens Elizabetha Szabó Andreae Babus conthoralis, annorum 40 jurata examinata fatetur. Nem tud egyebet, hanem ad 3., hogy amint Egerben készült volna a gyöngyösi vásárról, s bizonyos fátyolát kiadni nem akarták, mondotta: – ha ki nem adjátok a fátyolomat, majd olyat cselekszem, egy szekér sem mégyen Gyöngyös városából ki.⁸

18. Fatens Catharina Budai Andreae Kakas conthoralis, annorum 26 jurata examinata fatetur uti praecedens testis 16.

19. Testis nobilis Stephanus Bábiczki incola Rimaszombathiensis, annorum circiter 30 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta saját szájából Kenyeres

Kata fiacskájának, hogy amint Kőszögi Pál uram gyógyította, mondotta: – amikor az édesanyám útra vagyon, szépen gyógyul az sebem. De ha útról megjő, mindenkor megújul. Sőt az apjának panaszkodott, mondván: – csak az anyám vesztett meg engem. Ad 3. Juxta deutri punctum hoc etiam declarato, hogy az elmúlt 1727. esztendőben esett Pünkösöd harmadnapján, amint a fatens az ujjára megromlott volt, melyet is nem egyébnek tulajdonít, hanem egyszer, amint húst nem adhatott volna egyszer Kenyeres Katának és Sophinak, megfenyegetvén a fatenst: – várjon kegyelmed, úgymond, nem adott kegyelmed húst, megbánja kegyelmed. Amint is az fenyegetőzések Pünkösöd előtt való szombaton esvén, Pünkösöd harmad napján pedig mindjárt pattanás az ujján esvén rosszul kezdett lenni, kit is Pünkösöd után ötödnapra békötven, amint az ágyán dohányozott volna délben, ajtó bezárva, csak bégyün két kácsa az fatens házában asztal alá menvén. Feleségének a fatens mondotta, aki akkor gyermek ágyat feküdt: – feleségem, úgymond, imé két kácsa jött bé, látod é? Kire a fatens felesége felelt: – nem látom. Azon szóra csak néki az fatensnek azon két kácsa, az ágyra ledöntötték s mind az fájós ujját kívánták harapni, de megoltalmazta, s nyilván megesmérte a fatens hogy Kenyeres Kata és Sophi lett volna azon két kácsa képiben, sőt az leánya is az fatensnek lábánál zsinórt kötven kérdezte a fatenst: – mi lelte kegyelmedet, apámuram? Kire a fatens: – nem látjátok é fiam, majd megöl ez a két kácsa. Kire a fatens leánya: – nem látjuk bizony mi. Mely is megtörténvén, azonnal a fatens akkori bírák Csik Gergely és Szívós András uramékhoz jött panaszkodni.⁹ Ad 2. fatetur. Nem a gyermektől, hanem Kőszögi Pál uramtul hallotta, hogy midőn hazajő az anyja, megújul a sebe, midőn pedig útra megyen, szépen gyógyul. Quae premissa judria inquisitio medio nostri quam fideliter peracta fuerit, uti praesentibus recognoscere mus, ita pro futura jurium cautela eandem extradandam parti requirenti duximus. Anno die et loco quibus supra.

Franciscus Bornemisza de minoris inclyti comitatus Honthensis judlium L. S.

Stephanus Brada ejusdem inclyti comitatus Honthensis jurassor L. S.

Pro Sophia Kenyeres idem procurator, qui in prioribus et cum iisdem superius allegatis contra testes exceptionibus et rationibus suis adderet sequitur. 1. testis si quidem praeter nudum auditum et 2. meras conjecturas et leves quaspiam contra incattae suspicionis nil certi et evidentis ad deutri puncta faterentur, quin potius victus 2. extra interrogata ex mera passione et phanatica inquisitione tanquam in propria sua causa pro se et penes se, respectu interventi valoris valorem et quodvis per longum et latum juxta consuetudinem loq[ue]re muliercularum loqueretur, et non nisi suspicaretur, ut ex 8. praetensae ejusdem fassionis: mingyár gyanúskodni kezdetvén etc. pateret, nil etiam facerent eorundem fassionis. 3. Non absimiliter tanquam garrula foemina et inania verba sopi munere praefotire volens, ut testis 1. et 2. in inquisitione hic loci sub N. 12. praenata appositi faterentur, adeoque insufficiens merito rejiciendus, vel ex eo quod vacillaret in sua fassione, asseveraret namque dominatione incatta maritum inter spatium duarum hebdomadarum convalescere, cum tamen in morbo tali constitutus circiter [–] altero anno lecto affixus habebat, idem etiam a veritate alienum praetensive fateretur se audivisse a marito incattae quasi vere eadem sanitati ejusdem nocuerit, cum tamen in interventa eatenus in-

quisitione magistratuali specificatis testes fatebantur, quandam foeminam matrem nepote uxoris defuncti Stephani Szabó Tamás pedem suum destruxisse, adhuc fassio seu potius longa et lata ejusdem quopiam peroratio respectu cujusdam crumenae incattae cum fassionibus testium 4. et 5. combinata valde esset [– –] nam hi testes de speciebus praetensive in eadem crumena repertis loquentes ita etiam de amissione praefata crumena non comodarent, ubi unus duntaxat vixisset eandem incattam Sophiam utpote Kenyeres fateretur, quod maluisset 50 florenos alter vero 1 florenum amisisse, atque eandem crumenam. Quare fassiones harum trium testium partim sibi contradictoriae et incompatibiles, partim vero et nudo auditu aliorum constantes rejiciendae venirent. 6. dein in ordine testis esset insufficiens, ex eo quod aliquot ab hinc annis cujusdam furti una cum suo marito insimulatus existens, contra eundem domina incatta fatebatur, ex quo tanquam inimicus et respective infamis pro nullo reputandus, quia inimicitia inclinat hominem ad vindictam, et injuriam alteri inferendam. 7. porro testis longa et lata respectu praetensa cujuspiam compressionis nocturnae fassio pro mira phantasia et imaginatione reputanda, non id saepissime experientia teste multis solet, de noctu gravibus somniis et superfluo sanguine oppressis aut quandoque etiam vigilantibus, dum grati in extasin plerumque rapiuntur apparere, ut illud, quod nihil est, ad oculorum aspectum putent esse vivissimum, quae in spiritu tanatum fiunt. Respectu vero praetensa ablationis lactis ejusdem fassio dominas incattas nil aggravaret, nam hoc et idem hodie dum horrestissime quare et ab omni suspicione immunes mulieres et lactantes matronae aperte praticare solerent, ut si inter se quampiam amissionem ex uberibus lactis animadverterent, particulam panis lacte conspergere, ne in duas partes fractam comedere, pro tollendo scrupulo assolerent, nec tamen propterea unquam auditum pro suspectis ob talem levem superstitionem reputantur. Ultima dein ejusdem praetensa fassio seu relatio verbum Sophiae incattae respectu sororis suae Catharinae, quod nimirum certo tempore de vice ablata fuerit ab oculis Sophiae Catharinae ac post triduum madida in eodem loco nude ablata fuit utpote in scamno reperta combinata cum fassionibus testium in ordine 5. et 11. esset dissonantiam 5. fateretur se audivisse ab eadem Sophiae incattae modo dictam sororem suam Catharinam in diluendo ad lectum fuisse rejectam, 11, vero sub lecto fuisse repertam et hic 7. rursus contrarium utpote in scamno sed posito per inconcessum accidisset casus talis neutram partium incattam aggravaret, quin prius in[– –] et ab omni suspicione immunes redderet, nam id evenire facile per tentatione mali spiritus puniet. Ad hoc 8. testis, ipso lecto praedicta longa et lata fassio pro inani disceptatione loq[– –] muliercularum censenda, id namque ex ipsa ejusdem praetensa fassione emeretur in ejus: – igen gyanuskodtál és ez mai napig is gyanuskodnék etc. Item. Mely alkalmatossággal öszve is háborodtak egymással. Partim vero ex auditu etiam constans in specie garruli cujusdam Germani pro incerta reputanda, nam juxta partis 2. Kithonichianae simplici auditui locus non datur. Par ratio esset etiam 9. testis ex praetensae ejusdem fassionis öszveszólalkoztak edgyütt egymással, nam combinata cum testis 37. fassione esset pariter difformis, nam ille fatetur dominae incattae maritum intra spatium duarum, et hic unius septimanam convaluisse, quare eadem rationes huic quas praedicto 3. teste objecisset, objiceret, priusquam vero cujusdam casus nocturni contra 7. testis fassionem inallegatas ratio-

nes hic loci repeteret et adderet, posito per omne tamen inconcessum id eidem evenisset etiam (prouti ex fucata et obscura inductione ejusdem colligere liceret) a daemónio spectro res ejusdem suggestione tatatan se proculdubio fuisse intelligat, quoniam diabolus ex eventu uti statim inculcat miserandam mulierculam phantasiae ipsas fuisse, quod naturaliter factum aut ipsemet fecit, sed cum dimitti molimina seu quotius superstitiosa muliercularum fabulae priori ex parte sint solummodo imaginariae fides iisdem adhiberi nequit. In hac sua praetensa, quod nimirum per eandem fuisset taliter tentata et defacto jam coram ipsamet Catharinae Kenyeres verba sua qualificasset et revocasset dicendo se nescire quisnam fuerit, nec de Sophia hac factam fuisse confitendo, erga tanquam vacillanti nullam fidem adhiberi posse. 10. testis fassio ex simplici auditu alieno constans pro nulla habenda et 11. testis praetensa fassio everteretur per rationes contra testem ejusdem allegatas, quibus adderet adhuc si propter similes superstitiones mulierum suspensiones et praesumptiones admitti deberet, omnes foeminae talia practicantes honestissimae quamvis et intemeratae alioquin vitae mori deberent, quod esset absurdum. Contra Catharinae vero testis allegaret sequentia. 1. testis fassio res contra (salvo honore) vacca sine qua crepuit, esset valde superstitiosa et non nisi ex mera fanatica contra incattam suspicione pro [—], qui testis suo ore semet pro tali reputandum proderet, ubi fateret, mox ab initio in paragrapho, tudván micsoda vége volt az anyjának etc. quasi vero moderna incattae genitrix quam praetensive saga moriri damnata existens quoque incatta pro tali appingere vellet pestilitatem ejusdem vaccae eum tamen dicta incatta nullas praemissas et eidem minas vel quaepiam vinerra[!] preparasset, ergo sicuti ex preparativis delicti praesumitur delictum praesupponni deberet, ast cum hoc vacca esset imaginatio, et non nisi Dei omnipotentis irritatio absque cujusvis voluntate juxta textum evangelium, si nec unus passerulus e tecto avolare quiret, eo magis lues pecorum et pecudum accidere absque divina ejus permissione posset. Nullus dubitaret procurator allegans, quin inclytum hocce forum in hujus testis alioquin etiam, qua minus nullius praetensa superstitiose narratione subsistere vellet, prouti nec in 2. tanquam mariti praecedentis testis, nam hic nonnisi ex relatione sua conthoralis rem cognitam haberet, reliqua ejusdem praetensa fassio a paragrapho, a midőn még etc. usque ad finem esset sinistranam testes in producta sub N. 12. pro parte incattarum per[—] collateralis inquisitione specificati contrarium fateretur.

Nos Joannes Lossonczy privilegiati oppidi Rimaszombath ordinarius judex adjuncto infrascripto jurato nostro notario ad instantiam providi Joannis Török in oppido praeattacto comitatui Honthensis adjacenti et habito secundum infrascripta nobis [—] deutri puncta talem, uti sequitur peregrimus judicium inquisitionem.

De eo utrum

1. Tudod é vagy hallottad é tanu, hogy Szíjgyártó Judith csásogó és részeges asszony, és hogy az ő férje nem bornemissza, hanem jól megihatja a bort, és más féle italt is?

2. Ugy é tanu, hogy amidőn Szíjgyártó Judith férje betegségben esett volna és eshettenek volna iránta, vallottak a tanuk valamely asszonyra, néhai Szabó Tamás István feleségének anyjára hogy ő hozta volna nyavalyáját?

3. Tudod é bizonyosan tanu, hogy amidőn Kenyeres János feleségét égetni vitték volna, Répás István akkor jelen nem volt?

4. Valld meg tanu lelkesen, micsoda szókat üzent Kenyeres Jánosné maga két leányának akkoriban, amidőn égettetni vitettetett volna?

5. Amidőn Szarvas István tehene megromlott volna, hallottad é tanu, hogy azon tehén bőgött volna a Kenyeres Sophi háza körül, vagyis az utcákon és az ott körül belől lévő emberekben alkalmatlankodott?

6. Ugy e, hogy Nyerges Istvánné asszonyom nem Kenyeres Katára, hanem Sophira gyanúskodott és Sophit, nem pedig Katát boszorkányozta meg?

7. Ez a két személy, Kata és Sophi, micsoda életű asszonyok voltak akkor, a mikor az anyjukat megfogták volna, és hány esztendősek?

8. Tanítottak é valaha valakit boszorkányságra, s miképpen?

9. Mely idő tájban a nemes magistratus kezdett inquirálni ellenek, kicsoda adta bé ezen két személyt a magistratus előtt?

10. Azt is valld meg tanu, hallottad é Urházi János uramtul vagy az ő kegyelme feleségétől ilyen szókat: – ha alkudott volna Kenyeres Kata ő kegyelmekkel, nem esett volna abban, akiben vagyon?

11. Miért mindjárt akkor nem eskettettek reájok, amidőn ilyen gyanúságok voltak felőlük, hanem ugye, hogy csak azután fogattattak meg, amidőn Urházi Jánosné megboszorkányozván Katát, Kata pedig maga becsületit kívánván megkeresni inquiráltatott és törvényben citáltatta említett Urházi János uramat?

1. Fatens Sophia Varga relictá Samuelis Vékony, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur. Ad 1. Hallja a fatens, hogy Szíjgyártó Judith eleget beszél haszontalan, de reliquo nihil. Ad 2. et 3. Nihil. Ad 4. Magától, a fatenstől üzenté Kenyeres Jánosné a leányának Katának, istenfélő legyen, a templomot gyakorolja. Az urának hasonlóképpen üzenté ily szókkal: – mondja meg kegyelmed az uramnak, ha én meg nem szolgálhatom mellettem való hűségét, az Isten fizesse meg ő kegyelmének. Ezeken kívül magának a fatensnek mondotta Kenyeres Jánosné: – jó szomszéd asszony, örökre félj az hamis tanutól, mert ha én a Bódi nemzetsége közé nem akadtam volna, most meg nem halnék. Ad 5. et 6. Nihil. Ad 7. Katát véli a fatens 12 esztendősnék, hogy volt akkori időben, Sophit pedig 22 esztendősnék. Ad 8., 9. et 10. Nihil. Ad 11. Hallotta a fatens másoktól, amidőn mondták, ha Urházi Jánosné meg nem boszorkányozta volna Katát, nem volnának most ebbe, mint a többi, hogy nincsen.

2. Fatens Anna Nagy Márton relictá condam Joannis Pelsűczy, annorum circiter 54 jurata examinata fatetur. Ad 1. Részegen Szíjgyártó Juditot soha nem látta, hogy pedig eléggé nyeltes, azt jól tudja. De reliquo nihil. Ad 2., 3. Nihil. Ad 4. Audita refert. Ad 5. et 6. Nihil. Ad 7. Semmi rossz íleteket nem tudja. Katát circiter 10 esztendősnék, Sophit pedig jó menyecskének tudja. Ad 8., 9. Nihil. Ad 10. Hallotta Kenyeresné szájából, amidőn azt mondotta volna, csak egy szavuk volt volna Urházi uramékhöz, talán megengedték volna. Ad 11. Tudja azt is, hogy Kenyeres Kata kívánta keresni

becsületét, de annakelőtte vagy utána, mikor a magistratus által incipiáltattak, és azt is, hogy törvényben idéztette Urházi uramékat? Nem tudja.

3. Fatens Catharina Bonta conthoralis Joannis Kovács, annorum circiter 31 jurata examinata fatetur. Ad 1. Láta maga a fatens bizonyos hámok csináltatása alkalmatosságával, hogy Sziggyártó Jánosnak egy pohár bort adtak innija, s azonnal ki kellett nékie adni. Ad 2. et 3. Nihil. Ad 4. Hallotta a fatens Kenyeres Jánosnétól, amidőn üzenet formán az ottan állottaknak mondotta, hogy mondanák meg a két leányinak, könyörögjenek az Istennek, hogy meg ne nyomja az hamis tanu őket, úgy ne járjanak mint ő. Ad 5. Magától Szarvas Istvántól hallotta a punctumban lévő dolgot, de reliquo semmit nem tud benne. Ad 6. Nihil. Ad 7. Tudja Katát, hogy leány volt még akkor, Sophit pedig menyecskeként tudja lenni. Ad reliqua puncta nihil.

4. Fatens Juditha Turóczy conthoralis Joannis Mezey, annorum circiter 19 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. et 9. Nihil. Ad 10. Magátul Urházi Jánosné asszonyomtól hallotta a fatens, amidőn mondotta Kenyeres Jánosné asszonynak, ha megbékélt volna Kata az urammal, és ide a város házához jövőn megkövette volna, nem esett volna abban, akiben vagyon mostan, mert az ő kegyelmes ura engedelmeskedett volna, de reliquo, minthogy haza szólította az asszonya a fatenst, semmit sem tud mondani. Ad 11. Pariter nihil.

5. Fatens Dorothea Ország relicta Joannis Polonkai, annorum circiter 60 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2. et 3. Nihil. Ad 4. Magának a fatensnek mondotta Kenyeres Jánosné: – édes szomszéd asszony, mondja meg kegyelmed a leányomnak Sophinak, viselje istenesen magát. De kívált Katának, az Isten házát gyakorolja, a könyvet ne tágítsa s az Istent félje. Az urának pedig: – az Isten fizesse meg istenes tartását, mit mondjak egyebet. Az Isten ne szenvedje ezt el a Bódi maradékában. Ad 5., 6. Nihil. Ad 7. Kata leány volt akkori időben, Sophi pedig menyecske, de hány esztendősek voltak, nem tudja. Quoad reliqua puncta nihil.

6. Fatens Catharina Mikus relicta Stephani Varga Szabó, annorum circiter 67 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2. et 3. Nihil. Ad 4. Másoktul hallotta a fatens, hogy Kenyeres Jánosné üzente volna a leányinak, hogy jól viseljék magokat. De reliquo quoad hoc nihil. Ad 5. similiter audita refert. Ad 6. Nihil. Ad 7. Kata leány volt akkor időben, Sophi pedig menyecske, de hány esztendősek voltak és minémű életűek, nem tudja a fatens. Ad 8. et 9. nihil. Ad 10. Audita refert. Ad 11. Tudja a fatens, hogy azután fogattattak meg Kata és Sophi, minekutánna Kata inquiráltatott Urházi uramék ellen és becsületit kereste. De reliquo per absolutum nihil.

Quae praemissa jurium instantis futuram ad cautelam extradanda esse duximus et concedenda. Actum in oppidi privilegiati Rimaszombath die 8. mensis Julii 1728. Lectum et extradatum per me Stephanum Ecsegi loci praeacti juratum notarium.

Pro parte et ad instantiam Joannis Török peracta inquisitio. Ita etiam 4. et 5. testis fassiones nil obsessent, nam esse praetensive faterentur se audivisse a defuncta genitrice incattae formalia, csak ezt a Kata leányomat féltem etc. talem ejusdem factam denuntiationem testes superscripti pro parte incattae examinati explicarent perspicua. Nimirum non insimulasset praefatam genitricem modernas incattas sortilegii seu alicujus magiae verum, ut mater dolorosa tanquam eotum jam in articulo mortis constituta, praemissa propria exhortatione erga filias suas eisdem muniasset, ut a falsis

testibus sibi carerent. Quae verba ejusdem quoniam in articulo mortis fuisset prolata merito magni aestimanda essent, quia constitutus in articulo mortis non praesumitur mentiri, memor aeternae salutis tum etiam quia quilibet moriens moritur mori sine onere conscientiae. 6. ultrorum testis fassio quamquam comminationem modernae incatae appropingere satagens, parum vel nihil obsesset, nam esto audivisset virtute articuli 23. partis 3. simpliciter obliteranda veniret, nullibi etenim in toto hocce regno auditam fuit, ut aliquis propter minus condemnatus fuisset, quare tam hujus, quam et aliorum signanter in peracta per dominum judlium inquisitione specificatorum testium fassiones quamquam praetensam [– –] in se continentes modernam incattam Catharinam nihil aggravarent contra quos testes, quamvis in superioribus suis quoque excepsisset ac per productum sub littera C 2., 3., 5., 15. et 16. testis fassiones evertisset.

Anno Domini 1728. ultima Martii.

De eo utrum

1. Tudja, hallotta e a fatens, hogy Kenyeres Kata gyermek ágyat fekütt, az kenyeret a bába parancsolta: – szelj egy darab kenyeret, vidd el a nényéhez, fejjen reá, hadd egyék meg, tudniillik Kenyeres Sophival?

2. Tudgya é, hallotta é a fatens, hogy Köszögi Pál gyógyította a gyermeket? Köszögi Pál mondotta volna, hogy Vácziné nevű asszonytól hallotta volna, hogy az gyermek kiáltotta, ha itthon van anyám, kiújul az sebem, ha penig útra van újjul[!] ?

1. Testis Michaelis Váci consors jurata examinata fassa est. Ad 1. Vallja a fatens, hogy maga vitte el az kenyeret Kenyeres Sophihoz hogy fejjen reá, de reá nem fejt, így mondotta, hogy: – nem vagyok én boszorkány, hogy én elvettem volna az tejet, meg nem cselekedném, ha elveszne is. Ad 2. Vallja a fatens hiti után, tagadja, hogy soha sem hallotta, nem hogy maga szóllotta volna, ha ki ő kegyelmétül hallotta, edoceálja. Ezen inquisitio végben ment kazinczi fő bíró Sándor Márton uram előtt, mellette lévő becsületes tanácsbeli személyekkel egyben.

Iisdem adderet adhuc sequentia. 1. Quia praetensas minas in finem non deduxisset, multi sicut hodie dum qui minuatur saepius et parum faciunt, unde rectae consequentiae esset, quod minarum vanus sit metus. 2. Quod praetensa comminatio non fuit facta sedato animo, sed calore iracundiae, ut ea 12. et 11. testis fassionibus collimantur, cessat itaque praetensa de incatta facta suspicio, ubi nimio animi calore res exinde, quod maritus attunc suus crudeliter eandem verberasset, in quaspam minas prorupisset etiam, quit dolor quandoque verba espera edicat, et quod ira aut ex praecipitantia fit non estratum atque adeo generaliter contra ternam contra partes incattarum productarum inquisitionum testes occurrerent sequentia. 1. Quia ferme omnes essent foeminae adeoque juxta jurisconsultos gurrularum foemellarum edicta pro superstitiosis anilibus probis in similibus cantibus dicenda et intelligenda essent. 2. Quia loquerentur de diversis factis, nec rationem dictum suum assignarent, verum dubie obscure, vane, perturbatoque et confuse faterentur. Ubi tamen tam perfecta requiruntur indicia non debent esse levia perfunctoria praesertim ex opinione aut

fama levium hominum, signanter garrularum foeminarum desumpta, quae pluribus quis potest interpretare modis, et pro cuiuslibet inaniter assumpta sapientia ex proprio cerebro judicantur sufficientia. 3. Si in rebus levioris momenti vox unius vox nullius et unus testis pro nullo reputaretur, unique singulamque singulari testi non crediretur, quanto minus in ne tam ardua credi possit, quin immo nec pluralitas singularium testium ad probanda judicia ac exinde imponendam poenam vel inferendam torturam sufficit nam testes singulares de diversis fatentes non conjunguntur ad faciem sufficiens indicium necesse igitur esset, ut testes in simili gravi causa non loquantur de diversis quibusdam levibus factis, sed de uno notabili et concordent. 4. Multa confuse turbulenterque ex sinistra fama phantica[!] et pestilenti suspitione praenarrati testes contra partis incattarum fatentur, ea utpote quod genitrix harum aliqua[?] ab hinc annis criminaliter condemnata et rogo cremata fuisset, quae juste ne an injuste obierit procurator allegans in quaestionem de facto non sumeret, sufficit quod juxta divina eloquia sicut filius non portare iniquitatem patris, ita et contra modernas incattas praesuppetita leviuscula haec suspicio esset nihilominor nam sicuti ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filii mali, ita ex malis quandoque etiam boni nascuntur. 5. Quin cum testis unius probationem evertis alterius loco, tempore similibusque circumstantiis ab eo vi fidens, tum probatio est insufficiens, maxime uti vita poenaeque corporalis agitur, quo in gri[!] firmiori probatione opus est gra[– –] in causis civilibus communique omnium populorum consensu receptum est prout fuerint probatione, ita gravari aut levare poenas oportere, et ant[– –] esse majorum formam reum absolvendum, nisi clara plane integraque exstaret probatio judicisque cujuscumque esset ex se ipso nemine petente, quod vere defensiones reorum ergo multo magis defensiones a reo allegatas audire et examinare, quia favorabiliter est semper causa defensionis et absolutionis, quam condemnationis. Quare in praedicto sub numero 12. contentorum et in patrocinium defensionis causa partium incattarum examinatorum testium fassionibus, esto pauci essent majorem finem adhibentem venire, quam testibus partes incattarum aggravare satagentibus, et si quadruplo plures forent Catharinam porro incattam valde alteriaret et insantem[!] redderet heroica ejusdem infamiae suae defensio, et recte, quia quisquis innocens aegerrime fert infamiam sibi imponi de tanta scelere. Haec namque postquam audiverit a domino Joanne Urházi sibi injuriosa tanti sceleris verba objecta fuisse (ut ex producto sub numero 13. et 14. apparerit) [– –]

Anno 1727. die 20. mensis Martius. Nos Gregorius Csik et Andreas Szívós ordinarii judices privilegiati oppidi Rimaszombath ad instantiam providi Joannis Török conthoralis ejusdem Katarinae Kenyeres in oppido nostro comitatus Honthensis existentis habito, secundum nobis porrectam infrascriptam Deutri puncta talem, uti sequitur, perregimus judriam inquisitionem.

De eo utrum

Tudja é a tanu és hallotta é, hogy ez most folyó esztendőben esendő februárnak havának 9. napján, úgymint Apollónia napon már megesezt jósvai vásárcor Urházi

János uram, ugyan Jolsván, az hol a szappant árulták, Török János feleségét, Kenyeres Katát ilyen mocskos szókkal, ördög születte boszorkány kurvája, égessen meg a tűz, mint anyádat, illetve és mocskolta volna?

1. Testis Joannes Pásztor, annorum circiter 25 civis privilegiati oppidi Rimaszombath, juratus, examinatus fassus est. Ad deutri puncta directe nihil, hanem hallotta a fatens a midőn mondotta Urházi János uram Kenyeres Katának: – keresd reá, a ki néked azt mondotta először ördög Kata, égessen meg a tűz! De reliquo nihil.

2. Testis Michael Szabó, annorum circiter 20 juratus examinatus fatetur. Hallotta, amidőn mondotta Urházi János uram Kenyeres Katának: – tűz hátára való lélek kurva. De reliquo (minthogy kevés gondja vagyon és volt afféle dolgokra a fatensnek, más az, hogy distractiója is volt a sátorfái vagy munkabeli karók körül) nihil.

3. Testis Stephanus Illyés aliter Gyöngyösi, annorum circiter 40 civis privilegiati oppidi Rimaszombath juratus examinatus fassus est. A fatens semmit nem hallott Urházi János uramtul magátul, hanem a veszekedés közben hallotta, amidőn protestált Török János ezt mondván: – ezt hallja kegyelmetek megemlékezzék róla kegyelmetek. S az fatens azonban kérdi Török János uramtul: – mi dolog, mi lelte kegyelmeteket? Melyre mondotta Török János: – tűzre valónak s égetni valónak mondja Urházi János a feleségemet. De reliquo nihil.

4. Testis Andreas Pap, annorum circiter 25 juratus examinatus fassus est. Mivel jelen volt a fatens azon casus kezdetin, aminthogy maga a fatens hitta ki Urházi János uramat a városból, hallotta, amidőn mondotta Urházi János uram odaérkezése után Török Jánosnénak: – ördög születte, úgy megrugdoslak (salvo cum honore), hogy mind segged, valagad öszveszakad. Azonban ördög fajtának é vagy kutya fajtának mondotta teljességgel magát nem reflectálhattya a fatens. – Égessen meg a tűz, mint anyádat, ha megérdemled! Hallotta ezeket, hogy mondotta Urházi János uram Kenyeres Katának. De reliquo, minthogy már régi idő volt, semmit nem tud mondani a fatens. Actum anno, die et mense, ut supra. Lecta et extradata per me Stephanum Ecsegi privilegiati oppidi Rimaszombath juratum notarium.¹⁰

Anno 1727. die 9. Februarii. Az elmúlt jolsvai vásárkor Apollónia napokban én, Török János, az én feleségemmel együtt eljöttünk vásárra a mi jószágunk árulatására, minthogy kirakodtunk volna az első napokban szappannal, látván azt, hogy kirakodtunk, az jolsvai vásárbíró ő kegyelme elvitte zálogomat, egy tábla szappant, mink peniglen ő kegyelme után menvén, kiváltottuk a szappant, adtunk ő kegyelmének vásárpénzt d. 6. Bennünket ismét kérdezőn vásárbíró uram: – melyik meg[?] árul kegyelmetek közül nap előtt szappant? Ki adott nékie szabadságot? Énnékem ki kellett mondanom, Urházi János feleségestül akkor is árulván, azért engemet a vásárkor a sok emberek előtt rútul szidván és mocskolván, hogy én perebek[?] vagyok, boszorkány kurva, égessenek tégedet tűzzel. Amely rossz szóra az én uram protestálván a piacon. Amely dologra én attestációt adok magamrul, Antal Matias. L. S.

Mox et illico solenniter protestabatur [–] et intemeratae vitae suae consulere volens, primum ad inclytum hocce torum ac postremo ad ordinariam juris viam per idem relegata existens inclytum comitatum recurrit, ut ex documentis N. 15. et 16. pateret.¹¹

Tekintetes nemes tanács, nekem érdemetlen szolgálójának nagy jó uraimék! Jóllehet, én alázatos szolgálatom ajánlásával instantiámat kegyelmek eliben representáltam, melyre is az resolváltatott: – minthogy a nemes becsületes tanács edgyütt nincsen, ez dolog nem decidáltathatik. Mostan is azért alázatosan folyamodtam nagy jó uraimékhoz, kegyelmekhez, tudván azt, rei quibus terminis legyen állapotom Urházi János urammal eo stante, ha ő kegyelme nemes ember, én mint Rimaszombathban lakos ember lévén a törvénynek rendi szerint magam jussának invigilálni kívánok, lehet kegyelmek előtt dolgomnak decisiója, mely szerint is, hogy tovább ne búsítsak ezen dolgomnak decisiója végett tekintetes urakat ő kegyelmeket, igen nagyon alázatosan kérem kegyelmeket (minthogy kegyelmek nomine colectivo értvén) nemes, ezen dologban mellettem assistálni, pártomat fogni, és azon feleségem iránt való dehonestátiót, méltó tekintetben vévén decidálni méltóztassék, ugyanis az igazakban pártját fogni az tekintetes nemes tanács tartozik, mely szerint én is kegyelmek alázatos szolgálója, a midőn hozzám mutatandó jóakarátját igen alázatosan megszolgálnám. Maradok az tekintetes nemes tanácsnak alázatos mindenkori szolgálója, Török János. Anno 1728. die 3. mensis Martii.

Sub sedria senatus in domo civica oppidi Rimaszombath celebrata presenti instantia perlecta et decisa. Quoniam non concernit forum oppidi introscripta causa, proinde relegatur ad ordinariam juris viam. Per juratum notarium.¹²

Mint jóakaró urunknak ajánljuk kegyelmednek örekes[!] szolgálatunkat. Minémű becstelen szókkal az elmúlt 1727. esztendőben Február havának 9. napján jolsvai vásárcor úgymint, ördög szülötte, boszorkány kurvája, égessen meg a tűz, mint anyádat, illetve és mocskolta volna kegyelmed becsületes Kenyeres Kata asszonyt, Török János uram ő kegyelme házas társát? Friss emlékezetiben lehet kegyelmednél, mely becstelen szokat most nevezett exponens asszony nem szenvedhetvén extrahált mi reánk ezen tekintetes nemes Kis-Honth vármegye vice ispánja, tekintetes nemzeti és vitézlő Jánoki László uram ő kegyelmétül egy judria commissiót, melynek úgy tisztünk hivataljának kívánván megfelelnünk, kegyelmedet ad normam tituli 72. partis 2. necnon articuli 57. novissimae diaetae Posoniensis statuti, comitatus hujus ad futuram sedriam, mely is in dicto 1. affuturi mensis Junii anni modo labentis infra-scripti ezen tekintetes nemes vármegyében levő Rimaszombath nevű városban celebráltatik, citáljuk és certificáljuk, hogy kegyelmed loco et tempore in praescriptis ezen tekintetes nemes törvényszéknek tagjai előtt maga személye szerint, vagyis legitimus prókátora által suo modo et ordine compareáljon, magáért feleljen, és az törvény úgy hozván magával hasznos és könnyen pénzzé tehető jószágot executióban denomináljon, másképpen vagy compareál kegyelmed praevio modo, vagy sem, azon tekintetes nemes törvény széknek tagjai előtt? Országunk élő törvénye szerint ad partis comparentis actoreae instantiam ő nagyságok és ő kegyelmek a tevők lesznek a dologban, amit a közönséges igasság hozand magával, kirül per praesentes idején citáljuk s certificáljuk is kegyelmedet. Datum Rádó, die 19. Martii, 1728. Kegyelmednek kész szolgálói, Minay Bornemisza Ferencz nemes Honth vármegye szolgabírája, Kós László felül nevezett nemes megye jurassora.

Nemzeti és vitézlő Urházi János uram ő kegyelmének ezen citatoria s certificatoria levelünk adassék. Originale.

Pro A. Quo ejusdem incatta heroico inquam opere sustulit judicium illud jurisconsultorum, quod in causis magiae asservatum in mirum, quando quis scit intelligitque se haberi malefico aut mago et tamen non contradicit verum silet adducitque rationem illam, qui tacet consentire ridetur. Deinde alleviaret eandem iura et sophiam. 2. Quod occasione capturae nulla venenia seu sortilegia penes ipsas fuerint deprehensa. 3. Quia nullas artes vetitas novunt, nec libros (prout magi habere solent), quorum adminiculo instituantur, nullas etiam praescriptas conjurationum formulas, nullum praeterea annulo incarcerationum aut crystalli soliditate, obseptum diabolium, in suum ministerium velut reales magi circumferre probarentur. 4. Non sunt deprehensae ut infantem occidissent, ergo frustra pro sagis reputarentur, qui juxta jurisconsultos incattae Bodinum et Vierium nihil sagae tam habent in more quam infantum caedes. 5. Nullum etiam pecus seu irrationale quodpiam animal praetensivis quibusdam suis sortilegiis seu venenis, ut in praetensa contra easdem magistratuali ratione expositum haberetur, vel hominem enecarunt ac taliter expositione praetensa actionis edocta modo existente, easdem incattas considerato etiam Sophiae diuturniori in gravibus compedibus et carcere detentione, qui juxta communem jurisconsultorum sententiam morti aequipararetur, commiseratione potius, quam quaesitam animadversione digna nec affinis afflictionem addendam esse, quin potius absolventas venire, quod ubi instantissima efflagitaret reservando reservanda.

Prout fiscalis fusa allegata procurator rearum si accuratius evoluantur, majori ex parte eadem jam in prioribus contenta et refutata, comperientur, adeoque non nisi ad ea qua quandam speciem noviter inducetur haberent sibi necessitatem respondendi impositam esse videret, ac ideo in genere reponeret, constaret crimen hoc ita atrax et grave esse, ac ideo etiam apud criminalistis exceptum vocari, quod idem vergeret in damnum communis reipublicae, ob quod exciperetur ab ordinaria legis dispositione, sicut opus non sit contra ea se adstringere ad eum procedendi modum, quem alioquin in aliis praeteribunt jura, tam cum periculosissima reipublica sint atque eam extraordinarie laedunt, aequum videtur se extraordinariis quoque modis cohibeantur, ex quibus colligitur etiam se quaequam exceptiones contra testes forent ea commodo, prout in civilibus processibus in considerationem suum neutiquam deberent, cum etenim, uti praemissum est, talia scelera in obscuris solerent patrari locis sufficere tales praesumptiones, quales magistratualis contineret inquisitio ad ferendam contra reas sententiam, ideo quoad ipsorum testium validitatem dicit 1. Bae[?] fassiones, quae simplicis auditus esse assererentur confirmari ab aliis testibus neutiquam simplicem auditum praeferentibus. 2. Dari tales quae per alium sensum perceptibiles non essent. 3. Garrulitas foeminarum pro fundamento exceptionis poni non posset, quia nulla ex hac ratione testium removendum statueret, et cum huic sex in proprium sic multiloquium sequeretur, vero easdem pro testibus admitti posse, sed et alias ratio in nulla lege fundata nullam considerationem pareret, ac ideo 4. Ubi ex interessentia suae consanguinitatis sive alterius rei obex contra fassiones poneretur, ubi observandum veniret talem obicem nullum esse, nam veluti de tenore quaestionis 5. capituli 6. Kithonichianae ac ibidem citatarum in crimine laesae majestatis legum hinc etiam ipsi interessati pro testibus admitteretur, multo magis in crimine laesae majestatis divinae (quale praesens delictum foret) tales admittendas esse, jura et ratio suaderet,

nam cum in his criminibus ut saepius dictum est difficiles essent probationes, tamen obdita scelera et cum millenis vix unus supplicatio affici possit, nihil necesse esse religiose haerere quempiam regulis procedendum, sed extra ordinendum oportere fieri ejus judicium, diversa ratione hujus criminis ab alio existente. 5. Vacillantem testem quempiam fuisse non probaretur, id enim, quod remonstrare per provocacionem ad quampiam inquisitionem procurator rearum satageret tanquam huic foret incognitum intentionem ejusdem non summe daret. 6. Dissona unius testis ab alterius enarratio nihil contribueret, ea enim non in essentialibus sed dumtaxat mutatione verborum adeoque extra essentialibus consisteret, et cum viventi diversa tempore eandem enarratam audivissent, prout diversitas temporis et factae per ream iisdem enarrationis fuit, ita fassio quoque eadem modo subsecuta est. 6. Autem testis, ut dicitur etiam ab adverso alicujus criminis insimulatus non tamen convictus esset extra exceptionem, cum et si revera illius criminis reus fuisset attamen per acceptam poenam absolutus et purgatus pro sublatae fidei teste censi non valeret, 7. Objecta phantasia vel exstasis contra septimum testem vera non est, nam testis fateretur se somno obrutum nequitiam fuisse, quin potius realiter se reae oppressum exstitisset, quod et opere diaboli idem sagas praestari posse compertum est, praeterea a criminalistis tales imaginationes et ludificationes sensuum istis lamiis seu sagis adscriberent, non autem ad testes referrent. 8. Lactis amissio et recuperatio etiam gravaret reas, quia haec quoque circumstantia per criminalistas pro firma reputaretur, talis etenim actus diaboli adjumento, nec alias fieri soleret. 9. Dissona enarratio casus illius, qui Catherinae eveniret non est, quia in essentialibus nempe quoad eandem abreptam et reductum testes convenirent, qua vero hora et quo loco tanquam minus essentialia sicut difformiter enarrarentur fassionem non vitiarent, coeterum illorum verum est oppressiones ac his similes actiones jam omnino pro tacito cum diabolis pacto censi, ac licet de expresso nondum constaret, ast etiam impliciter seu tacitum ad condemnationem reae sufficiens foret.

In inquisitione contra Catharinam positi ex tota primi testis fassio stat, quia nulla praecessissent minae, attamen ex eo, quod voluntati incattae satisfacere recusasset, non aliam fuisse causam, quam eandem incattam ex quo immediate eadem discedente, eadem pestilentia eveniret, et quanquam sine voluntate seu permissione Dei nihil fieret, attamen permittente divina majestate multa per diabolos ac eorum ministros sagas patraretur, ut paginae codicis Veteris Testamenti testarentur. Ea autem, quae contra secundum testem inducerentur, non starent, quia testes in inquisitione sub numero 12. morati ac pro incatta producti de alio et testis 12. quoque alio tempore loquerentur verba porro 4. et 5. testis in alium sensum explicari non posse, cum et pro incatta peracta inquisitio in praetensa explicatione non aliud contineret, demum minae in causis sagarum pro sufficientibus ad condemnationem censerentur, et quod majus, etiam si effectus minus non subsequatur, attamen sola voluntas similibus criminibus implicitas gravaret, dum perspicue ex similibus circumstantiis judicium contra easdem ferri soleret et titulus 23. ad causas civiles applicabilis minas, quas effectus subsequeretur poenales esse dictaret, quod autem minas per incattam factas effectus subsecutus, sic inquisitiones magistratuales docerant, ne ideo et si in calore iracundiae eandem non recusaret, ac hinc iterum ad 1. stant fassiones foeminarum, quia

eas a perhibendo testimonio nec lex regni, nec jura civilia exclusunt, nonnullorum autem jurisconsultorum sentimenta ab eodem repellere nequeunt, articulus 2. licet loquatur de diversis factis attamen singulorum concurrunt contra eandem, et cum fassio unius intuitu unius actus per alios quoque confirmetur, eruta ex fassionibus eorundem praesumptiones plenam probam efficiunt, cum et rationem ubi necessarium est addent, nec vane et confuse faterentur, denique illorum huc quidem minas pertinens, quorum videlicet incatta intuitu cujuspiam verbalis injuriae actionem moverit eandem innocentem esse non doceret, constat enim plurimas alicui crimine implicitas, sese usque ad aggravationem pro innocentibus clamare, immo evidentibus probis quoque condemnatas agnoscere factum nolle, et saepe nocentissimas semet pro innocentissimis vindicare, nihil mirum itaque, si Catharina quoque eundem secuta sit modum, ac per motam actionem crimen cujus suspecta fuit a se moliri studuerit, reliqua responso non egent, quia inquisitio loco ejusdem in quibusdam sufficit, ad reliquum vero observationem nec lex nec consuetudo nec ratio dominos judices stringeret, quin potius, quo ad examen circumstantiarum deficiente lege consuetudo et usus, qui hactenus hic viguit sequendus foret, cum et alias indagatio similium criminum prudentiae judicum submitteretur, Bodini et Vierii autoritas hic multa esset, tum quia aliarum provinciarum forent, tum secundo, quod falsas sententias in hoc casu tuerentur, cum hoc nec sagas dari contra mentem etiam Sacrae Scripturae assererent, quod sententiae, quae per alios criminalistas refutatae nec hic locum haberent, ad ultimum diuturnitas carceris in alleviationem poenae non veniret, nam parte eadem respirium petente negotii decisio longius protracta est, adeoque, quod sua culpa diuturniores carceres patui voluerit pro alleviamento poenae non deserviret, expraemissis itaque sententiam ferendam prius tamen cum testibus confrontandas peteret.

Pro partibus incattarum loco uberioris replicae priora sua pro recapitulatis habendo praeallegatam per procuratorem actoris quaestionis 5. capitis 6. Kithonichianae objiceret, quae expresse dictaret quilibet contra testium vel malas testificationes aut infamas exceptiones pro se necessarias vigore facere et opponere quire, in causis civilibus tanto magis in simili tam arduo negotio procurator incattae vi ejusdem quaestionum imo quamplurimorum juris consultorum sententiae, certorum testium firmorumque testimonium praerequirentis, contra praenarratos testes num tales sint excipere integrum fuit, nam juxta criminalistas ea firmior probatio est, si testes actiones complures testificati, de tempore, loco et aliis circumstantiis consenserint, atque hi, ut in superioribus clare remonstrasset, non tantum in verbis, sed in essentialibus suis fassionibus non concordarent, ergo pro nulla proba reputanda venirent, eorundem fassiones, nec valeret inductio procuratoris actoris, quod sed testium fassiones, quamvis ex auditu alieno constantes pro veris reputandae venire deberent, nam positive patriae leges signanter titulus 27. partis 2. talibus nullum locum in judiciis dandum esse praescriberet. 6. proinde in ordine testis insufficiens est ex eo, quod inimicus esset sed incatta nam juxta jurisconsultos necessarium requisitum est, ut animadvertatur an non inter eum et partem accusatam sunt inimicitiae simultates, contentiones et injuria, si enim de hoc constaret, nulla fures simile denunciatione habenda esset rationem hanc adderent, quod ultionis studio testis talis illum contra quem examina-

tur reum nominasse censetur, inimicus enim praesumitur inimico nocere velle, sed potito haec macula seu insufficientia testi huic opponi non deberet pensitata ejusdem fassione eadem partium incattae neutram aggravaret, non esset sinistra ex eo, quia partes incattarum nunquam manuum dolorem habuerunt, adeoque praetensas quaspiam rixas inter se fuisse respectu doloris talis simpliciter negarent, reliqua ejusdem fassio, ex relatione alicujus Germani constans pro nulla reputari deberet, tanquam simplicem auditum reductus[?] provocatio deinde Sophiae incattae cum magistratualem inquisitionem respectu sinistrae tertii testis fassionis in specie ubi assereret ejusdem incattae maritum per eandem fuisse praetensive in pede suo destructum, huic inclyto foro cognita erit, res maxime, si eatenus interventam inquisitionem procul dubio improcholotam inspexerint, qua inspecta mox et eo facto hujus testis non solum vacillans, verum nulla fassio erit. Quod primi testis respectu praetensae nocturnae compressionis fassio sic mera obscuritas phantasia et imaginatio, tam criminalistae jurisconsulti immo ipsa experientia aperrime testarentur, et vocarentur morbus talis incubus, quare hujus testis qua alioquin etiam unius nullius fassio partem incattae nil appareret, praetensa disceptatio partium incattarum respectu amissionis et recuperationis lactis, quomodo nam per testes iisdem appingeretur et originem unde traxerit productum sub littera C. doceret. Anno Domini 1728. ultimo Martii.

De eo utrum

1. Tudgya e, hallotta e a fatens, hogy Kenyeres Kata gyermekágyat fekütt, a kenyeret a bába parancsolta: – szelj egy darab kenyeret, vidd el a nénnyéhez, fejjén reá ketten, hadd egyék meg, tudniillik Kenyeres Sophival?

2. Tudgya e, s hallotta e a fatens, hogy Köszögi Pál gyógyította a gyermeket? Köszögi Pál mondotta volna, hogy Vácziné nevű asszonytul hallotta volna, hogy a gyermek kiáltotta: – ha itthon van anyám, kiújul a sebem, ha pedig útra van, gyógyul?

1. testis Michaelis Váci consors, jurata examinata fassa est. Ad 1. Vallja a fatens, hogy maga vitte el a kenyeret Kenyeres Sophihoz, hogy fejjén reá, de reá nem fejt, így mondotta, hogy: – nem vagyok én boszorkány, hogy én elvettem volna a tejét, meg nem cselekedném, ha elveszne is. Ad 2. Vallja a fatens, hiti után tagadja, hogy soha sem hallotta, nem hogy maga szóllotta volna, ha ki ő kegyelmétül hallotta edoceállja. Ezen inquisitió véghez ment kazinczi fő bíró Sándor Márton uram előtt, mellette lévő becsületes tanácsbeli személyekkel egybe. L. S.

Eandem esse sinistram insimulationem, sed quaesito intercessisset etiam hinc nullus actus diaboli, ut procurator actoris adstrueret per judices deberet, ast primo protestatione, quae pristinis etiam quibusvis hominibus contingeret saepius reputandus esset, in inquisitione contra Catharinam peracta primi testis fassio non stat, nam juxta jurisconsultos ex praeparatoriis e contra nullum delictum praesupponi possit, et frustra id quod naturaliter evenire potest et potuit pestililas, utpote ejusdem vacca parti incattae adscriberetur. Revolvat procurator actoris Bodinum et Vierium et videbit contrarium suae assertionis, nam hi jurisconsulti vel maxime de existentia sagarum

tractarent, quare ex eorundem tractatu desumptis rationibus omnino fidem adhiberi debere, diuturnitas carceris Sophiae incattae pro sua culpa adscribi non posset, nam juxta Carpzovium, ubi sufficiens fore jussio appromittitur, nec tamen par judicium talis fide jussio acceptatur, dicisset longa incarceration pro injuriosa, quare prioribus suis inhaerendo peteret supra et reservaret.

Procurator fiscalis provocat semet ad inquisitiones, ex quibus staret contra reas ad condemnandum reperirentur proba. Quantum autem id attineret, ubi contra testem ex causa inimicitiae exciperet, dicit quale in prioribus jam repositum esse. 2. Capitales inimicitias non fuisse, quin immo jam ob diuturnitatem, et si extitissent, sublatae haberi, ast fundamentum actionis fiscalis non solum in hujus fassione radicari, vel in aliorum quoque complurium demum simplex negativa rearum contra objecta et remonstrata nihil valerent. Productum autem sub C. operabile non est, quia eadem testis iterato examine priori fassioni Kűszögi inhaereret, occasione authenticationis eadem in praesentia rearum factura, porro interitus vaccae qualiter eveniret, testis fassio clarum reddit, adeoque disceptatione nulla necessum esse. Revolvere autem Vierium et Bodinum procurator fiscalis operae pretium minus foret, cum eisdem et legerit, et sententias seu assertiones compertas habet, quae tanquam authorum extraneorum ac in regno Hungariae nullatenus approbatorum sequenda, quidem illius ob perversitatem etiam asserti illius, quod saga non dentur, quin potius Carpzovius et praxis criminalis Coloniczii observanda veniret. Adjumentum porro ex Carpzovio petatum legi publicae derogare nequiret, ac hinc ex quo allegatum extitisset in criminalibus vi articuli 7. 1715. fide jussionem non admitti culpa in incatta redundaret, quod negotii accelerationem per sua petita extraxerit, ea praemissis itaque petit ut supra.

Pro parte incattarum frustra provocaret semet ad inquisitiones, ex quibus non clare paterent contra reas ad condemnandum proba, verum nulla reperirentur, nam iisdem inquisitionibus appositarum testium fassiones ne ad captura quidem, eo magis ad praetensam quampiam condemnationem partium incattarum vergerent, nam ad condemnationem probationes luce meridiana clariores praerequirentur, et testes omni exceptione majores et quidem tales, qui dicti sui ex propria notitia rationem dare et assignare scirent, ast cum praenarrati testes non nisi meras suspensiones et conjecturas contra partes incattarum narrarent, non pro sufficientibus indiciis eo magis probis reputari deberent, nam indicia contra reos debent esse sacro sancta et judicii justitiaeque administratio esset opus Dei, jure merito ex jure canonico desumeretur mulieres in causis criminalibus ob imbecilitatem et fragilitatem sexus testari non posse, eo magis testis, cui aliqua mala suspitio seu infamia objicitur, pro insufficienti reputandus veniret, nam hi et tales omni exceptione majores appellarentur testes, contra quos nihil adduci posset, et ii etiam, qui nullius infamiae fuerunt damnati. Fundamentum praeerectae actionis esset hoc, quod partes incattarum multas magias ad finem deduxissent, et non tantum irrationalibus animalibus, quin etiam hominibus nocuissent eadem et eosdem praetensive quibusdam artibus seu sortilegiis diabolicis enecassent, et quidem in specie Catharinae proprii sui filii interna membra destruxisset. Quam praetensam expositionem actionis suae procurator actoris, ne dum plene perfecte sed nullatenus probasset, frustra ad condemnationem ex quibusdam

criminalistis deductas rationes inaleget. Productum sub C. omnium valde operabile et Catharinam incattam allevians documentum esset, nam si testis in eodem contentus priorem fassionem suam confirmat et omnium testium – 2 fassiones in inquisitione domini iudlium appositorum nulla essent, et recte, quia secundus testis Paulus utpote Kőszögi in specie hec et id fatetur formalibus, hōgy Vácziné nevű asszonynál hallotta a fatens, hōgy a gyermek kiáltotta: – jaj, majd hazajön anyám, mingyárt rosszabbul lések, kiűjul a sebem, hoc autem testis e contra etiam tempore authenticationis a se talia verba prolata fuisse neutiquam recognosceret, ergo tam hujus 2., 3., 5. et 16. testium fassiones essent nullae. In reliquo si quidem praesens negotium unice adhuc ab authenticatione testium dependeret instaret procurator partis incattarum apud inclytum hocce forum, quatenus aut instituenda similis authenticationis ipso praesente fiat, aut vero cum eodem cum respiro unius diei collateraliter communicetur, sexus immo etiam praxim et consuetudinem esset, ut praetensive reis beneficium defensionis denegaretur, quod sibi denegari ubi nullus dubitaret, reservando reservat.

Procurator fiscalis non verbis, sed argumentis in lege fundatis intendum[?] esse, hinc cum allegata procuratoris rearum ex nudis ratiocinationibus constarent, prioraque reiterarentur, replicam non mererentur, sufficeret ex combinatione actionis cum inquisitionibus intentum fiscalis secundari. Testes in producto sub C. nominata, ideo quia fassionem suam priorem cum videlicet quae in magistratuali inquisitione contineretur, confirmaret, stare deberet, ac ideo impertinenter assereretur testium in inquisitione domini iudlium contentorum fassiones nullas esse, quia assertionis nulla ratio. Importura porro et omni praxi repugnans esset instantia incattarum in puncto communicanda cum respiro fassionum authenticatarum, quia usui et consuetudini repugnaret, praetense cum eo fieri quomodo posset, cum et collaterales absentibus partibus fieri assolerent, eo ergo magis authenticatio sed petit, ut supra.

Pro parte incattarum, si quidem procurator actoris nullatenus refutasset immediate praeallegata partis incattarum iisdem ultro, nec etiam inhorreret, in producto sub C. appositus testis, nec in magistratuali, nec in domini iudlium inquisitionibus adjunctus est, verum per iudices pagi Kazincz pro parte incattae adjuratus et examinatus haberetur, quare hanc suam priorem fassionem (ut ipsemet procurator actoris in altera hac jam sua replica recognosceret) quandoquidem confirmasset stare deberent, exceptiones partis incattae contra testes praespecificatos secundi utpote 3., 5. et 16., quibus exceptionibus sinistris fuisse eorundem fassiones in specie ubi asseverarent de praetensa auditu testis in toties nominato producto sub littera C. contenti cujus fassio prior, utpote coram modo dictis iudicibus Kazinczianis erat ea, quod nimirum 2. testis Paulus Kőszögi verba de infirmo puero Sophiae incattae a se multa audivisset, ast prius verba talia ab ipso modo dicto Paulo Kőszögi se audivisse, quae testis dum et quando examinata per inclytum magistratum foret, procul dubio confirmabit, ergo Pauli Kőszögi fassio et per consequens 3. testis Catharinae utpote Kovács ad 2. Deutri puncta prolata, esset multa, ac subsequenter 5. et 16. non absimiliter talis, nam hi postremi duo testes praetensive faterentur se audivisse ex ore Sophiae incattae pueri formalia, majd hazajön az anyám etc. Puer vero idem examinatur tantummodo per inclytum magistratum, respondebit se non ab alio, verum a

toties citato chyrurgo Paulo Kösözgi fuisse instructum, ut verba talia de sua matre proferat, et renovationis vulneris ipsius suam matrem causet, cujus causa ipsemet chyrurgus fuit, si denique (prout procurator actoris adstruere niteretur) nec instituta testium authenticatio talis cum eodem communicabitur, defensio reorum prorsus praepediatur, quare iterato etiam inclytum magistratum humillime exoraret, eatenusque deliberari cuperet, reservanda in reliquo, ut supra, reservat.

Procurator fiscalis testis in producto sub C. denotata hodie examinata ea, quae in fassione Kösözgiana continentur adeoque auditu priorem fassionem confirmasset, idcirco tota consideratio procuratoris incattae in hac parte rueret. In reliquo si quidem justa et aequa essent petenda communicatio authenticatarum fassionum cum respirio fieri non posset, sed collateraliter cum et alias novae praxis esset omnes exceptiones, tam quoad habilitatem testium, quam et fassionum ante authenticationem fieri consuevisse, post authenticationem vero non aliam admitti quam eam, quae ex difformitate prioris cum posteriori fassione suboriretur, declarat itaque semet per fiscalis communicationem collateralem, ita, ut statim et in instanti respondeat eundem non impugnare.

Pro procuratore incattarum negari suprapositum procuratoris actoris, quod nimirum in producto sub C. denotata testis hodie examinata fassionem priorem suam confirmans considerationem procurator incattae Sophiae utpote Kenyeres everteret, nam ipsius partis actoris praetensae actionis expositio tanquam in praenarratorum testium inquisitionis domini iudlium specificatorum per eandem prorsus subverteretur. In reliquo, si quidem in prioribus suis contra ternarum inquisitionum specificatos testes legales suas exceptiones sufficienter apponere nequivisset ex eo, quod nomina eorundem ignorasset (quae alioquin directe quaestionis 5. capitis 6. Kithonichianae et partis 2. tituli 29. communicatis secum collateralibus inscribi debuissent) posteaquam testes tales per inclytum magistratum examinati fuerint, collateralisque seu authenticatio talis secum communicabitur, acturus sibi incumbentia.

Pro procuratore incattarum secum existente authenticatione testium viveret 3. testis fassio virtute quaestionis 11. capitis 7. Kithonichianae tanquam non authenticata, nihil operaretur, reliquorum vero testium fassionibus priora sua hic loci quoque recapitularet, et diceret 1. id non est admissibile, quod esset contra natura. 2. in transumptibus actibus ex facto non permanente notorium non est. 3. illud non esse trahendum ad sufficientem probationem, de quo certo et vere non constat, nam per illusionem demonis fieri multa possunt, qui in id unice intendit, ut quam plurimos, non solum fama et vita privare, sed et ad desperationem inducere possit. 4. propter plures imperfectas singulares testium probationes necesse descendendum ad sententiam condemnatoriam, quia ad eam ferendam luce meridiana clarioris probationes requiruntur. 5. testis omni exceptione major ille esset, qui de ipso delicto sive acto immediato (non vero de actu ipsi maleficio proximo vel remoto) et rationem dicti sui per sensum corporeum rei convenientem reddat, nam sicuti sola testatio legitimis adminiculis causa non approbata nullius momenti est, sic nec ipsa causa seu ratio si rei conveniens non sit nec proferatur a proprio sensu quicquam operari potest. 6. Omnium probationum certissima probatio est, si cum accusata confessiones sermoni testium convenerit, et haec in defensionem prae primis respective Sophiae Kenyeres

deservirent. Contra Catharinae vero testium fassiones occurrerent adhuc sequentia. 1. Praetensa verba Sophiae, quae de extati seu abreptione effutivisset, eandem Catharinam quidnam et quomodo aggravare possint, alto inclyti hujus fori iudicio submitteret, nam posito et si vixisset superstitiosa verba talia ea aut joci gratia aut vero ex aliqua evitate muliebri intelligenda dicta sunt[?]. Quae verba si quidem cum nulla praxi conjuncta essent, nullusque effectus eadem secutus sit, pro volatilibus reputanda. 2. Mulieres sua natura vindictae sunt cupidae et facile minantur, nec linguam a minis cohibere possunt, sed si quidem crimen hoc valde occultum esset, firma assertio criminalistarum esset ea, quod in occultis sumitur praesumptio ex preparatoriis, et minae cum eventu non conjuncta nullum iudicium faciunt, quare testis utpote Stephani Szarvas mortis aliorumque quaspiam praetensas minas eidem appingere sategentium fassiones tam his, quam ex precedentibus rationibus subverterentur. 3. Plebi superstitiosae quaedam artes familiares sunt, adeoque sine ullo pacto cum doemone adeo frequentari et doceri, ut maximam partem plebis suspectam habere necessum sit, si hoc indicium generaliter accipiendum esset. 4. Fama est indicium valde remorum a delicto et fal[–] durumque esset hominem ex nuda fama condemnare. 5. In illis locis, ubi maledicendi, detrahendi et comminiscendi libido dominatur, veluti vana et fal[–] parum debet attendi. 6. Multum quidem arbitrio iudicis relinqui debet, nihilominus tamen, quia arbitrium iudicis non debet, esse absolutum et vagum, sed simulatum a lege et juris dispositione circumscriptum, ideo accendere debet quilibet iudex an indicia simul concurrentia tanti ponderis sint, ut digno et justo ad condemnationem sufficiat? Igitur quamvis contra modernas incattas quopiam suspitiones et testium fassionibus oriretur, tamen (ut nullus dubitaret procurator allegans) ex iisdem minime aggravari possent, nam virtute quaestionis 7. capitis 6. Kithonichianae ex praesumptionibus vertentis et indicii indubitatis et vehementissimis non potest deveniri ad condemnationem ac sententiam definitivam absque aliis probationibus quales sequens quaestionis 8. luce meridiana clariores debere esse praescriberet. Adhuc pro [–] adderet modernas incattas ad fassionem Stephani Bábiczy tanquam testis minus adeoque nullius condemnari posse. Quarum absolutionem, ut supra instantissime peteret.

Deliberatum est.

Mind az tekintetes nemes vármegye szolgabírája, s mind az magistratus által végben ment inquisitiókból nevezetesen az harmadik tanúnak vallásából, hogy az urát megfenyegetvén Kenyeres Sophi, azonnal másnap veszedelme esett lábainak, melyet ugyan Sophi meg is gyógyított. Ugy az 9. vallásából ezen szókkal: – várj, eb ágyából született, megrikattalak már egyszer, de megrikattalak ismét, hogy megemlegetsz! Nem különben az 6. és 8. tanúknak vallásokból, hogy megmosatta Sophi maga fájós kezét az leánnyal, ki is megtapogatván jobb felől való szemét, harmadnapra kelevény támadott rajta, sőt, azontúl nyavalyája alkalmatosságával is egynéhányszor meglátogatván a patientst, s megtapogatván, mindenkor ujjonnan megújult nyavalyája. Az 19. tanúnak vallásából: – megfenyegetvén az hús nem adásért, az ujjá azonnal annyira megromlott, alig hogy el nem szakadott. Azon idő alatt penig kácsa képiben elmenvén

hozzája, annyira megkínóztatott általa, hogy a csipdelés és kékség meg tetszett a testin. És hogy az 3. vallásából az általa elveszett táskát két ízben is megmondotta a sebében és ládájában lenni. Az 5. vallásából, hogy a pénzét megmondotta hol, és mennyi legyen. Utoljára a 2. bizonyág tételéből, hogy Sophi rontotta volna meg a szemét, és szemtől szemben megboszorkányozván, azonnal jobban lett a szeme, világosan kitetszik, azért, mivel az ilyen jelek és cselekedetek juxta quaestionem 8. capitis 5. Kithonichianae az torturára elégségeseknek ítéltetnek, az nevezett incatta tortura alá, hogy subjiciáltassék ad revelationem revelandorum méltónak ítéltetik. Nem különben azon inquisitiókból, úgymint a 19. tanunak vallásából, hogy Kenyeres Kata kácsa képiben hozzája menván igen megcsipkedte, mely miatt kéksége testében is meglátszott. Ugy az első és második tanuknak bizonyágokból, hogy az anyja üzente volna az égetésnek helyérül, még ő kitérhet ebből az állapotból, azért, hogy erre ne jusson, melyre én, az Istennek imádkozzon, és Bibliát olvasson. És az 8. vallásából, hogy in anno 1713. éjszakának idején Pádári Pálnénál Debrecenben készülések alkalmatosságával (az holott is az asztalnál nagy sereg katonák voltak) az anyjával, mint már gonosz életéért megsemmisített asszonyokkal együtt volt, világosan kitetszik azért azon okokra nézve, ad mentem quaestionis 8. capitis 6. Kithonichianae az tortura alá hogy vetetessék, annakelőtte pedig megfürösztessek, méltónak itéltetik.

Pro procuratore incattarum lata deliberatione magistratuali minus contentus apellandi reservat facultatem. Adinventam vero probam per immersionem aquae Catharinae tanquam alioquin incertam propter moderni temporis frigiditatem et asperitatem eae quo eadem lactans esset, ex gratia incattae hujus fori, relaxandam eidem peteret, peracta dein adinventam utriusque partis tortura juribus earundem prospiciendi reservaret facultatem.

Procurator fiscalis relaxationem proba per aquam frigidam non impugnatur.

Deliberatum est.

Az nemes törvényszék kegyelméből az incattának megfíresztetése elengedtetik, de a tortúrát tartozik felvenni.

Post adhibitam torturam ad puncta interrogatoria incattae nihil fassa sunt.

In facto torturae Sophiae Kenyeres puncta interrogatoria et fassiones.¹³

Miért rontottad meg az uradat? Micsoda mesterséggel? Míképpen gyógyítottad meg? Micsoda szerekkel? – Az mészárostul kértem bárány fadgyat, dióbelet fekete szurokkal és mogyoróbéllal összetörtem, s azzal kötöttem.

Ki főzte a szereket? – Kenyeres Jánosné.

Kitül tanultad azon mesterséget?

Urbanka Katát is miért rontottad meg? – Nem rontottam.

Miért mosattad kezeidet véle? – Nem mosattam.

Miért hát azután is meglátogattad? – Nihil.

Miért tapogattad meg? – Nihil.

Miért hát, hogy megujult az tapogatas után nyavalyája? – Nihil.
 Micsoda mesterséggel viszed efféléket végben?
 Miért rontottad meg Bábitskit is?
 Miért hát, hogy megfenyegetted?
 Miért mentél kácsa képiben hozzája?
 Miképpen lehet az meg?
 Micsoda mesterséggel mentél bé ajtó bezárolva?
 Miért csipkedted meg Bábitskit?
 Ki volt kácsa társa?
 Micsoda mesterséggel tudhatta meg, hogy a táska Szíjjártó Jutka zsebében
 és ládájában légyen?
 Ugy Sun Miklóstul pénzet is hol és mennyi légyen, hogy tudta meg?
 Nyergesné szemét is miért rontottad meg?
 Micsoda mesterséggel?
 Miképpen gyógyítottad meg oly hirtelen?
 Kitől tanultad a boszorkányságot?
 Másokat tanítottál é boszorkányságra, s kiket, és miképpen?
 Gyakorlottad é a boszorkányságot?
 Ha gyakorlottad, a vesztésen kívül hogy, és miben?
 Micsoda mesterséggel lehet az?
 Volt é az ördögökkel szövetséged?
 Mi formán, és meddig?
 Irásképpen volt é vagy szóval?
 Mi vitt tégedet arra?
 Kicsodák lehettek a társaid?¹⁴
¹⁵Hát Kata cimboráskodott e veled?
 Hová jártatok együtt, vagy más társaiddal?
 Vagnak é más társaid, és kik nevezet szerint?¹⁶
 In facto torturationis Catharinae Kenyeres.¹⁷
 Kitől tanultad a boszorkányságot?
 Másokat tanítottál é boszorkányságra, és kiket, és miképpen?
 Gyakorlottad é a boszorkányságot? Miképpen és mikben?
 Micsoda mesterséggel lehet az?
 Volt é az ördöggel szövetséged?
 Mi formán, és meddig?
 Irásképpen volt é vagy szóval?
 Volt é akkoron más valaki jelen?
 Mi vitt tégedet arra?
 Kik lehettek társaid?
 Hát Sophi cimboráskodott é veled?
 Miképpen mentél Bábitskihez kácsa képiben?
 Micsoda mesterséggel?
 Ajtó bé zárolva é?
 Miért csipkedted a testét?

Kitül tanultad azon mesterséget, anyádtól é vagy mástól?¹⁸

Puncta inerrogatoria.¹⁹

Fassiones²⁰

Mi végre üzente hát az anyád, hogy kitérhetsz abból az állapotból, csak térj meg?

Miért mentél anyáddal Pádári Pálnéhoz, hogy Debrecenben menjenek lakodalomban? – Nem voltam.

Kicsodák voltak jelen ott? – Nem tudom.

Micsoda katonák lehettek azok?

Micsoda mesterséggel lehet annyi földet oly hirtelen béjární?

Jelen volt é Sophi azon seregben?

Hát a magad fiát hogy gyógyítottad meg? – Nyergesnénél levő Kata asszony olyan füvet adott nékie, mint a szederlevél, melyet megfőzván borban, azzal kötötte.

Pro partibus incattis juxta quaestiones 7. et 8. capitis 6. Kithonichianae proximque criminalem Coloniczianam cupit eadem incattas absolvi, futuramque jurium et indemnitatem suarum ad cautelam eatenus litteras testimoniales sibimet authenticè extradari.

Procurator fiscalis dicit simpliciter partes incattarum absolvi non posse, nam quamvis in deliberatione appositae considerationes ad ferendam ordinariam poenam (nisi in forma talia fassa fuissent, ex quibus eadem ferri potuisset) non fuissent sufficientes, attamen, quia tum eae, tum vero aliae in inquisitionibus contenta tales forent, quae poenam extraordinariam videlicet relegationem secum traderent, cuperet ob eosdem superstitiosos actus, eadem ex oppido etiam ad evitandum scandalum publicum relegari. Testimoniales autem extradari in similibus non soleret, ac ideo neque petendae forent.

Pro partis incattis impracticabile et nulli legi applicabile petitum esset partis fiscalis, ubi relegationem rearum ex oppido huc ob praetensos quospiam suspitiones actus efflagitaret, nam per adinventam torturam rearum omnia iudicia sublata haberentur, et sicuti secundum juristas juramentum esset finis litis, ita a paritate quaestionis praeallegatae 8. adjudicata tortura reas simpliciter absolvendas et ab omni suspitione immunes redderet. Si namque propter superstitiosos quospiam foeminarum actus quaelibet proscribi seu relegari, potior pars in oppidis et possessionibus multis habitantium mulierum, quibus quotidianae essent superstitiones, proscribi et relegari deberet, quod impracticabile sane foret loco testimonialium sive absolutoriarum sententiarum seu deliberationem extradandam, seu vero, ut supra, petiisset, sub authentico ipsis testimoniales peteret.

Procurator fiscalis illum quidem verum est partes incattarum ex eo, quod in tortura substitissent a poena ordinaria ad caput tendente immunes esse, adeoque quoad condemnationem etiam absolutionem consequi, non tamen ab extraordinaria qualis esset relegatio, quae propter minus graviore actus dictati in reos soleret, tortura etenim nisi intuitu capitalis easdem liberaret, et hoc ab exemplo veluti fur ob viliora furta commissa pro revelandis furtis tortura adjudicatus, ibidem tamen in negativa perseverans a poena laquei absolutus haberetur, per hoc tamen extraordinaria poena

ob leviores actus (qui causa fuerunt subjiendi cum tortura) non praescinderetur, quin immo starent, sic et in hoc casu partibus incattarum ab accipienda poena ignis ob non praeexistentiam sufficientium circumstantiarum ex quibus magia inferri potuisset per torturam liberae forent, attamen praemissi tales actus adhuc easdem poena extraordinaria gravandas dictarent distincta ratione juramentorum et distincta tortura in omnibus existente, stante itaque tali sub distinctione poenam petitam nullatenus effugeri valent, sed nec testimoniales qualicunque tandem in forma iisdem impertiri possent, quia id nec lex, nec usus et consuetudo admitteret.

Pro procuratore incattarum deficiente lege, usus et consuetudo sependa atque incatta huc furum ante hac nunquam ex oppido hocce quaspiam personas superstitionibus utentes (prout modernae incattae insimulata haberentur) relegare contra praepudicium etiam domini terrestris, qui impopulationem potius oppidi sui desideraret, assolebat, adeoque nec modernas incattas eo relegare posset, loco poenae qualem tam per diuturniores carceres, quam etiam torturam sufficienter sustulissent, ideo petit, ut supra.

Pro procuratore incattarum idem diuturnitas carceris, quam et cruciatus rearum, qui mortis aequipararetur, per inclytum magistratum, merito in considerationem sumi deberet, cujus gratiae easdem partes incattarum ubi submitteret, petit, ut supra.

Deliberatum est.

Jóllehet Kenyeres Sophia és Kata ellen feljebb pronunciált deliberációban az incatták magok rész cselekedeteikkel élő nyelvekkel leendő megvallásokra torturázásra ítéltettek vala, mindazáltal, mivel azon tortura alatt is, amint edgyik, úgy a másik az incatták közül semmit sem vallottanak, arra való nézve az szokott büntetéstől megmenekednek ugyan, de, hogy az olyan rossz cselekedetek, s babonaságok általuk tovább is az várason ne gyakoroltassanak, és botrányozás a nép között ne légyen, s mások is ettől vévén példát az babonaságtul elidegenítessenek, az említett incatták az várasrul kiküldettettek mind ketten úgy, hogy mostantól fogván semminemű időben szabados lakások az várason ne lehessen. Az kívánt testimoniális penig, mivel sem a törvény, sem a szokás meg nem engedi, ki nem adattatik.

II.

1728. május 19., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
KENYERES ZSÓFIA ELLEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1727–1730, p. 111–112.

Anno 1728

Tandem adveniente die 19. mensis Maii praesidibus dominis ordinariis iudicibus Andreae Urházi et Joanne Lossonczy praesentibus vero perillustribus ac generosis

dominis Christophoro Patay jurassore, Ladislao Kós processuali perceptore comitatus Honthensis et Stephano Szabadszállási celebratur sedria.

Reassumpta causa praeattactorum dominum iudicum veluti magistratus et actoris.

Contra superioris denotatam Sophiam Kenyeres ut incattam et pro actore idem procurator fiscalis, qui occasione institutae levatae ac cum iisdem diceret ex quo, tum per institutam immersionem aquae frigidae, tum vero ex inquisitionibus magistratualibus siquidem contraret, eandem crimine magiae semet polluisse, ideo peteret eandem rogo adjudicari, praevis tamen forma subijci.

Pro Sophia Kenyeres. Idem qui in prioribus et cum iisdem comparet et instaret, quatenus continuat praesentis causae differatur in aliud commodius tempus, nempe ad finem diaetae, si quidem in publicis comitatus Gömöriensis et Tornensis occupatus esset, eo usque autem ad sufficientem fidejussionem eadem incatta dimitteret.

Pro magistratu et actore, quamvis rationes per procuratorem incattae inditae in conformitate tituli 59. partis 2. non essent sufficientes ad obtinendum respirium, ne tamen sufficientem sibi defensam praeclusam fuisse, incatta asserere valeat, non imponat, ut eo usque in vinculis detineretur, ex quo de dictamine articuli 7. 1715. in similibus casibus fidejussio locum non haberet, in futuro autem termino absque ulteriori protestatione et ambagibus meritum continuet.

Deliberatum est.

Ex rationibus per procuratorem Sophiae Kenyeres inallegatis petitum respirium seu alium terminum non impugnante etiam procurator magistratus et actoris admitti, incattam nihilominus erga fidejussionem etiam de tenore citati articuli 7. 1715. dimitti neutiquam posse, verum eo usque in vinculis eandem detineri debere.

- 1 Az irat szélén: Authenticata confirmat.
- 2 A lap szélén: Authenticata fatetur.
- 3 Az irat szélén: Authenticata confirmat.
- 4 Az irat szélén: Authenticata confirmat.
- 5 A lap szélén: Authenticata confirmat.
- 6 A lap szélén: Authenticata confirmat.
- 7 A lap szélén: Authenticata confirmat.
- 8 A lap szélén: Authenticata fatetur.
- 9 Az irat szélén: Authenticatione peracta.
- 10 A lap szélén ugyanattól a kéztől: Productum sub N. 14.
- 11 A lap szélén ugyanattól a kéztől: Productum N. 15.
- 12 A lap szélén ugyanattól a kéztől: Productum N. 16.
- 13 Az irat bal oldalán: Puncta interrogatoria
- 14 Az irat jobb oldalán: Fassiones. Absolute nihil.
- 15 Az irat bal oldalán: Puncta interrogatoria.
- 16 Az irat jobb oldalán: Fassiones. Nihil.
- 17 Az irat bal oldalán: Puncta interrogatoria.
- 18 Az irat jobb oldalán: Fassiones. Nihil.
- 19 Az irat bal oldalán: Puncta interrogatoria.
- 20 Az irat jobb oldalán: Fassiones.

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
KÖRÖSSI JÁNOSNÉ ELLEN

I.

1730. június 19. Hosszúrét

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Bírósági ir. Büntető perek. 660. Doboz. Fasc. II. N. 48.

Mi, alább subscribált tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája és jurassora az tekintetes nemes vármegyének generalis exmissiója mellett méltóságos csíkszentkirályi Andrássy György uram önagysága requisitiójára ez alább megírt dologban ilyen inquisitiót peragáltunk, azmint következik.

Species facti

1. Testis Juditha Benke¹, uxor Georgii Pál, in possessione Krasznahorka Hosszúrét degens, annorum circiter 36 jurata, examinata fassa est. Ez elmúlt esztendőben az fatens többekkel együtt Várallyára isteni szolgálatra menvén, és midőn odaérkeztenek, még bé nem harangozván, az Marton György háza előtt leülvén, és közöttök Körössi Jánosné is, melly alkatosságga ki-ki maga csismáját mutogatván, az fatens csismáját is nevezett Körössi Jánosné hogy látta volna, ezen szókat monda: – nem szégyenled-é, hogy illy fótos csismába jöttél? Csudálkozott is rajta, hogy elszakadt a csismája feje. Merre felelt az fatens: – nem mindenkor lehet újat szerzeni. Azon tekintésekor még az fatens lábának semmi fájdalma nem vala, hanem az templombul visszajövet azonnal a jó lábában nagy fájdalmat érzett, elannyira, hogy valahányszor lépett, úgy ropogott a' csont a lábába, mintha mogyorót törtek volna. Azon fájdalom pedig circiter két hétig tartott. Annak utánna hogy panaszkodott volna az fatens Lázár Györgyné előtt, ezen szókat monda: – hozass az ruhájából Körössi Jánosnének és füstöld meg azzal a' lábadat, talán fog használni, mivel rossz szemei vannak. Azmint is Lázár Györgyné maga leányát (az ki is Körössi Jánosné fiánál van férjné) kérte, hogy valami módon szerzene valami falatot az annyokja ruhájából, mellyet véghez vívén, az fatens asszonynak adván, mellyel megfüstölte a' lábát s az füstölés után azonnal meggyógyult, annak utánna fájdalmát sem érzette. Midőn az ruhájából lopott volna Körössi Jánosnének az menyé, az mellyet a' fatensnek adott, házánál nem vólt, de mihelyt megjött, azonnal megtudta, hogy meglopták, szidván az menyét, ilyen képpen szóllott: – vagy megloptak, vagy az álmomat vették el, mivel semmit sem alhatom. Annak utánna mingyárt az menyének mind orcája, mind teste rútúl kifakadott, nem is hamarabb, hanem az menyecske attyának megfényegetésse után gyógyult meg.

2. Testis Juditha Lázár², uxor Stephani Körössi, subditi illustrissimi domini liberi baronis Georgii Andrássi, in possessione Krasznahorka Hosszúrét commorantis,

annorum circiter 24 praemisso juramento examinata fassa est. Az fatens maga édes-annyátul, Lázár Györgynétül kéretett, hogy az annyokja ruhájából valami falatot lopna, az mellyel Pál Györgyné megfüstölné magát, mivel az fatens annyokjára van gyanúsága. Melly anyja kérésének engedelmeskedvén, az annyokja fő ruhájából, elő ruhájából és kapcájából metszett egy falatot és adta az anyjának. Mellyel megfüstölvén Pál Györgyné magát, azonnal hallotta, hogy jobban lett és az fatensre áldást is mondott érette. Ezen falat ruháknak metszésekor az fatens annyokja otthon nem vala, mindazáltal mihelyest haza jött, a' fő ruháját kezében vévén, meglátta, hogy a' szögletiben egy falla[!] el van metsződve, melly miatt káromkodott, hogy csúfot tőttenek volna belőle. Ezen dolgot az fatens titokba tartván, mégis csakhamar az fatens teste mind kifakadozott. Akkor az nagy fájdalomnak miatta az fatensmondotta az annyokjának: – az én fájdalomimnak nem egyéb, hanem te vagy oka, mivel Pál Györgyné is nem hamarabb gyógyult fel, hanem hogy az te ruháddal megfüstölte magát. Akkor is rútul szidta az fatenst, hogy az ruhájából való elmettszéssel csúfot tött volna belőle. Minekutánna penig szemére hánytva volna, hogy nem mástul, hanem az ő cselekedete által rontatott meg, csakhamar lőtt meggyógyulással. Arrul is emlékezik, hogy a' méltóságos úr kertésznéjével öszveháborodván, mondott: – no, rá emlékezzél, az fejemet kötöm hozzá, hogy soha élő gyermeked nem lesz! Kik is innen elmenvén lakni, van-e gyermeke vagy nincs, nem tudhatja. Akkor ugyan az kertész meg is fenyegette, mondván: – ha élő gyermekim nem lesznek, rajtad fogok kereskednem!

3. Testis Georgius Lázár,³ subditus praetitulati domini baronis, in praefata possessione habitans, annorum circiter 60 sub juramento examinatus fassionem immediate praecedentis filiae suae et testis ex eadem audivisse per omnia taliter, sicut illa retulisset, refert, addito, hogy maga az fatens adott tanácsot a' leányának, hogy ha azon fájdalmat az annyokja okozta volna, csak fogja reá erőssen, kész leszen abban pártját fogni. Azmint is úgy cselekedvén, csakhamar következett meggyógyulással.

4. Testis Juditha Szőlős,⁴ uxor Joannis Nagy, subditi titulati domini baronis, in attacta possessione habitans, annorum circiter 40 fide mediante examinata fassa est. Egyebet nem tud, hanem azt, hogy midőn két nap tartotta volna az kaprált⁵ az fatens, annak utánna Körössi Jánosné lévén az kaprál tartásának sora, mondotta nékie, hogy főzzön az kaprálnak. Arra felelt Körössi Jánosné: – igen is, majd főzők tejlevízzel, ihon, egy velges⁶ kását főzők magunknak, majd viszek abbul, ha kell, egye meg, ha nem, tegye le mellette! Melly ételt elvívén az kaprálnak, de el nem vette, és az után majd egy hétig hordott nékie ételt, ki is egy ételét sem vette el, hanem annak utánna megbékélvén véle, úgy vette el az általa vitt ételt. Az kaprállal való veszekedés után Körössi Jánosnének az fatens házokhoz ment kisded gyermekével, ki is otthon nem vala, hanem csak az menyé. Kevés idő vártatva Várallyárul részegen hazaérkezvén, az fatens hamarsággal elbúcsúzott és Körössi Jánosné menyé kikísérvén, hogy az ajtóba megállottak, beszélvén egymással, annyiszor említett Körössi Jánosné kiment és őket az nyelvét kivetvén gúnyolta és csúfolta, az fatens pedig házához menvén, semmi gondja és fájdalma nem vala az lábának, virradtig penig egy fekete hólyag támadott az jobb lábán, melly miatt egy holnapig házábul sem mehetett ki. Hallotta Körössi Jánosné menyé szájából mondani: – Nagy Jánosnét is nem egyéb, hanem te rontottad meg az kaprallal való veszekedés miatt! Ez elmúlt esztendőben,

Szent György napján látta, hogy Körössy Jánosné marháknak jövedele előtt vizet hordott és úgy öntözte az kertet.

5. Testis Georgius Mihok,⁷ subditus antelati domini baronis, in eadem possessione Hosszúrét habitans, annorum circiter 40 juramento adstrictus fassus est. Az fatens leányát Körössi János maga fiának feleségül kértvén, kit iffjú korára nézve hogy oda nem akarta adni, annak utánna csakhamar az álla alatt két felől egy-egy ökölni kilis támadott, melly miatt közel esztendeig gyötrődött. Annak kifakadásával és meggyógyulásával viszont az jó lábán, az nagy húson nagy kelevény támadott és annak utánna újobban az más lábán is, melly miatt két esztendőül fogvást gyötrődik, az fatens leánya azon időtül fogvást mindenkor (két hetet kivévén) az ágyinak fenekét nyomja, semmi munkát nem tehet, hanem valamint az kapás, ehetik.

6. Testis Franciscus Szakály,⁸ servus Joannis Temes subditi domini baronis, in toties fata possessione degentis, annorum circiter 20 fide mediante fassus est, hogy szokások szerint a' falutul az iffjú legények pálinkára valót kértek Szent György nap előtt való éjtszakán, hogy lesni fogják a' mezőn a' boszorkányokat. Minthogy nem adtak nékiek, ki sem mentek, hanem az fatens az akolra menvén aludni, azmint is hogy szunyadozni kezdett, hozzá ment Körössi Jánosné, mondván: – gyere velem! Az fatens nem akart menni, mondván: – bizony nem megyek én! Arra felelt Körössi Jánosné: – meg kell lenni! Úgy ütötte fel a' fejét a' fatens, látta, mivel hold világ is szolgált, hogy Körössi Jánosné légyen, kinek is egy kantár lévén kezében, mihent ágyából felkelt az fatens, főben ütötte, mondván neki: – gyere, siess! Melly ütésse után mihelyt az akolrul lement, azonnal az fatensnek fekete lóvá kelletett változni, kire nevezett Körössi Jánosné egy koporsó forma ládát tévén, maga is reá ült és az jóléshi hidakhoz vitte. Ottan róla leszállván, egy égerfához kötötte, maga pedig az ladával együtt elment, s nem is hamarabb, hanem mintegy óra után jött az fatenshez, és oda jövéen, úgy oldotta el az kantár szarát az égerfátul. Ki is újobban az fatensre ült és sebessen nyargalvást visszajött a' Szabó János kerte megéig, ottan leszállván az fatensrül, az kantárt kivette fejéből és hónalja alá csapta. Az fatens is annak kivételével emberré változott, látta és meg is ismérte, hogy Körössi Jánosné nyargalózott volna rajta. Ennekelőtte mintegy hat esztendővel, hogy az fatens Dobos András juhait őrzötte volna, Körössi Jánosné az fatenshez ment ezen szókkal: – nem láttál-é ludakat itten? Merre felelt a' fatens: – nem láttam. Onnan elmenvén Körössi Jánosné, az kutyák reá támadtak, és egy kevés idő múlván az fatens lábába azonnal olyan fájdalom érkezett, hogy nagy kinnal kelletett haza jönnie. Melly fájdalom miatt közel egy esztendeig gyötrődött, nem is más módon épült fel, hanem Körössi Jánosné adott egy vakondakot és vaját is, hogy együtt megpergelvén, azon zsírral megkenje a' lábát. Mellyet elkövetvén, csakhamar meggyógyult.

Datum Krasznahorka Hosszúrét, 19. Junii 1730.

Czékus Márton, tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája mp. P. H.

Makay Ferencz, azon tekintetes nemes vármegyének jurassora mp. P. H.

II.

Anno 1730. die 10. Julii, in possessione Hosszúrét.

Species facti.

1. Testis Joannes Körösi, subditus illustrissimi domini liberi baronis Georgii Andrassy, in possessione Hosszúrét commorans, annorum circiter 75 maritus in captivitate existentis foeminae juratus, examinatus fassus est. Szent György nap előtt való estve, az melly vasárnap esett, lefeküdt az feleségével, az melly mostanság rabságba vagyron, és mellette feküvén, két óráig circiter nem aludt, hanem az feleségével beszélgetett az ágyban. Annak utána elaluván, mintegy éjfél tájban az szolgálja hazajött az istrásáru és az házban bájvén, kérdezkedett tőle: – mit ugatnak azon kutyák annyira és ki kutyái? Felelt: – talám a cigányoké. Annak utána az kemencére ment az szolgál, elaludt, az fatens pedig felkelvén, tüzet rakott és mintegy két óráig a tűz mellett ült, az felesége pedig szeme láttára az ágyba feküdt. Ki mellé újobban az fatens is lefeküdvén, virattig feküdt mellette. Tudja bizonyossan, hogy az felesége egy nyomást se ment ágyából. Annak pedig immár kilenc esztendeje, hogy elvette feleségül, de soha semmi gonoszt nem tapasztalt hozzá, sőt mindenben Istenhez való buzgóságát experiálta. Az melly csomócskák pedig az ládájában találtattak, mire való legyenek, nem tudhatja, hanem hallotta, hogy valamelly tót asszonytul vett volna egy polturán valamit, hogy az boszorkányok az teheneknek tejét el ne vegyék.

2. Testis Elisabetha Körössi, privigna in captivitate existentis, annorum circiter 16 fide mediante examinata fassa est. Szent György nap előtt való estve látta, hogy a' mostohaanyja az atyával együtt lefeküdt estve, de ő elaluván, járt-é valahová vagy se, nem tudhatja. Annakelőtte pedig soha semmi gonoszságot vagy boszorkányságot nem tapasztalt hozzá, akkor is hogy ágyából kiment volna, sem nem látta, sem nem hallotta. Az ládából pedig az melly csomócskákat tisztartó Strigner uram kivett, nem is látta, nem is tudja, mire való voltak.

3. Testis Andreas Szenyi, servus in captivitate existentis mulieris, annorum circiter 25 juratus, examinatus fassus est. Szent György nap előtt való estve látta a fatens, hogy Körössi János feleségével együtt lefeküdt, de annak utána az istrására menvén és ottan éjfélig, vagy tovább is volt, visszatérésével pedig az gazdával szólott, de az gazdasszonya volt-é otthon, vagy sem, nem tudhatja. Hanem az kutyák ugatását az cigányok felé hallotta, mellyről az gazda is kérdést tött az fatenstől. Amiolta pedig ottan szolgál, semmi gonoszt nem tapasztalt az gazdasszonyához, mivel csakhamar megfogattatott az ott való szolgálatjának felvétele után.

Datum anno, die, locoque, quibus supra.

Czékus Márton, tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius szolgabírája mp.

Cruss Sámuel, azon tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinarius esküttje mp.

III.

Anno 1730. die 10. mensis Julii, in possessione Hosszúrét.

Nos, infrascripti judlium et jurassor inclyti comitatus Gömöriensis ad requisitionem illustrissimi liberi baronis Georgii Andrásy pro negotii revisione infrascripti una cum perillustribus ac generosis dominis Paulo Lányi, Paulo Pankovics, Joanne Fabriczius, Francisco Makay, Martino Rozman et Martino Kardos cum comparuissemus, eo tum:

Levata causa illustrissimi domini baronis, domini Georgii Andrásy de Szentkirály, velut magistratus et actoris contra et adversus providam Catharinam consortem Joannis Körösy, veluti personaliter in vinculis adstantem incattam, et pro praetitulato domino autoritate magistratuali egregius Joannes Dobay praemissis et reservatis, quae praemitti et reservari solerent generalibus cautelis, proponeret actionem sequentibus: qualiter eadem personaliter adstans incatta postpositis humanis divinisque legibus, earumque severitatibus, immemor stigmatiis lavacri sacramentalis, quo a jugo daemonis infernalis in caetum Christi fidelium connumerata exstisset, abnegataque fide Deo Creatori suo debita, in collusionem damnatam daemonis, ejusque faedus maledictum condescendisset, ac ex pacto tali malefico [– –] proximis etiam suis nocere tam in corpore, quam etiam in rebus non peperisset, quin imo astu plane diabolico circa vel ipsa nocte Sancti Georgii anni nunc currentis praeappositi Franciscum Szakály accedendo, et e somno excitando, mediis ipsi maligno spiritui propriis ex homine in formam equi transmutando, eique insidendo sub opacum noctis obsequitasset, taliterque pacti sui cum daemone manifesta indicia reliquisset, prouti haec omnia ex productis hic, sub numero 1. testium fassionibus luculenter apparent.

Quia vero similes cum maligno spiritu commerciantes veneficae personae eminenter ex gravitate pacti cum spiritu maligno et abnegatione Dei Creatoris sui prae reliquis omnibus maleficiis punales forent, et ex concursu articulorum 6. et 13. 1625, 26. 1655. ac aliarum positivarum patriae legum huc applicabilium cum exasperatione paenae ex eminentia actus maleficii capitales forent, et similes personae manu ducente articulo 60. praxis criminalis rogo adjudicandae venirent, adeo personaliter adstantem incattam fundamento legum praecitatarum in demeritum damnabilis collusionis, ac pacti cum daemone, aliorumque similia attentare audentium horribile in exemplum peteret praeappositae poenae capitis, utpote rogo injicendam et concremandam convinci et aggravari, convictionemque talismodi debitae quoque executioni mancipari facere, ac insuper revelandas etiam facti sui complices praevia finali sententia aequaleo etiam adjudicari, praevia nihilominus personaliter adstantis incattae consueta proclamatione. De reliquo ut supra reservaret.

Nomine et in persona Catharinae, Joannis Körösy consortis, veluti personaliter in vinculis adstantis et solenniter protestantis praetensae incattae egregius Petrus Zorger, legitimus ejusdem, sufficientique mandatariatu[!] instructus procurator praemissis universis praemittendis, reservatisque generaliter reservandis comparet et in reliquo reservat reservanda.

Pro magistratu et actore praemissa praevia comparitione personaliter adstantis incattae ante omnia vellet directius ad actionem a parte sui responderi, in reliquo

vero intercidente ejusdem litis contestatione in producto sub numero 1. contentos testes authenticari. Reservat reservanda.

Pro incatta. Priusquam cupito domini fiscalis pars incatta satisfaciendo in litis contestationem semet immitteret, cupit testes in figura judicii medio procuratoris sui denominatos examinari, quorum examine praemisso, ut petito domini fiscalis satisfiat, etiamsi ad excipiendum non exiguus parti incattae superesset campus, tamen omnibus sepositis, ut taliter etiam indemnitatem suam inclytae sedi magis persuasam redderet ad meritum propius accedendo, quantum peractam domini fiscalis actionem, eandem simpliciter negando reservat reservata.

Pro magistratu et actore. Protestaretur super partis incattae litis contestatione, adeoque negativa responsione et recursu facto ad quaestionem 33. capitis 9. Kithonics, siquidem autoritas magistratualis adeo privilegiata esset, ut contra malefactores dictamine ejusdem quaestionis praehabita, dumtaxat respectu maleficii eorundem inquisitione, in reliquo nihil probare teneantur, verum magistratualiter comprehensi a crimine sibi objecto suapte semet purgare obligarentur. Ideo inhaerendo eidem quaestioni, praehabita jam alias etiam respectu personaliter adstantis incattae maleficii inquisitione, peteret eidem purgam imponi. Caeteroquin autem et in quantum pro praesumptione criminis a parte quoque magistratuum fassiones testium praerequirerentur, provocando semet ad productum sub numero 1. ibidemque contentas testium fassiones, quo dictamine quaestionis 11. capitis 7. Kithonics suspitio collateralitatis eorundem antevertatur, peteret cum reiteratione praestiti jam semel juramenti testes eosdem in facie sedis authenticari. In reliquo tam quoad haec, quam et praetensos quospiam pro parte personaliter instantis incattae examinatos testes reservaret.

Pro incatta super immediate praeallegatis domini fiscalis praevia cum protestatione diceret de omni moratarum gentium jure actori incumbere probam, idcirco nisi incumbentiae suae satisfecerit, petendi petenda reservaret facultatem. Quantum vero ad praeallegatam capitis 9. Kithonics 33. attineret quaestionem, siquidem eadem in usu non esset et etiamsi per inconcessum usus ejusdem probari valeret, tamen non aliter, quam ubi per magistratum inquisitione tenus delictum comprobatum existeret, parti incattae purga imponi valeret. Hinc eadem pro parte domini fiscalis nihil evicente pro hic et nunc in petitam testium authenticationem consentiendo reservat reservanda.

Pro magistratu et actore praehabita authenticatione testium in producto sub numero 1. contentorum, considerataque qualitate fassionum eorundem, et quidem a posteriori testis in ordine 6. evidentiam facti propria experientia declarantis, non secus et reliquorum est indirecte ad evidentiam facti tendentium, considerata tamen circumstantiali fassione testis in ordine 6. in unam materiam actionalis pacti cum daemone, detestabilisque collusionis in forma validarum praesumptionum coincidentium, siquidem ex concursu et combinatione horum sextus quidem in ordine testis qua omni exceptione major et rem actionalem propria experientia confirmans ad semiplene probandam praeter omne dubium testis idoneus esset. Caeteri vero validis praesumptionibus ad unam materiam maleficii directe tendentibus personaliter adstantem incattam ita gravarent, ut pane[?] semiplene ex his quoque facti evidentia

non obscure elucesceret, quibus juxta se positis praehabita circa evidentiam facti indisputabili semiplena probatione, quia ductu quaestionis 8. capitis 6. Kithonics plures circumstantiae in unum concurrentes et factum per unum testem probatum solida praesumptione consolidantes aequae in supplementum semiplenae probationis admitterentur, ex duabusque semiplenis probationibus integra et condemnandum malefactorem sufficiens proba consurgeret, ideo ex fundamento indisputabilis semiplenae probationis testis ejusdem in ordine sexti cum reliquis in facie praesentis authenticati, quam et testium reliquorum in producto sub numero 1. contentorum per conglomerationem plurium ad evidentiam actus semiplene probati validas praesumptiones in medium adferentium adeoque requisitam semiplenam probam adaequantium in ordine ad praeappositam actionem, ibidemque citatas leges, peteret personaliter adstantem incattam convinci et aggravari. Reservat reservanda.

Pro incatta super authenticatis praetensis quibusdam testium fassionibus praevia cum protestatione de non consentiendo in eosdem, eorumque fassiones praetensivas peteret eorundem secum fiendam communicationem: qua praehabita quantum ad fassionem testis in ordine primae, ubi fateretur semet post consessum prae foribus cujusdam Georgii Marton dolorem in dextro pede conceptum ex allocutione personaliter adstantis causatum fuisse, illud elici posset minime, siquidem primo non solum personaliter adstans, vero plures, uti ex fassione ejusdem pateret, innibi consedisent; ubi sequela esset dictamine etiam quaestionis 7. capitis 6. Kithonics, id de personaliter adstante praesummi minus valere. 2. Si dolor idem per personaliter adstantem eidem causatus fuisset, de necesse per applicationem alicujus rei ad corpus fatentis fieri debuisset. 3. Appareret ex fassione ejusdem personaliter adstantem per verba ibidem prolata dolorem testificanti causatum fuisse, an itaque verba haec tali polleant virtute, prudenti inclyti sedis submitteretur judicio. Ubi demum per vestimenta personaliter adstantis semet sanatam assereret, id nihil aggravii afferret, siquidem id sine scitu ejusdem, uti ex fassione secundae in ordine testis clarum evaderet, pro medicamento applicatum exstisset. Quod secundam in ordine testem concerneret, illa tamquam semper cum personaliter adstante in rixis existens, et alioquin etiam consanguinitatis titulo juncta adeoque juxta 27. secundae [partis] ad testificandum inhabilis rejicienda a testimonio veniret. Tertius vero, quartus et quintus in ordine testes per articulum 26. 1729. a testificando arcerentur. Quantum porro sextum et ultimum respiceret testem, siquidem is libere nimis fateretur et e diametro contrarium ex inquisitione pro parte personaliter adstantis peracta (quam hic pars incatta pro informatione dominorum judicum sub littera A. productam authenticari expostularet) clare elucesceret, a testificando rejiciendus veniret. Hinc itaque rebus taliter existentibus dum innocentia personaliter adstantis ex fassionibus etiam pro sui parte hic, sub littera A. productis violabilis [– –]cuti[– –] esset, sui apud inclytum sedem absolutionem efflagitando reservat reservanda.

Pro magistratu et actore. Quantum ad objectam circa modalitatem testium ex titulo 27. [partis] secundae depromptam exceptionem attineret, provocando semet ad continentias ejusdem tituli ad calcem, ubi ex paritate status ruralis etiam in causa capitali citra omne discrimen testes conditionis ruralis admitti deberent, sed et articulus 26. 1729. difficultatem talismodi superaret habilitatemque testificandi tam ser-

vis pro domino et contra, quam de reliquis absque dubio attribueret, quo indisputabiliter admissio, siquidem testis in ordine sextus evidentiam facti scientia propria, imo experientia semiplene probaret, esto per inconcessum concursus circumstantiarum et praesumptionum per reliquos fatentes enumeratarum proxime ad evidentiam facti applicabiles non viderentur, consequenterque dubium praesumptionis de facto adjunctum haberet. Nihilominus tamen, quia ipsum factum transformationis hominis in equum per sextum testem propria experientia semiplene probatum vi praecitatae quaestionis 8. capitis 6. Kitthonics per reliquos testes adductas circumstantias valide praesumeret, circumstantias easdem in actum eundem maleficii et pacti cum daemone facile collimantes, imo modalitate fassionis testis in ordine primae et secundae in eo, quod dum particulae quaequam de vestimentis partis incattae ablatae fuissent inscia horum sibi furtum illatum divinasset pactum ipsum cum daemone clarificantes invalidissimas ipsa tamque evidentiam facti declarantes transmutaret praesumptiones, quam ex concursu et semiplena probatione testis in ordine sexti sufficienti proba eadem personaliter adstans incatta onerata in conformitate petiti actionalis convincenda veniet. Caeterum, si ita visum fuerit et praeappositae circumstantiae defectum semiplene probationis adimplere non posse judicarentur, quia exceptione major probatio semiplena non parum partem incattam gravaret, submittit eatenus iudicio incluti sedis modalitatem in praescripta quaestione 8. Kitthonics contentam judicialiter admittendam. Quantum autem ad praetensivum quoddam productum partis incattae sub littera A. cum cautela non consensus in idem habita ejusdem communicatione pars eadem incatta producta eodem ac fassionibus ibidem contentis semet gravaret, et tam in discrimen praecitatae quaestionis 33. Kitthonics, quam et 18. capitis 6. ejusdem Kitthonics incideret, per reproductionem etenim fassionum ibidem contentorum testium et fiscalem qualificata sua per id responsione enodaret, et modalitate toties citatae quaestionis 33. purgam sponte praeassumeret, hinc esto qualificationis suae proba dictamine ejusdem quaestionis 18. sibi incumberet et praeassumptam purgam admaturare deberet. Nihilominus tamen quia fassionibus in producta sub numero 1. contentis actio fiscalis vix non adaequate probaretur et semiplena probatio exaequaretur, in quantum per reproductionem testium suorum tam qualificativa, quam et purgae praeassumptiva responsione eadem incatta magis adhuc semet gravaret, merito talismodi ejusdem responsio in concursu reliquarum praesumptionum et evidētis semiplenae probationis ipsi quoque pro nova praesumptione deserviret, qua eo deserviente et taliter defectum ad semiplenam probationem reliquarum praesumptionum supplente et cum teste sexto ac reliquis praesumptionibus solidiorem adaequatam probam efficiente nil aliud, quam petitam per fiscalem sententiam capitis expeteret, quam fiscalis, uti et in praemissis dum adurgeret, reservat reservanda.

Pro incatta. Ad immediate praemissa domini fiscalis reponeret sequentibus, et primo quidem quantum ad titulum 27. praeallegatum, ubi ex paritate status ruralis etiam in causa capitali citra omne discrimen testes conditionis ruralis admitti possent, provocando semet hic loci quoque ad praecitatum 26. 1729. articulum, ubi per expressum haberetur testimonia ignobilium, videlicet tam subditorum, quam et servorum penes dominos suos in causis criminalibus non alio in casu, quam quo veritas non alias elici valeret, admitti debere, sed et esto per inconcessum provisio talismodi

articuli praecitati invalidari quopiam modo posset. Quia tamen clarum esset ex fassione testium praeallegato articulo evidentissime subjectorum nullam quaestio 8. capitis 6. Kitthonics depromi posse parti incattae onerosam praesumptionem, quantumvis etenim 1. factum per sextum in ordine testem evidenter probaretur, quia tamen libera ejusdem nimis et quasi praesumptuosa in materia tam delicata esset fassio, adeoque de dictamine articuli 23. 1613. cauti deberent esse domini judices quomodo juramentum talismodi personae decernendum veniret, cum et alioquin omnia per eundem fassa in somno contigisse ita, sicut per eundem asseverarentur posse nemo negare valeret. 2. Minas ad factum toties repetitum praececesse probari neutiquam valeret, imo ex fassione testis in ordine 2. contrarium et directe in alleviamen adstantis incattae elucesceret, ubi videlicet minas nullus subsecutus fuisset effectus. Tertio vacillare, sed nec persona talis esse, cujus juramento credi non valeret, dici posset, constat etenim eandem hactenus semper bonae famae, pietatisque amantem praeextitisse. Demum confessio propria aut aliud quid simile in eandem derivabile ullo modo comprobabile foret. Ubi vero testium 2. videlicet et 1. fassiones per dominum fiscalem ratione ex ea, quod enim particulae quaequam de vestimentis partis incattae ablatae exstitissent, ignara rei furtum sibi divinasset pactum cum daemone allegaretur, id deduci ex praeappositorum testium fassionibus nullatenus vel ex eo valeret, quia testes hae apertissime sibi contrariarentur: prima etenim diceret partem incattam statim post adventum suum sine omnia praevia inspectione vestium furtum cognovisse, quod tamen ex fassione secundae e diametro intercessisse, clare colligeretur. Quibus tam videlicet testis in ordine sexti fassione quia libera nimis esset, quam etiam reliquorum testium suspitionibus invalidatis, adeoque nihil evincitibus restaret aliud nihil, quam petita jam sui absolutio. Quantum porro ad factas ratione producti sui per dominum fiscalem difficultates, nec praeassumpta purga, sed nec qualificata responsio subinduci ullatenus valeret, prodoctum etenim illud unice informationis causa exhibitum haberetur, neque disputationi domini fiscalis submissum esset. Superatis itaque existentibus domini fiscalis argumentis, pars in vinculis adstans ulterius quoque absolutionem sui humillime expetendo reservat reservanda.

Pro magistratu et actore. Pro coronide praemissorum facta reflexione ad institutum praesens eminenter criminale esto, quid de munere suo actione tenus in vigore juris petenda petiisset, nihilominus tamen considerata qualitate paenae petitae, in quantum conscientiae onus secum traheret, confugeret ad calcem continentiarum articuli 23. 1613. per procuratorem ab adverso citati et in ordine ad submissionem intimati[?] dominos judices specialiter provocaret, in conformitateque ejusdem superata ea in parte difficultate petitae administrationis justitiae ea, qua supra modalitate expeteret, reservat reservanda.

Pro incatta. Provocando semet tum ad interpositas contra testes domini fiscalis exceptiones, tum etiam ad producta pro informatione dominorum judicum testimonia in conformitate citatarum per se legum et communis justitiae juxta petatum suum favorabile personaliter adstantis principalissae suae praestolatam judicium, reservat reservanda.

Deliberatum est.

Accurate ruminatis praecedentibus procuratorum allegationibus et in ponderosam disquisitionem sumptis reproductis pro et contra in facie sedis praesentis authenticatis testium fassionibus, ita et ob oculos positis universis coram jure interventis, esto quidem personaliter in vinculis adstans incatta singulariter fassione testis in producto sub numero 1. contenti in ordine sexti in forma semiplenae probationis quasi testē omni exceptione majori gravaretur, et a parte circumstantiae quoque per reliquos testes in eodem producto contentos adductae in ordine ad evidentiam facti suspicionem non levem post se relinquerent, nihilominus tamen, quia et fassio praeappositi testis in ordine sexti fassione testium in producto sub littera A. contentorum in ordine ad semiplenam probationem enervaretur, et suspicionem exceptionis circa fassionem ejusdem non levem induceret, per reliquos vero in producto sub numero 1. contentos testes adductae circumstantiae in ordine ad evidentiam facti tam ex eo, quod prima et secunda testes in circumstantiali fassione sua contrariarentur, tum vero quod per reliquos etiam testes enarratae circumstantiae vel fato, vel causalitate alterius praeter personaliter adstantem incattam accidere potuissent, tum etiam quod fassio testis in ordine 6. ad calcem ex praevia ratione suspicionis et probabilitatis exceptionis negativaque constanti personaliter adstantis incattae dubium probabile secum trahentes inapplicabiles forent, et e converso hactenus semper bonae et intaminatae famae personaliter adstantem incattam fuisse pro moreque caeterorum verorum et priorum Christi fidelium divinis semet munivisse, locaque publicae pietatis vacationi sacrata visitasse inclyto iudicio non obscure constaret, ideo personaliter adstantem incattam a poena ordinaria per fiscalem petita absolvi quidem, ast quia fassio testis in ordine 6. praerecensiti citra etiam semiplenam probationem vehementissimae praeassumptiones qualitatem praeponderaret, et conductus quoque plurium circumstantiarum per reliquos testes enumeratarum personaliter adstantem incattam considerata qualitate fassionis suspicione onerarent, ne iudicia culpabilitatis suae plane impunita maneat, verum, ut in casu quo conscientia de actionali facto eandem accusaret tempus et occasionem resipiscentiae habeat per idque et alias personas a similibus exemplo sui deterreat, eandem personaliter adstantem incattam ulterius etiam in carceribus et quidem usque festum novi anni futuri 1731. in tali qua hactenus custodia ac rigore detinendam advenienteque termino illo non alias quam praestita super innocentia sua et intentione vel ipso facto nocendi cuipiam oblivioneque universarum injuriarum stricta fidejussione ad usque vero dandis super his omnibus de se strictis reversalibus dimittendam judicialiter decerni, taliterque convictam et aggravatam pronunciari.

Martinus Czekus praefati inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius iudlium mp.
Samuel Cruss ejusdem inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius iurassor mp.

1 A margón: Authenticata.

2 A margón: Authenticata.

3 A margón: Authenticatus.

4 A margón: Authenticata.

5 Káplárt.

6 Talán: egyveleges, azaz vegyes.

7 A margón: Authenticatus.

8 A margón: Authenticatus.

79.

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
JÓSA GYÖRGY ÖZVEGYE, NAGY DOROTTYA ELLEN

I.

1732. január 28., Rozsnyó

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Büntető perek. Fasc. 2. N. 72.

¹Processus criminalis contra Dorotheam Nagy in oppido Rosnyó Banya anno 1732. die 28. mensis Januarii suscitatus et decisis

Sub termino revisionis captivorum in oppido Rosnyó Bánya die 29. Januarii anno 1732 celebratae.

Levata est causa perillustis ac generosi domini Emerici Sigismundi Kubinyi de Felső Kubiny, incltyi comitatus Gömöriensis ordinarii vice comitis veluti magistratus et actoris contra et adversus Dorotheam Nagy veneficam, providi condam Georgii Jósa relictam viduam, uti incattam ratione abinfra uberius denotati negotii mota et suscitata. Et pro antetitulato domino magistratu et actore legitimus procurator egregius Matthias Bodó cum attributa sibi facultate fiscali, contra memoratam incattam sequentem dirigit actionem.

Qualiter nimirum eadem incatta superioribus annis et temporibus, nescitur, quibus maligni spiritus incitamentis ad id inducta, rupto, uti credi par est sacri baptismatis foedere, abnegataque fide Christiana, eciam doemone pacto inito, eodem autore artibus suis magicis, et veneficiis varia damna et nocumenta, non solum pecoribus, verum et hominibus inferre reformidasset minime. Quae universa ex eate nus peractis magistralibus inquisitionibus nostris 1. et 3. notatis luculenter paterent. Cum autem hujusmodi enormia scelera tam humanis, quam et divinis legibus specialiter, stricteque prohibita haberentur, cuperet proinde eandem incattam ad mentem articuli 60. Praxis Criminalis pro demerito cum exacerbatione poenae puniendam, et si juri ita visum fuerit, rogo quoque adjudicandam et concremandam condemnari, praevis tamen pro eliciendis pluribus ejus facinoribus manifestandisque complicibus eqyuleo, seu torturae subjiciendam. Reservatis reservandis.

Deliberatum est.

Personaliter adstante incatta accurate examinata testiumque fassionibus praesertim in materia exactis perlustratis confrontatisque et in altiore trutinam sumptis.

Quandoquidem exinde multa realitas magiae seu maleficii praeter quam, quod inter reliqua in hypocausto salva venia exonerata atro excrementum cinere conspersum manibus in iisdem cineribus volutasset et ex post lecto suo supposuisset circa rubum aequae quoad superstitiosa adhibuisset, ut tamen a similibus quoque superstitionem inducentibus scandalosisque actibus abstineat ac imposterum honeste citra omnem suspicionem vivere studeat, in exemplum aliorum simili superstitioni incumbentium, sexaginta ictibus baculorum puniendam, et erga reversatos dimittendam decerni.

X

Nagy Dorkó keze vonása

Én Ováry István tekintetes nemes Borsod vármegyének ordinárius szolgabírája mellém adjungált nemes vármegye jurassorával, nemzetes Kassay János urral, tekintetes nemzetes és vitézlő Kubinyi Imre uram, tekintetes nemes Gömör vármegyének ordinárius vice ispánnya ő kegyelme, mint magistratus requisitiojára, penes generalem hujusce inclyti comitatus Borsodiensis, in causis magistratualibus habitam exmisionem, az előmben adott de eo utrum szerint peragáltam illetén collateralis inquisitioniót az mint következik.

De eo utrum?

1. Vallya meg az tanu, tavaly putnoki praedicator uram fogadásakor Kállay Mihály uram házánál éjszaka látott e az tanu varjukat lenni?

2. Circumstantialiter vallya meg az tanu, miként volt azon varjuknak állapotja.

3. Úgy é, hogy mihelyt Jósánének mondotta volna a fatens, hallod é angyó, a te varjaid ezek, hajtsd ki innen ilyen s ilyen úgymond; azonnal kacajt ütven Jósáné mit felelt reá, és látott e annak utánna az fatens varjukat, avagy azonnal mindgyárt eltűntenek légyen.

4. Egyebet mit tud, látott vagyis hallott a megírt Jósa Györgynéhez a tanu, azt is vallya meg.

Primus testis Joannes Nagy incola Velezdiensis annorum circiter 42 juratus examinatus fassus est. Ad 1. Jóllehet az fatens tavaly esztendőben putnoki praedicator uram fogadásakor Putnokon jelen volt ugyan, de akkor ő kegyelme Kállay Mihály ur házánál éjszaka varjakat nem látott. Ad 2. Az most megemlített házban éttzakának idején leülven az fatens az tűz előtt való lótzára, véle lévő Kövér György nevű ember ült az [–] egykor pediglen hallja az fatens hogy ezen ember mond: – hű, eb adott varja, lám majd kiássa az szememet, az térdemen is van kettő is. Mellyre ad 3. mond ezen Kövér György nevű ember Jósánének, ki is az ajtó megett fekütt: – mind a te varjaid ezek, valamint az Szalóki házában az szarkát, úgy hoztad ide ezen varjukat is. Ezen szavaira Jósáné katzajt ütven mondotta: – nintsen biz itt semmi, van (salva venia) szar. Azután pedig az fatens gyertyát gyujtván semmit sem látott. Ad 4. Hallotta egytül is mástul is, hogy az kutakban Putnokon (iterum salvis auribus loquendo) poklát² hajigált volna, de azt is kitül hallotta, nem tudja.

Secundus testis Georgius Kövér incola possessionis Velezd annorum circiter 40 juratus examinatus fassus est. Ad 1. 2. et reliqua fatetur. Az deutralis alkalmatossággal, az fatens putnoki praedicator uram fogadásakor tavaly esztendőben, mintegy éjfél tájban az Kállay Mihály uram házában bémenvén és az tűzhelyre leülvén, az setétben képzelődött sok varjakat látni, kik közzül az térdére is szállott, s mond azon házban lévő Jósánénak: – eb adott, mind az te varjaid ezek. S arra felelt Jósáné: – van kutya, de bizony semmi sints, katzagván az dolgot. A fatens alitván, hogy varjak legyenek az házban ugyan Kállay Mihály uram fiatskájával világot gyujtatván a házban, semmit sem láttanak, s az fatens is vele levő társával ott hagyván megirt Kállay Mihály uram házát, kimentenek az malomban és ott háltnak, elidegenedvén azon házban lévő állapot miatt. Haec inquisitio peracta est in possessione Kazintz, die 17. mensis Januarii 1732. Tèkintetes nemes Borsod vármegyének ordinárius szolgabirája Óváry István mp.

Ugyanazon nemes vármegyének ordinarius jurassora Kassay János mp.

II.

Examen.

Primo vocatur – Dorothea Nagy.

Cujus consors – Georgii Josa.

3. Quare incarcerata. – Primo negando, secundo dicit, quod audivisset, quod intuitu veneficii eandem cepissent.

An Georgium Bodnar noscat. – Primo negavit cum fuerit inquisita, tandem ad multa interrogata fatetur, quod noscat.

Quare in inquisitionem expressatam salva venia sterens confecisset, in domo sua. – Illum actum simpliciter negat.

Qualem aquam effuderit per fenestram in facies contra se fatentis testis. – Negat, nihilque desuper serre fatetur.

Quare superficiem rubi colligare instruxisset, quod toties colligeretis virgines quot inimices haberet. – Fatetur hoc, quod hoc non sit malum dicit.

Quare saltitavit Joannes Halász noctu sub nativitate Christi Domini e templo exeundo per hortos et sepes. – Dicit, quod idem Joannes Halász ebrius fuerit et idem fecit.

Quare hoc dixit, quod bene quod me ceperint alias tale frigus supervenisset, quod omnes fructus et segetes destrui debuisset. – Negat simpliciter.

Quare effoderunt cum Joannis Veres consorte vulgo Szent György bikáját effodere. – Dicit eatenus, quod vaccae proficuum sit et ideo sed non nive merunt ideoque nihil tulerunt.

Quare iniecit in puteum oppidi Putnok vulgo Poklat nominatur. – Dicit, quod non faceret.

Quale unguentum fuerit in testa feliqua fracta. – Dicit diversa unguenta fuisse, quod illi dono dedissent.

Quare porcos Petri Szaloczy restraxit – Dicit, quod illa non fecerit, nisi ex ranchore Petrus Szaloczy de illa suspicatus.

Quare Joanni Barbely dixit, quod quid timet a iudicio, ego vere non timerem, etiam si centum iudices me iudicium attraherent – Dicit, quod non scit, dixit ne, vel non.

Quid fecerit porcis Szaloczy interrogata existare. Respondit nihil scit porcis, sed quid si solus in periculum inciderit. – Dicit, negat per omnia.

Quales corvos confecit et piccas. – Respondit nihil.

Inquisitio magistratualis

III.

Anno 1731 die 29. mensis Junii in oppido Putnok, inque inclyto comitatu Gömöriensi existente habito, in negotio Dorotheae Nagy, nautae condam Putnokiensis Georgii Josa relictæ viduæ suo modo peracta.

Species facti.

Primus testis Georgius Bodnár libertinus in oppido Putnok commorans annorum circiter 50 deposito juramento fatetur taliter. Ezen fatens circiter harmadfél esztendővel Nagy Dorko házánál lakván otthon nem létében ezen fatens amidőn ezen alább írt dolog történt legyen, kérdezi a fatens maga feleségét: – miért dagadosztál úgy annyira öszve, úgymond, az alatt az idő alatt miolta én oda járok. Melyre felel a fatensnek a maga felesége: – bizony, úgymond, Jósáné azulta a házból kiküldött mindenikünköt (sellére lévén akkoron a fatens Jósánénak) és csak a maga leányát hatta belül az ajtóban, hogy valaki bé ne mennyen a házban. Nem tűrhethén azomban az házban magános oda bé való létét Jósánénak, mentem az ablakra leselkedni, hogy ugyan mit csinálna oda bé. Láttam (salva venia), hogy a ház közepire ganéjolván hamuval öszvekeverte és aszt szakajtóban marokkal felszette, észrevévén azomban, hogy az ablakon leselkednek utánna, amelly fazékban kezeit a megírt lustálódás után mosta volna, kapja, s az ablakon ki nyakon öntött és azulta dagadosztam öszve, úgymond. Melyre megharagudván a fatens, kívánván felmenni a várban panaszsra, észrevévén Jósáné, kérlelte, simogatván a fatenst, hogy ne menne fel panaszsra, mert abbul a daganatbul semmi sem lesz. Ki is sok kérésének engedelmeskedvén panaszsra fel nem ment, aminthogy az felesége is azonnal jobban lett, tudgya bizonyosan s látta is.

2. Testis Juditha Kunda Szonka consors libertini Bodnár in oppido Putnok commorans annorum circiter 45 deposito juramento fatetur taliter. Ezen fatens ennek-előtte circiter harmadfél eztendővel lakván Jósánéval, sellérképpen, egy alkalmatossággal amidőn a fatens ura nem lett volna otthon, Jósáné a fatenst a házból kiküldvén csak a maga leányát hatta oda be a házban ajtót őrzni, arra a végre, hogy valaki be ne menne. Nem nyughatván azomban ezen fatens, kerül kívül az ablakhoz, és amidőn lesekedett volna az ablakon Jósáné után, és látta szemeivel, hogy Jósáné (salva venia) a ház közepire ganéjolván hamuval öszvekeverte, és aszt szakasztóban marokkal felszette. Észrevévén azomban Jósáné, hogy az ablakon leselkednék utánna, és amelly fazékban kezeit a megírt lustálódás után mosta volna, kapja, és az ablakon ki, ezen fatenst nyakonöntötte vízzel. Azomban ezen fatensnek mingyárt edgyik orcája öszvedagadozott, azomban ezen fatensnek férje hazajövéen kérdészte, hogy miért daga-

dozott öszve. Felelvén ezen fatens, hogy Jósáné az ablakon ki nyakon öntötte vízzel, és ezen felül megírt dolgot ezen fatens látta szemeivel s tudgya is bizonyosan, hogy ezen dolog a megírt mód szerint légyen. ³In authenticatione, hogy az ágy alá tette, annak utánna az fatens férje meg akarta Jósánét verni, de az fatens nem hagyván, azután az ortzája csakhamar meglohadott, és hogy panaszra akart volna menni, kérte ne mennyen semmit, azt pedig jól tudgya, hogy míg az fatenssel edgyütt lakott, gyakorta éczakának idején az házbul ki – s be járván alkalmas ideig oda ki volt, és ismét bejött, annak utánna is kiment, és kívül lépett jó ideig s ujjólag bejött, férjével pedig ritkán fekütt.

3. Testis Andreas Rigo commorans in oppido Putnok annorum circiter 32 deposito juramento fatetur. Egy alkalmatossággal a fatensnél lévén Halász János, haza akarván a fatenstül menni, kérvén hogy kisírje haza, kigyüvén Halász Jánossal a fatens a házbul, s ment feleségestül az ólhoz, aszt mondván Halász János: – hijjában vársz ebatta, mert bizony nem megyek. Kérdi a fatens: – mi lölt Halász. Arra felelvén: – de tudom én mi lölt, mert a szekered rudgyán ül. A fatens odamenvén de semmit nem látván azután haza kisírte. Halász János a fatenst megállította a Paal Kovács házánál, hogy hadd lássa, ha nem gyünne utánna. A fatens biztatta, hogy ne féljen, de aszt felelte Halász János a fatensnek: – András, ha itt nem volnál, mingyárt elvinne most az ebatta, mert ihon van. A fatens kérlette, hogy kitül fél ne[–] a fatens hazavitte, ott is mingyárt aszt mondotta a feleségének: – Ilko bezzeg elvitt volna most, ha András velem nem volt volna. A felesége pogány lelkünek szitta aszt a kisírtet, akkor is kérdi a fatens ugyan kicsoda lehet. Akkor mongya osztán Halász János a fatensnek: – Jósáné bizonyára. Aszt mongya a felesége: – de lelkem sógorom, többször is volt már néki ilyen vitája avval.⁴

4. Testis Johannes Halász colonus illustrissimi domini supremi comitis Volfgangi Serényi de Kisserény commorans in possessione Putnok falva annorum circiter 43 juratus examinatus fatetur. Egy alkalmatossággal circiter négy esztendővel amidőn Székely Márton uram temetése volt a fatens is jelen volt a torban. Kikelvén a torbul nem maga házához, hanem Jósáné házához ment, ott borosztak sokáig ez épen Karácsony étczakáján lévén, éjjélre harangosztak a pápisták és a fatens is elment Jósánéval edgyütt a várban lévő templomban, ugyan onnan nem házához, hanem Jósánéval edgyütt ugyan az ő házához ment a fatens, s ujjobban mulatáshoz fogván egy alkalmatossággal elbucsuzott, haza akarván menni a fatens, haza nem mehetett, hanem kertekről kertekre s lészákon ugrándozott úgy annyira, mintegy viratta felé akatt osztán maga házához, ittaska volt ugyan a fatens, de részeg nem volt.⁵

Quintus testis Gabriel Dapsi de eadem nobilis persona in possessione Putnok falva residens annorum circiter 20 deposito juramento fassus est. A fatens azon idő tájban az midőn Jósánét megfoglák, lévén szekérrel Rosnyó várossában, és visszajövéen talált egy szalóczi emberre, aki Jósánét az várban felkisírte, és kérvén a fatenst, had ülne fel a szekérre. És a fatens megengedvén azon ember beszéllette, hogy Jósánétul hallotta, hogy mondotta volna: – köszönnék, úgymond, hogy megfoglak, mert ha meg nem fogtak volna, olyan hidegek lettek volna, hogy mindent megvett volna a hideg. A fatens eliszszonyodván rajta, mivel annakelőtte igen nagy hidegek voltanak, hogy megfoglák Jósánét.

Sexta testis Elizabetha Murányi consors Joannis Veres subdita generosi domini Petri Dapsi in possessione Putnokfalva commorans annorum circiter 28 deposito juramento fassa est. Igaz hiti után vallya a fatens, hogy egy alkalmatossággal a fatenst magával Jósáné elhitta a mercei völgyre Nagy Péntek előtt, hogy ássunk Szent György bikáját, s más egyéb gyökeret, amint ástának is, de többet is keresett, de aszt mondotta, hogy nem gyött még ki aki kellenék. Hogy pedig a váraszon kívül a Cene kútban a poklát belevetették, a fatensnek mondotta Szentpéteriné, hogy látta Jósánét, hogy a hóna alatt vitt edgy darab véres ruhát s ő vette akkor a kútban a poklát. Annak utánna Jósáné elővette az fatenst, s kérdezte, hogy nem hallott é valamit édes leányom Szentpéteriné. Én felőlem valamit úgymond, a fatens mondotta nekie, de bizony szöllok, mert aszt mondotta, hogy kiend vetette a poklát az kútban. Arrul mondotta Jósáné a fatensnek: – az Istenért kérlek édes leányom valamit ne szölly irántam, még a gyermekednek megszolgálom. Mind a fatenst, s mind Szentpéterinét az korcsmára vitte, bort tőtetett nekiek, hogy valakinek ne mongyák se a fatens, sem Szentpéteriné, sőt másnap is idején reggel odajött a fatenshez, és kényszerítette, hogy menne vele az korcsmára az pályinkára. De a fatensnek dolga érkezvén sem a fatens sem Szentpéteriné nem mentenek, akkor is kérte őket, hogy az Istenért valakinek ne mondanák, még a gyermekeknek is megszolgálna. Sőt arra is kinszerítette a fatenst, mivel tudná, hogy közel lakik eskütt uramhoz, hogy ha valami súlyos dolgot hallana iránta, neki be sugárlaná, hogy azért reá jöhető veszedelmét elkerülhesse.⁶

7. Testis Petrus Szaloki, remiger seu nauta illustrissimi domini comitis Putnokiensis annorum circiter 44 deposito juramento fassus est taliter. Ezen fatens tavalyi esztendőben méltóságos groff főispán uramnak ő nagysága tisztartója Szloboda Fridrich uram által a putnoki révben kívántató révességre állíttatván, minthogy annakelőtte nem sok idővel az ott való révész casualiter a vízben holt, amely házban pedig azon vízben holt révész a rév parton lakott vala, azon házat azon révész csinálta. Minthogy pedig ez után következett révésznek is szükségesképpen azon házban kellett szállani, de minekelőtte odaszállott volna megírt tisztartó uram, az itt való bírakkal azon házat jó lelkiismeret szerint megbecsültetvén, annak épületi tíz forintokra becsültetett, és hogy ezen fatens avagy akkoriban állíttatott révész, azon tíz forintokból álló aestimationalis summát az praeattingált előbbeni Jósá György nevű révész feleségének mennél hamarabb lefizesse, megparancsoltatott. Azomban az is megparancsoltatott az fatensnak, hogy mingyárt odahordoszkodgyon, mivel az rév, ha oda nem hordoszkodik, káros lészen az uraságnak, melly parancsolatot a fatens nem mervén hátra vetni oda kellett hordoszkodni, de minekelőtte még tellyességgel mindenét oda nem horta volna, a megírt Jósáné onnan elhordoszkodott. Gondolván a fatens, hogy már így két fele nem jó volna portékácskájának lenni, meghalván, hogy már Jósáné onnan elhordoszkodott volna, ment a rév parton erigált házban már berakott buzácskájának megtekintésért, úgy annak is végire menni kívánván, hogy ha elhordoszkodott e onnan Jósáné. Ki is mentében közel a malomhoz szemközben talállya a fatens Jósánét, monda: – miért hordoszkodtál el aszszonyom, hiszem ellehettél volna még ott énelem egy keveység. Melyre felel Jósáné: – te miattad nem lakhatom ott, úgymond, disznó lelkű, mert te jártad az uraság tiszteit, de várj, enkezeivel fenyegetvén. Beérvén azonnal a már megbecsült házában, láttya, hogy már pusztá volna,

belehordoszkodott, de minekelőtte már az ház eleiben lerakott portékáját az házban be nem rakott volna, megyen bé az fatens a házban néz tétova, kivált a kemence környikét, hogy ha valami csalárdságot nem csinált é Jósáné, de semmit észre nem véve a kemencében már annakelőtte behányott egy néhány dirib darab vízhorta fáját bégyújtotta, ki is amidőn már égett volna, lát az gerenda mögett három cserepkéket lenni, kiknek edgyikében volt oly forma zsír mint tyuk avagy lud hájjábul ki sültetett zsír, kiket is kapván a fatens a kemencében hagyított, az harmadikat pediglen tette az kürtő szarvára, a midőn már derekasin égett volna, érkezik Jósáné nagy dérrrel durrall, a házban megyen a kemence szájához. Mongya a fatens: – mit akarsz Jósáné. Mellyre felel, hogy: – a fámot akarom a kemencéből kiszedni. Mongya a fatens ujjokban: – hogy szednéd már aszt ki, mikor derekasin ég, inkább mást adok érette, mégsem engedem kiszedni. Mellyre mongya Jósáné: – de Isten úgy segéllyen, kiszedem. Kit is ugyan a fatens ki nem hagyott szedni, mongya néki: – de jobb, ha elvészed aszt a kürtő szarván lévő cserepet, melyben is volt mintegy két únyi marhabélről lefaragott fagyucska, és ugyanannyi disznó hájjacska. De el nem vevén haragjában Jósáné, kapta a fatens, aszt is a kemencében hagyította, és azonnal Jósáné is kiment a házból, a kemencében levő fa pediglen tellyességgel elégvén, úgy jött ki mégis a kemence száján a láng, hogy ha tőkével be nem rakta volna a száját a fatens, azon ház kigyulladni kintelenítetett volna, ez így meglevén.⁷ Az leöltött sertésein kívül maradott még a fatensnek négy darabbul álló, kiket is nappal a kertben legelni kieresztettek, étcaka pedig az ólban berekesztettek. Történik a megírt actus után csakhamar reggel kimégyn a fatens (salva venia) az ólban berekesztett sertéseinek kibocsátására, és enni adására, veszi észre a fatens, hogy nem győne úgy az ajtóra, mint másszor, benéz az ólban, hát ki edgyütt, ki másutt alig pihegdélve fekszik edgyen kívül. Rajtok eljijedvén, fut a malomban, híván onnan valami embereket, hogy tekintenék meg, ha lehetne e nyavalyájokat orvoslani valamivel. Kik is ketten avagy hárman eljűven nézik, hát már akkor épen veszendő félben volnának és minthogy el is veszték, csontaik is öszve lévén töredezve, mellyeknek veszedelme iránt nem másra, hanem Jósánéra volt s vagon is minden gyanusága a fatensnek.⁸

8. Testis Helena Poczik consors Joannis Halász, colona illustrissimi domini supremi comitis Volfgangi Sereny de Kis Sereny etc. ad omnia interrogata nihil fassa.

9. Testis Juditha Lakatos consors Petri Szaloki in portu Putnokiensi degens annorum circiter 40 deposito juramento fassa est taliter. A fatens lévén azon alkalmatossággal, amidőn férje Szaloki Péter az rév parton levő ház gerendájáról Jósáné három cserepekben lévő zirjait[!] leszette volna a háznál, kiket is tud a fatens bizonyosan, hogy a kemencében hagyított. De mi formán égett, aszt a fatens nem tudgya, mivel akkor ott nem volt, hanem hallotta azután csakhamar Kis Andrásnéul mondván a fatensnek, panaszkodott Jósáné, úgymond, hogy megégette az urad a zirjait nagy átkozódással ilyen szókkal: – úgy égessék meg a testét az ilyen s ilyennek, Szaloki Péternek tudniillik, mint ő ahogy aszt a zirt megégette, mert még is mikor a szívére fájdalmat érzett, s azzal megkenegethette azonnal enyhült a fájdalma. Sertéseiknek pedig, férje Szaloki Péter által vallott mód szerint lett elveszéseket is bizonyosan tudgya, az melly iránt is nem másra, hanem Jósánéra volt minden gyanuságok, azomban hallotta aszt is a fatens Barbély Jánosnéul, akkoron valami törvényes dolga lévén

a férjének valakinél, hogy panaszkodott Jósánénak. Mit csinállyunk, úgymond, jó Jósáné, mert nekünk most törvényünk lesz. Mellyre felel Jósáné: – mit féltek tülle, de bizony, úgymond, tíz felől törvént tennének is reám, egy cseppet sem félnék.

10. Testis Anna Osvárt consors nobilis domini Stephani Nagy in possessione Putnok Falva degens annorum circiter 31 fide mediante retulit taliter. Egyebet ezen fatens nem tud, hanem egy alkalmatossággal hallotta Jósánétul hogy mondotta: – aki ellen törvény foly, csak szűz leány fonalával, úgymond kössön le egy csipke fának teteit az allyához kötvén, azon az fonálon annyi csomót, amennyit arányoz ellene szőlő embereket lenni a törvényben, s mongya ezeket a szókat: – én az ti sziveteket ezen állapottal lekötöm, valamint, úgymond, Christus urunknak a földi emberek semmit nem ártathatnak a földön lent jártában, úgy énnekem is ezek s ezek semmit ne ártthassanak. Melly dolgot vagy mesterséget is a már ennekelötte való esztendőkből megégetett Veresnéül hogy tanulta volna, mondotta.

11. Testis Stephanus Nagy nobilis persona in possessione Putnok falva degens annorum circiter 34 deposito juramento fassus est. Fatens uram az praemittált tanutul és házas társátul egy alkalmatossággal hallotta, hogy mondotta volna: – engemet, úgymond Jósáné, akkori időben, amidőn bátyáimnak néminemű törvénykezések volt volna, a mezőre kivitt Szent György napján mutogatván külömb külömb füveket, mondván, ez erre való, amaz amarra való. A többi között hozódván elől megírt bátytyainak törvénykezések is, arra mongya Jósáné: – Panna, úgymond, csak egy csipke bokornak tetejét lehúzván és a tövét meglyukajtván kösd oda a teteit szűz leány fonalával, mongyad aszt, hogy Christus urunknak a földön jártában igasságos törvént nem tehetnek, úgy én reám is vagy azokra ne tehesse. Melly szókat is magátul Jósánétul fatens uram nem hallotta, hanem a megírt feleségétül. Azomban egy alkalmatossággal fatens uram torkának fájdalma érkeztén, tudván aszt, hogy Jósáné annak orvoslására alkalmatos volna, mindazonáltal akkor egymásra valamely nehésségek volt valamely széna iránt, de ugyancsak fatens uram odamenvén, torkát és egyéb tagjait velle megkenetvén úgy annyira lett azon haragjában lett megkenése után, hogy egy hétig is allyig szólhatott. Gondolván azomban Jósánénak reá való nehesztelését, hogy ne talámtán ő tülle lehetett volna azon nagy nyavalyája, Jósánéra reá menvén, és mivel megfenyegette volna Jósánét ilyen s ilyen szókkal: – jobban legyek, úgymond, ilyen s ilyen, mert így s így jársz. Azomban fatens uram mingyárt akkoron lévő kenése után jobban lett. Azomban egy alkalmatossággal fatens uram lévén Kállai Mihály urammal eskütt uram korcsmáján, akkor ott jelen volt Jósáné, mongya a korcsmárosnak, Szemere Jutkának tudniillik, volt é itt Szaloki, úgymond. Bizony volt, jó néne, de reád vagyon minden gyanusága, hogy te ölted volna meg a sertéseit. Mellyre felel Jósáné: – de Jutka semmi a sertése de bezzeg maga. "In authenticatione. Hallotta Kovács István feleségétül, hogy kérlette őtet, ha meg volna é az első főköttőjje. Arra felelvén, hogy meg volna, mellyre felelt: – add ide kölcsön. De ő nem akarta adni, annakutánna arra is kérte, hogy hozna földet onnan, az holott az apja halva fekszik, mivel törvény tudó ember volt.

12. Testis Barbara Tóth relicta vidua condam Joannis Borbély in possessione Putnok falva commorans annorum circiter 36 fide mediante fatetur taliter. Ezen fatens bizonyosan vallyá, hogy amidőn a rév parton levő révész házból Jósáné kitudattatott

volna, a fatenshez kéredezett volna lakóul, de a fatens erkölcstelensége miatt, házához nem fogadván, mondotta a fatensnek: – no Boris, bizony megbánod te aszt. Azomban a leánkája azonnal szemeire úgy annyira megromlott, hogy sem eget sem földet nem látott. Elhíván mindazáltal a megírt Jósánét a fatens, hogy tekintené meg a leánkájának a szemét. Ki is a fatenshez elmenvén megtekintette, de csak aszt mondotta reá, hogy bizony azzal soha nem lát többet, észrevévén azomban a fatens, hogy kétceri kötözéssel a szeme mindenkor épült a megírt leánkának, de harmadik kötésre ujjjobban mingyárt kiujjult, melly iránt gyanakottak Jósánéra. Panaszolkodott itt lakos Balog Ferenc nevű emberséges embernek és reá is bízván, hogy mondaná meg Jósánénak, hogy a leánkájának a szeme épen elromlott, melly iránt is csak ő reája volna minden gyanúságok. Hanem ha ugyan ő tölle volna, gyógyítcsa meg, mert vagy szolgabíró uramhoz, vagy penig eskütt uramhoz mégyen s megfogattya. Kit is e szerint nekie megmondván, azonnal csakhamar a várasrul jön a fatens háza felé Jósáné, kívül láttya az ház előtt a fatens megírt leánkáját, s mongya nékie: – no várj, salva venia, kutyátul szakatt, mert megemelegeted. Kit is mihelyt ilyen szókkal megfenyegetett volna, azonnal a fatens leánkája nagy jaj szóval a házban bément. Kérdezvén a fatens, hogy mi lelte volna, arra aszt felelte, hogy Jósáné, úgymond, fenyegetett meg, és mihelyt megfenyegetett, azonnal mintha a szemeimben lőttek volna, kinek is mindaddig reá nyugodalma nem volt, valameddig megfogattatott, de mihelyt megfogattatott, azonnal mingyárt jobban kezdett lenni a megírt leánkájának a szeme bizonyosan tudgya. Azomban egy alkalmatossággal megyen a fatens Jósánéhoz, lát a pitvarában tehén poklát direbbe darabba heverni, mongya nékie: – miért el nem ászod jó Jósáné eszt a poklát, vagy fel nem veted valahova ólra. Arra mongya, hogy: – elásom jó Boris, úgymond. Azomban másnap jön a fatens a pincéktől talállya Farkas Andrásné a templom mellett levő kertiben s mongya, hogy: – a városi kutbul, úgymond poklát húsztam ki, úgymond, Boris, valami lílek kurva belevetette. Menvén azomban a fatens háza felé, és azonnal Jósánéhoz is elfordult, s mongya Jósánénak: – rossz hír van, úgymond, a városon. Kérdezi Jósáné, micsoda rossz hír. – Bizony a városi kútból Farkas Andrásné valamelly tehén poklát húzott ki, és a bíró házához vitték. Mellyre mongya Jósáné: – ugyan ugye jó Boris, nincsen külömben. Estvére kelvén azomban jön Jósáné a fatenshez, s mongya nékie: – jösz te csak édes leányom, aszt mongyák, hogy én vetettem a városi kútban a poklát, de én, úgymond nem vetettem, mert cserépben tévén elástam. Mongya arra a fatens: – ha elástad, meg legyék, ne féllj semmit. Kénszerítette mindazáltal a fatenst, hogy menne egy itce borra vélle, de a fatens vélle amidőn el nem ment volna, kérlelte, hogy ha valamit hallana az iránt felőle, nekie besugallaná, hogy magáruul gondot viselhetne. De a fatens a megírt mód szerint bízattván, egymástul elváltak, ki is ugyancsak arra való nézve othon sem mert maradni, hanem harmad vagy negyed napig is Poszobán csapongott. Actum anno die locoque quibus supra.

Ejusdem incltyi comitatus ordinarius jurassor Petrus Dapsy mp.

1 Az irat külzetén.

2 Pokla: [állati] méhlepény.

3 Az irat szélén ugyanattól a kéztől.

- 4 Az irat szélén ugyanattól a kéztől: Authenticatus.
- 5 Az irat szélén ugyanattól a kéztől: Authenticatus.
- 6 Az irat szélén ugyanattól a kéztől: Authenticata.
- 7 Itt és alább a lap széle hiányzik.
- 8 Az irat szélén ugyanattól a kéztől: Authenticatus.
- 9 Az előző lap szélén.

80.

1736. június 29., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS PERE A BECSÜLETSERTÉSSSEL VÁDOLT
MOLNÁR ÁDÁMNÉ ELLEN

AZ IRAT: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis 1732–1743, fol. 178–179.

Item contra Sophiam Hudicius relictam viduam Adami Molnár blasphemam procurator fiscalis causam levat et producendo inquisitionem sub numero 5. cupit eandem pro demerito puniri.

Productum sub numero 5.¹ Anno 1736. die 29. mensis Junii. Én Csejtei István, Rimaszombath városa ordinárius bírāja.

De eo utrum

1. Tudja é s hallotta é az tanu, hogy a közébb elmúlt héten Répás Istvánnál lévén Molnár Ádámné, akkoron több beszédek között, ezen illetlen és a keresztény embert megrettentő kárhozatos káromlást szólott nevezett Molnár Ádámné, ha ő boszorkány, az Isten is boszorkány.

2. Kit tud magán kívül ezen dologban jó tanunak lenni?

1. Fatens Judita Pápai Barbély relictá vidua Stephani Pataki Borbély, annorum circiter 50 jurata examinata fatetur.

Ad 1. A közelebb elmúlt héten a fatenst behíván maga házához Répás Istvánné asszonyom az holott kevés időt mulatván, béérkezik Molnár Ádámné is, s több beszéd között előhozadik Gaskó Istvánné. Arra mondja a fatens: – eleget mondtam a jó öcsémnek, hogy hagyjon békét afféle rosszaságban. Kire Molnár Ádámné mondotta: – engemet is eleget mocskoltak, lám, ugyancsak kimentett az Isten, mert olyan igaz vagyok, mint az Isten. Melyet hallván a fatens azonnal kemény beszéddel megfeddette mondván: – jaj, hallgass, mit mondál, csak azért is megérdemlenéd a tüzet. De erre semmit sem beszélt Molnár Ádámné. Ad 2. Répás Istvánné asszonyomat tudja jó tanunak lenni.

2. Fatens Elizabetha Gombkötő conthoralis domini Répás annorum circiter 38 jurata examinata fatetur. Ad 1. Ezelőtt circiter négy hónappal a fatens házában lévén Molnár Ádámné mondotta a fatens hallottára, őreá is eleget beszéllének az emberek, ő pedig semmit nem tud. Mondá ha ő boszorkány, az Isten is boszorkány. Melyre öszvetévén a kezeit Borbély Istvánné mondotta nekie: – oh, oh gonosz asszony, csak

ezért is megérdemlenéd a tüzet! Kire felelt Molnár Ádámné, tudja ő azt, hogy az Isten nem boszorkány, és ő is szintén úgy nem boszorkány. Ezen dolgot (a törvényszék színe előtt elmenvén a fatens) azonnal megemlítette Molnár Istvánnénak, mondván: – emlékezik e kegyelmed ekkor s ekkor, hogy ezeket mondotta kegyelmed, ha kegyelmed boszorkány, az Isten is boszorkány. Arra azt felelte Molnár Ádámné: – emlékezem bizony, valamit csinál a becsületes tanács vele, ő mást nem mond, de ő azt nem úgy mondotta, hogy az Istent mocskolná véle, hanem valamint az Isten nem boszorkány, úgy ő is nem az. Kire a fatens felelt: – én a lelkemet el nem veszítem senkiért, énnékem meg kellett mondanom, amit hallottam, azért megemlékezzék kegyelmed róla. De arra is csak azt mondotta, hogy valamit csinálnak véle, ő mást nem mond, mert nem tudja magát másképpen [– –]

Megjegyzés

Az irat vége hiányzik.

1 Az irat bal szélén.

81.

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BARTA ISTVÁNNÉ
TÖKÖLY DOROTTYA ELLEN

I.

1741. november 29., Királyi

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Büntető perek. Fasc. 4. N. 201.

¹Causa magistratualis contra Dorotheam Tököly maleficii sagarum ream sub sede revisoria malefactorum die 19. mensis Junii anno 1742 in oppido Pelsütz celebrata mota.

Anno 1742. die 19. mensis Junii in oppido Pelsütz loco videlicet celebrationis sedriae malefactorum inclyti comitatus Gömöriensis sub praesidio perillustris ac generosi domini Emerici Sigismundi Kubinyi de Felső Kubiny ordinarii ejusdem comitatus vicecomitis.

Levata est causa titulati domini vicecomitis uti magistratus et actoris contra et adversus Dorotheam Tököly maleficii sagarum ream veluti incattam et pro recens[!] dicto domino magistratu et actore egregius Josephus Kiss de Boldogháza ordinarius inclyti comitatus fiscalis ex sibi attributa facultate fiscali actionem contra eandem erigeret sequentibus. Qualiter eadem incatta nescitur quo diabolico instrumento ad id inducta divinarum humanarumque legum immemor, poenasque earundem non abhorrendo pro varietate temporum et locorum diversitate superstitionum illationibus daemonis ministerio interveniente suffragioque naturali tam hominibus, quam

brutis irrationalibus damna manifesta inferre, ejusdemque diabolico artificio nocere, ad Deum suum per id perperam diffiteri, doemonique semet juramento corporali ejusque vexillo subicere, et subjuncti quare non efformidasset. Quia vero similes maleficii reae ob facinorum enormitatem hostes communiter salutis nuncupantur ob hoc idem procurator actoris peteret eandem praevia nihilominus pro detegendis complicibus nonnullorumque adhuc actuum illicitorum manifestatione torturae subjectione juxta consuetudinem regni hujus foco adjudicare productis contra eandem sub littera D testium fassionibus.

II.

Anno 1741 die 29. mensis Novembris in possessione Kiralyi inclyti comitatus Gömöriensis adjacente habita nos infrascripti ordinarii judlium et jurassor praefati inclyti comitatus Gömöriensis in negotio magistratuali contra Dorotheam Tököly providi Stephani Barta consortem, magiae ream talem uti sequeretur peregimus inquisitionem.

1. Testis senior Stephanus Osvart, colonus successorum generosi condam domini Stephani Szathmari, annorum circiter 40 in possessione Királyi degens sub juramento fassus est. Ezen fatens Tököli Dorkó, Bartha István felesége ellen semmi szemmel látott dolgot mondani nem tud, hanem azt tudgya mondani, hogy ennekelőtte circiter 10 esztendővel, Juhász Boris, Csorba György felesége vetette nevezett Barta István-nénak szemére: – te nem tiszta aszszony vagy, mivel a létra fogára lakatot vetettél, és azt a fej[!] ruháddal bétékerted. Kiért hogy osztán ez dolog világosságra jött a falusi lakosok között, törvént is ülte, a holott ezen fatens személlye szerint jelen volt, arra emlékezik a fatens, hogy azon cselekedetiért nevezett Bartha Istvánné meg is bűntettetett, de mire, arra nem reflectállya magát. E mellett azt is hallotta ezen fatens, hogy azon alkalmatossággal, midőn már mostan megfogattatott volna, küldötte Kovács Györgynét, és Kovács Andrásnét, hogy mennének el, és mondanák meg az urának, hogy az házának valamelly szögletiben, (de melly helyen, már arra nem emlékezik az fatens) vagyon valamelly cserép, azt vesse ki a házábul az urá, mert ha ottan kereskedni fognak, és ottan fogják megtalálni mást fognak gondolni iránta.

2. Testis Barbara Juhász Georgii Csorba consors annorum circiter 40 in possessione Királyi habitans. Fide mediante fassa est. Láta ezen fatens szemeivel, hogy a harmadik létra fogra a lakatot reávetette, és hogy azon dolgot szemére vetették, akkor azt mondotta, hogy azért cselekedte, hogy ha a létra fogra veti a lakatot, a farkas meg nem eszi az elmaradott tehenét. Más alkalmatossággal azt is láta, hogy mikor tehene bornyazni akart volna, a szarvára tekerte a fejér ruháját, és felül a lakatot reá vetette. Ezenkívül vallyá az fatens azt is, hogy ennekelőtte circiter 25 esztendővel, kisedet gyermeke lévén, a teje elfogyván, edgyütt lakván Bartha István-néval, mivel a szél csak fújt, hogy Barta Istvánné babonás dolgokat cselekedne, mingyárt reá gondolta, hogy ő vette volna el az tejét, és mindaddig meg nem jött a teje ezen fatensnek, míg egy falat kenyérkét meg nem pirítottak, és azt két fele mecztén,

ezen fatens meg nem ette. Az másik felet pedig Bartha Istvánné magának elvevén hova tette, az fatens nem tudja, hanem azt tapasztalta az fatens, hogy szemlátomást szaporodott a teje, hogy az kenyeret megette. Emellett azt is mongya az fatens, hogy a menyével öszveháborodván, megfenyegette Barta Istvánné Csorba Istvánnét, ezen fatensnek menyét, ezen szókkal: – várj Csorba Istvánné, megmosod a bíró házának a pohárt[!]. Arra mingyárt meg is betegedvén, másnap megdagadván a torka, egész esztendeig nyomorgott, mellyhez képest a fatens elküldötte az menyét Barta Istvánnéhoz, gondolván azt, hogy talám valami orvosságot adna a beteg aszszonynak, a torka megdagadása ellen, amint úgy is lett, hogy akkor mondotta, hogy mézet hoznának, hadd csinálna orvosságot, és bekötné Csorba Andrásné torkát, azmint is kétszer mézzel békötvén, harmadszor laput reákötvén, mingyárt megfakatt a Csorba Andrásné torka, kifolyván a rútság a torkából. Vagy tizednapra utánna meg is gyógyult[!], melly cselekedete miatt hogy nem tiszta orvossággal gyógyította volna meg Barta Istvánné, úgy vélekedtek felőle.

3. Testis Stephanus Kovács colonus perillustris ac generosae dominae Annae Törnallyai, perillustris ac generosi domini condam Stephani Szentmiklósi relictæ viduæ annorum circiter 36 sub juramento fassus est. Ezen fatens semmi egyéb dolgot mondani nem tud Barta Istvánnéra, hanem azt vallotta, hogy az elmúlt nyári aratás alkalmatossággal egykor úgy mint helység bíróját hivatta Losonczi Lászlóné aszszonyom, s mongya ezen fatensnek: – hallod e bíró, hol van Barta Istvánné, mingyárt őtet keresd fel, és mondd meg néki, hogy egy juhomat elrontotta, vért fejnek tőle, meggyógyícsa, mert ha nem, most az vármegye törvényszéki vagyon, mingyárt oda fogom vitetni. Ezen fatens az aszszonynak parancsolatlyát el nem mervén hallgatni, az mezőben ugyan az aratásban Barta Istvánnét felkereste, és amint meghatta említett tekintetes Losonczi Lászlóné aszszonyom, Barta Istvánnénak megmondotta. Arra Barta Istvánné felelt, hogy ő nem rontotta, lássa a jó aszszony, ha reá fogja, ő méltatlan a dologban, rula nem tehet. Melly dolognak meglételével jobban lett a junak állapottya osztán, vagy sem az fatens nem tudja.

4. Testis Martinus Czente colonus perillustris ac generosae dominae Annae Törnallyai etc. annorum circiter 45. Fide mediante refert nihil.

5. Testis Maria Korponai relictæ vidua Nicolai Kako, annorum circiter 40 præmisso juramento fatetur. Ezen fatens vallyá hiti szerint, hogy Barta Istvánnéra semmi szemmel látott dolgot mondani nem tud, hanem azt hallotta sokaktul, hogy Barta Istvánné nem tiszta aszszony, de hogy ő valósággal személlye szerint valamit tapasztolt volna hozzája, azt nem mondhattya.

6. Testis Gregorius Szabó colonus perillustris dominae Annae Törnallyai annorum circiter 30 fatetur, uti testis proxime præcedens.

7. Testis Georgius Csorba colonus titulatae dominae Annae Törnallyay annorum circiter 60 juratus examinatus fassus est nihil.

8. Testis Susanna Barbély Gregorii Szabó conthoralis annorum circiter 26 fide mediante retulit. Ezen fatens semmit egyebet Barta Istvánné felől mondani nem tud, hanem hogy ennek előtte egynéhány esztendőökkel, ezen fatens urának az annya tehenegromolván gyanakodtak mingyárt Bartha Istvánnéra, hogy ő rontotta volna meg a teheneket. Mondja ezen fatens urának édes annya Szabó Mihályné: – bizony

majd elmegyek víz hozta fáért, és a tehén *salva venia* ganéjával egy ujj fazékba a füstre teszem, mindtig hallottam, hogy azt ha valaki elköveti, reá gyön, aki megrontotta valaki marháját. Amint Szabó Mihályné el is követte, a víz hozta fát meghosza, és egy új fazékba tehén ganéját a füstre tette. Ugyanazon cselekedet után Barta Istvánné azon nap az házhoz el is jött, és kérte az gazdaszont, hogy kenne meg őtet, mert igen rosszszul van, és ha megkeni, mingyárt jobban lesz. Mellyre Barta Istvánnét megkenték é, vagy nem, osztán arra nem emlékezik a fatens, de azt tudja, hogy a tehénnek a tőgye meg nem gyógyult.

9. Testis Stephanus Kakó colonus perillustris ac generosae dominae Annae Törnallyai, annorum circiter 40 juratus examinatus dixit nihil.

10. Testis Johannes Vincze persona nobilis annorum circiter 30 juramento adstrictus fatetur, uti testis in ordine 8.

11. Testis Catharina Nagy consors egregii Johannis Vincze, annorum circiter 30 gravida existens sub puritate conscientiae examinata fassa est nihil.

12. Testis Martinus Barta colonus perillustris dominae Annae Törnallyai annorum circiter 40 fide mediante recognovit nihil.

13. Testis Catharina Mészáros consors Stephani Oláh annorum circiter 48 juramento adstricta retulit nihil.

14. Testis Anna Varga consors Andreae Csorba annorum circiter 21 praemisso juramento recognovit. Ezen fatens semmit egyebet mondani Barta Istvánné felől nem tud, hanem azt vallyá hiti szerint, hogy ennekelőtte circiter 3 esztendővel az fatens iffiabbbik Barta Istvánnéval öszveháborodván, azon öregbik Barta Istvánné megharagudott, megfenyegette ezen fatenst: – várrá Csorba Andrásné, ez veszekedésért az bíró házához kell menned. Arra circiter 4 hétre ezen fatens megbetegedvén, egész esztendeig betegeskedett. Egy alkalmatossággal ezen fatensnek ura menyé kendert csapni menvén Barta Istvánnéhoz, akkor mondotta, külgjön mézet hozzája, és csinál betegeskedése ellen való orvosságot, amint is mézet küldött osztán Barta Istvánnénak és csinált orvosságot, elküldvén ezen fatensnek hogy az nyakára köttesse, azonnal a nyaka meggyűlvén kifakadt, vagy negyednapig tovább is kötvén ezen fatens meggyógyult.

15. Testis Catharina Farkas consors Jakobi Szabó annorum circiter 30 fide mediante recognovit. Ezen fatens csak esztendőül lakván Királyiban juhászságban szolgálván tekintetes nemes Losonczi László uramnál, egyebet mondani nem tud, hanem azt vallyá hiti szerint, hogy ez elmúlt nyáron egy alkalmatossággal kérvén Barta Istvánné az fatenstül lágy sajtot minthogy a szó vert reá, hogy Barta Istvánné nem tiszta aszszony volna, jóllehet, hogy Barta Istvánnénak lágy sajtot adott volna, de mivel érette nem jött, ezen fatens is elfelejtvén, hogy sajt nélkül maradott Barta Istvánné, mellynek okáért vallyá igaz hiti szerint, hogy mingyárt estvére a tehenet meg nem fejhette, és egy junak is az ura pásztorságában lévő nyájban a tőgye megromlott és vér jött tőgyéből. Ment azért ezen fatens tekintetes nemes Losoncziné aszszonyomhoz panaszt tévén, miképen járt volna Barta Istvánnéval. Említett aszszony mingyárt is bírót küldvén Barta Istvánnéra, hogy megfenyítse, a tehén ugyan jobban lett az tőgyére, de az junak meg nem gyógyulván az tőgye, kéntelenítettek az aratók számára megmeczeni.

16. Testis Elizabeth Tóth consors Nicolai Kiss annorum circiter 34 juramento adstricta refert. Ezen fatens vallya igaz letett hiti szerint, hogy Barta Istvánnéra egyebet mondani nem tud, hanem azt tudja, hogy az fatensnek mind az titulált Losonczi Lászlóné aszszonyom tehenének tőgye megromolván egyéb orvosságát fel nem találván, hanem az teheneknek az ganéját új csuporba felkötötték az kéményben és ott állván az aszszony a maga cselédjét a kertébe küldvén gyomlálni, az hova Barta Istvánné ment a cselédekhez, kért, hogy csak egy hagymát is adnának néki, de nem adtak. Mászszor is elment, hogy bár csak szárát is adnának néki, de akkor sem adtak, ezt sokszor titulált Losoncziné aszszonyomnak megmondották az cselédek, hogy Barta Istvánné hagymáért járt volna hozzájuk az kertbe és nem adtak néki, hozzájuk menvén, csak szárát is kérte az hagymának de nem adtak azt is néki. Arra küldötte a bírót titulált aszszony, hogy megfenyíténé Barta Istvánnét, a tehennek akkor a nap a tőgye jobban lett és nem rugódozott annyira az fejésekor. Az említett tekintetes Losonczi Lászlóné aszszonyinak ugyan az tehene estve egyenesen hazament, de ezen fatensnek tehene ment Barta Istvánné házához, és ott még a fejét is a tehén Barta Istvánnénak a pitvarába is betévén, onnat haza hajtotta mingyárt az borját rítta és könnyebben megfejhették. Emellett vallya ezen fatens, hogy midőn a tehene megromlott, akkor az estve, hogy lefeküdünt, rajta ment az ablakon és erősen megnyomta az ágyon, kiáltott volna az fatens, de nem kiálthatott, azzal, hogy erőssen megnyomta, újonnan az ablakon az házbul kiment.

17. Testis Georgius Szabó colonus perillustris dominae Annae Törnallyai fide mediante retulit nihil.

18. Testis Catharina Gőz consors Andreae Kovács annorum circiter 24 praemisso juramento fatetur. Ezen fatens Barta Istvánnéra egyebet mondani nem tud, hanem azt tudja, hogy midőn Barta Istvánné, ez állapottyáért megfogattatott volna, odament hozzája és mondotta az fatensnek Barta Istvánné: – menny el az uramhoz s mondd meg néki, a ládámban vagyon egy bögrében orvosság, vesse ki, mert ha keresni talállyák és megtalállyák, azt fogják mondani, hogy valami rossz matéria.

19. Testis Elizabetha Hosszu Rethi consors Georgii Kovács annorum circiter 20 sub juramento fatetur. Ezen fatens Barta Istvánnéra egyebet mondani nem tud, hanem azt tudja, hogy midőn Barta Istvánné ez állapottyáért megfogattatott volna, odament hozzája, és mondotta az fatensnek Barta Istvánné: – menny el az uramhoz, s mondd meg néki, az ládámban vagyon egy begrében orvosság, vesse ki, mert ha keresni talállyák és megtalállyák, azt fogják mondani, hogy valami rossz matéria.

20. Testis Stephanus Dobi colonus perillustris ac generosae dominae Judithae Retei, perillustris ac generosi condam domini Martini Törnallyai relictæ viduæ in possessione Törnallya commorans, annorum circiter 40 sub juramento refert nihil.

21. Testis Elizabetha Miko consors providi Stephani Dobi annorum circiter 30 fide mediante retulit. Ezen fatens vallya hiti szerint, hogy ennekelőtte circiter 5 esztendővel hideglelésben lévén, hogy semmiképen elejét nem vehették Törnallyán járván Barta Istvánné behítták házokhoz, hogy kenné meg őket Dobi Mártonnéval edjütt, mivel az is hideglelés betegségben vala. Arra bement házokhoz Barta Istvánné ezen fatensnek, s megkenve őket mindkettőjüket, melly kenéséért mingyárt meg is fizettek néki, s jobban is lettek az kenés után. Egy alkalmatossággal mondja ezen fatens férjének édesannya:

– megfizetnék Barta Istvánnénak mi rosz helyre vagyunk adóssok az kenésért. Felelé ezen fatens férje édesannyának: – hiszen megfizettünk még akkor. Attak pedig lencsét, kását, és hagymát. Úgy történt a dolog, hogy arra nem hajtván Barta Istvánné ujjobban Tornallyára feljött az kenésért való fizetésért, és kért szalonnát, de mivel házoknál nem vala, szalonnát nem adhattak néki hanem ígérték, hogy ha haza kerül szalonnájok, mivel más ember padján volt még akkor, adnak. Harmad vagy negyednapra utánna, mindjárt az mellyére esett ezen fatensnek az fájdalom, és igen rosszul lett, sokáig nyomorogván, egészen minden teste fakadással öklött ki. Gyanakodván Barta Istvánnéra, hogy szalonnát nem adtak néki azért esett ujjabban betegségben, fogta magát ezen fatens, és vitt egy darab szalonnát ezen fatens Barta Istvánnénak s kérte, hogy adna néki ujjabb orvosságot a teste kifakadása ellen. Mondotta Barta Istvánné néki: – ha úgy vagy, tehát ha a kemencét peneteled, márcs a penetét a vízbe, és annak a vízzel mosd meg a testeden való fakadást. Ha a sem használ tehát takarj a tűzben csepüben egy tyúkmonyát, és az jól megsülvén annak a sárgáját törd össze hájban fejér iremmel, és azzal kend meg, de senkinek se mondd. Azt ezen fatens megcselekedte, de mégsem gyógyult ki belőle, hanem ekkoráig is a lába dagatt azon betegsége miatt.

22. Testis Dorothea Kovács consors providi Martini Dobi annorum circiter 38 fide mediante recognovit. Ezen fatens edgyütt feküdvén Dobi Istvánnéval, és ötet is a szerint megkenvén a hideglelésnek miatta, a szerint történt vele is a dolog, mint Dobi Istvánnéval, a kenés után jobban lett, de hogy szalonnát kért Barta Istvánné, és hogy akkor nem adhattak, mikor kért ujjabban betegségben esett és a teste nagyon kiöklött. Az fatens azért tovább Barta Istvánnénak orvosságával élni nem kívánt, Istenre bízta dolgát, kigyógyult nyavalyájából.

23. Testis Catharina Vas conthoralis providi Andreae Koncz annorum circiter 30 fide mediante refert nihil.

24. Testis Helena Czinege consors providi Stephani Gál annorum circiter 50 juramento adstricta refert. Ezen fatens vallya igaz hiti után, hogy ennekelötte circiter 2 esztendővel Szent Mihály nap tájban ment Tornallyáról Szárnyában valamely csizmáért. Onnat viszszatérvén a csizmával, gyött az úton énekelgetvén magának illy formán: – Christus ki vagy nap és világ minket setétségben ne hagy etc. Azzal hirtelen elborittya ezen fatenst a setétség, és lát két aszszonyt, edgyik be volt földig borítva vászonnal, másikat Barta Istvánnénak ismérte lenni, ki is a fején a kontyát ezen fatensnek megfogván mondotta néki: – te kutya, miért jársz más faluba fej kötetlen, lám én nem járok. Mellyre ezen fatens nagyon megijedett, és házához viszszagyött, azon ijettében igen rosszul lett, és házánál lefeküdt. Másnap is fekvén, a tűz előtt való lócán, gyött oda Barta Istvánné, és kérdi Koncz Andrásné, kinek a házába lakott ezen fatens, mi lelte Gál Istvánnét. Kire felelt Koncz Andrásné, megijett tegnap estve, mikor Szárnyába járt, s azért fekszik. Felelt arra Barta Istvánné, salva venia, eb szar gondja vagyon, egy csep búja sincsen, talám megrészedett és azért fekszik. Signatum anno, die locoque, ut supra.

Ladislaus Ragályi, inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius judlium mp.

Stephanus Paulikovics ejusdem inclyti comitatus ordinarius jurassor mp.

1 Az irat külzetén.

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA SZUHAI ISTVÁNNÉNAK
SZKÁROSI ISTVÁNNÉ ELLENI PERÉBEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Liber processualis, 1732–1743. p. 373–377.

Anno 1743

De eo utrum?

1. Emlékezik é reá, s tudja é, s hallotta é a tanu, hogy a közelébb elmúlt nyáron Szkárosi Istvánné asszonyom lába fájván, azon fájás alkalmatosságával ezt mondotta Szuha Istvánné asszonyomnak eltörülhetetlen becstelenségére: – Szuhainé ette meg a lábamat.

2. Kit tud jó tanunak lenni ezen dologban a tanu?

1. Fatens Anna Kara, civis Martini Csapó conthoralis, annorum circiter 52 jurata, examinata fassa est, ad praescripta deutri puncta nihil.

2. Fatens Elisabetha Galambosi, civis Johannis Csapó Kis conthoralis, annorum circiter 26 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Tulajdon füleivel hallotta a tanu, hogy Szkárosi Istvánné asszonyom ezeket mondotta Szuhainé asszonyom ellen: – hol elromlik a lába mind magának, és mind a leányának, de neki bizony minden nehézsége Szuhainé ellen vagyon, mert szintén olyan, valamint Réka volt. Caeterum nihil.

3. Fatens Catharina Nyitrai, nobilis Stephani Katona conthoralis, annorum circiter 42 jurata, examinata fatetur. Ad 1. A közelébb elmúlt nyáron magához menvén a fatens bizonyos dolog végett, Szkárosiné asszony felül nagy hamar az ura műhelyére, s fel fedezvén a lábát, mondgya a fatensnek: – látja kegyelmed, komám asszony, megették az én lábamat. Kire mondgya a fatens: – talán valami jó szomszédgya vagyon kegyelmednek. Melyre mondja Szkárosiné: – de bizony messze lakik, akire gyanúságom van. Arra kérdi a fatens, kire. Felelvén Szkárosiné, mondja: – a leányomat hívta Dobotzára aratni Szuhainé, s el nem bocsátván, ő ette biz ezt meg, minden nehézségem reá van.

4. Fatens Anna Pinka, civis Georgii Tiszoltzy Csapó conthoralis, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Egy alkalmatossággal hallotta tulajdon füleivel Szkárosiné asszonytul, amidőn Szuhainé asszony ellen mondotta, hogy ő ette meg a lábát, minden nehézsége reája van, nem tiszta személy.

5. Fatens Catharina Patak civis Thomae Csapó conthoralis, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Egy alkalmatossággal az elmúlt nyáron elmenvén a fatens Szkárosiné asszonyhoz kér pénzen egy polturára tejet ő kegyelmétől, melynek alkalmatosságával, hogy a fatens a lábát bekötve lenni látta, és kérdi ő kegyelmétől: – jaj, jó asszonyom, mi lelte a kegyelmed lábát? Arra mondja Szkárosiné asszony:

– bizony, jó Kata, megette ezt nagyanyád. Kire mondja a fatens: – de bizony, ha az én nagyanyámat látta volna kegyelmed, nem hagyta volna kegyelmed egy látásra. Erre mondja Szkárosiné: – bolond, nem azt a nagyanyádat mondom én, hanem Szuhaíné nagyanyádat. Melyre meg is iszonyodván a fatens, csak elsompolyodott onnét.

6. Fatens Maria Dobinyitzai, relicta vidua Martini Zolyomy, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Hasonlóképpen valamint az ötödik tanu, kérdezte a fatens is Szkárosiné asszonyomtól: – jobban van é, jó asszony, a kegyelmed lába? Kire mondotta Szkárosiné asszonyom: – dehogy jobban, lelkem, nem jobban bizony az, csak attól félek, hogy Szuhaíné rontotta meg. Caeterum nihil.

7. Fatens Catharina Vékony, civis Georgii Buday conthoralis, annorum circiter 45 jurata, examinata fatetur. Hallotta a tanu tulajdon füleivel Szkárosiné asszonyomtól, amidőn gyanakodott, mondván: – a szolgálómat kérte aratni Szuhaíné, s oda nem adván, azolta a lábamra rosszul vagyok, reája van nehézségem.

Actum anno, die et mense locoque ut supra.

Lectum et extradatum per juratum ordinarium notarium.

Productum inquisitionis partis incattae.

Anno 1743. Die 27. mensis Martii. Mi Zarkoszy Mihály és Geretz István Rima Szombath városa bírái.

1. Hallotta é tulajdon füleivel a tanu, hogy a közelébb elmúlt 1742. esztendőben, avagy azon kívül is akármikor Rima Szombath városában lakos nemes Szuhai István uram házastársa Göndör Judith asszony Rima Szombath városában lakos Szkárosi István uram feleségét Füsüs Ersébetet a maga férje, úgymint most említett Szuhai István uram szajhájának és kurvájának, nyilván, mások hallatára, mondotta és kiáltotta.

2. Hát ezeken kívül más rendbéli mocskosságokról, némivel melyekkel illette és mocskolta fentírt Szuhai Istvánné asszonyom Szkárosi Istvánné asszonyomat, vallja meg a tanu jó lelkiismerettel.

3. Kit tud ezen dologban jó tanunak lenni?

1. Fatens Sophia Zachar, conthoralis Michaelis Demjénde annorum circiter 55 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

2. Fatens Elisabeth Szabó, conthoralis nobilis Michaelis Hetzei, annorum circiter 32 jurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Egy alkalmatossággal villongásban lévén Szuhai Istvánné asszonyom Szkárosi Istvánné asszonyommal, az villongásokat ugyan nem hallotta, mindazáltal annak utánna együtt lévén a fatens Szuhaíné asszonyommal, mondotta a villongás közben a Szkárosinének mondott szavait, úgymint: – nagyobb boszorkány vagy te, mint én, mert te együtt jársz az urammal vaj füvet szedni, én pedig nem is ismérem, de te jól isméred. Engemet úgy, így, amúgy tagol a kurvái miatt, oda mégyen hozzája enni, holott tudok én az uramnak enni adni. Caeterum nihil.

3. Fatens Catharina Ujvári, civis Stephani Szarvas conthoralis, annorum circiter 26 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

4. Fatens Juditha Farkas relicta condam nobilis domini Andreae Bornamisza vidua, annorum circiter 55 juramento quidem propter minimam senectutem et debi-

litatem ejusdem non est adstricta, verum sub puritate suae conscientiae ad 1. directe per omnia affirmative fatetur. Ad 2. Valamiért Katonánét bírja és szajhája, szintén úgy Szkárosinét is, mert a szőlő hegyen mindenkor együtt esznek és isznak és kurválkodnak – hallotta a fatens asszony tulajdon füleivel Szuhainé asszonyomtól, Szkárosiné asszonyom ellen.

5. Tëstis Stephanus Szilágyi, civis oppidanus, annorum circiter 29 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta a tanu Szuhainé asszonytól, hogy ezelőtt egynéhány esztendőekkel Szkárosiné asszonyomat a maga férje Szuhai István uram szajhájának, lotsondának és kurvájának mondotta. Ad 2. Tudja s látta is azt, hogy most írt Szuhai Istvánné asszonyom Szkárosiné asszonyomnak a szemében a megírt mocskos beszédek szórván pökdösött. Caeterum nihil.

Actum anno, die, mense et loco quibus supra.

Lecta et extradata per me juratum ordinarium notarium

Deliberatum est.

Szuhai Istvánné, úgy mint Göndör Judith asszony, Szkárosi Istvánné asszony által és e converso amannak ez által lett megbecstelenítése iránt determináltatik. Mivel mint egyik, úgy a másik a reproducált inquisitiók szerint egyaránt mocskolódtak, s egymást egyenlő mértékkel mocskolták, arra való nézve a poenalitást is egyaránt szenvedni obstringálatnak, hanem amennyiben azon inquisitiókból observáltatik az, hogy egymást megboszorkányozták volna, mely dolognak megtudása nem privatus embert, hanem magistratust illelne. Ahhoz képest mind a két fél iránt a communis magistratualis inquisitio, hogy mentül előbb végbenvitetessék, determináltatik.

83.

1745. március, Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA
BREZNYAI MÁRTONNÉNAK ÖZVEGY TUBA JÁNOSNÉ ELLEN
INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Protocollum Pol. Juridic. Criminal, Anno 1748 (–1752).
p. 151–154.

1745

Item. Levata est causa Martini Breznyai conthoralis ut actor contra Joannis Tuba relictam viduam et incattam.

Pars actoris exhibuit memoriale suum actionis vim in se complectem sequentis tenoris sub littera C.

Tekintetes Nemes Törvény Szék!

Minémű mocskos szókkal és költeményekkel illettem ez elmúlt esztendőnek utolsó éttzakáján Tuba Jánosné asszonyom által híresztetett és hamisan reám költött cselekedetemmel az annectált inquisitiobul bőven kitettzik, és méltóztatik informáltatni, minthogy pedig az ember becsületi életéhez hasonlíttatik, arra való nézve nagy alázatosan kérem a Tekintetes Nemes Törvény Széket, méltóztassék ezen gyalázatomat az igasságig magistrátusi autoritásával revindicálni, és sok azon boszorkányt illető cselekedet reám világosodik, vagy azonkívül akárminémű babonaság is comperiáltatik, engemet a törvény ereje szerint convincálni, ha pediglen semmi rossz cselekedetem ki nem fog sülni, említett Tuba Jánosné asszonyomat, mint olyan hamis hír költt, sőt ember életével jádzót elegendendőképpen megbüntetni, mely kegyes gratiájáért és özvegyek igasságig való pártfogásáért az Isten a Tekintetes Nemes Törvény Széket hogy sokáig éltesse az Istennél azért esedezni el nem mulatom és maradok a Tekintetes Nemes Törvény Széknek alázatos szolgája,

Breznyai Mártonné

Pro parte et ad instantiam Martini Breznyai peracta inquisitio sub littera C.

Anno 1745. die 14. mensis Martii. Nos Andreas Huszt et Martinus Boncha, privilegiati oppidi Rima Szombath judices recognoscimus per praesentes, quod ad instantiam civis nostri Martini Breznyai, secundum nobis porrecta De eo utri puncta talem in domo senatoriali peregrimus inquisitionem.

De eo utrum?

1. Emlékezik é, tudja é, s hallotta é a tanu tulajdon füleivel, hogy városunkon lakos Tuba Jánosné asszonyom Breznyai Mártonné asszonyom ellen örökké becstelenségre ezeket mondotta, hogy tudniillik a közelebb elmúlt 1744. esztendőben december havának 31. napjának éjszakáján nevezett Breznyai Mártonné az Horváth istállójából mezítelen tüzesen szaladott volna ki, és úgy futkározott volna az utcán?

2. Hát azt hallotta é ugyan a megnevezett asszonytul, hogy a feljebb írt gonosz cselekedetiért említett Breznyai Mártonné megbüntetvén a tizedesek s kapitányok következő napon tizenkét forint árra zálogját el is hordatták volna?

3. Többet ezeken kívül micsoda becstelenségeket hallott a tanu nevezett Tubánérul?

1. Testis Stephanus Szkárossi, senior civis oppidi Rima Szombath, annorum circiter 49 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta fatens uram tulajdon füleivel, amidőn Tuba Jánosné ezeket mondotta fatens uram házába, hogy Breznyai Mártonné a de-utralis napnak éjszakáján tüzesen szaladott az utcán, és befutott az Horváth istállójában, hozzátévén nagyobb bizonyiságnak okaért azt is, hogy látta a gazdája Tokaji István uram, és két tizedesek, hivattassanak, azok meg fogják mondani amit láttak. Ad 2. Directe affirmative per omnia. Ad 3. Nihil.

2. Fatens Elizabeth Rima Szeri, conthoralis Stephani junioris Szkárossi, annorum circiter 19 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Hallotta a fatens asszony Tuba Jánosnétul

amidőn ezeket mondotta, látta, úgymond, hogy Brezniai Mártonné karácsony vagy új esztendő éttzakán, de amint reflektállya karácsony éjszakájára nevezte, az Horváth istállójábul szűz anya mezítelen, vagy tüzesen szaladott ki az utzára, melyre senkit sem kérdezzenek meg, csak az én gazdám, úgymint Tokai István uramat, és a két tizedest, meg fogják azok mondani. Ad 2. et 3. Nihil.

3. Testis Georgius Sajgal, ephaebus domini Stephani Szkárossi, annorum circiter 18 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. et reliqua. Hallotta a fatens, amidn Tuba Jánosné Szkárosi uramnál létiben ezt mondotta: – hallottam, úgymond, hogy a kapitányok és tizedesek Brezniai Mártonnének tizenkét forint árba zálogját vitették a karácsony éjszakai tüzesen és mezítelen az utcán való járásáért. De kitül hallotta? Ezt nem mondotta.

Actum anno, die et mense, ut supra.

Lecta et extradata per juratum attacti oppidi ordinarium notarium mp.

Pars vero incattae praesentavit memoriale suum sequentis tenoris.

Tekintetes Nemes Törvény Szék alkalmatosságával concurrált Bizodalmas Nagy Jó Uraim!

Alázatossággal kénszerítettem mostani concursusában kegyelmetek előtt ezen alá-
zatos instantiám által alkamatlankodni, és megesezt dolgomot kegyelmetek előtt
még valamiként történt legyen dolgom Breznynainé asszonyommal. Meg kell vallanom
Tekintetes Törvény Szék, hogy öreg lévén a testemben sokat kelleltik nyughatatlan-
kodnom. Éppen történt az ez alkamatossággal, hogy várandó lévén egy asszony a
szülésre, egész éjjel nem aludtam, hanem mindég tisztet és kötelességem szerint véle
együtt fel voltam, a midőn az úr Isten megadta az méhének gyümölcsét. Midőn dol-
gomat végbenvittem volna, haza a szállásomra mentem volna, a kis hídnál egy sereg
borsót elöntve találok. Arra egyebet nem feleltem, aha, boszorkány lélek, kurva, ki
cselekedte, megérdemli a tüzet. Ezzel én hazamenvén, beszéltem Tokaji gazda uram-
nak, hogy micsoda borsó legyen elöntve a kis híd előtt. Azon beszédemre Breznynainé
asszony odajövé az ablakra hallgatózni, annak utána, midőn több szó lett volna róla,
így az házban is bejött. Meglátván azt a gazdám, azonnal kiverte, mert ezen szókkal
köszönt be: – most is az én, salva venia, testemet rágjátok. Mely szókon jobban
megindulván Tokaji gazdám ezen szókkal felelt: – rájja valamennyi ördög vagy
pokolban a te testedet, nem én, boszorkány lélek, kurva. Amint hogy ezen szavait
Tokaji gazdám nem tagadhatja, mivel mások előtt aperto ore proclamálta cum ex-
potatione querelarum, mégis én vádoltatom Breznynai asszonyomtól, és én kergette-
tem, nem a proclamáló személy. Én, amiben vétettem, ertlenségemből már házánál
megkerestem, kértem a békére, de semmiképpen nem akar a békére aggrediálni. Én
alázatosan esedezem a Jézus nevében kegyelmetek előtt, édes jó uraim, amiben
ebben a dologban ertelenül megestem, megbánván azt, tudom ugyan hogy nagyban
nem vétettem, de nagyon tekeri Breznynainé asszonyom azt, ímé, kegyelmetek prae-
sentiájában is kész vagyok megkövetni, és Istenem előtt kegyelmetek praesentiájában
fogadást tenni, hogy soha többé senkinek semmiben ártalmára és gyalázattyára nem
járok, én szegény együgyű árva vagyok, mellettem azért assistálni és pártomat illen-
dőképpen fogni és békére bennünket vinni igyekezzen kegyelmetek, hogy öregségem-

ben ne prostituáltassam. Istentül veszi jutalmát kegyelmetek, amidőn ezt velem meg cselekedendi kegyelmetek, én is életemnek fogytáig. Kegyelmeteket még szolgálni el nem mulatom, aminthogy mostan is maradok

Kegyelmeteknek alázatos öreg szolgálója

Tuba János özvegye mp.

A tekintetes nemes törvényszék alkalmatosságával concurrált bizodalmas nagy jó uraimékhoz kegyelmekhez nyújtandó alázatos instantiája. A belül megírt alázatos instantiákkal. Quibus perlectis ad invicemque combinatis et partibus confrontatis tandem

Deliberatum est.

Noha a reproducált C. betű alatt inquisitio szerint Breznyai Mártonnét Tuba Jánosné ezen szókkal mocskolta és becstelenítette, hogy a közelebb elmúlt 1744. esztendőben esett december havának 31. napjának éttzakáján mezítelen tüzesen járni látta volna, melyért törvénybe idéztetvén méltó jutalmát tartoznék is elvenni, mindazonáltal mivel ezen szókkal boszorkánynak vagy más hasonló бүвös bájosnak nem mondotta, mind azért, mind pedig hogy megbánván az incatta maga cselekedetét a spontanea deprecatoria magát instantanee az actornak offerálta, az actor is ellenben ad interpositionem sedriae a deprecatot acceptálta. Arra való nézve a gyakran írt incatta ellen az ordinaria büntetést praetereálván a coram figura judicii végbenvijendő deprecatoria és per consequens az actor által eddig profundált és 19 poltrában álló költségre az incatta asszony ítéltetik, úgy mindazáltal, hogy ennek utánna magát az actor ellen az incatta minden becstelenítéstől abstineálja, különben ezen cselekedete is refricáltatván törvénytelen cselekedetinek törvényes büntetését el fogja venni.

84.

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
SZUHÁCS ANDRÁS ELLEN

I.

1745. november 23., Pelsőc

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Büntető perek. Fasc. 4. N. 223.

¹Causa magistrualis contra Andream Szuhács, magum aut impostorem. 1745. Fasc. 4. N. 223.

Anno 1745. die 23. mensis Novembris in oppido Pelsütz incltyi comitatus Gömöriensi adjacente habito sub sede captivorum revisoria.

Levata est causa perillustris ac generosi domini Emerici Kubinyi de eadem prae-libati incltyi comitatus ordinarii vice comitis, uti magistratus et actoris contra et adver-

sus Andream Szukhács magiae maleficii reum veluti incattam. Pro quo supratitulato domino actore egregius Josephus Kiss de Boldoghaza contra memoratam personam ream proponit actionem sequentibus. Qualiter idem reus divinarum humanarumque legum timore postposito et non curato verum diabolici spiritus incitamento adactus diversae speciei herbas ea de causa decerpando quasi vero eadem ad curandos morbos quípius, restaurationem usu destituentium, et id genus alia vires suas locutione viva ad auditum suum manifestassent per consequens tali illicito, et naturaliter impracticabili actu non alias quam collo appenso diversis herbis sacco insutis uti posse fateretur se et mercedem laborum suorum tali sub praetextu malitioso exigere, ac hoc detestando scelere vitam suam aleri ne hucusquam quidem efformidasset. Et cum de communi omnino jure locutiones edere nemini praeter rationalem animam proprium et identicum foret, herbisque illud naturaliter attribui non nequiret, cupe-ret eundem Andream Szukhács praededucti magici actus reum in sui demeritum aliorum autem terribile in exemplum pro ratione circumstantiarum aggravandum poena capitis plectendum decerni, cum reservatis reservandis.

II.

1745. die 20. Novembris in Pelsücz. Examen Andreae Szuhács.

Hogy hívnak. – Respondit. Szuhács András.

Hová való vagy. – Ratko Szuhán lakom, de Ratkán születtem.

Micsoda nyavalyákat gyógyítasz. – Magátul fakadott sebeket és olyan sebeket, melyekben szűr vagyon. Himlő által megromlott szemeket, hályogokat, birkát, hideg-
lelést mindenfélét nehéz nyavalyát, siketséget, fogfájást, gyuladást, köszvényt vízkór-
ságot és több efféléket emberekben s barmokban.

Mi formán gyógyítasz, belső vagy külsőképpen. – Be is adok italokat, külsőképpen is applicálok.

Hol vetted eszt az tudományt. – Ezen esztendőben 22. Maii reggel jókor megmosd-
ván és kevésé neki imádkozván megindultam Szuháru az rónapataki malomban az
uton kevés kenyeret édegelvén, és midőn Rónapatak felé ereszkedtem volna, az ösvé-
nyen ülve találtam egy koldusforma szakállas öreg embert, kinek midőn köszöntem
és viszont az köszönetet fogadta volna, kért tőlem egy darab kenyeret, és jóllehet
kicsiny darab volt az kenyérem, mindazáltal annak is a felét odaadtam néki. Melyre
az öreg ember monda nékem: – eregy te az malomba, imádkozzál, és mikor vissza-
térsz házadhoz jöjj vissza az házatok pajtája mögé, és engem ott fogsz találni s olyanra
tanítalak, melyért ezen naprul és én felőlem mindenkor megemlékezel. Megörölvén
tehát én visszatértem házunkhoz, Istenemhez imádkoztam, és az pajta megé kimen-
vén, azon öreg embert megint ott találtam, és engem megszólítván eképpen szóllott:
– no jól cselekedted, hogy szavamot fogadtál, csak imádkozzál, és rólam s e naprul
megemlékezzél. Íme ezen gyükerek (akkor a könyvemben tette ezen füveket s gyü-
kereket, melyeket a törvénszéknak benyújtottam) vedd és hordd magadnál, és eregy
eme helyre (akkor is egy kis völgyben [– –]) ott minden füvek megszólamlanak, és
mindenik megjelenti néked, micsoda nyavalya ellen, ember és marha nyavalya ellen

való, és amely legelször megszólamlík, aszt szakaszt le és tedd ezen gyökerekhez s hordd mindenkor magadnál, és azokkal az füvekkel, mellyek megszólamlanak, gyógyícs nyavalyákat.

Megszólaltak é hozzád az füvek. – Midőn az vén ember által mutatott helyre jutottam, minden füvek megszólaltak és magok erejét nékem megjelentették, s az első, mely nehéz nyavalya ellen valónak mondotta magát, az öreg ember által adatott gyökerek közé tettem s most is azokkal edgyütt egy zacskóban a nyakamban hordom. Az többibül is amennyire lehetett, mert igen sok fű szállott és mindeniket nem szagathattam, szakítottam s magammal elvittem.

Szóllanak é azolta az füvek hozzád? És hogy vetted észre, mellyik fű szól. – Már azólta nem szóllanak, de akkor csak észre vettem mellyik fű szól és mit mond hanem ismérek sokakat már azok közül az megszólalt füvek közül.

Csak azokkal a füvekkel gyógyítasz e és mikor fogtál a gyógyításhoz. – Mingyárt harmadnapon vizeket csinálván az füvekből kezdettem gyógyítani és azólta szerencsén gyógyítok, csupán azon füvekkel és füvekből csinált vizekkel és szerekkal.

Az eladott zacskóban lévő füveket, gyökereket mindenkor magadnál hordod é és ha nálad nem volnának, gyógyíthatnál é? – Igenis mindenkor magamnál tartom, mert az öreg ember úgy hatta, és ha nálam nem volnának nem tudom [– –]

III.

²Acta sedriae anni 1745. ubi sunt variae deliberationes contra diversos latae.

³Acta sedriae captivorum revisoriae 23. et 24. Novembris in Pelsücz celebratae 1745.

Anno Domini 1745. die 23. Novembris in oppido Pelsütz celebrata est sedria captivorum revisoria sub praesidio ordinarii vicecomitis generosi domini Emerici Sigismundi Kubinyi de eadem.

[...]

In causa Andreae Szuhács deliberatum est.

Ut ordinarius physicus comitatus cum processuali iudlium et jurassore ad possessionem Ratkó Szuha et domum Andreae Szuhács quamprimum exeant, et investigatis et excussis omnibus domus et camerae recessibus herbas radices ac alia materialia vel instrumenta, quibus curationes morborum exercet, investigant, et utrum eam ac ea ad curandos naturaliter morbos, quos illis curare consueverit idonea sint experiantur, id ipsum inclyti comitatui proxime referant. Interea vero probandum etiam curae in subjecto morbo tali quam reus curare solebat laborante absque saeculo pro manibus judicialiterque asservato instituasset de effectu illius relatio fiat et hactenus comitis super effectum curae examinent.

1 Az irat külzetén.

2 Az irat külzetén.

3 Más kézzel.

1746. Rimaszombat

MURÁNYI ZSÓFIA BECSÜLETSÉRTÉSI PERE GÁTSI JÁNOS ELLEN RIMASZOMBAT
MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

AZ IRAT: RIÁJL Rimaszombat v. Protocollum Pol. Juridic. Anno 1743 (–1752) fol. 230–235.

In causa relictæ viduæ condam Stephani Németh id est Sophiæ Murányi qua actore contra Joannem Gátsi et incattam taliter.

Deliberatum est.

Mind in particulari adstantia ante sedriam actualis bírák uramék előtt, mind pedig coram figura præsentis judicii az incattának lett fassiójából nyilván vagyon minden kétség kívül, hogy jelen lévő Gátsi János incatta fent említett actor asszonyt bűjös bájosnak formalibus verbis mondotta. Minden nehézsége Murányi Sofia actor ellen vagyon, hogy feleségével rosszul él, mert, amidőn annis superioribus rosszul vala, elmenvén nyavalyájának okának megtudásáért az orvoshoz, akkoron az orvos mondotta volna ő kegyelmének, hogy minekutánna hazamenne, az, aki megrontotta, azonnal hozzája menne. Aminthogy haza érkezvén, nevezett Murányi Sófia ment az adstans incatta személyhez, s ezen okból vagyon minden nehézsége a gyakran nevezett actor asszonyra. Mivel pedig a sokszor nevezett incatta az actor ellen semmi bizonyos bűjös bájos okot nem tud bizonyítani, de ellenben effélével még eddig a gyakran írt asszony soha sem insimuláltatott. Arra való nézve a becsstelenítés nyilvánvaló lévén, ad mentem tituli 72. partis 2. operum decretorum Tripartum in poena emendæ linguæ az incatta convincáltak.

1748. szeptember 10., Rimaszombat

SZÜCS MÁTYÁSNÉ POLONKAI KATALIN BECSÜLETSÉRTÉSI PERE DERSI ISTVÁNNÉ
KÁLNAI ERZSÉBET ELLEN RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. Protocollum Pol. Juridic. Criminal, Anno 1748 (–1752) p. 328–339.

Levata est causa Catharinae Polonkai conthoralis quippe Matthiæ Szüts, ut actoris contra et adversus Elisabetham Kálnai circumspecti Stephani Dersi conthoralem et incattam.

Pars actoris exhibet libellum actionalem sub A. inquisitionales duplicis ordinis sub B. et C.

Productum sub littera A.

Nemes becsülletes tanácsnak generalis concursussa, nagy jó uramék!

Mind nagy bánattal, s mind szívemnek holtiglan elfelejthetetlen nagy keserűségével kéntelenítettem ezen alázatos instantiámmal kegyelmek becsülletes tekinteti eleiben járulnom, keservessen így panaszkodnom, miképen az elmúlt Augustusnak 11. napján micsoda nyelve zabolátlanságtól viseltetvén Dersi Istvánné asszonyom ártatlanul és minden igaz ok nélkül engemet boszorkánynak mondani sokaknak halásokra semmiképen nem félemllett illetén descriptióval azt kiáltván, hogy amikor ennekelőtte 3 esztendővel gyermekágyat feküdt volt, én fojtogattam őtet és meg akartam ölni, noha vagyok már Istenem kegyelmességéből 56 esztendő óta, de soha senki ily nevezetes ördögi titlust nem csapott a fejemhez, holott néhai jóemlékezetű Szij Gergely, nagyatyám, aki is ezen nemes városnak hasznos szolgálója és néhány esztendőbeli bírása is volt, abból condescendált unokának reputáltatom, és soha senki is nem hallott familiámban, hogy valaki boszorkány és ördögös volt volna.

Én Istennek leányának tartom magamat, nem pedig ördögnek, én mint ártatlan és ezen állapottól üres ezen méltatlan megmocskoltatásomat in instanti bírák uraiméknak ő kegyelmeknek insinuáltam, melyet is meghallgatván a megírt személyt ő kegyelmek odahívták, ki is iteratis vicibus iterálta, hogy én boszorkány vagyok, meg akartam ölni. Bizonyítsa meg, azt kívánom! Mivel pedig én szegény együgyű asszony lévén törvénynek útján ezen dolgot semmiképpen nem folytathatom, hanem mint bölcs és kegyes magistratusom ítélese alá magamat submitálom, de minthogy az illetén becstelenségek, nyelveknek zabolátlanságok és már ember hírének, nevének holtig elfelejthetetlen megsértődése az nemes ország élő törvényeiben, nevezetesen operum decretorum Tripartitum partis 2. tituli 12. nyelve váltság büntetése alatt erősen tilalmaztatnak, én is mint azon fejemhez csapott boszorkányi névtől ártatlan lévén (kit soha bizony meg nem bizonyíthat) és magának mint egy személynek fassiója is meg nem állhat, semmiképpen nem szenvedhetett, ártatlanságom is nem engedi. Hanem, igen nagy alázatossan kérem égyen nagy jó uraimékat kegyelmeket, mint-hogy kegyelmek ezen városnak igazgatója, orvossa, megértvén az expositióban, micsoda állapotom légyen az denotált személlyel, noha bizony sok rendben rajtam véghez vitt becstelenséget csak elszenvedtem, ezen állapotomban magistratusi és bírói authoritással szerint mellettem assistálni, pártomat fogni, és a törvénynek ereje szerint per non edoctionem a sokszor citált személyt megbüntetni, engemet pedig azon mocskoktól absolválni méltóztassék, azt hozván magával mind a törvénynek rendi s mind a közönséges igazság. Ezzel magamat ajánlom kegyelmek grátiájában. Maradok nagy jó uraiméknak, kegyelmeknek alázatos néltatlan szolgálója Polonkai Kata.

A nemes becsülletes tanácsnak generalis concursussához (Tituli) nagy jó uraimékhoz ő kegyelmekhez alázatos instantiája a belől írt személlynek, kívánt resolútiót várván.

Productum sub littera B.

Anno 1748. die 11. mensis Martii. Nos Michael Zorkovszky et Stephanus Pap privilegiati oppidi Rima Szombath iudices recognoscimus per praesentes, quod ad

instantiam civis nostri circumspecti Matthiae Szüts secundum infra scripta nobis porrecta De eo utri puncta talem in domo civica prout sequitur peregrinus collateralem inquisitionem.

De eo utrum?

1. Tudja é, s hallotta é a tanu tulajdon füleivel, hogy az Dersi István uram fia az ablakon kövel hajingált volna, mondotta volna Szüts Mátyásné asszonyom: – szomszéd uram intse meg kegyelmed az fiát, mert eltöri az korsómat. S az kegyelmed felesége miért mondgya én nékem, ebül őszültem meg? Melyre is felelt volna Dersi Istvánné asszonyom: – most is azt mondom bizony én, hogy ebül őszült vén kutya vagy, mert engemet meg akartál ölni.

2. Tudja e, s hallotta é a tanu tulajdon füleivel, hogy Szüts Mátyásné mondotta volna Dersinének: – kit akartam én megölni? S arra mondotta Dersiné: – engem, engem, pokol tüze eméssze meg a lelkedet is.

3. Tudja é, s hallotta é a tanu, hogy mondotta volna Dersi Istvánné asszonyom: – te, mikor Susi leánnyal feküdtem, háromszor jöttél rajtam fojtogatni, minden testemet kifaldostad, pokol tüzére való.

4. Tudja é, s hallotta é a tanu, hogy mondotta volna Dersi Istvánné asszonyom Szüts Andrásné asszonyomnak: – te, az jó lélek nem jár éjszaka, de te éjszaka jársz, pokol tüzére való.

5. Tudja é, s hallotta é a tanu, hogy Dersi Istvánné asszonyom mondotta volna Szüts Mátyásné asszonyomnak, hogy: – te boszorkány, elverted az uradat.

6. Kit tud ezen dologban jó tanunak lenni?

1. Testis Andreas Szekeres, civis oppidi privilegiati Rima Szombathiensis annorum circiter 29 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Tudja bizonyosan, s hallotta a fatens tulajdon füleivel, amidőn Szüts Mátyásné asszonyom Dersi István urammal a gyermekek hajigálásáról beszélgettek volna, a többi között ezt is kérdezte volna Szüts Mátyásné asszonyom Dersi uramtól: – miért mondja a kegyelmed felesége, hogy én ebül őszültem meg? Hogy ezen szókra Dersi Istvánné asszonyom ezeket mondotta: – most is azt mondom bizony én, hogy ebül őszült vén kutya vagy, mert engemet meg akartál ölni. Ad 2. Azt is jól hallotta, a midőn Dersiné asszonyomtól kérdi Szüts Mátyásné asszonyom: – kit akartam megölni? Hogy felelte Dersiné asszonyom: – engem, engem, pokol tüze eméssze meg a lelkedet. Ad 3. Ezek után azt is mondotta Dersiné asszonyom Szüts Mátyásnénak: – te, mikor Susi leánnyal feküdtem, háromszor jöttél rajtam, fojtogatni, minden testemet kifaldostad, pokol tüzére való. Ad reliqua nihil.

2. Testis Catharina Seres praeonominati Andreae Szekeres conthoralis, annorum circiter 23 jurata examinata fatetur. Ad 1., 2., 3., 5. directe affirmative per omnia. Ad 4. Nem reflectálja magát a fatens, hogy Dersiné asszonyomtól a deutrumban lévő szókat hallotta volna, hanem Szüts Mátyásné asszonyomtól hallotta azokat. Caeterum nihil.

3. Testis Stephanus Szüts Szöllösi, civis oppidanus, annorum circiter 38 juratus examinatus fatetur. Ad 1., 2. et 5. Nihil. Ad 3. A város házában lévén fatens uram

szintén akkor, amidőn deutralis személyek bírák uraimékhoz jöttek vala panaszra, s akkorra több beszédek között hallotta fatens uram ezen szókat Dersiné asszonyomtól, hogy szemébe mondotta bírák uraimék előtt Szüts Mártonnénak: – most is azt mondom bizony én, hogy te fojtogatnál meg engemet Susi leányommal való fektemkor, háromszor jöttél rajtam, s midőn az uramat felköltöttem, csak eltűntél az házban. Melyet három-négy rendben is reiterált Dersiné asszonyom. Caeterum nihil. Actum anno, die, mense et loco quibus supra. Extradatum per juratum attacti oppidi ordinarium notarium Stephanum Konyha de Esseg mp.

Pro parte et ad instantiam circumspecti Matthiae Szüts peracta inquisitio.
Productum sub littera C.

Anno 1748. die 10. mensis Septembris Michael Szántó, annorum circiter 19. secundum Deutri puncta littera B., notata examinatus fatetur, subditus perillustris domini Gabrielis Korponay.

Ad 1. Az kapát, kié volt, és kicsoda a verembe bevetette, azt nem tudja, hanem füleivel hallotta Dersiné asszonyom mocskát (a midőn Szüts Mátyásné a kapa felől tudakozódott volna) hamis a lelked, ebül őszült vén kutya, mert az én inasom nem vetette, nem kár volna a taligán kitolatni a városból tégedet. Ad 2. Jól tudja a tanu, és füleivel hallotta, hogy Dersiné asszonyom Szüts Mátyásné többször is mocskolta formalibus: – ősz ugyan az hajad, de ebül őszültél meg. Pokol eméssze meg a te lelkedet! Azt az embert is megveri az Isten, aki tégedet a városban tart, mert a város is elvész te miattad, te boszorkány. Ad 3. Szüts Mátyásné asszonyom édes leányának eljövételiről jól emlékszik, de ahhoz, minémű szók estenek ő közöttük, nem tudja, mivel akkor az házba béindult volt, és bé is ment. Ad 4. Jól tudja, és szemével látta a tanu, hogy amidőn másnap Szüts Mátyásné ablakján kövekkel hajigált volna Dersi uram fia, Szüts Mátyásné asszonyom requirálván Dersi uramat mint szomszédgyát, intené meg a fiát, és az felesége miért mondgya, szemeire hányja, hogy ebül őszült vén kutya. Azt meghalván Dersiné asszonyom az ablakon confirmálta s reiterálta, most is azt mondom, pokol emésze meg a lelkedet, ebül őszült vén kutya vagy.

Ad 5. Tudja, és hallotta a tanu sok mocskolódási után Dersiné asszonyom, hogy mondotta volna Szüts Mátyásné asszonyomnak: – te hóhér pallosára való, mikor Susi leányommal feküdtem, háromszor jöttél fojtogatni, hajadon fővel minden testemet kifaldostad, az jó lélek nem jár éjszaka, de te éjszaka jársz, pokol tüzére való. Ugyanis mindezeket dum et quando kész a nemes vármegye előtt, hitivel megerősíteni.

Iratott osgyáni bíró jurátussi előtt, die, anno quibus supra. Fatensnek attya Szántó János előtt.

Vincze István, ordinarius bíró

Notarius Polgár Vég Tamás

L. S.

Extradatum per juratum loci notarium mp.

Pars vero incattae exhibet aequi instantiam sub littera F. inquisitionem sub G.
Productum sub littera F.

Nemes becsületes tanácsnak generalis concursussa, nékem teljes bizodalom szerint való jó uraimék!

Hogy én is ilyen bajos gondgyai között hosszas írásomból álló alázatos instantiámmal búsítani merészlettem kegyelmeteket, arról közönségesen kegyelmepektől bocsánatot várok, mindazonáltal méltó és illendő panaszolkodással, amint következik, így declarálni kényszerítetem.

Az midőn Szüts Mátyásné asszonyommal való dissensio bizonyos és fundamentális ratiokra nézve interveniált volna, már annakelőtte mintegy két héttel magában tartván ellenem való indignatióját, hóhér pallosa alá valónak mondani semmiképpen nem félemlert, s illetően mocskos declaratióval: – nem fogtok meg engemet a hadnadgyal, mint tégedet, pokolra való lontsos, salva verborum reverentia szarom olyan asszonyt, mint te, görbe kutya. Ezen notabilis és engemet hiremben, nevemben nagy kisebbségem megsértődésével mennyi mocskos szidalmazással mocskolt és gyalázott, pennára nem tudnám tétetni, nyelvemmel kibeszélleni, de mindezen rajtam megessett nyelve zabolátlanságát az fatenseknek nagyobb és erősebb bizonyoságnak edoctiójára törvényes fassiójok világosan megmondgyák és kimutatják. El merem mondani, véle szomszédságban való lakásomtul fogvást ottan nem csak még az leánykáim ellen is pántolódni, mocskolódni meg nem szűnik, mert, ugyanis nevetlen leánykáim ha tsak az ablakja alatt olykor megfordultak, és arra mentek, formalibus azt mondotta: – hol mennek az kis kurvák! Nagy szóllás ártatlanságokban szegény leánykáimnak fejekhez olyan titulust csapni, épen törvénytelen, tilalmas, és rendkívül való az ártatlanokat olyan mocskos szókkal illetni. Csak ugyan, a belől denotált asszony sok rendben iterálta ellenem való motskolódásait. Azzal is ismét megújította ilyen átkozódással: – az Isten verje meg az olyan szomszédságot, a pokol tüzére való loncsost. S a többi magamat, leánykámat mocskolni meg nem elégedvén, nálam lakos szolgáló az kútyára menvén Szüts Mátyásnak, noha azon kútnak reparatiójában én is concuráltam, e szerint közömet tarván hozzá, az leánya az én szolgálómat kövekkel hajigálta. Azon hajigálást az én uram apprehendálván mondotta, úgymond: – miért hajigálsz az szolgálómat? Mely versengést meghallván megírt Szüts Mátyásné arra felelt az uramnak: – ezért, miért mondott engemet a te feleséged ebül őszültnek. Én nem tagadom, ha azt mondtam néha, ezért cselekedtem, hogy sem az Isten házában nem jár, sem pedig az Úrnak szent vacsorájával nem él. Ilyen magában megátalkodott személy felől akárki is mit vélhet. Az midőn már ezen állapotok rajtam szidalommal megfordultak, ismét azután egy-két nappal mind az urammal, s mind pedig én velem az veszekedést sok mocskolódással megújította, én is osztán nem szenvedhetvén, minthogy sok aki sok, felettébb való mocskolódásait ezen szókra, ha kifakadtam, te, úgymond, megnyomtál gyermek ágyban való fektemben. De hogy per absolutum nyilván való boszorkánynak mondtam volna, azt tagadom, mert vagyon különbség az boszorkányok és varásló személyek között. Ha ugyan tanuknak fassioi ellenem ponderálnak valamit, az két elsőbb tanuit be nem veszem, és vallásokat helyben nem hagyhatom, mert azok, mintha egy házban lakók volnának, azonban atyafiak is lévén, a törvény sem admittálja fassiójokat. Az harmadik tanu pedig magában semmit sem ponderál, ha ugyan a juristák sententiája szerint unus testis pro nihilo reputari soleret. Nemes becsületes tanács, kegyelmekek bölcs ítéletire relegálok, ha az én inquisitió-

mat minden tikkelyeiben megvizsgálni méltóztatik. Én sokakban és nagyobbakban injuriáltattam, mint az megírt személy, ő inkább culpáltathatik mindenekben mint én, mivel sokszor adott okot az eltávoztathatatlan veszekedésre, ne talán talán, ha tsak a praetitulált nemes magistratus determinálandó büntetés alatt azon személyt mind urával együtt nem praemoneállja, vélek szomszédságban való lakásom soha villongás és veszekedés nélkül meg nem lehet, és többről-többre dissensio fog következni. Ahhoz képest igen nagy alázatossan kérem nagy jó uraimékat s kegyelmeteket, minthogy minden törvényes dolgoknak discussiója kegyelmetek magistratusi auctoritásától függ, alázatos méltatlan szolgálója mellett assistálni, pártomat fogni, és hogy többről-többre azon személytül ne vexáltassam, többről-többre tőle ne szenvedjek, ezenkívül kegyelmeteket is ne kénytelenítessem búsítani, dolgomat kegyessen decidálni, és kegyes válaszával megörvendeztetni méltóztassék. Az mely kegyelmetek atyai s egyszersmind magistratusi gratiáját az midőn alázatosan megszolgálnám.

Maradok és lések nagy jó uraiméknak alázatos méltatlan szolgálója

Kálnay Ersébeth

Az nemes becsületes tanácsnak generális concursussához (Tituli) teljes bizodalom szerint való jó uraimékhoz, s ő kegyelmekhez producáló alázatos instantiája, a belől írt személynek.

Productum sub littera G.

Anno 1747. die 19. mensis Septembris. Nos Michael Zorkotzky primarius et Stephanus Pap oeconomicales privilegiati oppidi Rima Szombath iudices recognoscimus per praesentes et attestamur, quod ad instantiam civis nostri circumspecti domini Stephani Dersi secundum infrascripta De eo utri puncta talem in domo communitatis nostrae publica peregrimus inquisitionem.

De eo utrum?

1. Emlékezik é, tudgya é s hallotta é a tanu tulajdon füleivel, hogy ezelőtt circiter három hetekkel, Dersiné asszonyom úgymint Kálnay Ersébeth és Szüts Mátyásné asszonyok között bizonyos dologrul lévén szó béli sikongás, akkor most írt Szüts Mátyásné ezen becstelen szókkal illette és mocskolta Dersiné asszonyomat: – aha, hóhér pallosára való, az Isten ne mentse meg fejedet az hóhér fegyverétül, nem fogtak meg engemet az hadnagnál, mint tégedet loncsos ringyó (salvis auribus) szarom ilyen asszonyt mint te, görbe kutya, ha ebédet nem ettél ma, szarom ebédet s edd meg. 2. Hát ezeken kívül több micsoda mocskosságoknak a nemével illette Szüts Mátyásné asszonyom Dersiné asszonyomat, vallja meg a tanu.

3. Kit tud jó tanunak lenni ezen dologban? Vallja meg!

1. Fatens Juditha Váradí, consors civis nostri Stephanus Csipkés, annorum circiter 28 jurata examinata fatetur. Ad 1. Tudgya, s hallotta tulajdon füleivel a fatens, hogy a deutralis időbéli villongás alkalmatosságával Szüts Mátyásné asszonyom Dersiné

asszonyomnak ezen mocskos és becstelen szókat mondotta: – nem fogtak meg engemet az hadnagynál mint tégedet loncsos (salvo honore), szarom ilyen asszonyt, mint te, görbe kutya. Caeterum, quod hoc penitus nihil. Ad 2. Ezt is hallotta azon alkalmatossággal a fatens asszony Szüts Mátyásné asszonyom szájából Dersiné asszonyom ellen: – szemtelen, nem akartam én magamat felakasztani, mint te gyalázatos. Caeterum mivel az házból ki sem jött, más mocskos beszédeit nem observálhatta a tanu.

2. Fatens Catharina Demeter, civis Joannis Mocvár conthoralis, annorum circiter 42 jurata examinata fatetur. Ad 1. Directe affirmative per omnia. Ad 2. Azt is hallotta a tanu tulajdon füleivel, a midőn Szüts Mátyásné Dersinének mondotta: – elment edgyik ringyó, s más renyhe had közben esten.

3. Fatens Juditha Rékás civis Rima Szombathiensis, circumspecti domini Joannis Sellyei conthoralis, annorum circiter 32 jurata examinata fassa est. Ad 1. et reliqua. Tudja a fatens asszony, hogy a deutrális időben Dersiné asszonyom Szüts Mátyásné asszonyommal versengvén egymásnak szemében hányták a vén kutya és ifjú kutya terminusokat, de az első deutrumban feltett szókat teljességgel nem hallotta, mivel mihelyt a villongást kezdték, azonnal az házba ment, s tovább nem observálhatta az ő kegyelmeknek egymás között való mocskosságokat.

4. Fatens Maria Szüts, ancilla modo fati domini Joannis Sellyei, annorum circiter 18 jurata, examinata fatetur ad praescripta De eo utri puncta nihil. Mivel az asszonya a villongás kezdetin azonnal az házban behajtotta, másként is rossz magyar lévén, nem érthette az ő kegyelmek beszédét.

5. Tëstis Stephanus Juhász perillustris generosi domini Georgii Batik subditus in Osgyán residens, annorum circiter 40 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Hallotta a tanu tulajdon füleivel, hogy a deutrális időben és helyen Szüts Mátyásné asszonyom Dersiné asszonyomnak ezen becstelen szókat mondotta: – nem fogtak meg engemet az hadnagynál, mint tégedet loncsos ringyó, szarom (salva venia) ilyen asszonyt, mint te, görbe kutya, ha ebédet nem ettél ma, szarom ebédet s edd meg! Ad 2. Hallotta a tanu, hogy utálatosnak száma nélkül mondotta Szüts Mátyásné Dersiné asszonyomat és szemtelenezte, nem tudod meggondolni, most is miképpen vagy? Caeterum, mivel sok volt a beszéde és mocskossága, nem is tudhatta observálni minden szavait, mely éktelenségeket hallván Dersi uram és Dersiné asszonyom magokat behuhták az házba, amannak illetlen beszédei előtt.

6. Fatens Michael Szántó perillustris ac generosi domini Gabrielis Korponay in possessione Osgyán commorans subditus, annorum circiter 19 juratus examinatus fatetur.

Ad 1. Directe affirmative secundum Deutri punctum per omnia. Ad 2. – Minden tyúkajmat ti eszitek meg. Mely mocskos szókra Dersi uram meg is szólította Szüts Mátyásné asszonyomat becsülettél, hogy tudniillik ne mocskolódjon, menjen be a házban. De haszna nem lévén, ugyan csak szórta a fent nevezett mocskosságokat.

Actum anno, die et loco ut supra. Lecta et extradata per juratum attacti oppidi ordinarium notarium Stephanus Konyha de Esseg mp.

Pro parte et ad instantiam circumspecti domini Stephani Dersi peracta inquisitio.

Quibus adinvicem combinatis et confrontatis tandem ad seriem eamque paternam praesentis iudicii adhortationem partes ad sequentem pacis et concordiae in perpe-

tuum dataturum devenerunt unionem et quidem. 1. Mindennémü abusiveque eddig interveniált törvénykezéseket s költekezéseket praescindálván s cessálván a modo in posterum semmi szín és praetextus alatt azokat egymás ellen nem resuscitállják, egymásnak szemére nem hányják, sőt, ellenben, valamint jó keresztyén szomszédokhoz illik, ennekutánna egymás szomszédságában s keresztyéni szeretetiben kívánnak élni, mely végre coram jure egymást sincere meg is követték, és magokat szentül való ezen amicabilis compositionak megállására inviolabiliter kéz beadással kötelezték, külömben 2. a ennekutánna akármely időben vita partium collitigantium durante ellenkező egyenetlenség tapasztaltatnék, nevezetesen amely fél okot s alkalmatosságot jövőendő villongásra és viszálykodásra és ezen atyafiságos és szomszédságos megegyezésnek felbontására adna, comperta dissensionis veritate et authore, eo facto a törvényes büntetést (semmi további reflexiót a nemes magistratus fenn nem tartván személyeik iránt) toties quoties a violáló félen irremissibiliter, non obstante reclamatione protestatione et contradictione a nemes magistratus rajtok desumállya és desumáltassa partem omni.

87.

GÖMÖR VÁRMEGYE PERE A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT NAGY MIKLÓSNÉ
SZILVÁSSI ERZSÉBET ELLEN

1750. május 11., Pelsőc

AZ IRAT: A: BeTÁL Gömör m. Büntető perek. Fasc. 5. N. 272.

I.

¹Causa magistratualis contra agilem Elizabetham Sylvassi criminis magiae ream anno 1750 die 11. Maii occasione inclytae sedriae in oppido Pelsucz celebratae mota et suscitata. Fasc. 5. N. 272.

Anno 1750. die 11. mensis Maii coram sedria inclyti comitatus Gömöriensis in oppido Pelsúc celebrata.

Levata est causa nobilis Andreae Pankovics qua antelati inclyti comitatus fiscalis, ut actoris contra et adversus agilem Elizabetham Szilvasy providi Nicolai Nagy, incolae Kelemeriensis conjugem velut in vinculis adstantem incattam ratione criminis magiae, et veneficiorum in mox producendis declaratorum mota et suscitata. Qui fiscalis procurator beneficiis et facultatibus suis insistendo detegeret actionem sequentibus. Ex reproducta hic loci authenticata inquisitione magistratuali N. 1. signata uberius appareret, testatum qui redderetur, qualiter praenominata incatta de crimine magiae non modo ab incolis loci praedictae habitationis suae, sed etiam vicinorum locorum graviter suspecta, diversis occasionibus non levia dicti criminis indicia produxisset, superioribusque temporibus spreta legum divinarum humanarumque hujus-

modi maleficis poenam capitalem dictantium severitate, immemor stigmatis lavacri sacramentalis quo a jugo daemonis infernalis in coetum Christi fidelium connummerata exstisset, abnegataque fide Deo creatori suo debita in collusionem damnatam daemonis ejusque foedus et commercium maledictum condescendisset, ac ex pacto tali daemone sibi opitulante veneficio usa proximis suis compluribus gravissime in corpore et sanitate nocere, et animo vindictae injuriare, respective vero quosdam per se maleficio affectos erga comminationes ejusmodi, quod nisi per se maleficiatos et destructos sanitati restituerit, in manus potestatemque magistratulem tradetur, ex metu sibi juste incusso subito sanare non reformidasset, taliterque pacti sui nefarii cum daemone, habiti manifesta indicia reliquisset, illudque ipsam habere inquisitionalis vespertilio, et flamma bipartita fenestras in vinculis adstantis incattae noctis sub opacum subintrans indigiterent, ex quibus omnibus combinative sumptis et consideratis tandem incattam procul dubio pactum cum daemone fovere et ministerio illius praedecarata inquisitionalia enormia nocumenta per artes magicas malitiose admodum intulisse prodiret. Cum autem crimen veneficiorum magiae et superstitionis jure divino, et patriae municipali, signanter vero sancti Stephani libri 2. capitis 31., 32. severe interdictum esset, et ejusmodi malefactores tanquam hostes communis salutis juxta antiquam regni consuetudinem aut vivi, aut capite minuti comburi consuevisent, cuperet comperta criminis veritate et adhibito si necessum fuerit, etiam equaleo in casu inadaequatae probae in supplementum ejus aut respective purgant sui ante condemnationem, secus vero crimine alias etiam sufficienter comperto ad eliciendos criminis consortes condemnationem, tandem rogo apponendam et igne in cineres redigendam decerni, hocque modo sui in demeritum aliorum vero salutare in exemplum e medio proborum tolli et reservat generaliter agendi facultatem.

Deliberatum est.

Quandoquidem ex authenticatis testium fassionibus contra Elizabetham Szilvassy criminis magiae accusatam probae ad ordinariam poenam sufficienter deessent, sed et medio lictoris comitatensis visitata stigma tamen nullum tale magicum in corpore ejus repertum fuisset carcerumque squallores jam a notabili tempore perpessa fuisset, eandem in poena ordinaria absolvi ad tollendam nihilominus vulgi opinionem erga eandem jam praeconceptam e gremio comitatus hujusce ipsam relegari.

II.

Anno 1750. die 25. Februarii in possessione Kelemér inclyto comitatui Gömöriensi adjacente, et habita. Nos infrascripti ordinarius judlium et jurassor inclyti comitatus Gömöriensis virtute gratiose exmissionis in negotio magistratuali sequentem peregrinus collateralem inquisitionem.

Species facti.

1. Testis perillustris dominus Alexander Uza annorum circiter 35 sub juramento eo, quo erga inclito comitatu esset obligatus fatetur, hogy sok ézben hallotta, hogy Szilva Miklósné ellen sok szó forog, és hogy holl egy, holl más keleméri lakosok panaszkodnak rejája, hogy egyikét megrontya, másikát rontása után meggyógyítya, amint jó lélekkel fateállya azt is fatens uram, hogy elmúlt esztendőben fatens urnál lakván veje Szilvás Miklósnénak, akinek felesége lakott fatens uram házánál, de alkalmatlan maga viselésiért és nyelveskedésiért házánál nem akarván tartani, kiadott rajta, hogy ha jobb életben nem akarja magát foklalni, tehát házául menyen el, amint el is ment, és az ura is utánna. Hogy ez megtörtént, egyszer fatens uram megmaradott szolgájának az nagyujja úgy meggyűlt, az egész keze fejivel, hogy alkalmasint öt hétig nagy kint s fájdalmokat szenvedett miatta. Egy alkalmatosságal fatens uram (salva venia) a sertéseket őszeli maklásra elhajtván, circiter egy hétig oda mulatott, vizsátérvén csak ugyanúgy találta szolgáját, hogy mégis a keze miatt nagy fájdalmot szenvedett, melyet fatens uram továbbra nem szenvedhetett, hanem amely személyre úgy-mint Szilvás Miklósnéra volt a szó, hogy ő rontotta volna meg a szolgáját azért, hogy a maga házánál az ő kegyelme leányát az megírt aszonynak nem szenvedhetett alkalmatlan maga viselésiért, reája üzent, hogy a szolgájának a keze meggyógyuljon, különben, minthogy az világos, hogy ő megrontotta, megfogattatya ő kegyelme és magistratus keziben adgya. Ez meglévén, az mely nap rejája üzent fatens uram, mingyárást elmúlt fájdalma a szolgának, úgy, hogy azelőtt sem éjel sem nappal nem volt nyughatatlanságának szűnyése, de azon étszakán úgy megszűnt fájdalma, hogy mingyárást nyughatott és harmadnapra annyira meggyógyult, hogy maga szolgálai köteles-séginek munkájával ötet illető dolgokat mindeneket végbenvihetett. Amellett azt is a tekintetes vármegyéhez letett hiti szerint vallya fatens uram, hogy éppen annak alkalmatosságalával amidőn vér szerint való ötse Uza János uram Kesziben megházasodott, ő kegyelme is, mint több attyafiak Kesziben Dancs Sándor uram házánál lévén lakadalomban, onnan, minthogy siető dolga volt fatens uramnak az Alföldre menni, ottan tovább egy napnál nem mulathatott, hanem visszafordult azon napnak étszakáján éjféltájban másodmagával Gall Mihály nevű Kelemérben lakos jobbágýával. Amidőn már a keleméri mezőben értek ő kegyelmek, látták, hogy a templom fölött Zádorfalva felől két világosság mutatta magát, amely világosság mellett embert nem látván, hanem mint egy madár színyben azon világosság éppen a faluban begyűtt, nagy hirtelenséggel a Szilvás Miklósné két ablakján be, amint midőn az látzatott, hogy az világosság az ablakjain beszállott, semmi világosság azután nem tetzett. Ezen kívül fatens uram lakosok sok panaszait az megírt személy ellen eleget hallott, melyeket az alább írandó tanuk meg fognak világosítani.

2. Testis Michael Pasztor, mercenarius perillustris domini Alexandri Uza annorum circiter 30. Fide mediante recognovit. Ezen tanu vallya igaz hiti után, hogy ez elmúlt esztendőben őszi időnek alkalmatosságalával történt, hogy Uza Sándorné aszonyom ő kegyelme hivatván Agoston Jánosnak feleségít, akinek az ura szolgatársa volt ezen fatensnek kenyeret szakajtani, de az megnevezett szolgának felesége azt meg nem kívánta cselekedni, és el sem jött szavára Uza Sándorné aszszonyomnak, amelyért az

aszony megnehesztelt, és Uza Sándor urammal együtt pirongetták gorombaságáért, melyet az szolgál felesége az urának amidőn megbeszélette volna a szolgál is azért, hogy ő gorombaságért szolgál, az urával szemben szállott. Ezen fatens előre kérte a szolgáltatását hogy meg ne indulyon, és az urát feleségiért meg ne boszontsa, de nem használt semmit, hanem ugyancsak haragossan megkérdezte, mért pirongetták az ő feleségét. Uza Sándor uram ezen megnehesztelt, és azt mondotta a szolgájának, hogy a feleségnek annyi embersége nints, hogy a cselédnek csak kenyeret is szakátson házamnál, tehát kiadom a lisztet és süssék a feleséged számodra, amellyen a szolgál feleségestül megindult, aki veje volt Szilva Miklósnénak, és a szolgálatot félbenhatta, házatul elment ő kegyelmének. Elmenvén egyszer adgya magát elő a dolog, hogy ezen fatens megyen ura dolgára ki szántani, és érzi, hogy az keze viszket, azután hamar úgy megdagatt, nagyujja a keze fejvel[!] hogy mozdítani is alig tudta nagy kint látott reá, semmit kezével nem dolgozhatott. A fájdalom közben egykor megyen a fatens Zádorfalvára Pap Miklós nevű betegek gyógyítójához, mutattya neki, és kérte, hogy segítsen rajta, mivel sem éjjele sem napja nintsen a nagy fájdalom miatt, nagy nyughatatlanságot szenved. Arra Pap Miklós nevű orvos azt feleli: – jaj lelkem, atyámfia, én ezen nem tudok segíteni, mivel ez nem természet szerint való fájdalom rajtad, hanem ezt megvesztették. Azzal ezen fatens viszájott, és az urának ekképpen beszélette meg. Az úrnak mingyár sziviben tűnt, hogy a' bizony ha vesztés egyéb nem rontotta meg, hanem Szilva Miklósné, ő reá fúj a szél, hogy úgyis boszorkány, azért, hogy a vein kiadtam azon szándékkal, hogy ez a szolgál se dolgozhasson semmit, annak köllött megrontani. Azért ezen fatenst mingyár rajta küldötte a megnevezett Uza Sándor uram, hogy mutassa meg az ujját s mondgya meg neki, hogy a' már világos, hogy ő rontotta meg, azért meggyógyítsa, mert ha meg nem gyógyítsa, abban bizonyos legyen, hogy fogságra megyen. Amely dologban ezen fatens el is járt és a megnevezett aszonyra rajta ment, amint az ura meghatta, neki meg is beszélette, amelyre ezen fatens azt vallyá, hogy amit felelt a megírt aszony nem tudgya, hanem azt hallotta, hogy duhantott valamit, melyre ezen fatens házatul csak eljött, minthogy dolgot tenni nem tudott a nagy fájdalom miatt maga házához ment és leült. Estve felé fájdalmának enyhülésit mingyárt észrevette, lefekütt és virattig alutt, harmadnapra kezinek minden daganattya elmúlt, és azmint azelőtt, úgy a kezével dolgozhatott. Azt is vallyá jó lelki[ismerete] szerint, hogy karácsony második étszakáján semmit nem alutt a fatens, megjött Szilva Miklósné, rajta jött, vele küzködött, de nem bírván vele, erőssen ötet megnyomta, amint vallyá eleget is kiáltott, hogy az megnevezett asszony rajta jött, de senki kiáltására segítségire nem gyűtt, hanem a megnevezett boszorkány szándékját véghezvitte s erőssen megnyomta, ezen tanu reggel mingyár akit előltanált szerencsétlenségit annak megbeszélette.

3. Testis Michael Gall subditus perillustris domini Francisci Dances annorum circiter 59 adjuratus examinatus fassus est. Ezen fatens vallyá letett igaz hiti után, hogy amidőn urával Uza Sándor urammal, amidőn Uza János uram lakadalmából Keszirül gyűttek volna, étszaka látta testi szemeivel, hogy a levegő égben Zádorfalva felül aképpen, mintha két tüzes üszeget hagyitanának a'miképpen a'megyen, olly formán gyűnni, és egyenesen Szilva Miklósné ablakján beszállani tűz világosságot, mihelyest az ablakon bement azután semmi sem látszatott. Ezt is tudgya világossan, mivel ezen

fatensnek házánál történt, hogy közel elmúlt esztendőben Januariusban egy alkalmatossággal estvének idein Szilva Miklósné az házban begyüvén, mihelyest az ajtón bejött, mingyárast hóna alól egy denevér forma madár kiszállott és a házban egy kis korig szálangozván egyik a kemencénél ülő gyermekek közül még azt kiáltotta: – jaj bizony Szilva Miklósné az ördögöt behozta, a hóna alja alul szállott ki. Amint meg is fogták is az ablakon kivetették. Melyre Szilva Miklósné az leányának sűgött mingyár, de mit, azt nem tudgya a fatens, hanem azt látta osztán a fatens, hogy a leánya azon madár után, akit ördögnek mondtak és az ablakon kivetettek, mingyár el is ment. Azt is jó lelkivel vallyá, hogy hallotta Zádorfalvában lakos Pap Miklós orvostul, hogy azt mondotta neki, hogy: – valameddig az leszen szomszédod aki a szilva fárul az szolgádot lerángatta, addig jó tehened sohasem leszen. Amint ezen fatens szolgájának a lába öszvezsugorodott, hanem Pap Miklós Zádorfalván lakos orvos gyógyította meg. Ezen tanu tudgya azt is bizonyossan, hogy mihelyest Pásztor Mihály megfenegette, hogy Krasznohorkára viszik az ujjáért, mingyárast jobban lett, azelőtt pedig nagy fájdalmat szenvedett. Azt is vallyá hite után, hogy egy alkalmatossággal kérte Szilvásné, hogy a dinnyeföldit szántaná meg ezen fatens, hogy meg nem lehetett néki cselekedni, a szénának szűke miatt mingyárt a fia roszzsul lett, se nem járhatott, se nem ülhetett, se nem feketett, annyival inkább nem is dolgozhatott, hanem hogy azután Uza Sándor uram ő kegyelme mint jobbágyának pártyát fogta és az asszont keményen megfenegette, az is jobban lett, és másnap mingyár is dolgozhatott.

4. Testis Georgius Gall subditus perillustris domini Francisci Dances annorum circiter 35 adjuratus examinatus fatetur. Ezen fatens hallotta, mindétig hogy a szó vert a Szilvás Miklósnéra azért, hogy ő nem tiszta szer volna, hanem inkább, hogy boszorkányságot is tudna, amint ezen fatenssel magával is történt úgy, hogy egy alkalmatossággal a fa vágaton fát vágott és három leánka között lévén Szilva Miklósné is leánya a kuton ezen fatensnek háza előtt egy forgátsot a keziben vett és közikben hajtott tréfából. A forgáts ütötte a Szilva Miklósné leányának keziben lévő korsóját és a szája megcsorbult. Arra nagy sírással ezen fatens apja házára jött Szilvásné, szitta, aki megcsorbította korsóját, de neki a háznál senki szólni nem mert, hanem békességgel csak elbocsájtották, de ugyancsak másnap mingyár ezen fatens olly fájdalmokat kezdett szenvedni ujjába, hogy már egész télen a nagy fájdalomnak miatta ujjára semmit sem dolgozhatott, hanem hol egy, hol más orvoshoz járkált, utoljára ugyan csak Putnokon gyógyították meg sebibül, de az ujjá csak elszáratt, és nem olly egésíges, mint a más.

5. Testis Dorothea Juhász providi Michaelis Gall consors annorum circiter 50 in Kelemér habitans sub juramento recognovit. Ezen fatens házához Szilva Miklósné bejött estve a fonóban, és hogy az ajtón bejött, mingyár az hóna alul egy denevér forma madár kiszállott, a házban repdösött kevés ideig, a fia megfogta. Ezen fatensnek arra azt mongya Szilva Miklósné: – öld meg Pesta, öld. De Pesta meg nem ölte, hanem az ablakon kibocsájtotta. Ez meglévén, a leányának Szilva Miklósné mingyárt sűgött, aki vele edgyütt jelen volt a fonóba, de mit, azt nem tudgya a fatens, hanem ezt látta, hogy sugássa után az anyának a leánya a madár után el is ment. Azt is hallotta a fatens Pap Miklóstul, hogy mondotta ezen fatensnek: – az a kutya fejte meg

az tehenedet. Amelly kutya a szolgád lábát megrángatta a szilvafán addig jó tehened nem is lesz, még az szomszédod lészen.

6. Testis Stephanus Gall subditus perillustris domini Francisci Dancs in Kelemér degens annorum circiter 30 juratus examinatus fassus est per omnia directe prouti immediate praecedens testis.

7. Testis Joannes Szabo cantor possessionis Kelemér annorum circiter 38 juratus examinatus fassus est. Ezen fatens egyebet mondani nem tud Szilva Miklósnéra, akit világossan látott volna, hanem ez magán történt, hogy ennek előtte circiter három esztendővel ezen Szilva Miklósnénak leányával zabot aratott, egyik nap egészben megváltozván az aratást félbenhatta, olly véggel, hogy másnapra vagy harmadnapra, akit elmulatott, segítséget hozván magának, azt helyrehozza, amint ezen fatens várta is, hogy akit elmulatott, azt suppléálja, de nem várhatván ezen fatens, csak maga dolgához látott, és aratgatott apródonkint. Ezt megneheesztelte a Szilváné leánya, holott a fatens vétkes nem volt, mert bevette volna őtet akármikor, de hogy utánna nem járt, úgy itéli, hogy csak ő cselekedte, mivel még azt mondotta: – ezt nem vártam volna kendtől, hogy kihagyjon az aratásbul. Melyre másnap mingyárt érzette az ujjának fájdalmát úgy annyira, hogy idővel hét lyukkal azután fakatt ki az ujjá együtt is, másutt is orvos asszonyoknál járt, úgy mint Szent Királyon is a Mészárosnénál, aki még véle megalkutt kilentz májásokban a gyógyításért, felit le is akarta előre tenni, de az is osztán lemondott róla, és azt mondotta, hogy hozzá nem fog mivel vesztés, attul tartott, hogy meg nem tudgya gyógyítani. Ugyan csak nem nyughatott fájdalom miatt ujjának, viszont Máléban ment, ott segített rajta osztán Csatlós nevű asszony, az is a szerint mondotta, hogy vesztés, de mégis addig párolván az ujját, hogy a sebei begyógyultak, de még mostan is nyomorult az ujjá, egyik betkője most is csak egyenessen áll, abbul ki nem gyógyult. Ezen kívül eleget hallott hol egytől hol másutól, hogy faluban majd egyet majd más ut úgy megrontott Szilváné mint ezen fatenst, és az is köz beszéd volt, hogy ő nem tiszta szer asszony, de ezen kívül semmi világost egyebet mondani nem tud.

8. Testis Joannes Csabai subditus perillustris domini Francisci Dancs annorum circiter 50 juratus examinatus fassus est. Ezen fatens vallyá jó lelkiismíreti szerint, hogy úgy járt Szilva Miklósnéval, hogy adóssa tartotta őtet, amely dolog az úr Dancs uram előtt megfordult, és hogy az úr előtt is csak világossan megmondotta, hogy: – én néked adós nem vagyok, hanem bizonyossan megfizettem a hét májásodot, akivel adósnak tartottál. Egyéb boszút rajta nem tudott tenni, hanem azt cselekedte, hogy a kezit megrontotta, akit csak néki tulajdonít, úgyannyira, hogy harmadnapra mingyárt a keze öszvedagadt, hogy majd tíz hétig e télen Szent Miklós nap után a nagy fájdalmak miatt semmit sem tehetett, sem éjjel sem nappal nyugodalma nem volt, még nem is ehetett miatta. Az ura Dancs Ferentz uram ezt látván az asszonyal együtt a'fatenst megszánták, úgy hívták magok elejben Szilva Miklósnét, keményen megfenítették, hogy az kondás keze meggyógyuljon mert bűját fogja látni. Ezen intés után ezen fatensnek a keze hamar meglohatt és fájdalma is kiment, úgy meggyógyult. Ezenkívül történt ez is rajta, hogy egykor a fia a fatensnek egy szilvafára ment a faluban, akit Szilváné magáénak tartott, de minthogy kerítésben nem volt, a gyermek sem tartott tőle, hogy valaki megbánja. Szilváné ellenben meglátván rajta ment, és

rászta le a fárul, nagy haraggal szidalmazta, miért bántja a szilváját. Ezen fatens odament osztán még beszélt Szilvánéra: – mért nem hagysz fiamnak békit, hiszen az nem a te szilvafád, az szabad mindennek, hiszen kerítésben sincs. Arra Szilváné elment alóla, és hogy le nem rázhatta a gyermeket a szilvafárul, ott hatta, az lett belőle, hogy azon a héten mingyár amelyen ez dolog esett, megromlék a gyermek, és a lába felsugorodik. A gyermekivel ezen fatens nem tudott mit tenni, hanem orvost keresett, hogy aki tudna rajta segíteni örömet gyógyításáért megfizetne. Commen-dáltak neki Pap Miklóst Zádorfalvában, azt elhívatta, és mihelyest a gyermeket meg-látta, az mingyárt azt mondotta Pap Miklós: – ezt bizony megrontották tudgyátok e hol ezt bizony a' rontotta meg, aki az harmadik szomszédban lakik. Megfogta osztán Pap Miklós a lábát, és amint felsugorodott, helyreigazítani akarta. Akkor ollyat rop-pant a lába fiának térgyiben, mintha egy puskával lőttek volna, úgy tovább is kene-getvén a lábát, hogy majd esztendeig nyomorgott a gyermek a lábára, csakugyan sokára Pap Miklós meggyógyította. Még azt mondotta Pap Miklós, hogy ezen gyer-meket úgy rontották meg, hogy örökkön nyomorút legyen, de az a jó szerentséje néki, hogy amely babonáságot vetettek néki elejben, arra ideiben nem ment, mivel ha ideire ment volna, örökös nyomorult lett volna belőle.

9. Testis Elizabetha Jósa consors Joannis Ras annorum circiter 25 jurata examinata fatetur. Ezen fatens vallya hiti után, hogy az ura apjával szomszédságban lakván, Szilvánének egykor az ura apja háztul elmegyen, és a szérüben lévén² éleytét szörün való reá bízta ezen fatensre a gazda, hogy gondot viseljen a szirőre, a'tyukot oda ne botsássa, a'mint ezen fatens szorgalmatossan is eljárt a dologban, vigyázott a szirőre. Egyszer tyukot találván a szérün, egy darab fátskát felvészen, hogy felszállott a'tyuk utánna hagyította, a szárnyát eltörte, a tyuk leesett. Azon mingyár megijett ezen fatens, hogy a szomszéd Szilváné tyuka, fölfogta a földről, nagy buriányban hagyította, de az tyuk, minthogy csak a szárnya tört el, lábon hazament. Meglátá a tyukát Szil-váné, hogy el van a szárnya törve, mingyár lármáskodik a házban, szidgya a szomszéd aszonyát: – hóhér a lelke Rasiné, az törte el a tyukomnak a szárnyát. Törtínt ezután az, hogy harmadnapra egy másfél esztendőös gyermeketskéje lévén, mely gyermek már lábon járván, hija be a házba, hogy a feit megmossa szombaton lévén füröszítés helyett. Amidőn pitvar küszében begyütt volna, mingyár mintha tövisben tapodott volna, a lábára megsántult, felveszi a földről a gyermeket ezen fatens, nézi, nem ment e valami tövis a lábába, hogy olly hirtelen megsántult, és a lábára nem tapodhatott, de hogy megnézte, nem látta lábának semmi híját, tovább tovább mint nagyobb nyughatatlan-ságot szenvedett a gyermek a lábára úgy, hogy nem is bírhatott vele, hanem csak fityegett a lába. Megijedett a fatens rajta, hogy vagy kiment helyibül, vagy a szél ütötte meg. Vitte a gyermeket hol egy, hol más attya fiához, hogy lássák meg a gyermeket micsoda szerentsétlenség érte és ki tudhatna rajta segíteni, de senki sem tudott vele semmi jót tenni, meg azt mondták Szentkirályon testvér attyafia Ligárt János nevű, ahol is ott hordozta híjában: – bizony azon nem lehet segíteni mert nem más a nya-valyája, hanem csont híja van. Nagy keserűsiggel viszsza hozta fatens az gyermeket, és mikor már hetedik hete lett volna az gyermek megrontásának, hallotta ujjjobban, hogy a putnoki molnár értene az olyan megromlott lábnak gyógyításához, odavitte, és elejben a lócára tévén az gyermeket, a molnár megvonogatta a lábát, az gyermek

mingyár jobban lett és lábára kapott. Letévéen molnár a földre, mintha akkor járni tanult volna, úgy gyűtt a kutzik eleiben az anyyához. Ezen az anyya megvigasztalódott, hazavitte, csakugyan valamennyire a nyavalyából kiverődött a gyermek, de ugyan csak most sem ép a lába, vehetni észre, hogy csont híja vagyon.

10. Testis Andreas Raás subditus perillustris domini Joannis Szerentsi annorum circiter 18 juratus examinatus fatetur. Ezen fatens úgy járt, hogy circiter léssen három esztendeje, hogy Kelemérben hidójul³ szolgáltak ketten Gall Jánosnak az Szilváné fiával egykor minthogy mind a'ketten két eke mellet hidoló voltak, öszvevesztek a Szilváné fiával. A Szilváné fia osztán elő nem állott hidónak, ezen fatenssel is az törtínék, hogy az mezőben harmadnapra mingyár olyan fájdalom jön a lábára, hogy reá sem állhatott, hanem lóháton kölletett a mezőrül hazahozni úgy, hogy hazahozták estve a faluban, a maga apja házához hason mászott, másfél esztendeig oly nyomorult volt, hogy éppen Istennek Lázárja volt. Pap Miklós doctorságára atták osztán az segétett rajta, de úgy, hogy tizenegy darab csontot vetett a lába, ezt pedig azért ítéli, hogy Szilváné cselekedte rajta, mivel hogy öszvevesztek a két hidó, a Szilváné fia és ezen fatens a mezőben mingyár akkor azt mondotta: – Szilváné no várj, te túrtad ki a fiamot, hogy pinzt ne keressen.

11. Testis Georgius Pásztor in possessione Kelemér habitans annorum circiter 20 examinatus post juramentum fatetur. Ezen fatens úgy járt Szilva Miklósnéval, hogy egy alkalmatossággal ment apja házához és malatzot kért, mivel már azelőtt többszer is adtak neki, akkor is adtak volna, de módgyok sem volt benne, és nem adhatott, hogy az ajtón kiment, megfenegette őket: – no, várjatok nem adtok malatzot, de megbánnyátok. Azalatt harmadnapra ezen fatensnek a lábába gyűtt a fájdalom, úgy, hogy esztendeig a házbul ki sem mehetett. Pap Miklóshoz vitték osztán, az orvosolta, füröszttette, s úgy segétett rajta, úgy, hogy tizennégy darab csontot kellett vetni a lábainak. Pap Miklós doctor azt monta, hogy: – a te lábodban, ahol egy nagy kilis támatt, úgy nyitották ki a boszorkányok arra szették ki a csontot is úgy raktak holmi szűrt helyiben. Ezen fatens ugyan már fájdalmot nem érez lábaira de ugyan csak nem olly egéssíges, mint a más. Signatum anno, die locoque ut supra.

Ladislaus Ragalyi inclyti comitatus Gömöriensis ordinarius judlium mp.

Emericus Potoczki ejusdem inclyti comitatus jurassor mp.

Anno 1750 die 3. mensis Aprilis sub continuatione sedis captivorum revisoriae praescripti testes coram figura juris authenticati fassiones suas per omnia confirmarunt.

Juratus ordinarius notarius mp.

1 Az irat külzetén.

2 Áthúзва: lévő.

3 Hidó, hidoló = szántás közben az állatot vezető.

1750. július 7., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
TÓTH MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: RIÁJL Rimaszombat v. p. 7–17.

Anno 1750. die 7. Julii. Nos Martinus Bonta primarius et Paulus Répás oeconomicalis judices notum facimus tenore praesentium etc.

De eo utrum

1. Tudod e vagy hallottad e tanu, hogy az öreg Tóth Mihály felesége valaha valakit boszorkányságra tanított volna?

2. Valld meg azt is, volt e barátságban vagy társaságban ezelőtt való időkben valamely boszorkányokkal, nevezetesen Rehuval, vagy mas olytán gyanús személlyel.

3. Azt se tagadd el, hanem mondd ki, valakit fenyegetett e ártalmas boszorkányos cselekedettel? Mikor? Kit? És miképpen? S megtörtént e azon fenyegetés és miképpen?

4. Ártott e valami embernek veszteség által, nem különben marhának, kinek és miként? Azt tudod e bizonyosan, vagy csak hallottad, és kitől, circumstantialiter beszéld meg!

5. Az fenyegetések előtt azon emberek és marhák egészségesek voltak e, és a fenyegetés után hamar esett e azon ártalom rájuk?

6. Nemdenem tudod e, láttad e, vagy hallottad e, hogy olyan dolgokat, szókat és tselekedeteket, gestusokat vittek véghez, amelyekkel adjungálva van a boszorkányság, és azokért másoknál suspicióban estenek e?

7. In specie vagy in genere, ezeken kívül minemű boszorkánysághoz való tisztátalan dolgokat, oktalan állattal való változásokat és más egyéb dolgokat láttál s hallottál, vagy tudsz hozzája? Valld meg igazán!

1. Fatens Anna Szakáts, consors nobilis domini Joannis Győri annorum circiter 31 jurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Rehu Suskával való társalkodását nem tudja hogy lett volna, hanem megholt Szabó Tamás Istvánnéval hogy társalkodott legyen, azt tudja, melyet a fia menkendoron sajnállott is. Ad 3., 4., 5., 6. Nihil. Ad 7. Ezelőtt circiter négy esztendővel a fatens asszonynak egy tehene megborjazván, ment az kertben megtekintésére, az hova is öreg vagy idősb Tóth Mihályné, Nyustyai Márta érkezvén kérdi a fatenstül: – talán megborjadzott a kegyelmed tehene? Melyre felelvén a fatens asszony affirmative mondja ismét nekic: – soha nem volna jobb az ilyen elő hasú tehénnek, mintha háromszor mezítelen megkerülnék, igen vajas lenne, de nem tudja, ha az istállót értette e, vagy a tehenét, hogy meg kellene kerülni. Kire az fatens asszony felelt: – de édes komám asszony, ha soha vajam nem lesz, se kerülöm

bizony én. Ugyanazon időben a fatens asszonynak a jobb kezén lévő egyik ujja rontásban lévén, mely miatt sok fájdalmakat szenvedvén megyen fent nevezett Tóth Mihálynéhoz, mutatván neki a fájdalmas és terenye[!] fejével félig megfeketedett ujját, azonnal, *salva venia*, a földre pökvén most írt Tóth Mihályné mondja a fatensnek: – bizony, megvesztettek tégedet kis koma, úgy rontottak meg pedig, hogy soha ne dolgozhass kezedd, és hogy miért nem jöttél hamarább, nem lett volna semmi baja az ujjadnak, de már nem tudom, ha meggyógyíthatom é vagy sem. Ha meg tovább az hozzám való jövetelt elmulattad volna, soha sem ő, sem borbély meg nem gyógyíthatta volna. Mindazáltal mindgyárt hozass nyírfalevelet és egy itze bort, melyet a gyakran írt fatens megcselekedvén azzal bekötözte két ízben, de ugyan csak azon feketén maradván az ujja, keze fejével edgyütt, semmit sem használt a kötés. Ezen alkalmatossággal visszatérvén maga házához a fatens mondja a nála lakos sellér tót kondás Ilka nevű asszonynak: – no te Ilka, megmondták énnekem, hogy megvesztették az ujjamat, nekem gyanúságom te reád vagyon. Kire felelt a most írt Ilka sellér asszony: – ne nehezteljen kegyelmed reám, jó asszonyom, én füvet hozok reá, s azzal kösse kegyelmed. Amint is azonnal menvén az kertben, hozott valamely füvet, amelyet ő nevezett kakas taréjjának, bekötvén maga in instanti véle csak hamar fejíredvén a kezének feketesége, használatyát is nagyon érzette. Kevés idő múlva Tóth Mihálynéhoz menvén a fatens, magával azon füvet elvivén, mutatja neki, mondván: – íme ezen sellér asszonyod füvet adott nékem, hogy ezzel kötözzem az ujjomat. Kire megcsóválván az fejét, mondgya Tóth Mihályné: – no, megbánta a tselekedetét. Ki mondta magának a pokolra való, hogy ő boszorkány légyen, mely fű által, sőt maga is, minekutánna a fű elfogyott volna, ujjólag hasonló füvet szakét, ujját csak avval kötözte, és meg is gyógyította az ujját ezen alkalmatossággal. Több beszédek között ezt mondotta Tóth Mihályné a fatens asszonynak: – hát anyád asszony nem kötözte az ujjadat? Kire felelt a fatens: – nem kötezte biz ő kegyelme, mert nem tudja mivel kötni, eleget siránkozik rajta. Melyre mondotta sokszor írt Tóth Mihályné nagy sopajtással: – oh, mire vénült meg, hogy semmit nem tud.

2. Fatens Juditha László relicta vidua condam Francisci Nyerges, annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Ad 1. et reliqua puncta. Maga boldogtalanságban lévő három gyermekecskéje iránt, elég keserősége, amellet lévő nehézségei voltak és mostan is vagynak, hogy tudniillik eféle gonosz személyek rontották volna meg őket, de kik legyenek azok, nevezni nem tudgya, lelkét nem akarván véle terhelni. Coeterrum nihil tam quo ad hanc, quam reliquas in inquisitione Georgio Tötiana contentus insimulatus personas.

3. Fatens Helena Varga relicta vidua condam Joannis Csordas annorum circiter 65 jurata examinata fatetur. Ad 1. Tam quo ad hanc, quam ad reliquas in inquisitione Georgio Tötiano contentas insimulatas personas, nihil.

4. Fatens Catharina Nagy conthoralis circumspecti Joannis Takáts, annorum circiter 46 adjurata, examinata. Ad 1. et reliqua puncta fatetur. A fellyebbvaló esztendőken néhai Szeghy Réti János, Kereszturi István, Nyerges Ferencz és Jósmai Csapó György ura[–] véletlenül meghallván, mivel magának a fatensnek is a megnevezett személyek közzül atyafiságos relatioja vala, maga háza népe között szerencsétlen esetekről együtt beszélgetvén, akkoron odaérkezett személye szerint Tóth Mihályné

úgy mint Nyustyai Mária, s minekutánna a fatens asszonyt, s háza népének amazoknak szerencsétlen eseteikről való beszédeknek megértette volna, ezen szókkal felelt nevezett Tóth Mihályné: – elveszett már négy a malom szögéből gonoszul, de még elvész egy. Kire kérde a fatens asszony: – hogy tudgya kegyelmed, Mária asszony, hogy még egy el fog veszni? Erre mondja Tóth Mihályné: – biz, elvész meg egy, vagy vízben hal az, vagy szárazon hal meg, de meglesz az egy. Mely szavain elálmélkodván az házbeli nép, teljességgel semmit tovább nekie nem szóllottak s ez is elment onnét. Nemrégiben ismét történt a fatens asszonynak nevezett Tóth Mihálynéval ilyen casusa. Egy tehénkéje lévén Harmacson teletetés végett, férjével edgyütt, minekutána szükségük lévén reája, hazahozták volna egészségesen. Valamely kevés ideig volt ugyan ez fatensnél, és lehetett is fejni, mintegy egész holnapig. De egy holnap múlva annyira el a téhen, hogy egészen elszáradván semmi hasznát venni nem lehetett, amint is csak ezt megbizonyította semmire való voltát, hogy Csapó István tizenöt máriásokon megvette ugyan, de ő kegyelme is látván vesz[–] állapotját, hazabocsájtotta a tehenet. Ezen kárarúl a fatens asszony panaszkodván a többek között Tóth Mihálynének describálván casusát a tehenének, adott most írt Tóth Mihályné a fatens asszonynak egy darabb husbul csinált kolbászt, parancsolván a fatensnek, hogy megtörvén, adgya vízben az téhennek, melyet meg is cselekedvén ugyantsak egy darab ideig várván jobbulását, a fatens keze alatt meg nem javult a téhen, hanem kevés idő múlva a Rimán általhajtván azon fatens asszon azon tehenet ottan a Rimában mosván gyapjat Szuhaíné asszonyom, kéri azon nyomorult tehenet huszonegy máriáson. Kire felelt a fatens: – megbánná kegyelmed azon 21 máriásokat, mert ez nem arra való, hogy pénzen adattatnék el. Erre felel Szuhaíné asszonyom: – soha sem bánom bizony én, csak adgya ide kegyelmed! Melly meglévén, tovább is minden kérdés kívül odaadgya a fatens asszony a tehenet Szuhaíné asszonynak, melly téhen az ő kegyelme keze alatt annyira megépült előbbeni statussára visszatérvén, hogy nemcsak azon egész nyáron jó hasznát is vette, hanem öszvelve kelve a város mészárszékre tizenöt forintokon el is adta. Ezeken kívül a feljebb megnevezett személyekkel cselekedeteken kívül tud maga bizonyos tudásából és experienciájából ilyen dolgot nevezni, hogy ezelőtt circiter 30 esztendőkkel történt olyan dolga a fatens asszonynak Tasi Jutka asszonynál úgy mint Aszalai Mihályné asszonynál egy alkalmatossággal, vakaró kést keresvén össze mostani Pejcsi Györgyné asszonyom által, mely is akkoron, leány fővel bíró lévén, a fatens asszony mondgya: – amott vagyon, vidd el. Felvén most említett személy, elvitte, és mivel másnapnak déltájáig az vakaró kést haza nem vitték, maga a fatens asszony érette menvén Aszalai Mihályné asszonyomhoz, látja az asztalon lenni igen feketén, s kérde formalibus ez leánytul: – jaj, jó Susi, mit csináltak ennek a vakaró késnek, hogy ily fekete? Kire a leány felel: – nem tsináltunk bizony Isten[?], hanem megmostuk. Arra mondgya a fatens: – ha megmostátok volna, olyan fényes volna, mint azelőtt volt. Ugyancsak azon fekete és szurkos volt, azért is elvitte magával az vakaró kést. Ezen napon azonban fent írt Aszalai Mihályné, menvén Brégy Pap Andrásné asszonyomhoz, kezeinek nagy törésével és sopánkodással kérde Pap Andrásné asszonyomtól: – volt e itten Takács Jánosné, s nem mondott e kegyelmednek Takácsné. Kire felelt Brégy Pap Andrásné asszonyom: – bizony nem mondott nekem semmit ő kegyelme. Mely szók után mondja reiterált Aszalainé: – jaj, biz elkérettük

estve a vakaró késit, a tűzben tévén megtüzesítettük, a fejő sétárban tévén, a tehenünket reá fejtük, és azon fejtett tejet a karó lyukába öntvén ugyanazon karóval a földben szögeztük. Melly cselekedet után ugyanazon napnak estén a fatens asszony tehene haza nem ment, hanem a János Kovács uram műhelye előtt megállván, a fatens maga az udvarában hazahajtotta. Igen reszketvén minden tagjaiban a tehén, és mihellyt az udvarában ment, azonnal hasra esett. Akkor is minden részeiben mint a nyári levél reszketvén, és azon időtül fogva azon tehén úgy megromlott és annyira megaszott, hogy valamint a száraz deszka lévén, soha semmi hasznát venni nem lehetett, sőt még azon naptul fogva soha a csordán [–] járnai nem lehetett néki, hanem mindenütt a mezőn szabadon járván, de mégis az eledel neki semmit nem használván, ugyancsak Rimaszétsben öt forintokon adták el. Ezen Aszalai Mihályné és ötse helytelenül cselekedett. A fatens asszony mind maga s mind férje úton útfélen mindennek hallattokra beszéllették, melyet idővel meghallván gyakran írt Aszalai Mihályné asszony mondotta a fatens asszonynak, hogy ezen mocskosságot nem szenyvedhetne, a város házához menne panaszsra. Melyre a fatens mondotta: – bízvást menjen kegyelmed, én is elmegyek. Ott is szemébe mondom mindezeket kegyelmednek, és, hogy kegyelmetek ette meg a tehenemet, azt míg élek, mind szemébe, mind háta megé elmondom, mert ha az én tehenemet nem akarta volna megrontani, nem az én vakaró késemet tüzesítette s fejt volna reája kegyelmetek, hanem a magáét.

5. Fatens¹

6. Testis Georgius Gyetvai, libertinus incola oppidi Rimaszombath annorum circiter 45 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. et reliqua. Ezelőtt circiter 6 esztendőkkel seb esett egyik kezén a fatensnek, recurrálván a fatens kezének gyógyítása végett Tóth Mihálynéhoz, ki is amidőn kezén lévő sebeit megtekintette volna, ilyen szókat szökölt: – ez a kegyelmed kezén levő sebek vesztésekkel estenek. Mely sebeket bekötvén tőle főzött irecskével csak hamar be is gyógyult.

7. Fatens Anna Mészáros conthoralis circumspecti Martini Csapó, annorum circiter 70 jurata examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil, hanem azt hallotta ezelőtt circiter két esztendővel, hogy az Darnyi Jakab fia megfordulván Tóth Mihály háza körül, és ott min tsivakodtak, min nem, azt nem tudván, hanem a többi között öszve boszorkányozta nyelvél praementionált Tóth Mihályné asszonynomnak, kire is felelt praementionált asszony: – ez tudtára légyen, hogy ezt el nem szenyvedvén, jól reá emlékezzék, melyet, hogy reá kereste volna, soha sem hallotta.

5. Fatens Sara Kereszturi relictá vidua condam Andreae Pap, annorum circiter 52 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua puncta. Történvén egy alkalmatossággal a fatens asszonynak igen terhes nyavalyája, melyben szintén hét hetekig kéntelenítetett nyomorogni. Sok jóakaróji, asszony baráti ottan tátogatván mind azok s mind pedig nála lakos egy szegény legény, oskolabeli deák (a ki már ugyan itten városunkban megholt) kényszerítették arra, hogy hívatván magához Tóth Mihálynét és kenetné meg magát vele, de az fatens asszonynak observatioja lévén iránta tellyességgel magát a megkenésére nem vette. Hanem terhesedvén, ujjobban nyavalyája magátul indulván elment. A fatens asszony látogatására gyakran említett Tóth Mihályné, aki is több beszédek között mondgya a fatensnek: – meg nem gyógyulsz mindaddig, valameddig én meg nem kenlek. Ezt hallva s nyavalyájában terhességétül elalélván mondja a

fatens asszony nékie: – nem bánom, ha eljő kegyelmed és meg fog kenni. Amire is csakhamar ez után elmenvén a fatenshez megkente az szokás szerint, és azon kenése után jobbacskán lett, és egy hétre egészben meg is gyógyult. Aszalainé asszonyomnak Takáts Jánosnéval való competentiájok felől, emlékezik valami múltól a fatens arra, hogy Aszalainé asszonyom úgy panaszkodott a fatens házána: – azért haragszik reám Takáts Jánosné asszonyom, hogy elkérettem az ő kegyelme vakaró kését, de hogy tüzes lett volna vagy egyéb circimstanciájira emlékezhethetne absolute nem emlékezik.

1 Kihúzza.

89.

1750. szeptember 1., Rimaszombat

RIMASZOMBAT MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA RÁTKAI GYÖRGYNÉNEK
SZABÓ ALBERT MIHÁLY ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: Rimaszombat v. 1. 9. 1750.

Rimaszombat v. Protocollum Pol. Juridic. Criminal, Anno 1748–1752. p. 441, 448–450.

Minuta inquisitionis conthoralis Georgii Rátkai contia Michaellem Szabó Albert Isten áldja kegyelmedet!

Nemzetes édes notárius uram! Ezen mostan folyó esztendőben és ezen esztendőnek Szent István havának huszonkilentzedik napjának estvéjére érvén harmincadik napjára pedig felvirradván, minémű gyalázatban és holtom napjáig el nem felejtethős mocskban kívánt engemet beszédével keverni az én szomszédom Szabó Albert Mihály, majd ekképen fog következni, mely mocskos szokat én magam jóllehet nem hallottam, hanem másoktól hallván, azért el sem szennyvedni rajtam maradni olytán felettébb való mocskos beszédet íme mostan az becsületes tanács és bírák uraimék Szent Mihály havának tizedik napjára törvény széket publicálván, én is azon napra már jóllehet citáltatván említett szomszéd uramot, hogy pedig annál is inkább elől mehessek dolgomban, és azon mocskos és gyalázat alól szabadulhassak, kívánok valamely becsületes személyeket megesküdtetni. Azért, ímé megértvén nemzetes notarius uram az dolgot, az mellyel mocskolt és gyalázott Szabó Albert Mihály szomszédom, ne terheltelessék kegyelmed egy kis deutrumot formálni, és a szerint aztán majd az elől adandó személyeket citáltatván, úgy tovább inquisitiót peragálni cselekedvén cselekedgye kegyelmed. Az mocskos és felettébb nagy gyalázatban engemet, szegény együgyű asszonyt, az melyeket másoktól hallva, jöttek az fülemben ezek voltak, és illetén formán estenek, hogy azon huszonkilencedik napnak estin Szabó Albert Mihályt, az önnön maga házában az kísértet vagyis boszorkány megfojtogatván, úgy azon kísértet fejír vetett fátyolban lévén, még tüzes sarátnokot szórt a nyakában, mikor az létrán felment volna, melyeken lakmázolódást hallván, vagyis erre menvén Szabó Mihálytul elgyüvén Perjési András szolgálóستul, és, nékie megbeszélvén a dol-

gát, tisztán minden nehézsége énreám volt, és bizonynal én voltam legyen azon személy, az, ki őtet megfojtogattam volna. Mely ezen dolognak végbenvitelére citáltatnak ezek az becsületes személyek: Perjési András, Jacob Márton felesége Pásztor Sára, Molnár Mihályné Tokai Ersók, Tartzali András uram felesége Simonka Ersók vagy Ersébeth.

De eo utrum

1. Tudgya e, hallotta e a tanu, hogy ezen 1750. esztendőben, Június havának 26. napján Szent Péteri vásárra, amidőn együtt ballagtak volna, putnoki mezőben több haszontalan beszédek között Szabó Ádám uram leánya, Éva avagy nem így pletykakodott e, hogy Répás Pál uram hitves társa is az Toth Györgytől describált tapasztalt kisírtet legyen, világosan minden szemérem nélkül merészlette beszélni.

2. Kit tud jó tanunak lenni?

Anno 1750. die 1. Septembris. Nos Martinus Bonta primarius et Paulus Repas oeconomicales judices notum facimus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod ad instantiam conthoralis suae Georgii Ratkai secundum nobis porrectus deoutri puncta talem, uti sequitur peregimus inquisitionem.

De eo utrum

1. Tudgya e, hallotta e a tanu, hogy ezen 1750. esztendőben esendő Szent Ivány havának 29. nap estvéli óráin Szabó Albert Mihály uram, amidőn maga házában a kísértet vagyis boszorkány megfojtogatván, úgy azon kísértet vagyis boszorkány fejr vetett fátyolban lévén, meg tüzes sarátnakot szórt a nyakához praementionált Szabó Albert Mihály uram azon kísértetnek mikor a létrán felment volna, és, hogy minden nehézsége lett legyen Szabó Mihály uramnak Rátkai Györgyné asszonyomra, vagy ellene, hogy ő kegyelme cselekedte legyen ezen praementionált dolgokat.

1. Fatens Elizabetha Simon conthoralis circumspetti domini Andreae Tartzali degens in oppido Rimaszombath, annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Az fatens ura egy alkalmatosságával az kovács műhelyből haza menvén az így szóla: – ládd e feleségem, nem hiszed te, hogy az Molnár Mihály kürtőjében kisép rettek, ládd e, hogy kisírtették meg Szabó Albert Mihály uramat, még az tüzes sarátnakot is hányta utánna az kísértő asszony, midőn az létrán felment volna, de ki lett legyen az a személy nem specificáltatott.

2. Fatens Sára Pásztor conthoralis Jacobi Marton, civis oppidanae, annorum circiter 49 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Utánna való reggeli alkalmatossággal, amidőn Puskás Ersébeth ablakja alatt együtt beszélgettek volna holmi haszontalan dolgokrul, ezen közben ez is előhozadott Marusiné asszonyomtól: – hallotta e kegyelmes asszonyom, miképpen járt legyen az éczaka Szabó Albert Mihály uram, miképpen kisírtetett volna meg valamely asszony által. Ki után is szórtá legyen a tüzes sarátna-

kot, midőn az létrán felment volna, és, hogy csak egyenesen gyanakodgjon az deutruban specificált Ratkainé Györgyné asszonyomra.

3. Tëstis Andreas Perjési civis oppidanus, annorum circiter 26 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. Jól tudja az fatens, hogy amidőn Szabó Albert Mihály uram relatioja szerint a kisírtet azon deutruban specificált északák idején lett volna házában praementionált Szabó Albert uramnak, és hogy amiatt nem maradhatván ő kegyelme, kénytelen házából kiszaladván szolgálóstu menne praementionált Szabó Albert Mihály uram a fatens házához, az ily formán szóllott: – jere, úgymond, házamhoz, mert az kisírtet jelen vala, és nem maradhatok házamban. Kire a fatens így szóla: – hát miért nem kötöztet meg? Kire Szabó Albert Mihály újjólag mondá: – nem lehetett, mivel az, míg a házba megfordultam, kiment az létrán, mint a kecske, szintén úgy kopogott, sőt a tüzes sarátnakot is hánta utána. És a fatens tudakuzódott Szabó Albert Mihály uramtól, ki lehetett az a személy. Kire Szabó Albert Mihály uram felelt a fatensnek, szintén olyan forma lett légyen vetett fejr fátyolban, mint szintén Rátkai Györgyné asszonyom, de, hogy világosan mondotta volna, hogy Rátkainé asszonyom lett légyen, azt nem hallotta.

4. Tëstis Joannes Szabó civis oppidanus, annorum circiter 19 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. A fatens jelen volt azon deutruban specificált északának idején közel ablakában a Szabó Albert Mihály uram házában, hogy hallván légyen azt is, hogy köpdösött légyen az kisírtőnek szemében és tüzes sarátnakot is hányván reája az Szabó Albert Mihály uram relatiója szerint, de hogy valakit specificált volna Szabó Albert Mihály uram, azt tellyességgel a fatens nem hallotta.

Item levata causa Elizabethae Molnár consortis quippe Georgii Rátkai ut actoris contra et adversus Michaellem Szabó Albert dehonestantem ut incattam. Pars actoris producit actionalem libellum littera G. signatum et inquisitionem littera H.

Productum sub littera G.

Mostani alkalmatossággal magistratus uraimék által praefigált ezen mai napra ezen becsületes tanács házhoz felgyülekezett és confederált nemes törvényszék, hogy az mennybéli felséges Ur Isten kegyelmekeket mind ügyös bajos állapotoknak idején kegyelmekekhez folyamodó szegény együgyü személyeknek lehetős elöl segítségére éltesse, tartsa és maraszsa hoszszas időkig friss jó egészségben és állandó csendes békességben, kívánom.

Nemes és Becsületes Tanács, úgy pengi Tëkintetes Nemes Törvényszék, nagyon jó uraim! Fejenként kegyelmekek alázas együgyü instantiám által szükségesképpen kellek Kegyelmekek eleiben járulnom, szóltanom, és beszéllenem. Ezen folyó esztendőben, ennek Szent Ivány nevű havának huszonkilencedik napjának estin, úgy az következendő napnak virradtára kelve minemü véletlen és váratlan, soha holtom napjáig és koporsómban tartomig el nem felejthetős mocsokban és illetlen dehonestatióban kevertettem szomszédom Szabó Albert Mihály uram által, íme legközelebb azon akkori mocsokban való esésemről peragált inquisitio igen is megbizonyít és megmutat, mely ezen mocsokban és igen nagy dehonestációban nem akarván keverni és az alatt feküdni, sőt, inkább abból szabadulni és felkelni, megértvén ezen mostani Nemes Törvényszéknek meg létét kívántam Magistratus Uraimék által már az meg-

nevezett személyt, Szabó Albert Mihály uramat, ezen Nemes Törvényszékre citáltatnom, azminthogy én magam személyében elől állván, Kegyelmetek eleiben compareáltam, aminthogy együgyű alázatos instantiám által arccal leborulván Kegyelmetek kegyes színe és tekinteti előtt, kérem alázatosan mind közönségesen kegyelmeteket, engemet, szegény együgyű alázatos szolgáló leányát, illetén díztelen és méltatlan mocsokban és dehonestációban esésemet revideálni, véghezvinni az törvényes igazság szerint cselekedni méltóztassék Kegyelmetek, mely irántam velem megcselekedendő jóakarataért míg élek, szolgálni kegyelmeteknek, mind személy szerint, mind pedig közönségesen igyekezem. Aminthogy míg élek mindenkor alázatos együgyű szegény szolgáló leánya leszek, maradok Kegyelmeteknek, itten, ezen nemes városban lakozó egy szegény kapásnak Rátkai Györgynek a felesége, minden jó választ elváván Kegyelmeteknek

Molnár Ersébet

Lecta sub sedria

Productum sub littera H.¹

Extradatum per sub ordinatum notarium Michaellem Kelemen mp.

Pars incattae in sui enodationem instantiam suam littera I. signatam sequentis tenoris.

²Productum sub littera I.

Tekintetes Nemes Törvényszék!

Minemű dolog történt házamon Szent Ivány havának 29. napjának éjtzakáján, Rátkai Györgyné asszonyom ellenem peragáltatott inquisitiója megmutatja. Nyilván, minthogy valójában úgy volt a dolog, az Isten reám bocsájtotta a kisírtó személyt, de ki lett legyen, nem tudom, minthogy a fatensek tülem semmit a panasznál egyebet nem hallottanak, de senkit nem neveztem. Mégis íme Rátkai Györgyné asszonyom által vexáltatom, törvényben a nemes magistratus eleiben citáltattam, megjelenvén alázatosan instálom a praetitulált törvény széket ezen megírt asszonynak mocska alól felszabadítani, eddig tüle okoztatott sok szenvedésimet, dolog elmulatásomat, mint az igasság a Nemes Praetitulált Törvény Szék is az igazságban pártomon lévén megcselekedend, és ezen édes anyai gratiáját velem közlendi, én is holtom napjáig megszolgálni el nem mulatom, a minthogy vagyok és leszek a praetitulált inquisitiós széknek alázatos kész szolgálja

Szabó Albert Mihály

Lecta in sedria

Quibus adinvicem combinatis et confrontatis tandem deliberatum.

Deliberatum est.

A felperes által instantiájában felvett dehonestatio általa producált inquisitióbul nem verificáltatván, ductu quaestionis 12. capitis 6. Kithonichianae ad paragraphum 4., az incatta absolváltatik.

Item levatur causa nobilis domini Pauli Répás et Annae Batsó, ut actores contra et adversus Evam Szabó in capillis constitutam, ut incatta.

Partes actorum producunt instantiam actionis praetensae vim redolentem sub littera K. et inquisitionem sub littera R.

³Productum sub littera K.

Nemes és Becsületes Törvényszék, Jó Uraim !

Szívem elfelejtethetlen keserűségével kényteleníttem kegyelmetek előtt jelenteni, minemű terhes és szívet bágyasztó s a keresztény embert méltán rettentő mocskolódásokban és becsstelenségekben kevertenek legyen feleségemmel ama tudva lévő Thoth Györgynek és az követő sok nyelve másoknak köz hír hallások miatt, azok között Szabó Ádám uram leánya, Éva, miképpen dehonestálta legyen az produkált inquisitióból exstál. Mivel pedig ez nem simplex dehonestatio, hanem oly, mely egyesenesen nézőben[?] a Nemes Magistratus revisiójára s szegény feleségemnek régi becsületecskéje meg sértődése nélkül nem eshetett. Arra való nézve, kérem alázatosan a Nemes Törvény Széket, a citata personat, úgymint Szabó Ádám uram leányát Évát, a törvénynek ereje szerint a dehonestationis poenalitást és condigna satisfactiót ím praesentálni méltóztassék, mely iránta cselekedendő jó akaratyát, a midőn el várnám, maradok a Nemes Törvényszéknek igaz, kész szolgálja Répás Pál és Bacso Anna

Lecta in sedria.

⁴Productum sub littera. N.

Anno 1750. die 2. Septembris. Nos Martinus Bonta primarius etc. iudices damis pro memoria significantes quibus expedit universis, quod ad instantiam nobilis domini Pauli Répás pro parte suae conthoralis secundum infrascripta deutri punctata talem, uti sequitur, peregrimus inquisitionem.

1 Ezután a fentebb közölt tanúvallatás szövege következik.

2 Az írat bal szélén.

3 Az írat bal szélén.

4 Az írat bal szélén.

1718. június 11., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT SZABÓ KATA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/d 1.

NYOMT. KIADÁSA: Komáromi, 1910. N. CCLXXIV. p. 282–283.

Fiscus uram tanui Szabó Cata incatta ellen, die 11. Junii, 1718.

1. Szilágyi Jánosné fatetur. Hallotta szájából az incattának, mondotta, mikor az ördögöket fogdosták itt Debreczenben:– ha lehetne, elrejtőzném most, soha olyan bánatom nem volt, mint most, elbujdosom, soha Debreczennek hírét sem hallom. Az ura szitta: – miért félsz. Arra felelt:– tudgya az én lelkem, miért busulok.

2. Hajdu János fatetur. A' fatens két utban Fejértóig szekeresse lévén az incattának, midőn egykor az utban kívánságára megállott volna Tégglás mellett, látta, megreszke-tett az incatta, kezeit lebegtetvén felemelte, rázkódott, melyet a fatens látván, ugyan megrettent, és kevés idő múlva megszűnt. Kérdette: – mi lelt vala? Arra felelt az incatta: – a sátányok elleptek vala, alig tudám elverni rólam. És azulta is érte jött a 4 forintot 8 dénárt tőle kérni, biztatta, ugyan megadgya, de azulta sem atta meg.

3. Hajdu Jánosné fatetur. Bor ivó az incatta, elment az csapszékekre. De reliquo nihil.

4. Kovács Gergelyné fatetur. Hallotta imádkozását az incattának ágyában, úgy hogy mondotta: – a' mi atyánk nem atyánk, a mi Istenünk nem Istenünk. Úgy imád-kozott. Látta sokszori részegségét. A' fatens lakik Jona Mihálynál.

5. Ujvárai Szabó Jánosné fatetur. Azon incatta aszszony a fatensnek házához menvén, midőn a fatens 3 heti gyermekágyban fekütt volna, megkérdezte, mint vagyon, és a kisdededcskéje előtt a böcsőben ringodván, altatott a' fatens által. Oda-ment az az orvos aszszony, és kitakarta, és kétfelől orcáján kezét cirógatva lebocsát-ván, semmit sem szóllott, csak elment. Bétakarván az gyermeket, 3szor ment aznap oda hozzája. És a csapszéktől borossan visszamenvén egykor a fatenstul egy kis zsírt kért, lefektette, s azt mondotta, soha semmi nyavalyája nem leszen. Kente is egy kevésse, de nem hadta magát. Más aszszonnal 3szor részegen odament a fatenshoz,

két lovat, szekeret kért, elmegyén egy inassal, és füvet hoz, meggyógyítja, olyan ember lészen, mint azelőtt volt, sok ízben mondotta. De a fatens csak férjére excipált. Ugyancsak azután adván szekeret, fiával elment Szoboszlóra, és túl is rajta, 3d nappal jött meg. Azt tudja a fia, a kövér ló csak úgy járt, mint a részeg, arra azt mondotta az incatta: – sokan ültek a kutyák reá. Azután csak alig mehettek, ismét megrugaszkodtak, nehezen érte be, de azután csak nehezen hajthatta bé a lovakat. Fürdőt ígért, csinál a fatensnek, mondván: – hetfűn nem jó, haladgyon. Javallotta, a fatens 89 napig járjon egy edénre minden dolgán, odamennek a kutyák, kik megvesztették, de az ura egy fejszével az ajtó megé állyon, és el rusnyittyák magokat a kutyák, kik megvesztették. A fatens kérdésére felelt az incatta, egy faluban is cselekedte ő azt. Az nap a boszorkány volt nekie, és kérte a kezét nekie. Örökké vendégség volt az ő napának, éttzaka csak a hordó pályinkák bé bé mentek¹ az házába, míg a' nap a' élt.

6. Panyó Péterné fatetur. Nihil.

7. Szántó Lukácsné fatetur. Éget boritallyát, részegeskedését, tántorogva jártát tudja az incattának.

8. Pápai Mihályné fatetur. Részezes, borívó az incatta, tudja.

9. Bot János fatetur. Részezségét elégszer látta az incattának.

10. Kovács Pál fatetur. Nihil.

11. Szabó János fatetur. A fatenssel menvén az Köszelszegben az incatta, az lovak megtikkattak, azt mondotta arra az incatta: – felülének reá a kutyák. Hogy jobban mehettek ismét: – leszállának az kutyák.

12. Gombos György fatetur. A fatens egy mentét béllett az incattának, azt mondotta, jól megcsinállya, mert úgy megátkozza, soha nem volt úgy megátkozva.

13. Kis Mihályné fatetur. Nihil.

14. Csuka Ersók in capillis fatetur. A fatens nálla szolgálólul lévén, mikor orvosságot csinált, kiküldötte az házbul. Fenyegette az inassokat Pap Andrásnál, várjanak reá, megboszzantották, keserű lesz. Részezeskedő az incatta, sokszor 12 óraker ment haza, szitta hunczfut. Iffju legények is késérték haza. Látta a' fatens, 4 legények mentenek hozá az incattához, aratáskor Pap András házában éttzaka, éjjél előtt, és azt mondotta edgyik: – ördög attá, itt benn vagy é, orvos Cata? És fölhajtották a' paplant, és azt mondták: – ördög atták, mint a pocok, úgy heverte.

15. Töt Istvánné fatetur. A pemet vizet egyszer a fatens kiöntötte, és az incatta azt mondotta: – mit ingerkedel velem.

16. Gyarmati Tamásné fatetur. A fatenseknek házokhoz menvén az incatta, azt mondotta, megveszett a tehenek, vegyenek orvosságot. Arra a fatens mondotta: – nehéz az. Mellyre az incatta felelt: – tehetek róla. És midőn a gerendában istenfát és egyéb füvet látott volna az incatta, kérlette: – hol vette? – A piacon úgymond a fatens, egy öreg aszszontól, kinek is marha veszés ellen való füve is vagyon. Arra az incatta felelt: – megütvén az asztalt ha csak 9szer, nem is lehet az marhát megorvosolni. S kért két máriást, mingyárt megatta nékie. Mit téssen az az kilencszer, arra csak hallgatott. Kérkedett azzal is, hogy a kis ujjával is meggyógyíthatná Fodor Pétert, ha akarná, és a fatens kérte is reá, gyógyítsa meg. Mellyre felelt: – megmondom kendnek, a jövő héten, ha jobban járnak utánam. Kevélyeknek is mondotta, midőn

kérte a' fatens. Sokszori részegségét látta az incattának. Nyilas István műhelyében hallotta, hogy virradtig ittak volna.

17. Katona Mihály fatetur. A' fatenst az incatta egyszer az ágyban gyomrozta, és azt mondotta az incattának: – ugyan hamis kegyelmed. – Bizony hamis, én, úgymond, mert meg is adnám, ami kellene. Bort is adott volna a fatensnek innya.

18. János kovácsné fatetur. A' fatens a pemet vizet kiöntötte egyszer, s azt mondotta az incatta: – miért öntötted ki, megbánod azt.

19. Kovács Pálné fatetur. Hallotta az incattának szájából, Fodor Péterrel jól tehetne, ha akarna, csak a kis ujjával is, de, úgymond, meggyógyul.

20. Szilágyi Jánosné fatetur. Részegeskedését, szitkozódását látta az incattának, mondván az incatta: – eb születtek, most állatnak [– –]

21. Padra Bálinté fatetur. A' fatens gyermekének adott orvosságot, és az leány azt mondotta: – húgy ez, nem ihatom. Arra felelt: – igyál hamis lelkü. De a leány nem itta meg. És a fatens adott 5 máriást az incattának. Vedd meg az leányod hugját 9szer es az tűzhöz teszi lántornával békötetve lévén, ha fő, reá jön, aki megette, és azt mondgya:– tedd killyebb. A fatens semmit sem cselekedett.

22. Kovács Istvánné fatetur. Látta Padra Bálintné leányán, hogy olvasott az incatta, és egy kancsóban adott volna innya valami meleg italt, és a leány nem ihatta. Mi lehetett, nem tudgya az fatens. Kiment, s bejött, mingyárt bévitte.

23. Fodor Mihály fatetur. Látta a nyáron, öt legény ment az incatta szállásán, és kettei éttzaka bement hozzája, a többi kívül maradt. Fenyegette az incatta a' fatenst egyszer, meggy éréskor, és le is esett a szőlőben a fáról, ma is roszzul vagyon miatta. Az incatta osztán békötötte, úgymond, ura, vagy gazdjája tekintetére. Azt is mondotta a fatensnek: – még az ujjomról nem tettelek le.

24. Fodor Péterné fatetur. Hallotta az incatta mondotta Fodor Péter felől: – meggyógyíthatnálak, ha akarnálak a' kis ujjammal is. Látta az incattának részegeskedését, és azért is hánta ki házából a' fatens ura, mellyért meg is fenyegette, mondván: – akár-mennyi könyűvel meg is látod azon olvasásomat. És két hét múlva mindgyárt leesett a lábáról, azulta úgy nyomorog.

25. Kerekes Istvánné fatetur. Részegeskedése mindennapi volt az incattának.

26. Kerékgyártó Mihály fatetur. Részegségét eleget látta is az incattának, s bor italát, eldülését is a sárban. Látta azt is, szállására iffju legények mentenek. Fenyegette a' fatens feleségét is az incatta, hogy egy máriás adósságát kérte.

27. Rékassi György fatetur. Nihil.

28. Rékassi Györgyné fatetur. Könnyen tehet is arról, hogy kit az puska ne fogjon, csak fogjon legyet Szent György nap előtt. S az ördögöket vallatni kell, csak az sarkát kell megmetélni.

29. Lakatos János fatetur. Részegeskedő az incatta, tudgya. Szitkozódását is hallotta. Felesége jó tanu, s cselédgye.

30. Szent Péteri Sámuel fatetur. Gyakor részegségét látta az incattának, fenyegetőzését is hallotta a fatens, hogy köröjét hamar megcsinálta.

31. Hajnal János fatetur. Veszett disznait az incattának orvoslotta fizetésért.

32. Pap Andrásné fatetur. Látta, hogy iffjú legények jártak hozzája az incattához. Fel találta emelni az kötőjét, a fatens látott az incattán kéket, rajta a lábán, és mon-

dotta: – harmadnapja vagyon, miolta ott vagyon. A' fatens mondotta: – én nem tuttam. Részegsége mindennapi volt.

33. Szent Péteri Sámuelné fatetur. Részegségét látta az incattának. Ha valamit nem attanak, mingyárt fenyegette őket. Hunczfut mondását is hallotta.

34. Enyedi Istvánné fatetur. Varga Mihályné jó tanu lehet.

35. Szabó Pál fatetur. Az incattának fenyegetőzését hallotta. De reliquo nihil. Részegen is eleget látta.

36. Szabó András fatetur. Tudgya a fatens, Tarczali András urat megferesztette, azelőtt commendálván magát ő kegyelmének, hogy megvesztették, hadd tapogassa meg, ha most eleinte érte megfizetne, meggyógyítaná.

37. Kun Mihályné fatetur. Látta bor italát az incattának elégszer. Hallotta szájja-bul, mondotta, Fodor Pétert az kis ujjával is meggyógyíthatta, ha akarja.

38. Bodnár Jánosné fatetur. Nihil.

39. Kozma Jánosné fatetur. Ványai Jánosné olly beteg volt, elnyúlt a földön, szavát sem vehették. Az incatta innya adott, meggyógyult, akkor mindgyárt szóllott. Az fatens fíja is beteg lévén, az incatta gyökeret adott nekie, rágja, s egyebet is innya adott borban, de rozszzabbul volt azután. Producállya a fatens darabját az gyökérnek. Látta részegségét az incattának.

40. Sallai Ferenczné fatetur. Nihil.

41. Horváth János fatetur. Látta részegen elégszer csapszéken.

42. Harangozó Márton fatetur. Tarczali András uramat, habita licentia, megtapo-gatta gyomra tájján, és azt mondotta, kötés vagyon benne, az cselédgye ette meg, s ő meggyógyította. A boszorkányokat ha ő vallatná, bizony vallana, mert harmadnap mikor mihelyt megfogják, megeszi a lába sárját, nem vallhat osztán.

43. Tarczali András fatetur. A fatens látta, hazajöven hivatva azon incatta, vala-melly fonallat tekervén az ujján, midőn leoldotta, csembókok estenek rajta, és kér-dette ujjárassai Szabó Andrást, meg tudná é oldani. És akkor a fatenst megfürösztötte, békötötte, és utánna meggyógyult osztán. Amidőn megfürösztetni akarta, ígérte, ő beköti és meggyógyítja, meg is gyógyult a fatens. S ujjabban esett Csatárbul lovakkal hazajövele után, mostani nyavalyája. De senkit a fatens nem causál nyavalyájában, hogy a cselédgyétül, vagy mástul esett volna, hanem Csatárbul jöteben a szalmán a lánya fekütt, és rázódván, gondollya, attul esett megrázódása. De reliquo nihil.

44. Gábor Mártonné Vas Judit fatetur. A' fatens hallotta ide az házhoz, Tarczali András-hoz jöve azon incatta, az orvos aszszony, mondotta, holmi vizet látván az udvaron emitt amott, hogy a vén aszszonyok, boszorkányok öntötték ide. Kiment hold világon, nézte a csillagokat estve, látta, hogy azon incatta itt az háznál Szabó And-rással iván egész nap, mégis okolta Szabó Andrást. Jó tanu lehet Nagy Ferenc, az Mester utzán Vas János malmánál lakik.

1718.

1 Áthúzva a szó helyén: vitték.

1719. április 19., Földes

IRATOK A PARÁZNASÁGGAL ÉS BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VINCZE MIHÁLYNÉ
ÜGYÉBEN

AZ IRAT: D: HBmL V. 625/a. 7. k. Fol. 25–27, 93–94.

I.

Vagyon felvett peri nemes Szabolcs vármegyében Földesen lakó magistratus et actornak, ugyanazon nemes vármegyében s helyben resideáló Vincze Mihályné incatta ellen cum protestatione.

Pro actore. Illyen dologért kellett a dominus magistratus et actor uraknak a domina incattát in jus protrahálni, hogy a domina incatta paráznaságra kiadta magát hites urán kívül való más személyhez, 2. Mint egy boszorkányságra célzó cselekedetre is, mely cselekedetei mind az Isten törvényével, mind pedig a külső politiai törvénnyel ellenkeznek, és azt tartják, az illyen cselekedő élven ne éllyen, hallyon meg, cselekedetei pedig a fassiókból exstálnak.

Pro incatta. Érti az incatta a dominus magistratus et actor uraknak a domina incatta ellen való terhes feleletit, mindazonáltal simpliciter et absolute tagadgya, hanem azt kívánnya, hogy valamelly világossan meri allegáltatni magistratus et actor uram, olyan világossan doceállya mind a boszorkányságát mind kurvaságát, doceálván törvént várunk. Reservatis reservandis.

Utrum de et super eo.

Tudja, látta, hallotta a tanu valamely férjfiunak vagy asszonyi állatnak nyilván való paráznaságát, boszorkányságát?

1. Özvegy Szabó Mihályné 38 esztendősi hiti után vallyá. Látta világossan fényes nappal Vincze Mihálynét a maga némettyével paráználkodni.

2. Nagy György 35 esztendősi hiti után vallyá. Mikor kisbíró volt, Vintzénéhez menvén estve későn látta, hogy öszeölekezett Majosi Gergellyel.

3. Király Borbála 32 esztendősi hiti után vallyá. Hallotta Kovács Andrástul, azt mondotta volna néki, Vinczéné szeretője Majosi Gergely, Majosi Gergelynétül is hallotta, hogy Majosi Gergelyt a Vintzéné hasán kapta a jászolba.

4. Kovács András 40 esztendősi, hiti után vallyá. Látta világossan Majosi Gergelyt a Vintzéné hasán az istállóban a jászolban.

5. Mezei Ferentzné 30 esztendősi, hiti után vallyá. Sokszor látta a fatens Majosi Gergelynek Vinczénével való csókolódásokat, azonban egykor bémenvén a házában látta, hogy Vintzéné mellől az ágyrul akkor szállott le Majosi Gergely.

Boszorkányságárul ezek.

1. Sólyom Jánosné 22 esztendősi hiti után vallyá, megholt Király Jánosnétul éltében hallotta, hogy néki Vintzéné három almát adott, hogy megette, vérrel hánta ki.

2. Kis Péter 45 esztendősi hiti után vallyá, a leánya Vintzénéhez menvén pogácsát ad néki, de megparancsollyá, hogy abbul a leánya ne egyék, hanem az anyyának adgya, a leánynak pedig másfélét adott, mellyet minekutánna az anyya megevett volna, mindgyárt megcsömörlött, holta napig a felesége csak száradott, miatta meg is holt.

3. Halász Istvánné 46 esztendősi hiti után vallyá. Hallotta Halász Gergelynétul, azt mondotta, mikor a szövőben sült pogácsát vitt neki Vintzéné, és mihelyt megette, mindgyárt még a szövőben elszédült, az orra véri is elindult, mind holtig azután sínlett, meg is holt miatta.

4. Halász Gergely 50 esztendősi juratus fatetur sicuti antecedens testis in omnibus punctis et clausulis.

Pro actore. Post fassiones testium elégségesképpen megbizonyította a dominus magistratus et actor uram tisztí szerint való keresetét az incatta ellen. Keresse ki az igazságos törvény, fővételt érdemel é, ígétést é, bizzuk az istenes törvényre. Judicetur.

Pro incatta. Hallya az incatta a tanuknak sok őgyelgő értelem nélkül való vallásokat, egyik mutat egy felé, hogy attul mit hallott, a pedig maga próbáltatván nem úgy mondgya és nincsen elégséges tanu sem az paráznaságárul, sem a boszorkányságárul, mellyért méltó volna sem a halálra, sem pedig a megégettetésre, hanem azt mondjuk, hogy maga hitivel mind a két részből álló dologrul szabadulhat, mindazáltal bizzuk az istenes törvényre, hogy rázogassa ezen dologot, mert nem kicsiny dolog az embert mortificálni világos tanuk nélkül. Judicetur.

Deliberatum sedis Földesiensis.

Mivel Vintzéné a maga testét, kit Szent léleknek templomául kell vala tartani és állatni az apostol szerint, paráznaságra kiadta s megferteztette, nem méltó hogy élylyen, hozassék ki a törvénynek embere s az által exequáltatván üttessék el a feje másoknak rettentő példájára.

2. Feje elüttetvén, a teste vettessék a kerékre.

Boszorkányságárul.

Az ördögösségnek, boszorkányságnak titkos tudománya, mestersége ellen harmad magával mencse magát.

Földes, die 19. Aprilis, anni 1719.

Judex et jurassores Földesienses mp.

Per juratum notarium mp.

II.

Deliberatum sedis Sápiensis

Tèttzett a sápi nemes tanácsnak egy részben az paráznaságért feji vétessék, az boszorkányságért az teste égettessék meg.

Judex et jurassores Sapienses, die 21. Aprilis 1719.

III.

Anno domini 1719. die 28. mensis Aprilis in sedria in oppido Kis Várda celebrata praesens causa revisa et resoluta deliberatione Sapiensi qua factum introscriptum criminale clare legibusque conforme fundatum executionem debitam habeat, communi voto adinventum est.

Michael Monkovics juratus sedriae notarius mp.

Praesentem copiam cum suo originali collatam eidemque in omnibus conformem esse testor. Signatum Nagy Kálló, die 18. Decembris, 1766. Incltyi comitatus de Zabolcs Antonius Némethy mp.

92.

1725. február 9. előtt., Debrecen

DEBRECEN VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT RÁCZ MÁRTONNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/g.

I.

Rácز Mártonné Thott Erzsébet actrix aszszony inquisitioja

Anno 1725. Die[– –] Februarii

De eo utrum.

Tudgya e látta e hallotta e a tanu ebben a mostan folyó esztendőben circiter 22. Januarii hetfű napon, amidőn Rácз Mártonné aszszonyom a piacrul hazafelé ment volna, uttyában megértvén Petermány János az Rácз Mártonné aszszonyom fiával mit cselekedett, hogy tudniillik az égő tűzön által vagy keresztűl rántotta volna, mint-hogy Ormány Köziné házánál lakik, becsülettél annak tudására ment, Petermány Jánost kérdezvén, mi okon cselekedhetette, hogy amint mások mondgyák a fiát keresztűl rántotta a tűzön, mikor nem érdemes reá, ezen dologban mit hallott a tanu, hiti szerint vallyá meg.

Ugyan Rác Mártonné kérdezi Petermány Jánost: – talám haragszik egyelmed hogy idejöttem. Felelvén vissza az incattus: – haragszom tüzes teremtetted, miért jöttél ide, kurva boszorkány majd öszvevagdoslak. Több egyéb mocskokkal is illette volna Petermány János Rác Mártonné aszszonyomat, fejszét vagy fát fogott volna, megverje az actrixet, ebben is amit tud, vallyá meg, kit tud jó tanunak.

1. Vargaszűcs Andrásné azt vallyá ezen fatens mindenekben az utrum szerint halotta az dolgot jelen lévén akkoron.

2. Péter István fatetur. Hallotta, hogy Petermán János Rác Mártonnét az utrum-beli időben és helyen boszorkány kurvának, kutya attának szidta. Caeterum nihil.

3. Szűcs Andrásné fatetur sicut testis 1.

4. Kutassi Istvánné fatetur similiter, uti praecedentes testes.

II.

Anno 1725. die 9. Februarii. Inquisitio fisci.

De eo utrum

1. Rác Mártonnének tudgya e nyilván való boszorkányságát?

2. Bűjölését bávolását ördöggel való cimborálását tudgya é?

3. Valakit megfenyegetett volna, és a fenyegetés után magán, cselédjén vagy akár-melly jószágán nyomorúság, veszedelem vagy halál csakhamar esett volna?

4. Egy aszszony midőn a nyomorult beteget orvosolta, azon orvos aszszonyhoz elment és megmondotta, ne orvosollya, mert meg nem engedi, azmint hogy azon orvos aszszony meg is vallotta, mások előtt, hogy az nem engedi meggyógyítani?

5. Valakinek italt, kenyeret, kalácsot vagy pogácsát adván, mihelyt megitta s ette, azonnal rozsoszul lett és nagy nyomorúságba esett.

6. Akit némellyikek közül megrontott, ugyan maga csakhamar és könnyen meg is gyógyította?

7. Ha mit kért az embertől s nem adott, azonnal fenyegette és valami nyavalyát ritkán került el a fenyegetés után?

8. Maga dicsekedését tanult mestersége felől ha hallotta a tanu, vagy ezen ördön-gösségre célzó akár-melly jeleket ha tapasztalta a tanu, és kit is tudna magán kívül jó tanunak lenni, mondja meg hiti után a tanu?

1. Testis Beke Györgyné fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil. Ad 3. Péterfiaiai csaplár-ságában circiter anno 1722 Rác Mártonné öreg aszszony Kata nevű lakója bort kért a fatenstől, gondolván, hogy megadja az árát. Látván, hogy csak elviszi a bort, mondja a fatens: – el ne vidd a bort, ha az árát meg nem adod. Kápolódván [!] a fatens, most is úgymond, sok szó van hozzátok aszszonyodra, úgymint Rác Mártonnéra, én is reája gyanakszom, megettétek a lábamat valahogy tehetétek szerit. Elmenvén a lakó-ja a borral, (mivel csakugyan oda kellett neki adni) azon órában eljött Rác Márton-né, és neki is szemében mondotta: – te ettél meg, a te nyomorikod vagyok, de felvi-

tetem magamat, ha mind talyigán is és panaszt teszek az uraiméknak. Ráczné mon-
dotta: – Semmi az. Akkor is nem nyughatván túle, csak bort kért, ha csak egy meszelyt
is, s attak. Az árát megatta, elmenvén, azután jövő hétre minden orvoslás nélkül
meggyógyult a lába a fatensnek, rút, dagatt és sebes volt a lába. Ad 4. Ujvárossi Szabó
Jánosné¹ hallotta. Ad 5. Nihil. Ad 6. Ex 3. puncto amit beszéllett. De caeteris nihil.
Ad 7. et 8. Nihil, praeterquam Veres Györgyné nevű mészárosné mester, Mester
uczán lakik, jó tanu lehet, mivel nála lakott Ráczné¹nál.

2. Sándor István fatetur ad omnia nihil, praeterquam ad 4. másoktól hallotta.

3. Varga Szabó János¹ fatetur. Az fatensnek megholt felesége belső nyavalyában
sínlődén halála órájáig csak azt mondotta, hogy Rácz Mártonné ette meg, és miatta
kell meghalni, Böszörményben is azt mondotta az orvosnál. Azt is mondotta, hogy
pályinkában attá bé néki. Jó tanunak gondollya a Péterfiái ucza házá¹nál Varga
Mihályt, ugyanaz ucza szolgájának Nagy Mihálynak feleségét. Post moram authenti-
cabat pariter sicuti testis 4. a signo.² Post moram egy alkalmatossággal panaszolko-
dott Rácz Márton a fatensnek és Varga Szabó Jánosnak mondván: – mit csináljak, a
feleségem hasán kaptam Tökés Istvánt, s a Sivo házáig verém a vasvillával.

4. Harsányi István³ fatetur. Egy alkalmatossággal Rácz Márton juh¹ot tartván, a
fatens tejet vett túle, midőn a tejért ment volna a felesége, Rácz Márton juhászát a
Rácz Mártonné hasán találta, mellyet midőn az urának megmondott, az ura érette
megverte. Ezért megharagudván Ráczné a fatens feleségére harmadnapra olly nya-
valya esett a feleségére, hogy a köldökét az hátához húzzák minden ujságon ujjul
rajta, s úgy kínlódik, vagyon immár annak circiter 10 esztendeje. Egykor a fatens egy
jó tehenet vévén féltette a hasznát, mivel csak harmadik házban lakik Ráczné, gya-
nakottak, éjjel a fatens egy szekercével ott leskődött a tehen mellett, éjjel nyerített a
tehen, feltekint a fatens, láttya, hogy borju szopja a tehenet. Mondja a feleségének:
– miért nem kötötted meg a borjut? S mondja a feleségem: – hiszen láttya kegyelmed,
az ágashoz van kötve, azmint látta is a tanu a kötött borjut. Akkor csak elfutamodik
a borju a tehen alól, s kutyává változott, és futott s a sövényen által ugrott Ráczné
felé. A tehen nem nyughatott csak, ríttá a kutyát, úgy annyira, hogy a sövényen is által
akart menni. Az jászlon jó egésséges ökre csak le dobant s megholt, s a husa rútul
ösze volt roncsolva. Minden gyanusága csak Rácznéra volt.

5. Harsányi Istvánné⁴ fatetur. Péterfián lakó Varga Mihály¹tol hallotta, hogy Rácz-
nének ura hallatára mondotta: – kár volt néked a magad fián tanulni. Ezt is tudja,
egykor juh¹ot tartván Rácz Márton, a fatens tejet vett Rácz¹tol, és odamenvén a tejért
kérte a juhászt, hogy fejjen. A juhász mondotta: – én nem fejhettek, mert a gazdaasz-
szony az ehatta megette a hüvelykem¹et. Arra mondotta János: – az édes lapunak a
tövét a torma reszelőn megreszeltem, békötém, mingyárt meggyógyul. Azminthogy
békötven vele meg is gyógyult mingyárt és fejt. Más ízben is a tejért menvén a belső
kamarában a juhászsza¹l együtt kapta, hogy paráználkodtak, s Rácz Mártonnak meg-
mondotta, s azt mondotta. Csak hijjában váltottam meg Sámsonban florenis 40, mert
itt is csak rossz. Harmadnapra mingyárt ollyan nyavalya esett a fatensen, hogy a
köldökét az hátához húzták. Varga Szabó Jánosné¹ odaküldötte Ráczné¹hoz, hogy
szüntesse a nyavalyát rajta, mert az urát, úgymint Harsányi Istvánt küldi rajta, haragos
ember s ki tudja mit ejt Ráczné¹n. Az izenet után mingyárt szűnt az kinnya de ugyan-

csak most is minden ujságon megújúl benne, és csak Rácznéra gyanakszik. Az megholt Varga Szabó Jánosné még életében, az Új uczai orvoshoz, Bartánéhoz indult a fatenssel, nyomorult állapattal lévén, sok ízben le kellett ülni véle, s amidőn bementek Bartánéhoz, Bartáné azt mondotta: – oh, Istenatta kinn állott most az, ki megett, az mara meg. Mért eddig gyógyítottalak, hát annál jobban megrontott. S egyéb akkor Péterfián az hol eljöttek Rácznénál kinn nem állott. Hogy a vett teheneket a fatensnek borju szopta volna meg, és kutyává változott, a szerint fateállya valamint az 4. fateállya, in illo puncto.

6. Ürmös János fatetur. Nihil.

7. Varga Szabó Jánosné fatetur. Nihil.

8. Özvegy Szabó Istvánné fatetur. Hallotta Rácz Mártontul mondotta, mutatván a fatens háza alatt lévő kölyüre: – hej! ha ez a kölyű szóllani tudna, sokat az én feleségem felől. Caeteris nihil. Hanem egy mészáros legéntül hallotta, egykor sírásból jöven Ráczné béhívta jeges viz innya, s bément, nem vizet, hanem bort adott Ráczné innya. Mihelyt megitta azonnal vért hányt a legény, látta a fatens is, és azt mondotta azon legény, ha vizet nem ivott volna reája hamarjában, meg kellett volna halni. De a legény most hol lakik és kinek is híjják, nem tudja.

9. Némethi György Kovácsné fatetur. Nihil.

10. Özvegy Szappanos Jánosné⁵ fatetur. Részegeskedését tudja, hogy sok rozsszak tartanak hozzája, fajtalan beszédeit elégszer hallotta, szintén úgy megmondja mit csinál az anyyának, mint a férfiú. Azt is hallotta Rácz Mártontul: – hej szomszéd aszszony, a kölyüre mutatván, ha ez a kölyű szóllani tudna, tudna az én feleségem felől mondani, mert a legényt az éczaka is Tökést az hasárol vertem le. Úgymond, a vasvillával verte le a mentét a nyakából.

11. Türoczi Szűcs János fatetur. Hallotta másoktól, hogy a fia az annyát Rácznét megboszorkányozta, reája gyanakodván, hogy megette, de egyebet nem tud. Caeteris nihil.

12. Szabó Mihály fatetur. Részegeskedését tudja, éjjel nappal dorbézolnak a házá-nál, fajtalan beszédét is hallotta, szintén úgy esküszik, mint a férfiú.

13. Agárdi Jánosné fatetur. Hallotta Rácz Mártontul, mondotta, a felesége Sámsonban laktában adott néki olyat, hogy vért hánt utánna, és ha vizet nem ivott volna utánna, nem tudja mint járt volna. Caeteris nihil.

14. Relicta Joannis Ormáncózi Anna Varga fatetur. A fatens ura még életében erőtlenedett, fenn járó beteg volt, egykor Acsádi Györgyné jó a fatenshez az megholt síb-vásáros Kalmárné szavával bort kér ezt mondván, hogy Rácz Mártonnénál mulat s oda kéreti a bort. A fatens nem adott, ugyan megént egy hétre ismét Acsádiné odajött azon kancsóval Kalmárné szavával bort kérni. Mondja a fatens: – nem adok, mert nagy gyanuságom vagyon hozzátok, ma egy hete hogy itt valál bort kérni szegény uramnak lábának semmi gondja nem volt, akkor éjjel elesett egyik lába alóla, magunknak kellett kihordani. Azminthogy úgy volt, a fatens fürdőt csinált a férjének, és Kalmárnéhoz elment, megmondotta a férje lába iránt minden gyanusága csak reája vagyon, hogy bort nem adott néki, és ha most, úgymond, fürdőben meg nem gyógyul, tudodra legyen, az én uramért pörlök veled. Arra azt felelte, meggyógyul, az Isten meggyógyította. Akkor egy uttal ismét Rácznéhoz ment a fatens, annak hasonlóképpen mondotta, ha meg nem gyógyul az ura

lába két aszszonynyal pörölni fog Debreczenben, és ha itt a városon tanut nem talál elle-ne, Sámsonban is kimégyen tanultatni. Midőn a fürdőben tette az urát, tömjénnel füs-tülték az házat, egykor csak reménkedik a férje, vegyék ki a fürdőből, mert mingyárt belé-hal. Kivették és az ágyra tették, ugyanakkor macska sírás esik az ura ágya alatt. Keresik, fényes nappal lévén sohol nem látták, macska sem volt a házban, megszűnnek a kere-sésétül. Ismét rítt a macska, de sohol az házban nem találták. Azon fürdés után a férje lába meggyógyult. A fatens is nagy nyomoruságban esett, hogy hallotta Ráczné ellene való gyanakodását, elment a fatenshez, és az orcáján lévő sebet megnézvén orvost iga-zított nékie, László Panda nevűt, és az meg is gyógyította a fatens orcáját. Mászszor is Ráczné egy Toczné nevű aszszonnyal odamenvén, egyik a fejénél, másik a lábánál, meg-állottak s úgy nézték, hogy az ágyban fekütt a fatens, kínlódván, egymás szemében kacsongattak s úgy mondotta Ráczné: – ládd é ezen aszszony melly szép kövér volt s mind megvonta ez a nyavalya. Arra mond Toczné: – meggyógyul, meggyógyítja az Isten, tudok annyit benne, nem soká a talpán jár. Elmentvén onnan, akkor éjjel rángatták az ágyban, a paplannyának edszersmind mind a négy szögletit megkapták s úgy rántották el a fatensről, de a fatens senkit is nem látott, gyertyát gyújtatván néztek a fatens cseledjei széllyel. Az házben egyebet nem találtak, hanem a lócán, tisztességgel légyen mondvá, tulajdon olytant találtak egy nagy rakást mint az ember ganéj, és a fatens főköetője belé volt roncsolva. Annakutánna ismét ugyan Rácz Mártonné ednéhány magával a fatenshez jöven rútol szitkozott és eskütt, mint a férfiú. Caeteris nihil.

15. Katona István fatetur. Nihil.

16. Zagya Jánosné fatetur. Nihil.

17. Relicta Joannis Balog fatetur. Egyebet nem tud, hanem a férje egy alkalmatossággal, a fatensnek hire nélkül Rácz Márton házában mulatott, nehézségére lévén odament, megholt urát hívta haza, és Rácznét pirongatta, s hamis lelkűzte is. Az ura estve késő haza jöven, az udvarra hátrament és ökröndözött s egész éjjel csak kínlódott és másnap reggel tíz óra tájban meg is holt, és a fatens ahoz a házhoz gyanakodott lelkében.

18. Erdélyi Sámuelné fatetur. Nihil.

19. Acsádi Györgyné fatetur. Részegekedsét tudja, esküszik mint a férfiú, gyak-rabban ura othon nem létében iszik.

20. Kocsis Jánosné fatetur. Nihil. Egyebet nem tud, láttya sok bort hordanak a házához, megrészegekzik, s éjjel csak jár a szomszédjaihoz.

21. Szabó Mihályné fatetur. Tudgya sok boritalát, esküvését, születte lelkű mon-dását, és hogy mit csinál az annyának, hallotta tüle, hogy mondotta.

22. Katona Istváné fatetur. Látta elégszer részegekését. Caeterum nihil.

23. Zagya János fatetur. Éjjel nappal egyre isznak az házában virnyikolnak, egye-bet nem tud.

24. Erdélyi Sámuel fatetur. Sokszori részegekedsét, házában való dorbézőlását tudja, sokszor zenebonálnak a házában, a túlsó sorra is által hallatik.

25. Gyarmathi András fatetur. Hallotta az Uj ucza orvos aszszonynak, Bartánének szájából, mondotta, hogy Rácz Mártonné azt mondotta volna néki (reá menvén Uj uczában a házára):– hijjában orvosolod Ujvárosi Szabó Jánosnét, mert nem engedem meg. Eleinte gyakran kezdett a fatens házához járni, látván a fatens, hogy csak bor

innya jár, és táncra mind kísztette a fatenseket, mint illetén haszontalan személyt házául elidegenítette, és megmondotta néki, oda ne járjon innya, azt is.

26. Michael Szabó. Nihil.

27. Sigismundus Dus. Ad 4. Hallotta a fatens Bartáné nevű orvos aszszontul, monddta Rác Mártonné neki ne gyógyícsa Szabó Jánosné, nem engedné meg, hogy meggyógyícsa, holott nem társalkodott véle, sem házához nem járt. Tudgya azt is a fatens, rosszszak társalkodnak véle, az házánál éjjel nappal bort isznak.

28. Stephanus Jó. Hallotta Sándor Ferencz lakójátul, Rác Mártonné adott néki egy icce égett bort, melynek megitala után oly rosszul lett, hogy nyugodalma nem lévén, az ágyán szünetlen hánkódott, és a balkányi orvos ember Vén Péter italt adván mondotta Sándor Ferencznek: – ne igyál meg minden zavaros vizet, ha ezzel az itallal nem írtelek volna, harmadnapra megholtál volna.

29. Michael Tárkányi. Hallotta Némethi György Kovácsnéól mondotta Rác Mártonnénak szemtől szembe a fatens hallására: – nem egyéb vagy ördögnél. És Rác Mártonné megharagudván elment, de Némethi György Kovácsné reá nem kereste. Hallotta ezen felül a fatens Rác Mártonnénak lelkivel születével való szitkozódását részeg korába, részegen elégszer látta.

30. Lucas Porcsiny. Hallotta Mészáros Jánosné nevű aszszontul, ki immár megholt, a fatens két scholabeli deákkal együtt bor felett mulatván, mondotta Rác Mártonnénak: – kár volna ezt elveszteni. Ezen szókat vagy a fatensre, vagy a jelenlévő két deákok valamelyikére magyarázván. Tudgya ismét a fatens az elmúlt esztendőben lévén Rác Mártonné házánál, a fazékból Rác Mártonné egy galuskát kivéven, hogy megegye, a fatensnek adta, de a fatens eldugván idővel elhajította, melyet hogy meg nem ett, a fatensnek szemére vetette, mondván: – miért nem etted meg, talám ugyan fílsz tülem, bizony Isten nem etted meg. A fatens mondotta: – megettem. Hoc addito, mikor a fatens a galuskát a pitvarba elhajította, Rác Mártonné a szobába volt, mégis megtudta. Tudgya azt is, akármí hijjába valók, szüntelen isznak az házánál, parancsolat lelkűt, születét, mit csinál az annyának sokszor hallott szájából, és esküvést, Isten úgy segéllyét.

31. Michael Veres. Beteg feleségét a fatens vivén Uj uczaí orvos aszszony házához, idővel Rác Mártonné odament és a fatens feleségének a kötélre lévén ingvállá kitevítve, levette és megfordította, és azonnal a felesége elesett a lábáról. Azelőtt pedig az Uj uczaí orvos aszszony lábára állította volt. Ezeket a fatens hallotta felesége szájából.

32. Consors Michaelis Veres. A fatens elmenvén Rác Mártonnéhoz kínálta kenyérral és borral, nem akarván enni, egy kis kenyeret szegvén, a fatenssal erővel megétette, s borából is ivott, s elmenvén házához, mingyárast rosszul lett, mint a fába való féreg nyughatatlankodott, ordított, a száját bé nem foghatta, a lába földön hurcolódott. Idővel a fatenst férje vitte Uj uczaí orvos aszszonyhoz, ki is a fatensnek mondotta, ha még oda nem vitette volna magát, ezer lelke lett volna is, meg kellett volna halni. A fatens az orvos aszszony orvoslása után idővel jobban kezdett lenni, ezek után Rác Mártonné menvén a fatens házához az udvarra, a kötélre kiterített ingvállát levéven megfordította, és a fatens azonnal rosszul lett, s a lábáról elesett, s magát a fatens az Uj uczaí orvos asszonyhoz vitetvén, minjárt Rác Mártonnéról

megbeszéllette, melyre az orvos aszszony azt felelte, ha a megfordított ingvállát a fatens visszafordította volna, semmi gondgya sem lett volna. Azt is mondotta, ha fizethet néki a fatens, a kötést megszakasztja benne, de a fatens szegény lévén, nem fizethetett, és a kötés ma is benne vagyon, csak vesződik véle.

33. Relicta Andreae Darabos. Hallotta a fatens Rácz Mártonné fiának a szájából, az anyja ette meg, és ma is nyomorék sánta, azelőtt pedig olyan épp volt, mint más. Et insuper, ut testis 31., hoc addito, látta, hogy a leánya ingvállát a terítőn megfordította s rosszul lett, és a fatens az urával Veres Mihállyal együtt karjánál fogva vitték az Új uczai orvos aszszony házához, s mondotta az orvos aszszony a fatens hallására, ha a megfordított ingvállat visszafordította volna, semmi gondgya nem lett volna. Hallotta részeg korába attával, születével, lelküvel való szitkozódását, tellyes Szent Háromságra való esküvését, mit csinál az anyja lelkének.

34. Consors Michaelis Szabó. Nihil.

35. Consors Stephani Sipos. Nihil.

36. Consors Michaelis Szücs. Tudgya a fatens a közelebb elmúlt esztendőben kaszálláskor elmenvén Rácz Mártonné háza előtt, erővel behítta egy icze bort hozatván, egy ott fekvő legént a borból meghintett, és a fatens egyszer a borból ivott s hazament. Ismét másnap ura otthon létében odament, s hogy öt máriássát a felesége Rácz Mártonné ellopta, panaszlotta, s hogy a borából egyszer ivott, mingyarást a fatens rosszul lett, a teste leszopódott. Hallotta a fatens magától, ha ő boszorkány, mind a világ boszorkány.

37. Michael Szücs, ut testis immediate praecedens.

38. Consors Valentini Sipos. Nihil.

39. Consors Francisci Sándor. Tudgya a fatens, Rácz Mártonné a fatens férjét arra kérvén, hogy bocza csövet hozzon néki, nem hozván, házához behítta, s valami üvegben pályinkás ital lévén megatta innya, melynek megitala után oly rosszul lett, a fején is forgott, a földön mászkált, mint a bomlott marha, úgy ordított. Balkányi Vén Péter nevű orvost szállására híván az urának innya adott, ezt mondván, jó szerencséje, hogy azon orvos az orvossággal érte, mert abban kellett volna meghalni.

40. Franciscus Sándor per omnia, ut testis immediate praecedens.

41. Johannes Petermány. Tudgya a fatens aratás tájban Rácz Mártonné hozzá menvén, maga házában attával parancsoltával lelküvel káromlotta, s mit mivel az annyanak megmondotta, sőt nemcsak magát, hanem az egész háznépet ekképpen káromlotta, s tudgya azt a fatens, házához sok haszontalan borivó jár, s hallotta, hogy böszörményi Szabó János háza népe szemtől szembe megboszorkányozta, de reá nem kereste.

42. Agárdi János fatetur. Ad 1., 2., 3., 4. Nihil. Ad 5. Hallotta Rácz Mártontól magától, hogy a' felesége olyan italt adott nékie, hogy meg kellett volna nékie utánna halni, ha csak vízzel nem élt volna Rácz Márton, az italt mind vérrel okádta ki. De caetero nihil.

43. Varga Mihály fatetur. Ad 5. Jelen lévén a' fatens, hallotta mikor panaszkodott Rácz Márton Agárdi Jánosnak, hogy italt adott nékie a' felesége, amelly után csak meg nem holt Rácz Márton. Tudgya azt is, hogy elhagyta az urát Rácz Mártonné, és oda járt. Részegeskedését is tudgya.

44. Czégényi Mihály fatetur. Tudgya, hogy eleget dorbézolnak az házánál Rácz Mártonnének.

45. Tanu Acsádi György fatetur. Az házánál gyakran való dobzódásokat, és szitkozódását és esküvésést tudgya és hallotta.

46. Pap Ferencz fatetur. Boritalát, esküvését, huncfut lelkű mondását hallotta.

47. Némethi György fatetur. Részegeskedését tudgya bizonyosan.

48. Csengeri István fatetur. Nihil.

49. Gömöri János fatetur. Részegeskedését, huncfut lelkűvel, és kutya lelkűvel való szitkozódását tudgya, verekedését is látta.

50. Vajdó Jánosné fatetur. Részegeskedését, és tüzes láncos menykő teremttével való káromkodását, ebatta mondását, segélyével való esküvésést bizonyosan tudgya, s hallotta.

51. Gyarmathi Andrásné fatetur. Részegeskedését tudgya, és a' fatens házához is gyakran hozatott bort.

52. Ürmös Jánosné fatetur. Részegeskedését, és segélyével való esküvésést hallotta, szitkozódását is lelkűvel születtével, hallotta.

53. Bónis Mihályné fatetur. Részegeskedését, és a' tellyes Szent Háromságra való esküvésést hallotta. Tüzes lánczos menykő teremttével való káromkodását hallotta.

54. Tanu Orosz Ersók in capillis fatetur. Ad 4. Juxta utrum. Hallotta Rácz Mártontól magától, hogy azt kiáltotta a' feleségére: – gyilkosom, gyilkosom, boszorkány vagy te. Részegeskedését is tudgya.

55. Ferencz Andrásné fatetur. Részegeskedését tudgya.

56. Varga Mihályné fatetur. Hallotta néhai Varga Szabó Jánosnétul, (akkor szolgálja lévén a' fatens) hogy mindhalálíg azt mondotta az aszszonya, Rácz Mártonné ette meg őtet.

57. Zúg Mihályné fatetur. Hallotta boritala közben Rácz Mártonnétul, hogy azt mondotta az aszszonyok között: – eb a' lelked, adsza picását. Részegeskedését is tudgya.

58. László János fatetur. Nihil.

59. Bucsa Istvánné fatetur. Nihil.

60. Kis Tamásné fatetur. Nihil. Praeter audita ab aliis, hogy részeges volna, de maga semmit nem látott.

61. Balog Andrásné fatetur. Tudgya hogy borivó, a fatens házához olykor eljárt.

62. Ungvári Györgyné fatetur. Nihil. Praeter boritalát tudja.

63. Iffju Ujvárosi Szabó Jánosné fatetur. Hallotta Rácz Mártontól, mondotta a feleségének: – gyilkosom, gyilkosom, boszorkány etc. Ezt is hallotta Bartánétul, szemében mondotta Rácz Mártonnének: – te jöttél az én házamra, te nem engeded, hogy Ujvárosinét meggyógyítsam. Ráczné tagatta, ő, úgymond, az házát sem tudja hol vagyon, de Bartáné csak erőssen álitotta: – te mondtad, te nagyobb orvos vagy énnálam, Ujvárasinak az egész háza népe a te nyomorékod, én fel is hagyok rajtok, nem gyógyítom, te gyógyíts meg. Látta, elegen jártak sok híjjábanvalók az házához.

64. Nagy Andrásné fatetur. Tudgya, a fatens egy alkalmatossággal a férje szemét Sámsonban vitte gyógyítani, és Rácz Mártonhoz szállott (minthogy Rácz Márton ott lakott akkor). Nem volt otthon Ráczné, valami legénnyel szökött volt el a Szamos mellé, de az ura érette ment.

65. Szabó Mihály fatetur. Egy este részegen a fatens házához menvén Ráczné, huncfut ebattáknak szidott, és ezt is mondotta: – baszom az anyátokat. Amelly táiban az asztalon sült pecsenye volt, azt a tálat az öklével öszvetörte, annak utánna ismét odamenvén Ráczné bor innya, de a fatens meg nem engedte, azelőtt nehezen engedte meg, csakhogy olly rossz hírű aszszony lévén, félt a fatens tüle, és csak féltében engedte meg.

67. Pap András fatetur. Nihil.

68. Pál Kovács fatetur. Tudgya sok rendben dorbézoltak, Ráczné ura othon nem létében gyakrabban, huncfut és tatár lelküvel való szitkozódását.

69. Csobány Miklós fatetur. Nihil.

70. Varga Mihályné fatetur. Nőtelen legényekkel való boritalát látta.

71. Ökrös Istvánné fatetur. Nihil.

III.

Perlecta in sedria, 10. Martii, 1725.

Anno 1725. die 3. Martii coram amplissimo senatu liberae regiae civitatis Debrecen.

Levata causa fiscalis procuratoris amplissimi domini magistratus et actoris contra personaliter adstantem consortem Martini Rácz veluti incattam ratione et praetextu negotii actionetenus sub infra limpidius declarati mota et suscitata.

Qui etiam fiscalis procurator praemissa universorum reservandorum facultate proponit contra eandem incattam actionem sequentibus.

Hogy tudniillik a personaliter adstans incatta aszszony nem tudatik micsoda gonosz lélektől viseltetvén Isten és ország törvényének férretételével szent házasság-béli életével semmit nem gondolván magát egészen a gonoszságnak cselekedetire eltökélleni nem irtózott, elsőben is az ő jó teremő és gondviselő Istenét szemtől szemben káromolván láncos menykű teremtette mondással, adta s lelkű szitkozódással pajkosok módgyára sok hamis esküvéssel az Isteni felséget, akinek áldott szencséges nevét félelemmel és rettegéssel kell vala említeni, boszszantotta, és méltó haragra felindította. Másoczor az isteni félelmet férretévé bűjelésre, bájolásra, varáslásra, azaz boszorkányságra, ördögökkel való cimborálásra magát eladta, melly ördögi mesterségnek gyakorlása által sokakat testekben megrontott, holtig való kuldusokká tett, némelyeknek pedig azon ördögös mestersége által életeket is elfogyatta. Harmadszor paráznasággal idegeny férjfiúval vétkezvén testét megferteztette, házában nem úgy, mind istenfélő aszszony józanon szorgalmasan vigyázna, hanem éjjel nappal gyakrabban magához hasonló rosszakkal a részegeskedést és a tobzódást némely keresztény istenfélő szomszégainak is szívek fájdalmával gyakorolya. Mindezekben az előlszámlált cégéres vétkekben régtől fogvást szánzándékkal élni és benne ugyan megrögzeni lelkének örök kárhozattyára nem iszonyodott, melyeket a fiscalis procurator a producálandó inquisitióból bém bizonyít. Minthogy pedig a káromkodás Isten törvénye szerint halálos vétek és Mojses 3. könyvének 5. részének 13. versében a vagon, hogy a káromkodó kövekkel veretessék agyon, s ugyan az ország törvénye

is, úgymint articulus 42. anni 1659. felettébb tiltya. A varáslást is és a boszorkányságot annyira tilalmazza, hogy Mojses 2. könyvének 22. részének 18. verse szerint, úgy Mojses 3. könyve capitis 19. versus 27. az olyatén személy minden kegyelem nélkül meg szokott öletni, a nemes ország bévett szokása szerint penig elevenen megégetetik. A paráznaság is Mojses 3. könyvének 20. részének 10. verse szerint halállal szokott volt büntetődni, és juxta titulum 105. partis primae operis Decretorum Tripartiti a paráznának feje szokott vétetni. Mindezek az előlszámlált gonosz cselekedetei az incattának halálosok lévén, hogy az illetén bűnöknek béhúnyt szemmel való nézéséért Istennek haragja nemes városunkra ne szálljon, a tekintetes magistratus által leendő törvenytételét méltó, hogy elvégye az incatta.

Azért fiscalis procurator az personaliter adstans incatta gonosz cselekedeteit egyben summálván si quidem ex gravitate poenae pondus peccati agnosceretur, legelsőbbben is boszorkánysága eránt lehető complex társainak kivallatására modalitate 28. capitis 6, Kithonics kíványa hóhér által keménnyen megsütögetni. Minthogy penig juxta praerecensitas leges mindenik cselekedete halállal [–] exasperatióját kívánnya praedecarato articulo anni 1723. hogy az incatta peracta tortura mások példájokra magának penig érdemlett büntetésének elvételére az égető helyre lófarkon kivitetvén, annak utána nyelvét nyaka csigáján kivonatván teste elevenen megégetessék reali et effectiva executione mediante. Ceterum reservat reservanda. Rác Mártonné inquisitiója. Anno 1725. die 2. Maii.

De eo utrum.

Hiti szerint vallya meg a tanu, ha Rác Mártonné az fatenst az maga házában láncos menykő teremttével szitta vagy káromlotta volna Bajdó Jánosné és leánya jelenlétében.

1. Thót János fatetur. Egyebet nem hallott az fatens, hanem hogy pajkos kutyának mondotta az incatta azt, aki eltörte az kancsóját.

2. Kolopi Mihály fatetur. Hallotta az incattától, hogy Varga Gyurkát pajkos kutya születtenek mondotta, hogy a kancsóját eltörte, mondván, nem adta volna egy máriá-sért, de az utrumban feltett szitkait soha nem hallotta.

IV.

RÁCZ MÁRTONNÉ INSTANTIÁJÁRA ANNO 1725. DIE 1. MAIL.

De eo utrum

Tudgya, látta, hallotta e a tanu amidőn Rác Mártonné ellen esketet fiscus uram, Vajdo Jánosné is leányostul jelen lévén, és először maga eskütt volna Vajdoné, kijöven a hit letételről azt mondotta: – vizsamentem a leányomhoz, tudniillik Bónis Mihálynéhoz, megtanítottam miképen esküdgyön. Ebben mit tud a tanu hiti szerint vallya meg.

2. Hogy Vajdonét szemtől szemében ezen nemes városban valaki valamely illetlen mocskokal miképen bestelenítettek nevezetesen mondgya meg, reá nem kereste lakója lévén Rácz Mártonnének Vajdo Jánosné, hogy a házátul elküldötte, ez iránt való haragját vagy fenyegetőzését hallotta volna Rácz Mártonné ellen, hiti szerint vallya meg.

3. Amikor a tanu azt vallya, hogy Rácz Mártonné attával teremttével káromkodott volna, azon alkalmatossággal kik voltak jelen udvarán, maga házában e, vagy más szomszédságában káromkodott, hiti szerint vallya meg, és kit káromlott, vagy szidott.

1. Testis consors Michaelis Bónis Susanna Bajdó annorum circiter 16 jurata examinata fatetur. Ad 3. Hallotta, hogy Rácz Mártonné a maga házában ördög, tüzes, s láncos teremttével káromkodott. Volt jelen három legény, edgyik Varga Gyurka, másik Juhos Kovács János, harmadik Golopi Mihály nevük, a megnevezett három legényeket káromlotta, hogy az kancsóját a földhöz csapták.

2. Relicta vidua Joannis Bajdó fatetur in omnibus similiter sicuti antecedens testis.

3. Consors Stephani Kádár Catharina Szücs fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil.

4. Consors Michaelis Zug Catharina Dobai fatetur. Ad 1. Edgyütt lévén a fatens Bajdónéval a váras házánál, kimenvén a házbul, szállott a leányával ezt mondván: – fiam, én a te nyelvedre esküvém. A leánya kérdi: – miért eskütt kegyemed anyám aszszony az én nyelvemre? Melyre mondott az annya: – azért fiam, hogy te túlled hallottam, és te jobban tudod, hogy mondották, hogy Rácz Mártonné ellen senki meg ne gyógyicsa Szabó János uramékat. Ad 2. Nihil.⁶

V.

Pro incatta

Ezen personaliter és a törvényben előállott, vagy megjelent Rácz Mártonné incatta aszony, medio procuratoris Francisci Budaházi cum protestatione et reservata reservandorum facultate, nem consentiálván tekintetes magistratus et actor fiscalis procurator uram által praetitulált incatta aszszony ellen erigált actionalis keresetinek így felel.

Tekintetes nemes tanács, úgy láczik, három szakaszokbul álló fiscalis procurator uramnak actionalis kereseti exurgálván az incatta, vagyis personaliter megjelent személy ellen, mely először feltett paragraphusában vádollya az incattát Rácz Mártonné Isten ellen tött és véghezvitt tetemes káromkodásokatt és szitkozódásokat cselekedett volna, és az errül való törvényes büntetésének effectuatióját, az incatta asszsonnyal communicált ellene tött tanuk fassiójával aggraváltatni kívánnya, akik kiváltképen az actionális káromló beszédeit, úgymint láncos menykő teremttete mondását impertáallyák, az 50. Vajdo Jánosné és 53. Bónis Mihályné leánya Vajdónénak, kiknek vallásokkal törvényes keresetit nemhogy tekintetes magistratus és actor fiscalis procurator uram elejthetné, sőt ezeknek fassiójok ellen, sub numero 1. és 2. producált inquisitiójával az incatta aszszony emanállja[?]. Amidőn ezt vallyák, három legények jelenlétekben vitte volna végben azon nevezetes és tetemes káromkodást, hogy az

incatta valamely kancsóját eltörték vagy földhöz csapták in contrarium pedig ugyanazon személyeknek fassiójokból exurgál az incatta aszszony a praetitulált actionalis káromkodást nem cselekette. Jóllehet az harmadik tanu is tempore adjurationis jelen nem lehetett az incatta részéről mindazáltal ha a törvénynek úgy fog teczeni, kész statuálni az incatta azon tanut. Accedálván továbbá ugyanez sub numero 1. letett incatta aszszony inquisitiojában Vajdó Jánosnének, Bónis Mihályné leányához tött szavai és beszédei, úgymint: – fiam, én a te nyelvedre esküvém etc. meg is teczik, minthogy azon 50. tanu nagyot hall, nem lehet tellyes értelemben venni vallását, annál inkább azáltal az incattát nehezíteni, minthogy tervezni láttatik elébbeni vallását ez utolsóval debilitálta juxta partem 12. Capitís 7. Kitthonics fassióját sequálatni Bajdó Jánosnének kívánnya. Bónis Mihályné pedig hasonlóképen ezen dolog iránt nem elégséges tanu, minthogy két tanuja az incattának ellene harmadik is ellene állhat és így major pars immár nincsen, de ha suffragálhatna is az incatta ellen, quod non sperat in benigna questione 7. capitís 6., egy tanu nem elégséges. Melyre nézve ezen feltett actionalis kereseti alól való tekintetes magistratus et actor fiscalis procurator uramnak absolutioját kívánnya, ad mentem tituli 32. partis 2. operis Tripartiti.

Az mi actionalis második cikkelyen való feleletit illeti, fiscalis procurator tekintetes magistratus et actor uramnak. Boszorkánysága, bűjölési, varáslása több ezt követő circumstantiákért terhelni kívánnya, tudván azt, seu tritum esse illud axioma, facilius est [–] delien[–] reo, quam magistratui probere, amint első tanuja is nem láczik elégségesnek az incatta aszszony terheltesére, merthogy lakója által bort kéretett és vitetett pénz nélkül elvitette volna, maga azután megcáfollja beszédét in verbis: – gyanakszom, megettétek a lábamat. Nem szükség historia szerint leírni ezen fassióját. Caeterum Ujvárosi Szabó Jánosnéül hallotta, aki az incattát ebben a szavatyan[?] hozta, már ennekelőtte is mással cselekedett ily dolgot uti refertur. Az 3. tanu sem mutat nyilvánvaló dolgot, mert ki látta, hogy a fassio szerint cselekedet azon személlyel. Nemkülömben az 5. non actum realem. Csak az Juhász szavát állítja, csak more verborum non rerum gyanakszik úgy, mint Rácznéra, az 8dikát sem világos nem szükség interpretálni. 10., 11., 12., 13. rész szerint férje szavait több afféle gyanu beszédét, másut való hallomást imputálván, borittában való fajtalan szavait emlegetik, egyéb afféle ital adását, mellyet a tanuk nem láttak, ubi melius esset per ipsum faciendum Verbőczi előjáró beszédének értelme szerint. Sámsonban laktában mint ezekről tekintetes Comaromi György uram vice ispánságában Bölcseki Miklós szolgáló uram praesentiajában [–], az 14. tanu is csak pusztá gyanúsággal vádollya és amellet fiscalis procurator uram ő kegyelme akarja terhelni.

17. hasonlóképen gyanuval áll elő, az 19. tanu fassiójátul fogvást az 24. tanu vallásáig csak részegséggel vádollyák, azért halált nem érdemelhet, az 25. tanu is audita refert, simplici auditui, vero locus non datur. Pars 2. titulus 27.

Az 27. az is csak hallomást, Bartáné nevű orvos aszszonytul hallotta, következendőképen az 28. semmit in aggravatione partis incattae nem fateál. Ezen orvosok inkább büntetést érdemelnének, az 29. tanuval sem segítheti magát praetensus tekintetes magistratus et actor fiscalis procurator, hogy az incatta hallására ördögnek mondotta, reá nem kereste, nem is volt volna okosság ha mások előtt kivált nem mondták oly személynek, hogy mingyárt törvényre hitta volna, mivel az törvénynek

elégséges tanu a lelke, azért az 30. tanutul az 33. tanuig lött vallatással nem condemnálhatta semmivel is az incatta aszszonyt, az 33. tanu pedig csak per indirectum teszi fel fassióját fiátul hallott. Több következendő tanuk fassióit pennára nem szükség tenni, a tekintetes nemes tanács bölcse itéleti által vizsgálja meg az incatta aggravatiójára nincsenek. Az 41. tanu, Petermány János vallásával nem militálhatni, minthogy fassiója stabiliáltathatnék is, mégis caecum caecus duceret. Sub N. 3. producándó incatta aszszony inquisitiója azon tanunak fassióját annihilállyá, sőt méltán mint olyan káromkodó személy notabilis vagyis példás büntetést érdemelhet, azért fassióját rejciáltatni kívánja az incatta. Harmadik actionalis paragraphusa szerint paráznaságát elégséges tanuival tekintetes magistratus et actor fiscalis procurator ő kegyelme nem stabiliálhatta, melyet is több ehhez accedáló praetensióival egyben kellett vala elégséges, minden kifogás nélkül való tanukkal juxta quaestionem 25. capitis 6. Kitonics et titulus 13. prolegomena questionem 4. capitis 6. Kitonics sive titulus 84. partis 2. operis Tripartiti edoceálni, mert nyilvánvaló paráznasága iránt ha szintén egy világos tanuja volna is már az fellebb citált Directiones Kitonics értelme és kérdési szerint nem condemnáltathatnék az incatta aszszony, és így csak pusztá gyanúsággal lévén tellyes praetensus fiscalis procurator egész inquisitiója, mellyeknek mindazáltal mégsem adhatni tellyes hitelt, mert az bírák efféle eleve való vastag hitelbül, és kécségkívül való erős jelekbül nem mondhatnak törvént, és végső sententiát ez főbenjáró dolgokban, nyilvánvaló bizonyságok nélkül. Nem lévén ez okáért tekintetes magistratus et actor fiscalis procurator urnak semmi nemű meritoria edoctioja az incatta aszszony ellen az fellebb citált törvénynek ereje szerint egy személy az incatta ellen feltett praetensiója alól való absolutióját kívánja, fenntartván mindazáltal az kik delatori voltanak, azok iránt való törvényes prosecutióját. Reservata reservanda.

Pro domino praetitulo magistratu et actore az három szakaszokra osztott actióját a fiscalis procuratornak az personaliter adstans incatta semmivé nem teheti, sem az ellene producált és immár véle communicált tanuk fassióit nem enerválhatta. Az mi az incattának a káromkodás alól való enodatiót illeti, hogy az fiscalis procurator 50. és 53. tanui nyilván hallották az incattátul a teremtetével való káromkodást, ezen két jó tanuit kívánja enerválni sub numeris 1., 2. beadott productumával, de azok semmit nem használnak, mivel sub numero 1. ugyanazon 50. és 53. fiscalis procurator tanuit az incatta is fateáltatta, és szintén úgy fateáltak, valamint pro parte domini magistratus et actoris azon productumban 4. tanu fassiója, úgymint Zug Mihályné nem debilitálja az 50. tanu fassióját azzal, hogy azt mondotta a leányának: – fiam, én a te nyelvedre vallottam etc., mivel ha ezen tanu fassiója megolvastatik, megmagyarázza, nem a káromkodást vallotta az leánya nyelvére, hanem, hogy azt a leányátul hallotta, Rácz Mártonné ellen. Senki meg nem gyógyítja Ujvárossi Szabó János uramékat, melly leánya nyelvére tett beszédeit, midőn pro domino magistratu et actore fateáltattott is megmondotta. De mivel non pertinebat ad essentiam fel nem tette inquirens uram, hogy siketes azon tanu azzal nem invalidáltathatik fassiója, mivel ha nem hallotta volna, nem fateálta volna, s nem is olly igen siket, hogy a szót nem hallaná. 2. Nemcsak maga hallotta. Továbbá, hogy numero 2. beadott productumában az incatta azt kívánja comprobálni, hogy az incatta akkor, az midőn vallyák az fiscalis procurator tanui a káromkodást, nem káromkodott, azzal sem mehet sem-

mire, mivel 1. Nem úgy fateályák az incatta tanui, hogy minden bizonnyal tudgyák, hogy azon káromlást akkor nem szöllotta volna az incatta, csak azt vallyák, nem hallották. 2. Onnan, hogy azon tanuk nem hallották, nem következik hogy infallibiliter nem káromkodott volna. 3. Bátor egy időben egy alkalmatossággal és egy házban légyenek is, olykor megeshetik, egynek a beszédét nem minnyájan értik, nem lévén mindenik attentus a beszédre. És az tanuk hallatára csak azokat mondhatta az incatta, az mellyeket sub numero 2. producált documentumban hallottanak és fateáltak. Azért semmiképpen nem annihilálhattya azon 50. és 53. tanuk fassiójit. Utollyára ez is accedál in aggravationem partis incattae, mert ha megolvastatta jól az incatta az inquisitiókat, megláthatni, melly sokan fateályák az incattának attával lelküvel, huncfut lelküvel s huncfut attával, és mit csinál annyának lelkének, szitkozódását, és az szentháromságra pajkos férfiú módra való, nem szükséges esküvését, azért nyilván constál káromkodása és szitkozódása. Boszorkánysága, bővölése, bájolása tagadhatatlan dolog, ha megolvastatnak 1., 3., 4., 5., 8., 14., 17., 29. tanuknak fassiójok, s úgy a többnek is vallásokbul kiteczik, sokakat szép szín alatt itatott, némelleyek az ital után mingyárt roszszul lettenek, némelley pedig mingyárt az incatta által adott ital után másnap megholt, mint az az 17. tanu fassiójából kiteczik. Azért nem mentheti magát, hogy haragosi nem lévén, olly mérges italt nem is adhatott nekiek, mivel azon argumentum in puro homicidio szokott adhibeáltatni, de az incatta ördögökkel cimborálván, az ördög mint eleitül fogvást ember öldöklő az ő cimborájával legkedvesebb attyafiát és jóakaróját is megöletné, mint az bēbizonyosodik az incattában, aki is hites urának mérges italt adott, maga szülötte gyermekét nyomorulttá tette, mindezek kiteczenek ex fassionibus. A Juhász kezét az melly hirtelen megrontotta, olly hirtelen meg is gyógyította, és sokan mások hallatára ördögnek mondták, reája nem kereste, mint az 1., 14. és 29. tanuk fassióibul megláczik. Ingvállnak a ruhaszáraztó kötélén lett megfordításbul minémű nyavalya érkezett az aszszonyra, az 32. és 33. tanuk világosíttyák. Jámbor aszszonnak más udvarára menni s ingvállat kifordítani nem illik s nem is szokta, mivel az bájolás és bővölés, több egyéb csalhatatlan jelek is világosítatnak az fassiókból, hogy az incatta nyilván való boszorkány, ördöggel cimboráló bővös bájos, és ördögi mestersége által sokakat megrontott, némelleyeket meg is ölt. Méltán kívánnya tehát boszorkánysága iránt az fiscalis procurator az actionalis poenát cum adhibenda tortura. Kurvaságát a mi illeti 4., 5., 8., 10. tanuk fateályák, sőt az maga férje is agnoscálta a külyün mit csinált, és miként húzta le a legényt a hasárul, ugyanis ama közbeszéd szerint a kurvaság boszorkánysággal jár. Hogy Sámsonban akkori vétkeért (azmint allegáltattyá) megfizetett volna, az sem constál, de ámbár úgy legyen is, ezek amellyekért most prosequáltatik ezen várasban estenek, ergo debet luere poenam, annyival inkább minden mitigatio nélkül meglehet sententiája, hogy immár edszer azelőtti rossz életéért csak mulctálták, megtérésinek reménsége alatt, és így azon elébbeni mitigatióval visszaélván nemhogy életét megjobbította, sőt a gonoszságban elmerülván sokaknak botrányozására élt, nem méltó tehát az absolutióra.

Pro corollario dicit. Ha káromkodása, boszorkánysága és kurvasága semmiképpen nem edoceáltatnék is (noha világoson kiteczik) mindazáltal csak csupán a sok részesgedése, fajtalan trágár beszédei azt kívánnák, hogy az várasbul kitakarodjék, háza

levonattassék, mennyivel inkább az egész actioját fiscalis procurator bebizonyítván (noha si juri visum erit, tovább is inquirálásra való facultást reservál magának) méltán kívánnya in omnibus punctis, ut in actione, et reservata reservanda.

Hogy pedig az fiscalis procurator 41. tanuját is invalidálni kívánnya az incatta sub numero 3. beadott productum szerint, mely productumában az incatta az 1. és 3. tanu helyében másokat szerezzon, kivált az első Varga Szűcs András igen notorius lévén, nem ártana ha a várasban nem lakna is, azonban, hogy ezen 41. tanuja a fiscalis procuratornak, uti refertur káromkodott, azzal hamis hitűnek nem tehetni, a káromkodásért tekintetes magistratus et actor uram megbünteti ha méltó leszen reája, quasi petiit, ut supra et reservata reservanda.

Pro incatta

Már az eddig meglőtt allegatioknak tovább való discussiója a tekintetes nemes tanács ítéletiben áll, de az incatta férje is oly kurvaságát, mellyel culpáltatik nem vallotta, nem is tapasztalt oly enormitást feleségében, az egy bor italán kívül, in judicio tehát maga is relative maga lelkiismereti szerint a titkos dolgoknak az Úr Isten az bírāja, a külsők pedig tekintetes bírák uraimékat illeti. Tortura pedig boszorkánysága iránt tanuk nélkül hogy inponáltassék ad mentem questionis 8. Direct. Kittonics Capitis 6. nem lehet. Pro corollario. Amint felteszi tekintetes fiscalis procurator uram részegeskedésében megeshető fajtalan beszédei, már ne büntetődgyék, arrul az incatta procuratora nem disputál, jóllehet errare est humanum, de ebben nem oly büntetés lehet immediate, amint fiscalis procurator uram kívánnya, hogy háza levonattassék és proscribáltassék, mert így férje is tapasztalna büntetést. Kívánnya, ut in [– –] absolutioját et reservata reservanda.

Pro domino magistratu et actore a torturát az fiscalis procurator méltán kívánnya ad eliciendas complices, és adjudicáltathatik is ad tantas testium fassiones. Az férje is jól tudta kurvaságát, azmint némelly tanuk az ura nyelvére eskösznek, kívánnya azért, ut in actione et reservat reservanda.

1 Az irat szélén: Authenticatus.

2 A meglőtt helyen.

3 A tanúvallomás margóján: Authenticata.

4 A margón: Authenticata.

5 A tanúvallomás margóján: Authenticata.

6 Áthúзва: 5. Thót János fatetur.

1725. december 4., Debrecen

DEBRECEN VÁROS PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT BARTHA ANDRÁSNÉ
BALÁSSY ERZSÉBET ELLEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/g.

¹Processus fisci magistratualis et actor contra Elizabetham Balássy consortem
Andreae Bartha veluti incattam de crimine magiae accusatam.

Definitum 14. Januarii, 1726.

Anno 1725. 4. Decembris in praesentia dominorum Joannis Vaczy et Andreae
Kecskemety senatorum necnon Martini Domokos notarii quidam ex subinsertis te-
stibus authenticati sunt, ut sequitur.

Inquisitio fisci contra Bartháné

20. Junii 1725.

1. Dominus Gregorius Dömsödi fatetur.² Ezelőtt circiter három esztendőekkel vala-
mely erőtelenséget magában tapasztalván a fatens, mások javallásából hivatta Bar-
thánét, hogy kenneye meg, egy izben midőn a kenéshez fogott volna belső kamara
ajtajára a reteszt felvetette, s az ház ajtáját is bezárta, hogy valamely ember reájok
ne jőne, midőn kenegette a fatenst, csak susogott Bartháné s járt az ajaka, de mit
suttogott, nem érthette. Egykor csak nagy zördülés esik a kamarában. Kérdi a fatens:
– micsoda nagy zörgés lehet az? Felelte Bartáné: – semmi. Meg hirtelen zörgés,
csattagás esett azon kamarában, és úgy megrúgták az ajtáját, mingyárt lepattant a
retesze, és hirtelen bényílt az ajtaja, holott olly szorossan jár a zárja, maga is a fatens
a reteszét edszerben könnyen le nem veheti. Bartáné hirtelen csak a kamrába nézett
s a fatens sokszori tudakozására csak azt mondotta, hogy macska lehetett bezárolva,
de macska azt soha nem cselekedhetne volna. Egykor csak kezd Bartáné izzadni,
szintén úgy görgött róla az izzadság és majd lerogyott, ugyan le is rogyott egy ládára,
és mint egy el így faradt [!] ember kinyugotta magát, azt mondván: – semmi, majd
elmúlik. Addig kérdezte a fatens, ugyan mongya meg, mi lehetett. Csak azt mondotta:
– nem tudom mit csinálnak a kutyák. Ismét azután egy héttel odajöven kenni a fatenst,
akkor is a ház ajtáját bezárta a pléhes ajtót. Midőn kente a fatenst azon Bartáné,
akkor is hirtelen a pitvarban nagy zörgés esett, és a bezárolt pléhes ajtót úgy megrúg-
ták, minden látható erő nélkül kinyílt. Akkor osztán mondotta a fatens nékie: – az
én házamhoz többször ne jőj, s nem is jött³ kenni. Azután ismét bétért Bartáné a
fatensékhöz, kérdezi a fatens felesége: – hol jára kend Ersók aszszony? Mond Bar-
táné: – hiszen Jona Mihályal s feleségével jártam, pénzt néztem nékie, Tisza Péterné
is ott volt, és meg néztem s meg is láttam a pénzt a kertben, mindaddig ásattam egykor
a vasládát megláttuk s kezünkkel is tapasztottuk. Mond Jona Mihály: – csak estvére

setétben hozzuk bé, sokan ne lássák. Reáhagytam, másnap oda megyek Jonához s ű azt mondja: – jaj, elszalatt a láda pénzestül. Pedig bizony felvette, csak engemet csalt meg a gonosz lelkű. Ezeket tulajdon Barthánétul hallotta a fatens. Jona Mihályt feleségestül gondolná jó tanuknak lenni.

2. Dömsödi Gergelyné fatetur.⁴

3. Relicta condam Francisci Mártha fatetur.⁵ Ezelőtt három esztendővel,⁶ több vagy kevesebb bizonyossan nem tugya, a leányának a két karja igen elnyomorodott, javallotta Vas Jánosné aszszonyom hogy Barthánét kell hivatni ő meggyógyíttya. A fatens hivatta, és majd harmadnapig kenegette, egykor mondja: – én csak szert veszek, pénz kell szerre. A fatens 10 máriásokat adott szerre, egy máriást pedig a Bartháné gyermekei számára. Mond Bartáné: – még senki ennyit szerre nem adott, de megmutatom, hogy meggyógyul a kend leánya. Egykor reggel eljővén Bartháné, kérdi a beteget, a fatens leányát: – aluttál é ez éjjel Ersők? Mond a fatens leánya: – aluttam. Bezzeg én, mond Bartáné, nem aluttam miattad, mert elsőben odajőve hozzám egy nagy magos iffju fátyol burkos aszszony, azután meg egy fertelmes fekete beli vénaszszony engem csak meg nem ölének miattad. Lám tudgya kend, mond a beteg, édes Bartáné aszszonyom, mert⁷ én Kabán olyan formájú aszszonyokra gyanakszom⁸, hogy engemet megrontottak. A fatensnek egy Sára nevű lakója volt, most az ura⁹ Uj Uczán lakik Rab Szabó Györgynek hívják. Mond azon Sára: – héj aszszonyom megvívának ez éjjel itten Barthánéval, sokan voltanak itten, de közöttök leg-hatalmasabb volt a Bartháné kis leánya, mert csak a szájjában vévé a kardot, rettenetessen megvívék. Én az ágyon feküdtem, úgymond, s néztem. Bartháné mondotta: – ne félj Sára, nem bánt téged senki. Ezeket azon Sára nevű lakónétul hallotta. Maga szájjából is a fatens eleget hallotta Barthánénak, mikor óreája mennek vívni, ha az a leánya nem volna, eddig megölték volna. Az idő alatt míg az fatens leányát orvosolta, a belső kamarában nagy csörgéssel csattagással mindent a földhöz vertenek s öszve-törtenek. A fatens leányának gyógyulása után csakhamar azon leányának gyermekecskáját is megrontották, s azt is megmondotta, hogy későn hozták bé hozzája, jól nem tehet véle. Midőn kenegette, a gyermek testéről úgy jött a pehely, mintha ludat mellyesztettek volna. Az leánya férjének Sári Pálnak is megmondotta, hogy jőjön bé bárcsak harmadnapig kenegethesse, meg nem romol, de ha bé nem jön, minden bizonnyal meg fog romolni.¹⁰ Még ezt mondotta: – ha bé nem jön kend, minden órán megromol. Azminthogy kimenvén Kabára mingyárt harmadnapra megromlott Sári Pál. Tagjait nem bírta és a szájja a füléig huzódott egy felől. Behozatván magát az doctor keze alá ment, de a semmi jót véle nem tehetett, ugyan csak Barthánéra szorult. Mihelyt meglátta Bartháné, azonnal mondotta: – ládd é nem fogadál szót, ha bėjöttél volna, bizony Isten rajtad ez nem esett volna, ez nem doctor keze alá való nyavalya. Kenegette a pofáját s egykor csak megfogja az állát Sári Pálnak, a szájját helyére vonta. Csak legalábbis a fatenseknek került Bartháné orvoslása száz forintokban. Azt is mondotta a fatensnek: – azt mondgyák a kabai boszorkányok¹¹ énnékem no, ha a leányát Márhánénak meggyógyítottad, az annyát is tudniillik Márhánét gyógyícsd meg. A fatens is igen elnyomorodott volt.

4. Ujvárássi Szabó Janosné fatetur.¹² Az fatens nagy erőtelenséggel lévén, mások javallásából ment Barthánéhoz, midőn kente a fatenst, ment azután a fatenstül el olly

darabocskák, fejérek mint az hajnevelő. Mutatta Barthánénak, s azt mondotta: – fa tenyér. Hol jobban lett a fatens, hol rosszabbul, 6 máriást adott neki, keveselette, mondotta, szerre is kevés. Azután ismét három máriást adott néki. Egy alkalmatossággal Bartháné az maga házában kenvén a fatenst, kenése felül hirtelen csak kifut Bartháné. A fatens nem tudta mire vélni, nem várhatott, felkél és kifelé indul, s hallja, hogy az Bartháné uca ajtaja nyílik, és jön Bartháné. A fatens azonnal helyére lefekszik, s mond: – no, Szabó Jánosné, biztattalak tavaly, hogy meggyógyítalak, de most bizony nem biztatlak, mert ide jöve mostan egy szőke kövér piros aszszony zöl[!] mentében zöld kötőben és kék szoknyában, által ellenben lakik veled a Kovács sorján, s nem engedi, hogy meggyógyítsalak. Mond a fatens: – hát miért nem mondotta addig kend szemében is, megboszorkányoztam volna. Mond Bartháné: – ugyan azért nem mondtam kendnek, hogy attul féltem majd láрма kél. A fatens a kenés után felöltözvén kifelé indult, hogy haza jöjjen. Mond Bartháné: – majd kikísérlek, mert azon félek, valamit vetettek elődben. Midőn az uca ajtóig kisírte volna, benn lévén az udvaron egy szűrös aszszony kéregető koldus, reája tekintvén Bartháné csufolóképpen azon szűrös aszszonyra, félrevonta az nyakát, és az Bartháné mongya az urának, agyon néki egy tyúktojást. Bartháné azalatt mongya a fatensnek: – ládd é ezen szűrös aszszony is annak a postája, s meg is látod, hogy több házhoz kéregetni bé nem megyen. Utánna nézvén a fatens, látta ezen szűrös aszszony egy pusztu udvaron csak keresztlüment. A fatensnek mutatta Bartháné: – no, te amarra menny, amellyre amaz emberek jönnek, mert ha valamit hánytak is, elődben azok lépnek reája, mert ha te még elsőben reája, soha meg nem gyógyulsz. Azután nem sok idővel odamenvén a fatens Barthánéhoz az ház földére lefektette s úgy kente. Kérdi Bartháné: – mondd meg Szabó Jánosné, mióta én gyógyítalak, voltál é így, mint most, vagy sem. Ha megmondod, majd én is szólok. Mond arra, hogy: – így voltam volna, meg kellett volna halnom. Arra felel Bartháné: – no én is megmondom, Ráczné szomszédod aszszony jött volt minap ide s ő nem engedi, hogy meggyógyítsalak, de meglátod s őrizkegy tüle, mert harmadnapra vagy házadbul valamidet, vagy árudbul ha elvihet, elviszen valamit is, de az Istenért, semmit ne aggyatok nékie, mert ha elvihet valamit, soha téged senki meg nem gyógyít. Azminthogy harmadnapra a piacon kevés áruja mellett ülvén a fatens, Rácz Mártonné Harsányinéval igenessen csak jön és az fatens előtt megállnak, kettőjük közül mellyike eszében nem jut egy darab vásznat csak felveszem, s mond Ráczné szomszéd aszszony: – agy egy ingnek való vásznat. Az fatens csak elrémülvén, a Bartháné szava jutván eszében, mond hirtelen: – nem kendnek való vászon az, nincsen kendnek arra szüksége. Arra a szóra Harsányiné hirtelen csak elmegyén és Ráczné sokáig csak ott állott azáru felett, senkinek semmit nem szóllott, egykor nagy gondolkodással csak elment Ráczné. Hogy az zilaj borbélyhoz vitette a fatens magát, megtudta Bartháné azmint fiátul Szabó Jánostul hallotta, odament Bartháné. Mondotta: – soha nem tudnák a te anyád hol jár, azért jöttem, a pénzt, akit adott, visszaadjam. Mingyár akkor éjjel, azmint mondják, a fatens ura, fia, menyé igen nagy kínokat szenvedtek, ugyancsak mind ura, fia a kezére kerültenek Barthánénak. Zilajrul hazaérkezvén, ugyancsak Barthánét hivatta magához kéntelenségből, amidőn kente, mond a fatens: – jó aszszonyom, valamikor kend engem ken, egy dongó a gerendából csak reám ereszkedik, s mingyárt rosszabbul vagyok. Arra

a beszédre egy nagy csomó dongó, ki kisebb, ki nagyobb csak leereszkedik a padlásbul és Bartánét elburittyák. A fatens megrémülve keservesen sírva jajszóval könnyörgött az Istennek, a dongókat csak úgy űzőgette magáru Bartáné, hessegette, ütött hozzájuk, sokat suttogott, felfelé gyakran tekingetett, és sokat sóhajtott, s mondotta: – aha kutyák, ebek etc. Azt is megmondotta még a fatensnek négy gyermekének kellett volna, de bizony azt soha ne várjad. Ezt is mondotta: – héj Szabó Jánosné, ha te tudnád, vaj ki sok szép aszszonyok járnak énreám te miattad, sok ellenséged nagyon. És azt is maga felől sokat mondotta, hogy ő tátos, és a leánya is szintén olyan leszen mint maga, és hogy a világ kincsejért azt a leányát nem adná. Egy bátya is volt, úgymond, bárcsak meg ne holt volna, nem volna most nagyobb tátos annál.

5. Sári Pál fatetur.¹³ Ad omnia sicut 3. testis, de úgy emlékezik reája, ezelőtt mintegy hat esztendővel estenek azok a dolgok. Azonban azt is tudja a fatens, mondotta Bartháné: – ne sirassa kend a feleségét, mert meggyógyul, csak hazamennyen kend Kabára, de úgy mennyen, hogy míg az égen leszen a nap hazaérjen, én tudom kend addig a szekérről le nem szállhat, az a Fekete beli aszszony, aki megette, odamegyen és azt kérdi kendtől: – notárius uram gyógyul e a szegény Ersók aszszony avvagy nem? Ha ez az én mondásom bételik, a kend felesége meggyógyul, csakhogy kend ez aszszonyt könnyen ne szidja¹⁴ hanem jól megegzaminálja és firtassa. Ez a dolog történt szombaton, a fatens haza érkezvén Kabára, még a nap jól fenn volt, [– –] áll az maga házához, hazugságban akarván hadni Bartánét, a szekérről lépett leszállani, de mikor a szekér oldalon le akarván szállani, odaérkezik azon Fekete beli vén aszszony, amint Bartáné megmondotta, azt kérdvén a fatenstől: – notarius uram, gyógyul é a szegény Ersók aszszony avagy nem? A fatens arra semmit nem szóllott, másnap reggel vasárnap lévén háza népét a templomban küldötte, amig a praedicatio állott, egy ifjú eskütt emberrel egzamináltatta azon vén aszszonyt, és mindaddig verette, míg azt nem fogatta, hogy meggyógyul a fatens felesége. Amikor jött osztán a sok nép a templombul akkor az ajtaján a nép közé kitaszította, panaszkodik akárkinek, de senkinek nem panaszkodott, érezvén vétkét. Circiter a fatens felesége 15 hetekig a kezét szájához nem vihette, de mind addig kenegette Bartháné, meggyógyult. Meggyógyulván az menyecske, mondotta Bartháné: – no Ersók, meggyógyultál, elmehecz haza, ha valami esik rajtatok bé less. Az melly kis fiacskája a fatensnek megromlott, azon gyermekkel béjött az édes anyja, s Barthánénak szemében mondotta: – Bartháné aszszonyom, kend engem ezen kis gyermekem váltott fel, de inkább én hallyak meg, csak ez a kis fiam gyógyullyon meg. De csak azt felelte: – késő már, meg kell ennek halni. Két szemei kiforottak, kezei, lábai egy holnapig s egész haláláig meg nem szüntenek a reszketéstől, az fogai az igyebül[!] kihullottanak, az édesannya mint a tésztába, úgy dugdosta be a fogait az inyében. Azt is mondotta Bartáné a fatensnek sokszor, míg gyógyította: – jó szerencséje kendnek, hogy engemet ismer kend, mert kendet úgy ették meg, hogy az inai az fél oldalán kendnek öszvehúzódjanak egészen, a fél oldala elrothagyon, [– –] kend úgy kínlódjék holta napjáig, de hogy értem, már a nem leszen úgy. Azt is mondotta: – sokat elkínzottak kendért s ez éjjel is, muto-gatta a testét s kék volt. Mondja meg kend, úgymond, notarius uram a kabai boszorkányoknak, ne járjanak reám. Amikor szerre valót kért is, azon kívül gyakrabban hol három máriást, hol kettőt kellett nékie adni. Kérdezte a fatens: – mire való? Azt felelte:

– de tudom én mire való, kell a raboknak. Azt is mondotta sokszor: – ha az a kis leányom nem volna eddig régen elvesztem volna, e szintén olyan, mint én. Csak legalább is került a fatensnek száz forintjában. Egy alkalmatossággal fatens éjjel ferdőt csináltatott magának, igen setét és esső volt, az ajtókat majd öszvetörték, nagy zörgés csattogás volt. Kimentenek nézni, semmit nem láttak, a sok veréb azon éczaka setétben az essőben annyi gyűlt oda az udvarra, hogy a sok csivogástul a szó is alig hallatott, talám az egész várason sem lehetett több veréb, mint amennyinek csivogása hallatott. Azok eltávozván rettenetes sok kutyák az udvaron egymást majd öszveszagatták, ki sem mertenek menni. Másnap mondották Barthánénak, csak nevette. Jó tanunak gondollya lenni Burgundián Nábrádi Szűcsnét, és Czeglédben Tasnádi Szűcsnét is, és Csapóban Fogarasinét.

6. Consors domini Pauli Sári Elizabetha Kovács fatetur.¹⁵ Midőn az fatens nagy nyomoruságban volt, Bartháné gyógyította. Egykor odamégyn reggel a fatenshez, kérdi: – aluttál é Ersók az éjjel. Mond a fatens: – aluttam. Bartháné mondja: – bezzeg én nem aluttam miattad az éjjel. Elsőben odajöve hozzám egy nagy magos iffju aszszony, fátyol burkos, s azután egy Fekete beli vénaszszony, engem csak meg nem ölte miattad. Azt is hallotta Sára nevű lakótul, hogy mondotta: – az éjjel megvívának itten Barthánéval, de a kis leánya leghatalmassabb volt köztök, a kardot a szájában fogta s úgy harcolt. Meg néki azt mondotta volna Bartháné: – ne fély te Sára, nem bánt téged senki. Azt is hallotta azon Sárátul, mihelyt éjjel bějöttenek, az égő gyertyát mingyárt a szék alá csapták, s azt is tudja, hogy a kamarában az idő közben, míg oda járt Bartháné gyógyítani, éjjel a kamarában nagy zörgés csattogás közben minden lehullott, gyertyát és sajtot, csuprokat a földhöz vertenek, rontottanak. Mondotta elégszer, nem anná[!] azon kis leányát a világi kincsen, mert ha az nem volna, nem tudom hová lennék. Kérdi a fatens hány esztendő, arra mond Bartáné: – látod e a két első fogát, midőn e világra született is megvolt az a két foga. Midőn szerre pénzt kért, hol három hol két máriással többet kellett nékie adni. Kérdezte a fatens, mire való, úgymond Bartáné: – nem tudgyátok tik azt, kell a raboknak. Azt is mondotta Bartáné a fatensnek: – sokban vadtok már tik énnékem. Mond a fatens: – hogy lehet az, holott mi fizetünk kennek. Felel Bartáné: – nem tudod te azt, amit én. Azt is mondotta az fatens urának: – jól járt kend, hogy engem ismer, mert úgy rontották volt meg kendet, hogy az fél oldalán az inak mind felsugorodjanak, s az fél oldala pedig kendnek elrothadjon, és holtig csak úgy kínlódjék, de már nem leszen úgy, hogy én értem kendet. Mondotta szemében a fatens Barthánénak midőn a fatens gyógyulása után az kisgyermek megromlott: – Bartáné aszszonyom, kend engemet ezen a kisgyermeken váltott fel, de én inkább hallyak meg, csak ez a gyermekem gyógyullyon meg. De csak azt mondotta, késő, immár néki meg kell halni. Ezen gyermeknek a szemei kiforrottanak, kezei lábai haláláig reszkettenek, az fogait úgy rakta a fatens az inecskéjében, mint a tészta közé. Midőn kente Bartháné, látta a pelyhet szette a mellyérül, és Bartáné kötésnek mondotta. Sírt a fatens akkor is Bartháné előtt, midőn a férje megnyomorodott: – gyógyícsa meg kend, bizony a rajtam valót levetem, mégis megfizetek kendnek. Bartáné mondotta: – csak valamit nézek, mert hozzá sem fognék, megmondottam, hogy jöjjön bé urad, mert így jár, de tik a jó intést csak semminek vélitek, ilyenkor sírtok osztán. Nem doctor keze alá való nyavalya az urad nya-

valyája, híjjába fizettek doctornak. S látta, Bartáné az ura szájját is csak könnyen helyére húzta, akit a doctor nem cselekedhetett. Akkor pedig, midőn Bartáné a fatens férjét kérte, bėjőjjön, mert rövid nap megromol, a fatens férjének semmi gondja nem volt.

7. Iffjú Vass Janosné Somogyi Ersébet fatetur. A fatens, harmadnapján midőn férjhez ment, rosszul kezdte magát érezni, az étel szaga is nehéz volt, az férjét is látta mellette egész izzott, azt gondolta a fatens, hogy sír, mellette az asztalnál az ura nem maradhatott, ki kellett menni. Kevés idővel a fatenst is az napa Vas Jánosné aszszonyom kihívta, és lehívta a pincében, hát immár a férje is ott vagyon, Barthánéval. Mond Bartháné a fatensnek : – vetkezzél le. Mond a fatens napa : – mennyen ki a fiam, mert szegyenli. Kimenvén a férje, csak ketten maradt a fatens Barthánéval, bétette a pince ajtaját, és maga levetteztetvén a fatenst az ágyra feltette, s mondotta: – azt mondd te semmi nyavalyád nincsen, de megtapogattván mutogatta, ládd é ez micsoda, ha én ezt ki nem vészem belőled, soha gyermeked nem leszen, az uradat is, ha nem értem volna sem élt sem holt, csak nyomorgott volna. Tudja a fatens, mihelyt az urát megkente, azonnal jobban lett az ura, gyakran odajárt kenegetni az fatensékat. Mennyi pénzekben áll orvoslása nem tudja, számot reája nem tartott, tudja gyakran kellett nékie fizetni, négy, öt máriásokat el sem vett, mindenkor többet kellett nékie adni. A fatensnek fél esztendősi fiú gyermekecskáját hirtelen nagy nyavalya érte, az ingvállát is a fatensnek kánnában szintén úgy szaggatta, el nem kerülhették a Bartáné kezét. Midőn hozzá vitték megnézegette, csak nevette, és a fejét csóválta s kötésnek mondotta. Amidőn egy darabig mindennap hozzája hordatta a gyermeket, egykor maga Bartháné hazahozván mondotta: – megijjettem az[t] tudtam mingyárt meghal, mert most szakadozott meg benne a kötés, szintén úgy rotyogott a gyomrocskájában. A gyermek is Bartháné keze után szépen megépült, de ugyan csak más nyavalyába megholt. Egykor a boltban lévén a napa Bartháné is odajön, s a napa mondja Bartánénak: – édes komám aszszony majd özveszaggatnak, olyan rosszul vagyok. Mond Bartáné: – nincs énnékem kendnek való szerem. Ad az napa nékie 6 máriásokat, elveszi és másnap odajön a boltban Bartáné, a szerrel, s mondja: – édes komám aszszony, reám jötenek az éjjel három máriássát elvették erővel, s mondták, miért gyógyítom kegyelmedet, mind is elvették volna, de a leányom támadott fel mellettem, a nem engette elvinni.

8. Ujvárási Szabó János fatetur.¹⁶ Midőn a fatens feleségével Bartháné jól nem tehetett, Zilajra a híres borbélyhoz vitte. Míg oda volt a felesége, azalatt azmint a nagyobbik fiátul hallotta a fatens, Bartáné a fatens házához menvén kérte a fatens feleségét, hol jár, mondván: – énnékem fizetett anyád aszszony s hozzám nem jár, a pénzt visszahoztam. De a pénzzel senkit nem unszolt, elmenvén onnan, a fatens azon éjjel felettébb nagy kínokban esett, éjfél tájban sokat küszködött egy aszszonnyal, de személyét nem ismerhette, a szemérem testét igen eltekerte, és azon éjjel a szemérem testére igen nagy viszketeg esett, majd az ágyékáig. Borbélyokat hívatván azokkal nézette, de semmi külső jelensége nem lévén, orvosolni nem tudták. Más aszszony embert is hívatott házához, azzal is nézette, az sem segíthette, igen nagy kínokban volt, úgy hogy élete felől semmi reménsége nem volt. Hazaérkezvén Zilajrul a felesége, hívatták kéntelenségéből Bartánét, megnézegette s mondotta: – ezzel a borbély

semmi jót nem tehet, mert ez nem borbély keze alá való nyavalya. Midőn idő jártában a fatenst orvosolta, mongya a fatens Bartánénak: – úgy látom, csak úgy leszen nékem is dolgom, mint a feleségemnek, semmi jót velem nem tehez, de ha felvállaltál s meg nem gyógyítasz ilyen nyomorúságomban is, talyigán tekintetes bíró uram eleiben vitetem magamat s megpanaszlom. A feleségem felől is azt mondottad, Ráczné nem engedi meggyógyítani, és hogy az házadra is ment volna. Mond Bartáné: – hát nem hiszed? Felel a fatens: – én nem hiszem, ha csak itten szemében nem mondod. Arra mond Bartáné: – nem bánom, hivasd ide, itt is megmondom néki. Azminthogy odahivatván szemében mondotta Rácznének hogy ő nem engedi a gyógyítást. Ezt is mondotta Ráczné: – nagyobb orvos vagy te énnálam, gyógyícsad. Rútul hánták szóval és mocskolták egymást. Még hogy a fatens fenyegette Bartánét, hogy panaszra felviteti magát, azt mondotta: – nem bánom, vagyon a pörre ezer forintom, nem félek. Mond a fatens: – bizony sokat hordottak hát neked, még tekintetes bíró úrnak sincs annyi jövedelme. Azt mondotta osztán: – hordanak azok, akikkel jól tészek. Az Rácznéval lett mocskok után másnap odajövé a fatens orvoslására, mond: – bezzeg temiattad volt nekem ez éjjel gondom. Mutogatván a testét, rútul öszve volt körmölve, hasogatva, vagdalva sok helyen a bőri. Mond a fatens: – ezt mind ez éjjel kaptad. Felel Bartáné: – mind ez éjjel esett bizony az énrajtam temiattad, de ha tuttam volna, hogy így járjak, száz forintért be nem léptem volna az házadba. Akkor nagyot sohajtván a bátyját említi: – héj, édes bátyám, ha meg nem holt volna, ilyen ként én most nem viselnék, mert ebben az országban sem volt olly hatalmas tátos. Mond a fatens: – hát magad az vagy é? Felel Bartáné: – a biz én. Kérdi a fatens: – hol tanultad? Mond Bartáné, az Isten úgy teremtette őtet. A fatens kenését akkor elvégezvén ment a fatens feleségét kenni, akkor látta a fatens a padlásbul, mint a köpübül a raj, úgy tódult le a sok számtalan nagy fekete dongó, és Bartánét ellepték, csak úgy hessegette, ütött hozzájuk, csóválta a fejét, suttogot sokat, de nem értette mit, s mondotta: – aha ebek, aha kuttyák. Akkor pedig még a légynek és a bogaraknak koránt sem volt idejek.

9. Jona Mihály fatetur.¹⁷ A fatenst táplálta vallamelly reménség, hogy az öreg attya valamelly pénzt ásott volna az háznál való kertben, igyekezett a fatens annak tudásában, egy Tiszáné nevű aszszony (aki is immár megholt) Bartánét az Uj uczaí orvost javallotta, hogy az meg tudja mutatni. Hívatta a fatens maga házához és a kertben bévívén, Bartáné nézegette, beszélt magában, csak mutogatta: – itt ássatok, mert itt vagyon. Eleget ásta s ásatta a fatens, csak ugyan pénzre nem találtanak, egykor mondja Bartháné: – no, én szer nélkül semmire nem mehetek, hanem adjatok szerre 18 forintokat. A fatens felesége egytül is mástul is az 18 forintokat kipótolván Bartánénak odaatta, ugyan csak semmire nem mehetett, látván azon Uj uczaí Bartáné[nak] csalárdságát a 18 forintokat sok szóval, haraggal és ivódással viszszafizettették véle. Csakhamar a pénz visszaadása után a fatens nagy lelki próbában esett, éjjel rajta ment három közép idejű aszszony de személyében nem ismerhette, az házbul a kertben vitték, egyik a lábát, másik a torkát, harmadik a mellét taposta és nyomta, sokat készítették esküdjön közikben, a fatens Isten kegyelme által megerősítetvén nem esküött. Ki azt mondotta közülök, ölyük meg, ki azt mondotta, ne báncsuk, hanem roncsuk meg, minden holnapban három nap üsse ki a nehéz nyavalya, amint az olta minden ujságon úgy van már annak, miolta úgy járt mintegy öt esztendeje.

10. Jona Mihályné fatetur.¹⁸ A 18 forintokat nem szerre kérte, hanem sokszor panaszkolta minémű kínokat szenved a több társai miatt azon pénzért, és a testét mutogatta, sok kékek láczattanak a testén, s azt mondotta, azon 18 forintokat a több társainak fogja adni, úgy engedik felvenni azon pénzt és magát tátosnak mondotta, látván csalárdságát úgy vették vissza a pénzt Bartánén, de nagy haraggal, és nem edszersmind fizette meg, és nagy haragban lévén a pénz viszzakéréséért a fatenséssel, azután mintegy ötödnapp esett az urán azon nyomoruság, az időtül fogván nyavalya bántja. Caeterum nihil.

11. Idősbik Vas Jánosné fatetur.¹⁹ Mikor elsőben nyavalyájának orvoslására a fatensnek Barthánét egy Nyergesné nevű aszszony javallotta volna, a fatens leánya is Czegléd udczában nagy betegségben lévén látogatására nehezen odaballagott. Mond a leánya: – feküdjön le kend anyám aszszony, Nyergesné egy kenő aszszonyt javallott nekem, érte vadnak, maj eljün. Elérkezvén Bartáné, mond a fatens néki: – nézze meg kegyelmed édes aszszonyom a leányomat, ha jól tehetne véle. Akkor megkente Bartháné a fatens leányát, s azt mondotta: – meggyógyul. Három máriást adtam néki. Mond a fatens: – nézzen meg kegyelmed engemet is. Megnézvé az azt mondgya: – ne bússullyon kegyelmed, mert meggyógyul. Annakutána mind a fatenst mind a leányát kente és szépen gyógyultanak utánna. Ismét csakhamar igen rosszszul lévén a fatenst kente. Mond a fatens ura Barthánénak: – mondgya meg kegyelmed édes aszszonyom, kicsoda ette meg az én feleségemet, mindjár a piac közepin is meglövöm. A fatensnek is sok rendbeli kérésére mondotta: – senki nem ette, itta a kigyelmed javát annyit, mint aki megette kigyelmedet. Mond a fatens: – én arrul meg nem tudhatom, mivel sok emberséges aszszony evett ivott az én házamnál. Annakutána is sokszor untatta a fatens, de csak azt mondotta: – okos aszszony kigyelmed, mégsem tudja kicsoda az, aki legtöbb javával élt kendnek. Ugyan csak untatta a fatens, bár csak a gúnyájarul mondaná meg, hamarébb eszemben venném. Mond Bartáné: – rása palástya vagyon, mégsem tudja kend. Mondja osztán Bartáné: – adjon pénzt kend, mert le kell azt tenni. Úgy gyógyíthattya a fatenst s annakutánna, úgymond, ismét viszza fogja hozni a pénzt, de a fatensnek soha nem hozta. Azután eljüvén kenni, mond: – no megesék énnekem az éjczaka, mert csak meg nem ölének kend miatt hárman. Azt montta edgyik, fojcsd meg, a másik, told ki a szemét, az harmadik mondotta, csak öld meg, fojcsd meg, ne gyógyícsa azt a Vas Jánosnét. Szintén meggyőztek volna már, ha az édes kis leányom meg nem fordul vala mellettem. S azt is mondotta, mikor a fatens a rossz bótban árult, még ütöt nem is esmérte, megállván a bót előtt mindjár megesmérte micsoda nyavalyája légyen. Annak utánna a fatens odahagyta egy darabik[!] Bartánét, feltéven magába hogy soha magát vele nem keneti, érvágással és köppölyözéssel élvé, de semmit nem használ, megnevekedett a kinnya. Egykor, nem szenvedhetvén a kint, három követ által is hivatta a fatens magához, mégis nehezen ment. Eljüvén panaszkodik a fatens: – érvágással, köppölyözéssel eléggé orvosoltatám magamat de semmit nem használja, a szívem körül is szorítódik. Mond Bartáné: – nem használ az, ha csak én nem gyógyítom kendet, mikor kend sokszor azt mondotta, elszakadozott már kendben a kötés, csak edgy kicsiny van már ott, soha bizony nem érzi kend többször, úgy meggyógyítom. Hiszen az incattát olyankor amit tudttam néki fizetni, mindent fizettem. Annak utánna kevéske ideig jól volt a fatens, olyankor azt

mondotta Bartáné: – sokan mondgyák azt énnékem, úgymond, hogy eddig megütötte volna Vas Jánosnét a föld moha, ha én nem tartottam volna benne a lelket. Kérdette a fatens: – ki mondja azt. Mond Bartáné: – elegen mondgyák. Mikor a fatens fia a Somogyi uram leányát eljedzette, odajöven Bartháné, mondgya: – megházásítá kendtek János Deák uramat? Mond a fatens: – meg igenis, csak Isten adja jó végét, mert a másik mátkája is elválék tülle. Mond Bartáné: – az ilyen másodikban sokszor esik valami dolog. Mond a fatens: – félek is én a veszedelemtül. Bartháné mondja: – ha én ezt a leányt megláthatnám, nem lenne semmi baja. A fatens mint édesanya gondolkodván mond néki: – lássa meg hát kend. Egykor sok idővel odajüvén a fatenshoz, mondja: – ne felejtse már kend se fiát, se menyét. Mikor osztán a fatens fiának lakadalma volt, bémenvén hozzájuk a fatens, felköltötte őket, mondván: – keljetek fel fiaim. Amint a fatens fia az ajtón kilépett volna, a fiának az ágyékába nyilallott. Látván szomorúságát a fiának, kérte, mi lelte? Mondotta: – rosszul vagyok. Pénteken annyira volt, se nem ülhetett, se nem járhatott. Megijjedvén, mit csinállyanak, pénteken estve odahívatván Bartánét, reménkedvén neki, hogy valamit tudok néki fizetni, fizetek, csak gyógyícsa meg a fiamat. Pénzt adván néki a fatens megkente vagy kéczer, mingyár jobban lett a fia. A fatensnek minden cselégyén általment ez nyavalya, egykor a bótban lévén a fatens, odajű Bartháné. Monda a fatens: – jaj, igen rosszszul vagyok, szintén úgy szaggattyák a belső részemet, kennyen meg kegyelmed. Mond Bartháné: – nincsen nékem kendnek való szerem. Ad a fatens hat máriásokat nékie, másnap elől jű Bartáné, mondja: – édes komám aszszony megjárám én ez éjczaka, reám jüvének, elvivék túllem a három máriást, de mindet elvették volna, de a leányom támadott fel mellettem s a nem hagyta. Mennyi számú pénzem és egyéb ajándékom ment Barthánénak, mivel gyakran esett, számot reá nem tarthatott a fatens. Caeterum nihil.

12. Czégény Jánosné fatetur nihil, praeterquam a fatens belső nyavalyáját érezvén Bartáné két hetekig kente, és azt mondotta, hogy kötés volna a fatensben. Három máriásokat fizetett neki, de semmit rajta nem segíthetett. Tudja azt is, hogy egy külső férfiú ember a maga kenéséért Barthánénak nyolc forintokat fizetett. Caeterum nihil.

13. Comáromi Istvánné fatetur. Egyebet a fatens nem tud, tiszteletes Csengeri uramat erőtelen állapottyában kente, de semmit hogy bújolt vagy bájolta volna, vagy olvasott volna ő kegyelmére, nem hallotta s nem látta. Hallotta, hogy maga a leányát tátosnak mondotta. Egykor a közönséges égés előtt mintegy öt vagy hat hetekkel a fatensnek beszéllette, hogy ő megálmotta, hogy rövid időn erre a várasra igen nagy veszedelem fog jőni, s az álmát is megbeszéllette. Azt is mondotta: – no, nem hiszen tiszteletes Vecsei uram a tiszteletes Csengeri uram nyavalyájában s azt mondja, hogy ha akarná szolgálhatna, de megláttya kegyelmed, ő kegyelmére az Isten nagyobb nyavalyát hoz. Caeterum nihil.

14. Szappanos Szabó Istvánné fatetur. Két hetekig kente a fatenst, de nem segíthette. Caeterum nihil.

15. Szalai Jánosné fatetur. A fatens leányát és menyét orvosolta mintegy két vagy három héti, kötésnek mondotta, kente, de egyebet nem látott, egyiket sem segíthette. Caeterum nihil.

16. Nagy Györgyné fatetur.²⁰ Circiter három hetekig kente a fatenst s azt mondotta Bartáné: – szintén úgy néznek benneteket, akiket orvoslok s kimentek az házambul miként vadtok, s azután rajtam jönnek, az éjjel is megnyomtak. Caeterum nihil.

17. Relicta Michaelis Fogarassi fatetur. Az fatens lábát edszer békötötte. Caeterum nihil.

18. Relicta Joannis Nagy Házkötő fatetur nihil.

19. Relicta Joannis Toth. A fatenst mintegy három holnapig kente a fatenst Kató Gáspár uramnál laktában, és a Kató Gáspár uram Mária nevű leánkáját is orvosolta. Egykor az idő alatt Kató Gáspárné aszszonyom Eperjesre menvén, a fatens maradott Kató Gáspár urammal az háznál. Éjjel szép hold világ lévén rettenetes sok fekete macska virnyikolt[!] az házban a fatens Kató Gáspár urat felköltötte, ő kegyelme biztatta a fatenst, mind megláczottak a macskák, egész sok volt s mind feketék voltak, reggel sok okádott nyálas árpát talált a fatens a földön, mintha kiokádták volna, de azt is igen bétaposták a földben. Másnap Bartánéhoz menvén a leánykával, hogy megkennye őket, akkor megbeszéllette a fatens a macskák dolgát, Bartáné azt mondotta: – ne féllyetek mert nem bánthatnak, megtudták a kutyák hogy mindketőtöket gyógyítalak, s irigykettének. A fatens 14 máriást fizetett neki, hogy a szüretre Kató Gáspár urammal a Bartáné engedelmebül elment. Hazajövéen s rosszszul érezvén magát hozzája ment, azt mondotta Bartáné az urának: – ládd é ezt akarna ez a tót a fizetésre orvosolnám, megint megkilikásodott, én bizony nem gyógyítom, ha csak újabban nem fizet. Caeterum nihil, de ugyan csak megkente és ezen egy kenés után egész jól érezte magát. Egykor találván a fatenst Mártha Ferenczné aszszonyom mond a fatensnek: – Kató meggyógyítod teked[!]. Komám aszszony amint látom jól vagy de megmondom az hamis lelkűnek, bizony mindent meggyógyít csak engemet nem. Annak utánna mintegy egy héttel ujonnan a régi nyavalyájában esett. Caeterum nihil.

20. Michael Tassnádi fatetur. A fatenst gyógyította, gyomrát és szemét orvosolta, és csak legalábbis 30 forintokat fizetett nékie. Caeterum nihil.

21. Kató Gáspár fatetur. Az leánkáját gyógyította, de mivel Bartáné a maga házá-nál orvosolta, semmit sem tud, miként orvosolta, hallotta a fatens a maga feleségétől, praeter propter 20 máriásokat fizettek nékie. Caeterum nihil.

22. Agárdi Jánosné fatetur. A fatenst és menyét gyógyította, s mondotta, nékie sok baja vagyon a gyógyítás miatt, éjjel kínozzák. Került az orvosoltatása mintegy 22 forintokig. Caeterum nihil.

23. Agárdi János fatetur. Tudgya, hogy a feleségét és menyét Bartháné gyógyította, de mit fizetett a felesége nem tudgya. Caeterum nihil.

24. Rab Szabó György fatetur. A fatens első feleségét orvosolta Bartháné és hal-lotta túle, mondotta, nagy baja s harca vagyon nékie, hogy orvosol. Mintegy két hetekig orvosolta a fatens feleségét, fizetett csak legalábbis nekie 12 forintokat. Caeterum nihil.

25. Kerék Ferencz fatetur. A fatens fiát orvosolta, került circiter 5 vagy 6 forintyá-ban. Caeterum nihil.

26. Kerék Ferenczné fatetur, sicut immediate praecedens testis. Caeterum nihil.

27. Fodor János fatetur.²¹ A fatenst orvosolta, kenegette, de semmit észre nem vett körülötte, sem tüle nem hallott, orvoslása nem használt. Fizetett készpénzt nekije florenos 4, a leánykájának fél rása szoknyát vállastul. Egy holnapig mintegy járt hozzá a fatens, de mindennap el nem mehetett, s mondotta, hogy a fatensben kötés vagyon, és bízta hogy meggyógyítja, de ugyan csak úgy vagyon most is.

28. Özvegy Marossi Györgyné fatetur.²² Ezelőtt mintegy két esztendővel Dókánénál valamely gyermek sínlődvén, kit is Bartháné orvosolt, a fatenst hivatta Dókáné aszszony, nézze meg azt a gyermeket. Nem tudván a fatens, hogy Bartháné orvosollya, elment s megnézte. Hazafelé indulván a fatens öszvetalálkozott Bartánéval, s mond Bartáné: – hová mégy lám úgy jársz mint a lovas, haragszom reád. Mond a fatens: – miért haragszik kend, én kegyelmednek soha nem vétettem. Mond: – de igenis vétettél, mert az én munkámban állottál a Dókáné gyermekét megnézted, igenis haragszom. És megfenyegette a fatenst: – várj rá megbánod, még megszitta magát, soha te énnálam jobb orvos nem vagy, mert én akit meg akarok gyógyítani, meggyógyítok, akármi nyavalyában legyen is. A fatens másnap a szállós kertben ment hajtani, dél előtt nagy varjú kárrogást hall, néz arra s hát sok varjú a kenyerét sajtyát, az hova tette, onnan levette, és öszvevagdalta. Odamenvén, felszedte, és megtisztította, egy keveset evett, azonnal úgy megromlott, mintha valami a vékonyában edgyik oldalából a másikban futkosott volna. Kapdosott az maga oldalához, nem nyughatott, minden ruháját lehánta, azt gondolván, hogy talám leveli béka akatt a ruhájába s az futkos, de ugyan csak úgy futkosott benne, s úgy megromlott. Sokat költött maga orvoslására, de soha meg nem gyógyíthatták, ki nem beszélhetné kény-nyát, és nyomorúságát. Ma is nyomorult, a fenyegetése előtt mindéltig egésséges volt, semmi nyavalyáját nem érzette, de a fenyegetése után mingyárt megromlott, minden gyanúsága csak Bartánéra van.

29. Som Istvánné fatetur. Nihil.

30. Farkas Gergelyné fatetur. Nihil.

31. Szabó Andrásné fatetur. Nihil.

32. Bajnok Andrásné fatetur. Nihil.

33. Szilágyi Péterné fatetur. Nihil.

34. Nagy Andrásné fatetur. Nihil.

35. Disznós Mihályné fatetur. Nihil.

36. Kis Gergelyné fatetur. Nihil.

1 Az irat külzetén.

2 A tanúvallomás margóján: Authenticatus cum additamento, ut infra.

3 A kenni szó beszúrva.

4 A tanúvallomás margóján: Authenticata, in omnibus sicut praecedens testis maritus ejus fassus ita fatetur.

5 A tanúvallomás margóján: Authenticata.

6 Beszúrva: több vagy kevesebb bizonyosan nem tугya.

7 Áthúzza: azok Kabai.

8 A lap alján beszúrva: Cum declaratione: Világossan azt mondotta a fatens leánya: – ugyan azok ettek engem meg.

9 Áthúzza: Hat Nagy.

10 Áthúzza: az.

11 Beszúrva: azt nem mondotta Bartáné hogy boszorkányok.

12 A tanúvallomás margóján: Authenticata.

- 13 A tanúvallomás margóján: Die 21. Decembris. Authenticatus.
- 14 Beszúrva: hanem jól megegzaminálja és firtassa.
- 15 A tanúvallomás margóján: Die 21. Decembris. Authenticata.
- 16 Az irat szélén: Authenticatus.
- 17 A tanúvallomás margóján: Authenticatus.
- 18 A tanúvallomás margóján: Authenticata cum declaratione, hogy látta mikor az urát a kertben vitték de a vivőket nem láthatta, maga lábán ment az ura sicut immediate praecedens testis maritus eius hoc tamen declarato.
- 19 Az irat szélén: Authenticata.
- 20 A tanúvallomás margóján: Szalai leánya.
- 21 A tanúvallomás margóján: Csapóban.
- 22 Az irat margóján: Új uczai Fábián Jánosnál lakik.

94.

1727. július 5., Hajdúböszörmény

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA FARAGÓ MIHÁLYNÉ ELLEN

AZ IRAT: A: HBML IV. A. 1011/b. 1. (1608–1766)

¹Die 5. Julii 1727. oppidi Böszörmény in facto incendii

Ajánlyuk kötelességgel való kész szolgálatunkat kegyelmeteknek.

Mi a' kegyelmetek levelét becsülettel vévén kegyelmetek instructiója szerint váraunkban lakó Faragó Mihálynéhoz expressus embereinket mindgyárt elküldöttük, és ládáját is megnyittatván felhánytattuk, a' mellyben találtatott is egy darab csürkös kötél, mellyet kegyelmeteknek mind a hozzánk általküldött darabocskával edgyütt kegyelmetek expressus embere által bé is küldöttünk, a' melly darab kötelek felől szorossan megexaminálván Faragó Mihálynét mind leányostul, mind a' ketten úgy fateállyák, hogy azon darab csürkös kötél az akasztófárul való kötél, maga² Faragó Mihályné úgy mondgya, hogy kegyelmetek levelében megírt Levai Istvánné avagy Levai Ersebethnek azon kötélbül semmit nem adott, ha csak lopva el nem vitték a' ládájából. A' leánya pedig úgy fateállya, hogy azon Levai Istvánné sokat kérte őtet, hogy adgyon egy darabot néki orvosságra, mert a' leánya a' tömlöcben megijedett, s úgy adott két kis darabocskát belőlle. Mások is sokan kértenek szívfájásrul azon kötélbül s attanak is, és semmi más egyéb gonosz végre nem tartották azon kötél darabot. Mellyet e' szerint megexaminálván genuine kívántuk kegyelmeteknek tudtára adni.

Ezzel maradunk kegyelmeteknek szomszéd jó akarói

Nemes szabad Hajdu Böszörmény várassának hadnagya s tanácsa

Signatum Böszörmény, die 4. Julii, 1727.

1 A levél hátoldalán.

2 Áthúзва: pedig.

DEBRECEN VÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
JÓNA MIHÁLYNÉ ELLEN

I.

1730. március 20., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/g. 25. 1730.

Anno 1730. die 20. Martii, pro parte fisci.

1. Jónánénak, Nagy Andrásnének és Vezendinének, Kovács Péternének Sente Jánosnének nyilván való boszorkányságát tudja e látta e a tanu?

2. Bűjölését bájolását varáslását, hogy valakit orvoslott vagy megvesztettek volna?

3. Kiket fenyegetett meg, és fenyegetése után magán, feleségén, gyermekein vagy cselédgyén (vagy akármely jószágán) csakhamar veszedelem esett volna?

4. Dicsekedett volna boszorkányságával, kiktől mondotta, hogy tanulta, és boszorkány társának kiket mondott.

5. Kiket mondotta, hogy megrontott volna? Vagy gyógyította veszése felé vagy mástul mit hallott?

6. Hallotta e a tanu, Jónáné mondotta, hogy most is három gyermekei lettek Kálmánczainé asszonyomnak, de egyiket eltitkolták, de megént három leszen, de egye se leszen [– –] első, és hogy Kálmánczainé uram udvarában valamit elástak volna?

7. Kiket hívtak s csalogattak volna az boszorkányságnak tanulásra?

8. Egyebet mit tud, kurvaságot, káromkodást, [– –] mondását, lopását, gyilkosságát, és kit tud jó tanunak lenni?

Anno 1730. die 20. Martii. Ad instantiam fisci juxta de eo utrum contra consortem Michaelis Jona.

1. Tëstis Stephanus Boros, annorum circiter 54 juratus fatetur. Ad 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., nihil.

2. Tëstis consors Pauli Rácz Elizabetha Dinnyés, annorum circiter 50 jurata fatetur.

Ad 1. Hallotta, az férje boszorkánynak, nyilván való kurvának kiáltotta a feleségét. Ad 2., 3., 4., 5. Nil. Ad 6. Farkas Istvánnétul hallotta, hogy Jónáné megette volna a Kálmáncziné gyermekét. De reliquo nihil. Ad reliqua: – hanem Szántó Lukács lakója lehet jó tanu, dohányt árul a felesége.

3. Tëstis Johannes Simon, annorum circiter 42 juratus fatetur. Ad 1. Az férje szájabul hallotta, mondotta: – nyilvánvaló kurva és boszorkány. Ad 2., 3., 4. Nihil. Ad 5. Hallotta Duli Jánosnéul, Nagy Uj uczán lakótul, hogy mondotta, Jónáné egy nadrágért rontotta volna meg. Ad 6. Kalamanczi urtul hallotta rész szerint. Ad 7. Nihil. Ad 8. Balassa Gergelyné jó tanu lehet.

4. Testis Stephanus Rátz, annorum circiter 34 juratus fatetur. Ad 1., 2. uti secunda testis. Ad reliqua nihil.

5. Testis consors Johannis Gömöri Anna Balog, annorum circiter 20 jurata fatetur. Ad 1., uti 2. testis. Ad 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. Nihil.

6. Testis consors Stephani Farkas Elisabetha Molnár, annorum circiter 25 jurata examinata fatetur. Ad 1., uti 2. testis. Ad 2. Nihil. Ad 3. Hallotta Jónáné maga fi gyermeke felől, ki őt esztendő táján volt (de egy singnyi, ha volt) affelől mondotta Jónáné, hogy ennek ketté esett a feje, és ő tette össze, vagy gyógyította meg. Ad 4., 5., Nihil. Ad 8. Rác Istvánné jó tanu lehet.

7. Testis consors Joannis Simon Elisabetha Szappanos annorum circiter 30 jurata fatetur. Ad 1, uti secunda testis. Ad 2., 3., 4., 5. Nihil. Ad 6. Kalmanczi úrtul hallotta. Ad 7., 8. Baksiné és Orosz Nagy Istvánné jó tanuk lehetnek.

8. Testis consors Stephani Boros Elisabetha Mile, annorum circiter 50 jurata fate-
tur. Ad 1. uti 2. testis. Ad 2., 3., 4. Nihil. Ad 5. Tudja, egy nagy fejű, hasu őt esztendő gyermeke volt, egy singnyi nagyságú, tavaly gondollya holt meg.

9. Testis relicta Gregorii Dömsödi Maria Kovács, annorum circiter 30 jurata fate-
tur. Ad 1. uti 2. testis. Ad 2. Tudja a fatens, hogy élteben a férje mező inspectorságá-
ban, általment Jónáné a fatensnek házához, akkor volt 6 fejsze, kit zálogban hordot-
tanak oda, és a férje mondotta: – tereád gyanakszom, de majd megfejszézlek, ha meg
nem gyógyítasz. Mikor a fejszét kereste volna, hát már mind elveszett a 6 fejsze. Sőt
azt mondotta a fatens: – ha uram kegyelmed meg nem veri, majd megfejszézem én.
De fejszét nem talált. Mihelyt Jónáné elment, mindjárt mind a 6 fejsze ott találtatott.
Ad 4., 5., 6. Nihil. Ad 7. Nihil. Ad 8. uti ad 1. Addito. A fatensnek férje betegségében
csinált fürdőt Jónáné, és a kéményen belől nagy csörgés, csattogás volt, de semmi
nem lázott. Kérdezték Jónánétul: – mi dolog az? Azt felelte, semmi sem. Az ura
pedig azt mondotta a fatens férjének, bele ne üljön a fürdőben, mert ezer lelke
legyen is, meg kell halni. De ugyan beleültették Kis Gáspár uramék. De nem sokáig
ült benne. Azt is tudja, hogy a fatens a leánya felől panaszolkodott, semmi szerentséje
nintsen, reá gyanakszik. Azt mondotta Jónáné: – ne félylen kegyelmed, nemsokára
leszen szerentséje. És ezelőtt circiter egy héttel a házához ment Jónáné: – Ne búsully,
maholnap szerentséje lészen. Az időtül fogva, sem magának, sem leányának nintsen
éjjeli nyugodalma. Baksiné és Oroszné jó tanuk lehetnek. Most penig a' maga pár-
nájában holmi teteményeket talált.

10. Testis Catharina Nagy Joannis Zolnai consors, annorum circiter 24 jurata fate-
tur. Ad 1. et reliqua nihil.

11. Testis consors Sigismundi Nagy Dorothea Nagy, annorum circiter 60 jurata
fatur. Ad 1. et reliqua nihil.

12. Testis consors Joannis Kis Elisabetha Himesi, annorum circiter 25 jurata fate-
tur. Ad 1. Ezelőtt 5 esztendővel a fatensnek kis 3 esztendőben járó leánkájának az
ajaka kifakadozván, másoknak javallásokbul vitte Jónánéhoz, szintén a kertben sáf-
ránt szedett, megmutatván nékie, s kérte, mongya meg, micsoda nyavalya lehet. Meg-
nézte, s francúznak mondotta, s kért 6 forintokat. A fatens nem igérvén nékie, haza-
vitte a leánkáját. Harmadnap alatt feje, s minden teste felpattogzott, viszkedtette.
Ugyan csak visszavitte Jónánéhoz, akkor 8 máriásokban felvállalta, s szépen meggyó-

gyította. Annak utánna mintegy esztendővel lőrinczi napi szabadságban kinn árulgatván a fatens, estvére hazament, hát ezen kis leánkája a fél lábát vonittya, s nem bírja, s mond a leánka: – anyám aszszony, az az aszszony, aki engem gyógyított, almát adott nekem. Annyira elnyomorodott, hogy kétrét görnyed, ki nem egyenesedhetik, s nem járhat. Vékony Szabó Mihályné Hatvanban mondja, hogy vinné a fatens Jónánéhoz, mert azt mondotta, hogy a fatens hamissága, mert a szabadságban nem érdemlett meg tüle egy sing galandát.¹ Ezt megértvén a fatens, elvitte Jónánéhoz, s kéri, gyógyítsa meg, valamit kér, megadná. Jónáné fogadja, meggyógyította, három máriást adott is néki, de meg nem gyógyíthatta, ezt mondván: – nem lehet, sok bajom vagyon miatta, nem engedik. Aminthogy egykor kenegetvén, csak az hamuban borult, s mond akkor is: – látod é, mely nagy bajom vagyon miatta. S a fatens megrettenvén, csak elhozta tüle a leánkáját. De sokat járt oda, mert csak bízatta, a sok kedvezést elvette, s kezét béatta, hitire mondotta, meggyógyította, de nem cselekedte. Mikor a fakadékból gyógyította a leánkát, odavitte volna, hogy orvosollya, az Mester ucza Komáromi István uram elől találván, kérdi a fatent: – hová viszed? Mond a tanu: – Jónánéhoz. Mond Komáromi uram: – minek hordozod oda, kurvannyát tud hozzá. Akkor pedig a tanu láttára senki ott a tájon nem volt, a tanu csak ugyan elvivén, Jónáné mingyárt mondja: – mért nem viszed ahhoz, aki tud hozzá. Lám azt mondta Komáromi uram, kurvanyámat tudok hozzá. De hagyán, mert varas seggnek köröm kívántatik. Amidőn pedig a lábára való nyomoruságát leánkájának beszéllette volna előtte, hogy ekkor s ekkor járt úgy, azt mondotta: – csak hallgass, jobban tudom te náladnál, mikor úgy járt. Szőke János uram kis házában lakván a tanu, az ház előtt ezen nyomorult leánkáját egy külföldi aszszony meglátta, s mond: – én ezt meggyógyítom. S kötötte is, egykor mond: – no, én holnap három órákor idejövök, s békötöm, mihelyt én innen eljövök, mingyárt, az, aki megvesztette, idejön, csak kínoztassa meg kegyelmed bízvást. Az hagyott időre ugyan el nem jött az külföldi aszszony, de Jónáné eljött, megfordulván az udvaron, egy kis fiacskájának egy kis gyűrűcskét vont az ujjában. Ad reliqua nihil.

13. Testis Anna Deák, consors Joannis Donga, annorum circiter 63 jurata fatetur. Az melly orvos, vagy ámitó aszszonyt innen kiigazítottak s Böszörményben ment, ahhoz Jónáné gyakran kiment, még a tanutul íborkát[!] csak kettőt is kért, egy polturán, megmondotta, odaviszi, mert tanul tüle, és még, úgymond, a fatensnek is használhatna.

14. Testis Sigismundus Nagy, annorum circiter 65, juratus fassus. Nihil.

15. Testis Joannes Gömör, annorum circiter 33, juratus fassus. Ad 1. Az ura ucza hallatára Jónánét kurvának, boszorkánnak kiáltotta. Oláh Andrásné, Csapóban a Benczédi uram kis házában lakik, jó tanunak gondolná. Caeterorum nihil.

16. Testis Catharina Mogyorós, consors Stephani Rác annorum circiter 26 jurata fatetur. Ad 1. Hallotta Jóna Jónánét kurvának és boszorkánnak kiáltotta. Tugya, hogy egy öt esztendőös férfiú gyermeke volt, csak egy singnyi táján volt, feje nagy, hasa nagy volt. Csudálkozván a tanu, hogy olly nyomorik, mond Jónáné: – eleget eszik, iszik ez, a fatensnek mond, magad sem eszel, iszol többet ennél, ennek a feje kettéesett, magam nyomtam, raktam össze. Caeterorum nihil.

17. Stephanus Farkas annorum circiter 40 juratus fassus. Ad 1. uti secunda testis. Ad reliqua nihil, hanem hallotta szájjából Jónánének, ezen kis gyermekének a feje ketté esett, s maga tette öszve, úgy gyógyult meg.² NB. Maga megvallotta Jónáné in senatu die 24. Martii 1730, hogy ketté esett a feje a gyermekének, s maga gyógyította meg.

18. Samuel Sapi annorum circiter 20 juratus fatetur. Ad 1. uti 2. testis. Ad reliqua nihil.

19. Joannes Ungvári annorum circiter 20 juratus fatetur. Ad 1, ad omnia nihil.

20. Georgius Nyéki annorum circiter 20 juratus fatetur. Ad omnia nihil.

21. Nicolaus Kis annorum circiter 20 juratus fatetur. Ad ultimum. Lelkűvel való szitkozódását hallotta.³

22. Samuel Rác annorum circiter 38 juratus examinatus fatetur. Ad 1. A fatens hallotta a' maga attyátul, Rác Páltul, hogy hallotta volna, de kitül, a fatens nem tudgya, hogy Jóna Mihály mondotta volna a' feleségének: – te kurva boszorkány, régen megérdemletted volna, hogy eddig megégettek volna. Ad reliqua nihil.

23. Samuel Villás civis, annorum circiter 21. Távalyi esztendőben a' tanu eljegyezvén Nagy János leányát, Ilonát, és néki már jegy ruhát is adott, Vezendiné ott lakott Nagy Jánoséknál, gyakran járt a' fatenshez egy kulaccsal borért, adott is a tanu néki egynehányszor, de osztán megunván, mondotta néki: – az én házamhoz ne járj. Nem is ment azután. A fatens harmadik éczakára ezen dolog után vitte ki a' lovait a' Nagy Erdő sarkához, ott lefeküdvén, még emeten⁴ volt, mikor egyszer nagy zúgást és ropogást hall, és kiáltást, de Vezendínénél a' tanu egyebet nem látott, aki a' többinek mondotta: – fogjátok meg ezt, tudniillik a' fatenst, és dörgöllyétek a' fához. Arra őtet a' hátánál fogva megfoglák, és a' hátát egy nagy vastag fához dörgölték annyira, hogy egy tenyérynire a' bőre elment róla. Egyike mondotta a tanunak: – no fiam, én az Isten angyala vagyok, azért jöttem, hogy megmondgyam néked, hogy Nagy János Ilonának add vissza a' jegyruhát, mert ha nem, bizony megölnek, ilyen törvényt tettek felölled. Látá a' tanu ekkor, hogy Vezendiné lóháton volt, és volt egy zászlajok is, veres. Másnapon haza akarván jönni a' tanu a' lovakkal, de maga erejével a' lóra sem ülhetetett fel, hanem más két ember segítette fel, de egyikét sem ismeri a' tanu. Hogy hazajött a' tanu, mindgyárt beszéllette az anyjának, és mutatta a' hátán való sebéit is, és azután mindenkor rosszszul volt, fekütt ötödnapiig, ott is gyötörték a' gonoszok, de senkit nem látott, mind azt javallották, s arra készítették, hogy vályyon el a' mátkájátul, vagy öllye meg az maga annyát. Egy ötöd nappal azután, mikor a' jegyruhát Nagy Ilonának a' fatens Kállai Ferenczné által viszsza küldötte, és azután mingyárt jobban lett, de ugyancsak sínlett mintegy két hétig. Esmeg azelőtt, minek előtte az Erdőn a' fatens így járt, egynehány nappal vitt a' tanunak Vezendi Andrásné egy kalácsot, valamelly tarhóval⁵ együtt, a' mellyet úgy mondott Vezendiné, a' fatens akkori mátkája, Nagy Ilona küldött. Atarhót a' fatensék közönségesen megették, de a' kalácsot nem, sőt mihelyt Vezendiné elment, mingyárt a' tanu a kalácsot a' kutyának vetette, de megbúzólvén, otthagya, s míg kiment az ajtón a' fatens, addig elveszett a' kalács.

II.

Anno 1730. die 20. Martii. Ad instantiam fisci.

De eo utrum.

1. Tudja e, látta e, hallotta e a tanu, hogy az folyó 1730. esztendőben 9. et 10. et 13. napján Bőjtmás havának, Hatvan uczában Jenei János házánál Jónáné volt volna, és egy, vagy más emberek megvesztése felől mit beszéllett, és mivel kérkedett, az vesztésre való eszközt hol mondotta vagon?

2. Találatott e valami olyan eszköz, hol, vagy miben, és kik előtt vették ki, és miből állottak azok?

3. Egyebeket nevezett e, és kiket, nevek szerint adja elő, kik voltak társai, vagy közzülök ki, kit vesztett volna meg, mi okon?

4. Hogy meggyógyíttya, kinek ajánlotta magát Jónáné, vagy mások?

5. Hogy valakiket fenyegetett volna, mi okon, és minémű szókkal?

6. Egyebet mit tud, egyik, vagy másiktul mit hallott?

1. Testis Johannes Jeney,⁶ annorum circiter 36 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Az fatens házánál volt. Hivatalán ment oda Jónáné, és mondotta a fatensnek: – mondja meg kegyelmed, miért hivatott engem? A fatens mond: – azért, hogyha valami jót tehetne kegyelmed velem, mert rosszszul vagyok. Arra mond Jónáné, először megtapogatván az ágyékát: – nem tudod mi lelt, tudom én, mert az ágyékkodat az hátadhoz kötötték. A melljétül lefelé kétfelől mutatván, hogy ezen vitték le, négy-szeressen kötve, tetétül talpig. A fatens mond: – tegyen jót kegyelmed velem, bizony megfizetek, mert én tudom, ki cselekedte. Akkor a fatensnek szeme közzé köpdösött, mondván: – szar lesz, semmi gondod is, csak nékem keresd kedvemet. Ismét mondván: – tudod, ki cselekedte? Felelt: – tudom, mert Nagy Andrásné cselekedte. És a fatenst kérte, hogy adja be a kezét Jónánénak, hogy nem vét Nagy Andrásnénak. Meggyógyul, ha megbékél vele, mert az annyátul tanulta azt a mesterséget, ő dolga. 9. Martii, mikor hazavitte volna a fatens Jónánét éjjel, lámpással, Jónánét a földhöz verték háromszor, egyszer Mezei kovács háza előtt, a gyalcsa is megszakadt a fején, de felállott, a fatens segíteni akart, nem engedte, akkor csak meg dadogta magát, úgy másodszor is a földhöz csapták, akkor is durmogott, de harmadszor a földhöz csapták Mester uczán, akkor mond Jónáné: – várj rá, disznó lelkű, tudom ki vagy, megtanítlak. A fatens visszavitte a maga házához, panaszlotta a feleségének, hogy háromszor verték a földhöz, azért, hogy másokkal jót akart tenni. A fatens és felesége előtt monda Jónáné: – ezt bizony Nagy Andrásné cselekedte, de idehivatom. A felesége mond: – de hiszen, mert eljő. Arra felelt Jónáné: – de bizony ide kell jönni neki, ha én hivatom. De nem hivatta. Ugyanazon alkalmatossággal beszélgette Jónáné a fatens előtt, hogy most élő Kalmanczinének három gyermeke volt, most is annyi lesz. Kállai Sámuelné nappal die 9. Martii odajövé a fatensékhez, leült Jónáné mellé az ágy előtt való karszékre. Mond Kállainének Jónáné: – hallya kegyelmed, Kállainé asszony nekem kegyelmed potykát küldjön. A mond: – hol vennék, magam se kaphatok,

inkább egyéb féle halat. Felkelvén Kállainé, elment, és utánna kiáltotta: – hallo! Kállainé, amit mondtam, meglegyen, eb ágyában született. Arra semmit sem felelt reá. Die eadem azt is mondtotta Jónáné: – Szőke Jánost meggyógyítam, az ígéretet meg nem adta, de várjon rá. Ágyat vetvén néki, amely füvallyat alátettek, reája nem fekütt, elhajtotta alóla Jónáné. Kimenvén Jónáné felfele dolgára, a fatens az kivetett párnahajat alája tette titkon, és betakarta. Bějövén Jónáné megint kivetette. Három ízben nem engedte odatenni, és nem is fekütt rajta, hanem a fatens fekütt reá és rajta hált. Die 10. Martii pénteken virradón felkelvén, a fatens feleségének megkente Jónáné a jobb karját, a sebjéből vett ki valami zöld materiát (bűdös volt) mondván: – ládd e, bizony Nagy Andrásné cselekedte, az inát is megszakasztotta a kutya, ő cselekedte, az annyátul tanulta. Ugyanakkor odajött Vezendiné, mond Jónánénak: – itt vagy még te? Arra felelt: – itt, mert itt háltam, engem a földhöz vertek, nem mehettem haza. Vezendiné is mond, karját és combját mutatván: – ládd é, énnekem is mit csináltak, öszverontottak a disznó lelkü boszorkányi. Égett bort hozatván, kínálták Jónánét, de nem ivott, Vezendinének adták, ő ivott, és kérte Jónáné, tölcseinek egy üvegben, had vigye el az urának egy pintes kulacs bort is, és mind a kétfélét elvitte, az üveget Jónáné, a kulacsot Vezendiné, és két máriást is kérésére adott a fatens Jónánénak. A kulacsot és üveget visszavitte csakhamar Vezendiné, és mondá: – megmondá mostan a maga házában is Jónáné, hogy Nagy Andrásné cselekedte, az annyátul tanulta. Die 11. Martii Vezendiné által izent szombaton Jónáné a fatens feleségének, készícsenek valami ételt, mert délután oda fog jőni. El is jött, és ujjobban a fatenst feleségestül megkente Jónáné. Elvégezvén, leült az asztalhoz, bort tettenek eleiben, és ivott egy keveset, talám háromszor egy kancsó borból, és a fatens parancsolattyára már azelőtt a párnát, akin Jónáné nem hált, kibontotta a felesége, az párnában találtatott most fejér csuporban lévő kötéseket, tollakat, és egyebeket, eleiben rakta a fatens Jónánénak, mondván: – mondja meg kegyelmed, mire való ez, mert miolta ezt megláttam, sem nem alhatom, sem nem ehetem, majd megbolondulok, úgy búsulok. Jónáné megpiszkállya az ujjával, mond a fatens neki: – talám nem ismeri kegyelmed? Majd széjjelvagdalom a fejszével, ha penig mondja kegyelmed, majd megégetem. Arra mond Jónáné: – csak égesd meg, vagdald el, ha veszned kell. Erre a fatens kéri Jónánét mondván: – ugyan mondja meg kegyelmed, mit cselekedjem, hogy nagyobb nyavallyám ne légyen, valamit kíván, megadom kegyelmednek. Sokszor sóhajtvá felelt: – megmondanám, de ha meg nem mondanád. Arra felelt a fatens: – dehogy mondom, a számra teszem a kezemet. Akkor felelt Jónáné: – átkozott légy, mennyen, földön, a maradékon is, ha ezt megmondod, amit most mondok. És megállapodván, felveszi a kötést, és mutatta: – ezt a kötést vidd el a Kállai Sámuel udvarára. A fatens felelt: – de mit csinállyak vélle? Arra Jónáné mond: – akár az ucza, akár a pitvar küszöbje alá, ahol általjár, ásd oda, semmi bajod nem leszen, sem magadnak, sem feleségednek, mert Kállai Sámuel is ő ette meg, eb ágyában születettül meg nem érdemlem, hogy felálljon előttem, nagyobb aszszony vagyok én önála, de még mellém ül. Elindulván Jónáné a fatenstül, sok ízben kérte, hogy: – senkinek meg ne mondjátok, az Isten nevében kérlek. Azután hétfűn die 13. Martii reggel tájban Vezendinét a fatens magához híván, a fatens és Gyöngyösi János, Gombos János és Bajusz Mihály tanuk (kik el voltak rejtve) előtt kérdi a fatens: – ugyan mit csinállyak ezzel a mate-

riával, hogy vigyem én ezt Kállai uramhoz, mert engemet öszveszaggatnának. Arra mond Vezendiné: – ne vidd, vigye maga a kutya. Hiszen azt is megvallotta nekem, a házában, hogy Nagy Andrásné vesztett meg titeket. És Vezendiné elment, mondván: – elmegyek, majd idejő Jónáné, a postátok is érte van. Jónáné odaérkezvén, az elrejtett 3 tanuk hallotára mond a fatens neki: – ugyan mit csinállyak én ezzel a materiával, én bizony nem merném vinni a Kállai uram házához, mert engem széjjelszaggatnak. Arra felelt: – no hiszen, elmégy most a vásárra, Margitára, de ha hazajössz, ne féllj, mert elmegyek én veled éczaka, oda tegyük. Kérte azután a fatenst, békélljen meg Nagy Andrásnéval, semmi baja nem lesz. Ő felelt: – miért fogja kegyelmed annyira pártját Nagy Andrásnénak, holott megvallotta kegyelmed reája, hogy ő cselekedte. Sőt azt mondotta Balog Mihálynénak Nagy Andrásné: – csak azt a fertelmes asszonyt ne hivatta volna, jött volna énhozzám, elvégeztem volna én. Arra felelt Jónáné: – no hiszen, ha azt mondotta Nagy Andrásné, gyógyícsa meg kegyelmedet. A fatens felelt: – tik együtt ettetek meg engemet, gyógyícsatok meg, az Isten nevében kérlek. Felelt Jónáné: – együtt ettünk meg, együtt is gyógyítunk meg, csak fizess. Arra az három elrejtett tanuk berohantanak, és mondván: – elég már. Felelt Jónáné: – üh, üh, veszett volna el jó borod, engem rossz vacsorára hívtál. És a tanuk vele benn maradván, Kállai Sámuel urnak hírt adott a fatens, és úgy fogták meg Jónánét. A tanuk bémenvén, mingyárt lerogyott a földre Jónáné.

2. Testis Joannes Gyöngyösi,⁷ annorum circiter 36 juratus fatetur. Ad omnia. Tudgyja azt, hogy die 13. Martii a fatens a Jenei istállójában elvonván magát, Vezendiné odajött, és kérdi Jenei uram tőle: – mit cselekedjem, hogy olyan rosszszul vagyok. Arra Vezendiné felelt: – fogd be a lovadat, szekeredet, mennyi el Gelsére, az orvoshoz, megmondják ott. Én is elmegyek veled, engemet is meettek, ott gyógyítottam magamat. Engemet ott is által meg által hajigált Jónáné a sövényen. Azt is hallotta: – hiszem megvallotta énnekem Jónáné, hogy ő ett meg tégedet Nagy Andrásnéval. Jónáné is kevés idő múlva odamenvén Jenei Jánoshoz, a fatens a kemecében volt, a lyukon által hallgatta, kancsó bort adván Jónánénak, kérdi Jenei: – ugyan mit csinállyak én ezzel a madzag legénnyel, mert miolta megtaláltam, se nem alhatom, sem nem ehetem. Jónáné felelt: – amelly dolgot én mondtam, meg ne mond senkinek, azt cselekedd. Jenei kérdi: – mit? mit? Jónáné mondta: – vidd el ahova mondtam. Jenei: – ugyan de hova? Hiszen megmondottam. Jenei felelt: – a Kállai Sámuel házához? Jónáné mond: – oda. Ásd a küszöb alá ahol általjár, et reliqua, uti praecedens testis de die 13. Martii per omnia fassus est. Hallotta Gombos János szájából a fatens, hogy Nagy Andrásné mondotta férjének: – te lator vagy. Arra vissza felelt: – te kurva vagy. Arra férjének még mondotta: – ekkor s ekkor is a vízbe ölted gyermekestül az asszonyt. Az ura felelt: – neked is aki leányod vagy, nem én csináltam, láttam, mikor más csinálta. 3. Testis Joannes Gombos,⁸ annorum circiter 38 juratus fatetur. Ad omnia. A fatens volt a házhéján, az asztal felett való lyukon hallotta, uti primus in ordine testis ipsa die 13. Martii fassionem per omnia ratificat. Addito, a fatens házában mondotta Nagy Andrásné: – akárki minek tarcson engemet, én a Békésiné tanítványa vagyok. Hallotta, hogy Nagy Andrásné mondotta az férjének: – hadj béként énnekem, te tudod, hova tetted a szeretődöt leányostul. Vezendinétül hallotta, hogy Jónáné a fiát taníttya a maga mesterségére. Azt is Vezendiné mondotta, Jóná-

nétül hallotta, hogy Nagy Andrásné megvesztette az maga leányát, és meg nem tudta gyógyítani, hanem ő (Jónáné) gyógyította meg. Hallotta, Nagy András mondotta az Isten őtet úgy segéllye, a leányát Mellyes István csinálta.

4. Testis Michael Bajusz, annorum circiter 37 juratus fatetur. Ad omnia, uti primus testis de die 13. Martii per omnia fassionem ratificat. Addito, mikor Vezendiné Jónáné előtt Jeneihez jött, akkor Jenei kérdi Vezendinétül: – hogy tudja azt mondani, hogy Jónáné boszorkány? Arra felelt Vezendiné: – én mondtam, a nemes tanács előtt is reá esküszöm, hogy boszorkány, a fiát is boszorkányságra tanította.

2. Testis post moram addit. Hallotta Vezendiné Jónáné előtt Jenei Jánoshoz érkezvén mondotta: – Jónáné boszorkány. Jenei kérdi: – Hogy meri azt mondani? Felelt: – a fejére teszem a kezemet, és a tanács előtt megesküszöm, hogy sült boszorkány, a fiát is a mesterségre most tanította.

5. Testis Anna Gyulai, consors Stephani Sopronyi, annorum circiter 60 jurata fatetur. Ad omnia. Tudja és hallotta, hogy Hatvan uca végén lakó Pap Sámuelnél lakó Ujvárosi Szabó János egy esztendő s fakadékos gyermekét mondotta Jónáné, hogy meggyógyította, és meg is gyógyította. A fatens is beteg lévén, mondotta, meggyógyította, és a fatens tyúkot és récét, vászon lepedőt küldött nekie, és azt mondotta, hogy ha a fű kijön, meg fogja gyógyítani, de eddig négy esztendő tül fogva semmi sem tölt belőle. Azt is tudja, hogy Polgár Gergely uram malmánál lakó bodnár Szathmári Ferencz feleségének a sebes lábát meggyógyította.

6. Testis Elisabetha Balási, consors Georgii Nagy, annorum circiter 36 jurata fatetur. Ad omnia. Tudja s látta, hogy a Nagy Andrásné és Vég Jánosné fiait, leányát a 7 esztendő s vesztésbül meggyógyította. Csontokat szedett ki lába szárából a Vég Jánosné leányának Jónáné ezelőtt circiter 3 esztendő kkel.

7. Testis Catharina Ecsedi, Michaelis Bajusz consors, annorum circiter 30 jurata fatetur. Ad omnia. Tudja, hogy Jónáné ezelőtt circiter 3 esztendővel a Hajdu Istvánné lábát meggyógyította. Csontot is vett ki belőle. A Nagy Andrásné leányának is gyógyította a karját, és lábászárát, rút sebeibül.

8. Testis Anna Kis, consors Joannis Vég, annorum circiter 57 jurata fatetur. Azt tudja, hogy a fatens leányát, Hajdu Istvánnét gyógyította Jónáné, a sebes karját és lábát, kik olyak voltak, mintha a kutyák kifaldosták volna. Circiter 3 esztendőre, hogy meggyógyult, és 9 forintokat adott nekie, egy máriás híján, akin szert vett a patikából. Arra emlékezik, hogy a leányát gyógyítván, fekete szerrel bekente Jónáné, és az esze a leányának elment, nyugovása nem volt, mászkált elő hátra az házban. Tudja azt is, hogy a leánya panaszlotta Jónánérul, férhe menván, az attyának, mondván: – oh apámuram, miért szól kegyelmed Jónáné felől, mert most is mocskol engem Jónáné, hogy miért mocskol engem apád, micsoda lélekkel. Hallotta a fatens a maga leányátul, hogy Jónáné mondotta neki: – miért nem küld nekem anyád tyúkot, csirkét, mert küldene még.

9. Testis Elisabetha Vég,⁹ Stephani Hajdú consors, annorum circiter 21 jurata fatetur. Ad omnia. Az fatenst gyógyította Jónáné ezelőtt circiter 2 1/2 esztendővel, a jobbik lábából egy csont is jött ki, a karját is, mely olyan lágy volt, mint a csukának a hasa, tüzes, és sok lyukakkal fakadott volt ki. A lábáért fizetett 6 forintot, a karjáért 6 máriást, az annya is segítette fizetni. Hogy sokat járt Jónánéhez, az apja haragutt,

hogy hijjában jár oda olyan sokat, és megszigta érte, és mondotta másnap reggel Jónáné: – miért szól apád annyit reám, mert ha megharagszom, egy hétig sem kötlek be. De egy holnapig sem kötötte be néha, ő pedig soha az apja előtt semmit sem szóllott, sem Jónánénak az apja felől, honnét tudta meg, hogy az apja szóllná, nem tudja. A lábát valami fekete szerrel kötötte, igen rosszul lett utána, egy óráig is elhempelygett a földön, az esze is eltávozott kényyában, míg meg nem puhult, néha valami szerrel kötötte be, úgy enyhült. A fatens hallotta Király Jánosnétul, hogy Nagy Andrásné ment hozzá, és azt mondotta néki, az ő leányának fáj a szeme. Azt mondotta Jónáné, hogy kérjek kegyelmedtül 3 csepp vért, ha belé cseppentem a szemében, meggyógyul, mert ha annyi vért cseppentenek az nevendék ujjából, aki azt előbb meglátta, meggyógyul. Kegyelmedhez igazított, kérjek kegyelmedtül, mert kegyelmed látta meg elsőben. De Király Jánosné felelte: – de nem adok biz én, jobb a te leányodnak a szeme apadjon ki, mint az én fél karom száradjon el. Az üdőben, még Király Jánosné ép volt, azolta romlott meg, két kis kézi széken mászkál, meggörbedvén, vagy az ura a hátára vészi, úgy megyen valahová. Mondotta egykor a fatens előtt Jónáné: – Garainét megtanítottam búbáságra, anyádnak is kellene azt [– –].

10. Testis Elisabetha Polyák, consors Joannis Király Gombos annorum circiter 30. Hallotta Jónánétól, hogy Kis Jánosnétul galandot kért volna, és hogy nem adott, azt mondotta: – várj reá, mert adnál még, circiter esztendővel ezelőtt, és a Kis Jánosnének a leánya megnyomorodott, azt hallotta azon Kis Jánosnétul, s ma is sínlik. Tudja, a Nagy Andrásné leányát gyógyította, kenyeret is adott néki, mondván: – kenyeret adok Jónánénak, nem tudom kiben mi lakik, félek tüle, már sok pénzt is adtam néki a gyógyításért.

11. Testis Joannes Vég, annorum circiter 67 juratus fassus. Az 9. tanu, ezen fatens leánya. Igenis szidni találta Jónánét, hogy ritkán kötötte a leánya sebjét, s mondotta a leánya, ezen 9. tanu, hogy szemére vetette néki Jónáné: – miért szid apád urad? Tugya a tanu, hogy Nagy Andrásné leányát is gyógyította Jónáné, ad reliqua nihil.

12. Testis Michael Vég, annorum circiter 25. Tudgya, hogy a tanu hugát testem nimirum 9. Jónáné gyógyította, olyan csontot vett ki a lába élibül, mint a tyúk mellye.

Post moram 11. testis fatetur. A fatens leányán kívül Hatvan uczában Szabó Jánosnét is orvosolta Jónáné.

13. Elisabetha Nagy, consors Joannis Nagy, annorum circiter 17 jurata fassa. Tudgya, Jónáné orvosolta a Nagy András leányát, Vég Mihályt, és Hajdu Istvännét.

14. Testis Elizabetha Detki,¹⁰ consors Stephani Szilassi, annorum circiter 45 jurata fatetur. Ad 1. Hallotta, Jóna szitta a feleségét kurvának, boszorkánnak, azt is mondotta, hogy kicsapatja Debreczenbül, azért, mert huncfut attával szidta az urát. Midőn sok káromkodását hallotta, a fatens férje irtózva intette, hogy: – az úr Isten bizony megbüntet. Azt felelte nagy boszszusággal: – hol az Isten? Rut káromlásokat követ el, semmi Istennek való nincsen benne. Midőn olykor a férje intette, hol pofoncsapta az urát, hol megint meg akarta fojtani, s a tanu férje szabadította meg. Addito, részeg volt ekkor Jónáné.

15. Catharina Nagy, consors Stephani Baksi, annorum circiter 70 jurata fatetur. Tudja, hogy a férje lábára beteges lévén, Jónánénak reménkedtek, gyógyícsa meg, és fekete kenőccsel egyszer megkenvén, az kenés után ordított, kiáltott, négykézláb

mászkált, egy nap kínlódott miatta. Ezért fizetett 1 máriást és két vízhordó kötelet. Eb tüzes attával káromkodott, sokszor hallotta. Tudja, részeseges. Szőke Mihályné tudhat felőle, mert a gyermekét gyógyította Jónáné.

Post moram 15. testis addit. Az mely nap megfogták, kérte a leánya gyoicsát, de nem atta. Kérdette, miért kéri. Mond: – nagy helyre van hivatala. A többit a leányátul hallotta, hogy a Sári leányának a fejít, orcáját, állát keresztül fogdosta.

16. Testis Anna Baksi, Michaelis Kancza relicta, annorum circiter 30, jurata fatetur. Amelly nap megfogott Jónáné, aznap kért burkot a fatenstül, de nem adott, és az fatens házában lévén, a fatens Sára kis leányának a fejét az jobb kezével fogdosta, méregette, az állát is tapogatta, mondván: – no, nem adál nekem gyoicsot de várj reá. Kérdezte a fatens, mire kérné a burkot. Felelte: – nagy helyre vagyon hivatalom. Azután elment. A leánykájának eddig semmi baja nem lett. De reliquo, uti praece-dens 15. testis az atya gyógyítása felől egyaránt vall.

17. Anna Somogyi, consors Georgii Garay, annorum circiter 40 jurata fatetur. Nihil.

18. Testis Elisabetha Szabó, Gregorii Ecsedi consors, annorum circiter 25 jurata fatetur. Hallotta Jónáné mondotta Csermák Mátyásnének az tyukáért (hogy elfogatta a kutyájával): – várj rá Csermák Mátyásné, pernahajder, huncfut, mert van két szép leányod, de nem tudod, mi leli. Az után megharapták Csermáknét, panaszlotta a fatensnek, és a kezét kitörték, reá gyanakszik, mondotta. Tudja, hogy az szomszédok tyukajit elhordatta egy kutyájával, s megette. Az kutyát meglőtte Kálmánczi uram.

19. Anna Kócs, Matthiae Csermák consors, annorum circiter 40 jurata fatetur. A fatenst az elmúlt nyáron fenyegette, mondván: – várj rá Csermákné, pernahajder, huncfut, van két szép leányod, de nem tudod, mi leli. A leányinak semmi gondja nem lett, hanem az elmúlt szabadságkor éczaka álmában megharapták a fatens nyakát, de kicsoda, nem tudja, reá gyanakszik. Az keze is kitört, ma is nyomorék, ugyan bekötve hordja. A bal oldala is azolta fáj, hogy a fazékért nyúlt volna a pincében, a földre leesett¹¹ a lócáról. Jónánéra gyanakszik. Részesegkedését tudja. A szomszédságnak a tyukait egy kutyával fogatta, hordatta, hogy azért szólottak, haragudott, szitkozódott.

20. Testis Catharina László, consors Francisci Szathmári, annorum circiter 60 jurata fatetur. Tudja, egykor a fatens lábán pattanás támadván, Marosiné gyógyította először, de az nem használván, Jónáné jelentette, hogy meggyógyítaná. Hozzámen-vén 12 máriásban megalkutt gyógyításáért, fűbül, homokbul, egyébbül, ő tudja, mibül, íret csinált, hol fűvel is kötötte be, és meggyógyult. Adott neki 15 máriást, egyebet is, valamit kért és lehetett. Ezelőtt circiter 4 héttel ment a fatenshez, és a házában kínálván, kérdi Jónáné a fatenstül: – vallyon, ha engem megfognának, hoznál é nekem ennem a tömlőcben? Arra a fatens mond: – hát még olyan szél is fú felőled. Monda: – hát nincs sinddel? De nem félek biz én a huncfuttul. De senkit sem nevezett. Ezelőtt harmadik ősszel egykor a fatenshez ment, hogy ott hállyon, de az férje nem engedte, és a szomszédba ment. Az szomszédja mondotta a fatensnek, hogy Jónáné mondotta, nagy baja volt őnéki, a tömjén ki nem szikatt a szájából, úgy félt.

21. Testis Elisabetha Bálinti, Joannis Csizmadia consors, annorum circiter 30 jurata fatetur. Nihil.

22. Testis Catharina Szikszay, consors Stephani Szárdai, annorum circiter 30 jurata fatetur. Tudja, hogy részeges. De reliquo nihil. Hanem hogy kettős gyermeke lévén tavaly a fatensnek, a mellye kifakadt, reá gyanakszik, azért hogy komának nem hívatta Jónánét, azért esett rajta. A mellye azólta be sem gyógyulhatott.

23. Testis Anna Kánya, consors Petri Szentés, annorum circiter 21 jurata fatetur. Nihil.

24. Testis Helena Szilágyi, consors Andreae Juhász, annorum circiter 20 jurata fatetur. Láta a fatens a Baksiné házánál lakván, hogy Jónané a Baksi leányátul főre való gyołcsot kért, de nem adott, és a kis Sára nevű leálynak a fejét Jónané az jobb kezével hosszára, az arculattyát széltére keresztül méregette tapogatta. Kérdette tőle: – minek a gyołcs? Felelte: – nagy helyre vagyon hivatala. De hova, nem jelentette meg. A leánykának azolta semmi baja nincs, ha ezután nem lesz. De cetero nihil.

25. Testis Maria Nagy, relicta Stephani Orosz, annorum circiter 40 jurata fatetur. Ezelőtt circiter két esztendővel az fatensnek Samu nevű gyermeke a szomszéd fiával a Jónané kertiben menvén, egy kosárt, kivel a ciprus bé volt takarva, elvitte, és Jónané meglátván mondotta a gyermeknek: – no várj reá, te nagyfejű, megsiratod a ciprust, még a bírónak is hírével lesz a ciprus. És azon esztendőben Szent Mihály nap tájban nyavalyája érkezett, feje fájt, és okádott, kínlódott, reá gyanakszik halála felől.

26. Testis consors Valentini Czellár, Helena Istenes annorum circiter 60 jurata fatetur. Nihil.

27. Joannes Tóth, annorum circiter 16, juratus examinatus fatetur. A' tanunak a' balkeze megromolván, ment Jóna Mihálynéhoz, hogy gyógyítaná meg. Fel is vállalta, és vesztessnek mondotta, de meg nem gyógyíthatta. Egykor egy István nevű szekeres emberrel ment Jóna Mihályné Doboczra az orvos leányhoz, hogy ott megmutassa a' fatens kezét neki, és mivel itthon az udvarukon valamelly pénzt ástak, de fel nem vehették, arról akarta megkérdezni Jóna Mihályné az orvos leányt. Onnét visszajövében mentenek Gelsére is, látta a tanu, hogy Jónané az akkori szekeresével mindenkor együtt háltnak. Egykor a' tanu a' mezőben a' szekéren, amazok pedig a' szekér mellett hálván együtt, hallotta a' tanu nyöszörgéseket, és Jónané mondotta: – elég már, mennyi el. A fatenst kenegette, és a' karját Jónané az urával együtt árral furdalták. Szidta a' fatenst, s mondotta, hogy: – életed, halálad kezemben vagyon, nincsen olly borbély, aki meggyógyíson.

28. Stephanus Szilassi,¹² annorum circiter 58, juratus examinatus fatetur. Per omnia uti testis 14. consors propria. Addito, részeg volt Jónané, mikor ezeket mondotta. Láta egyszer a' tanu, hogy Jónané kenyeret sütvén, egy csepűben tésztát tett és megsütötte, de mit tett véle, a' tanu nem tudja.

Jónané ellen

III.

1730. die 25. Martii. Coram amplissimo senatu liberae ac regiae civitatis Debrecen.

Levata causa per illustrissimi ac generosi domini Michaelis Baranyi iudicis primarii, uti magistratus et actoris contra et adversus consortem Michelis Jóna Helenam Orosz tanquam personaliter adstantis incattam ratione et praetextu negotii actus criminalis actionetenus denotati mota et suscitata.

Et pro praetitulato perillustri domino magistratu et actore ordinarius fiscalis nobilis Martinus Muraközi cum sufficientibus juris requisitis praemissa protestatione reservatis [– –] suae fiscalitatis cautelis et facultatibus contra dictam personaliter adstantem incattam actionem sequentibus proponit.

Hogy tudniillik az személye szerint előállítottott incatta nem tudatik micsoda ördögi lélektől viseltetvén, lelke örökké való veszedelmének keresésével Isten és nemes ország törvényeit férre tévén, maga testét, mellyet szent Lélek lakó templomául kell vala tartani, ördög edényévé tenni s fordítani nem iszonyodott [– –] világi boszszuságára Isten képére teremtetett ép embert vagy gyermeket holtig való nyomorulttá tenni nem irtózott, sőt az istenfélő keresztény emberekkel ördöghöz való cimborálásához képest több magához hasonló gonosz társaival edgyütt ugyan kereskedést indított, mert némellyeket megvesztvén másik társaival bémondotta, hogy ehhez s ehhez vidd, tud róla tenni, és így fizetésért ezen személyly nem illyeket, ollyakat gyógygított meg, akit az ő társai vesztettek meg, amazoknak engedelmeiből esett meg a gyógyítás. Ez az illetén irtóztató s ördögi erő által véghezvitt sok gonoszságot a mindenható Isten tovább titokban nem akarván tartani, ezen folyó 1730. esztendőben, Bűjtmás havának 9., 10. és 13. napján magával az incattával az ő sok gonosz cselekedeteit kibeszéltette az Ur Isten, amint sub littera A 1., 2., 3. et 7. tanuknak fassióiókból minden homály nélkül megláthatni, és az ördögi mesterségbe annyira elmerült, hogy az gonosz lélek az ördög távollétébe lett beszédeket is níkie be sugallotta, mint ezt a 8. és 9. és az sub AA productumban 12. tanuk megvallották, hogy amit háta megé ezen incatták mondottanak, azonnal megtudta, mindezekből és több producált inquisitioniókból eruáltatható több gonosz ördögi mesterségének öszve szűt font cselekedeteiből ördögökkel való cimborálása sok [– –] két lábbal születetteknek holtig kuldulásra való léteken és némellyeknek ez világbul keserves kinnal az incatta vagy társaiknak e kezek által lett kiköltözések világosságra jönnek. Azért, hogy előbben is az már önként kivallott Nagy Andrásnéen kívül lehető több titkos boszorkány társainak kivallására és az akkor fiscalis procurator által eleiben adandó kérdésekre igazán és helyesen megfelelően, juxta Kitthonichianam capitís 22. quaestionis 8. hóhér által keményen minden irgalmasság nélkül megsütögettéssék.

Mínthogy pedig az Úr Isten Mojses 2. k. c. 22. v. 18., Moses 3. k. cap. 19. n. 27, és ugyan Moses V. k. cap. 18. n. 15. az illetén bűjös bájos varásló ördöngös és boszorkányos személyeket megöletni parancsollya, sőt az ország törvényei is Sancti Stephani libri 2. capitís 31. et 32., Sancti Ladislai decreti 1. articuli 34. büntetlen nem hadják.

Kire nézve rettentő példájokra s magának pedig érdemlett büntetésének elvételére teste már a bevett szokás szerint elevenen hóhér által égettessék meg, reali et effectiva executione mediante. Caeterum reservatis reservandis.

Incatta negat omnia.

Pro amplissimo domino magistratu et actore simplex és vakmerő tagadásával az incatta semmire sem mehet, amelyeket sub suplici A producált inquisitióban feltett tanuk vallanak, hogy önként megmondotta, ő és Nagy Andrásné ették volna meg Jenei Jánost, azzal állítja az incatta, hogy verés és kínzás között mondatta volna vele azon Jenei János, de azon productumban 2., 3. és 4. tanukat hit szerint fateáltatván tempore authenticationis azt mondták, Jenei János sem nem verte, sem nem fenyegette, és ha szintén valamely kis lyukon verését nem láthatták volna is, mindazonáltal szó alkudást vagy szupogást, pudogást meghallották volna, s úgy több authenticálódó tanuk is megvallják ezen incattának boszorkányságát, de előbb ezen 5. authenticált tanuknál nem volna [–] mégis az actio szerint elevenen való égetést megérdemelne, annyival inkább, több tanuknak fassioit is kívánja [–] áltatni, minek előtte [–] a finalis sententia meglőne, hogy az sub N. 1. ezen processushoz a [–] kérdésére minden irlalmasság nélkül kínoztassék meg, végbenmenvén a tortura reservat fiscalis sibi incumbencia.

[–]¹³ malum, ut unde eveniat bonum juxta sacra folia, de hogy az gonosztévőknek vallástevő beszédének meghallgatására hívta, és subordinálta szabados dolog, és nem mondathatik gonosznak. Az rabok közül (kiket tanuknak hozott az incatta) ha némelyike elszabadult is, azzal fassioja nem stal, mert nem sub juramento fassa, mert infasussa tétetett deliberatione, mert nem látta, hogy az incatta assertioja szerint Jenei nevű tanu verte volna.

Ezokáért minden mentségéből kimaradván az incatta, hogy az actio szerint sub A 1. notált 24 punctumokból álló kérdésekre torturáztassék, annak utánna teste elevenen hogy megégettessék, kívánja a fiscalis procurator cautelis reservatis, sőt kurvasága is egy tanu által bécizonyítódott.

IV.

Die 13. Maii 730. In senatu. Examen Jónáné benignum.

Nem mondotta, hogy ő vesztette volna meg Jeneinét Nagy Andrásnéval.

Senkihez nem tud semmit, társa sincs neki.

Kis Jánosné leányát nem fenyegette, nem is vesztette meg.

Az maga gyermekének a fejét száraz ruhával kötötte, azután meggyógyult és még 3 esztendőig élt.

Bodnárné mondotta, hogy[?] mg[?] szidta Vég János az incattát, s úgy tudta meg.

Részeg volt Dömsödiné, azért nem találta a fejszét. De az incattát nem akarták fejszézni.

Nem hallott semmi zörgést a kéményben Dömsödinénél.

Sáros volt a lába, azért nem akart fekünni Jeneiék párnájára.

Borocska volt benne, azért esett el, mikor Jenei hazakésérte.

Nem tudgya mire való volt az a kötés, mely Jeneiné párnájában találtatott.

Nem mondotta, hogy 3 gyermeke leszen most is Kálmáncziné asszonyomnak.

Vezendiné nem evett semmit Gelsén, csak a szekeren maradt, beteg volt, hanem egykor hívták a szekérrül le, azon hirtelen leugrott a szekérrül, és azután a kerítést által meg általugrotta, abban megerőtelenült, s úgy vitték be hátán is a'házba, és mivel meleg volt a'ház, még kihozták.

Az incatta is volt úgy, mint Vezendiné Gelsén. Úton is tiszszer is.

V.

Examen Helenae Orosz consortis Michaelis Jóna.

1. Miképpen ettétek meg Jenei Szabó Jánost Nagy Andrásnéval?
2. Micsoda kötés volt az, amely Jenei Szabó János párnájában találtatott?
3. Hogy tudta meg, amit Komáromi István uram és Vég János uram ellene beszél-
tenek?
4. Hogy hogy esett, hogy Vezendiné holtnak láttatott és ismét felélemedett?
5. Forgács Istvánnal hányszor paráználkodott?

Incatta omnia praenotata puncta, etiam adhitis fidiculis ad spelliceus ore hispa-
nica applicatione ad s[– –] et ustula[– –] [– –] perseverat in negativa.

In praesentia domini Samuelis Szeremley et Stephanus Király senatorum.

VI.

Puncta sub tortura interroganda.

1. Hány esztendeje, miolta tanulod a boszorkányságot?
2. Kitül tanultad, miként és hanyad magaddal tanultad?
3. Kicsoda izgatásából fogtál tanulásához vagy micsoda ok indított rája?
4. Közekben esküttél e miként vagyon a boszorkányoknak hitele formája, mellyel
közekben esküttek?
5. Kicsoda eskütett közekben és hol?
6. Micsoda a tisztű annak, aki közekben esküszik és mit adtak elődben, hogy csele-
kedjed?
7. Itt Debreczenben hanyan vadtok, nevek szerint mondd meg!
8. Ki mellyik, mocsoda tisztű közületek?
9. Hol tartotok gyűllést vagy vendégséget és hánszor esztendőben?
10. A gyűllésben vagy vendégségben mit cselekesztek?
11. A Kis János leányát csak azért vesztetted e meg, hogy az annya a szaladságban
galandot árulván néked nem adott?

12. Az melly kicsiny gyermeked volt, öt esztendő korába sem volt nagyobb egy singnyinél, midőn a feje ketté esett s te nyomtad össze úgy, hogy annak utánna is élt, micsoda orvossággal gyógyítottad?

13. Midőn Hajdu Istvánnának a Vég János leányának kezét lábát gyógyítottad s az atyja Vég János hátad mege szidott, s úgy Kis Jankónának is gyógyítván a leánykáját Mester ucza Komáromi István uram szidott, miként tudtad meg, és ki mondotta be?

14. Midőn Dömsödi Gergely uram és felesége az magok házokban meg akartak fejszézni, a szék alatt lévő ednehány fejszékét hova és micsoda mesterséggel rejtetted el, hogy úgy nem találták, és midőn ugyan Dömsödi Gergely urnak fürödőt csináltál, a kémény alatt micsoda csörömpözés volt, és ki cselekedte?

15. Miért nem fekhettél a Jenei János párnáján, ki tette belé azon matériát, és mire való volt?

16. Miért küldötted volna a Kállay Sámuel uram küszöbjé alá?

17. Midőn Jenei János uram lámpással haza kísért volna, kik csaptak az földhöz és miért?

18. Kálmánczay Joseph uram első és második feleségének részes vagy e halálokban, hányan cselekedtettek, ki izgatásából s mi módon vesztettetek el? Ki kért reája s mit fizetett, vagy csak magadtól cselekedted s miért?

19. Midőn az második feleséget az első megholt felesége mellé tették volna, az melly új furdalt fazekat földöstül az első felesége koporsójának főtől való végibül az sírásók felvették, ki cselekedte, tejé vagy más, miért és mire való lehetett?

20. Ugyan Kálmánczay Joseph uram konyháján a fazékban megtalált mérget te tetted é a fazékában, úgy kivel tetted, vagy ki kért reája, hogy adgyál olyan eszközt, micsoda eszköz volt, hol vetted, és ollyannal gyógyítottad é a francút[!]?

21. Az ő kegyelme udvarán ki ásatta el veled a tyúktojásokat valamelly égett vagy romlott oszlopnak tövére, vagy mit tucz felőle mondani?

22. Életedben itt Debrecenben hányat vesztettél meg, hányan holtak meg vesztésed miatt, és hányan gyógyultanak meg?

23. A Nagy Andrásné leányát az annya vesztette é meg, és miért nem tudta meggyógyítani maga, hanem te gyógyítottad meg?

24. Kikkel voltál egy keresetenn, úgy, hogy az kit egyitek megrontott, a másitok a rontónak engedelmeiből meggyógyította, és ollykor a fizetést egymással közlöttétek é?

Ad 1. Negat.

Ad 2. Az orvoslást magától tanulta.

Ad 3. Az Isten lelke.

Ad 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. Tagadgya.

Ad 12. Nagyobb volt esztendősnél a gyermeke Miska, midőn a szelindek reá ugrott Tóth István uram házánál, az előtt akarván haladni a gyermek, elesett, és elestén a feje ketté esett, és özvényomván száraz ruhával békötötte s úgy gyógyult. Látta a férje, hogy a gyermek feje két felé volt esve.

Ad 13. Maga mondotta Kis Jankóné, a másikat Bodnárné.

Ad 14. Negat.

Ad 15. Azért, mert sáros volt a lába, a párna pedig a lába alatt volt. Nem tudgya mire való volt azon matéria, és mondotta, hogy ne vagdallya el Jenei azt, mert talán rosszabb leszén.

Ad 16. Nem Kállaiékhoz küldötte, hanem azt mondotta vigyék valahová fellé, hogy valaki belé ne hágjon.

Ad 17. Egy kis bor volt benne, attul égett el.

Ad 18. et 19., 20. Nihil.

Ad 22. Bodnárnét, Tóth Jankót gyógyította temjénnel kétfélével, cristánnal[?], puskaporral, timsóval, kékkővel, medgyfa enyővel, ezeket borecetben kenyérhéj alatt megfőzvé minden nyavalyákat ezzel gyógyított.

Ad 22., 23. Nihil.

Nem mondotta, hogy Jeneiüket együtt rontották meg Nagy Andrásnéval s együtt is gyógyítták meg.

Die 13. Maii 1730. In senatu.

Jónáné vallyá.

Hogy Gelsébe mentem Vezendinével ott szállván edgy emberhez, ott Vezendiné által meg által ugrotta a sövényt, mellyből olly rosszul lett, hogy semmi érzékenység benne nem volt.

VII.

In causa fiscali contra consortem Michaelis Jóna. 5. Junii, 1730.¹⁴

Tekintetes nemes magistratus kívánnya ezúttal is a fiscalis procurator aláztatosan declarálni, hogy ezen personaliter adstans Jónáné a kínzás közben nem vallott is, azzal életét meg nem mentheti, mert nem a végre kínoztatott meg, hogy maga ellen vallyon, mivel maga ellen csak az a négy tanu elégséges, akiknek hallattokra megvallotta, hogy tulajdon ű ette meg Jeneit feleségestül, és meg is gyógyíttya complex társaival, csak fizessen. Ezt a beszédét a nemes törvényszék előtt sem tagadta az incatta, de qualificálta, hogy űtet kínoztta Jenei, s úgy kellett akarattya ellen vallani, qualificatioját penes exmissionem inclyti senatus meg nem bizonyíthatta s abban is succumbált, mellyet tartozott volna felállítani suadente Kithonich quaestionis 18. capitis 6. Ezeken kívül az megbabonázott párnára miért nem feketett, nyilvánvaló és csálhatatlan jele boszorkányságának, és több világos tanu is lévén ellene, mellyek annak rendi szerént fejére is eskütnének. Ha a kínzást, több complex társainak kedvezvén elszenvedhetne volenti nulla injuria, hihető, a több társai keményítették meg szívét, hogy ne vallhasson ellenek. Elégséges documentum lévén pedig a fiscalis procuratornak elhiszi, hogy juxta tenorem tituli 12. partis 2. Tripartiti Decreti a bűnöst nem absolvállyák, hanem érdeme szerint megbüntetik, kívánnya is, ut in actione elevenen égessék meg. Caeterum reservatis reservandis.

1 Galand = szegélydísz.

2 Innen a tanúvallomás végéig későbbi beszúrás.

3 Az ezután következő rész más kéz írása. A lap szélén olvasható megjegyzés szerint ezeket a vallomásokat a tanács ülésén vették fel.

- 4 Ébren.
- 5 Tárhó = édes aludttej.
- 6 Az irat bal szélén: Authenticatus die 25. Martii 730.
- 7 Az irat szélén: Authenticatus.
- 8 Az irat szélén: Authenticatus.
- 9 A lap szélén: Authenticata.
- 10 Az irat szélén: Authenticata.
- 11 Áthúzva: a földhöz csapták.
- 12 Az irat szélén: Authenticatus.
- 13 Az irat eleje hiányzik.
- 14 A dátum más kéz írása.

96.

DEBRECEN VÁROS VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
VEZENDI ANDRÁSNÉ GYARMATHI KATALIN ELLEN

I.

1730. március 21., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/g. 25.

Anno 1730. die 21. Martii. Inquisitio fisci contra Vezendiné.

1. Stephanus Kis,¹ annorum circiter 38 juratus fatetur. Ezelőtt mintegy negyedik esztendővel a szárazság miatt hogy nem ihattak a marhák, a fatens Mester uczai ökörcsordás lévén az marhákat hazaeresztette. Vezendinének is egy borja lévén a marha között, megfenyegette a fatenst: – no bizony, ezt a béhajtasodat, míg e világon élsz, megemlegeted. Azután mingyárt egy hét múlva elesvén a lábárul a felesége sem nem ehetett, amit evett is soha meg nem emésztette, vérrel s nagy kínnal hányta ki és most is minden holnapban megérzi s ki nem épült belőle.

2. Elizabetha Virku,² consors praecedentis Stephani Kis, annorum circiter 32 jurata fatetur. Vezendiné fenyegetését szintén úgy vallyá és utánna következett nyomorúságát mint az előtte való tanu a fatens férje, és a mai napig is csak Vezendinére gyanakszik. A letári pap italt adott a fatensnek, mellyre tollat és töléléket hányt ki, de csak eltemették ott a földben.

3. Stephamus Gönczi, annorum circiter 52 juratus fassus. Nihil.

4. Georgius Nagy, annorum circiter 51 juratus fatetur.³

Anno 1730. die 24. Martii. Continuata.

5. Testis Paulus Makk, annorum circiter 37 juratus fatetur.

Hallotta Vezendinétől, hogy megfogattatása előtt kevés napokkal egykor Vezendiné bément a fatens házához reggelente, és mondja a fatensnek: – Makk Pál uram, én biz az éczakán pokolban voltam. A fatens mond: – talám csak álmában volt kend.

Felelt: – nem biz én. Jó tanu lehet Mesterbe lakó csizmadia Kovács János Jónáné és Vezendiné ellen a mellyeket ő túlle hallott a fatens.

6. Testis Joannis Kovács, annorum circiter 30 juratus fatetur. Hallotta, hogy beszéllette a fatensnek Kis Mihály nevű emberséges ember, aki is Mester utzában az öreg Totth Mihály urammal által ellenben lakik, hogy őneki egy kis öttse lévén, a fél keze nyomorék volt, s ma is az, és Jónáné gyógyította, a sok kedvezést elvonta tőle és szekerével is eleget szolgálta, mert kedvét nem merte szegni, egykor, amint gondollya Ér Semjénbe kívánták, Jónáné Vezendinével, hogy másnap indullyon meg véllek. Három órakor hajnalban az útra perecet, fejeér kenyeret, kulacs borokat vittének, annyira kifárasztotta a lovait, hogy alig hajthatta, és szintén estvére, vacsorára értenek bé a faluba, Amelly házhoz mentenek, az háznak gazdája nem szintén jó szívvel nézte, de a gazdaaszszony igen. Fogta mingyárt ökreit kikötötte az ólból azon legény lovait kötötte helyekre, abrakot, szénát eleget adott, jó vacsorát készített az gazdaaszszony. A gazda még a vacsorát sem végezhetette el, már lefeküött egy kis ágyra és virattig fel sem költ. Azon Kis Mihály elvégezvén a vacsorálást, kiment a lovakhoz. Még el sem alutt, egykor csak jün Jónáné, mond: – no, megholt Vezendiné. Ezen legény elijed, bémégyen, hát kinyujtóztatva úgy fekszik, mint az holt. Hol siratta Jónáné, hol kacagta, azonban csak ittak, a gazdaaszszonnyal egykor kiviszik a tornácban, azon Kis Mihály is fogta lepedőnek az egyik szélit és segített. Addig suttoztak, egykor feltámadott, még reátámadtak: – hol jársz pogány lelkü! Mond amaz: – hiszen ti vattok az okai. Egymást okozván, az italhoz fogtak hárman virattig ittak, táncoltak. Másnap utonakor[!] meg kellett véllek indulni, úgy elhozták azon fáratott lovak, csak száját is nehezen tartotta, ostort nékiek mutatni sem mert, napleszállatkor már az akasztófán belől Debreczen felől voltak.

7. Testis Michael Kiméri, annorum circiter 60 juratus fatetur. A fatensnek hajadon leánya varrója lévén Vezendinének, amidőn férhez adták megparancsolta, hogy a lakodalomba elhívják. A fatensék meg is cselekedték, midőn a leányt fektetni vitték volna a szokás szerint a nyoszoló aszszonyok, Vezendiné is hivatlan közikben ment. Hogy a leányt vetkeztették, a nyoszoló aszszonyok között a menyaszszony fodra elveszett. Kérdezi a fatens felesége: – hova tették a fodrát, adgyátok elől. A rendszerint való nyoszoló aszszonyok szégyenlették és szabadkoztak. Ott lévén közöttük Vezendiné is, szabatozott, hogy ő nem látta. Hogy a fatens felesége csak reája erősödött, addig ki nem bocsátta őket, míg elől nem adják. Csak mondja Vezendiné de nem vész el, csak egy pint bor áldomását agyák. Mondanak a több aszszonyok, hiszen több is vagyon itt most egy pint bornál. Akkor elszégyenlette magát, másnap mingyár a menyaszszony elájult, semmi egéssége mint holt eleven, reája agyarkodván[!], hívták oda, nézze meg. Eljött s a menyecskét megcirógatta, háromszor a szemébe, arculatytyára köpött, nyúl a sebben s mongya: – nesze egy kis ördög szar, kösd a nyakadba, nem lészen semmi gondod. Mingyárt meggyógyult a menyecske, jobban lett és ehetett, akkor megparancsolta néki Vezendiné: – ezután senkinek ne varrjál csak nékem, mert kárát látod. De mivel a menyecskének ritkán küldött varrót, a Vezendinéjét elvégezvén a másét is varrotta. Egykor oda jöven: – no, most másnak varasz te. Mond a menyecske: – elvégeztem a kendét is. Hiszen megmondottam, ne varrj másnak. Azután megint roszszul lett a menyecske, ma is úgy vagyon, Nagy Andrásné is com-

mendálták, hogy kösse, az is kötötte, annál rosszabbul lett. Vezendiné mondotta a menyecskének: – megettek tégedet is a kutyák, mint engem.

8. Testis Anna Pércsi,⁴ consors Michaelis Kiméri, annorum circiter 40 fatetur. In omnibus, uti antecedens testis maritus hujus, hoc addito. Most Antal napi szabadságkor bójón a tanuhoz, mond: – édes aszszonyom én most kendre szorultam, egy fazekat kérek kendtől. Pedig meszsze lakott a tanutól. A fatens maga csodálkozott rajta, akkor mondotta: – osztán engemet is, úgymond, megettenek a kutyák, mint tégedet, azaz a menyecskét.⁵

9. Testis Michaél Tot, alias Kis, annorum circiter 20 juratus fatetur. Mindenekben úgy valya, azmint fellyebb Kovács István nevű tanu fateállya, hogy Vezendinét Jónánéval vitte három lovon szekéren, nem ÉrSemjénbe, hanem Gersébe, és úgy kifáratk a lovak menőben, alig hajthatta estvére a faluba. Két lova volt a gazdának, s azok közébe kötötte, abrakot nem adott a tanu lovajinak a gazda, mindenekben úgy volt, kinyújtózva mint holt, úgy fekütt Vezendiné a lepedőben, a tanu is segítette kivinni a tornácban, de semmiét nem mozdította, s úgy volt egészen, mint azon Kovács István nevű tanu fateálta. Öt órakor másnap elindulván velek hazafelé, úgy elhozták azon fáratt lovak, soha az ostort sem merte nékiek mutatni, mindétig szájakat tartotta, hógatni kellett Mihálydi felé jöven, nap leszállott[!] előtt a Cseren innen volt. Caeterum nihil.

II.

1730. március 25., Debrecen

Anno 1730. die 25. Martii, in senatu.

Examen benignum Andreae Vezendinae Catharinae Gyarmathi.

Ezelőtt négy vagy öt esztendővel ment az incatta Gelsére, hogy ott Majláthné nevű orvosnénál magát és gyermekét orvosoltassa.

Akkora Jónáné is elment véle, Gelsén az incatta esztől is eltávozott és estétől fogva hajnalig eszén nem volt, abból gondollya, hogy Jónáné cselekkette, és azért boszorkány.

Ezelőtt kevés napokkal a' fogságban lévén az incatta és elszenderedvén, hallott a' fogházban nagy zengést és arra felébredvén nem alhatott és nem nyughatott. Tagadgya, hogy pokolba járt volna, vagy ő azt mondotta volna. Mutogatva Jónánének a' karját Jenei János házánál, kék volt, de ki verte és mivel, nem tudgya, a' mutogató előtt eshetett egy héttel. Nem tudgya ki verte, de elhiszi, hogy jó ember nem tehette.

A maga gyermekét soha meg nem vesztette. Majláthné mondotta az incattának, hogy által hajgáltak a' sövényen, miért indult meg azzal a' rossz aszszonnyal, tudniillik Jónánéval. Igen is hallotta Jónánétól az incatta, hogy mondotta, Jenei Jánosékát Nagy Andrásné vesztette meg.

Nem tanácsolta Jeneinek, hogy ne vigye el a kötést Kallai Sámuel uram házához, hanem vigye Jónáné maga.

Die 27. Martii, 730. In senatu.
Jónáné vallya, hogy azon szekeres ember a' ki őtet Doboczra vitte Kabán lakik,
Forgács Istvánnak hívják.

III.

Anno 1730. die 6. Junii
Vezendi Andrásné examennye

1. A Mester uczaí csordásnéak Kis Istvánnénak miképpen ártott, a' kit meg fenyegetett volt? és azután megnyomorodott.

2. Minthogy maga mondotta Mak Pál előtt, hogy pokolba járt, ki vitte oda, miképpen ment oda.

3. Kiméri Mihály leányának a' fodrát miért vette el, miért rontotta meg, és mi volt az ördög szar, a' melyet néki enni adott? In senatu die 8. Junii

Hatvanban lakó Bartusné vitte el azon fodrot.

Azt az ördög szart Jónáné adta, a' ki patikából hozta.

4. Mikor Gelsén halva fekütt hol járt akkor, vagy miért látatott holtnak?

5. Kik a' boszorkányságban társai?

A Gelsei asszony mondotta, aki harmadik házba lakik hozzá az ette meg a gyermekét, kit mond Kovács Péternének, ki most a tömlőben vagyon.

6. Kiket rontott meg életében s miképpen?

7. Mikor Villás Samuelt a' Nagy Erdőn éczaka a' fához dörgölték kik voltak akkor az incattának társai.

Ad 5. Nánáson lakó Tatos Péter mondotta, Kovács Péterné nyilvánvaló boszorkány.

Egyebet ezenkívül mind tagad.

Ad reliqua nihil.

Coram Demetrio Hangj deputato senatore mp.

IV.

Die 12. Maii 1730. In senatu

Levata causa perillustris ac generosi Domini Michaelis Baranyi judicis primarii, uti magistratus et actoris contra et adversus consortem Andreae Vezendi Catharinam Gyarmathi tanquam personaliter adstantem incattam ratione et praetextu negotii actus criminalis actionetenus denotati mota et suscitata.

Et pro praetitulato perillustri domino magistratus et actoris ordinarius fiscalis nobilis Martinus Muraközi cum sufficientibus juris requisitis praemissa protestatione reservatis universis suae fiscalitatis cautelis et facultatibus contra dictam personaliter adstantem incattam actionem sequentibus proponit.

Hogy tudniillik a személye szerint előállított incatta nem tudatik micsoda ördögi lélektől viseltetvén lelke örökké való veszedelmeinek keresésével Isten és nemes ország törvényeit fére tévén, maga testét, melyet Szent Lélek lakó templomául kell vala tartani, ördög edényévé tenni s fordítani nem iszonyodott, kicsiny világi boszszúságért Isten képére teremtetett ép embert vagy gyermeket holtig való nyomorultá tenni nem irtózott, sőt az Istenfélő keresztény emberekkel, ördöghöz való cimboráláshoz képest több magához hasonló gonosz társaival együtt, ugyan kereskedést indított, mert némelyeket megvesztvén, másik társaival bémondatta, hogy ehhez s ehhez vidd, tud rólla tenni, és így fizetésért ezen személy némelyeket ollyakat gyógyított meg, akit az ő társai vesztettek meg, amazoknak engedelmeiből esett meg a gyógyítás, ez az illetén irtóztató erő által véghezvitt sok gonoszságát a mindenható Isten tovább titokba nem akarván tartani, boszorkánysága pedig sub C producált inquisitióból kitettzik, mivel az 1. tanut megfenyegette, s fenyegetése után mindjárt megnyomorodott, s ma is meg nem épült. A 2. fateállya nemkülönben 7., 8., 10. tanuk fassioja is megmutatták, hogy nem tiszta személy, hanem vesztő rontó boszorkányos személyel [– –] mitől viseltetvén [– –] még azon Jónáné ellen is mint complex társa ellen sokat beszéllett és azon beszédekkel magát szintén úgy mint complex társát [– –] sub A megláthatni.

Azért, hogy elsőbben is az már önként kivallott Jóna Mihálynén kívül lehető több titkos boszorkány társainak kivallására és az akkor fiscalis procurator eleibe adandó kérdésekre igazán és helyesen megfelelően juxta Kithonich caput 6. questio 8. hóhér által keményen megsütögettessék, minden irgalmasság nélkül.

Minthogy pedig az Úr Isten Moses 2. könyve caput 22. vers 18. Moses 3. könyve caput 19. vers 27. és ugyan Móses 5. könyve caput 18. vers 15. az illetén bűjös bájos varásló ördöngös és boszorkányos személyeket megöletni parancsollya, sőt az ország törvénye is Sancti Stephani libri 2. caput 31. et 37. Sancti Ladislai decretum 1. articulus 34. büntetlen nem hadgyák.

Kire nézve másoknak rettentő példájokra s magának pedig érdemlett büntetésének elvételére, teste, már a bévett szokás szerint elevenen hóhér által megégettessék reali et effectiva executione mediante. Caetrum reservatis reservandis.

Incatta praesens negat.

Die 5. Junii 1730. In senatu

Deliberatum est.

Quia testes 1., 2., 3. sub C authenticata clare fatentur post communicationem incattae, erga secundam testem et filiam tertii testis factam mox morbum gravem fuisse secutum et ex eodem morbo hanc per se curatam, ac ipsam incattam coram teste 5. sub eodem C fassam se in inferno per mortem fuisse. Dein juxta testem 9. incattam in Gelse nocturno tempore inivisse quasi mortuam et mox post mussitationes sociarum suarum excitatam. Non secus secundum testem 2., 3. sub A inquisitionis fiscalis contra consortem Michaelis Jóna fatam incattam nocte intempesta cum aliis suae farinae in silva fuisse, et dictum fatentem grandi arbori per incattam illudi pro-

curatum, exinde itidem morbum contraxisse. Ex eo memoratam incattam ad manifestandos complices et modum qualiter praemissa quibusve auxiliis effecerit. Torturae adjudicare.

Die 8. Junii 1730. In senatu.

Deliberatum est.

Quia incatta juxta sententiam praecedentem torturata, ab objecto crimine magiae sese addidit purgatam, poena per [– –] fiscalem petitum locum non habet, ne cum scandalo intra civitatem amplius maneret, simpliciter perpetuam relegabitur, quam et maritus, ne separatim vivant, sequi tenebitur.

- 1 Az irat margóján: authenticatus.
- 2 Az irat margóján: authenticata.
- 3 Áthúzva: Die 24. Martii Baxiné.
- 4 Az irat margóján: authenticata.
- 5 Megjegyzés a margón: Nem hívták Vezendinét.

97.

1730. március 21., Debrecen

DEBRECEN VÁROS TANÁCSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
NAGY ANDRÁSNÉ JUHÁSZ KATALIN ELLEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/g. 25.

Anno 1730. die 21. Martii. Inquisitio ex parte fisci contra Nagy Andrásné

1. Tëstis Anna Gyulay, consors Stephani Sopronyi, annorum circiter 60 jurata fatetur. Panaszolkodott Nagy Andrásné a fatensnek, hogy őtet Jenei uram megkurvázta, boszorkányozta, azt is tudja, hogy orvosol, kötöz és hogy azolta' orvosol miólta az annya megholt, hallotta. Azt is hallotta Kis Jánosnétul, mondotta volna Nagy Andrásné, hogy ő Békésinének tanítványa volna. Ad ultimum. Hallotta Nagy Andrástul, mondotta, az melly eladó leánya volna, nem őtőle való.

2. Elizabetha Balasi, consors Georgii Nagy, annorum circiter 36 jurata fatetur. Hallotta Gombos¹ Andrásné mondotta volna, hogy hallotta Nagy Andrásnétul, hogy ő Békésinének tanítványa. Kis Hatvan uczai Juhász Borusnétul hallotta, hogy néki beszéllette volna Nagy Andrásné, ő, úgymond, mikor az attya fogva volt kilenc halott húsáruľ füvet és homokot hozván, a füvet a váras házának kapuja alá ásta, s az homokot pedig elhintette, s úgy nem tehettek az attyára törvényt, s elszabadult. Kis Hatvanban Király Jánosnét gondollya jó tanunak lenni.

3. Catharina Ecsedi, consors Michaelis Bajusz, annorum circiter 30 jurata fassa ad omnia nil, praeterquam hallotta Nagy Andrástul, mondotta, ezen leánya nem őtőle való, hanem Mellyesre gyanakodott íránta, hogy attul való volna.

4. Anna Kis, consors Joannis Víg, annorum circiter 57 jurata fatetur. Király Istvánnétul hallotta, hogy megnyomorodása felől Nagy Andrásnéra gyanakszik, és azt is mondotta még, őtőle ép korában kért Nagy Andrásné, hogy adjon az nevetlen ujjából három csepp vért, de ő nem adott.

5. Elizabetha Víg, consors Stephani Hajdú, annorum circiter 21 jurata fassa. Hallotta Király Istvánnétul, mondotta, hogy őtőle kért volna Nagy Andrásné az ujjából három csepp vért, hogy a leányának szemében eressze, mert fájt a szeme, neki pedig Jónáné mondotta volna, hogy aki legelsőben a leánya szemén való nyavalyát meglátta, attul kérjen vért, s a² Királyné látta pedig elsőben a piacon, s azt mondotta volna Királyné: – nem adok bizony én, jobban szeretem a te leányodnak szeme apadjon ki, mintsem az én karom száradjon el. Azután romlott meg Király Jánosné. Azon nyomorúságában küldött volna Nagy Andrásnéhoz Kis Hatvan uczában lakó Oláh Jánosnét, hogy jöjjön el és kenye meg, de akkor nem ment csak azt mondotta, mi haszna, hogy orvosoltattya magát, mert³ az éri neki végét. Kértem én őtőle három csepp vért s nem adott. Ezeket hallotta a tanu Király Jánosnétul.

6. Catharina Nagy, consors Stephani Czakó, annorum circiter 30 jurata fatetur. Nihil.

7. Elizabetha Molnár, consors Michaelis Balási, annorum circiter 21 jurata fatetur. Nihil.

8. Elizabetha Magos, consors Michaelis Vég, annorum circiter 21 jurata fassa. [Nihil.]

9. Elizabetha Oláh, consors Stephani Barna, annorum circiter 44 jurata fatetur. Nihil.

10. Elizabetha Kulcsár, consors Joannis Kis Gombos, annorum circiter 30 jurata fatetur. Nagy Andrásnét tudja, hogy az Medvésnének öregbik menyét kötötte. Hallotta Nagy Andrásnétul ezelőtt mintegy fél esztendővel haragban esvén Jeneinével azért, hogy Jeneinét addig kötötte, elment a gyermek tüle, fenyegette Jeneinét: – no várjon reá Jeneiné, elhívna még de soha bé nem megyek az ajtaján. Ennekelőtte mintegy két esztendővel a Gombos Kis Andrásné torjából jövéen (merthogy ott Nagy Andrásné főző asszony volt) elvégezvén dolgát jött hazafelé a fatenssel, s behívta a fatens a maga házában, az inassal hozatott a fatens egy icze bort, s azt megitták. Azalatt mondotta Nagy Andrásné: – édes szomszéd asszony, akárki minek tarcsón engemet, de én a Békésiné tanítványa vagyok. Hallotta Nagy Andrástul, sok ízben mondotta hittel, hogy ez a leánya nem ő tüle való, hanem Mellyestül.

11. Catharina Barna, consors Michaelis Szabó, annorum circiter 24 jurata fatetur. Nihil.

12. Catharina Kapitány, consors Stephani Gönczi, annorum circiter 36 jurata fatetur. Nihil.

13. Catharina Szabó, consors Stephani Kis Juhász, annorum circiter 46 jurata fatetur. Nihil.

14. Catharina Szűcs in capillis, annorum circiter 40 jurata fatetur. Nihil.

15. Stephanus Kis, annorum circiter 38 juratus fatetur. [Nihil.]

16. Stephanus Sopronyi, annorum circiter 67 juratus fatetur. Hallotta Nagy Andrástul, az leánya nem ő tüle való.

17. Joannis Víg, annorum circiter 61 juratus fassus. Tuggya, hogy Nagy Andrásné odó kötő. Ad reliqua nihil.

18. Michaelis Víg, annorum circiter 25. Nagy András mondotta, hogy ez a leánya nem őtőle való. A kis Kemenczétől hallotta, beszélte, Nagy Andrásné mióta megholt, az anyja azolta furir [!] a boszorkányok között. Caeterum nihil.

19. Elizabetha Nagy, consors Joannis Nagy, annorum circiter 17 jurata fassa. Hallotta most esztendeje Nagy Andrásné, Kozma Ferenczet kötözte, s meg nem fizetvén nekie fenyegette Kozma Ferenczet: – nem fizetett meg de mászszor is úgy megyek el néki. Tanuknak gondolná Kozma Ferenczet, Kis Hatvanban Mezeinét.

20. Elizabetha Detki, consors Stephani Szilassi, annorum circiter 45 jurata fatetur. Nihil.

21. Maria Nagy, relictá Joannis Király, annorum circiter 27 jurata fassus [!] Nihil.

22. Elizabetha Nemes, consors Joannis Király, annorum circiter 45 jurata fatetur.⁴ Ennek előtte két vagy három esztendővel a tanutól Nagy Andrásné a nevendékeny bal ujjából három csepp vért kért leánya szeme orvoslására, a tanu nem adott, mondván: – bizony nem adok, bálnám, ha a kezem elszáradna. Akkor a tanu szép ép aszszony volt, azután idővel kerti szüretkor mikor szabadság volt, elindult, hogy valamit vegyen leányával, csak elesett, minden tagja⁵ felettébb nagy kínokat szenvedett, ma sem járhat, sok aszszonyok javallásából izent Nagy Andrásnéhoz, mennyen hozzá s kenne meg, sokan kérték szánnya meg: – Istenért, jőjj oda, orvosold meg, lám magad mondod, a te kezed jó és akivel akarsz, jót tehez. Soha a tanunak felé sem jött, holott csak negyedik ház Nagy Andrásnéhoz a tanu az hol lakott. Oláh Jánosné egykor mongya: – tudod e mért haragszik reád Nagy Andrásné? Azért, hogy vért kért egy kanálban túled, három cseppet, s nem attál néki, azolta haragszik reád. Hanem edszer a sok kérésire hozzá ment Nagy Andrásné, a tanu a kezét is csókolta, hogy nézze meg s micsoda nyavalyának mondja, s az ura is a tanunak sokat kérte, reménkedett, hogy tegyen jól Istenért a feleségével. Sírt kérte s megkenegette, de semmit nem szólott Nagy Andrásné, csak csóválta a fejét s elment.

23. Elizabetha Szabó, consors Demetrii Szabó Ujvárosi, annorum circiter 56 jurata fatetur. [Nihil.]

24. Elizabetha Boros,⁶ consors Joannis Oláh, annorum circiter 30 jurata fatetur. Király Jánosné nyomorúságának megtekintésére⁷ hívta a tanu Nagy Andrásné. Azt felelte Nagy Andrásné: – én jól tehetek vele⁸ de nem teszek, mert nem adott ő is az én leányom szeme orvoslására három csepp vért.

25. Elizabetha Balinzh, consors Joannis Czizmadia, annorum circiter 30 jurata fatetur. Tudja, hogy ezelőtt circiter másfél esztendővel az ucza házában Istvánt gyógyította Nagy Andrásné, de mivel nem tudja, és hogy az után megholt, ettől e, nem tudja.

26. Testis consors Valentini Czellár, Helena Istenes, annorum circiter 60 jurata fatetur. A fatens fiát Jánost most ezelőtt circiter 3 esztendővel a gyomrát kötötte Nagy Andrásné, székfűvet látott nála, egyebet nem, adott valamit néki, de elfelejtette. A fia meggyógyult, él.

Anno 1730. die 28. Martii. Continuata contra Nagy Andrásné.

Gombos István annorum circiter 30 juratus fatetur.⁹ Az elmúlt esztendőben hallotta a tanu, Nagy András beszéllette, őtet az felesége annyostul megrontotta, sinlőben is esett, semmi férfiúsága,¹⁰ és kívánsága most is nincsen, és őtőle soha semmi aszszony magot nem fog. Mond a fatens: – lám, leányod is vagyon. Mond arra: – Isten úgy segéllyen, nem éntülem való. Ezt pedig Kis Hatvan uczán lakó Kis György is hallotta más alkalmatossággal Nagy Andrásul.

Catharina Geri, consors Ambrosii Juhász, annorum circiter 38 jurata fatetur.¹¹ Hallotta tavaly nyárban Nagy Andrásnéul Hatvan uczárul a piac felé ballagván beszéllette, mikor az ő apja fogva volt, ő kilenc halott hasárul homokot, füvet szedett, és a váras házának küszöbjében hintette

Anno 1730. die 30. Martii

Coram amplissimo senatu liberae ac regiae civitatis Debreczen.

Levata causa perillustris ac generosi domini Michaëlis Baranyi iudicis primarii, uti magistratus et actoris contra et adversus Catharinam Juhász consortem Andreae Nagy tanquam personaliter adstantem incattam ratione et praetextu actus criminalis actionetenus denotati mota et suscitata.

Et pro praefato perillustris domini magistratus et actoris ordinarius fiscalis nobilis Martinus Muraközi cum sufficientibus juris requisitis praemissa protestatione reservatis aniversis suae fiscalitatis cautelis et facultatibus contra dictam personaliter adstantem incattam actionem sequentibus proponit.

Hogy tudniillik a személye szerint előállítatott incatta nem tudatik micsoda ördögi lélektől viseltetvén, lelke örökké való veszedelmének keresésével Isten és nemes ország törvényét félre tévén maga testét, melyet Szent Léleknek lakó templomának kell vala tartani, ördög edényévé tenni nem iszonyodott, kicsiny világi boszszuságért, néha penig kevés haszonért Isten képeire teremtetett ép embert vagy gyermeket holtig való nyomorulttá tenni nem irtózott, sőt az Istenfélő keresztény emberekkel ördöghöz való cimboráláshoz képest több magához hasonló gonosz társaival edgyütt ugyan kereskedést indított, mert némellyeket megvesztvén, másik társaival bemondatta, hogy ehhez s ehhez vidd, tud rólla tenni, és így fizetésért ezen személyly némellyeket ollyakat gyógyított meg, akit azon társai megvesztettenek amazoknak engedelmeiből eshetett meg a gyógyítás, ez az illyetén irtóztató ördögi erő által véghezvitt sok gonosz-ságát a mindenható Isten tovább titokban nem akarván tartani, ezen folyó 1730. esztendőben Böjtmás havának 9., 10. és 13. napjain Jóna Mihálynéval kimondatta, hogy tulajdon ő vesztette volna meg Jenei Jánost, mely sub littera A 1., 2., 3. és 4. tanuknak fassiójokból minden homály nélkül megláthatni, és azzal is dicsekedett, hogy ő Békésinének, aki is életében boszorkányság eránt nagyon szóban forgó aszszony volt, tanítványa lett volna, melyet sub littera B 1., 10. tanuk világosan vallyák, és hogy az ujjából a 22. tanunak vért kért s nem adott micsoda nyomorékká tette [– –] jelen vagyon, a férje is Nagy András sok ízben meg is mondotta, hogy ezen mostani leánya nem őtőle való volna, mindezekből és több sub littera B producált inquisitiókból eruáltatható irtóztató ördögi cimborálásiból az incatta boszorkánysága nyilván kitettzik. Azért, hogy elsőben is az már magán kívül lehető több titkos boszorkány társaknak kivallására és az akkor fiscalis procurator által eleiben adandó kér-

désekre igazán és helyesen megfelelően, juxta Kithonich caput 6. questio 8. hóhér által keményen minden irgalmasság nélkül megsütögettéssék. Minthogy pedig az Úr Isten Moses 2. könyve caput 22. vers 18. Moses 3. könyve caput 19. vers 27. és ugyan Moses 5. könyve 18. vers 11., az illetén bűjös bájos varásló ördögös és boszorkányos személyeket megöletni parancsolja, sőt az ország törvényei is Sancti Stephani Libri 2. capitis 31. et 32. Sancti Ladislai Decretum 1. articulus 34. büntetlen nem hadják. Kire nézve másoknak rettenő példájokra, s magának pedig érdemlett büntetésének elvételére, teste, már az bevett szokás szerint elevenen hóhér által égettessék meg reali et effectiva executione mediante. Caeterum reservata reservanda.

Die 13. Maii 730.

Incatta negat omnia, oldal és gyomor sérvést orvoslott, sírral kenegetvén, a sírt is csak attul kérte, akit kent.

Deliberatum est.

Eadem fere esset ratio incattae respectu circumstantiarum aggravantium, quae Jónáné, incatta ob eadem delicti gratia et partim in [– –] incaptivatae quaecum eum ob [– –] actionatorum[!] clariorem notitiam torturae adjudicata subjectaque sit, ea-propter incattam quoque tum propter commiserationem cum eadem habitam cura et studium magiae et in inquisitionibus fiscalibus edoctos veneficii conatus et actus minasque varias signanter contra consortem Joannis Király praemissas et subsecutas eodem fine torturae adjudicavi.

Die 24. Julii 1730 in senatu deliberatum.

Purgavit incatta se per torturam, pro confesso vero adulterio ante 17 annos commissio, siquidem maritus incattae remiserit in homagio eandem convinci.

Contra Nagy Andrásné

1. Testis Stephanus Kabay, socius faber ferrarius in officina magistri Joannis Kis in Péterfia, annorum circiter 20 juratus examinatus fassus est. Nihil ad rem.

2. Elizabetha Bottyáni, ancilla Stephani Barna, annorum circiter 10 ob aetatem absque juramento serio examinata. A' múlt Karácsony előtt múlt esztendeje, midőn a' fatens Nagy Andráséknál lakván, egykor Nagy Andrásné vasárnap a' templomban ment reggel, addig az apja Nagy Andrásnének küldötte a' fatenst egy icze borért Jenei Jánosékhoz, a' mint hozott is onnét a' tanu edgy iczét öt pénzen, és mikor Nagy Andrásné hazament a' templombul már akkor meg is itta volt az apja a' bort, mégis hazamenvén mingyárt azt mondotta: – azt tudgyátok talán, hogy nem is tudom, hogy azt a' bort Jeneiéktől hoztátok. Nem tudgya a' tanu, hol tudta meg, hogy bort hozták mert a' háznál meg nem tudta. Jeneiéknél penig Jeneiné adta a' bort. Egykor penig mondván Nagy Andrásné hogy a' fatens a' leánya mellé feküldgyék, oda feküt egyszer a' sutba a' kemence mellé, s éczaka a' fatenst a' sutbul az asztal alá vetették, de ki csoda, nem tudgya. Feleszmélvén magát azon éczaka ismét a' sutba ment, másnap

beszéllette a' tanu mingyárt Nagy Andrásnének, de azt mondotta a' fatensnek, senkinek ne szóllyon semmit, mert kihuzattya a' nyelvét.

Tekintetes Bíró Uram s Tekintetes Nemes Tanács!

Hogy az Ur Isten a tekintetes urakat minden dolgaiban boldogítsa és sok gyámoltalan szegény ügyefogyottaknak szerencséjekre számos esztendőig éltesse s virágoztassa nagy alázatosan kívánom. Régtől fogvást keserves rabságot szenvedő szegény feleségemnek dolga s állapotja miben legyen elhiszem, hogy a tekintetes urak magánál és nállamnál is jobban tudhattyák. De amint másoktól értem végső sententiájának kimondását mára vagyis az mánpra rendelték legyen a tekintetes urak. Én is annak okáért, nagy alázatosan beadott instantíám által praeveniálni s edszersmind a tekintetes urakat megkeresnem kéntelenítettem. Reménkedem azért igen nagy alázatosan a tekintetes uraknak mint irgalmas és kegyes Istenfélő atyáimnak s bíráimnak, feleségemnek eddig való raboskodását es torturáztatását méltó tekintetben vévén a tekintetes urak sententiát ellene ne pronumerállyanak, hanem lakása engettessék még ezen anya városbann mint eddig, úgy ezután is, nem különben magamnak is jámborságomat és minden órán szerencsevárandó hajadon leányomat tekincsek a tekintetes urak, nekünk holtig való keserűségünkre ezen várasról ki ne űzettsék, többé azon cselekedete nem lészen, és magát Istenes életbe foglallya. Ami pedig parázñaságát illeti én abban meg nem űtközöm, meggondolván az emberi gyarlóságnak mivoltát, mivel minyájan gyarlóság alá vettettünk, én grátiámban vészem, ezen ettzeri esetéért minthogy azólta, az miolta ezen vétkét cselekette hozzám nagy hűségét láttam és nem is tapasztaltam, hogy illetén esetre hajlandósága volt volna. Mindezekre minekutánna kegyelmes válaszra járulva hoszann maradok

a tekintetes uraknak méltatlan szolgája

Nagy András mp.

Anno 1730. die 6. Junii

Nagy Andrásné examennye in tortura.

1. Miért rontotta meg Király Jánosnét, gyógyicsa meg, ha meg gyógyíthattya, és miképpen rontotta meg.

2. Kiket rontott meg másokat, nevezze meg.

3. Kik a' társai a' boszorkányságban? Kitül tanulta?

Extra puncta interrogatoria addendum. Volt Mellyessel paráználkodása egynéhány ízben, de hányszor, nem tudgya. Mellyesnek özvegy korában. Ad reliqua nihil. Coram Demetrio Hangi deputato senatore mp.

Anno 1730. die 8. Junii. In senatu. Post torturam. Vallya most is hogy Mellyes Istvánnal azelőtt 17 esztendővel Konkoly János házánál a' padláson paráználkodott 2szer vagy 3szor. Egyszer Mellyes István házában. Azolta penig tisztán élt.

1 Áthúzza: Istvánné, beszúrva: Andrásné.

2 Áthúzza: fatens.

3 Áthúzza: abban kell neki elveszni.

4 A tanúvallomás margóján: authenticata.

5 Beszúrva: de már ekkor Nagy Andrásné leánya szeme meggyógyult.

6 A tanúvallomás margóján: authenticata.

- 7 Beszúrva: s kötni.
- 8 Beszúrva: ha Isten az én kezemet megáldaná.
- 9 A tanúvallomás margóján: 60 uczán lakik.
- 10 Áthúzva: nem volt, s kívánsága sem volt.
- 11 A tanúvallomás margóján: Kis Hatvanban lakik Juhász Borusné.

98.

1733. április 20., Hajdúszoboszló

HAJDÚSZOBOSZLÓ MEZŐVÁROS LEVELE DEBRECEN VÁROSNAK A BOSZORKÁNY-
SÁGGAL VÁDOLT KOVÁCS ANDRÁSNÉ PATAKI ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/I. 1. d. (1608–1766)

Spectabilis, perillustres item ac generosi domini nobis colendissimi, observandis-
simi.

Salutem servitiorumque nostrorum paratissimam semper commendationem. Bet-
sülletes levelét jó urainknak kegyelmeteknek illendő respectussal vévén, annak con-
tinentiáját megértettük. Ami azért nézi Kovács Andrásné Pataki Anna állapottyát,
míg itt a mi városunkban lakott, igen igen suspecta személy volt a bűvölésben, bájo-
lásban. Accedálván pedig hozzá a lopás is, az 1731. esztendőnek az elein, akkori
magistratus in utraque materia egyúttal procedált ellene, melynek micsoda vége sza-
kadott legyen, ezen subnectált deliberatiobul megértheti fenn titulált jó uraimék
kegyelmetek.

Deliberatum est.¹

Minthogy az incattának bűvös-bájos voltát és a boszorkányságát egy tanu világosan
vallya, sőt keze fejére való tételével is comprobállya, több tanuk pedig erős praesum-
tiókkal és sorosításokkal terhelik azon incattát, azért, noha halálra bizonyos okokra
nézve nem sententiáztatik, mindazonáltal mind erre, mind pedig lopására nézve in
perpetuum proscibaltik[!], a visszajövetel sub poena mortis önéki procludáltatván.

Praetitulatum dominorum nostrorum paratissimi servi

Szoboszló, 20. Aprilis, N. N. privilegiati oppidi Hajdonicalis ductor et senatus
1733.

¹ Innen a szöveget aláhúzták.

KÉRI JÁNOSNÉ SZILÁGYI JUDITNAK KOVÁCS MIHÁLY ÖZVEGYE, MALMOS KATALIN
ÉS LEÁNYA, KATALIN ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERE DEBRECEN VÁROS
BÍRÓSÁGA ELŐTT

I.

1737. október 2., Debrecen

DEBRECEN VÁROS VIZSGÁLATA KÉRI JÁNOSNÉ SZILÁGYI JUDITNAK
KOVÁCS MIHÁLY ÖZVEGYE, MALMOS KATALIN ÉS LEÁNYA, KATALIN ELLEN INDÍTOTT
BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: B: HBML IV. a. 1018/d/ 1. 1737.

Anno 1737. 2. Oktobris

Inquisitio pro parte et ad instantiam Judithae Szilagyi consortis circumspecti Jo-
annis Kéri judicialiter peracta.

De eo utrum

1. Ezen folyó 1737. esztendőben Szent Mihály havának utoljáján, hogy Czepléd
uczai özveggy Kovács Mihályné, Kéri Jánosnének ezt izente volna, hogy gyógyicsa meg
a leányát, tudgya, hallotta e a tanu?

2. Ezt is mondotta, az ő leányát is úgy gyógyicsa meg, mint Kerekest hogy meg-
gyógyította, soha szemére sem vetem?

3. Mert a leányomat tulajdon ő (tudniillik) Kéri Jánosné ette meg? Ha meg nem
gyógyította, tüzet vettetek az hátára?

4. Ne félyl tőle, csak menny hozzá ezen szerint mondd meg nékie, mert ő soha
érette reá nem keres?

5. Magam olly véggel indultam, hogy hozzá mennyek, s ezeket nékie szemében
mongyam, de félek, hogy megver, hanem menj el te és mondd meg ezeket Kérinének
az én számmal?

6. Egyebet is ezen dologban mit tud és kit is gondolna jó tanuak lenni mongya meg
hiti után!

Testium fassiones sub juramento

1. Anna (az attya nevét nem tudgya mert kicsin korában maradott árvaságra) consors
Michaelis Varga, annorum circiter 29 jurata fatetur. Ad 1. Tudgya, mert a fatenstül izente
Kovács Mihályné Kéri Jánosnének ezen izenettel, hogy azért ette meg a lányát Kéri
Jánosné, hogy a kissebbik urának kérette, de Kovács Mihályné oda nem adta. Ad 2. Juxta

utrum ezt is a fatenstül izente. Ad 3. Juxta utrum. Ad 4. Nihil. Ad 5. A fatens nem tudgya, ha oda indult vagy nem, hanem a fatens valami szekerst keresett a fatens s meglátta, oda bément az udvarra és azt mondotta hogy maga oda nem mer menni mert fél, hogy megveri, hanem valami emberséges emberrel megyen. De annak után más elméje jővén Kovács Mihálynénak, úgy kérte a fatenst (minthogy ott is lakik Kérinénél), hogy mondgya meg. A fatens nem ígérte elsőbe magát hogy megmondgya mert félt, hogy a város házához hijják a fatenst érette, de Kovács Mihályné bízatta, hogy semmit se félyen a fatens, csak bátran megmondgya. Ad 6. Nihil.

2. Elizabetha Magas, consors Pauli Iró, annorum circiter 51 jurata fatetur. Ad 1. Magátul Kovács Mihálynétul hallotta a fatens, hogy Varga Mihálynétul az első tanutul megizente Kérinénak. Ad 2. Juxta utrum Kovács Mihálynétul hallotta. Ad 3. Kovács Mihálynétul hallotta a fatens, hogy Kériné a leányát kérette a kisebbik urának, de a leány azt mondotta Kérinének: – ne is kérjen kegyelmed nénemaszszony, mert bizony nem megyek hozzá, és ezért ette volna meg, úgy beszéllette Kovács Mihályné. Ad 4. Juxta utrum. Ad 5. Nihil.

3. Catharina Orbán, consors Francisci Orbán, annorum circiter 28 jurata fatetur. Ad 1. Nem hallotta az utrum szerint, hanem Kovács Mihályné leányátul Ersóktul hallotta akkor a fatens nem ott lakván, hogy mondotta Kéri Jánosnénak: – nyilván való fosos lélek kurva boszorkány. Ad 2. Nihil. Ad 3. A leánytul hallotta a fatens, hogy azt mondotta, tüzet rakat Kériné hátára, mert ő ette meg, hogy a kisebbik urához nem ment. Ad 4. A leány mondotta, csak mond meg mind énreám, mert a néző mondotta a leálynak is, hogy reá nem keres. Ad 5., 6. Nihil.

4. Anna Tóth, consors Georgii Csont, annorum circiter 60 jurata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil. Ad 3. A leánytul hallotta, hogy tulajdon Kériné ette meg, a fatens arra mondott a leálynak, hogy meri azt mondani, mert a fatens nem merné, ha valaki 100 forintot adna is. De a leány nagyon erősítette, és mondotta, hogy a város házánál is Kériné fejére kezeit reá tenné és meg eskünne rajta, mert a néző is úgy mondotta, hogy a második kérője ette meg, a'pedig Kéri Jánosné volt. Azt is mondotta a fatensnek, hogy: – tiszta bezzeg a kegyelmed szeme, belé nézhetek szem közbe is. Állott, és úgy nézett a fatens szemébe, de Kérinérül azt mondotta, nem nézhet a szemébe. Ad 5., 6. Nihil.

5. Barbara Csont, consors Pauli Varga, annorum circiter 24 jurata fatetur. Ad 1., 2. Nihil. Ad 3. Hallotta a fatens Kovács Ersók szájából, hogy száz ember előtt is reá mer Kéri Jánosné fejére a váras házánál eskünni, hogy ő ette meg, és a nádat sem sajnállaná beteges erővel is reá hordani. Ad 4., 5., 6. Nihil.

6. Anna Nagy, consors Francisci Orda, annorum circiter 40 jurata fatetur. Ad 1. Most szombaton reggel beszéllett a fatens Kovács Mihálynével magával, akkor mondotta: – ma ráizentem Kérinére. Ad 2. Ugy mondotta, ha egyik nyomorékot meggyógyította, gyógyícsa meg a másik nyomorékot is. Ad 3. A fatensnél vagyon egy nyomorék legény, az kérte a fatenst, hogy mennyen Kovács Mihálynéhez és kérdezze meg tőle, hogy ki gyógyítja a leányát és hol lakik a gyógyító, ha valamit segíthetne azon nyomorék legényen, úgy ment oda, és ekkor hallotta a fatens a leánytul, hogy mondotta: – gyanakszom Kériné nénémre, hogy ő ett engem meg. Ad 4., 5., 6. Nihil.

Actum Debreczini. Die et anno quibus supra.

Per me Alexandrum Szeremley juratum substitutum notarium mp.

II.

1737. október 7., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1018/d. N. 1. 1737. p. 154–155.

Die 7. Octobris, 1737.

Causa Judithae Szilágyi Kéri Jánosné actoris contra Catharinam Malmos viduam Michaelis Kovács et hujus filiam Elisabetham ambas incattas.

Nomine actoris egregius Martinus Muraközi constitutus. Procurator dicit ambae incattas partes sagam dixerunt, denunciando, quod incatta 2. arduis [– –] corrupserit, curat et restituat sanitati, petit judicium et poenam seorsivam emendae juxta articulum 57. 1723.

Incattae negant.

Actor producit inquisitionem sub A. et juxta fassiones ibidem contentas petit judicium.

Incattae petunt terminum ad comprobandum negationem.

Deliberatum est.

Datur terminus partibus incattarum.

100.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT ARANYI GYÖRGYNÉ SÁNDOR ERZSÉBET ÜGYÉBEN

I.

1740. szeptember 24., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 35. k. p. 665.

NYOMT. KIADÁSA: Koncz, 1913. N. 141. p. 60. [Részleges közlés]

Causa fisci contra Elisabetham Sándor Georgii Aranyi incattam.

Bába lévén az incatta, azért, hogy a szülők most is mint azelőtt el nem hivatták szüléseknék idején, babonás bűjös bájos mesterséggel a kis gyermekeket megbűjölte, bájolta, 9 kötéssel megkötötte, a parányi csecsemő gyermek az anyja öléből kiugrott csudálatossan, az anyját ki is ütötte belé a nyavalya. Egy gyermek meg is holt. Ha meg [nem] akarja vallani, hol tanulta a mesterséget, hóhér által kínoztassék meg.

Incatta. Tagadgya a babonáságot, a gyermek pedig úgy esett ki az anyja ölibül, hogy részeg volt az anyja.

Deliberatum est.

Includatur usque ulteriorem investigationem.

II.

1741. július 31., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k.

In causa Elizabethae Sándor, Georgii Aranyi consortis obstetricis actricis contra Fonyó Ferencné incattam.

Deliberatum est.

Szombatra legyenek jelen Sirosné, Kis János és Erdélyiné, akirül azt mondgyák, hogy Sámsonba hordozták a boszorkányok.

III.

1742. március 6., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 37. k. p. 88.

In causa Elisabethae Sándor consortis Georgii Aranyi actricis contra consortem Francisci Fonyi incattam in causa dehonestationis post productas inquisitiones.

Deliberatum est.

Jóllehet Fonyiné, amint a tanuk vallyák, egy előtt is, más előtt is az actrix felül nem szintén tisztességesen szólott, midőn boszorkánynak mondotta, de minthogy az actrix arra maga adott alkalmatosságot, amikor az incatta gyermekét 9 kötéssel kívánta gyógyítani, és több varáslásra célzó cselekedeteket is vitt véghez, ha mit szólott is az incatta, nem becstelenítő szándékból, hanem maga gyermeke nyavalyáján szánakodván szólotta, azért az actrix, hogy ilyen hírben keveredett, magának tulajdonícsa, mely okon is az incatta az actrix impetitioja alul absolváltatik, az actrix pedig admoneáltatik, hogy az olyan haszontalanságnak és nem rendes orvoslásának módgyának s a varáslásnak békét hagyjon, mert ha abban tapasztaltatik, lakása sem engettetik meg a várason, és azon kívül más büntetése is leszen.

101.

1741. július 29., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
ÁDÁM VAJDA ÉS ROSTÁS BOLDIZSÁR CIGÁNYOK ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 243.

Causa fisci contra Adamum Vajda, et Balthasarem Rostás Zingáros Károlyienses incattas.

Szemfény vesztők, Gönczi Istvánnétül, Kovács Ferencznétül és Balás Györgynétül és Balás Gergelynéül pénzt csaltak, egy-egy máriást a 3 elsőtül, visszaadták nekik, mégis kiveszett a' sebekbül és erszényekbül, a' 4.iknek 3 máriássá, egy petákja most is oda vagyon. Mint tolvajok büntetődgyenek, és a kárt fizessék meg.

Incatti: Tagadgyák.

A' káros felek készek hittel mondani, hogy úgy volt a' dolog.

Rostás Boldizsár cselekette.

Deliberatum est.

Rostás Boldizsár több társainak megvallására, és hasonló cselekedetinek megmondására 30 pálcára ítéltetik, mellyet kiálván, semmit se vallott, azért elbocsáttatik, nemkülömben Ádám vajda is, de mingyárt mennyenek el a várostul.

102.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
MÓZES JÁNOSNÉ NAGY ANNA ÜGYÉBEN

I.

1741. szeptember 9., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 277.

Causa fisci contra Annam Nagy consortem Johannem Móses incattam hujatem.

Tilalmas eszközökkel orvosolt és tudatlanul, a'minthyogy amelly gyermeket megkent, csakhamar utánna meg is holt, azért mint gyilkos, hóhér által üttessék el a feje.

Fiscalis producit inquisitionem.

Deliberatum est.

Még több gonoszság is hallatik hozzá, azért további investigatióig tömlöcben mégyen.

II.

1741. szeptember 30., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 292.

In reassumpta contra viduam Joannem Moses incattam.

Deliberatum est.

Bátor tilalmas eszközökkel nem orvosolt is, de ugyan csak a gyermeknek a fejét megkente valami szerrel, melly után az egészséges gyermek (amint a tanuk vallották) meg is holt, jóllehet azon kenés, vagy mi miá, nem tudatik, azért hogy többeket is el ne roncsol, elsőben nyakvasban tétetik, azután hóhér által 15 csapással megverettet-vén örökösen proscibáltatik.

103.

1741. szeptember 30., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT SZAKOLYI MIHÁLYNÉ OLÁH MÁRIA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 292–293.

Causa fisci contra Mariam Oláh, consortem Michaelis Szakolyi, az orvoslásban tudatlan lévén, orvosolni szokott, az ember, akit gyógyított, keze alatt meg is romlott, büntetessék illendőképpen.

Incatta: Nem tilalmas eszközökkel, hanem rendes orvosságokkal kötözte, hogy megholt, arrul nem tehet, doctor és borbélyok is orvosolták.

Deliberatum est.

Amely embert az incatta orvosolni felfogadott, azt a ló keményen öszverugdosván, s veszedelmes sebekben volt, mégis orvosolni felfogadta, nem tudván semmit is hozzá, és egy hétig bánt véle, azután a borbélyokhoz folyamodott ugyan a sérelmes ember,

de már akkor késő lévén, semmit rajta nem segíthettek. Hogy azért másokat is haszontalan csábításával és hazug mesterségével el ne roncson, nyakvasban tétetvén hóhér által 15 csapással megverettetik és örökössen relegáltatik.

104.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT SERES GYÖRGYNÉ PAP ERZSÉBET ÜGYÉBEN

I.

1741. október 7., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 298.

Causa fisci contra Elisabetham Pap viduam Georgii condam Seres.

Sok panasz vagyon ellene varáslásáért, vallya meg, ha nem, kínoztassék, míg meg nem vallya. Megvallván, égettessék meg elevenen, mint ördöggel cimboráló boszorkány.

Deliberatum est.

Esküttessen ellene fiscus uram in forma.

II.

1741. október 14., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 308.

In reassumpta fisci contra viduam Georgii Seres incattam.

Deliberatum est.

Seres Györgyné ellen a' varáslás, bűvölés, bájolás, mellyel vádoltatott, világossan, és elégségesképpen meg nem bizonyosodván, másképpen is alkalmas időtül fogva az arestumban szenved, és el is betegesedett, most absolváltatik.

1741. november 25., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
FÁBI PÉTERNÉ BUZÁS KATALIN ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 36. k. p. 332.

Causa fisci actoris contra Catharinam Buzás, Petri Fábi Abrányiensem viduam incattam.

A' városon eggyütt és másutt orvos aszszonynak mondván magát, némelly betegeknek gyógyításához fogott, és akkor azt mondván, hogy nem használ az orvosság, ha más láttára készíti, Kozma István, és Jenei Sámuel házoknál mindeneket a' házbul kiküldött, hogy már ő orvosságot csinál, azonban Kozmáéknál, Szigeti Istvánné ládjából 2 máriást, Jeneiéknél Ungvári Jánosné ládjából 18 rénes forintot ellopott. Ebből 12 rénes forint 2 máriást visszaadott rajtakapattatván, a' többi oda vagon Szigetiné 2 máriásával. Fizesse meg a károsoknak, a' mellett büntetessék meg, mint afféle ámitó¹ és tolvaj, érdeme szerint.

Incatta: fatetur.

Deliberatum est.

Lopásáért állyon nyak vasba, a kulcsot kössék a nyakába, 24 korbáccsal verjék meg, a kárt fizesse meg, és mennyen el a' városul. A kulcs pedig, mellyel a' ládákat felnyitotta, hogy más is vissza ne élhessen vele, törettessék szélllyel.

1 Áthúzza : hamis varásló.

1742. február 23., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
FINTA JÁNOSNÉ FEJÉR KATALIN ÉS CSUTÓ JÁNOSNÉ NAGY ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 37. k. p. 69.

Causa fisci contra Catharinam Fejér viduam Joannis Finta, et Annam Nagy consortem Joannis Csutó incaatae.

Varáslók, a kis gyermeknek sit venia ganajját felkötötték a kéményben, hogy aki megrontotta legelsőben az odaméngyen.

Büntetessenek meg.

Incatta prima: Nagy Pálné mondotta néki, Csutóné is javallotta.

Deliberatum est.

Egy heti arestum szenvedések legyen büntetésekre.

107.

1742. augusztus 15., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BECSÜLETSÉRTÉSSEL
VÁDOLT BÁNYAI JÁNOSNÉ FÜLÖP KATALIN ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 37. k. p. 275.

Causa Catharinae Fülöp viduae Joannis Bányai actricis contra Joannem Seres et hujus consortem incattae.

Boszorkánynak kiáltották az actrixot, maradgyanak nyelvek válságán. Incatta primo ordinis personaliter praesens suo et uxoris nomine dicit: – a' gyermekem elnyomorodván annyira, hogy 14 hétig nem is evett és szólt, a' feleségem azért kezdett gyanakodni az actrix aszszonyra, minthogy egyéb gyanuságaik is voltak, mert fenyegetett is az actrix.

Deliberatum est.

Az incatták absolváltatnak, mert az actrix tanui nem vallyák, hogy szándékok lett légyen becstelenítésére, hanem gyermekek nyomoruságán való keserűségből fakad-
tanak valamelly szókra.

108.

1743. január 26., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSSÁGGAL
VÁDOLT MÁRTONNÉ (AZELŐTT VAJASNÉ) RÉZMÍVES SÁRA CIGÁNYASSZONY
ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a. 40. k. p. 1060.

Causa fisci contra Saram Rézmíves viduam zingari Martini olim Vajas incattam.

Boszorkánysággal vádoltatik, a' többek között ezen a héten takarodó vonáskor cigány Siros Ádámné kéményén beereszkedett, be is hajtott a kéményén, Siros Ádám-né megijedett belé, a' nyavalya kiütötte, most is beteg, és naponként törí a nyavalya. Vallya meg, ő cselekette e, azután büntetődgyék.

Incatta replicat, nem cselekette.

A parte actoris statuuntur 3 testes, qui audita referunt a conjuge Adami Siros, aki azt mondgya, hogy az incatta képében valaki másodmagával ment Siros Ádám kéményére, s az ütötte meg.

Deliberatum est.

Legyen inquisitio, addig pedig az incatta kezességén elbocsáttatik.

109.

DEBRECEN VÁROS PERE A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT KIS JÁNOS ÜGYÉBEN

I.

1743. február 2., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
KIS JÁNOS ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 38. k. p. 51–54.

Causa fisci contra Joannem Kis incattam. Orvos mesterséget űz, holott nem tud hozzá, mezei munkára inkább termett, másképpen is a becsületes borbély céh privilégiuma ellen vagyon, és talám bő bájolással viszi végben az orvoslást, küldettség ki a városbul.

Incatta: Szabados eszközökkel orvosol, füvekkel.

Károlyi Mihály vallyá, hogy a gyermekének rosszul lévén a lába, a pestis alatt bement hozzá Kis János, hogy meggyógyíttya, jéggel kötözte, melly miá jobban elromlott a gyermek.

Vizaknainé gyermeke sánta lévén, azt mondotta, inkább kitekerné a lábát, ne lenne szegény ember nyomorgató.

Újhelyi Andrásnének az ura őrjült, annak borban adott innya valamit, (maga az incatta úgy mondgya) sátán fűvel kötözte, mellyet maga természet a kertjében.

Testes pro incatta.

Kovács Péter szolgáját, kinek a keze eltört, fekete nadálytővel gyógyította meg egy hét alatt.

Mészáros György: – a feleségemet a torok fájásbul circiter két hét alatt meggyógyította bizonyos fűvel.

Incatta: – fene fűvel gyógyítottam.

Kocsis András: – a gyermekem három hétig nem szophatott, a fürdőben egy kis fület tett Kis János, azzal meggyógyult.

Incatta: – ezerjófűvel gyógyítottam, és földi temjénnel.

Balog György: – énnékem a karom csontya is öszvetört, leesvén a fárul, Veszprémi uram a borbély céhet reám gyűjtette, de én nem mertem a kezekbe adnom magamat, mert csak ecettel gyógyították. Ez a szegény ember gyógyított meg.

Incatta: – fekete nadály tövel, ó hájjal gyógyítottam.

Dávid Mihálynak a karja kiment a helyéből a ló esés után, Veszprémi és Kopácsi uramék 3 hétig gyógyították haszon nélkül, ez a szegény ember harmadnap alatt megorvosolt.

Ujvárosi Jánosnak a lába felsugorodott, két hét alatt meggyógyította.

Incatta: – csere komlóval, nyírfa levéllel orvosoltam.

Kállai Sz. Andrásnak a kis leánykáját iszalaggal megorvosoltam, aki is egészen öszve merevedezett volt.

Diószegi Sámuelné: – a fiaskámnak lába öszve dagadozott, Nyilas borbély uram kötözte, semmit sem tudott tenni, nyírfa levéllel meggyógyította. Az uram az házban soha sem hálhatott, csak a kémény alatt, mert mingyárt megfulladott volna, örmény gyökeret comendált, borban itta, meggyógyult.

Szabó Jánosné: – egy szegény aszszonynak leesett az álla, Kémeri uramhoz vittük, céhet akart reá gyűjteni, Kis János feltette.

Balog György referállya azt is. Csató Istvánnak, a'ki most tizedes, a feje ütés miá elromlott, meg is hasadt volt, a fejét öszvekötötte Kis János, egy kis vajjal, veress hagyma héjjával kötötte be, másnap mingyárt enni kért. A borbélyok semmit nem tehettek neki.

Deliberatum est.

Mínthogy az incatta ellen semmi bűjölés bájolás nem bizonyíttatik, ellenben sok szegény nyomorulttal jól tett, s nyavalyájokbul sokakat meggyógyított, ollyakat is, kiket a' borbélyok odahagytnak, a' gyógyításért a' sérelmesektül jutalmat nem kívánt, hanem többnyire ingyen segített rajtok. Ide járul az is, hogy a' sérelmesek körül nem is forgolódott mindenütt maga, azokat nem kötözte, hanem többnyire csak javallott és nevezett nékiek orvosságot, mellyel magokat gyógyícsák, arra nézve további investigatioíg a' dolga in suspenso hagyattatik.

Megjegyzés

A pert említi Koncz, 1913, 54–55.

II.

1743. február 2., Debrecen

TABAJDI JÁNOS ÁLTAL A DEBRECENI MAGISZTRÁTUSNAK BENYÚJTOTT BIZONYSÁGLEVÉL A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT KIS JÁNOS ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 38. k. p. 69.

Anno Domini 1743. évi jegyzőkönyvbe¹

Ezen írásom által jó lelkesmérettel tanubizonytságot teszek arról, hogy anno 1741. esztendőben, a Mester uczai kis ajtónál lakó Kis János szolgálattya a feleségem lábain lévő sebeknek gyógyításában hasznos volt. Orvosló eszköze nem egyéb lévén nyírfa levelnél, égetett timsónál, keserü lapunál, és csere komlónál, melyekből lúgot készítvén, a sebekben levő megsértődött húst azzal mosogatván a rothadás ellen conserválta, ismét egér fark leveléből, ó hájbul készített kenetnél, mellyel a tisztult sebeket gyógyította, mellyeket is maga csak edgyszer készített, s nem többször, minden bűjölés bájolás nélkül, azután a szolgálóval készítettük, mégis szintén úgy használt. A fizetését magunk jóakarattára bízta, amit akarunk adni.

Tabajdi János mp

1 Befűzve az 1743. évi jegyzőkönyvbe.

III.

1748. január 13., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 42. k. p. 182–183.

Causa fisci contra Joannem Kis alias vulgó Juhász doctor incattam.

Barabásné leányának, az ki hurutos volt, olyan erős italt adott, hogy sok alutt vért hányt, az tüdejét is kivetette, végezetre meg is holt utánna. Doctor Buzinkay György uralm láta az orvosságot, attestál felőle írásban, hogy reá nézni is irtózás volt, nem hogy megköstolhatta volna az ember. Azért legyen büntetése.

Incatta: – az orvosság gyömbérből, szegfűből, mézből volt csinálva, meggyógyult Barabásné leánya nyavalyájából, az varróba is feljárt.

Deliberatum est.

Bizonyicsa meg Barabásné, hogy az leánya azon orvosságtul hányt mind az sok alutt vért, mind az tüdejét attul vetette ki, mellyet az incatta adott neki, az incatta pedig azt, hogy miből volt csinálva az orvosság, és hogy Barabásné¹ az orvosság után felgyógyult, sz az varróba is feljárt.

1 Nyilvánvaló tollhiba, Barabásné lányáról van szó.

110.

1743. március 2., Debrecen

DEBRECEN VÁROS
MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
UNGVÁRI MIHÁLYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 38. k. p. 99–100.

Causa fisci contra Ungvári Mihályné incattam.

Murvai Jánosnére rostával sorsot vetett, sít venia a szarát a kéményben felkötötte, mint varásló büntetessék meg.

Incatta: – tagadom, ha megbizonyosodnék ellenem, bár lakollyak.

Murvainé azt vallyá, hogy a rostát az inas fordította reá. Az inas megkérdeztetvén, tagadgya.

Deliberatum est.

A rosta forgatásrul tovább bizonyícsom fiscus uram.

Ami pedig az ház dolgát illeti, minthogy Ungvári az házat úgy vette Murvainétul, hogy holtig békével lakhasson vélle, ne háborgassa, hanem az házban szenvedgye meg.

111.

1743. szeptember 12., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA
A BOSZORKÁNSÁGGAL VÁDOLT PERJE JÁNOSNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 38. k. p. 358.

Perje Jánosné actrix, Debretzeni Mihályné incatta.

Rút vénaszszonynak mondotta az incatta, eb ágyábul születettnek szidta. Egy bor-nyuja is megdöglött, azt mondotta, az actrix nyargalta meg, abba döglött el, becsülletit keresi az actrix. Incatta: – a' rút vénaszszonyt, eb ágyábul születettet tagadom. A' bor-nyu eránt mondottam gyanura, talám ő nyargalta meg, mert öszveszidott: – várj, eb ágyábul született, ezt megsiratod. Másnap mingyán megdöglött a' borju.

Deliberatum est.

Az actrix fajtalan életéért, gyilkosságra való szándékáért, hogy a vejét sodomitai étellel hamissan vádolta, s varáslásért, s egyéb rossz cselekedetiért már ezelőtt 1739. esztendőben relegáltatott, itt semmi helye becsületi keresésének. Korbácsoltassék meg, 12-t üssenek rajta, s mennyen ki a városbul.

112.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
SZATHMÁRI SÁMUELNE BUSI ERZSÉBET BÁBA ÜGYÉBEN

I.

1744. április 25., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 39. k. p. 148.

Busi Erzsébet, Szathmári Sámuel özvegye, nagy enyedi, bővös bájolással orvosol, az hites bábákat, nevezetessen Aranyét és Garainét boszorkánynak kiáltotta, bűntetessék meg.

Tanuk: Kállai Sz. András, Oláh Istvánné, s többek, ut hic in annexo examine videri potest sub B.

Az arestumban benn maradt.

II.

1744. április 18., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 39. k. p. 149–151.

[Befűzve az 1744. évi jegyzőkönyvbe]¹

Búsi Erzsébet examennye a bábák eránt.

Született ez aszszony Erdélyben, Enyeden, férhez ment Kolosvárra Szakmári Sámuelhez. Az urát mondgya fő strásamesternek lenni Palfianum regimentben. Nem tudgya, él e, vagy megholt. Kolosvárrul ment Nagy Bányára, tavaly szüretre kelvén igyekezett Debreczenbe, de alkalmatosság lévén, vette uttyát Diószeg felé, ott meg nyomúlt.[!] Csakhamar egy aszszony, Szűcs Mihályné méne hozzá, panaszolkodván, fáj a gyomra, mongya Búsi Erzsébet: – jól tehetnék veled, ha akarnám. Szűcs Mihályné

mondgya: – ha velem jól tudcz tenni, köss bé, az Isten megfizeti. Az aszszony viselő
vólt, békötötte, s meggyógyult.

2. Debreczenben I[akó] Bagosi Mihály feleségét ezen formán gyógyította, vagy
curusolta. Nem akar Diószegre hazamenni, hites bába lévén, amint mondgya.

3. Ezen Busi Ersébet a debreczeni bába aszszonyokat, fülök hallatára bestelení-
tette, Aranynét, Garainét, Oláh Jánosnét ily módon: – öszvegyűltenek most az égett
bürök. Felelt Aranyné: – nem vagyunk égett Bürök, hanem bábák. Kérdi Aranyné
tülle: – mit tudsz a vér folyásrul. Felelt Búsi Ersébet: – nem szöllok magamnál tudó-
sabbnak. Kérdi még is Aranyné: – hány beteget gyógyítottál meg. Felelt Búsi Ersébet:
– az Aranyné betegit, elég vagyon aszszony, gyermek, gyógyításra való.

Kállai Szabó András szájából hallotta Busi Ersébetnek: – kár ennek a szép testnek
megégni és hamuvá lenni, nyilván való boszorkány Aranyné. Meg Garainé keveset
tud.

2. tanu Siros Istvánné bábák gazdasszonya.

3. tanu Olá Jánosné hallotta.

4. tanu Garainé ezen szókat hallotta.

Ezt is hallották Búsi Ersébet szájából: – mire való öreg aszszony vagy Sirosné, hogy
el nem tudod csinálni, ha akarnád, 2 esztendőre lenne a szülőnek gyermeke, ha
akarnád, 3ra, ha akarnád 4re, ha akarnád 6ra. A mestersége ez: mikor megbetegedik
a szülő aszszony, fordícsa ki az ingajját háromszor, bútassa által rajta a gyermeket
háromszor az ing allyán mikor születik a gyermek, azután mikor a köldökét elvágja,
amely vér kinyomódik a köldökéből, azt a vért kenye a nyaka csigájára, az után az
aszszonytul el menvén a mássa², fogja meg a köldököt, kössön rajta három csimbókot,
három esztendeig nem lesz gyermeke.

Sirosné öreg bába aszszony hallotta.

A leánya, Kállai Andrásné hallotta.

Mivel szaporán lesz a gyermeke, Kállai Andrásnének ezt is mondotta: – miért nem
tudgyátok elcsinálni az ilyen attá fattyát, az eb a lelkét, hat esztendeig sem lenne
gyermeke.

Czegléd ucczában I[akó] Szijártó Istvánnének is a leányát fürösztötte, praescribált,
hogy 9 és 10 órakor köppöjjeze meg a borbély, aminthogy Hadas Sámuel uram meg
is köppöjözte, mivel kényszerítettet.

Horvát Sámuelnét is curusolta, jó tanu lehet.

Examen per Stephanum Csatári inspectorem.

III.

1744. május 2., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 39. k. p. 157.

NYOMT. KIADÁSA: Koncz 1913. N. 62. p. 51. [Részleges közlés]

Reassumpta causa fisci contra Elizabetham Busi viduam Samuelis Szathmári.

Több vádolások is vannak ellene sub C. Ámító, sok haszontalanságot beszél, és hazugságot, hogy éjjel Horvát Ferenczéknél éczaka egy farkas bement, őzzé vált, a' házbelleket megbűzölte, s eltűnt. Az ő mellyére egy olyan nagy göröngyi béka fekütt éjjel, az a béka Arannyné volt.

Szidkozódik is tatár adtával, s egyéb helytelen cselekedetei, s beszédei vannak. Büntetődgyenek.

Tanuk Vásárhelyi János és Mezei János, szemében mongyák.

Incatta: – álom volt az, hogy a farkas bement etc, etc.

Deliberatum est.

Tatár adtával való káromkodásáért, hazugságáért, és hogy az öreg aszszonyokat, bábákat megboszorkányozván megbestelenítette, 24 korbáccsal megverettetvén, a' váarasrul relegáltatik.

1 Az irat külszetén: B. Sect. in Senatu, 25. apr. 744.

2 Méhlepény.

113.

1744. szeptember 26., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT CZÉGÉNYNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 39. k. p. 360–361.

Czégényné aszszony azért hivattatott fel, hogy valamelly pénze elveszett, olyan varáslást tett, hogy rostát vetett reá, ki lopta volna el. Incatta: – nem cselekedtem. Elveszett 4 forintom és egy arany gyűrűm. A szolgáló azt mondgya, hogy Csóka Péterné és a lakó aszszony voltak az házban, ketten fogták a rostát. Incatta megvallya, hogy ő cselekedte.

Deliberatum est.

Ezen megvallott varáslásáért egy heti arestumra ítéltetik.

114.

1745. március 22., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
CSUTÓNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 40. k. p. 1060.

A becsületes borbély céh nevével céhmester uramék proponállyák, hogy Csutóné egy leánykát, akinek a jégen eltört a keze, felfogadott gyógyítani, 16 héttől fogva kurusolta, még jobban elrontotta, büntetessék meg. Incatta: – hozzám hozták, borbély uramék fel nem fogatták volna, mert igyetlen volt, 9 márjástul többet nem ígértek.

Deliberatum est.

Mostan admonitione bocsáttassék el, a gyermeket pedig borbély uramék közzül valaki fogja fel.

115.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
FARKAS ERZSÉBET ÜGYÉBEN

I.

1745. július 31., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 40. k. p. 307.

Causa fisci contra Elisabetham Farkas hujatem puellam in capillis incattam.

Varásló, néző, pénzt nézett Szoboszlón az apjának Farkas Mártonnak, fizesse meg helyette Balajtinének ezt 8 máriást, mellyel neki adós, mert keserű lesz az is, amit az anyjátul szopott. Ha pedig zivatar lészen, s ott kinn a' mezőn talállya, öszvetőri. Büntetődgyék.

Írásban van feleleti feltéve az examenbe.

Deliberatum est.

Szoboszlóra kell írni, ott kinek nézett az incatta, s micsoda álnoksággal élt, kitül mit csalt, azalatt arestumban marad.

II.

1745. augusztus 28., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 40. k. p. 353.

Causa Fisci contra Mariam¹ Farkas incattam puellam in capillis.

Pénz néző, varásló, büntetessék meg.

Incatta nem tagadhattya, a maga examene is megbizonyította, hogy Szoboszlón sokat nézett.

Deliberatum est.

Üssenek rajta 30 korbácsot.

1 Valószínűleg elírás Erzsébet helyett.

116.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
NAGY ANDRÁSNÉ NAGY ANNA ÜGYÉBEN

I.

1746. február 19., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 41. k. p. 53–54.

Causa fisci contra Annam Nagy consortem Andreae Nagy Transylvaniensem, Szent Andrásiensem incattam.

Varáslással vádoltatik, hogy másnak fegyver ellen valót ad, Földvári Szabó Ferencz inassának Illyés Jánosnak olyan pénzt ígért, ha elkölti is, viszszaeigen hozzá. Pap Andrásnak, a'ki katonának ment tavaly, fegyver ellen valót adott, burkot veres bársonyban.

Debreczeni Szűcs Sámuelnét, Bereczki Ersébetet kötötte, 2 máriás 2 petákot vett, többit is kért rajta, fenyegette. Tőthfalusi István szűcs inassal gyertyát, bőrt, báránybőrt lopott volna.

Incatta: – a' fegyverrül valót másul hallottam, adtam is Pap Andrásnak 4 forintért fegyver ellen valót. A' többit rész szerint tagadgya, rész szerint másként mongya.

Deliberatum est.

Legyen az incatta ellen inquisitio.

Illyés János ezen incattát maga hatalmával megvervén, 12 pálcával büntettetik.

II.

1746. február 26., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 41. k. p. 60.

NYOMT. KIADÁSA: Koncz, 1913, N. 276. p. 85. [Részleges közlés]

In reassumpta causa fisci contra Annam Nagy consortem Andreae Nagy incattam, die 19. hujus levata.

Deliberatum est.

Maga is megvallotta varáslásának némelly nemeit, nevezetessen, hogy burkot, amelyben a gyermek született, mint fegyver ellen valót adott pénzért másnak, beteg embereket nyers fonállal megmért, s más tilalmas eszközökkel is élt az orvoslásban. Azért 30 korbáccsal veretessék meg.

117.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT SZÁLDOBÁGYI SZATHMÁRI GYÖRGY ÜGYÉBEN

I.

1746. március 10., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 41. k. p. 70.

Száldobágyi Szathmári György eránt determináltatott, hogy minekelőtte a feleségével való dolga eligazodnék, minthogy a tanuk béhozzák, hogy a tehén poklát titkon elvitte, nem tudatik, micsoda varáslást akart azzal végbenvinni, a napának is italban valami port akart innya adni, melyet úgy gondolhatni, hogy maszlag, vagy valami méreg lett legyen, mert a földre annak utána kiöntötte, s a pohárt is megöblintette. Azért fiscalis uram eskettessék e két dologrul szombatra, akkorra legyen jelen.

II.

1746. március 12., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 41. k. p. 74.

Száldobágyon lakó Szathmári Györgynek a' felesége kezébe adattatik, úgy, hogy magáru albát¹ adgyon, hogy a' feleségét szépen tartya.

1 Bizonyásglevelet.

118.

1746. július 8., Sámson

A SÁMSONI TANÁCS LEVELE BIHAR VÁRMEGYE SZOLGABÍRÁJÁHOZ
A BOSZORKÁNSÁGGAL VÁDOLT NAGY ANDRÁSNÉ
ÉS EGY OLÁH ASSZONY ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 6/b. 1. N. 61.

¹ Tekintetes nemzetes vitézlő szolgabíró Naményi Ignác urunknak ő kegyelmének adassék.

Sámson, die 8. Julii, 1746.

Minémű dologban léleczett, s taláztatott ezen helységünkben nemzetes Budaházi Sigmond uram házánál kóborló bitang olá aszszony, hogy ugyan helységünkben bizonyos régi lakos Nagy Andrásnak feleségét magához hódította annyira, hogy már két napok alatt megtanította volna boszorkányságra, ha észre nem vették volna, melly mesterségének tanítása iránt tapasztaltuk, s láttuk tudományának első sengéjét, és az házában megtaláltuk két kis ruhában belé kötve. Melly is ennek utánna bőségesen kitettzik, és előttünk is ezen aszszony nem tagadta, hogy nem ő tselekedte. Azért kérjük alázatosan szolga bíró urunkat, hogy ezen másik személlyel, mellynek causája ezen levelekből kitettzik, promoveálni falurul s falukra Nemes Vármegye tömlöcében Váradra ne sajnállya, minthogy békövetkezett az dolog idő. Melly ezen helységünkkel tselekedett kegyes úri grátiájáért magunkat kötelezzük mindenkori alázatos szolgálattyan, maradunk az urnak, fő szolgabíró urunknak alázatos szolgái

sámsoni egész tanács

P. S.

Nemzetes comisárius Pocsúk Mihály urunk ezen személyeket promoveáltatni leveleikkel együtt Konyára tekintetes szolgabíró urunkhoz ne sajnállya commissárius urunk.

1 Címzés a levél külzetén.

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT
NAGY LÁSZLÓNÉ KOVÁCS KLÁRA ÜGYÉBEN

I.

1747. december 2., Debrecen

AZ IRAT: A : HBmL IV. A. 1011/a 42. k. p. 135.

Causa fisci contra Claram Kovács viduam Ladislai Nagy Ur Mezeiensem Ruthe-
nam incattam.

Nehéz Andrásnak a' felesége gyógyítását felvállalta a' Tamási praediumon, a' lelke
idvességét kötötte belé, hogy meggyógyíttya. Azt mondotta, ötet a gonoszok a végre
küldötték, hogy meggyógyícsa, büntetessék érdemesen.

Incatta negat, nem mondotta, maga kérte Nehézné, hogy gyógyícsa meg a lábát.

Sámsonban lakó Koroknai uram tartattya az incatta aszszonyt 5 avagy 6 forint
adósságért.

Deliberatum est.

Továbbra marad dolga.

II.

1747. december 9., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 42. k. p. 144–145.

In reassumpta fisci causa contra Claram Kovács, Maramarosiensem incattam, die
2. hujus mensis levata.

Deliberatum est.

Koroknai uram Thamási csaplárnéját, Nehéz Andrásné felfogadta, hogy meggyó-
gyíttya, lelke idvességét belé kötötte. Varáslásával még jobban elrontotta, elcsalt 18
máriás készpénzt, és ugyanannyi áru bort és pályinkát s maga felől azt mondotta,
nincsen nagyobb boszorkány nálla. Azért, minthogy a dolog nagy momentumú, akik
hallották tőle azon szókat, sua formalitate examináltassanak.

III.

1748. február 17., Debrecen

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 42. k. p. 226–227.

In reassumpta causa fisci contra Claram Kovács Máramarosiensem incattam, die [– –]¹ levata.

Deliberatum est.

Fizesse meg Nehéz Andrásnének a 12 forintot, azután mint afféle roszsz bűvös bájos, hóhér által csapattassék ki a városbul, itt soha többször ne találtassék.

1 A dátum hiányzik.

120.

1748. július 20., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT SÁNTA ISTVÁNNÉ ORBÁN ANNA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 42. k. p. 445.

Causa fisci contra Annam Orbán Stephani olim Sánta viduam incattam.
Bagamérbül boszorkányságáért kicsapattatott, idejött, mennyen el a városrul.
Incatta: – Váradra akartam az urakhoz menni instálni.

Deliberatum est.

Késértessék ki, s mennyen el a városrul.

121.

1749. december 15., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL
VÁDOLT OLÁH JÁNOSNÉ BÁBA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 43. k. p. 418–419.

Oláh Jánosné actrix, Pesthi János és Csoka Mihály incattusok.

Actrix: – Én hites bába lévén, az első rendbeli incattus feleségét szolgáltam, a kisdéd megbetegedett, magistratualis[?] doctor urammal is nézették, azután a Juhász doctort Hadházon megkérdeven, az azt mondotta, én ettem meg a gyermeket. Odnét[!] megjővén engemet odahívtak, akkor mind a két rendbeli incattus engemet mocskolt, kivált 2. ordinis incattus, aki ördög attával szidott, hurcolt, azt mondotta, hogy a' nyúzó késsel majd megnyúz.

Büntetődyenek.

Incattusok: – A gyanúság ebből származott, hogy a gyermek egészséges lévén, róla azt mondotta az actrix, harmadnapra meghal a gyermek. Doctorral is gyógyítottuk, hogy megbetegedett, de nem használt. Sóss Panda azt javallotta, kérdjük meg a Juhász doctort, odavittük a gyermeket, megferesztette, és mingyárt meggyógyult, ugyanakkor mondotta, hogy nem egyéb, hanem az actrix ette meg a gyermeket.

Testis adstans Elisabetha Gombos sub juramento fatetur. Szájából hallotta Csóka Mihálynak, midőn mondotta az actrixnak: – ördög adta boszorkánya. Deliberatum est.

Hites tanu által bébizonyíttatott, hogy a második rendbeli incattus az actrixot ördög adtával szidta, azért pálcákkal tizennyolc üttetik rajta. Minthogy pedig az első rendbeli incattus keresztényi kötelessége ellen bűvös bájoshoz folyamodott, Sós Panda is, hogy azt commendálta, azért mind a kettő ellen agállyon¹ fiscalis uram.

1 Agál = pert folytat.

122.

1758. április 8., Debrecen

DEBRECEN VÁROS MAGISZTRÁTUSÁNAK VIZSGÁLATA A VARÁZSLÁSSAL VÁDOLT SZARVAS ANDRÁSNÉ TÓT KATALIN ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: HBmL IV. A. 1011/a 52. k. sztlan

Causa fisci contra Catharinam Tót, Andreae Szarvas Acsádiensem incattam.

A múlt kedden egy pár piros csizmát lopott, holmi babonáság is találtatott nála, ember fog, koponya, kígyó hártya, holt szén etc. Acsádrul is írt a tanács ellene, hogy igen rosszsz aszszony. Büntetessék. Incatta: – részeg voltam, nem tudom, hogy hoztam el a csizmát. Azt a holmi aprólékot moldvai cigányok adták hideglelésrül.

Deliberatum est.

24 korbácsra ítéltetik.

HONT VÁRMEGYE

123.

1520. július 3., Magasfalu

MAGASFALU VIZSGÁLATA BOSZORKÁNYOK ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: OL DL 235068.

1520 tertia post visitationis beatae virginis

henss Bobat vom kwkenntz hat Hie von yewgwns sagenn beschreybnn wie er ein Recht gehabt hat mit der Czrna dora¹, sy alyo hat sy geiyawbert², nach dem er ein gerecht sach hat gehabt, so hat er muessen unrecht bleybnn. Dar nach hat es sich begebenn, das man [– –] kwkenntz hat eyn Zaurern gefangen mit namen katrusch, dy ist nach irem verdinstnus zw dem fewr geurteilt wordnn und in der marter hat sy fil bekent das sy gezawbert hat und auff in geselln, und Nach dem urtl als, man sy gefurt hat zw dem fewr, do hat sy der genant henss bobak gefragt, auff ir sel, sy solt im sagnn, ab sy auch was west von dem Richter das er mit der dora gehabt hat, hat sy gesprochnn lieber henss ich sich wol das Ich sterbn mus Ich wil dy warhait sagen, dy dora ist gewesn, Zw der halayn gangenn und haben 4 Kandl gepracht Zw der katrusch unnd hat sy auff den tisch gesetzt hat damit getzaubert

pro ut supra deletum est

Steffan Marko, hat bekenth das er geschikt ist[?] wordnn vonn dem gantzn dorff vom kwkentz nebnn dem henss wobat sagt, das es gleich alzo geschehnn ist wy der henss bobal gesagt hat als er zw kunfftign gedechtnus hye auff der shebnitz vor herrn petrn schmid richter hat beschreybn lassnn

Judici et Juratis de alta villa

pro danel und sein frau

Nikl drescher

rauscher

1 Áthúzva: alzo ist dy dora gangen gen staplshoff zu der halayn, und hat von 1e nach 4 silber 2 kannister und zway wixene, dann hat.

2 Áthúzva: das sein gezewg.

1758. július 17., Kemence

HONT VÁRMEGYE KÖZGYŰLÉSE.
 A HELYTARTÓTANÁCS VI. 15-I LEVELE ÉRTELMEBEN
 A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT, ŐRIZETBEN TARTOTT SZEMÉLYEKRŐL
 JELENTÉST KELL TENNI A KANCELLÁRIÁNAK AZ ELFOGATÁS INDOKLÁSÁVAL.
 EHHEZ KAPCSOLVA VAN NÉHÁNY LEÍRÁS,
 KÖZTE BRUKKER KATALINÉ, AKI AZ OSTYÁT
 KINCSKERESÉSRE AKARTA HASZNÁLNI.

AZ IRAT: A: BeTÁL Hont m. Közgyűlési jkv. 1753–1760. p. 273–274.

Anno 1758. die 17. mensis Julii in possessione Kemencze sub praesidio generosi domini senioris Emerici Foglár de Tessa ordinarii inclyti comitis celebratur generalis comitatus Honthensis congregatio. Qua occasione[...]

6. Ejusdem excelsi consilii regii sub dato 15. mensis Junii emanatum sacratissimam caesareo regiam majestatem clementissime resolvisse, ac una jubere significans, ut in casu magiae, et veneficii delinquentes custodiae causa quidem capiantur, mox attamen et quin processus intentetur, relatio cum judiciis, quae capturae ansam praebent, excelsae cancellariae regiae Hungaricae aulicae directe mittatur, suae majestati caesareo-regiae de casu in casum propositionem facturae. Cujusmodi intimato Catharinae etiam Brukker Trencsinio oriunda post peractam confessionem sumpto Christi corpore ex ore exempto et chartae involuto in superstitiosos investigandi thesauri usus, cum complicitibus suis, actu etiam interceptis abusae, e carceribus profugae, [...]

1759. november 14., Kemence

HONT VÁRMEGYE ÍTÉLETE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
 PÁSZTOR JÁNOS ELLEN

AZ IRAT: A: BeTÁL Hont m. Közgyűlési jkv. 1753–1760. Fol. 467–468.

[...] Acta 3. dici.

Assumptus est processus fiscalis contra Joannem Pásztor alias Máthé Bernecziensem subulcum veneficii insimulatum praerectus, in quo

Deliberatum est.

Cooperatione Joannis Pasztor ad propositam actione fiscali intoxicationem, ex actis sedis dominalis celsissimi principatus Esterhaziani domini Pasztoiensis per fiscale magistratualem reproductis clare non eveniente circumstantiis tamen nonnullis suspicionem eatenus quampiam inducentibus, recurrentibus assumptaque habita ejusdem cum Catharina Dorányi praetensa parata intoxicationis coram praedictae sede insimulata ac punita conversationis ratione, eundem pro futura sui emendatione 40 ictibus baculorum habita status valetudinarii reflectione binis vicibus infligendorum pulsandum judicari.

1707. július 29., Jászberény

A JÁZSÁGI BÍRÁK PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT LAKOS GYÖRGYNÉ
TÓTH ANNÓK, HAPSI KATA, CSUKA ANDRÁS ÉS A KIS CEGLÉDI ASSZONY ELLEN

AZ IRAT: A: SzmL Jászberény v. ir. Hivatalos tudósítások. 1707. 2. cs. N. 5.

Anno 1707. Die 29. mensis Julii. Én Szent Miklósi János Kegyelmes Urunk ő Felsége és Temes [–]ség lovas regimentinek vice colonellusa ugyan Kegyelmes Fejedelem Felső Vadászi Rákóczi Ferenc urunk ő felsége kegyelmes parancsolatjából. Nem különben Tekintetes Nemes Vice főkapitány Vay Adám úr ő urasága akaratjából és megbírálasokból efféle crimínális causáknak plenipotentiarusa adom értésére mindeneknek az kiknek illik, hogy convocálván suo modo ab antiquo consueto Nemes Jászságnak minden helyekbül való deputatus bírít és tanácsit ő kegyelmeket, és ex officio magistratuali bizonyos boszorkányos személyek ellen való crimínális causáknak revidelésára és eligazítására, considerálván procedáltunk, és az alább megírt tanúkat is jó lelkiismerettel megruminálván azon tanukbul pedig és más circumstantiákbul is kiknek kiknek érdeme szerint megegyező akarattal tettünk olyan deliberatumot, amint következik.

Inquisitio contra certam personas magiam exercentes die Anno 1707. item deliberatum contra [– –]

Ex concessu spectabilis ac generosi domini domini Adamy Vay de eadem Jazygum et Cumanorum supremi capitanei necnon super mandatum perillustris ac generosi domini Joannis Szent Miklósi incliti regiminis Jazygum vice colonelli sua inquisitione ad instantiam incliti Districtum Jazigum, pro bona etiam totiusque veritatis uti actoris contra et adversus certus personas infrascriptas magiam exercentes veluti incattas in districtu Jazigum inque domo civice nostra Jász Berinyiensis judicialiter collecta sunt, prout sequuntur.

De eo utrum?

1. Vallja meg a tanu hite után és mondja meg, ha tudja-e, látta-e, hallotta-e, hogy ez alább megírt személyek, úgymint Lakos Györgyné Tóth Annók, Hapzi Kata, Csuka András és a Kis Czeplédy asszony valamikor boszorkányságot és babonaságot csele-

kedtek volna, és azon boszorkányos mesterségekkel mások botránkozására gonoszul éltek volna.

2. Tudja-e, látta-e, hallotta-e a fatens bizonyosan, hogy azon személyek közül valamelyik ördögös gonosz cselekedeteivel Isten ellen való boszorkányos mesterségeivel valakit megvesztett és megrontott volna.

3. Láttad-e Hapsi Katát akár Tóth Annókkal, akár más asszonnyal testi képpen vétkezett volna.

4. Kit tud ezen dolgoknak nagyobb világosságára jó tanunak lenni?

1. Testis chontoralis Gregorii Kocsis jurata examinata annorum 25. Ad 1. et 2. Tudja bizonyosan a fatens, hogy mikor Lakos Györgyné leánya Jutka Gyöngyös Patán a fatensnek füle hallatára az orvos asszonyról tudakozta volna, hogy miért nem lenne néki gyermeke az ő ura tudakoztatja, az menyecske kérdésre ugyan eltüzesedvén az orvos-asszony mondá: – oh édes lányom, miért jössze te énhozzám, azért hiszem az anyád ette azt meg, mert mikor hazavitték, a párnáidot mind kiforgatta, és azért nem leszen gyermeked, ha még megvolnának a párnák, ki lehetne forgatni, és így mindjárt gyermeked lenne. A menyecske ismét tudakozta az orvosasszonytul, hogy az ő szemei régtul fogvást rosszul vannak, mi lelte, nem tudja. Az orvos asszony erre is azt feleli, hogy: – azt is az anyád ette meg, meg is gyógyíthatja, ha akarja, énhozzám azért ne jöjj, mert a te anyád nagyobb ördög énnálamnál, őtet kérjed meggyógyításodra, nem mást.

2. Testis chontoralis Stephani Nagy jurata examinata annorum ibidem 30. Tantum fatetur, sicut testis prima, sőt azt is hallotta a fatens Szüle Ferenc lakostól, Osvád Miklósnétul, hogy Lakos Györgyné melléje fektette a macskát, mikor beteg volt, és az házbéliek tudakozták tüle, hogy miért fekteti melléje a macskát. Arra Lakos Györgyné azt felelte, hogy: – ne legyen tinéktek arra gondotok. A macskának a háta pedig nagy helyen tőrös lévén, mint a tőrös [–]ek.

3. Testis Joannes Imre jurata examinata annorum ibidem 50. Ad 1., 2. punctam fatetur. A fatens tulajdon füleivel hallotta, midőn Patán levén az orvos asszony nál, az orvos asszony ilyenképpen szólott a Lakos Györgyné leányának Jutkának: – az anyád az oka, hogy gyermeked nem leszen, és hogy a szemed is megromlott, akkor az uradat is az anyád meg akarta rontani, de szintén akkor talált bémenni egy ember, úgymint a vőfély rajta találta az anyádot hamis cselekedetin. Tudakozta is tüle a vőfély, hogy: – mit csinálsz te most jóasszony, most te ördögséget mívelsz. Akkor mindazonáltal semmire sem mehetett, de hogyha az az ember bé nem ment volna, akkor az uradat is úgy megrontotta volna az anyád, hogy semmit sem szólt volna azután:

4. Testis Judita Lakos ugyan gyanús személynek leánya jurata examinata annorum ibidem 30. Ad 1. Tudja azt a fatens bizonyosan, hogy őtet az anyja, Lakos Györgyné a kocsmáros asszonyak tanácsából kihitta az ólban, és ott egy darab tehenganaj közepében tett egy tikmoniat, azt mondotta, hogy azt a jobb lába[m] sarkával törjem el. Eltörtem ugyan, de kérdezvén, hogy az miről való volna, azt felelte arra az anyád, hogy az arról való, hogy könnyebben fogok gyermeket szülni. Caeterum nihil.

5ta Testis chontoralis Andrea Bodnár. Jurata examinata, annorum ibidem 35. Ad 1. et 2. fatetur. Hallotta azt a fatens tulajdon füleivel, hogy mikor Patán az orvos asszony házánál lett volna, és az orvos asszony a Gyenes István leánykáját a fürdőben

tette volna, az orvos asszony azt mondotta, hogy: – no ez olyan fürdő, hogy aki megrontotta a leánkát, magoknak meg kell vallani. Az fatens pedig sokáig lógatta a leánkát a fürdőben, egykor a leánka csak kezdi mondani: – jaj, hagyjon békit kegyel-med, majd megmondom, ki rontott meg engem. Én azonban jobban kezdettem lógat-ni a leánykát, és kényszerítvén a leánt, hogy mondja meg, ki rontotta meg. A leánka arra a fürdőben azt feleli, hogy: – jaj nem mondhatom, mert nem hagyják. A fatens pedig annál jobban kezdi locsolni a leánkát a fürdővel, kényszerítvén arra is, hogy mondja meg, ki rontotta meg. Egyszer a leánka nagyot fohászkodik, és nagy sóhajtvá mondja: – az Jutka néném anyja, a kisiri Lakos Györgyné rontott meg engem Laczházán. Co[–] autem. Tudja és hallotta a fatens az orvos asszony szájából sicut testis 4.

6. Testis Nicolai Oszád chontoralis jurata examinata annorum ibidem 50. Ad 1., 2., sicuti testes praecedentes fatetur omnia. Sőt azt is hallotta az orvosasszony szájából, hogy Lakos Györgyné Lacházán is [–] lelkeket rontott meg.

7. Testis chontoralis Joannis Imre, jurata examinata, annorum ibidem 40. Ad 1., 2. fatetur omnia, sicuti testes praecedentes.

8. Testis chontoralis Mathiae Juhász jurata, examinata, annorum ibidem 40. Tud és hallott mindeneket, mint a feljebb megírt tanúk.

9. Testis Gere Mihályné annorum ibidem 40 jurata examinata fatetur idem.

10. Testis Gyenes Istvánné annorum 75 jurata examinata fatetur uti priores. 2. Hal-lotta egy monori asszony szájából tulajdon füleivel a fatens, hogy azt mondotta, hogy ha el nem pusztultak volna a monoriak, soha bizony Lakos Györgyné többé nem világított volna, annyi szó volt már reá. És ha Monoron [–] reá, elég tanúkat találnak micsodás életű asszony volt ott is, mikor ott lakott, de nehezen szaladott el onnan. Sőt azt is hallotta a fatens Lakos Györgynétől, mint [–] ilyenképpen beszélgetett, hogy: – ha ti jók letettek volna, addig a te urad meggyógyult volna, de mivelhogy mi semmit sem igértünk néki, azért nem is gyógyította meg, és [–] meg is holt s [–]éri végét, valamint az orvos asszony Gyöngyös Patán megmondotta. NB. Signatum aut-henticatum fassiones sub littera B. Authenticata in fassio peracta producunt itidem eorundem [–] judicium ibidem fassiones, sub eadem littera B. 2. producentes itidem fassiones in Jász Ladány judicialiter collectae [–]rice extradata sub littera J.

Deliberatum est

Közönséges megegyezés voxát jó lélekisméret szerint megvizsgálván, Lakos Györgynének boszorkányos ügyit a tanácson elővévén deliberáltatik. Minthogy hites szavahiheő tények által bévétető tanúk bizonyítják, hogy Lakos Györgyné tortúra nélkül is magát és másokat is és társát nyilvánvaló boszorkánynak és ördögnek cim-borálónak lenni maga tulajdon szájával megvallotta volna, amint a tanukbul világosan kitetszik. Minthogy azonban sok rendbéli maga szájából származott ördögi transfigu-ratiók vagy elváltozások egyszersmind cselekedetük nyilvánvaló tapatt ördögséghez, boszorkánysághoz lenni, comperiáltatnak, azért azon ördögösségiért és nyilvánvaló boszorkányoskodásáért országunk bévett szokása és törvénye szerint elsőbben hóhér által való megcsigázásra, sütogetésre, társainak megvallatására, annak utána tüzre és halálra itiltetik elvenen és meg[–]siatik

Tovább személye szerint Tóth Anna előállítván mint incatta suo modo coram iudicio megexaminálván és tortura előtt maga szájával maga gonosz cselekedetét tár-
saival együtt megvallotta, amint a következő deliberatumbul kitetszik.

Deliberatum est

Jól megvizsgálván lélek szerint Tóth Annának mint incatta boszorkánynak vádo-
lásával való causáját, melyet is személye szerint előállítván nem egyszer kétszer, de
háromszor is examinális[?] instituáltuk, de előbb megnevezett Tóth Anna valamikép-
pen elsőbben, úgy másodszor is és harmadszor is az boszorkányságba való bekeverő-
dzését, boszorkányokkal való sánta macska lovon járását, Hapsi Katáruval való boszor-
kányos ta[– –]ját és az boszorkányokkal általa sánta [– –] macska hátán [– –] hozó
mellett való strázsálását élő nyelvével tortúra nélkül törvény előtt megvallotta, sőt
még azt is, hogy testi képpen Hapsi Katával, ugyan Tóth Anna isteni törvények ellen,
a testi közösködést sok ízben természet ellen együtt elkövette volna. Azért az megírt
módon való boszorkányoskodó ördögi practikában való békeverődzéséért, egyben
vetvén, és foglalván ezzel a természet ellen való iszonyú véteknek is fertelmességét,
annak elkövetéséért is, jöllehet egyenesen országunk törvénye szerint tűzre méltónak
lenni találván ugyan, de minthogy maga megvallotta ezeket, kedvezvén mégis néki,
elsőbben fővételre, annak utána tűz által való megégetésre, másoknak rettentő pél-
dájára általunk törvényesen ítéltetik és megszententiáztatik.

127.

JÁSZBERÉNY MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNSÁGGAL VÁDOLT VERES KATA ELLEN

I.

1715. szeptember 1., Jászberény

A BOSZORKÁNSÁGGAL MEGVÁDOLT VERES KATA JÁSZBERÉNYI LAKOS
MEGFOGADJA, HOGY FELHAGY MINDEN ROSSZ CSELEKEDETÉVEL

AZ IRAT: A: SzomL Jászberény v. jkv. 1715. p. 26.

Én alól megírt adom tudtára mindeneknek, akiknek illik, hogy minémű boszor-
kányság gyanúságbul vádoltattam vala, és aziránt fogságban is egy darab ideig tar-
tam[!] vala, de hogy a N. Jászság sem halálomban, sem további fogságomban ne
gyönyörködven (ha fogadást tészek magam megjobbításáru) el kíván bocsátani. Kire
nézve én is ezt fogadom, hogy ha ezután legkisebb dologban is úgymint orvoslásban,
bűbájos boszorkányságban, másoknak megvesztésében vagy éjszaka való megnyomá-
sában vagy kínzását tapasztaltatom, minden törvény szolgáltatás nélkül megfogattas-

sam, és mint Viziné, erős megcsigázás, kínzás után elevenel megégettessem ezen obligatoriomnak ereje által.

Dátum Jász Berény, Die 1. September Anno 1715.

Veres Kata keze keresztvonása

X

II.

1715. október 23., Jászberény

ÍTELET A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT VERES KATA JÁSZBERÉNYI LAKOS ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: SzomL Jászberény v. jkv 1715. p. 28.

Minthogy felül írt Veres Kata nevű vagy Roznoki, vagy Panyi Kata jöllehet ezelőtt istentelen boszorkányos bűbajos cselekedeteiért és másoknak testekben is megártásáért megfogatott vala, de a Tékéntes Nemes Jászság akkor megkegyelmezett néki oly conditióval, hogy ezután soha senkinek legkisebben is nem fogna ártani, ha pedig árt, elevenen égettetik meg.

Jöllehet ugyan most boszorkányságban nem kapatott, de más becsületiben helytelenül gázolni és más becsületes atyánkfiát tanácsbéli társunkat megmocskolni nyelvvel nem irtózott, meg nem bizonyíthatván, amit istentelenül kimondott emenda lingua, azaz nyelve váltságon [Tripartiti] partis 2. tituli. 72. maradott volna. De mint-hogy nem lévén reá értékje, közönséges voxal azt találtuk, hogy a váarasul és az egész Jászságbul tiltassék ki, és űzessük ki a gyermekek által paczalt[?] tévén a nyakában úgy, hogy soha többé se Berényben se pedig a Jászságban valamely helyben be ne merészellyen jönni, az előbbi lekötött büntetése alatt.

Jász Beriny. Die 23. Octobris, Anno 1715.

Jász Berényi bírák és tanács közönségesen

1728. május 3., Jászberény

JÁSZBERÉNY ELŐLJÁRÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
TÓT ERZSÉBET ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászberény v. ir. Hivatalos tudósítások. 1728. 5. cs. N. 63.

Fassiones pro parte et ad instantiam egregiorum nobilium Stephani Bartal et Josephi Molnár senatorum velut actorum contra et adversus Elisabetham Tóth con-
toralis Andreae pariter Tóth velut incattam coram nobis iudicibus secundum deutri
puncta in oppido Jászberény judicialiter modo subsequente peractae circa festum
Inventionis Sancta Crucis, anno 1728.

De eo utrum?

1. Vallja meg az tanu letett hite után, mit hallott maga szájából Tóth Erzsébethnek,
minémű természet felett való dolgokat követett el, mikor, mely időben, és micsoda
alkalmatossággal s kiknek.

2. Vallja meg az tanu vagy magának s vagy cselédjének úgy más embereknek vagy
barmoknak valami revétséget vagy romlást okozott volna?

3. Kit tudna jó tanunak lenni?

1. Testis Catharina Lengyel, annorum circiter 50 fatetur. Ad 1. Vallja a' midőn
kisebbik urat és annak az fiacskáját az incatta gyógyította volna maga szájából fátens
hallotta, hogy azért gyötrik a' gonoszok fatensnek atyafiait, hogy igen dolgozók és
csinosok és nincsen még köztük se kurva se boszorkány. Maga fatenst és gyógyítván,
mely szókat piacon beszéllette a' fatens, hazamenvén fatens az incattához mindjárt
fedette fatenst: – miért oly dolgokat szólasz te a' piacon, légyen eszed. Nem is azon-
ban azt is hallotta, hogy ő második személy az Úr Istennek és Jézus Kristus őtet
palástjával takargatja ugyan. Az én uram azt gondolja, hogy én mellette fekszem
éjszaka, de háromszáz mélyföldre is járok Törökországon is túl. György Jakab most
is élne, de hozzám ütet a' botot, de nem üthette, mert engemet elrántottak, sokszor
ezeket hallotta. Ismét mi haszna Pernisz Mártony nyakán hordozta, hogy nekie ne
ártsanak a' gonoszok, lám azért árthattak, mert ha én odamentem tanácsot kérné,
nékem nem adott, de más kurvának adhatott. Bartaly menyét az ördögek ölték meg,
nagyobbik leányát és megölik és még maga örög Bartal sem hal szép halállal, hanem
mondd meg nekie, vigyázzon magára, mert nem leszen szép halála. Fatens arra mon-
dotta, ugyan mondjon e nekie? Arra is felel incatta, csak mondd meg. Ad 2. Nihil.
Ad 3. Tudja jó tanunak Alss Jutkát és Palotait. Interea azt is hallotta az incattátul, ez
a város régen elveszett volna, ha ő nem volna. – Tudjátok e, amely sárkány itt leesett,
én azt leejtettem.

2. Tëstis Helena Lengyel, annorum circiter 40 fide praemissa fatetur. Ad. 1. Ad omnia, uti prima in omnibus, sed tamen in superabundanto maga szájából hallotta: – mikor az én uram fogva volt lúdtojást Orczinak vittem, mindjárt gratiája lött az uramnak, de nem tudják micsoda tojás volt. Praepost uramnak Nagy Boldog asszony napkor vajat vittem, és úgy parancsoltam, hogy avval főzzenek minden íteletet, mert az olyan vaj volt, hogy valaki eszik belőle, hogyha valami causánk vagy uramnak vagy magamnak tertenék s galibám, mind engedelmesek és irgalmasak lesznek. Ugyan az első is ezeket vallja, ezeken kívül egész éjszaka megjárja várost és mindeneket tudja, ki hogy éli, az ura mellé seprőt tészén, azt gondolja, én vagyok mellette, fel sem ébred még vissza nem megyek. Isten Bibliából mindeneket látom, ugyan fatensnek monda: – jobb volt volna, mikor törvénykeztetek, az legényekkel mit fizetétek Sárga borbélynak, nékem fizetétek volna, mert az a' törvény reátok nem szolgált volna, mert mink jártunk arra legényre ingerleszteni, és elmét elvettünk. Én ott ugyan nem voltam, de tudom, Sárga borbély szólni sem tudott, de ha engemet megkerestetek volna, nektek szolgált volna törvény, én nem félek, hogy engemet megfoghatnának, mert én Isten leánya vagyok, valaki pedig engem fenyeget, és én annak szemében tekéntem, el kell annak veszni, ha engemet városbul kiküldenek, el kell veszni ennek a' városnak. Mihály deák is sült boszorkány, és tanácsnak fele, de én nem vagyok, engem az városbul kivesztenének örömet, de nem tudják azt, mennyi jót tészek én a' várossal, nem nézván azt, hogy sok irigym van, hanem sokszor külső vetéseket, szőlőket én megtartottam, oltalmaztam, harcoltam, mikor gonoszok akartak rontani. 3. Tanunak tudja Lőrinczi juhásznét. Ad 2. Nihil.

Tëstis 3. Catharina Olah, annorum circiter 58. Fide mediante vallja a fatens, hogy sok rendbéli nyavalyája occurrálván az említett Tött Örsébet föröszttette, mely förösztés közben mondotta nekie, hogy a'ki 10 forintot kölcsen kívánt tőled, minden szíved gyökerét átallátván újobban megrontott. Ugyanazon fatens vallja, hogy midőn már ő nyavalyájából felkelendő volna, akkor mondotta a' fatensnek Tött Örs: – miért búsulsz. Felelvén a' fatens: – azért, hogy csak Isten markában vagyok. Arra mondotta Tött Örs: – hátha Istenben bízol, miért járok én ide? Item ugyanazon fatens vallja, hogy midőn ötlet Tött Örsébet, s akkor mindennemű állapotját proponálván néki, és nyavalaít explicálta előtte, arra mondotta Töth Örsik: – azért gyötrenek az gonoszok, miért nem állasz közikben. Azt is vallja a tanu, hogy hallotta Töt Örsik szájából mondani: – hogyha én meg nem kerültem volna Beriny városát, elsüllyedett volna, és azalatt azt is mondotta: – tudom, hogy három esztendőül fogvást kisírgetnek az gonoszok. Item, hogy Lenárthnének a gonoszok úgy járnak előtte, mint az pösgő hangyák, de nem látja, ugyanakkor ibidem hallotta a' fatens Töth Örsiktől, hogy vagy Kecskés János, vagy az felesége úgy járnak, mint a fatens rövid nap alatt. Ugyan a tanu vallja, hogy Csiszár Andrásné is úgy jár, szájából hallotta. Item Serfőzőné asszonyomtól hallotta a fatens, hogy amennyire Töth Örsik gyógyította, annyira elrontotta. Ugyanakkor hallotta Serfőzőné asszonyom tüle, hogy az Bartal István menyit is ördögök fojtották meg. Item ex ore proprio hallotta a' fatens Töth Örsiknek, hogy a Bartal István menyé azért nem gyógyul meg, hogy maga éli a' menyit. Item, hogy fördöt csinált a fatensnek Töth Örsik, vett három kenyeret, mondván: – az éjszaka az keresztútra teszem, mely az gonoszoknak sem jut sem marad belőle, eleget fognak

kínozni érette. Item Molnár Jósephnek ellene mondotta, mihelyet legelsőben Beriny városában gyúlás lészen legottan az ő kegyelme háza gyúl elsőben is. Item hallotta, hogy ezen fatensnek a' feje velejét az ördögök fordították el a' fejében, és hogy: – meggyógyítanálak én tégedet. De egyik azt monda: – vettessék az pokolnak fenekére. A másik: – ne vettessék. A fatens tudakozta, kicsodák azok. Arra felel a' sokaság között: – nem ösmérem. Ezen fatens hallotta Tött Örsiktől mondani: – Bosókinét is meggyógyítottam volna, ha hozzám jött volna, de nem jött, akikben bízott, úgy veszett el. Hallotta a' fatens Töth Örsiktől mondani: – nekem három fedeles fogam vagyon, egyiket máris Krisztusnak adtam, de még kettő megvan most is.

Testis 4. Mathias Csizmadia annorum circiter 53 juratus examinatus fatetur, hogy midőn az fatensnek hűgát akarta volna gyógyítani Tött Ersébet által, hallotta maga szájából, hogy: – eztet azok az rosszak elrontották. És reá kepdesett, azután azt mondotta, hogy a' fatens a' hűgát máshova vétesse, mert maga házához sok ember jár, de az Nagy Miskánéhoz nem hatta vitetni, mondván: – Nagy Miskáné is olyan rossz, azonban ha én ezt az várost meg nem kerültem volna, elsillyedett volna a város. Csak engemet vitessen kegyelmetek Allatyánra, majd megmutatom, ki rontotta kegyelmed hűgát. Item azt mondotta, hogy az a sok madár az, ki barátok klastromnál való fűzfákra szállong vala mennyit ganajol abból mind féreg terem, azt is, hogy ő fél táltos és még megvannak fogai, kikvel született.

Testis 5. Andreas Szabó, annorum circiter 60, fide mediante circiter 34 fatetur. Egy időben ünnepnapon délután szőlőbe ment volna gyökirírt, az utcán tiszta úton ázatlan hársbul való béklyóban mind az két lábával beleakad és hasra esett, azután látta a lábain hársot, úgy a kezeivel szabadította. Azutául fogva mind elszáradt az egyik lába, mintegy fél esztendő múlva. Tött Örse az fatens házához ment és kérdezi: – mi lelte kegyelmedet András deák. Mire feleli az fatens, hogy midőn szőlőbe ment volna, egy hárs béklyóba akadott, és azutául fogva mind rosszul van lábaira. Arra feleli Tött Örse: – miért nem vetted fel, és tűzre nem tetted, nem neked vetették azt, bárcsak én egy fördőt csinálhatnék, de most nem lehet, hanem nyárban hadd vastagodjon az fű, majd csinállok én fördőt neked.

Testis 6. Gregorius Baranyi annorum circiter 56 juramento deposito fatetur ad omnia, uti quartus testis, mondván Tött Örse az az sok varjú nem igaz es, de caetero uti 4. Testis. Mindazáltal, mindőn Csizmadia Mátyás hűgát gyógyítani kezdette, azt mondotta Tött Örse, hogy mihelyt ő bekente a sebeit, annak aki megrontotta, ide kell jönni. Azután egy bestye kutya szemétre jött, ház előtt ordított, azhol a sebes volt. Arra mondott Tött Örse: – az már ordít kinyájában az, ki téged rontott. Tanúnak tudja Kovács Katát és Csonka Géczy sógorát, Jakabot.

Testis 7. Clara Kaszás annorum circiter 46 post juramentum fatetur. Ez folyó esztendőbéli farsangban megházásítván az fatens az fiát, mindjár kelésbe esett és kínlódott, csak hempergett, és se nem ehetett, se nem ihatott. És úgy az fatens (minthogy szomszédságban lakott) Tött Örséhez ment és kérte, hogy megtekénténé az beteg fiát. Arra mondotta Örse: – csak akkor kellek én néktek, mikor megszorultok, nem egyébkor, lám lakodalomkor csak egy kancsú bort sem küldtetek nekem. Azután fatens házához menvén az beteget meglátván mondott: – hát mit nyomorgasz te nyomorult, az te fiatok, tik vagytok oka mind urastul, csak egy kancsu borral sem kerestetek.

Azután megkente egyszer, de még az ígret előtt, akkor nem használt az betegnek, de azután, hogy fizetést ígértek nékie, megkente másodszor mondván: – no nem ette három héttől fogva, de csak már süsd, fűzd, majd eszik. És úgy is lett, mindjár lábra állott az beteg kenés után, és evett, ugyan azt is mondotta: – de köszönjék meg, hogy az veszedelemben csak egy lábával belépett, mert ha mind az két lábával belépte volna, mindjárt meg kellett volna nekie halni, kálvinista temetőnél keresztül az úton volt csinálva. Tudja tanunak lenni Vékony Pestát, Dokánét, Tott Pálnét selerestül, Szapanos Juhásznét.

Testis 8. Helena Bereznyay annorum circiter 60 fide mediante fatetur. Midőn mintegy nyolc esztendővel ennekelőtte az fatens leányát férjhez adta volna, és az fatensnek ura nem hitta el lakodalomba az Tott Örsebet, mindjár az fatensnek az másik leánya elmeredezett, elromlott lett lakodalomkor. Fatens mindjár odament az Tott Örsebethoz (minthogy keresztanyja is volt az elnyomorodott leányának) maga házához hitta, hogy tekintse meg az leányt. Arra felel Tott Örse: – vigye el az ördög mind leányodat, mind magadot. Azután tizenhárom héteg kínlódott az leány és megholt. Azt is hallotta szájából, mint az zsidók az Kristust kergették, úgy engem kerget harmadmagával az Bartal, de meglátja, mi leli őtet, én kétféjű táltos vagyok, régen elveszett volna ez a város, ha én nem volnék. Tanunak tudja Kopaz kondást lenni, Cser Janinak menyit, Konya Miklóst.

Testis 9. Clara Kovács annorum circiter 70 jurata examinata fatetur. Fatensnek az fia lábaira elromlott és az inai elzsugorottanak hértelen aluvásban, az írt fatens Tott Örsebet elhítt, és mihelyt megkente az inait Tott Erse fatens fiának mindjár járhatott. Másodszor, hogy kente volna az fiát, alfelét meghűtette maga sarkájával az legényivel és megint inkább sokkal rosszabbul lett. Azután nem akarta fatens házában gyógyítani mondván, hogy oda sok ember jár és látja, hanem maga házához kívánta. Ugyan ott is hált egy éjjel, továbbá nem akart ottan maradni, akkor vizes homokkal beketette az lábát, azután nem akart haza látni. Ugyan fatens reménykedvén egy ünnepnapon hozzája ment, és kérte, hogy jönne hozzája és gyógyítaná ajánlotta magát, mondván: – de ma ünnep vagyok, nem lehet, holnap pedig füvek mind betegek lesznek, azt is miért főrösztetitek őtet Zadgyvában, akkor vetetek beléje életet halálát, mert annyi gonosz volt kerölette, feveny sincs annyi, azért soha sem gyógyul az te fiad. Ugyan csak abba lett halála.

Testis 10. Joannes Halgas juramento deposito fatetur annorum circiter 54 ad omnia, uti octava testis, insuper egyszer időben az fatens Tott Örsebet házában zsupol legényeknek, akkor mondja Tott Örse az fatensnek: – meggyaláztatok koma engemet lakodalomba nem híttatok, de én es megszolgáltam, keszennyétek, hogy megholt az leányotok. De coetero nihil.

Testis 11. Juditha Ács annorum 26 fide mediante vallja, hogy midőn az urával jegyben járt, sok nyavalya között, recurált hozzája (tudnia illik Tott Örsebethoz) mely nyavalyák gyógyítása között mondotta: – minden ereidet kiszedték. Akkor meg is gyógyította, azért fizetett az fatens 3 máriást. És hogy az fatenstől egy bizonyos ember (úgy mint) Kiss Juhász András kért egy tik tojást, mely és az fatensnek szaporodására való alkalmatossága praechidálta[?]. Item más alkalmatosságból beteg lévén az fatens, és ugyanakkor is rekvirálta Tott Örseket, ki is [– –]¹

Fassio Elisabethae Tóth coram jure facta.

Elsőbben az midőn villámlani szokott is táltosok vinnak, ő is ott vagyon jelen, és Isten segítségével mehetett od[a?] levegeiben, és ottan harcol. Item hársfát kilencszer szentelve azt a hársfát borba mártotta és úgy adott innya betegnek és mindjárt meggyógyul és az gonoszak eltávoznak. Item egy korsóba három eleven szenét tette, de parancsolta, hogy inna meg, de nem itta. Item Kaszás Kata confirmat suam fassionem in praesentia. Item, mikor megkeni az beteget, mindjárt tudja, ha meghal, mert mindjárt mint a fa vannak kezei. Tudja, hogy Duna mellett volna egy leány táltos. Item egykor, mikor templombul jött volna, reája repölt szép világos casulaban kereszt vállára Kiss Gécziné, Tóth Palné, Tóth Anca leánya azok reája törnek [– –] azonnal megismérte, hogy más kente meg légyen az beteg fatenset és mondotta nekie: – soha fiam teneked nem használ más kenése, csak az enyim meg[– –] éltek. Item, hogy az mely fűből az fatensnek f[– –] főzet Tótt Örsék, azon fűvet az gerenda [– –] tévén idővel az tűzben vetette az fatenshez m[– –] zornál érkezvén T. Erse az fatenshez m[– –], hogy az gyermektartódat és méh anyád [– –]m [– –]rodra toltak az gonoszok. Item ugyan azon [– –] ott az fatens és Tótt Örsé elé hozakodtak Barta [– –] felől (hogy tudnia illik) maga és menyé me[– –] rosszul vannak. Arra felelte Tótt Örsik két [– –]dög vagyon az menyével, maga pedig azért kínlódik [– –], hogy a menyét élti. Ad quam boni testes Csillik György [– –] Örsék menyé leánya Barangy[– –]

Testis 12. Elisabetha Kiss, annorum circiter 30 vallja hite szerint, hogy nyavalyái között leányának széna pernyéből, és S.M. vas szarbul fürödött csinált Tótt Örsék mondván: – én ezt nem boszorkánysáktul viseltetve cselekszem, hanem elragadtattam onnand tudom. Másnap pedig beteg leányának bizonyos fekete kenőccsel minden részeit keresztben megkente s ugyanakkor, midőn az fürödött főzte, katlan eleiben kést ütette.

Testis 13. Joannes Kiss annorum circiter 50. Hite után vallja maga szájából hallotta, midőn egykor maga fatens háza előtt Tótt Örsék ült volna, és az fatens is fatensnek elsőben mutatta terenyét, hogy nézze meg, micsodát, de fatens semmit nem látott rája. Azután kérte az fatenstul, hogy adná az ujját szájában és nézné meg táltos fogait. Mére felelt fatens: – nem teszem, jó, hogy megharapnak. Azután karjait mutatta, mondván: – látod lövéseket, vágásokat, én mindenkor kénytelen vagyok kimenni, mihelyt kihínnak és szólítanak. Többi táltos tarta, ámde jelen kell lenni. Semmi sebek helyét nem látta fatens, mindazonáltal azt hallotta tüle, hogy ő mindeneket tud az világon az ki földben van, de magának nem kívántatik. Fatens arra kérte, bárcsak nekie mondana valahol, ahol kiáshatna valami pénzecske, mivel hogy szegény legény volna. Arra felelte Tótt Örsé, nem merem, mert az én társaim megharagudnának énreám, senkinek nem mondom magam, pedig nem nyúlok hozzája. De caetero nihil. Tanunak tudja Bozoky Istványt lenni.

Testis 14. Elisabetha Andok annorum circiter 40. Fide mediante. Vallja, hogy midőn Molnar Joseph első feleségét füröszttette volna, akkor mondotta, hogy nehéz volt az fürdőnek mivolta. Incatta: – fordulj, de az ablakhoz, majd meglátom, kitül vagyon az nyavalya. Tudd meg azt, hogy az, ki az napokban taplót kért tőled, az az oka. Item más rendbéli hozzá jövelete után Molnár Joseph feleségéhez mondotta az incatta: – miért nem gyógyítod magadot? Másképpen hatodnap alatt meghalsz,

azmint is hamarabb megholt Molnar Josephné. Azér is mondotta az incatta, hogy ő fél táltos volna, és, hogy Molnár Joseph feleségének (aki megholt) minden fogai és álla ki vannak fordítva, azért, hogy miért feküdtél az téka mellé, másképpen az uradon történt volna azon casus. Ugyan ezt is vallja az fatens, hogy hallotta az incattatul mondani említett Molnar Joseph megholt feleségének: – úgy álmodtam, hogy Kantorik felől falad kidőlhet. Azmint is, hogy mennél hamarabb kidőlt.

Testis 15. Elisabetha Nagy Jakab annorum circiter 50 hite után vallja, hogy midőn az leányát eladta férjhez és nem lévén gyermeke öt esztendeig említett Tött Örsék hozzá járulván mondotta: – akarnád-e, hogy gyermeked lenne, adgy ide az asszonyi természet szerint való ingedet, megtudom, ha lész e [– –] neked vagy nem? Amint is, hogy az fatensnek [leá]nya odaadta, kit és kilenced napig mag[– –]toan visszaadta, és mondotta: – ne félj [– –] léssen gyermeked. De minthogy azon fatens [leá]nyának esztendő elmúlván gyermeke nem ex improviso jött, az incatta egy pár tollacs[– –] mondotta: – Isten adjon jó napot Margith hosz[– –] fiadnak bokrétát. Kit is az fatensnek leány[– –] incatta elmenetele után az ablakon kivetett, [– –] mindjárt terhébe esett.

Testis 16. Elisabetha Sápy annorum circiter 20 vallja hite után, hogy egy alkalmatossággal az szőlőből cseresznyét hozott az [– –] és az pázsiton véletlenül jött eleiben az annyiszor megírt Tött Örsék kérdezvén: – hol lakol mondván? Felelte a fatens, itt az városon az vízen túl. Kire monda I.G.A.[?] nem tudom kihez adtak férjhez. Azonkívül vallja az fatens, hogym midőn az nénje Puskas Palné megbetegedett, elküldettek Györkre bizonyos orvos emberírt, ki is, midőn compareált, megholt már az említett fatensnek nénje. Azon orvosember az torban mondotta (holott jelen volt sokszor említett Tött Örsébet): – itt vagy az, ki az oka az halálának. Mely esztendőben a szaporodás és gyermek szülés iránt diserartusok lévén az fatensnek az atyánál ugyan az fatens felől, az hol az incatta kérdezvén az fatenst: – menyecske vagy-e már gyermeked? Azon közben az kamrában (az holott discouráltak) eldőlvén egy fazék víz, kinek miképpen lett eldőlése nem tudja fatens. De mindazonáltal az incatta mondotta: – most az gonoszok döntették el az te gyermekeid után való könnyhullatásodirt.

Testis 17. Helena Szabo annorum circiter 30 deposito juramento fatetur, hogy az számtalanszor megemlített Tött Örsék szájából hallotta, hogy ő táltos, és Istennek [leá?]nya, és midőn az ég villámlik, akkor nékem min[gy]árt el kell mennem és az szent keresztet az én vállamra adják, és hogy boldogságos szűz őhöz meggyen, és minden szerdán úgy beszél véle, és hogy vagy nála selyemzsinyórom a nyakán az incattának egy kis kulcs, kivel mondván: – ezzel az egek nyílnak ki. Jó tanu Nagy Mihály, de caetero nihil testis haec.

Testis 18. Judith Nagy annorum circiter 40 fide mediante vallja, hogy maga a fatens beteg lévén nem hallott, se nem látott semmi bizonyost, hanem azon betegségében hallotta Tégla Pannátul (aki is immár megholt), hogy Tóth Örsikkel egy házban hálván, az holott minden szögeken számtalan ördögöket látott.

Testis 19. Catharina Sótyi annorum circiter 25 hite után vallja, hogy mivel szegény ura kezére bizonyos nyavalyában volt, mely iránt az fatens repírált sokszor említett Thót Örsiket, aki mondotta a fatensnek, hogy: – az Jesus Christus adott olyan orvosságot nekem, ki nélkül semmi borbély (az ördög szántsa meg az lölkít), hacsak tőlem

pénzen nem veszi, meg nem gyógyíthatja. Azonközben kérdezvén az fatenst és incatta: – tudjátok e, hogy midőn az földindulás volt, ha én nem voltam volna, Magyar Országnak harmadrésze elveszett volna. Arra kérdezte az fatens: – miképpen lehetett az? Felelt az incatta, hogy az én anyám két fogat szült [– –], mely olyan, mint az varró gyűszű, azért hogy sok ártatlan el ne vesszen [– –]. Hallotta az ore proprio, hogy ő a[– –], hogy az kálvinista malom alatt [– –], kit az garabonciás deák ki nem [ad]dig míglen ötet nem requiralta tudniillik [– –] a sárkány pedig volt harminchárom [– –]. Azt is vallja, hogy midőn az urát gyógy[ítani] felfogadta, előbbeni sebes keze úgy eldagadott, hogy azért dagadott úgy meg, hogy az gonoszok és [ördög?]e rontották el.

Testis 21. Stephanus Sápý annorum circiter 65 fide mediante vallja, hogy midőn Ördögh András uram lába casualiter eltörött és az fatens maga feleségétül hallotta, hogy Tótt Örsik mondotta volna, említett Ördögh András lába soha meg nem gyógyul. Ad 2. maga feleségit vallja tanúnak lenni.

Testis 22. Catharina Kocsis annorum circiter 50 vallja hite után, mivelhogy sok nyomorék betegségben voltak, mind maga s [– –] menyé, keze alá bízván említett Tóth Örsiknek menyét, ki is, úgy mint Tóth Örsik az menyecskétül kívánt pálinkát, de minthogy nem adhatott, tehát az templomban mind keze s pedig lábai fölzsugorodtak, kit is mindennemű javasolt orvossággal kívántak megelőzni, úgy mint szentel[t] búzával, szentel[t] gyertyával orvosolván, melyekkel semminemű módon eleit nem állhatták, hanem kénytelenettettek hozzá folyamodni. Eljövén pedig az incatta a fatens házához, és a menyecskének mind kezét, mind pedig lábait megvonván lábán állította mindjárt a menyecskét. Azután kivén a kamarában magával, az holott semmi vizet nem itéltek lenni, mégis az incatta a menyecskét úgy megöntötte nyakon, hogy minden ruhája vizes lött, mondván: – lám megmondom, hogy fogsz látni. Item ugyan az fatensnek csipeiben lévén bizonyos nyavalya, melyre kérte az fatens, hogy gyógyítaná meg ötet is. Felelt az incatta: – nem lehet, most úgy vagyon az nyavalya rajtad, hogy holtig nem tágit, mert az szép asszonyok rántották ki csípődöt helyibül. És hogy az fia házában volt, meggyógyította egy kila búzájért, és egy sajtért. Item ugyan, hogy az fatensnek az házánál egy kisíri asszony gyógyított, fördőt csinálván kihíttá a fatenst mondotta: – mert magam nem merek lenni, mivel mind sok ördögök jönnek be. Amint is látta, hogy mint az nap árnyékjában járó porok az ajtó hasétékján, sok feketék jöttek be, de mintegy lovasoknak lázottak lenni, mely alatt mindazonáltal az incatta kést tartott kezében mindenkor.

Testis 23. Elisabetha Csizmadia annorum circiter 30 [– –] juramento fatetur. Ad 1. uti 4. testis ad omnia vallya hite szerint [– –] a szájából hallani, hogy mon[dotta], asszony ötet requirállja, [– –] soha reá nem szolgálthatik, akkor is egy [– –] volt nála instantiára. Ad 2. nihil et 3.

Testis 24. Catharina Kaszás annorum circiter 48 jurata examinata fatetur. Ad 1., hogy az fatens gyermekének az lábát [– –] az gonoszok egy alkalmatossággal béménvén [– –]ban, és megkenvén az gyermeket elment, és két óra [– –] az gyermek. Ad 2. Midőn az fatens pirongatta vo[na] miért cselekedte az fiának ezt az nagy gonoszt, arra felel: – jobb hallgatsz, még magad is megbánod. És azután az fatens mindjárt megsüketedett füleire, rosszul van mind mai napig is. [– –] jó tanúnak vallja Balta Mátyásné.

Testis 25. Anna Halgath annorum circiter 25 juramento deposito ad omnia nihil.

Testis 26. Andreas Varga annorum circiter 32 fide mediante fatetur. Ad 1. et ad omnia, uti 2. testis hanem, hogy hallotta Kelle Istóktul az fatens, hogy beszéllette volna az incatta: – már megnyertük egy ideig nem lesz eső. Azonban azt is hallotta, hogy midőn egy alattyáni menyecskét gyógyított az incatta, nyershúst kötven a sebére kilenced napig parancsolta rajta lenni, és hogy senki le ne vegye. Azután a kilenc nap elmúlván nem jöhetett, kérdezték, mi okra való nézve nem jöhetett, felelt az incatta: – mert az ördögök öszvetörtek és gyötröttek. Azonban a sebes menyecske találta mondani: – bárcsak most gyermekem ne lenne. Felelt az incatta: – mit adsz nekem? Adjál vagy 2 máriást megcselekszem, két esztendeig nem léssen gyermeked. De caetero nihil.

Testis 27. Nicolaus Konya annorum circiter 59 juratus examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Vallja, hogy egy alkalmatossággal conveniált az fatens menyével [– –] kért az incatta az menyecskétül [– –] aki mondotta: – igen, [– –] de nincsen. Avval egymástul [el]váltak, és mindjárt rosszul lőtt magában a menyecske, de mindazonáltal az ő rendje szerint elment az templomban könyörgésre, az holott semmiképpen nem subsistálhatott. Kimenvén mind keze lába fölzsugorodott, mely casus után a fatens tudakozta a menyét, honnan és mi módon esett. Felelte, hogy az incatta pálinkát kért, azért gyanakodott. És így suspicis [– –] ductus a fatens. Töt Örsiket magához hívatta és enyét nyavalyájában megmutatta, s monda az incatta: – [– –] elment. Mely alatt az kis csecsemős leánykája nem szophatott, azmint is anyja nyavalyájában megholt, és incatta, midőn tort laktának az improviso bémenvén mondotta: – [– –] mégis rosszul vagy. És a fatens mondotta: – a minap mondád, hogy semmi az, hanem láss hozzá. Melyre kézen fogva kivitte a komrában a nagy romlott menyecskét, az hol szeme fényét elvévén azután maga sem tudja, mivel, megöntötte, és mindjárt látott és lábon állott, s sok emberek eleiben bevívén, táncoltatta az menyecskét. Azutátul fogva semmi gondja nincsen. De caeteris nihil.

Quam quidem per nos taliter peractam inquisitionem et testium fassiones futura pro cautela iurium suorum judicialiter peregrimus sigillo communitatis nostra roboratam extradeditimus. Jász Berény die et annorum, ut supra.

Iudex primo

Gregorius Baló[– –]

Senator opp[idi Jasz] Bereny

Continuatio inquisitionis contra Elisabetham Thoth

Testis 21. Stephanus [– –] annorum circiter [– –] authenticata 65 fide mediante vallja, hogy midőn Ördögh András uram lába causális eltörött az ő fatens maga feleségétül hallotta, hogy Ördög András lába meg nem gyógyul.

Testis 22. Catharina Kocsis circiter annorum 50. Vallja hite után, mivelhogy sok nyomorúságokban volnának mind maga s mind fia, s úgy másik fia felesége beteg lévén, keze alá bízván Töt Örséth medio tempore incatta kívánt az fatens menyétül patikát, és mivel ő adhatott tehet[?] az templomban keze és lába öszvezsugorodván, mindennemű orvosságokkal, szentelt búzával, szentelt gyertyával orvosolván, akivel

semminemű módon [–] alkották, hanem kénytelenítették hozzá folyamodni és az incatta eljövén legottan az fatens házához az menyecskének mind kezit, s mind pedig lábait megvonván lábára állott az menyecske. És a [–] kivitte az kamarába, az holott semmi víz nem volt, mégis ő nem tudja, hol vette ugyan az öntötte nyakon az menyecskét, hogy minden ruhája vizes lött, és mondotta az incatta a fatens menyének: – lám, megmondám, hogy fogsz látni. És ugyanazon fatensnek csipeiben lévén egy bizonyos nyavalya, melyre midőn [–] fatens, hogy gyógyítaná meg, felelt az incatta: – lehet, mert úgy vagyon, hogy holtig rajtad legyen a nyavalya, és hogy az szépasszonyok rántották ki helyibül. És hogy az fiát holt számban lévén meggyógyította egy kila búzáért és egy sajtéért. Item ugyan a fatens egy Kisiri asszonyt gyógyított [–] Desőné, kinek midőn fördőt csinált, híjta ki a fatens, hogy: – magam nem merek lenni, mert majd sok ördögök jönnek be. Amint is a fatens kiment és az incatta keziben kést tartván [–] számtalan feketét minden lyukakon, de nem tudja, mi volt, de mindjárt egyszer s mint elegyeztek, de mindazonáltal mind az lovasok voltak volna.

Testis 23. Elisabetha Cszimadia annorum circiter 30 promisso juramento fatetur. Ad 1., uti 4. testis ad omnia praeterea. Azt is hallotta tőle, hogy valamely asszony megesik, csak ötet rekviráljon, megkette az törvényt, soha reá nem szolgálhat akkor is actu egy olyan asszony volt nála az incattánál instantiára. Ad 2. Nihil et 3.

Testis 24. Catharina Kaszás annorum circiter 48 jurata examinata fatetur. Ad 1., hogy az fatens gyermekének az lábát elrontották az gonoszok egyszer csak bement fatens házához az incatta is, mindjár megkente a gyermeket. Elmenne, két óra után megholt a gyermek. Ad 2., midőn fatens pirongatta volna incattát, miért cselekedte az fiacskával úgy, arra felele az incatta: – jobb, hallgatsz, még magad is megbánod. És azután fatens mindjár megsüketedett és fülére rosszul lett mind mai napig is. Ad 3. Tanúnak tud Balta Mátyásné.

Testis 25. Anna Halgat annorum circiter 25 juramento deposito fatetur. Ad omnia nihil.

Testis 26. Andreas Varga annorum circiter 32. fide mediante fatetur. Ad 1., ad omnia uti 23. testis [–] hallotta Kelle Istoktul az fatens, hogy besz[éllette] volna, az incatta felől hallotta tőle a hogy me[–] nyertek egy [–]ig nem lészen eső, de azonban azt is hallotta, midőn allatyani egy [–] gyógyította volna, nyers húst reá ketvén [–] kilenced napig parancsolta rajta lenni [sen] ki le ne vegye, azután kilenced nap [nem] jött felelvén, hogy nem mehet az incatta, mert az [ördögök] eszvegyötrettek. Azonban menyecske [–] az sebes, bárcsak most gyermekem ne lenne arra [felelt az incatta], az mit adsz nékem adjad 2 máriást [–] két esztendeig nem lészen gyermeked. [De] caetero nihil.

Testis 27. Nicolaus Konya annorum circiter 59 juramento deposito fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Fatens menyével az utcán eszvetalálkozáván, az incatta fatens menyétül pálenkát kért, mire felelt fatens menyé: – ha volna, igenis adna, de nincsen. Avval csak elmentek is, mindjár rosszul érezte magát az menyecske, mégis egy házhoz ment könyörgésére, ottan elérte ötet mindjár egyik keze melye és lába elesett úgy, hogy maga ereivel nem mehetett. Azután az fatens tudakozván a fatens az menyét honnan és miképpen esett ez az nyavalya úgy hertelen, monda, hogy Tött Örse pálenkát kért tőle, de nem adhatta, mindjár kezdett rosszul lenni is. Úgy fatens ex suspicionem Tött

Örsebetet előhívatta maga házához és mutatta az menyét mint feküdt. Kire felel az incatta –: ej semmi az semmi. Azután csak elment mindazonáltal az kis csecsemő szopós leán haja, csecset világírt nem szophatta egy udalrul, azmint is két hét múlva az anyja romlása után meg is holt. És midőn tort laktak volna fatens házánál, csak ex improviso be[jővén] az incatta is mindjár [mondja]: – hát mégis rosszul vagy te. Arra mondja fatens: – minap abban azt mondottál, hogy semmi az, hanem lásd hozzá. Arra szóra kezén fogva kivitte kamrára nagy romlott menyecskét, ottan szeme fényét elvette, azután maga sem tudja mivel megloccsantotta, megöntezte is, mindjár látott és lábra állott is. Sok embernek eleiben bevitte is táncoltatta az menyecskét, azutátul fogva semmi gondja nincs. De caetero nihil.

Testis 28. [– –] Susanna Szőke contoralis Stephani Calvinista annorum circiter 30 examinata post juramentum fatetur, hogy midőn az incatta fatenst gyógyította volna nagy kényben sokszor otthon maga házánál szidott az incattát, de másnap, mihelyt odament az fatenshez, mindjárt de verbo ad verbum mideneket szemére hányta, hogy mit beszéltette felőle. Azonban egy időben az fatens metélt csékot szájában tett volna, mintha csont volt volna torkában megakadt úgy, hogy igen kénlődött egynéhány nap. Egy az ura ment az incattához és hívta maga házához, hogy tekénténé meg feleségét. Arra felel incatta: – vára kozzik tovább, vára koztam én utána. Azonban nagy kérésére odament, csak háromszor pö[kött?] az fején átal a fatensnek mondja: [– –] gondja nem lett [– –] nyomorult leánya vagyon az fatensnek. Kérte az incattát, hogy gyógyítaná meg. Azt mondotta: – én ugyan meggyógyíthatnám őtet, de nem merem, mert gonoszok meggyötörnének engemet. De caetero nihil.

Testis 29. Stephanus Calvinista annorum circiter 45 fide mediante fatetur confirmiter per omnia prout praecedens testis. De caetero nihil.

Testis 30. Catharina László Georgii consors annorum circiter 34 fatetur.

Fassio Elisabethae Totth coram jure facta.

Elsőbben az midőn villámlani szokott is táltosok vának, ő is ott vagy jelen, és Isten segítségével mehetett oda levegeiben, és ottan harcol. Item hársfát kilencszer szentelve, azt a hársfát borba mártotta, és úgy adott innya betegnek és mindjár meggyógyul és a' gonoszak eltávoznak. Item egy korsóba három eleven szemet tette, de parancsolta, hogy inná meg, de nem itta. Item Kaszás Kata confirmat suam fassionem in praesentia. Item, mikor megkeni az beteget, mindjárt tudja, ha meghal, mert mindjár mint a fa vannak kezei. Tudja, hogy Duna mellett volna egy leány táltos. Item egykor, mikor templombul jött volna, reája repölt szép világos casulaban kereszt vállára Kiss Gécziné, Tott Palné, Totth Ancsa leánya azok reája törnek [– –]

Megjegyzés

Az írat több helyen kiszakadt.

1 A következő, 6. oldal hiányzik.

JÁSZLADÁNY MEZŐVÁROS PERE A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT
KESKENY KATA ÜGYÉBEN

I.

1728. augusztus 1., Mihálytelek

TANÚKIHALLGATÁSOK A BOSZORKÁNYSSÁGGAL VÁDOLT KESKENY KATA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászberény v. ir. Hivatalos tudósítások. 1728. 5. cs. N. 81.

Peracta inquisitio ad instantiam incolarum Jászladaniensium penes commissionem domini capitanei districtualis Valentini Berkó adversus viduam Catharinam Keskeny.

De eo utrum?

1. Vallja meg a tanu hite után Keskeny Katának boszorkánysága felől mit tud, mit látott, s mit hallott, avagy pediglen magán kívül kit tud jobb tanunak lenni.

Testis 1. Stephanus Bak incola Miháltelekensis, annorum 70 juratus examinatus fatetur, hogy hallotta Patán lakos Busa György fiátul, Busa Mátyástul, hogy Szent György nap tájban kényszerítette Keskeny Kata megírt Busa Mátyást, hogy menne ki a búzákra egy tőle adatott lepedővel, és azon lepedőt hordozná meg a búzákon való harmatban, fáradságáért 1 máriást fog adni nékie. Az mely lepedővel elindulván Busa Mátyás, és a farkasok ordítottanak a búzában, oda nem mert menni, hanem a tövis és galagonya bokrokon megharmatozta a lepedőt, úgy visszavitte Keskeny Katának, és azon Keskeny Katának egy üres verme vala a pitvarában, és azon harmatos lepedőt azon veremben belerázta és így bé is temette a vermet. Nem sok üdő múlva pedig azon vermet felnyitván és ugyanazon Busa Mátyást kényszerítette, hogy belémenne és belőle adna ki búzát. Bémenvén pedig kiád egy kökényt, csipkét, és galagonyát kérdvén tőle, hogy talán mind csak ilyen vagyon a veremben. Kire is megfelelvén Busa Mátyás, hogy bizony mind csak ilyen vagyon ebben. Az melyre tudakozza az asszony, hogy: – miként cselekedtél a lepedővel. És megvallá, hogy nem a búzákon, hanem a bokrokon hordozta meg. Az melyre igen intette az asszony Busa Mátyást, hogy ezen dolgot valakinek meg nem mondaná, másként a vermet reája bé fogja csinálni, így nagy fogadására elbocsájtotta Busa Mátyást. Tanuk találkozhatnak Patán.

Signatum Miháltelek, die 1. Augusti, anno 1728.

Praesentibus iudicibus et juratis loci Miháltelek

Per notarium loci Paulum Öze

II.

1728. szeptember 6., Eger

TANÚKIHALLGATÁSOK A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT KESKENY KATA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászberény v. ir. Hivatalos tudósítások 1728. 5. cs. N. 81.

Nos infrascripti episcopalis civitatis Agriensis jurassores penes commissionem generosi domini Caroli Antonii Rottenstein prelibatae civitatis ordinarii judicis ad instantiam communitalis Jászládányiensis secundum de eo utri punctum talem, uti sequitur, peregrimus inquisitionem.

De eo utrum?

Vallja meg az tanu hiti után, ha tud e valamit Kesken Katára boszorkánysága iránt, vagy látott e valamely bűbájosságot, hogy vitt vóna végben, és kit tud, hogy boszorkányságával megrontott volna.

1. Testis Georgius Csan, Agriensis, annorum circiter 37 fide mediante fassus est. Az fatens egyebet nem tud, hanem az fatens házánál tavaly Szent Mihály nap után korcsma lévén az házánál, sem az fatens, sem felesége otthon nem lévén, Kesken Kata odament és egy meszely bort tőtetett, azt megiván az fatens leányának az árat erővel a keziben nyomta, és amely keziben a pénzt nyomta, és a felől való lába elromlott a leánykának. Odahivatván az fatens Kesken Katát keményen megfenyegette, és mindjárt másnap elment innét.

2. Testis Anna Tóth, consors Petri Rácz, Agriensis, annorum circiter 58 fide mediante fassa est. A fatens tudja, hogy az elmúlt szent Mihály napján az fatens házához menvén Kesken Kata az fatens ura részegen hazamenvén küldötte ki a házából, de ki nem ment, és a fatens ura Kesken Kata felé tartván az pistolokat hozzája lövődözte, de a golyóbis feléje nem ment, hanem mindenkor visszaugrott. Azt is tudja, hogy az Csan György leánya bort árulván, egy meszely bort tőtetett Kesken Kata, a leány az árat el nem vette, hanem az keziben erővel nyomta, és az mely keziben nyomta, elromlott azon keze, és a felől való lába. Azután ezen fatens odahajtotta és megfenyegette, s úgy húzogta meg a kezit és lábát, és azt mondotta, hogy meggyógyul, és akkor meg nem gyógyult, hanem más ember gyógyította meg.

3. Testis Catharina Hausman, consors Georgii Csiszer, Agriensis, annorum circiter 40 fide mediante fassa est. Az fatens egy alkalmatossággal szegényeket etetett, és Kesken Kata is jelen volt. Midőn már az ebédnek vége volt, Kesken Kata az fatens urától egy itcényi bort kért az gazdaasszonyának, de az fatens ura nem adott. Másnap reggel az fatensnek az keze feje egészen őszvedagadt. Kesken Katát odahívták és azt javasolta, hogy kötözzék meg erősen a keze szárát száraz ruhával, és az daganatja tovább nem megyen, és az ujját viasszal kössék be. Úgy cselekedvén az viasz alatt megfakadott és azután más gyógyította meg.

4. Testis Georgius Csiszer, Agriensis, annorum circiter 34 fide mediante fassus est per omnia sicut tertia testis consors ejusdem Catharina Hausman.

Quam quidem taliter peractam inquisitionem jurium praefatae communitalis futura pro cautela necessariam manumstrarum subscriptionibus roboratam extradidimus.

Agriae, die 6. mensis Septembris, anno 1728.

Extradatum per me juratum praefatae civitalis Agriensis vice notarium Gáspárum Nagy mp. P. H.

Georgius Kelemen mp. P. H.

Stephanus Tólnay episcopolis civitalis Agriensis senator P. H.

130.

1742. június 12., Jászkisér

JÁSZKISÉR MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA POGÁNY ANDRÁSNÉ PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászkisér v. Acta inquisitionalis 1722–1763. 1742. p. 115–118.

Fassiones

Pro et ad partem condam consortis Andreae Pagány communis inquisitio peracta die 12. Junii, 1742.

Utrum de eo?

1. Tudja, látta, hallotta e az fatens, Rátkainé leánya Ersók mondotta volna, hogy Pogány András ne ötte volna meg a Rátkainak a' tehenét, azolta nem fejhetik, háromszor is fejte volna meg hajnalba.

Pro 2. Amidőn Gödérné kímínyíben csizmában felkötették volna ugyanannak a' tehénnek genéjét, odament volna Pogányné, mondotta, mikor meglátta: – mi eblelketeknek kötöttétek oda azt az szart, hogy hogy le nem veszitek onnan. És hogy megcsenevészett volna azután a' tehén, hogy felkötették, de megint jobban lett.

Pro 3. Kit tud magánál jobb tanunak lenni, tartozik hiti után megmondani.

Fatens 1. Georgius Töt, annorum 60 examinatus, fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Rátkainé leányának szájából hallotta, mondotta, hogy a' tehénnek a' ganéjét ő felkötötte az Gödérné kéményében, odament Pogányné kétszer is, s mondotta: – mi eblelketeknek kötöttétek oda. Vegyétek le onnan. Ezt Faragónénak mondotta volna, akkor a' kémény alatt ült. Ad 3. Nihil.

Fatens 2. Consors Josephi Otkán, Judith Teleki, annorum 30 examinata, fide mediante fatetur. Ad 1. Hallottam Rátkainé leányának szájából, mondotta az anyjának, mondotta s beszélt, hogy Pogányné háromszor is általmászott volna oda a garádján.¹

Az anyjátul hallottam, mondotta, hogy nem fejhetik a' tehenet, Pogányné ette meg szárazon[?]. Azt mondotta a' menyecske, Pogányné ott lesi tehenét, mikor meg akar elleni. Úgy danalodott: – sós túró, sajtalan málé, az én tehenem vajas legyen.

Fatens 3. Consors Stephani Nagy, Catarina Balogh, annorum 22 examinata fide mediante fatetur. Az elsőre semmit, hanem a' másodikra, hogy odajött hozzánk, mondotta, nem fejhetik a tehenet, a' genéjét felkötették a' kéménybe és odament Pogányné, mondotta: – mi eblelketeknek kötöttétek oda. Elsőben ugyan nem nevezte[?] ki harmadnapig is rosszul volt a' tehén, alig mehetett ki a' kertből. Harmadikra is semmit.

Fatens 4. Consors Stephani Tābori, Elisabeta Horváth, annorum 20 examinata fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil. Ad 3. Nihil.

Fatens 5. Relicta condam Andreae Gödér, Elizatbeta Osvát, annorum 40 examinata, fide mediante fatetur. Ad 1. sic fatetur. Panaszát hallottam a' menyecskének, hogy nem fejhetik a' tehenet, a' csikósnek szolgája mondotta, hogy egy asszony kétszer is általmászott, a tehenet megkerülte kétszer is, úgy mondta volna az menyecskének: – Istók úgy javasolta, kösd fel a' genéjét a kiménybe. A' menyecske megcselekedte, egy rossz csizmába a' kiménybe felkötötte, ott megfordult Pogányné, mondotta Faragónénak: – mi kutya lelketeknek kötöttétek oda. Magam is láttam, mikor odament, szintén akkor mentem kértem, de én magam nem hallottam Pogánynétul.

Fatens 6. Relicta Pauli Borsos, Judit Vásárhellyi, annorum 25 examinata, fide mediante fassa est. Ad 1. A' menyecske odajött hozzám, beszéd közbe beszélgettünk a' tehenek felől. Magam mondtam, jól jártak azzal a' jó kis üszővel, mert az elég tejet ad. Arra mondotta a menyecske: – jó volt bizony az, de egy asszony a' garadgyán általnézett, csak odalett a' tehén, nem jó lett. Mondotta a' menyecske, a' ganéjét felkötötte csizma szárba a' kéménybe, Pogányné kétszer is odament, úgy mondotta: – mi eblelketeknek kötöttik oda. Ezt a' menyecske szájából hallottam Ersóknál.

Fatens 7. Sára Juhász [consors] Tót György, annorum 16 examinata fide mediante fassa. Az ivókúttul jöttem, találkoztam a' menyecskével, a tejet szintén akkor hozta. Mondottam: – hiszen kevés tejet fej kegyelmed. Arra feleli: – kevés bizony, mert egy asszony megvonogatta a' csecseit, de rászedtem, mert a' kéménybe felkötém az ganéjt [–] jó Pogány Andrásnét [–] nem absolváltatott és [–] felől specificált személy.

1 Garad = rosta kerete.

1743. március 1., Túrkeve

TÚRKEVE MEZŐVÁROS TANÚKIHALLGATÁSA A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT
KELEMEN ISTVÁNNÉ ÉS VÁMOS ISTVÁNNÉ ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Túrkeve v. Prothocollum inquisitionum 1742–1783. 1743. p. 30.

1. Martii 1743.

Utrum de et super eo

1. Hallotta e a tanu Tőth Jánosnétul bizonyosan, hogy Kelemen Istvánnét mocskolta volna ilyen forma beszédekkel: – bizony tiszta boszorkány Kelemen Istvánné, mert engem meg akart etetni, a hugát is most tanítja, és még a németet is s a szolgát tanítja. Ezenkívül is akármely mocskot Tőth Jánosnétől Kelemen Istvánné ellen hallott, hiti után vallja meg.

2. Nemkülönben Vámos Istvánné ellen is, hogy kurvának és boszorkánynak mondotta volna.

3. Kicsoda jó tanu?

Testes.

Andreas Szabó annorum 46, maga semmit nem tud. Jó tanu a felesége.

2. Consors Andreas Szabó annorum 40. Kelemen Istvánnét és Vámos Istvánnét is az utrumban feltett beszédek szerint mocskolta, a bizonyos, de magát is a fatenst boszorkánysággal mocskolta, hogy elvette volna Csontos István uram, s mások is, ha Szabó Andrásné boszorkányságával el nem kötötte volna. Ezen kívül Csizi János házát is, és az öreg Duczánét is, Tuhai uraknak is, és Mester urnak mondotta, hogy nem soká el kell az életének fogyni, őmiatta, azért, hogy a házból kitaszította. Tuhai urnak nem soká sarátnokot, tüzes hamut tölt a házára és nem megyen ki addig Keviből, amíg a Tuhai és a két Tőtok a mostohafiai házát fel nem égeti.

3. Georg[ius] Kéri annorum quoque 40. Az utrum szerint bizonyos Tőthné felől a becsületes két asszonyok mocska, de nagyobb az, hogy azt mondja maga felől, hogy ő táltos és boszorkány. – Nem tesznek nekem igazságot a bírák, de az egész falunak a hamvát elhordatom a széllal. Ezenkívül számtalan a mocsok, amellyet sok ember-séges emberek ellen cselekszik.

4. Consors Georgii Kéri annorumque, 40 ut praecedens in omnibus, praeterea. Vámosné felől mondotta azt is, hogy azolta nem látta a csillagot, amiolta Vámos magvas kendert vont a csizmájába.

5. Johannes Csizi annorum 37. Igaz in omnibus, sőt azokon kívül is Tőth Andrásné, Kelemen Mihálynét, Afránét is ördögnek mondotta. Maga felől is azt mondotta, hogy ő táltos, de Vámosné megette őtet és azolta nem látta a fényes csillagot.

6. Consors Josephi Borsos annorum 27. Kelemen Istvánné a Csikba Vámosné a taskába megetette, számtalanokat mocskolt. Ezeket kívül hasonló mocskokkal, ut praecedens.

7. Consors Johannis Csizi annorum 25 similiter duo precedentes.

Die 25. Martii, 1743. Hujus causae deliberatum allegatur ad sedria Inclyti Districus Majoris Cumaniae.

132.

1747. december 5., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA DUUS ANDRÁSNAK SÖRÉS ISTVÁNNÉ
ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. jkv. 1737–1751. 1747. p. 68–75.

Inquisitio magistratualis ad instantiam domini Andreae Duus penes commissio-
nem domini judicis Pauli Kun contra conjugem Stephani Sörös, videlicet Barbaram
Losontzi. Die 5. Decembris, 1747.

De eo utrum

1. Tudod e, láttad e, hallottad e, hogy ennekelőtte való némely esztendőben, sok
panasz menván Sörös István felesége Losontzi Borbála asszonyra, sok veszekedése
íránt Kálmáni kapitány uram deliberált, hogy ha ennek utána legkisebbiket cseleke-
szik is, az helységből kiverettetik, mivelhogy az apját is kiverték Karczagrul.

2. Tudod e, láttad e s hallottad e, hogy ki volt az oka, hogy Sörös Istvánnét az
deresbe megverték, maga volt az Sörös Istvánné az oka, vagy az apja verette meg?

3. Tudod e, hallottad e Sörös Istvánnétul, hogy Duus András uramat ezzel mocsk-
kolta volna, hogy ő ellene lelkiismeret ellen fogadott volna sajton tanut.

4. Micsoda tisztátalan, illetlen és mocskos szókat hallott ezeken kívül, amelyek az
utrumban vadnak, hogy Sörösé szóllott volna Duus András uram ellen.

5. Valamely tisztátalanságot vagy kurvaságot vagy boszorkányságot, lopást, vagy
egyebet mit tudsz ellene?

6. Megholt Lutzánétul mit hallottál ellene?

7. Kitül hallottad, hogy nem kár volna Sörösét kiverni ennyi sok veszekedése
miatt a faluból?

8. Jó tanut kit tudsz ellene?

Testes

1. Testis conjux Johannis Deák, Helena Tünyog, annorum circiter 40 citata, jurata
et examinata, fide mediante retulit ad 1. Egyebet nem tudok, hanem mástul hallot-

tam, hogy veszekedett, de kivel, kivel nem, nem tudom. Ad 2. Nihil. Ad 3. Nihil. Ad 4. Magátul hallottam Sörésnéül, mikor mondotta, hogy Duus András uram őtet megboszorkányozta, és hogy ő ette meg Lutzánét, nem kár volna megfogni. Ad 5. et 6. Nihil.

2. Testis relicta vidua Stephani Sinka Elizabetha Silye, annorum circiter 29 citata, jurata et examinata, fide mediante retulit ad 1. Hallottam, hogy baja volt Sörésnének, de micsoda baja volt, nem tudom. Ad 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Egyebet nem tudok, hanem hallom, hogy elég haris[!]. Ad 6. Nihil.

3. Testis relicta vidua Gregorii Isáki, Helena Kovács, annorum circiter 37 citata, jurata et examinata, fide mediante retulit. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallottam, hogy megverték, de mi okon verték meg, nem tudom, hanem mondották, hogy talán megérdemlette, mert ha jó asszony volt volna, nem tették volna a deresre. Ad 3., 4. Nihil. Ad 5. Hallottam, hogy mások beszéltek, hogy Sörös Istvánné Lutzánéval öszveháborodott, Lutzáné az bíróra ment panaszsra, és békével haza nem mehetett, hanem az szája félre rándult, az nyála csurgott, és azon nyavalyába meg is holt. Én pedig azt nem mondhatom, hogy Sörésné vagy boszorkány vagy tolvaj vagy kurva volna, mert rá semmit sem mondok ennél egyebet, hogy a Lutzánéval veszekedett, az Lutzáné házánál, és ezt mondotta: – Lutzáné, te vénasszony, mért tiltod el én tőlem Deák Miskát. Ezt mondván nékie: – Mihály fiam, ne jársz ahhoz a Sörésnéhez, mert ő kurva is, boszorkány is. Erre Lutzáné azt mondotta: – én azt mondtam, s nem is tudom, te mondog, s te tudod, ha az vagy é vagy nem. Sörésné azonban ezt mondotta: – no látom, hogy ennek nem jó vége lesz, hanem bíróra kelünk. Nyomban pedig Lutzáné bírót keresvén, midőn hazament volna, mind szeme, mind szája elfordult, és az nyála felettébb csurgott, de mitől esett rajta az nyavalya, nem tudom, mert reá semmit sem tudok.

5. Testis Stephani Lutza, annorum circiter 25 citatus, juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Tudom minden bizonnyal, hogy Sörésné gyakran veszekedett Lutzáné ányommal, ki is akarták verni, és Sörésné megfenyegette, mondván: – ennek bűját látod. Lutza Ersók húgom pedig az Kontz István felesége ki is akarta penéltélni, és mikor Lutza Jánosné ányom nem szenvedhetett volna, bírót keresett, és midőn hazament volna, mind szeme, szája félre vonult, és azon nyavalyába meg is holt. Ad caetera nihil.

6. Testis conjux Stephani Kontz, Elizabetha Lutz, annorum circiter 24 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Egyebet nem tudok, hanem eleget járt reánk veszekedni, és az öreg Lutzánét vén kutyának mondotta. Ezt mondotta: – te vén kutya, nem lesz már ez meg bíró nélkül. Ad 2. Sörésné mondotta, hogy az apja verette meg a deresbe. Ad 3. et 4. Nihil. Ad 5. Egy alkalmatossággal Sörésné az öreg Lutzánéra menvén mondotta Lutzánénak: – miért mond kegyelmed kurvának és boszorkánynak engemet Deák Miska előtt? Erre az öreg Lutzáné ezt mondotta: – én nem mondtam kegyelmedet se kurvának, se boszorkánynak, hanem kegyelmed maga mondja, én pedig semmit sem tudok. Azt is hallottam, hogy mondotta Sörésné, hogy: – engem Duus András uram kurvának és boszorkánynak mondott lenni, de mihelyt az bíróság letelik róla, mindjárt megkeresem. Ad 6. Nihil.

7. Testis conjux Johannis Árvai, Helena Lutza, annorum circiter 22 citata, jurata et examinata, fide mediante retulit. Ad 1. Nil. Ad 2. Magátul hallottam Sörésnétül, hogy az apja verette meg és átkozta is az apját, ezt mondván: – az Isten büntesse meg, mert engem megveretett, ha hozzám jó, soha egy falat kenyérrel sem kínálom. Ad caetera nihil.

8. Testis Stephanus Kontz, annorum circiter 28 citatus, juratus et examinatus, fate-tur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Magátul hallottam Sörésnétül, hogy az apja verette meg, az apját átkozta is, ezt mondván: – az Isten soha meg ne áldja, mert ő veretett meg. Ad caetera nihil.

9. Testis Johannes Arvai, annorum circiter 30 citatus juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Nihil. Ad 2. Magátul hallottam Sörésnétül, hogy mondotta: – soha sem kívánok jót az apámnak, mert ő veretett meg az deresbe. Ad caetera nihil.

10. Testis Petrus Török, annorum circiter 54 citatus, juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Tudom, hogy az Sörésné apja hozzámment egykor Sörésnéhez és az Sörésné veszekedése miatt meg nem maradhatott az apja nála, hanem az Zaka udvarokra ment, s ott halt. Ad caetera nihil.

11. Testis Michael Balog alias Gyikinszöví, annorum circiter 48 citatus juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Nil. Ad 2. Mástul hallottam, hogy az apja verette meg, vagy Zaka, de én nem tudom. Ad caetera nil.

12. Testis conjux Michaelis Balog, Elizabetha Kamonyi, annorum circiter 40 citatus[!] jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Nil. Ad 2. Nil. Ad 3. Hallottam, hogy mondotta Sörésné, én ellenem, úgymond, egy sajtért lett tanu Bíró Gasiné. Ad caetera nil.

13. Testis relicta vidua Stephani Lutza Elizabetha Ujvári annorum circiter 41 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Nihil. Ad 2. Magátul hallottam Sörésnétül, hogy Duus András uram verette meg az deresbe. Ad 3. Nihil. Ad 4. Egyebet nem hallottam, hanem azt mondotta Sörésné Duus András uramnak, midőn egymással villongottanak: – ha megszart, meg is nyaljon. Ad caetera nihil.

14. Testis conjux Stephani Lutza, Catharina Sánta annorum circiter 22 citata, jurata et examinata fide mediante retulit ad omnia puncta nil.

15. Testis conjux Michaelis Lengyel Elizabetha Sütő annorum circiter 20 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hegedűs Istvánné anyám asszonytul hallottam, hogy az apja verette meg, és Zaka Jánosnétul. Ad caetera nil.

16. Testis Michael Lengyel, annorum circiter 25 citatus juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Hajdú Jánostul hallottam, hogy minálunk beszélte Sörésné felől, hogy Kálmány kapitány ezt végezte volna ellene, hogyha ennekutána mocskolja a szegénységet meg nem szenvedik az faluba. Ad caetera nil.

17. Testis Johannes Hajdú annorum circiter 43 citatus, juratus et examinatus, fide mediante retulit. Ad 1. Az helység házánál magam is jelen voltam, mikor Kálmány kapitány uram deliberált Sörésné ellen, hogyha ezután legkisebbiket cselekszik is, az helységből kiveretessék. Ad 2. Vallja az fatens, hogy az apja hozzá menván Sörésnéhez feleségestül, Sörésné az édesapját kiverte, az fatenshez ment az Sörésné apja szalmát kérni, és ezt mondotta: – engem bizony az leányom kivere az udvaráról és szállást nem adott. Az mostohaanyja pedig ezt mondotta, hogy: – engemet viszont

németek kurvájának mondott. De az fatens magátul Sörésnétül semmit sem hallott. Azonban pedig az bíróhoz menvén az apja és anyja ellene vádat tettek, és ők verették meg úgy gondolom. Ad 3. Hallottam Szendi Mihálynétul és Ladányi Nagy Istvánnétul, hogy beszéltek, hogy nékiek mondotta volna Sörésné, hogy Duus András uram sajton fogadott volna tanukat ellene, mikor egymással bajok volt, sőt nekem is mondotta Sörésné azmint az feleségem referálta, hogy én is pénzen fogadtam volna tanut ellene. Ad 4. Nil. Ad 5. Hallottam, hogy Lengyel Miska az küllők közé tévén az késit, mikor útban volna, ott felejtette és onnét elejtvén került az Sörös István kezére, az melyen megesküött, hogy maga vette Lengyel Mihálytul. Ad 6., 7. Nihil. Ad 8. Szüts Kissó lehet jó tanu.

18. Testis conjux Johannis Hajdú, Elizabetha Víg, annorum circiter 33 citata, jurata et examinata, fide mediante retulit. Ad 1. Sörös István beszélte nekem, hogy Kálmány kapitány uram az felesége iránt ezt végezte, hogy ha ennek utána veszekedik, az faluból kiveretessék. Ad 2. Sörésnétül semmit sem hallottam, hanem az mostohaanyja Losontzi Sámuelné jött oda szalma kérni, ezt mondván Söréné felől: – engem németek szajhájának mondott lenni, de én nem vagyok, hanem hogy nem fizethettem, azért küldöttek ki és úgy mentem Török Szent Miklósrá. Az apja és anyja pedig az causát bíró uramnak offerálván, azmint hallottam, meg is verték Sörésnét. Ad 3. Magam nem hallottam Sörésnétül, hanem Szendi Mihályné mondotta, hogy öneki mondotta légyen Sörésné, hogy Duus András uram sajton fogadott tanut ellene. Az fatens pedig így panaszkodik, hogy Sörésné öfelölök is mondotta volna, hogy ők is pénzen fogadták meg Zakát tanunak ő ellene. Ad 4. Magátul Sörésnétül semmit sem hallottam, hanem Szendi Mihálynétul, hogy öneki mondotta légyen Sörésné, úgy hozzá feleltem, úgymond, Duus Andráshoz, hogy még a süveg is emelkedett az fejében, le is ültetem, ha rá mehetek a sok szegény emberrül. Ad 5. Nihil. Ad 6. Egykor hallottam Lutza Jánosnétul, hogy mondotta: – átkozott még, aki véle ment is. De azt nem tudom, kirül mondotta, hanem az férjem mondotta osztán meg, hogy Sörésné felől. Ad 7. Hallottam sokaktul, de nem tudom, kiktül, hogy nem kár volna kiverni az faluból, mivelhogy sokat veszekszik. Ad 8. Szendi Mihályné s Nagy Istvánné.

19. Testis Stephanus Pap, annorum circiter 37 citatus, juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Jóllehet, hogy úgy lett légyen, de én benne semmit sem tudok. Ad 2. Másoktul hallottam, hogy az apja odament Sörésnéhez, és hogy az apja kurvának is mondotta volna lenni. Az apjának viszont Sörésné szállást nem adott légyen, de magátul Sörésnétül semmit sem hallottam, sőt azt sem tudom bizonynyal, ha Kis Mihálytul hallottam e vagy mástul. Ki volt pedig megverésének oka, nem tudom. Ad 3. Nil. Ad 4. Nil. Ad 5. Magam semmit sem tudok, hanem egykor Sörésné disznót hajtott haza az nyájrul, és akkor éjszaka nem maradhatott az nyáj az farkastul, minek okáért Vas Gyuró azt mondotta, hogy nem hiszi, hogy Sörésné nem volt volna. Ad 6. Nihil. Ad 7. Úgy tetszik, hogy hallottam, de nem tudom kitül, hogy Sörésnét nem kár volna kiverni a faluból. Ad 8. Nil.

20. Testis Johannes Zaka, annorum circiter 50 citatus, juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Magátul hallottam Kálmány kapitány uramtul, hogy deliberált ellene, hogy ha ennek utána veszekedik, az helységbül kiveretessék. Ad 2. Magam füleimmel hallottam, hogy Sörésné az apját pribéknek, az mostohaanyját viszont

németek kurvájának mondotta lenni, ezt mondván: – te pribék, Karczagrul is kivertek. Minek okáért, az atyján és anyján tett mocskolásáért esett rajta az verés. Ad 3. Sörésnétül hallottam, hogy mondotta, hogy Duus András uram sajton fogadott tanut ő ellene, s úgy tudta ki az szomszédságából. Ad caetera nihil.

21. Testis Stephanus Hegedüs, annorum circiter 38 citatus, juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Magátul hallottam Kálmány kapitány uramtul, hogy deliberált Sörésné ellen, hogy ha ennek utána legkisebbiket cselekszik is, az helységből kiveretessék. Ad 2. Vallja az fatens, hogy maga okozta Sörésné magát az verést, mert az apja hozzá jött, s kiverte, az anyját viszont kurvának kiáltotta lenni. Ad 3., 4., 5. Nil. Ad 6. Koncz Istvánnétül hallottam, hogy Sörésné az ő anyjára járt veszekedni, de magátul Lutzánétül semmit se hallottam. Ad 7. Hajdú Jánostul hallottam, hogy mondotta: – kár az ördög tördelte Sörésnéjét az faluba tartani, mert öszvemocskolta ezt az zagyt, mivel csak veszekedik. Ad 8. Nil.

22. Testis conjux Stephani Hegedüs, Elizabetha Zaka, annorum circiter 40 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Másoktul hallottam, hogy Kálmány kapitány uram végezte, hogy Sörésnének oda kiadják portát az falu szélén, hogy senkivel ne veszekedhessék, hogy ha pedig veszekedik, verjék ki az faluból, ha többé bíraskodik. Ad 2. Vallja az fatens, hogy egy alkalmatossággal az Sörésné apja és anyja Sörésnéhez menvén, Sörésné be nem fogadta, hanem kiveré, és az fatenshez menvén az mostohaanyja beszélgetni, ezt mondotta: – engemet németek kurvájának mondott lenni. De én el nem szenvedem, hanem az bíró eleibe adom, tegyék rúlla, mert én utána nem járhatok. Ad 3. Nil. Ad 4. Nihil. Ad 5. Magam semmi kurvaságát, boszorkányságát, tolvajságát, sem egyéb tisztátalanságát nem tudom, hanem midőn Lutza Jánosné az incattának látogatási végbenmentenek, akkor az Hajdú János leánya Hajdú Ersók azt mondotta, hogy Sörésné volt ott veszekedni, hogy miért tanuja gyikiny szövönének azután nem állt meg Lutza Jánosné. Ad 6. Nil. Ad 7. Hallottam sokaktul, de nem tudom urát adni, hogy nem kár volna Sörésnét kiveni az faluból. Ad 8. Bíró Gáspárné.

23. Testis conjux Staphani Pap, Helena Bíró, annorum circiter 26 citata, jurata et examinata fide mediante retulit ad 1. Nihil. Ad 2. Hallottam, hogy megverték Sörésnét, de nem tudom miért. Ad caetera nihil.

24. Testis conjux Johannis Zaka, Juditha Pap, annorum circiter 30 citata, jurata, examinata fide mediante reulit. Ad 1. Mástul hallotam nem az kapitánytul, hogy ezt végezték Sörésné felől, hogy ha ez nyáron veszekedik Sörésné, kiverik az faluból. Ad 2. Vallja az fatens, hogy a Sörésné szájából hallotta, hogy az mostohaanyját németek kurvájának litrának mondotta lenni, minek okáért az apja sírva jött az bíróhoz panaszra, s az verette meg. Ad 2. Magátul hallottam Sörésnétül, hogy az midőn az Duus András uram szomszédságából el kellett menni, ő kegyelmének azt mondotta, hogy Duus András uram sajton fogadott tanut ellene. Ad 4. et 5. Nihil. Ad 6. Hallottam az megholt Lutza Jánosnétul, hogy mondotta: – én rajtam, rajtam jött Sörésné veszekedni. És azt mondotta: – te csúnya fertelmes vén asszony. Melyet is midőn megbeszéllett vóna Lutza Jánosné az Pap József házában, hazament, annak utána rosszul lett, de mi módon, nem tudom, és többé nem is beszéltem véle. Ad 7. Hallottam, hogy kár az faluba megengedni, de nem tudom, kitül. Ad 8. Nihil.

25. Testis relicta vidua Stephani Bojtár, Elizabetha Pap, annorum circiter 45 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Nil. Ad 2. Nil. Ad 3. Hallottam, hogy mondotta Sörésné Lutza Jánosnénak: – no, énrám fogadtatok tanut. Ad 4., 5., 6. Nil. Ad 7. Hallottam, de nem tudom kitül, hogy mondotta, hogy nem kár volna Sörésnét kiverni az faluból ennyi veszekedéséért. Ad 8. Szendi Mihályné lehet jó tanu.

26. Testis relicta vidua Gaspari Bíró, Elizabetha Hegyesi, annorum circiter 50 citata, jurata et examinata fide mediante ad 1. Hallotta az fatens az Sörös Istvánné szájából, hogy Kálmány István kapitány uram azt végezte felőle, hogy ha már ezután valakivel veszekedik, az faluból kiveretessék. Ad 2. Hallotta az fatens Sörésnétül magátul, hogy Duus András uram Hajdú János és Zaka Jánosék verették meg. Ad 3. Nihil. Ad 4. Hallotta az fatens a Sörésné szájából, hogy az elmúlt esztendőben menvén az fatens Sörésnével, meglátta Sörésné Duus András uramat, és azt mondotta: – ó, be nagy ellenségem, hogy előttem jár, az Isten soha semmi maradékát meg ne áldja. Mondja az fatens: – ugyan miért mondja azt kegyelmed? Felelvén pedig Sörésné mondva: – azért, hogy soha nem maradhatok tőle. Ad 5. et 6. Hallotta az megholt Lutza Jánosnétul, hogy azt fogta volna Sörésné Lutza Jánosnéra, hogy azt mondotta volna Lutza Jánosné Deák Mihálynak, ne járjon Sörésnéhez, mert megéteti s megitatja. Ad 7. Hallotta az fatens Nagy Jánosné asszonyomtul, hogy mondotta, hogy nem kár volna az faluból kiverni. Ad 8. Budai Mihály, Vas Gyuró jó tanuk. Ezt is hallotta a Sörésné szájából, hogy az maga atyja az ő gyilkosa, a mostohaanyja németek szajhája.

27. Testis conjux Stephani Nagy, Helena Szüts, annorum circiter 48 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1. Hallotta az fatens az maga férjétül is Zaka Jánostul is, hogy ha már ezután megesik Sörésné, az faluból kimenjen. Ad 2. Hallotta az fatens Sörésnétül, hogy az apja vádolta el, ezenkívül azt is hallotta, hogy Duus András uram bosszúságában verette volna meg. Ad 3. Hallotta az fatens a Sörésné szájából, hogy Duus András uram ő ellene sajton fogadott tanukat. Ad 4. Hallotta Sörésné szájából, hogy azt mondotta Duus András uramnak, hogy az Isten az maradékában se szenvedje el az ő megveretését, az hol legjobb szerencséje volna, ott verje meg az Isten. Ad 5. Hallotta Sörös Istvántul magátul, hogy mondotta Sörésnének, mikor az fatensnél lakott: – hallgass boszorkány. Ad 6. Hallotta az fatens Sörésnétül, hogy ő nem rontotta meg Lutzánét, mégis őrá fogták. Ad 7. Sokaktul hallotta az fatens, hogy nem kár volna Sörésnét az faluból kiverni. Hallotta Sörésnétül, hogy az maga apját pogánynak, pribéknek mondotta, hogy őtet megverette, az anyját pedig németek szajhájának. Ad 8. Nihil.

28. Testis conjux Michaelis Szendi, Anna Szüts, annorum circiter 46 citatus[!] juratus[!] et examinatus[!] fide mediante retulit ad 1. Hallotta az fatens, de nem tudja kitül, hogy Kálmány István kapitány uram azt végezte Sörésné felől, hogy ha legkisebbiket cselekeszik is, az faluból kiveretessék. Ad 2. Hallotta az fatens Sörésnétül, hogy az apja nem apja, hanem hóhérja, hogy az faluba mástul kér kenyeret, az anyját németek szajhájának mondotta. Ad 3. Hallotta Sörésnétül, hogy azt mondotta Duus András uram Bíró Gáspárnét sajton fogadta ő ellene tanunak. Ad 4. Hallotta Sörésnétül, hogy azt mondotta Duus András uramnak, hogy az Isten soha meg ne áldja, ahol legjobb szerencséje volna, ott verje meg az Isten, soha semmi jószágában meg ne áldja. Ad 5. Hallotta Sörös Istvántul, hogy azt mondotta az feleségének: – hallgass

boszorkány. A felesége visszamondotta az urának, hogy : – az anyádtul tanultam. Ad 6. Nil. Ad 7. Hallotta, de nem tudja kitül, hogy nem kár volna az faluból kiverni. Ad 8. Nihil.

29. Testis Michael Budai, annorum circiter 40 citatus juratus et examinatus, fide mediante retulit. Ad 1., 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Vallja az fatens: – az elmúlt nyáron egykor az gátnál lévő csárdátul jöven két asszony rajtam jött, engem felkaptak, velem labdázta, egyik az másiknak hajigálván, az egyik olyan forma volt, mint Söröséné, de nem merem mondani, hogy ő volt volna, mert nem tudom, elég az, hogy az formája olyan volt, és az egyik az torkomat megfogván az fogás után az torkom öszvedagadott. Ad caetera nihil.

30. Testis conjux Michaelis Budai, Anna Fabján, annorum circiter 40 citata, jurata et examinata fide mediante retulit. Ad 1., 2., 3., 4. Nil. Ad 5. Az férjem egy alkalma-tossággal jöven az gátnál lévő csárdárul, egy gödörbül két asszony feltámadott és úgy megnyakazták, hgy harmadnapig feküdt belé, és azt mondotta a férjem, hogy egyik olyan volt, mint Söröséné, és amíg az férjem feküdt, háromszor is eljött hozzánk látni Söröséné.

31. Testis Michaelis Szendi, annorum circiter 30, citatus juratus et examinatus fide mediante retulit. Ad 1. Másoktul hallotta, hogy deliberált Söröséné ellen az kapitány, hogy ha veszekedik, kiveretessék. Ad 2. Vallja az fatens, hogy az Sörös Istvánné szájából hallotta, hogy az apját hóhérnak és pribéknek mondotta lenni, az anyját viszont kurvának, ezt mondván: – basszon meg az hóhér. És az apja anyja panasza menvén az bíróhoz, megverték. Ezenkívül pedig az férjétül is hallottam, hogy így mocskolta: – légyen széllé az lelked, hogy mindig szaladozzál, eb ágyába született fija, hun részegedtél meg. És Kisujjszállásra akarván menni, az utcán midőn által jött volna, egy fazék volt a kezében az férje pedig kérdezvén, mit viszen a fazékban, erre Söröséné azt mondotta: – a kurva anyád picsáját. Ad 3. Nil. Ad 4. Hallottam, hogy midőn Sörösénét megverték, ezt mondotta Söröséné Duus András uramnak, az Isten büntesse meg. Ad 5. Hallottam, hogy Sörös István egynéhányszor mondotta boszorkánynak az maga feleségét, az felesége viszont ezt mondotta az urának: – anyádtul tanultam. Ad caetera nihil.

1748. december 9., Túrkeve

TÚRKEVE MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA RÉVÉSZ ISTVÁNNÉNAK SOMODI JÁNOSNÉ
ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Túrkeve v. ir. Prothocollumok. Inquisitionarium 1742–1783.
1748. p. 101–104.

Pro parte Stephani Révész contra conjugem Joannis Somodi 1748. die 9. Decembris peracta est inquisitio.

De eo utrum?

1. Tudja e avagy hallotta e a tanu, hogy az elmúlt nyáron Somodi Jánosné Révész Istvánnét csú[f]nak, fertelmesnek, sült tök ábrázatúnak, az édesanyját pedig égetni való boszorkánynak mondván, a gyermekeit is kutya kölyöknek kiáltotta.

2. Kicsoda magán kívül jó tanu?

1. Testis consors Georgii Vas, annorum circiter 48 jurata fassa est. Sit venia. A fatens adván enni a sertésinek, hallotta, hogy sokszor Somodi Jánosné Révész Istvánnénak mondotta: – menny be te csúnya, fertelmes, üllý le, salvis auribus, a fekete valagadra.

2. Testis Andreae Nagy consors, annorum 18 jurata et examinata fatetur. Ad 1. Révész Istvánné lévén Fábiány István házánál, odamenvén Somodiné is, minden ok nélkül sokszor mondotta Révézsénének: – menj el innét te csúnya, fertelmes, fajda. Ad 4. Nihil.

3. Testis consors Stephan Fábiány annorum 40 jurata fassa. Ad 1. Somodi Jánosné kívül a fatens háza előtt ülvén, azonban Révézséné is odament, és minden ok nélkül Somodiné csak a szeme közé köpködvén, kimondhatatlan sokszor mondotta: – te csúnya, fertelmes asszony, menj el inned, sunda, a gyermeked is olyan, mint a kutya-kölyök. Úgyszintén a Révész István anyjának is: – te csúnya, égetnivaló vén boszorkány.

4. Michaelis Bugyik consors, annorum 44 jurata, fassa est. Estve kinn az ház előtt fekvüdvén a tanu, Somodiné a maga háza végétől Révész Istvánnéra a maga házának pítvarában létében kiáltotta: – hiszen csak olyan vagy te, mint a kutya, az ábrázatod is olyan, mint a kutyanak, a gyermeked hasonló a kutyakölyökhöz. Sőt már egész estig moeskolta, csú[f]nak, lustának, fertelmesnek kiáltván: – vidd be a csúnya fekete valagadat. Ezt is mondván: – halgass te, mert az eszközöd sem olyan néked mint másnak, hanem mint a kementze szája. Ezen szavára mondotta az öreg Révézséné: – hallgassék kegyelmed, mert kis pénzünk sincs minekünk annyi, mint kegyelmednek tallérja. Mely szóra Somodiné így felelt: – edgy vén kutyanak sem szúrtad fel az orrát. Vas Györgynétől hallotta a tanu, hogy Somodiné az öreg Révézséné ellen midőn egy alkal-

matossággal kenderért volt, így szólott: – az Isten soha ne hozza haza a vén Révésznet, hanem égensék meg oda.

5. Georgii Nagy consors, annorum 44. Kinn az udvarán fektében estve fülével hallotta a tanu, hogy Révész Istvánnéra, a kórójától kiáltotta Somodi Jánosné: – fertelmes picsájú, fertelmes valagú, csúnya, rút asszony, nem is olyan vagy, mint más asszony, hanem olyan, mint a sült tök, egyik fattyad a karodra vészed, a másiknak a kezét fogod, úgy még a faluban emberhúst enni, a gyermekid is olyanok, mint a kutya kölykök, nem olyanok, mint az enyim. Ad 2. Nihil.

6. Testis consors Stephani Vad annorum quasi 26 jurata, examinata fassa est. Este későn a kéményén behallotta a tanu, hogy Somodiné Révésznére kiáltotta: – sem Istenetek, sem lelketek nincsen, kutyától kerültek, olyan vagy, mint a sült tök.

7. Petri Kecse consors annorum quasi 40 fide mediante fatetur est. A fatens maga házánál létében hallotta egy alkalmatossággal, hogy Vad Tamás ajtaja előtt ült Somodiné, ez ilyen szokat Révész Istvánnéra kiáltván, az egyik fattyát a karjára veszi, a másikat kezénél fogva viszi, úgy megyen a faluban emberhúst enni. És a Révész Istvánné nénye megszólította Somodinét, ne mondja fattyúnak a gyermekit. De Somodiné így felelt: – ma is azt mondom, holnap is, hogy fattyú. Ad 2. Nihil.

8. Thomae Vad consors annorum quasi 43 jurata, examinata fatetur est ad omnia, sicut testis praecedens.

9. Andreae Molnár consors annorum quasi 26 fide mediante fassa est. Ad 1. A Foriány István házában lakóul lakván a tanu, látta, hogy Somodiné Vad Tamás házánál betegségben lévő szolgájának enni vitt, és akkor hallotta, hogy Révész Istvánnét ezen szókkal mocskolta Somodiné, az egyik fattyát a karjára veszi, a másikat kezénél fogva viszi, s úgy megyen a faluban emberhúst enni. Azonban a fatens megszólítván, miért mondaná fattyúnak a Révész gyermekit, de megújítván beszédit, így felelt: – fattyú a lélek kurvátul született, mindétig is fattyú volt, az is léssen. Nemkülönben rútul mocskolta a tanut, akkoron ilyen módon: – eb ágyában született, lélek kurvától szakadt, fertelmes hajában valója.

10. Ancilla dominae Joannis Ducza, filia Michaelis Novák, annorum 15 fide mediante fassa est. Somodinével mosván a Berettyón a tanu, azt kérlette tőle Somodiné: – otthon vagyon e anyátok. A fatens így szóllott: – én nem tudom, melyik anyánk. És azon szavára mondotta Somodiné: – az a vén Révészné, az égetni való csipás, mind menyestül. Ad 2. Nihil.

11. Stephani Veres consors, annorum quasi 30 fide mediante fassa est. Egy alkalmatossággal rostálni hívta Somodiné a tanut, és amidőn hozzája ment Somodiné, leültette a fatenst, s mindgyárt a tanu előtt ezen szókra fakadt ki: – no, elvivé a szomszéd uram azt az égetni való csipás, vén Révésznet. Ezen szavairól megintette a tanu, hogy ne mondaná, de ismét Somodiné így felelt: – égensék meg oda pozdorjával, hogy soha ne jöjjön haza. És az ifjú Révészének midőn ilyen szokat szólott Somodiné: – menny be te csúnya, fertelmes, csigafarú Révészné. Hallotta a tanu ezt is hozzáadván: – ha az dolgod olyan volna, mint a nyelved, sokat érnél.

12. Joannis Csizi consors annorum 25 fide mediante fassa est. A nyáron estve kinn háltában hallotta a tanu, hogy Somodiné ezen szókkal mocskolta Révésznet: – te csúnya, utálatos asszony, nincs istened, se lelked, emberhez képest olyan vagy, mint

a moslékos dézsa, mint menyestől, olyan a farotok, mint a farda¹ sárgadinnye. Kutyától született hamis lelked van. Melyet sokszor mondván Somodiné, az öreg Révészné mondotta a menyének: – menny be, nyögjél, mint a galamb, fohászkodjál az Istenhez.

Pro parte e relictæ Joannis Dutza contra consortem Joannis Somodi 1748. die 9. Decembris inquisitio juxta puncta sequentia peracta est.

De eo utrum?

1. Tudja e avagy hallotta e a tanu, hogy Somodi Jánosné Dutza Jánosné asszonynomnak nagy gyalázattyára imitt-amott azt hírelte: – az én házamban megtérdelte Geleiné Dutza Jánosnét. S más egyéb mocskos szókkal is illette e, ha tudja, vallja meg a tanu.

2. Kicsoda jó tanu ebben a dologban?

1. Testis consors Georgii Vas, annorum 48 fide mediante fassa est. A Kis Csontosné beszéllette a tanunak, azt mondotta Somodiné Dutza Jánosnénak, az Isten ne vigye boldogul a koporsóban, mellyről meg is feddette Kis Csontosné Somodinét.

2. Andreae Nagy conthoralis, annorum quasi 20 fassa est nihil.

3. Stephani Fabiány conjunx, annorum quasi 20 fassa est fide mediante. Révész Istvánnétől hallotta a tanu, azt mondja Somodiné, megtérdelte Geleiné Dutza Jánosnét. Ad 2. Nihil.

4. Andreae Szegő consors, annorum 48 jurata, examinata fassa est. Ad 1. A fatens házában mondotta Somodi Jánosné ugyan a tanunak: – nem nézem a Dutza Jánosné sorsát, pedig Geleiné megtérdelte a házamban, meg is moslékolta. És mivel Somodinét nem akarta Dutza Jánosné az ura temetésére elereszteni, azt mondotta az incatta az actrixnak: – úgy bocsásson meg neki az Isten, mint ő énnékem megbocsátott.

5. Michaelis Kelemen consors, annorum quasi 36 fide mediante fassa est. Midőn halva feküdt Dutza János, Somodinét hívta a tanu holt teteminek látására, és a tanunak azt mondotta: – nem megyek, mert nem engedi meg Dutzainé, hogy holt tetemit láthassam szegény bátyám uramnak. Ad 2. Nihil.

6. Michaelis Bugyik consors, annorum quasi 22 fassa est. Maga házában hallotta a tanu, ifju Csontosné szájából ezen szokat: – azt mondta Somodiné, hogy Dutza Jánosnét boldogul ne vigye Isten a testét a koporsóban, hanem szégyennel borítsa be, úgy vigye a koporsóban.

7. Gregorii Nagy consors, annorum quasi 22 fide mediante fassa est. Ad 1. Somodi Jánosné házában lévén a tanu, hogy egy alkalmatossággal a háza előtt, midőn elment volna Dutza Jánosné, eképpen mocskolta Somodinét: – még másfelé tartja a fejét, a csúnya, veres kutya, rakodom a szájában, hogy tele tellyék a pofája, ha meg nem mentettem volna Geleinétől, megverte, s meg is moslékolta volna. Ad 2. Nihil.

8. Consors Joannis Katona Kovács, annorum quasi 18 fide mediante fassa est. Ad 1. A fatens házában beszéllette Somodinét: – Dutzáné hozzám jött, és azt mondotta Geleinének, ne hajtsa már annyit a szót. És Geleiné azon szavára kikapta a moslékból a lapotzkát, megütötte és ismét a földhöz csapta, ezt mondván: – no, Dutzáné, majd

úgy megkörmölöm az ábrázatot, hogy soha ki nem látsz menni a pítvarból. És ezen beszédi után Somodiné ismét így szólott Dutzánéról: – megugattam már egyszer Dutzánét, de megint újra megugattam most.

9. Andreae Osváth consors, annorum quasi 30 jurata, examinata fassa est. Házában a fatensnek ugyan a fatenstől kérlette Somodiné: – hol vagyon az öreg Osváthné, vásznat vennék tőle. De azon kérdése onnan tetszik meg, hogy haszontalan és csalárd volt, mindgyárt hazament Osváthné és semmit nem szólott neki, hanem csak azon beszédeknek kibeszéllésére volt kedve. Mostan ment ki Dutza Jánosné a kertben, én meg hazafelé jöttem, és azt mondtam neki: – mit szeged meg a fejed, kértem az Istent, hogy alázzon meg, és az Isten meghallgatta az én kérésemet, meg is alázott téged. És Somodiné ismét ezen szavai után Dutzánéra így szólott: – most is Debrecenben jártában magát felmagasztalta, engem pedig megkisebbitett. Szarom mind neki, mind az ő másikjának szájában.

10. Stephani Vad consors, annorum quasi 26 fassa est fide mediante, ut prima testis.

11. Conjunx Georgii Kós, annorum quasi 25 jurata, examinata fassa est. Ad 1. Szapulóban viven egy alkalmatossággal a tanu cérnát Dutzáné asszonyom házához, hallotta, hogy nagy kiáltással volt Somodiné a Dutzáné asszony házában, és Somodinénak mondotta Dutzáné: – eredgy, menj el, ne hazudj már annyit. Úgyszintén Somodiné a tanunak megsejtvén ottan létét: – menj el innét, mit hallgatod, hogy veszekednek. Azonban a tanu szándékoskodott menni Csizi Jánosnéhoz valamely dolgának végbenvitelére, és Somodiné eleiben ment, maga házához híván sokáig és fenyegette, hogy kisbíró ereje által is az ő házához kelletik menni. De az tanu bément csakugyan Csiziné házában, s odamenvén Somodiné is, mindgyárt azt szólt a tanunak: – nem jöve hozzám kegyelmed, vége most egyszer Dutzáné ágyomnak. Túri Mihályné is tanum, nem akadt még úgy meg soha, mint most, a pap is kipapolta a templomból, Geleiné ugyan nyekegett, úgy megtérdelte az házamban.

12. Consors Stephani Göntzi, annorum quasi 36 fassa est. Nihil.

13. Francisci Oláh consors, annorum quasi 18 fassa est. Katona Kovács Jánosnál laktában hallotta a tanu Somodinétől ezen szókot, megtérdelte Dutzánét, Geleiné ugyan nyekegett, a pap nem papolt úgy ki engemet, mint őtet etc.

1 Szabálytalan alakú, elferdült.

A JÁSZKUN KERÜLET PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZÜCS JÁNOSNÉ
KOVÁCS ERZSÉBET ÉS TÁRSAI ÜGYÉBEN

I.

1749. június 9., Kisújszállás

A JÁSZKUN KERÜLET VIZSGÁLATA
A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZÜCS JÁNOSNÉ KOVÁCS ERZSÉBET
ÉS TÁRSAI ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászkun ker. Büntetőperek jkv. (Nagykunság) 1744–1756.
1749. p. 247–264.

Levata est causa egregii Matiae Zay, qua Inclytuum Districtuum Jazygum et utriusque Cumaniae fiscalis et actoris contra Elisabetham Kovács Joannis Szücs, Juditham Boros Michaelis Mártha, Juditham Horváth Gregorii Nyuzó, Catharinam Virág Nicolai Borok, Mariam Baloss Pauli Németh, Catharinam Márk Georgii Dobozy, Elisabetham Csabai Joannis Csipó, Juditham Mocsáry Andreae Gulyás, Elisabetham Fekete Georgii Horváth, Helenam Bibarcz Andreae Tékete conthorales, velut sortilegii insimulatas incattas. Adeoque attactus fiscalis cum privilegiis fiscalibus, ac consuetis juris cautelis actionem suam proponeret sequentibus. Qualiter dictae incattae (ut credi par est) creatori suo renunciantes, foedus baptismi rescindentes, filius Dei abnegantes, omnia Christianae fidei documenta relinquentes sacramenta ecclesiae projicientes, Dei beneficia destestatae diabolo perpetuum vasallogium praestantes, ludos et congregationes nocturnas frequentantes, denique animam, et corpus suum diabolo in aeternam condemnationem tradentes ideo, quia anno hocce currente idque circa 23. mensis Februarii vaticinando filium Michaelis Bugik, utroquin inhabitatoris Kisújszállásiensis, per specificatas incattas, quae sortilegio addictas personas ablatum iri, protunc post decursum sex septimanarum, idque circa 29. Martii anni praescripti, mentionatus infans medio Juditha Horváth Gregorii Nyuzó Cont intempesta nocte e cunis abreptus, et in stabulum Joannis Szücs delatus (ubi nempe conventum, sive synagogas diabolicas post quaslibet duas septimanas celebrarunt et cum ipsis daemonibus nefandam libidinem exercuerunt) insimul ibidem noctes ludis, iocis et commensationibus consumpserunt, factoque tali dicta Némethiana Maria Balloss collum fati infantis Nyuzoiana vero et Gulyasiana pedes trahendo, infantem eum in singulis membris debilitarunt, post haec in aurora medio Nyuzoianae ad luncas, e quibus modalite praedecarata elatus est, quasi exanimem remiserunt. Non absimiliter anno hocce currente circa festum Sancti Georgii aequae in Kisújszállás ob quampiam praetensam injuriam per Andream Kovács filio Doboiziano illatam, modo fati Andreae Kovács septennem filium eadem Doboiziana in membris in tantum, potissi-

mum inpuendo, debilitavit, ut nisi puellula Elisabetha Csikos adipe nigra in cortica nicus asservari solita, et a praedictis stryibus eidem data binis vicibus iniunxisset, idem septennis puer diutius naturaliter ob corporis cruciatus vitam trahere nequivisset. In quorum praemissorum comprobationem juri exhibet benevolam fassionem adolescentulae Elisabetha Csikós coram figura juris elicitam sub A praevio modo autem authendicatam inquisitionem sub B et C literis, subsequenter memoratus fiscalis cupit mentionatas veneficas personas pro eliciendis suis complicitibus, et nocuentis quibuscunque illatis juxta intellectum articuli 60. 2. Praxeos criminalis et Carps. 1. 2. 49. N. 40., 41. et 42. ejusdem partis. 2. 40. N. 1030 et 130 per prius tortura subjici, in rogo concremandas iri.

Productum fiscale sub A

Anno 1749. die 9. Junii coram figura juris in privilegiati possessione Kisujszállás celebrata fatetur.

Interrogatio et responsio

Kinek hívnak? Hány esztendő vagy? Beszélj meg, mikép esett az Bugik János úr unokájának veszedelme? Hogy láttad ezeket? Mikor esett az? Vette észre valaki, mikor Mártháné elhívott? Mit mondott apád, mikor téged látott? Voltál-e többször a' gyűlésbe? Mit láttál olyankor még egyebet? Tudtad-e már azelőtt, hogy azt a' gyermeket meg akarják rontani? Honnan tudtad? Voltál-e azolta köztük, miolta azon gyermeket megrontották? Miért voltál kintelen? Vannak köztük tiszték? Tartanak-e valaha másutt gyűlést? Régen hívogatnak-e tégedet közükbe? Hol vetted azon két darab csontocskát, melyet anyád a' lábában tartott? Micsoda állatnak a' csontja az? Ki gyermekének csontja? Nagy volt-e azon gyerek? Mit isznak azon asszonyok? Most múlt pénteken a Turkevi praedicátornét Bugyik úr házában mivel kentek meg? Hol vetted azon írt? Tudta-e Mártháné, kinek kéred az írt? Mit adott néked a' praedicátorné? Hát még írral kit kentél meg? Mi baja volt azon gyermeknek? Minémű tagjára vesztette meg? Hol vetted azon írt? Éjszaka vagy nappal adta Gulyásné azon írt? Kik voltak akkor jelen? Hogy kerülnek együve? Lovakon néha nyargalóczonak-e? Hát te ültél-e a' lovon? Hát Németh Panda ki ölében ült? Kíül hallottad, hogy Németh Pannát az apja megverte előre, hogy semmit se valljon?

Csikós Ersóknak. Mintegy tíz. A Szűcs Jánosné istállójában öszvegyűlvén Márta Mihályné, Nyuzó Gergelyné, Borókné, urastul és fiastul, Német Pálné, Fekete Bándiné, Horváth Györgyné, Dobozi Jánosné, Csipóné, Szűcs Jánosné, Gulyás Andrásné, Csikos István fia, leányka attya. Pusztainé, Tökenesné Ujvárosiak, azok közül Nyuzóné elmenvén az gyermekért, az megnevezett személyek közé odavitte, és osztán Németh Pálné az gyermeknek nyakát a megrontott lábát Nyuzóné, a másik lábát pedig Gulyás Andrásné fogta, tekerték s facsarták. Érettem jöven Mártháné elhívott, és mindaddig ott voltam, míg ezen dolog véghezment. Éczaka mintegy éjjél tájban. Senki sem, noha anyám asszony a' házban benn volt, mégsem vette észre, mászor pedig mindenkor észrevette, ha csak salva venia hugyozni kimentem is. Azt mondot-

ta: – minek hoztátok ezt a' gyermeket ide, jó helyen tettetek fel, bár mást hoztatok volna. Voltam, mert kintelen voltam azzal, hogy odamenjek. Láttam, hogy ketten-hárman elmennek, és mikor visszatérnek, gyermekeket visznek kötelekkel megkötözve, azokat sütik, és eszik, olyankor pedig, míg odajárnak, a többi vendégeskedik. Tudtam és szántam is. Emlegették, hogy azt rontsák meg. Voltam, mert kintelen voltam véle. Azért, mert elvisznek. Vannak kapitányok Gulyás Andrásné, Martáné, parancsoló zászlótartójak Fekete Bandiné. M. ismét Gulyásné Martháné szolgálójának mondja, másszor pedig kapitánynénak. Mindenkor csak Szűcs Jánosnénál. Régen már ednehányszor az írt kezemben is adták, mellyel ők repülnek, de én elhajítottam. Mintegy esztendeje, hogy Mártháné a' Szűcs Jánosné óla korcába éjszaka bedugta, láttam, melyeket ott felejtett, én kivettem, és adtam anyám asszony kezébe. Gyermekek csont. Láttam ugyan, hogy Martháné Fekete Bandinéval kivette a' gyerekből éjszaka, a' Szűcs Jánosné ólába, de a' gyermeket nem ismertem. Mintegy 2 esztendő leánya volt, amint Nyuzónétul hallottam, ki odahozta a' leánykát. Ember s gyerek vért. Fekete írral, melyet dió hajban tartottam. Most múlt utolsó pénteken, hogy Mártáné a' Szűcs Jánosné ólába adta egy fekete nagy fazékból. Remélném tudta, mert amit nem tudott, tőlem kérdezte: – kinek kéred az írt. 4 polturát. Kovács Andrásnak mintegy öt hete adtam írt, hogy kenje meg a beteges fiát. Az idén Szent György nap tájban Doboziné fia Pista öszveveszett a Német asszonnyal Antal nevű Németh feleségével, ki is eleibe kiment a vasvillával, hogy arra ne járják. Mely veszekedéseket látta Kovács András feleségestül, és megmondotta az Németnek, hogy az Doboziné fia akarta megverni, azért vesztette meg Doboziné Kovács András fiacskáját Andriskát, mintegy hat esztendőst. Nékie megcselekedte Doboziné, hogy ne hugyozhasson, amint nem is hugyozhatott, hanem csak reszketett mindaddig, míg írt nem adtam a' megkenésre. Nagy Gyuláné adta a' Szűcs Jánosné ólába, egy nagy fekete fazékból vette ki. Nappal. Valakik felül meg vannak írva mind ott voltak. Tökinesné, és Pusztainé kakas képébe változnak, és kukorikolnak éjszaka, úgy annak a szavára együvé gyűlnek. Nyargalóczonak. Gulyásné ölében ültem. Az anyja ölébe ült. Karmasiné mondotta nekem, hogy Németh Pandát megverte az apja, hogy ne valljon.

Productum sub litera B.

Anno 1749. Die 12. Maii inquisitio collateralis contra et adversus quasdam sagas in possessione Kisujszállás modo sequenti extitit peracta.

De eo utrum?

Tudja-e avagy hallotta-e a' tanu, hogy minekelőtte Bugyik Mihály úr fiacskája megromlott volna, már azelőtt hallatott, hogy valamely boszorkányos asszonyok igyekeztek megrontására, s ha tudja, kicsodák lehetnek azok?

2. Tudja-e a' tanu, vagy hallotta-e valakinek bűbájosságát, vagy boszorkányságát?

1. Testis Elisabetha Nagy, consors Stephani Mártha, annorum circiter 18 jurata examinata fassa est. Ad 1. Hallotta Csikós Istvány leánykájátul, hogy Németh Pálné, Gulyás Andrásné, Mártha Mihályné és Nyuzóné volnának a' bűbajos asszonyok.¹

2. Testis Catharina Fodor, consors Michaelis Varga, annorum circiter 51 jurata examinata fassa est. Ad 1. Bugyik Jánosétul hallotta még a' gyermeknek megrontása előtt ezen szókot a' fatens: – hallom, úgymond, a' Csikós Istvány leányátul, hogy az én unokáskámnak megrontására igyekeznek Németh Pálné, Nyuzóné, Kis Pálné, Gulyás Andrásné, Horváth Györgyné és Martha Mihályné.²

3. Testis Anna Károlyi, relicta Petri Nagy, annorum circiter 44, jurata fassa est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Budai Istvány házánál lakván a' fatens, az elmúlt Szent Mihály nap tájban éjszakának idején feküdt a' maga ágyában, az ablakon beszóllottak, és őt háromszor nevére szóllították mondván: – Panda, Panda. Mely hívásra a' fatens felkölt, (gondolván, hogy az ő maga egy testvér néne legyen) és kimenvén a' pitvarajtó félfához támaszkodott, akkor kérdezte a' nénjét: – hol van kend? Mely szavára egy szép aranyos kantárt a' fejéhez csaptak, s mingyarást a' fatens lóvá vált, megnyergelvén úgy megugratták, hogy akármely jó paripa is különben nem ugrált volna, sőt a' helységen kívül az ugratás helyét most is meg tudná mutatni, ha az árvíz reá nem ment volna. De közülök senkit meg nem ismert, hanem aki őtet elvitte, az öreg Borók Miklósné képében vitték el, bizonyosan tudja. Azután midőn őtet visszavitték volna, a' kilincshez megkötötték, és addig dörgölte a' fejét, hogy a' szép aranyos kantárt a' fejéből kidörgölte, azt csak ott hagyván, a' pitvarban a' hordók megé a' szép aranyos sujtással elbűjt, vélvén, hogy ő azt jó pénzen eladhatja, de felvirradván, az aranyos sujtás zsák darabbá, az aranyos kantár pedig csepü maczaggá vált.³

4. Testis Georgius Cseh, Kisujszállásiensis, annorum 54 juratus fatetur. Ad 1. Bugyik Mihálynétul hallotta a' maga pitvarában ezen szókot: – megmondotta énnekem a' Csikós Istvány leánya, hogy az övemet rajta tartsam a' gyermekemen, mikor a' bölcsőben fekszik, mert elviszik s megrontják.⁴

5. Testis Elisabetha Szabó, consors Joannis Szücs, alias Gonosz annorum circiter 25 jurata examinata fassa est. Ad 1. Egy alkalmatossággal a' Bugyik János úr házánál lévén a' fatens látta, hogy a' Csikós Istvány leánya a' deuthalis gyermekét csókolgatta, s nékie így beszéllett: – oh, édes csillagom csak téged féltelek én. Mely szavaira Bugyik János kérdezte: – miért félted? Azon kérdésre a' leány mit felelt? A tanu nem tudja, mivel a' házbul kiment. Ad 2. Nihil.

6. Testis Andreas Kovács, Kisujszállásiensis, annorum circiter 50 juratus fassus est. Ad 2. Egy fiaskája a' fatensnek, mintegy hét esztendőre járó igen rosszul lévén salva venia a' szemérem testével, azonban odament a' Csikós István leánya, s monddta: – de bizony, ha én meg nem gyógyítom, senki nem, mert azt Dobozy Györgyné rontotta el, a' mint is már a' gyermek meggyógyult Szent György nap tájban.⁵

7. Testis Stephanus Simai, Kisujszállásiensis, annorum circiter 27 juratus examinatus fassius est. Ad 1. A' gyermek megrontása után Bugyik Mihályné a' fatens házához ment, s ottan beszéllette, hogy a' Csikós Istvány leánya az ő házoknál hált, és egy dongó bogár az asztalra leesett, melyet a' leány a' Németh Pálné leánykájának monddott lenni. Ad 2. Nihil.⁶

8. Testis Elisabetha Szabó, consors Gabrielis Bozó. Annorum circiter 30 jurata examinata fassa est. Ad 1. Az deuthalis gyermeknek megrontása után hallotta a' fatens a' Csikós Istvány leányátul, hogy Németh Pálné, Nyuzóné, Gulyás Andrásné és Martha Mihályné rontották meg. Ad 2. Tőth András házánál szőtt a' fatens, egykor a' Csikós Istvány leánykája Tőth Andrásnéhoz ment káposztát kérni, Gulyás Andrásné azonban odaérkezett és mindjárt szidta, s mocskolta a' leányt, a' többek között mondotta néki: – te mit adtak néked azért a' fecsegésedért locsogásodért, tudd meg, hogy azt a' tejet is megkeserülöd, mellyet az anyádbul kiszoptál. De mindezekre a' leány semmit se szóllott, hanem minekutánna Gulyás Andrásné elment, mondotta: – de bizony nem félek én tüle, mert én azt is tudom, mikor közéjek állott, híjában beszél ő.⁷

9. Testis Elisabetha Gacsáry consors Michaelis Mészáros, annorum circiter 20 jurata examinata fassa est. Ad 1. Jóllehet, hallotta a' fatens a' gyermeknek megrontása előtt, hogy szándékoskodnak megrontására, de kitül hallotta, és kik szándékoztak nem tudja. Ad 2. Nihil.

10. Testis Joannes Vida, annorum circiter 18 juratus examinatus fassus est. Ad 1. Ezen fatens Bugyik János uramnak szolgálja lévén, egykor reggel a' Csikós Istvány leánya nagy sietséggel odament, és ilyen szókra fakatt ki: – jaj, az estve Ujvárosul Pusztainé egy kisgyermeket hozott, és mindjárt megsütötték, s megették, énnékem is bogácsára adtak egy darabot benne, de én nem ettem meg, hanem a' Töt András kiskertjébe hajítottam, mert ha megenném, ki nem beszélhetném cselekedeteket. Melly szavára a' leánynak odafutott a' fatens és a' nádfalon által nézván, látott egy darab csontot húsostul, mellyet bizonyosan állít, hogy kisgyermek fejének darabja lett volna. Eztet Bugyik Mihály is feleségestül látta, nem különben Török Mihály is Ári András szolgálja látta, annak pedig most van esztendeje, fél volt az fő, reggel látta. Ad 2. A' fatens azon leányt hitta, hogy menjék el véle, és nézze meg az ő vendégségeket, de fejét reá nem merte vetni.⁸

11. Testis Elisabetha Faragó consors Andreae Toth, annorum circiter 36 jurata examinata fassa est. Ad 1. Nihil. Ad 2. Az deuthalis gyermekeskének megrontása után a' Csikós Istán leánya káposztát kérni ment a' fatenshez, ugyanakkor Gulyás Andrásné is odament, és a' leányt mocskolta, s szidta. A' többek között mondotta nékie: – te kutya, miért keverted azt a' sok böcsületes asszonyt olyan nagy zavartban, tudd meg, hogy azt az órát is megkeserülöd, melyben az anyádbul kibújtál, mert bizony megölnek. Mindezekre a' leány, míg Gulyás Andrásné ottan volt, haragszik ő, mert ő olyan mint a' többi. Ad 2. Nihil.⁹

12. Testis Catharina Feke, consors Georgy Cseh, annorum circiter 56 jurata examinata fassa est. Ad 1. Bugyik Mihálynétul hallotta a' fatens, hogy a' Csikós István leánya őtet sokat kérte arra, hogy gondját viselje a' gyermekének, mert elviszik, és megrontják. Ad 2. Bugyik Mihálynétul hallotta a' fatens azt is, hogy néki azt mondotta a' sokszor említett leány, a' Németh Pálné leányával ő a' boszorkányok tizedesei.¹⁰

13. Testis Maria Fekete consors Stephani Budai, annorum circiter 55 jurata examinata fassa est. Ad 1. Bugyi Mihály gyermekecskéjének megrontása felől semmit sem tud, hanem egy unokája a' fatensnek mintegy hét esztendőre járó, salva venia a' szemérem testecskéjére igen rosszul volt, úgy annyira, hogy sem éjjel, sem nappal a' nagy kínok miatt nyugodalma nem lehetett. Mindenfelé orvosolni hordozták, de

senki véle jót nem tehetett, egykor a' Csikos István leánya odament a' fatens vejének, és leányának házához, jelen lévén a' fatens, akkor is igen rosszul volt a' gyermek. A' leány a' gyermeknek nyomorúságát látván, mondotta: – bizony látom én Andrást, és én meg is tudnám őtet gyógyítani, de apámuramtul nem merem. Ezen a' szón kapván a' fatens, mondotta a' leánynak: – ne félj lelkem, csak gyógyítsd meg, én senkinek nem mondom meg. És a' veje a' fatensnek azt is mondotta, hogy a' legjobb marháját is nékie adja, csak gyógyítsa meg. Sok kérésekre mondotta a' leánya: – énnékem nem kell marha, csak 2 grajcárt adjanak kentek, elmegyek közejek, mivel minden héten kétszer gyűlnek össze, és hozok mind ellenekre is olyat, a' mellytől meggyógyul. Amint hozott is valami orvosságot, és mihelest azzal békötötte a' gyermek anyja, mindjárt megszűnt a' nagy fájdalma, és meg is gyógyult. Azt is mondotta a' leány, hogy Dobozy Györgyné rontotta el, azért, hogy a' gyermek apja tiltotta a házához való járástul, mert a' megholt feleségével is a' Dobozy Györgynének odajárása miatt nemigen jól élt. Ad 2. Maga lakó asszonyátul hallotta a' fatens, hogy őtet Borok Miklósné vitte el lónak, és amellyet mutatott, hogy aranyos sujtás volt, és a' lakóján látta is a' fatens a' jeleit, a' szája végén a' zabla törést, és a' derekán által a' heveder szorítás meglátszott egész körül.¹¹

14. Testis Helena Bonjár consors Georgy Nagy alias Csikós, annorum circiter 50 jurata examinata fassa est. Ad 1. A' Csikos István leányától hallotta, hogy a' Bugyik úr gyermekét Nyuzóné, Németh Pálné és Gulyás Andrásné rontották meg. Ad 2. Nihil.¹²

15. Testis Anna Kiss, consors Stephani Csikós, annorum circiter 40 jurata fassa est. Ad 1. Bugyik Mihály gyermeckéjének megrontását maga mostohaleányátul hallotta a' fatens miként történt legyen, melyet úgy beszél, hogy Nyuzóné, mint a' bárányt, úgy vetette a' nyaka közé, s úgy vitte a' Szücs Jánosné ólába, a' holott gyűlések volt. Ottan Németh Pálné megfogta a' nyakát, Nyuzóné az egyik lábát, a' másik lábát Gulyás Andrásné, úgy tekergetették, s facsargatták, annak utána Nyuzóné ismét a' nyakát vette, s úgy vitte haza. Ad 2. A' mostohaleánya elégszer hívta a' fatenst, hogy menjen el véle a' vendégségekben, de nem mert elmenni, hanem egykor estve későn szép holdvilág lévén kihíta a' fatenst a' mostohaleánya, hogy nézné őket mit csinálnak, amint hogy ki is állott az ajtó eleiben, és látta, hogy az istállóbul ki, s bójárkáltak feir ruhában lévők? De kik lehetnek? Nem ismérte, hanem a' leánytúl kérlette, kicsodák lehetnek? Kiket a' leány Mártha Mihálynének és Gulyás Andrásnének mondott lenni.¹³

16. Testis Sara Szabó, consors Gregorii Szőke, annorum circiter 45 juratus fatetur. Ad 1. Midőn Bugyik Mihály gyermeckéjét megrontották, az édesanyja vitte a' fatenshez, mint édesanyjához, rajta keseregvén, véle semmi jót nem tudtak tenni, hanem azon módon visszavitték. Elmenvén véle a' fatens is ottan is rajta szánakodván, s siránkozván bement a' Csikos István leánya, az öreg Bugyikné reátámadván mondotta: – menj el innét te lelkem terhe, mert nekünk holtig való gyászt hagyátok, megmondád, hogy elrontják a' gyermeket, s ugyanúgy lőn. Kire a' leány szólott: – hagyjon békét énnékem kigyelmetek egy kicsint, bizony megmondom ki cselekedte. Ad 2. Nihil.¹⁴

17. Testis Maria Szatmári relictá Stephani Illés, annorum 60 jurata examinata fassa est. Ad 1. Csikós István leányátul hallotta, hogy a' Bugyik Mihály fiacskájára készülnek a' boszorkányok, hogy elviszik és megrontják. Ezt Bugyik Mihály menyétül is hallotta, minekelőtte a' gyermeket meg nem rontották. Ad 2. Nihil.¹⁵

18. Testis Anna Budai, consors Andreae Kovács, annorum circiter 22 jurata examinata fassa est. Ad 1. Bugyik Mihály fiacskájának megrontását Csikós István leányátul hallotta, és úgy beszéli, mint a' többi tanuk. Hanem a' maga gyermekecskéje hét esztendőben járó férfi gyermek a' szemérem testére nagy kínban lévén, semmiféle orvosok jót véle nem tehettek. Egy alkalmazatossággal a' Csikós István leánya odament, s mondotta nékie a' fatens: – te leány, tudnál te talán effelől a' gyermek felől valamit mondani, micsoda baja vagyon ennek. Kire a' leány felelt: – bizony tudom én, de nem merem megmondani, mert apám uramtul is félek, mástul is. De addig kérte a' fatens szép szóval, hogy megmondotta, ki rontotta el, tudniillik Dobozy Györgyné, és azon nyavalyát a' fatensnek öntötte a' földre, de a' gyermek hágott bele, és azon esett a' nyavalya. A' gyógyítását is felvállalta a' leány 2 krajcárért, meg is gyógyította, mely 2 krajcárt a' fatens anyja meg is adta néki. Ad 2. Nihil, hanem occasione authenticationis azon kisleány a' dióhajban vitt a' tanuhoz orvosságot, fekete volt, mellyet egy ruhácskára kente a' leány, mihelest reá kötötte, mindjárt jobban lett. Hogy pedig másodszor a' tanu békötötte, azonnal az irtóztató kínjai megszűntek, és a' gyermek meggyógyult, és az időtül fogva semmi baja nincsen. Azonban Csikos Istók fenyegette a' tanut, hogy a' leányához ne járjon a' tanu a' házhoz, mert vagy megveri a' tanut, vagy megöli, és az bírónak hírével leszen. A' leányára rá is haragudott, hogy a' tanu fiát a' törvényszék eleibe hozott dióhajban lévő orvossággal meggyógyította.

19. Testis Elisabetha Szöke, annorum 20 consors Michaelis Bugyik Kisujszállásiensis jurata coram sedria fatetur. Ezen tanu házához Csikós Istók leánykája Ersók ednehány ízben járván, a' tanu fiacskájára borult a' bölcsőre, mondván: – csak ezen gyermeket félttem én a' lelkemet. – Miért félted mondotta a' tanu. Felelt a' leány: – azért, hogy az ő istállójokban összevegyülnek a' boszorkányok, és Nyuzóné, Márthané elvégezték, hogy ezen gyereket el akarják vinni, és meg akarják rontani. De a' tanu az bizonyosnak nem állította, hanem történt, hogy most múlt Húsvét szombatja előtt egy héttel, midőn látta, hogy reggel a' bölcsőben bekötözve nem volt, holott estve maga kötözte bé, és szívbéli szomorúsággal tapasztalta, hogy a' gyermeknek minden tagja elesett, tudniillik nyaka leszegett, mindkét szeme ugrándozott elannyira, hogy azt vélte, mindjárt kiugrik, a' kezei is leestek, a' lábát elrontották, a' derekát sem bírta, hanem egy hétre vihette a' kezét a' fejéhez. Azonban negyednapra, Csikos Istók leánya midőn a' tanu házához ment, mondotta: – ugyan szomszédasszony, miér haragszik kigyelmetek énreám, hiszen jobb ember sem tudna ezeknek mit tenni, mondván: – Nyuzóné elvitte a' gyereket, letette a' földre, ott nézték, Gulyásné felvette, négy ujján fogva a' nyakát fogta, Német Pálné a' jobbik lábát, másikat pedig Nyuzóné tekerte. Ezek meglévén másnap estvére harangozás után Nyuzóné és Gulyásné a' fatens házához mentek, és kérdezték, nem beteg-e a' gyerek? Felelték neki: – igen, nagyon beteg. Nyuzóné a' gyerek fejéhez ült, és mondotta: – vigyék az öreg Kabaihoz, majd megtudja, mi baja van? Gulyásné is a' gyerek betegségéről tudakozódott, a' mint Kabaihoz Kardszagra elvitték, és mondotta: – ne hozzátok énhozzám, mert ezen gyereket a' gonoszok rontották meg.

Authenticatio praecedentium testium

1. Testis authenticata fatetur. Bugyik Mihályné most elmúlt télen hitta a' tanut, hogy mondotta nékie Csikós Ersók, hogy vegyenek egy szitát, azzal menjenek egy ajtóra, és nézzenek be a' házba, azon szitán által meglátják, kik legyenek bent a' boszorkányok közül, de a tanu Bugyik Mihálynének kérésére nem ment.

3. Testis addit, hogy midőn a' mezőben rajta kimentek, a' lába bizonyos marha nyomba beesett, és a'ki rajta ült, azt megszóllította az elől járó forgós vezér mondván: – minek hoztad ide azt a' sántát? Vidd vissza, a' mint is visszavitte. Azonban a' zabla a' száját s nyelvét megsebesítette, úgy a' két tompora is megkékült, és sokáig fájt, a' farmotringot pedig a' farcsikájára vetették, a' derekát pedig meghevedereztek, és a' heveder helye megkékült. Vallja a' tanu, azt is, hogy a' fájdalmas testét másoknak mutogatta a' tanu.

10. Testis addit. Hallotta Csikós Istók leányátul mondani a' gyerek megvesztése előtt ezen szókot: – féltém én Bugyik Mihály fiacskáját, mert a' törvényt Nyuzóné, Göblyösné, Martháné reá tették, hogy elrontják, de a' Csikós Örse apja nem engedi.

Undecima addit. Gulyás Andrásné mondotta ezen szókot: – te kutya, ha meg nem bizonyíthatod, amit azokra a' sok böcsületes asszonyokra fogtál, megölnek és megégetnek, mert ha mi boszorkányok vagyunk, te nagyobb ördög vagy nálunknál. Hogy Gulyás Andrásné volna a' boszorkányok között a' kisbíró, Csikós Ersók akkor mondotta.

Decima tertia addit, hogy ennekelőtte mintegy 8 esztendővel Koczok Mihály gyanakodott Borókné ellen, hogy boszorkány volna, és azt a' kisujszállási tanács előtt is jelentette, de mivel meg nem bizonyíthatta a' boszorkányságát, Borókné kereskedett Koczok Mihály ellen, és őtet meg is büntette a tanács. Ezt Koczok Mihály sirva panaszkolta a' tanunak. Sőt, mintegy 11 esztendeje, hogy Körösrül szilvát hozott a' tanu és őtet bizonyos Török Szent Miklósi emberrel érvén, kérdezte a' tanut: – hol lakik? Mondá: – Kisujszálláson. Ki volna a' szomszédja? Felelt a tanu: – Borókné. Ismét felelt néki: – de rossz szomszédotok van szegények, ha maga is bába, az anyja, és nagyanyja is a' volt, és az anyját meg akarták égetni. Azon alkalmatossággal Márthánét is kérdezte, de felőle semmit sem szóllott.

15. Testis sub authenticatione addit, hogy a' kézben lévő két csontocskát a' tanunak adta a' mostohaleánya, és azt mondotta, hogy az Szücs Jánosné óla korcába tette volna Mártháné, és azon kisleány onnan vitte volna a' tanunak, hogy akárhová menjen a házátul. Azonban azt is mondotta néki: – ha Ersók leányom nem volna, eddig régen eltemettek volna. Item. Házasság béli kötelességének eleget téssen ugyan az ura, de négy esztendőtil fogva miolta véle vagyon, nagyobb álmotul nyomattatik el, mint azelőtt, míglen házas társa nem volt. Ersók mostohaleányátul gyakran hallotta, hogy az ura a' boszorkányok között volna, úgy mint Mártháné és Gulyásné között.

Deliberatum est:

Fine lucidiorii investigationis institutum hocce in proxime celebrandam juris districtum sedem revisoriam refectari.

- 1 Authenticata confirmat.
- 2 1749. 9. Junii. Authenticata.
- 3 Authenticata.
- 4 Authenticata.
- 5 Authenticatus.
- 6 Authenticata.
- 7 Authenticata.
- 8 Authenticatus.
- 9 Authenticata.
- 10 Authenticata.
- 11 Authenticata.
- 12 Authenticata.
- 13 Authenticata.
- 14 Authenticata.
- 15 Authenticata.

II.

1749. szeptember 11., Karcag

A JÁSZKUN KERÜLET PERE A BOSZORKÁNYSÁGGAL VÁDOLT SZŰCS JÁNOSNÉ
KOVÁCS ERZSÉBET ÉS TÁRSAI ELLEN

AZ IRAT: A: JNSZmL SzomL Jászkun ker. Büntetőperek jkv. (Nagykunság) 1744–1756.
1749. N. 3. p. 287–317.

NYOMT. KIADÁSA: Schram, 1970–1982. II. k. N. 347. p. 440–442. [Részleges közlés]

Reassumpta est causa

egregii Matiae Zay, qua Inclytuum Districtuum Jazygum et utriusque Cumaniae
fisci magistratualis ut actoris, qui

contra invinculatas Elisabetham Kovács, et reliquas levatatenus nominatas sorti-
legas incattas praerecta actioni insistendo cupit ut in actione. Reservatis reservandis.

Pro levatatenus expressatis, ac respective sub onere fidejussionis, respective vero
inviolatis, adeoque praetensis incattis in optima juris forma defensa hor,[?] et simili
modo proponitur per egregium Benjaminum Csukás. Inspexto excussoque libello
actionali fiscalis magistratualis, uti videre esset, specificatas incattas praetensi sorti-
legii, seu magie ex sequentibus capitibus arguiti, quod 1. De pusilla Butyikiana prole
insimul convenientes, qua ratione eandem destruere possent, in stabulo Joannis
Szűcs consultaverint, et 2. Determinaverint, definiverintque praemissa proli inferen-
dum nocumentum, ad quod effectuum Nyuzoiana abiverit, dictam prolem attu-
lerit, et cum assistentia Paulo Némethianae, et Gulyásiana viribus exhausta, ac in
membris mirum in modum confracta sit. 3., quod praemissa incatta cum daemone
libidinem exercuerint. 4., quod Doboziana filium Andreae Kovács praetensa ante pra-

estigiosa in pudendis inauditis doloribus et cruciatibus vexaverit, igitur in facto nocu-
menti nonnisi Doboiziana, Gulyasiana, Némethiana, et Nyuzoiana fiscalem ferre
deberent persecutionem, caetera vero ex ratione duntaxat conventiculi, seu ut fiscalis
assereret, synagoga actionem fiscalem ferre praetenderentur, quare discutienda est
primum quaestio communis, seu omnes incattas aequaliter tangens conventiculum
videlicet earundem, et decisio, animusque, et determinatio praemissa Butyikiana
proli ad inferendum malum conclusa: qua quidem quaestio inspectis probis fiscalibus,
testimonio duntaxat producti sub A, testis item fassione 3. sub B ac 15. ad secundum
probari videretur: verum quia testis 15. noverca videlicet Elisabetha Csikós non nisi
duas de nocte personas vidisset, visus ejusdem nec omnes, sed nec aliquas gravare
potest: non omnes, quia personas, quas vidit, non novit, ergo visus ejusdem praetensis
incattis nocere nequit, nec aliquas, quia earundem cognitionem ex auditu privigna
sua simplicissimo habet, quod autem auditus is simplicissimus sit, probatur ex eo,
quod quamvis privigna ejus hanc, et illam de nocte visam personam nominaverit,
adhuc tamen licet nominatam cognoscere non potuit, consequenter fassio ejus in sola
duntaxat privigna relatione consisteret, qua privigna Elisabeth relatione sua sive judi-
cialiter sive aliter qualiter cumque elicit nec hylum quidem probare potest: vel ete-
nim illa est delatrix, vel testis, vel correa, vel per novercam suam ad praemissas
imposturas subordinata, et instigata: si primum: notum est ex articulis 7. 1715., 63.
1723. et ibidem citatis, 26. 1741. quod delator actoris personam repraesentet, cum
juxta praecitatum novellarem 26. nomen delatoris in libellum actionalem inseri debe-
at, itaque cum actor, et testis simul esse non potest, relatio ejusdem expungenda venit,
et pro non ente reputanda. Alterum est, quod in finem eum, ut quis delator esse
possit, necessario in tali persona praerequiratur capacitas poena, quam culpa post se
traheret, in hac autem puella capacitas hac deest ergo et potestas delationis, ex qua
delatione enata culpa poenam post se traheret, nam praecitat leges in gravioribus
casibus, prout praesens videlicet criminis laesae divinae majestatis, non comprobatis
poenam talionis dictarent, adeoque si eadem puella comprobare nequiverit, prout
nec unquam comprobabit, ad rogam quem praetensis incattis struebat, damnari
deberet, si, ut dictum est, capacitas poena in eadem subsistere posset, verum quia
capacitate hac destitueretur, ab opposito, de necesse capacitate quoque delationis
destitui potest, ex eo etiam 3. ratione, quod teste producto sub N. 1. puella eadem
nondum decennis sit, adeoque legitimam quam positive regni leges exigunt, aetatem
nondum attigerit, illegitima autem aetatis ne quidem tutorem suum deferre dictante
titulo 124. 1. tanto minus sensu alterius tituli 111. 1. alios deferre vel accusare pote-
runt, adeoque dicta puella cur? quove ex privilegis casu in hocce pro delatrice admitti
posset, rationem non videri. Si secundum id est. Si testis sit, vellet partes incattas sibi
probari contra dispositionem titulorum 27. 28. 29. 2a praemissam puellam tanquam
illegitima aetatis puellam in casu praesertim hocce ad effusionem sanguinis, amitten-
damque vitam tendente pro teste stare posse, si tertium, id est, si sit correa prout ex
fassione propria, testiumque per ipsum fiscalem magistratualem productorum 6. et
18. relatione constaret, dum nimirum morbus (ut sole retulit) arte magica enatos
curaret, cumque juxta commune juris axioma, nihil natum ratius esset, quam iis modis
modum dissolvi, quibus colligatus est, sed ex fassione propria pudendum pueri

membrum arte magica lasum est, ergo pari arte corrigi, et puer resanari debuit proinde si correa, sensu articuli 26. 1729., articuli. 5. capitis. 6. Kitthonichiani socii, vel criminis, aut saltem ejus criminis participantes contra socium, aut sociarum, vel parem in malitia non tenet fassio. Et autem sola saga, ut testes sub 2. N. 4., 33., 44., 50., 52 imerent. Si quartum, seu si instigata, et ad praemissas imposturas per novercam, aut alium quempiam disposita est, perversa, et damnata militia tam disponentis, quam disposita non solum praemissis incattis nocere non potest, sed praeterea utraque plectenda est, quod autem puella haec subordinata sit, probant testes hic sub N. 2. producti 7., 24., 26., 30., 31., 35., 43., 62., et praesummitur ex testimonio testis 58. cum noverca ejus maritum intoxicare voluerit, quodve ex se ipsa puella hac exemplo per testes 64. et 65 relato nihil sciat, cura igitur adminiculo noverca perfici debuit.

Testis 3. sub B. probatur notorietate publica esse vitiosa caduco morbo laborans, praeterea vero demens, adeoque A. 10. C. 1. ad calcem clementia probanda non amplius venit, e converso vero sensu praecitatorum titulorum 27., 28., 28. 2. Testem agere nullatenus potest. Accedit, quod sibi manifeste contradicat, cum in principio fassionis sua asserat se, ut caballam in forma et specie Borokianae ablatam fuisse, ibidemque excuso frano, seu capistro semet penes vasa cum syrmate pretioso recondisse, non amplius in specie caballa, sed forma humana, et statim subnectit cum authenticatione, quod nimirum dux, vulgo Forgos Vezér, eam nondum confecto itinere tanquam claudam caballam remittendam praeceperit, prout etiam remissa est. Igitur vel hoc falsum est, quod ex capistro semet liberaverit, et recondita in loco conventiculi cum pretioso illo syrmate latuerit, vel certe quod remissa sit, adeoque ad locum haud pervenerit, falsum erit. Ex his praemissa quaestio universalis ad amussim subvertitur, vacillantique testi juxta capitis 7. articuli 12. fides denegatur, ex punctis caeteris testibus omnibus, qui et que ex relatione dicta puella faterentur, ruente enim fundamento et principali, fassione videlicet puellae toties repetitae, sensu tituli 52. 20. et supraedificatum, seu accessorium, id est audita reliquorum testium ruere debent.

Punctum particulare secundum, quod videlicet Nyuzoiana, Nemethiana, et Gulyásiána prolem Bugyikianam destruxerint, costas et ossa ejusdem confregerint, nullus testium est, qui probet, vaticinationes autem et praeludia dicta puella Elisabetha Csikóss ex rationibus praevie inductis nihil penitus faciunt, ad nullus testium de positiva scientia quidpiam fateri possit, et alioquin per medicum hujusce loci, et alios fidedignos viros proles eadem visitata, reperta non est sive in costis, sive quibusvis aliis ossibus laesa aut contracta, ac si per inconcessum etiam quoquo pacto laesa extitisset, non tamen probaretur, quod laesio ejusmodi a praemissis incattis accesserit.

Punctum tertium seu actus libidinosus cum daemone praetensive intentatus, nec unico quidem Jott[?] sive per testes, sive vero per eandem puellam tangeretur, adeoque quaestio haec simpliciter evanesceret.

Punctum quartum, seu prestigium filio Kovácsiano per Doboianam praetensive illatum aequae ex ore perversae ajusdem puella promanaret, et istud quoque parem cum caeteris subiret considerationem.

Caeterum, quod Kovácsiana Doboianis offensa sit, rancoremque foveat, Testes 37., 41., 42., 43. probant, quod vero Budaiána par sit, 1., 14., 15., 19., 20., 22., 36., 49.,

51., 61. praeterea furti ream 2., 49., 63. probant, et a perhibendo testimonio amoven-
t, absolutionemque praemissarum incattarum provocant cum reservata.

Productum partium incattarum sub N. 1.

Praesentibus attestálom, hogy Kisújszállásban lakó Csikós Nagy Istvány leányát
Erzsébetet én kereszteltem meg anno 1739. die 1. Octobris. Püspöky Süllye János
kisújszállási praedicator m. k. mp. L. S.

Productum partium incattarum sub N. 2.

Nos infrascripti Incltyi Discriptus Majoris Cumaniae jurassores penes gratiosi spec-
tabilis ac perillustis domini supremi palatinalis capitanei indultum in negotio infra-
declarando talem, uti sequitur, peregrimus inquisitionem juxta subsequata.

De eo utri puncta.¹

1. Testis Georgius Csikós, incola Kisújszállásiensis, annorum circiter 70 fide medi-
ante fatetur ad omnia puncta deuthalia prorsus nihil.

2. Testis Stephanus Tóth, annorum circiter 50 deposito juramento fatetur nihil.
Hanem Varga Mihálynét jó tanúnak lenni mondja arra, hogy az Csikós István leánya
Ersók ezt mondotta: – apámuramat belékevertem az mocsokban, de ha lehet, kitisz-
títom. Caeterum nihil.²

3. Testis Joannes Totth, annorum circiter 46 fide mediante fatetur ad 1. Budai
Istvánnénak való haragudását tudja onnét, hogy ha csak ment holmi aprólékos mar-
hája egyik az másik udvarára, kergette, ütötte, s bíró házához is keltek, és noha az
első punctumban feltett casust tudja, de haragosokká lettenek e azon okbul? Nem
tudja. Ad 2. egy hárs kötél darabbul csinált nyaklója volt az fatensnek az szekere
rúdján, onnét egy kis idő alatt elveszett, azután Seprenyi János úr fia mondotta az
malomba: – nem láttam olyat, mint az Budai Istvánné tehene lábán vannak hárs
kötelek. Az fatens magáénak gondolta abbul az szóbul, de nem látta, s nem tudja,
hogy ha Budai vitte, s lopta el? Ad 5. Hogy Károlyi Anna nehéz nyavalyás jól tudja.³

4. Testis Martinus Sujkó, annorum 68 fide mediante fatetur. Ad 3. Csikós István
Ersók nevű leányának szájából azt hallotta ezen fatens, hogy mikor vendégeskedtek
az boszorkányok, ő volt az káplár közöttök. Sub authenticatione fatetur. Nem Ersók
leánytul, hanem mástul hallotta, hogy ez az leányka káplár az boszorkányok között.

5. Testis Michael Kiss, annorum 21 praevio juramento fatetur ad 5. Károlyi Annát
látta az fatens, hogy az Balla Miklós udvarán eldőlt, de az nehéz nyavalyátul bántatott
e? Nem tudja. Azt tudja, hogy akkor Károlyi Anna részeg nem volt. Authenticata
addit, hogy Budainé Borok Mikósra, és hozzá tartozandóira haragudott, onnét tudja,
hogy szomszédságban lakván hallotta, hogy zsémbelődtek. Item Balla Miklósnétul
hallotta, s mástul is, ha valaki azon idő alatt, miolta már fogva vannak az személyek,
Budainéhez ment, az mikor Csikós Ersók leányka ott volt, tehát Budainé az ólba vitte
az leánykát, de mi okra? Nem tudja.

6. Testis Andreas Szabó, annorum 52 fide mediante fatetur nihil.

7. Testis Michael Borsos, annorum 20 fide mediante fatetur circumstantialiter. Egykor Csikós Istvánnal úgymint egy vasárnap estve az ménesre menvén ezen fatens, beszéllette Csikós Istvány (Pállos Istvány velek lévén) hogy az maga felesége keverte ötöt, s az több személyeket az sok szovatban. Azonban Dobozy Györgyné István nevű fiátul hallotta az fatens, hogy Kis Nősné[?], azaz Kovács Andrásné azt mondotta volna Csikóss Istvány leánykájának Ersóknak: – csak vallj Dobozi Györgynére, egy tehenet adok.⁴

8. Testis Stephanus Pallos, annorum circiter 20 fide fatetur. Csikós István egykor ménesre való menetel alkalmatosságával azt beszéllette, az megfogattatása után: – nem én volnék most kezesség alatt, hanem az feleségem, ha engem behívattanak volna az urak, mert ő kevert minket ebbe.⁵

9. Testis Petrus Sipos, annorum 40 fide mediante fatetur. Ad 3. Ezen fatens semmit egyebet hogy tudna, nem mond, hanem hogy Csikós Ersókot látta Budaiéknál.

10. Testis Joannes Nagy, annorum circiter 50 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 4. Egykor mondotta Csikós Ersóknak az fatens az helység házánál: – no miért vallottál apádra? Azt felelte: – miért olyan mint az többi. Mondotta az fatens: – ha megégetik apádat, megver az Isten, s elkárhozol. Melyre az leány: – de bizony nem, mert nyerek én az uraktul annyi gratiát, hogy meg nem égetik apámuramat.

11. Testis Petrus Deme annorum 41 fide mediante fatetur. Ezen fatens házánál lévén Csikós Istvány, minek utána ezen szovatosság elől került, mondotta az fatens Csikós Istvánnak: – megverném én az leányt, hogy nem beszélne olyakat. Azt mondotta Csikós Istvány: – eleget verem, de nem az az oka, hanem az anyja, azt is úgy elverem, mint az tehenet, de semmit nem szól, sem nem jajdul.

12. Testis Mathaus Szabó, annorum circiter 24 fide mediante fatetur. Károlyi Annának nyavalyássága felől bizonyost nem tud ezen fatens egyebet, hanem egykor szívfájásban lévén Károlyi Anna, gyógyíttatni vitte Miskolczra az fatens, Kardszag mellett megszállván, az szánrul leszédült, de mindjárást felkölt, s közéjek ült ebédelni. Azután pedig az üllő mellett az szánrul leugrott, kérdvén az fatens, miért szállott le? Azt felelte Károlyi Anna: – csak gyalog mégyek egy kevéssé. Hívták azután az szánra, szépen felült.

13. Testis consors Mathiae Szabó senioris Elisabetha Varga nuncupata, annorum circiter 62 fide mediante fatetur. Ezen fátenssel egy testvér Károlyi, vagyis Varga Anna, s tudja bizonyosan, elégszer esik szegényre az nyavalya, hogy az elméje megbódul, csak azt veszik észre gyakran, hogy elindul minden külső ok nélkül, az nehéz nyavalya is gyakran elüti, tajtékot turván az száján. Authenticata addit. Ugyancsak az eszéhez hamar visszatér. Csikós Ersókot nem is ösméri, hanem nemrégiben akkor látta, midőn az uczán Budainé után ment azon leányka.

14. Testis consors Michaelis Molnár Barbara Egri, annorum circiter 44 fide mediante fatetur. Károlyi Anna nyavalyásságát bizonyosnak hallotta. 6. Hogy Budai Istvánné Borókékkel mindenkor ellenségeskedik, az fatens jól tudja, Civakodásokat is elégszer hallotta, de okát nem tudja.⁶

15. Testis relicta Joannis Posztós Catharina Karczak, annorum circiter 51 fide mediante fatetur. Ad 5. Maga Károlyi Anna ezen fatensnek panaszkolta, hogy az nehéz nyavalya ötöt gyakran elüti, fizetne is, csak orvosoltathatnék. Ad 6. Ezen fatensnek

Budainé maga mondotta: – kár volna Boroknét kezességesen is elbocsájtani. Melytől is hallotta az fatens, hogy nyilvánvaló haragosi egymásnak.⁷

16. Testis consors Georgii Kiss, Catharina Totth, annorum 48 fide mediante fatetur. Ad 5. Károlyi Annának nehéz nyavalyásságát bizonyosan az fatens nem tudja, sem eszelőkös cselekedeteit, de elégszer látta az templomban elszédülését, az tajtéktúrását is nem látta. Ad 6. Budainénak Borokékkal való civakodásokat szóbeli veszekedéseket elégszer hallotta ezen fatens, de okát nem tudja.⁸

17. Testis consors Stephani Szegő Catharina Dobozy, annorum circiter 50 fide mediante fatetur. Ad 5. Károlyi Annának egyéb nyavalyásságát nem tudja az fatens, hanem az idén egykor elszédült az templomban, de el nem esett, mert ezen fatens megfogván másodmagával, kivitték onnét, s azután észére jött. Ezen fatens mondja. Budainé igen szabad szájú asszony, ezt is boszorkánynak mondotta, melyről meg is lakolt.⁹

18. Testis consors Gabrielis Bassó, Elisabetha Szabó annorum circiter 30 fide mediante fatetur. Ad 3. Ezen fatens Csikos Istvántul azt hallotta, hogy: – nem lőtt volna ezen dolog, ha az én feleségem nem készítette volna azt az leányt arra, de engemet, úgymond, el akarna veszteni, azért cselekszi. Csikos Ersóknak egy fekete fényes kövecskét látott az fatens, de csak elkapta, azolta nem is látta az fatens.

19. Testis Michael Molnár annorum 56 fide mediante fatetur. Ad 2. Budainé felől hallotta az fatens, hogy Körössön bort lopott volna, úgy tetszik az fatensnek, hogy Soltész Gáspárnak előbbi feleségétül hallotta, magátul is. Praeterea éczakának idején, kivált télen, kimegyen csikázni rétre mezőre, hol maga, hol urastul, még pedig olly időkor, mikor más jó ember hazafelé jön, akkor mégyen ő ki. Szabó Andrástul pedig az hallotta, hogy rajtakapta volna Budainét az vészen, mikor az halakat szedte belőle. Ad 6. Budainénak Borokékra való haragját ezen fatens jól tudja, elégszer is hallotta, hogy civakottak tyukért, s más apró marháért, birokra is keltek már.¹⁰

20. Testis Andreas Imre, annorum 50 fide mediante fatetur. Ad 1. Ezen fatens tudja bizonyosan, mikor Budainé elszöktette volna János Kovácsnét, és Borok Istvány haza hajtotta az Igariobul[?], akkor Budainé és Károlyi Anna megfenyegették Borók Istvánt, és mondotta Károlyi Anna: – várj rá olyan dolgot csapok az fejedhez, hogy magam is megbánom. S mind azolta is Budainé és Károlyi Anna Borokéknak haragosai, elégszer hallotta is az fatens civakodásokat. Praeterea Budai Istvántul magátul azt hallotta az fatens, hogy Bábán laktában olyan tyúkjá volt nékie, minden napon kettőt tojt, egyiket jó reggel, másikat estve későn, melyet az földesura Bay uram el is vitt tőle.

21. Testis Gabriel Baczó, annorum 28 fide mediante fatetur. Egyebet nem tud az fatens, hanem már az szovaty után ezt hallotta Csikos Istvántul, mondotta: – tudom mind kitől vagy, (de nem nevezett senkit) hadd légyen, ki kerül jövőendőben. Praeterea, egy kakasok volt Bugyikéknak, melyről azt beszéllették Bugyikéknál, hogy Csikos Ersók mondotta volna, meg ne ölljék, s egyék azt az kakast, mert nem jó kakas az.¹¹

22. Testis Martinus Orosz, annorum circiter 40 fide mediante fatetur. Ad 1. et 6. Tudja ezen fatens, hogy Borokékkal mindenkor haragban volt Budainé, hol apró marháért, hol más dologért, civakodásokat is az fatens hallotta, sőt ezen fatens egykor (már setét lévén) mégyen Borokékhoz, ott találta Budainét, hogy az ablak alatt hall-

gatódzott, azután kiment Borok Istók az házból, s elpirongatta onnét. Ad 2. Soltész Gáspártul hallotta ezen fatens, hogy egykor Budainéval Körössön lévén, ott Budainé bort lopott, az mellyből Soltészékhoz is azután itthon küldött, de Soltész visszaküldötte. Praeterea ezelőtt 9 esztendővel Oláh Mihály ur felébül vetett Budainénak árpát, melyet elnyomtatván, és zsákban is töltvén, elmérése előtt Budainé minden zsákból kivett egy kötővel, s ellopta. Ad 5. Károlyi Anna nyavalyásságáru tudja bizonyosan az fatens, hogy az istállója körül ezen nehésség el is ütötte, sőt, hogy az istállója körül keringett, fején lévén az lepedő, látta. Caeterum Kerékjárto Mihály jó tanu lészen Csikos Istvánnak az maga feleségére azért való haragjáru, hogy az leányt az készteteti másokra való vallásra. Ezenkívül azóta, miolta fogva vannak ezen bévádolt személyek, látta háromszor, hogy Csikos Ersók Budainénál volt, de miért? Nem tudja.¹²

23. Testis Joannes Sopronyi junior, annorum circiter 18 fide mediante fatetur. Ad 2. Ezen fatens az Budainé tehene két hátulsó lábán látott valamely hárs kötelet, hogy reá volt kötve, azután hogy beszéllették, mondotta maga Tóth János, az ő hárs kötélből csinált nyaklója elveszett, nem egyéb lehet annál.

24. Testis Consors Francisci Csordás, Sara Sóss, annorum 35 fide mediante fatetur. Ad 3. Ezen fatens hallotta Deme Péternétül, hogy az Csikos György fiának feleségét Csikos Istvánné kérte volna arra, hogy esküdjön reá Csikos Istvánra s az menyecske mondotta volna: – nem bizony, mert elkárhoznám. Ismét mondotta volna Csikosné: – de bizony nem kárhozol. Csikos Ersók pedig azt beszéllette az Sas Mihály házánál, hogy ötet Csikos Istvánné késztetete arra, hogy ezen fatensre is valljon a boszorkányság felől, mellyre mondotta az leány: – nem vallok biz én, mert nem az, és vétek volna. Caeterum Buga Istvánné Panda névű leánya jó tanu lehet Csikos Istvánné csirkéinek szava értelmérül.¹³

25. Testis consors Joannis Sass Elisabetha Bucsy, annorum circiter 50 fide mediante fatetur. Semmit egyebet ezen dologban nem tud az fatens, hanem egykor Csikos Istvánné azt beszéllette az fatensnek, hogy Csikos Ersók hívta volna ki ötet, hogy majd megmutogatja az boszorkányokat az istállóban, de nem ment ki véle.¹⁴

26. Testis consors Michaelis Németh Anna Geley, annorum circiter [–] fide mediante fatetur. Egyebet nem tud az fatens, hanem azt látta az helység házánál, mikor examinálták Csikos Ersókot, és az több személyeket, akkor az pitvarban Csikos Istvánné megfenyegette Ersókot az ujjával, de mi végre? Azért e, hogy reá ne valljon? Vagy miért? Az fatens nem tudja.

27. Testis consors Nicolai Balla Helena Rényessi, annorum 48 fide mediante fatetur. Ad 3. Az fatens bizonyosan tudja, hogy Károlyi Anna nyavalyás, mely nyavalya főképpen, mivel maga házánál lakik, éczakánként esik reá, s egy kevés ideig hortyog, makog. Mihelyt pedig elmegyén róla, mindjárt az álomhoz fog, bolygását az fatens észre nem vette különben, hanem egykor az fatens háza megett az kötője hátra lévén kötve, imádkozott, hihető akkor bocsájtotta fel az nehéz nyavalya. Az múlt télen pedig az fatens pitvarában kiment éczaka ingváll nélkül lévén, egy ideig ott ült, az fatens azután behívta.¹⁵

28. Testis consors Stephani Soltész Helena Nagy, annorum 50 fide mediante fatetur. Ad 2. Ezen fatens férje Budainénak Körössön lett bor lopásáru tanu fog lenni.

Ad 5. Károlyi Annának nehéz nyavalyában lévő szenvedését két ízben tapasztalta az fatens, de nem egészen esett el, s hamar kiment belőle. *Caeterum authenticata addit.* Tapasztalta, hogy Borokné Budainéval civalkodott, de miért? Nem tudja.

29. *Testis relicta Joannis Kis, Catharina Tardy, annorum circiter 54 jurata fatetur.* Károlyi Annával együtt lakván az fatens, éczakánként való nyavalya törését néhányszor tapasztalta, hortyogott, makogott, nem is volt eszén, az mikor elhagyta azon nyavalya is, és emberrel esik szembe jutása, esze nélkül szokott beszélni, mondván: – majd hazamegyek, majd az vízre megyek, hol az korsó Isten megáldja. Itt csak bolyong, de hamar visszatér eszéhez.¹⁶

30. *Testis consors Joannis Csikóss Sophia Illés annorum 20 fide mediante fatetur.* Ad 3. Csikós Istvántul hallotta ezen fatens asszony, hogy mind az felesége dolga ez a sok szovaty. Ad 4. Csikós Ersóktul pedig azt hallotta midőn pirongatták volna arrul, miért, hogy az apjára is reá mondott? Elfakadván sírva Ersók azt mondotta: – nem mondanám én azt, de kintelen vagyok véle. Azomban Csikós Istvánné ezen fatensnek is azt mondotta ennekelőtte esztendővel: – nem verne meg az Isten, ha én mellém szóllanál. De mit? Mit nem? Nem jelentette, csak azt, hogy féltette igen az urát mástul. *Confrontata cum Elisabetha Csikóss, quae negat dicta sua, sed se ideo levisse asserit, quod haec testis cum percussione illam terruerit, quod haec testis ipsa negat.*

31. *Testis Juditha Levay, in capillis existens, ancilla Márthaianae annorum circiter 17 fide mediante fatetur.* Ad 4. Csikós Ersóktul hallotta ezen leány, hogy néki azt mondotta az mostoha anyja, hogy az fogságban és kezességben lévő asszonyokat mondja boszorkányoknak, úgy az maga apját is. *Confrontata cum Elisabetha Csikós, haec negat.*

32. *Petrus Pocsay, annorum 56 fide mediante fatetur.* Ezen fátens házában Csikós Istvány azt mondotta, hogy az ő leányát Ersókot az mostohaanyja készítette arra, hogy valljon boszorkányságot egyre másra.¹⁷

33. *Testis Anna Buga, in capillis existens, annorum 13 fatetur.* Egyebet nem tud ezen leányka, hanem Csikós Ersókkal az magok udvarán az mályvák között lévén, egy skatula volt Csikós Ersóknál, abban törögetett egy kis fekete fényes kövecskét, mellyről azt mondotta Csikós Ersók, hogy abbul látja meg az boszorkányokat. Kínálta is véle ezen fatenst, de nem vette el, azt mondotta, hogy az anyja Csikós Istvánnak adta volna néki. Nem igen régen pedig ezen fatens leány ismét Csikósséknál lévén, az apró csirkék ott ettek, s pityegtek az ő módjok szerint, s azt mondja Ersók: – tudod e mit mondanak ez az csirkék? Mondván az fatens: – nem tudom. Azt mondják: – eredj odébb, állj odébb, ne edd meg mind tőlem, hogy éhen ne maradjak. És azt mondotta, az anyja mondotta azt néki, hogy úgy beszélnek.¹⁸

34. *Testis consors Stephani Buga Elisabetha Kovács, annorum circiter 35 fide mediante fatetur.* Ad 4. Ezen fatens magátul Csikós Ersóktul hallotta, hogy az ő apja is boszorkány. Melyről feddette most múlt tavaszon ezen fatens mondván: – megver az Isten, miért mondd azt apádrul? De csak azt mondotta: – azért mondom, hogy az. *Praeterea Kiss Nősné alias Kovács Andrásnétul pedig ezt hallotta ezen fatens, hogy Csikós Istvánné, Szabó Ferencné, és maga Kovács Andrásné hárman ők tudják miből eredett ezen szovaty az boszorkányság eránt, de nem nevezte ki, miből. Akkor mindjárt mondotta az fatens Kovács Andrásnénak, arra reá emlékezzen.*¹⁹

35. Testis conthoralis Joannis Nagy, Catharina Nagy, annorum 39 fide mediante fatetur. Ezen fatens mondotta egy alkalmatossággal még az hírnek elején Csikós Ersóknak: – ugyan te, hogy gondoltad azt, hogy ennyi bötsületes személyt úgy keverj azokba az mocskos szókban. S azt felelte: – meg sem gondoltam volna én azt, ha anyám asszony nem tanítana, s nem mondotta volna, hogy valljak reájok. Annak pedig az volt az oka, hogy salva venia, az fatens kitette így (az ura faszát) féltette, mert ott körül egy asszony sem volt, az kitül nem féltette volna, csak malomban vagy más szükséges dolgára, avagy cigányokhoz indult is el Csikós István mindjára utánna mondotta: – no csak menj már, salva venia, fikjad, basszad az szomszédokat. Még az ménkövet is hordatta, szidta az urát. Csikós Istvánnétul pedig azt hallotta ezen fatens. Midőn szidta az leánykát is Ersókot kutya faszából esettnek mondotta. Csikós Istvántul hallotta az fatens azt: – mind az feleségemtől vagyon, eleget verem, kínzom, de semmit nem tehetek véle. Ezt is tudja ezen fatens, hogy Kovács Andrásné haragosa Dobozy Györgynének, azt Kovács Andrásnéul hallotta, midőn már meg voltak fogva. Praeterea Csikós Istvántul azt is hallotta ezen fatens, midőn ez fatensnek férje mondotta Csikós Istvánnak: – pajtás, ha az én feleségem volna az feleséged, s az enyim volna az leányod, eddig az házamtul is elhajtottam volna, mintsem ennyi závatyot csinálnak. S azt felelte Csikóss Istvány: – az leányomra nem neheztelek úgy, mint az feleségemre, mert mindenre az készteni.²⁰

36. Testis consors Michaelis Béress Anna Fazekas, annorum circiter 36 fide mediante fatetur. Ad 5. Károlyi Annának nyavalyássát, s eszelősségét így tudja az fatens, hogy az templomban is gyakran reá esik, ezen fatens vitte is ki mással együtt. Praeterea ezelőtt két esztendővel Kassán lévén az fatenssel Károlyi Anna, és az hostáton egy vendégfogadóban megszállván, egyszer csak töri az kezét, reszket, egyszer el is szalad az vár felé, és ha az fatens meg nem kaphatta volna, az vár árkában az mély vízben szakadott volna. Azomban olyan eszelősséget is mívelt Károlyi Anna, hogy nyolc rőf golyost megvett, párját rőfinek 1-1 máriáson, 16 máriást fizetett volna érte, ha az fatens engedte volna. Visszajövé az útban is reá esett azon nyavalya, de az sem el nem dőlt, sem az tajtékot nem túrta, csak reszket, meg veti magát, makog. Ad 6. Budai Istvánné, hogy Borókékkel sokszor haragban van, az fatens az öreg Boroknéul hallotta, Budainé, és Károlyi Anna között való társalkodások miatt is.²¹

37. Testis consors Petri Deme Elisabetha Gyügyei, annorum 23 fatetur fide mediante. Ezen fatens magátul Csikós Istvántul hallotta az fatens tűzhelyén: – mind az feleségem az oka ennek az sok zavatynak, az leányom, valamint az másik feleségem idejébe semmit nem mondott, most sem mondott volna, ha az nem készítetté. Melyre mondá a fatens férje: – miért ereszti kegyelmed nyelvére. S azt mondá Csikós Istvány: – hiszen eleget verem, kínzom, de ha reggel elkezdeném, estvéig kínzanám is, semmit nem ér, csak egyet sem jajdul, talán az tehenemet verem, mikor őtet verem. Praeterea Csikós György menyétul hallotta ezen fatens, hogy egykor hazamenvén Csikós Istvány, reá támadott az felesége mondván: – na baszkolódni voltál most. Melyre mondotta volna Csikos György menyé: – oh asszonyom, hogy mondja azt kigyelmed. Az melyre mondott: – de bizony, ha reá esküszöl is nem kárhozol el. Azonban ménkövel hordatja, szidja, s átkozza az urát. Ad ultimum. Hogy Kovács András és felesége Dobozy Györgyékkel haragosi egymásnak, innét véli az tanu, hogy egykor egy német

asszony ott menvén el, az Dobozy fiának kezében valamely fácska lévén, hozzá fogta kötődésbül, melyért fizettek Doboziék 3 máriást, s egy tyúkot, azóta haragusznak egymásra, minthogy Kovács Andrásné adta elől. Authenticata addit. Veszekedéseket is hallotta egyszer az tanu, azmint megvallá, Csikóss Istvántul hallotta nemrégiben, hogy két kis kutyája dögölt volna meg, és az két kis csont, melyek az tekintetes törvényszék eleiben hozattattak, azon kutyáknak csontjaibul volnának, azért Szücs Jánosné ne is búsuljék.

38. Testis consors Georgii Cseh, Catharina Feke, annorum 57 fide mediante fatetur. Ezen fatens semmit egyebet nem tud, hanem ad 4. hallotta Csikós Ersóktul, Csikós Istvánnál lévén az fatens egyszer disznó boncolásbéli segítségre, azt mondotta Csikós Ersók, hogy az ő apja is boszorkány. Melyrül feddette az fatens, megveri az Isten miért mondja azt az apjának? Csak azt mondotta: – azért.

39. Testis consors Stephani Simay, Catharina Cseh, annorum 23 fide mediante fatetur. Egyebet semmit nem tud az fatens, hanem Bugyik Jánosné azt mondotta ezen fatensnek, mikor az vallatás volt, s egyebet nem mondott, hogy az mit tud bizonyost, csak mondja meg akármelyikre.

40. Testis Franciscus Varga, annorum circiter 24 juratus fatetur. Ezen fatens Csikós Istvánnak szájából hallotta, hogy azt mondotta a gulyánál: – csak nem hiszem, hogy az feleségemtül nem volna ez az szovatyos dolog.

41. Testis consors Francisci Virág Rebeca Horváth, annorum 19 jurata fatetur. Ezen fatens ezt tudja, hogy egykor az múlt ősszel valamely adósságot vitt meg Csikósnénak, akkor mondotta Csikós Istványné ezen fatensnek, az ördög vitte el őtet ahhoz az házhoz férjhez, mert ördög lakik abban az házban. És akkor mutatott két kis üvegecskét, melyeket úgy mondott, hogy egyiket az leányának vette, másikat magának. Egyik üvegben tiszta fekete, másikba tiszta vörös valami materia volt, látta, s úgy mondotta, hogy háton hordozó patikáriustól vette. Ad 6. Hogy Csikós Istvánné Nyuzonéra azért haragszik, hogy két dinnyét vett Csikósnétul Nyuzoné, és nem jó lévén, visszaküldötte az fiátul. Kovács Andrásné pedig Dobozinével az német asszony megütéséért, hogy Kovácsék adták elől, azért haragszik. Authenticata addit, hallotta magátul Nyuzonétul az tanu, Dobozinétul is hallotta múlt télen az tanu, hogy haragszik Kovács Andrásnéra, és Kovács Andrásnéul is hallotta, hogy haragszik Dobozi-néra.

42. Testis consors Andrea Varga Juditka Nagy, annorum 46 jurata fatetur. Kovács Andrásékkal Dobozié az német asszonymnak már tudva lévő dolgáért, hogy haragban van, jól tudja az fatens.

43. Testis Joannes Nagy, aliter Csizmadia, annorum 58 juratus fatetur. Ezen fatens mondotta egykor Csikós Istvánnak: – pajtás, ha az én feleségem s leányom volna az magadé, énvelem nem laknának, kiverném őket az házbul is. Felele Csikós Istvány: – az leányomra nem haragudhatom úgy, mint az feleségemre, mivel mindenre az készteni, híjában is verem, noha úgy elverem, hogy marhának is sok volna, de csak egy jajdulását sem hallom. Praeterea. Tudja azt is az fatens bizonyosan, hogy Csikós Ersók míg az mostohaanyjához nem adta magát, addig rossz böcsületben volt, szidta, verte, s kutya faszával csinálnak mondotta, de miolta hozzáadta magát, azólta lába nyomát sem lépi által. Ad ultimum. Egykor Dobozy Istvány egy német asszonyhoz

valamely pálcácskával játékból hozzányúlt, és az német asszony az urának megmondván, hogy megverte őtet, Kovács Andrásék igazították Dobozira, azolta örökké haragusznak.

44. Testis consors Michaelis Cseh, Catharina Tóth, annorum circiter 21 fide mediantes fatetur. 5. Hogy Károlyi Anna nyavalyás, az templomban is bántotta, azt ezen fatens jól tudja, mivel látta, és akkor mondotta: – vízért megyek, gazért, tűzért megyek. Az gyolcsot is leszaggatta volna maga fejéről, de osztán kivitték onnét, mely dolog ezen az nyáron esett. Praeterea úgy jut ezen fatensnek eszébe, hogy Csikós Ersók az anyjával együtt Budainénál lévén, ott valami materiát, vagy zsírt főztek, Imre Andrásné hallotta, azomban, hogy Csikós István tyúkmonytat tojnék, azt Csikós Ersók hirdette, azmint másoktól az fatens hallotta, ilyenformán, hogy az apjának, midőn az sutban tojik, sem keze, sem lába nem láttatik, csak az képe vagyon.²²

45. Testis Stephanus Mártha, annorum 26 juratus et examinatus fatetur. Ezen fatens az elmúlt kaszáláskor egykor Bugyik János uramékhoz ment fűvet kérni, akkor mondotta Bugyik Jánosné az öreg ezen fatensnek: – kérje kegyelmed az bátyját Mártha Mihályt, hogy az feleségét hagyja ott, megválhatik most tőle, jobbat vehet most azon az áron, az mit rákölt, s még gyermeke is lehet tőle, marhája is marad. Bugyik Mihály pedig kukoricakapálás közben úgy beszélte ezen fatensnek, hogy Csikós Ersók azt mondotta volna Bugyikék egy kakasok felől: – meg ne öljék azt az kakast, mert az trombitások az boszorkányoknak. Megölték, s azután mondotta volna: – megmondám, meg ne öljék, mert megnyomorodik az gyermek.²³

46. Testis Paulus Mártha annorum 78 juratus fatetur. Ezelőtt három, vagy négy héttel ezen fatensnek mondotta Bugyik Jánosné, ugyan az Bugyik János háza előtt: – Komám úr! Kérje kegyelmed az fiát Mártha Mihályt arra, hogy válljon most el az feleségétől, könnyű most megválni tőle, az mit reá költene szebbet jobbat vehet azon, költsége is marad. Mellyre mondotta az fatens: – édes komám asszony, bizony nem kérem én, az nélkül is elég bajok, s bujok vagyon, ha azzal nem szomorítom is.²⁴

47. Testis consors Martini Nitrai alias Sujkó, Barbara Pásztor, annorum 34 jurata fatetur. Ezen fatens egyebet nem tud, hanem Károlyi Annának nyavalyássága felől hallott azoktól, az kiknél lakott, de maga nem látott semmit.

48. Testis consors Andreae Nagy, Elisabetha Belessy annorum 40 jurata fatetur. Csikós Ersók az elmúlt Karácsony előtt két héttel ezen fatenshez menvén, tejet kért, akkor beszélt: – bizony apámuram is nyilvánvaló boszorkány, mert az csunyáját, vagyis szemérem testét előmbe hozza, úgy lődörgeti az kezével mondván: – nesze édes leányom, néked tartom én ezt. Az leány úgy futkos előtte, azmint mondotta. Azomban azt is mondotta: – felül apám úr az ágyra, tízet, tizenkettőt is eltojik, és mikor én sütöttem belőle, disznószárral volt tele.²⁵

49. Testis consors Martini Oross, Elisabetha Borók, annorum 28 jurata fatetur. Ad 1. Tudja ezen fatens bizonyosan, hogy azelőtt mintegy esztendővel Budai Istvánné lappangtatta János Kovácsné, el is szöktette kocsin, Borók István az hirdetés után (mely 12 forint büntetés alatt volt) az mezőn megtalálván, visszahajtotta, azulta mindenkor haragszik Boroknéra, és fenyegette is: – no meggyalázta, de eszébe fogom juttatni. Azomban azért is haragszik, hogy egykor az Borokék ablakjok alatt legugyorodván hallgatódzott Budainé, ott érték. Borók István azután szidta, s mondotta, ha

ő ott érte volna, öszvekötte volna, s úgy vitte volna, az helység házához. Ad 2. Körösön lett bor lopásául Budainénak Soltész Gáspár jó tanu lehet, kitül hallotta, hogy lopta azon bort. Molnár Mihálytul hallotta az fatens, hogy ő kigyelmének Szabó András azt beszéllette volna, hogy Budainét rajta érte az vészen, mikor az halakat szedte ki belőle. Ad 5. Károlyi Annának nyavalyássága, és eszelős cselekedetei felől Kis Gergelyné s Györi Istvánné jó tanuk lehetnek. Ezen fatens pedig az elmúlt Pünkösöd középső napján látta, hogy Károlyi Anna az Barta Miklós háza végénél egy lepedőt kötvén az nyakába, az esőben úgy állott, azomban megindulván az fatens istállóját úgy kerülgette. Azonkívül is templomban, s másutt elégszer elüti az nehézség Károlyi Annát. Caeterum (sub authenticata addit) miolta fogva vannak azon szóban lévő személyek, Csikós Ersókot látta, hogy Budainéhez ment volna, azt is hallotta az iskolában járó fiátul, hogy Csikós Ersók Budainével az kocsmán van.

50. Testis Consors Stephani Györi, Juditha Huszty, annorum 44 fide mediante fatetur. Ad 3. Ezen fatens látta, hogy Csikós Istvánné az leányával együtt elment Budainé házához, ott főztenek zsírt, tyúktojást, büdöskövet, s egyebet. Melyet kérdezvén az tanu, minek főzik? Felelének, hogy rih ellen, mivel Csikós Istvánné meg-nemesedett azon nyavalyátul. Ad 5. Károlyi Annának nyavalyás, és eszelőkös voltát így tudja az fatens, hogy az múlt ősszel éjszaka az fatens házához mégyen Károlyi Anna éjfél után, ingváll, főkötő, csizma nélkül. Kérdi az fatens, miért jött volna. Azt mondja: – az dagasztó tekenőért. (Gondolván az fatens, hogy rosszul vagyon) Kirakván egy mást az dagasztó tekenőbül, minthogy akkor szakasztotta ki az kenyeret, odaadja Károlyi Annának, de nem köllött azután, hanem az fatens ágyát dullja, hánya, veti. Kérdi az fatens: – mit keresel? Mondja, hogy az ingvállát. Arra mondja az fatens: – hiszen nem az kegyelmed ágya az, nem itt lakik kegyelmed. Melyre mondá: – de biz itt, itt. Eképpen az fatens Budainéhez visszakisíre világgal, s ott hagyta. Ad 6. Borókékra, hogy Budainétül eleget hallotta az fatens mondván: – uram láss igazat. Authenticata addit. Miolta ezen személyek fogva vannak, látta az tanu, hogy háromszor, vagy négyszer is Budainénál volt Csikós Ersók.

51. Testis consors Andrea Imre Catharina Borók, annorum 31 jurata fatetur. Ad 1. Tudja ezen fatens, hogy azelőtt circiter egy esztendővel mikor Budainé János Kovácsnét lappangtatta, és Turra akarta volna szöktetni, Károlyi Anna lévén az széken, Borok István azt észre vette, minthogy pedig meg volt hirdetve, hogy János Kovácsné az kinek házánál volna, vagy az holott tapasztaltatnék, tartoznék az bírának 12 forint büntetés alatt hírt adni, az Igarióbul visszahajtotta Borok István, melyért Károlyi Anna megfenyegette Borók Istványt, mondván: – no, Borok István megszidta az anyámat, ha azt meg tudná Borbély Mihály bátyám úr, megkeserülné azt az napot, az melyen visszahajtott. Azt mondotta arra Budainé: – hadd legyen, eszében juttattják, hogy bizony megkeserüli. Ad 2. Audita refert. Ad 5. Az templomba Pünkösdkor lett lármázását Károlyi Annának látta, s tudja az fatens. Ad 6. Az ablak alatt való hallgatódzását Budainénak Orosz Mártontul hallotta az fatens, az is adott okott Budainénak az haragra, hogy szólottak róla, miért hallgatódzik, más pedig az apró marháiert, hogy szóllanak néki.

52. Testis consors Stephani Ador, Anna Csongrádi, annorum 36 jurata fatetur. Egyebet nem tud ezen fatens, hanem egykor látta, hogy Csikóss Ersók mostohaany-

jával együtt zsírt főztek Budaiéknál, abban valamely ruhácskából valamit (az fatens nem tudja mit) vettek belé, azonkívül tyúktójást, úgy mondták, hogy rüh ellen való lészen.

53. Testis consors Joannis Pap, Catharina Török, annorum 26, juramento ob praegnantiam non adstricta fatetur. Ugy jut eszébe ad 1. ezen fatensnek, hogy Budainé mondtotta volna, megkeserüli azt Borok Istók, hogy visszahajtotta az Vas Kovácsné, hallotta, s úgy véli, hogy magátul Budainétul hallotta. Ad 5. Károlyi Annának nyavalyássága felől egyebet nem tud ezen fatens, hanem tudja, hogy az templomban lármázott, ki is hozták onnét, hogy ne lármázzon belől. Budainétul hallotta, hogy mikor ráesik, csak olyan, mint az őrzült, míg ki nem gázol belőle. Ad ultimum. Hogy Budainé mindenkor tört Borokékra, tudja az fatens, mert valamikor hozzájuk ment mint szomszédhoz, mindenkor haragból emlegette. Authenticata addit. Most múlt tavaszon az tanu megnyomattatott, azmint képzelte, Budainé lehetett, és az szárán három vagy négy hétig öt kék jegy vala, az bal szárán hol mint egy peták, hol mint egy garas, akkor pedig Károlyi Anna képében volt valaki, képzelte, mivel neki mondatott Budainé képében, öljék meg, de Károlyi Panna mondtotta volna, ne öljük meg gyermekeire való nézve, ezt is képzelte.

54. Testis Michael Kerékjártó annorum 36 juratus fatetur. Egyebet nem tud ezen fatens, hanem mikor árestomban volt Csikós István többekkel együtt, az fatens strázsa lévén, mondtotta Csikós Istványnak: – miért nem veri meg az leányát az sok dibdáb beszédiért? Azt felelte Csikós Istvány: – nem haragszom úgy az leányomra mint az feleségemre, mert mind az készleti arra, mivel hogy régen el is akarna engemet veszteni.²⁶

55. Testis Georgius Konti, annorum 20 juratus fatetur prout testis praecedens. Siquidem pro vigilibus eotum ambo steterunt, et fassionem testis prioris simul aequaliter audiverunt.

56. Testis Gregorinus Kiss, annorum 52 juratus fatetur. Ad 2. Szabó András jó tanu lészen Budainének az vészen való kapattatásául. Caeterum gyanóságot hallott némely emberektől Budainéra, de nem tud semmi bizonyost. Authenticata.

57. Testis Stephanus Buga, annorum 45 juratus fatetur. Egyebet nem tud ezen fatens, hanem egykor Csikós Istvánnak mondtotta ezen fatens: – úgy rút zűrzavart csinálátok, melyért bizony feleségemet, leányomat, ha enyim volna, ugyan megrongálnám. Azt mondtotta Csikós Istvány: – hijában verem, mert úgy elverem én ezt, mint az marhát, de sem nem jajdul, sem nem használ néki.

58. Testis Andreas Fekete, annorum 24 juratus fatetur. Ezen fatens Csikós Istvánétul nem egyszer, kétszer, hanem sokszor hallotta, hogy mondtotta az férjét Csikós Istvánt igyekezne elveszteni, és maszlagot is csak tudott volna hol, s mi módon szerezni, igyekezett volna elvesztésére. Item, hogy Csikóss Istvánné mind az szomszédokra, úgy az szóban kevert asszonyokra mindenkor haragoskodott, átkozta, s szidta, az urát is igen mocskolni szokta, mihelyt az malom felé indult, vagy cigányokhoz, kiáltott rá: – no már mégy koslatni te! Azt is elégszer mondtotta Csikósné: – nem hiszem, hogy nem sült boszorkány az én uram azért jár annyit szélllyel.

59. Testis consors Pauli Nagy alias Lakó, Juditha Nagy Tällyai, annorum 20 jurata fatetur. Budainének Borókék ellen való haragoskodását ezen fatens eléggé tapaszt-

talta, okát voltaképpen nem tudja, zsír főzését is Budainénak egyszer látta az fatens, jelen volt Csikós Ersők is. De mit, miképpen, s mi végre? Mondotta, hogy rüh ellen főzik.²⁷

60. Testis consors Michaelis Oláh Elisabetha Boruss, annorum 36 jurata fatetur. Ezen fatensnek ugyan az fatens házánál beszéllette Budainé, hogy Borókék nem tudja miért, csak veszekednek vélem. Kérve kértem az Istent, hogy keveredjenek gyalázatba, meg is adta az Isten, ez történt az megfogattatások után a vádolt személynek.²⁸

61. Testis Michael Szabó alias Biczó, annorum 39 juratus fatetur. Ad 1. Ezen fatens maga látta az Budainé szekere készületit, hogy az oldal mellé két kive nádat tettek, azután látta, hogy a nád között valami portéka, vagy más valami láttatott, azután elvitték. Innét tetszett azután meg, hogy János Kovácsné volt az szekéren, hogy tudván Borok István az bírák parancsolatját, utánnament Budainénak, és visszahajtotta az helység házához. Azután hallotta Budainétul az fatens, hogy megbánja még azt Borok István, hogy engem haza hajtott. Ad 6. Borók Miklósékkal Budaiék, hogy mindég hangoskodnak, ezen fatens jól tudja, hol apró marháért, hol másért. Item. Idején reggel kinn találta az fatens Budainét kétszer, vagy háromszor az mezőn, de tolvajságban nem érte. Soltész Pálnétul hallotta, hogy egy szilaj tehenek volt, ki nékie soha meg nem állott. Budainé hívta oda az tehenet, mindjárt megfejte.²⁹

62. Testis consors Michaelis Varga Catharina Fodor, annorum 51 jurata fatetur. Ezen fatens Csikós Ersőktul hallotta, hogy: – ha kimenthetem apámuramat ebbül az mocsokbul, az uraktul kimentem, mert kintelen voltam mondani. De ki kintelenitette, azt nem mondotta.³⁰

63. Testis Casparus Soltész, annorum 55 juratus fatetur. Ad 1. Tudja azt ezen fatens, hogy Borok István visszahajtotta János Kovácsné az Budai szekérével, Budainé el akarván szöktetni, és azért Budainénak s Károlyi Annának nagy haragja volt Borókékra, fenyegette is ily formán, várjon, mert bizony megfordítaná. Ad 2. Ezen fatens így vallja, hogy még az pestis előtt szüretkor Körössön lévén ezen fatens egy szekérrel, Budai István is feleségestül egy szekérrel szegőttének munkára Vígkedvű Szabó István é vagy János nevű böcsületes emberhez. Bízott is az gazda hozzájuk, és minden éjszaka hazament háltni. Egykor mondják Budaiék ezen fatensnek: – hallod e, tudod e mit gondoltunk? Nosza azt az üres általagokat töltsük meg az gazda mustjából (két általagot vitt az fatens, egyik már akkor meg volt töltve, az másik üres volt). Senki azt meg nem fogja tudni. Ezen fatens rá nem állott, hanem Budaiék egy üres kantát tele vettek belőle, vagyis az kádbéli mustbul. Azomban eljövén onnét, előbb hazaérkeztek Budaiék ide Kisujszállásra, mintsem ezen fatens, és Budainé mindjárt küldött az fatens feleségének egy jó fazék bort belőle. Hazaérkezvén az fatens, kérdi az felesége: – micsoda bor az, melyet Budainé küldött? S mondja az fatens: – bizony lopott bor az. – Mindjárt küldjed vissza. Azminthogy azonnal vissza is vitték. Ad 5. Másoktul bizonyosnak hallotta az fatens Károlyi Annának nyavalyásságát, maga nem látta. Ad 6. Ezen fatens egyebet nem tud, hanem, hogy Budainé Borókékkal, sőt másokkal is akárkivel ellenségeskedik jól tudja, azminthogy valónak is mondja, hogy igen rossz nyelvű asszony Budainé, mindennel szeret táborban lenni, melyekért ezen fatens mondotta is nékie egynehányszor: – ha még e még Körösre? De soha reá nem kereste az fatenst.

64. Testis Joannes Füsüs, annorum 56 juratus fatetur. Az fatens egyebet nem tud, hanem Kismártony Mihály egy fekete bárányt Rassó Pétertől vett az bőriért, és az bőrt az fatensnek gut³¹ gémjére akasztotta száradni, s azon éjszaka ellopták. Az fatens minthogy kezes Csikós Istványért, tehát Csikóss István házához ment, hogy az leány Csikós Ersók megfogja mondani, ki lopta el a bőrt. Ednehány nap múlva Sándor Mihály szolgájára mondotta, hogy az lopta volna el, de azután Ungvári Istvánnál, úgymint az gulyás bojtárnál találtatott meg a fekete bárány bőr.

65. Testis Michael Kis, annorum 27 juratus fatetur, uti testis immediate praece-

dens.

66. Testis Catharina Nagy in capillis existens, annorum 15 jurata fatetur. Ezen fatens azt hallotta Csikós Istvántul, hogy azon csontot, melyet felhoztanak az helység házához az nád korcsbul vették ki, s az annya Ersóknak adta volna, úgy beszélt Csikós Istvánnak Ersók.

67. Testis Joannes Rácز juratus coram sedria fatetur. Ad 1. Az casust jól hallotta másoktul, hogy Borok Istványt azért fenyegette Budainé. Caeterum másként is tudja, hogy Budainé Borókékkel haragos volt, mivel tapasztalta azt, hogy idegenek egymáshoz, noha szomszédok voltak.

68. Testis Anna Oláh, consocius Bekecsiana jurata fatetur coram sedria. Ad 2. Töth Jánostul hallotta, hogy hárs nyakló kötelet elvitt Budainé az szekérről. Ad 3. Csikós Istvántul egyebet nem hallott, hanem hogy nem haragszik úgy az leányára mint az feleségére. Ezen felül az tanu Csikós Ersókot kérdezvén, kitanította azon beszédre, felel az tanunak, hogy lakójuktul Pusztainétul. Hoc affirmat Elisabetha Csikós ad hac teste confrontata.

Pro magistratu et actore antequam ad praemissa fiscalis procurator directe respondere queat, cupit dispositioni articuli 38. 1723. satisfieri, secus praeinserta allegationes attendenda haud forent. Ast dominus Beniaminus Csukás post adornationem inadaequata comparitionis nomen suum apponendo, petito allegentis detulisset, si qua procurator praevio modo constitutionis comparuisset, adeoque placeat eidem taliter comparere siquidem per hoc factum principalium suorum eundem sequi nullus dubitaret, qua praemissa tantis per dicta sunt, allegans ad quaesita prioris ab adverso succincte respondet.

1. Adolescentulam decennem Elisabetham Csikós dicit nec esse testem, nec corream, adeoque censuram et rigorem articulorum ab adverso citatorum 7. 1715., 63. 1723., et 26. 1741, tanquam notam infidelitatis, et crimen laesae majestatis tangentium ne quidem in minimo patitur. Hinc nec nomen ejusdem qua delatricis actioni inserendum opera pretium esse duxit, quam incapacitatis etsi par adversus argueret, in eo scopum suum non attingit, nam teste inclyta sede revisoria sub binario termino in hacce possessione Kisújszállás celebrata tam salse et rationabiliter locuta est, ut quid quid intuitu Michaelis Bugyik filioli vaticinavit, et quid quid contra levatatenus appositus personas coram figura juris suapse retulit, prout dixit, ita evenit, et eo ipso rationabilitas ejusdem aetatem superare videtur, sed et titulos 111, et 124 peregrine adduceret, quia tutores loco parentum et sanguine innatorum e dispositione legis ordinantur ideo pupilli eosdem non accusant, partiformiter titulos 27., 28., et 29 inconvenienter obtruderet, nam attestaciones sub B et C elicite suum vigorem obtinerent, adeoque

2. si etiam sub conventulis earundem interfuit, poenam talionis non meretur, qui nomen ejus albo venesi eorum inscriptum haud esset, quod evinceretur ex eo etiam, si cum iisdem nocumentum aliis intulisset, qua experta est revelare tam sincere haud valeret, ac per hoc, quod alios adipe a Marthaiana, et aliis sibi data sanaverit locius criminis ex praemissis attendi non potest, quia tandem etiam egit opus charitatis ita, ut si filio Andrea Kovács, adjutorio non fuisset, ob intensos cruciatus per Dobozianam causatos mori necessitatus fuisset, incassum igitur

3. eandem puellulam sagam adtrueret, ac testibus sub 2. expressatis, utpote, 4., 33., 44., 50., 52. pro tali comprobare niteretur, nam idem 4. testis fassionem suam revocando audita simplicia referret, ita et 44. eodem defectu laboraret, 33. vero jocum[?] narraret, et in rudiculis dicteriis dicta puella testimonium suum poneret, quod (dato non tamen admissio) si etiam quidpiam opitularetur, nutu articuli 41. 1723. nemo sibimet testimonium dare posset, et aliunde quis rationabiliter sibi persuaderet, pullus voces edere posse. Dein 50. et 52. contra eandem puellam haud militarent quia de confectione, et commixtione quapiam adipis ad propellendas sea-bies applicari solite [—]currerent. Pariformiter

4. Inoperoze per novercam suam instigatam fuisse testibus sub N. 2., 7., 24., 26., 30., 31., 35., 40., 43. et 62. evincere studeret, quia id ab adverso per eosdem testes non docetur, nam 7. et 24. audita referrent, et puellam citius indemnem declararent, 26. non authenticata 30 aequae audita, et per testem hanc territa existens, ratiocinatio ejusdem in con[—] articuli 53. 1715. qua extonta retractari posset, vel per judicium seponi deberet, ita et 31. audita narrans, et ancilla Marthaiana existens, ductu articuli 26. 1729 ex ratione subversantis commodi, vel incommodi fassio quoque ejusdem opitularetur nihil, prouti 53. testimonium attendendum haud esset, quia puella Csikóss coram judicio non recognoscit, ideo quemadmodum inquisitiones collaterales dictamine 2., 11., C[apitis] 7. K[itthonichianae] et Praxis regnicolaris sub authenticatione alterari permitterentur ita eadem puellula extravagantia sua dicteria coram jure licite vel revocare vel qualificare quiret, adeoque 62. parem subit considerationem 43. vero et 58. non authenticata reflexionem haud pateretur et hoc ex titulo 27. 2. et 2. 5. C[apitis] 6. Kitth[onichianae]. Jam

5. Ex quo contra testes sub B et C exciperet, in eo persuasum sibi ne habeat testem 3. Annam Károlyi valide testimonium quali non elicuisset, quia tametsi divino ita disponente numine ab ante morbo caduco vexata fuisset, quia tamen quamprimum simili morbo laborans ab eo liberatur, inmediate compos redditur rationis, quod ipsum incattam sedes revisoria sub authenticatione fassionis ejusdem luculenter experta fuisset, eadem sanae mentis extitisse, sed et absque proba secum fassionis sub authenticatione quoque sub C additum, unde patet ut caballam, vel recentem sonipedem per prius in formas et specie Borokianae ablatam esse, et ab itinere dum ob clauditem redacta extitisset, ad pessulum januae ligata, tandem capistrum, et fraenum ex capita suo defricando, et exuendo. Epiphiales suppelectiles arte diabolica in eam applicatas recondidit, subsequenter pro teste vacillante reputari nequit, cum et aliunde eadem testis non ex relatione fatae puellulae, sed ex propria suimet experientia et quidem absque ulla interessentia fassionem suam eliceret. Sed nec

6. Testes sub B et C 13., 16., 18., 19. et hic sub D et E fundamentum fassionum suarum in relatione ejusdem puellae ponerent, ast proh dolor! in perniciem sobolum suarum experimentalem suam fassionem poneret, hinc citatus ab adversu titulus 52. 2. huc nihil faceret. Ex quorum fassionum rite concluderet sub levata expressatas personas veneficas, lamias ac stryges esse, quia indigitante Carph[zovius] P[artis] 1. 2. 49. N. 6. veneficae ea sunt, quae immundorum spirituum immissione, et pharmacis a diabolo preaparatis in perniciem, ac necem hominum utuntur, vivo neocitatae partis, et questionis sub N. 7. lamiae, et stryges ea reputantur, qui hominum intertioni, et exitio student, conventus, sive synagogas diabolicas, ad quas finem in praeallegatum (uti par est credere) in furca, baculis, et scopis feruntur, atque praemissa auxilio daemonis incattae peragere non reformarunt, illata esset consequentiae, ut ex gravis simis etiam praesumptionibus in confrontate actionalis articuli tractatus praxeos criminalis, et 2. 7. C[apitis] 6. Kitth[onichianae] incattae equuleis subijciantur, ex post ignis voragine absummantur.

Quibus superpondii loco adjiceret omnes cum daemone pacis centeo[?], adeoque cum eodem commercium habentes cum satanis, puta viri cum succubis, mulieres vero cum incubis nefandam exercere solere libidinem. Caeterum ut supra praestolatur: si autem incatta iudicio visum fuerit lucidiores adhuc probas alleganti fiscali necessarias fore, nunc pro tunc finem in praemissum reservat omnimodam invigilandi facultatem.

Postremo: offensio praetensiva Kovácsiana Doboianis, et rancor Budaianus incatta a desiderata ipsis injungenda sana minime enodat, quia rancor praetensus non evincitur esse cordialis, et si ductu articuli 26. 1729. quando veritas aliter erui nequit, etiam socii criminis in testimonium valide a[–] sumuntur. Testes vero per priorem adversum ad calcem allegationum suarum excerpti partim simplicem auditum referentes, partim non authenticati, sed neque positive quipiam scientes, vel maxime 49. Elisabetha Borók, qua Catharina Virág, Nicolai Borok consortis filia ex ratione naturalis interessentiae penitus attentionem juris haud mererentur. Igitur, ut supra.

Productum fisci sub D.³²

Pro incattis testes ex ratione non factae authenticationis per fiscum subsumptos authenticari petit. In reliquo testem sub N. 3. hic loci procutum praemissis suis probis annectit ex quibus palam fit manifestumque est ex propria quoque malevolae illius puella fassione, quod illa partim per Budaianam, partim vero per alias, ut ad testem sub N. 2. ultimum per confrontationem relata, ad injuste inferendam injuriam sit instigata et instructa, ac ex malitia, et passione aetatem suam superante perversissime vita incatta machinante. Productum sub D. contra incattam non militat, quia vel verum est, quod puella illa sciverit de postulatione pecuniae, vel non? Si scivit, ergo impostura est, si non ergo de incognito vaticinari diabolicum est, sed puella, ut fiscalis asserit, vaticinata est de incognito, ergo diabolus est, cui nulla fides in iudicio teste ab adverso adducto Carpsovio dari potest, tanquam cum daemone docentibus actibus propriis commercium habente, nec in album, sed nigrum ejus inscripta existente. Budaiana, et Karoli Anna per authenticationem testis 53 gravantur, adeoque praeter praemissa, tanquam testes passionati locum haud sortirentur. Testis sub E 1. nullam

ex incattis tangit, 2. vero cum capite mortus, casu sub limine reperto nihil vacit, quare effectu vaticinationis puella ab ipsiusmet factis (ut prudenter praesumere licet) promanante miseras incattas absolvendas urget, et recommendat.

Productum partium incattarum sub N. 3.

1. Testis Anna Tarczaly, consors Joannis Biczó, annorum 58 jurata fatetur. Ezen fatens jól tudja, hogy midőn János Kovácsné elszökött az urátul, és bírák uraimék kerestették, Borok István az Budai István szekeren hajtotta vissza az mezőről az helység házához. Melly dologért megbosszankodván Budainé, akkor ugyanitt az helység házánál ezt mondotta: – az Isten büntesse meg Borok Istvánt, soha büntetlen ne hagyja, tudom, hogy meg is bünteti, mert azok énnékem, úgymond, mindegyik ellenségeim. Melly is volt ezelőtt egy esztendővel. Csikós Erzsóktul pedig itt az helység házánál ezt hallotta ezen tanú: – nem mernek nékem, úgymond, véteni, mert ha megharagszom valakire, mingyárt az tömlöcbe viszik. Ezt is mondotta Csikós Ersók: – nem bánom, ha mingyárt elvész is apámuram, mert csak veri anyám asszonyt, s engemet is. Az apját ezen fatens előtt is mondotta boszorkányosnak. Praeterea azután egy vagy két héttel minek utána rabokká estek az tudva lévő személyek, mondja ezen tanu: – szegény asszonyok, elég keservesen esik nékiek az rabság. Azt mondja Csikós Ersók: – de bizony hazajárnak ők, csak az képek marad az tömlöcben, azólta már három gyermeket is megettek. Azt is mondotta: – egereket is csinálnak ezek az asszonyok, látta is Ersók, csak elszaladoztanak. Azonkívül azt is mondotta Csikós Ersók, amely tollas nádszálat felhoztanak az helység házához, és arról azt mondotta volt Csikós Ersók, hogy az nádszálat az tollal a maga bábjának csinálta urának. Arrul azután azt mondotta ezen tanunak, hogy azért mondotta úgy, hogy az zászló tetejében tartják. 1749. 11. Septembris authenticata.

2. Testis Joannes Bicsó, annorum circiter 50 fide mediante fatetur prorsus nihil.

Pro magistratu et actore reservat ad praemissa partim incatta allegata tempestivam replicandi facultatem.

Deliberatum est.

Causam praesentem ob interventientia quam plurima negotia ad futuram sedem revisoriam rejici.

Anno 1749. Die 6. mensis Novembris in oppido Kardszagujszállás revisio causarum criminalium celebratur occasione qua[– –]

Reassumpta est causa

Egregii Mathiae Zay, qua Inclytum Districtuum Jazygum et utriusque Cumaniae fisci magistratualis et actoris, qui contra Elisabetham Kovács Joannis Szűcs, Juditham Boross Michaelis Martha, Juditham Horváth Georgii Nyúzó, Catharinam Virág Nicolai Borok, Maria Ballos Pauli Németh, Catharinam Márk Georgii Dobozy, Elisabetham Csabai Joannis Csipó, Juditham Mocsary Andrea Gulyás, Elisabetham

Fekete Geogrii Horváth, et Helenam Bibarcz Andrea Fekete conthorales, velut sortilegii insimulatas incattas praerecta actioni inhaerendo petit, ut supra.

Deliberatum est.

Contra praememoratas incattas erecta actione et expositione per fiscum magistratualem neutiquam edocta existente, eandem simpliciter absolvi.

Reassumpta est causa egregii Mathiae Zay, qua Districtum Jazygum et Cumaniae utriusque fisci magistratualis et actoris, qui contra invinculatam Elisabetham Németh incaustus incusatam incattam praerecta actioni suae inhaerendo, et adhuc producta sub C et D juri exhibendo petitus supra.

Productum fisci sub C.

Kiváltképpen nagy jó uram, kapitány uram!

Vigesima secunda currentis hazajövevelemmel Németh András fogságban tartandó leányának attyának levelét, Istent bosszantó, s embereket irtóztató feslett gonosz-sági iránt hozzám bocsájtani nem terhelhetett, levelét vettem, azonnak[!] kételessé-gemnek megfeleni kívánván, általküldöttem Tóth Almásra, s az tekintetes nemes vármegye eskütte által megvizsgáltattam, hogy ha azon fogságban lévő személynek Tóth Almáson laktában volt-e elegendő esze? Vagy fogyatkozást tapasztaltak akkor is elméjében, és hogy ha Tóth Almáson laktában nem vettek-e valamely jelenséget észre.

1 Innen közli Schram, 1970–1982. II. k. N. 347. p. 440–442.

2 Authenticata.

3 Authenticata.

4 Authenticata.

5 Authenticata.

6 Authenticata.

7 Authenticata.

8 Authenticata.

9 Authenticata.

10 Authenticata.

11 Authenticata.

12 Authenticata.

13 Authenticata. Confrontata Elisabetha Csikos negat praemissa dicta praelata fuisse.

14 Authenticata.

15 Authenticata.

16 Authenticata.

17 Authenticata.

18 Authenticata.

19 Authenticata.

20 Authenticata.

21 Authenticata.

22 Authenticata.

23 Authenticata.

24 Authenticata.

- 25 Csikos Ersók cum hac teste confrontata, negat dicta sua.
26 Authenticata.
27 Authenticata.
28 Authenticata.
29 Authenticata.
30 Authenticata.
31 Kút.
32 Közli Schram, uo.

135.

NAGY SIMONNÉ BÍRÓ KATALIN, TOVÁBBÁ SÖRÉS ISTVÁNNÉ BÍRÓ GÁSPÁRNÉ ELLEN
INDÍTOTT PERE KUNMADARAS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

I.

1753. január 30., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA NAGY SIMONNÉ BÍRÓ KATALIN, TOVÁBBÁ
SÖRÉS ISTVÁNNÉ BÍRÓ GÁSPÁRNÉ ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1753. p. 36–39.

Inquisitio collateralis peracta est anno 1753. die 30. Januarii ad requisitionem
relicta Simonis Nagy et conjugis Stephani Söres contra relictam Gaspari Bíró.

De eo utrum?

Tudja e, látta e, hallotta e, hogy Madarasi Bíró Gáspárné asszonyom ő kegyelme
vagy veje vagy leánya minémű boszorkányos szókat mondott légyen Nagy Simonné
Bíró Katalin ellen, akárhol, akárki előtt, és akármikoron.

2. Tudja e, hogy eleitül fogva Hegyesi Ersébeth Bíró Gáspárné asszonyom vagy
veji vagy lánya ámbár ezelőtt is sok nyelveskedésekért megkorbácsoltatott, legyen is
mind azáltal az említett személy nyelvét zabolátlanul tartván, mind ez ideig is másokat
szóban keverő személy volt.

3. Hát Sörös Istvännét vagy lúd, vagy pedig másféle állattá való által változásával
mint kisebbítette vagy maga vagy veji vagy leánya?

4. Kiket hallottál, hogy említett Bíró Gáspárné asszonyom vagy boszorkánynak
vagy pediglen kan ördögnek mondott volna lenni?

5. Nagy Simonné, Sörös Istvänné vagy egyéb tisztességbéli személy felől miket
hallottál tüle?

6. Kit tudsz jó tanunak lenni?

1. Testis Joannes Pap lanio, annorum circiter 38 juratus, examinatus fatetur. Ad 1.
Nihil. Ad 2. Bíró Gáspárné egy alkalmatossággal házához jöven beszéllette, hogy egy

asszony hat almát vitt őhozzájok. A gyermek a kettejét megette, a csutkája benne megmaradt, és amiatt nagyon rosszul a gyermek, de az alma vivő asszonyt Bíró Gáspárné meg nem nevezte. Annak utána Nagy Simonnéhoz elment, hívta, hogy menyeyen el, orvosolja a gyermeket, ne essék a fizetés másnak. De akkor mindjárt el nem mehetett Simonné, hanem harmad vagy negyednapra elmenvén a gyermeket megnézte és azt mondotta: – nem gyógyul e’ meg, mert ennek a vérit szítták ki, meghal harmadnapra. Ezeket a fatens Bíró Gáspárné szájából hallotta. Ad 3. et reliqua nihil.

2. Testis Borbala Csermak conjunx Joannis Pap, annorum circiter 26 jurata examinata faetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Sicuti praecedens testis, addito hoc, hogy a gyermeket három rontotta meg, de kik légyenek azok, nem nevezte. Ezt is mondotta, hogy Nagy Ferentz meggyógyítaná a gyermeket, de az egyik nem engedi, azokat pedig a ménkűvel is üttette Bíró Gáspárné. Ad reliqua nihil.

3. Testis Stephanus Czeglédi, annorum circiter 70 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil. Ad 3. Hogy maga Bíró Gáspárné állította volna Sörös Istvánnét boszorkánynak lenni, nem hallottam, hanem beszéllette ilyenformán, hogy Kállai Ilona bizonyosan mondja felőle, hogy boszorkány légyen. Ad 4. Mondotta Bíró Gáspár hitvese, hogy három boszorkány van, ha egyik is gyógyítaná a gyermeket [– –] tudja, de ha Simonné egy csepp vizet adna, úgy is meggyógyulna. Úgy beszéllették neki, de ki beszélte, meg nem mondta. Ad 5. Nagy Simonné felől hallottam, hogy beszéllette Bíró Gáspárné, hogy almát vitt oda a gyermekeknek, de a többinek nem hagytak enni belőle, hanem az egyik vett, és azóta van a gyermek rosszul.

4. Testis Michael Páál, annorum circiter 30 juratus, examinatus fatetur. Ad 1., 2. et 3. Nihil. Ad 4. Hallotta a fatens Bíró Gáspárnétul, hogy mondotta hárman vesztették meg a gyermekét, úgymint Szász Gábor, Nagy Simonné és Sörös Istvánné, ha egyik meggyógyítaná, a másik nem hagyja. Ad 5. Veres Mártonnét tudja.

5. Testis Joannes Hajdu, annorum circiter 40 juratus, examinatus fatetur. Ad 1. et reliqua a sua conjuge audita refert quapropter conjunx debet declarare.

6. Testis Eleonora Sisari conjunx Stephani Eszenyi annorum circiter 26 jurata examinata fatetur. Ad 1. Hallotta a fatens Bíró Gáspárnétul, hogy mondotta, Simonné adott almát a gyermekének attul beteg, attul van benne a kötés. Ad 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Sörös Istvánné felől mondotta Bíró Gáspárné, hogy tud valamit, mert két lakatot összevet s azt főzi, úgy nem tehetnek törvént rá, ha pedig boszorkány nem volna, nem tenne úgy. Azt is hallotta a fatens Bíró Gáspárnétul, hogy mondotta, hogy ő néki Sörös né úgy mondotta: – nem tudod é, hogy Dobiné boszorkány, a nem hadja meggyógyítani a gyermeket. Sörös Istvánnét pedig és Szász Gábort is boszorkányoknak s közkatonáknak mondotta, Nagy Ferentzet királynak. Ad 5. Szendreiné asszonyomat tudja.

7. Testis Stephanus Hegedüs annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. et reliqua nihil. Hanem hallotta Bíró Gáspárnétul, hogy mondotta maga felől: – mindent tudok én, csak éppen vesztetni nem tudok.

8. Testis Elizabetha Zaka, conjunx Stephani Hegedüs annorum circiter 30 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Hallotta Bíró Gáspárnétul a fatens, hogy Simonné almát adott a fijának, a csutkája a torkán akadt, se le nem nyelhetette, se ki nem vethette, míg Nagy Ferentzhez nem vitte. Azt is mondotta, hogy az urának is volt a kovácsa 12

esztendeig, aki a gyermekét megette. Ad 2. Nihil. Ad 3. Sörös Istvánné felől hallotta a fatens, hogy mondotta, Bíró Gáspár soha többet bé nem megyen ajtaján, de miért, miért nem, meg nem mondotta. Ad reliqua nihil.

9. Testis Sofia Bojan relictá Gregorii Léhi, annorum circiter 53 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Bizonyos dolga végett odamenvén a fatens Bíró Gáspárnéhoz ebéd felett látta őket lenni, és Simonné asszonyom is ott volt. Dolgát végezvén a fatens kifordult a házból. Bíró Gáspárné kikísérte, kérdi a fatens: – hát elmúlt már a Simon lagzijok? Bíró Gáspárné azt mondotta: – ne kérdezd éntőlem a lagzit, most van az én lagzim, most van itt, aki megette az én gyermekem. Idő múlva azután kérdeztem tőle: – hát meggyógyult é a gyermek. Azt mondja: – melyik gyermek, az é, akit megettek? A fatens mondja: – nem tudom én, megették e vagy nem. Kire Bíró Gáspárné monda, hogy megették, ugyan meg is gyógyult, mert derekasan körülette jártam, aki megette. Ad 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Simonné, Dobiné, az öreg Gálné hallotta, hogy boszorkánynak mondotta Bíró Gáspárné.

10. Testis Elizabetha Oláh, conjunx Martini Veres, annorum circiter 30 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Hallotta a fatens, hogy mondotta Bíró Gáspárné, hogy Simonné almát adott a gyermekének, attul vagyon rosszul. Ad 2. et reliqua nihil.

11. Testis Nicolaus Nagy annorum circiter 46 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua, ab aliis audita refert.

12. Testis Michael Budai, annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Nem hallotta a fatens Bíró Gáspárnétul, hogy Simonné boszorkánynak mondotta volna, hanem így hallotta, hogy aki almát adott az ő gyermekének, az ette meg, de mindaddig jártam körülötte szép szóval, vendégléssel, hogy odajött hozzánk, s meggyógyította. Ad 2. Nil. Ad 3. Sörös Istvánné felől nem hallott egyebet, hanem, hogy soha sem megyen a házába többet. Ad reliqua nil.

13. Testis Stephanus Szilvási, annorum circiter 32 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

14. Testis Eleonóra Borús, conjunx Francisci György, annorum circiter 30 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Vágónétul hallotta a fatens, hogy monda: – elvágta Bíró Gáspárnénál a lúdnak a szárnyát s a Sörösé keze is elvágva. Ad reliqua nihil.

15. Testis Juditha Fodor, conjunx Joannis Szüts, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. sicuti precedens testis.

16. Testis Susanna Szabó, relictá Martini Vágó, annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Kinzó Mihálytul hallotta a fatens, hogy mondotta, elvágta a lúdnak a szárnyát, s a Sörösé keze sebes. Ad reliqua nihil.

17. Testis Elisabetha Vég, conjunx Joannis Hajdú, annorum circiter 28 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. et 3. Nihil. Ad 4. E[gy] alkalmatossággal a fatens kérdezte Bíró Gáspárnétul, hogy ha jobban van é a gyermekek, s azt mondotta, nincsen, mert Nagy Ferentzhez odahordoztuk, de azt mondotta, lehetetlen meggyógyítani addig, míg meg nem engedik itthon, mert meg vagyon rontva. Kérdvén a fatens, ki rontotta meg, azt felelte, hogy: – az a vastag, az a nagy seggű, aki házamhoz sokat jár. Ezt pedig elhigye kend, mert e való, hárman vannak ők, akiket van húsz esztendeje, hogy tudva tartok, mert az uramat is azok ették meg. A kettejít meg nem nevezte, kik légyenek, hanem Sörös Ist-

vánnét világosan kimondotta, hogy a gyermekét ő rontotta meg, s azt is mondotta, hogy már rajtok ment hatszor, hogy gyógyítsák meg, mert lehetetlen különben.

18. Testis Anna Áfra, conjunx Pauli Mohátsi, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. Bizonyos dolga végett a fatens Bíró Gáspárnéhoz menvén panaszolta, hogy a gyermeke beteg, mivel pedig Simonné egykor odamenvén almát vitt a gyermekeknek és valammi olta az almát megette, a gyermek azolta rosszul van és hogy minden gyanósága oda van, hogy nem egyéb, hanem Simonné asszonyom rontotta meg, világosan beszélette. Ad reliqua nihil.

19. Testis Eleonora Kántor, conjunx Michaelis Vasas, annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil certi.

20. Testis Anna Nagy conjunx Stephani Bíró annorum circiter 40 jurata, examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil. Hanem hallottam azt, hogy beszélte, hogy Nagy Ferentz mondotta volna neki, hogy meg van rontva minden cselédestül, de nem nevezett senkit, aki megrontotta volna.

21. Testis Elizabetha Nagy conjunx Michaelis Benkő, annorum circiter 40 fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2., 3. et 4. Nihil. Ad 5. Egy alkalmatossággal öszvetalálkozván a fatens Bíró Gáspárnéval panaszolta előtte az ura nyavalyáját, hogy már régtül fogva a vérbe kínlódik, melyre Bíró Gáspárné mondotta: – azt bizony Sörös né rontotta meg, magadnak cselekedte[!] volna, de az urad ment által rajta. Ad reliqua nihil.

II.

1753. március 14., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA NAGY SIMON ÉS FELESÉGE, TOVÁBBÁ
SÖRÉS ISTVÁNNÉ BÍRÓ GÁSPÁRNÉ ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1753. p. 48.

Anno 1753. die 14. Martii celebráltatott törvényszék alkalmatosságával e következő causák agáltattak: [– –]

3. Nagy Simonné asszonyom ujobban idézte Bíró Gáspárné asszonyomat azért, hogy infamiával nevezetesen boszorkánysággal együtt is másutt is beszéllett.

Deliberatum est.

Másodszor is megengedtetik az incattának, hogy készületlen lévén differ[áljon].

4. Sörös Istvánné asszonyom idézte Bíró Gáspárnét azért, hogy megboszorkányozta.

Deliberatum est.

Készületlen lévén az incatta, differt.

SÖRÉS ISTVÁNNÉNAK ZAKA JÁNOS ÉS FELESÉGE ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI
PERE KUNMADARAS MEZŐVÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

I.

1753. március 14., Kunmadaras

PERHALASZTÁS SÖRÉS ISTVÁNNÉNAK ZAKA JÁNOS ÉS FELESÉGE ELLEN INDÍTOTT
PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1753. p. 49.

Anno 1753. die 14. Martii celebráltatott törvényszék alkalmatosságával e követ-
kezendő causák agáltattak: [...]

5. Zaka János causája Sörös Istvánnéval másodszor is differáltatott.

II.

1753. március 17., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA SÖRÉS ISTVÁNNÉNAK ZAKA JÁNOS
ÉS FELESÉGE ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1753. p. 50.

Inquisitio ad requisitionem conjugis Stephani Söres contra Joannem Zaka et ejus
conjugem die 17. Martii 1753. peracta

De eo utrum?

1. Tudja e, hallotta e a tanu, hogy Zaka Jánosné Sörösé ellen azt mondotta, hogy
ha utána hallgatódzik valaki és egy új fazekat mellette a földhöz csap, mindjárt meg-
siketül és ha két lakatot összevet, s azt főzi, törvényt nem tehetnek rá.

2. Tudja e hallotta e a tanu, hogy Zaka János vagy felesége Sörös Istvánnét fosos-
nak, szajhának, lotyónak, boszorkánynak mondotta volna, és miképpen szidta vagy
maga vagy felesége, és hogy verni is akarták volna.

3. Ezen kívül egyéb mocskot, becsstelenséget mit hallottál Sörösé ellen vagy Zaká-
tul vagy feleségétől, vagy a nála járó debretzeni asszonytól.

4. Kit tud jó tanunak?

1. Testis Georgius Urats, annorum circiter 24 fatetur. Ad 1. et reliqua nihil. Hanem egy alkalmatossággal Sörös né kerti mellett menvén a fatens lóháton hallotta Sörös né tül magátul, hogy mondotta: – ihol majd agyonvernek. Láta is, hogy szedte fel a göröngyöt, de nem tudja ki hánya oda, mert Zakáék közül senki sem volt kívül.

2. Testis Stephanus Hegedüs, annorum circiter 40 fatetur. Ad 1. et 2. Nihil. Ad 3. Debretzeni emberek lévén szállva Zaka Jánosnál, kik is a lovaikat a Sörös István nádalfájához kötözvén, mondotta Sörös né: – ne kötözzé kentek oda, mert a nádfalt elrontja az édes szomszédom, ha vendéget akar tartani, istállót is tartson ki. Erre mondotta egy debreceni ember: – eredj be ebatta csúnya asszonya, mert a nyelveddel be nem fódhatná a picsádat.

137.

JÁSZAPÁTI MEZŐVÁROS TANÁCSÁNAK VIZSGÁLATA DEMJÉN FERENCNEK KIS PÁLNÉ ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

I.

1753. december 21., Jászapáti

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászapáti v. ir. Befejezett perek 1754. Capsa 9. Fasc. 1. N. 8.

Anno 1753. Die 21. Decembris pro parte, et ad instantiam Francisci Demjén juxta subnexum deutri puncta sequens peracta est inquisitio.

De eo utrum?

Tudja e, vagy hallotta e a tanu, hogy az elmúlt kaszálás tájba tolvajnak kiáltotta volna Kis Pál felesége Demjén Ferenc hitvesét és más minémű bectelenítő szavakkal illette az nevezett Demjén Ferenc feleségét, avagy magát Demjén Ferencet?¹

1. Testis Ágnes Fazekas, Martini Hatházi consors, Apathyensis, annorum circiter 49 jurata examinata fassa est. A fatens akkor tájban betegeskedvén, a ház eleibe kijövé hallotta a fatens a Demjén Ferenc és Kiss Pál háza között a pörlekedést, de semmit sem értett benne, hanem a Kis Pálné a pörlekedés után egy ponyvát vivén a vállán a kert felé, hallotta szájából, hogy mondotta: – hogy veszne meg a szája, kutyátul szakatt csandrája. Mivel pedig a két ház közt hallotta a pörlekedést, mindgyárt gondolá, hogy Demjén Ferenc feleségének mondotta légyen, extra seriem, hallotta a fatens a Kis Pálné anyjátul ezen szókat, hogy meg nem marad Demjén Ferenc né, ki kell menni néki a városbul ezen cselekedetiért. In reliquo nihil.

2. Testis Juditha Székely, Thomae Gulyás conthoralis, annorum circiter 22 desposito corporali juramento fatetur. A fatens Demjén Ferenc zsellére lévén, azt hallotta mikor Kiss Pálné a szemire vetette, Demjén Ferenc nének: – te szemetlen gyalázatos

kutya, erigy a váras házához, ha bánod, elloptad a bűzát az Ipacs menyéjét, elhordad a piacra tálért. In reliquo csandrának, puruttyának, részezesnek mondottad, már egyszer megfosattam veled a karót, annak a vak uradnak is elég levele van, a város házához sem mer menni.

Testis 3. Elisabetha Gulyás, Andreae Radics conthoralis, Apathyensis, annorum circiter 16 jurata examinata fatetur. Az fatens az kérdésben vett pörlekedésben jelen nem lévén semmit sem tud benne: hanem azelőtt Kis Pálnál lakván egynéhányszor tapasztalta, hogy Kiss Pálné mocskolta Demjén Ferencné, az elmúlt böjt fogadó szerdán, hogy a Demjén Ferencné vallója ablakja alatt volt, és éjszakák idején a kocsmátul jövő legények elestek benne, és helyéből elhúzták, azért másnap Demjén Ferencné maga háza szögihez állván, azt mondotta, hogy: – kutya házául szakatt, nem jó cselekedte, aki elhúzta a vállomat. Ezt hallván Kis Pálné mindjárt felpattant, magára vévén a Demjén Ferencné szavait, azt monda: – te kutyátul szakatt, csalsája, talán kevés a farodra a száz pálca, ha kevés, majd többet rakatok reá. Máskor is, amikor Demjén Ferencné kijött a házábul, és Kiss Pálné észrevette, mindgyárt beléakatt, és kutyátul szakattnak, csalfának mondotta.² Azt is hallotta a fatens Kis Pálné szájából, hogy a szemire vetette Demjén Ferencnének ezen szókat, hogy: – kinéztem a fíjókomon, te boszorkány, hogy a temetőbe mentél, nem tudom, füvet e vagy földet szedtél ottan, nem tudom már, ha a Gáborné háza e, vagy a Demjén Gergelyé nyelt el, és azután részezesnek mondotta.

³Addit, hogy mondotta Kis Pálné, amidőn húsvétkor a gyónástul meggyött, hogy hazudott a papnak, azt mondván, hogy nincsen haragosa, pedig nagyon, mert annak a gonosznak holtig meg nem enged és haragszik reá.

Super qua per me previo modo peracta inquisitionis serie presentes litteras memorato Francisci Demjén iniquicuranti[?] judicium suorum futura pro cautela deserviturus extradedi testimoniales in domo senatus die 21. Decembris, 1753.

Joannes Szabó oppidi Jászapáthyensis ordinarius juratus notarius mp.

II.

1754. január 26., Jászapáti

Anno 1754. Die 26 Januarii in oppido Jászapáthy idem, qui ab ante et juxta praevio modo annotata deutri puncta pro parte et ad instantiam Francisci Demjén inquisitionem praevis deductam continuaverim sequentibus.

Testis Catharina Jatso, Josephi Demjén conthoralis, annorum circiter 28 jurata examinata fassa. Ad 1. A fatens Szent Anna asszony napján a gyermekeivel az ablak alatt ülvén odajött Kis Jánosné és monda a fatensnek, hogy: – kiend nem is jár a búcsúra. Melyre felelé a fatens: – én nem mehetek, mert dolgom volt, szítálni is kellett. Erre mondá Kis Pálné: – nem hijába, hogy a kiend kenyerere úgy fogy, mert a kiend anyóssa olyan darab kenyerereket ad a gongyolat⁴ gyerekeinek (értvén Demjén Ferencné) majd eltöri a lábokat. Erre a fatens semmit sem felelt. Az után megint

újította Kiss Pálné, hogy tegnap szép tarka tálakat árultak a piacon, egy szakajtó mint a borsó, egy szakajtó búzát vitt a mentéje alatt eldugván a piacra, de az a búza a Demjén Erzsóké volt. Azt is mondotta a fatensnek Kis Jánosné, hogy háromszor olyan részegen látta Gongyit, hogy szintúgy csalsós volt a pendele, azt is csalsósnak, puruttyának, tudgya ördög micsoda fajtának mondotta.

III.

1754. január 18., Jászapáti

Infrascripti presentis per vigorem recognoscimus, quod anno dieve infrascriptis in domo senathus privilegialis oppidi Jász Apáthy pro parte et ad instantiam Joannis Kiss juxta adnexa deutri puncta sequentem peregerimus inquisitionem.

De eo utrum?

1. Amidőn az elmúlt kaszálás idein Kiss Jánosné, Demjén Ferencnével öszvehozódtak szóbul, való-e az, hogy nevezett Kiss Jánosné megböcstelenítette az megírt Demjén Ferencné? Ha úgy, miképpen, s minémű szókkal?

2. Ha jelen voltak-e, akkor Gulyás Tamásné, Radics Andrásné és Hatháziné abban a pörlekedésben.

1. Testis Stephanus Szó, Apathyensis, annorum circiter 32 juratus examinatus fate-tur. Ad 1. Amint hallotta a fatens, hogy Kiss János megütötte volna a Demjén Ferenc disznát és Kis Jánosné és Demjén Ferencné azért kocódtak volna össze, és azt hallotta Demjén Ferencnéül, hogy mondotta Kis Jánosnak: – hogyha agyonütötted volna a disznót, megadtad volna az árát. Melyre felelte Kis János: – hogy ha meg is adtam volna az árát. És ismét felelte Demjén maga: – ha agyonütötted volna, egy téhénnel sem érted volna. Ezekre megszólította Kis Jánosné Demjén Ferencet, és a feleségét ezen szókkal: – csak ne beszéllyetek már szemetlenek, menjetek be, hiszen ha agyon-ütöttük volna, megadtuk volna az árát. Ad 2. Nihil.

2. Testis Christina Gyalog, Georgii Juhász consors, Apathyensis annorum circiter 26 jurata examinata fassa. Ad 1. Az fatens a deutralis személyeknek pörlekedését hallotta és a zajt, de semmi szót nem értett, és magyarázatot senkitől sem hallott, sem is böcstelenítő szót, mert nem is értette, mit beszélnek. In reliquo nihil. Addit, hogy mihelye[s]t a zajt hallotta, mindgyárt a gazdasszonyával Andrikónéval bément a házba, hogy ne halhassa.

Testis 3. Elisabeth Pataky, Martini Andriko conthoralis, jurata examinata fassa est. Ad 1. Estve lévén az üdő, hallotta a fatens, hogy az maga háza előtt lévén a zsellér asszonyával Juhász Györgynével, hogy Kis Jánosné és Demjén Ferencné edgyütt perlekedik, de távol lévén, egyebet nem hallott, hanem azt, hogy Kis Jánosné csalyfának mondotta Demjén Ferencné, ezután mindgyárt a fatens a zsellér asszonyával bément a maga házába, hogy ne hallhasson semmit.

Testis 4. Helena Bellér, Josephi Jász consors, annorum circiter 43 jurata examinata fassa. Ad 1. A fatens estve a tehenet fejni menvén, hallotta Demjén Ferencnéül, hogy mondotta Kiss Jánosnének: – no kutya fajta, kutyául szakatt, szégyent tettetek rajtam, de én is sem fizetésedet, semmit el nem veszek, ha te szégyent tettél rajtam, én is szégyent tettetek rajtatok. Melyre felelt Kis Jánosné: – amit kerestél, megtaláltad, most is azért vagy a jó napba. Ad 2. Nihil.

Testis 5. Elisabetha Katona Andreae Birkás consors annorum circiter 44 jurata examinata fassa. Ad 1. A fatens a ludakat béhajtani kifordult a házbul, s hallotta Gulyás Pannátul Kis Jánosné anyjátul, hogy mondotta Demjén Ferencnének, hogy: – mért nem tanulsz, mért nem hallgatsz már. Ezek után többé a fatens nem kívánván hallgatni, bément a házba. Ad nihil et relique. Ad extra seriem addit, hogy Demjén Ferencné igen értetlen ember, minden kicsinyért szomszédságban öszveköcödik.

Testis 6. Georgius Juhász, Apathyensis annorum circiter 36 juratus examinatus fatetur. A dologban semmit sem tud, s jelen sem volt, hanem extra seriem azt vallja, hogy Demjén Ferencnek egy jó szomszédja szintén, mert sokat huzakodik a szomszédokkal, minden híjábavalóságért összeköcödik a felesége is hasonlóképpen.

Testis 7. Éva Jósa, Joannis Juhász consors, Apáthyensis, annorum circiter 29 jurata examinata fassa. Ad primum, ad 2. Nihil. Hanem ennek a fatensnek Búza Gyurkával pöre lévén, a fatens triumphált, ezt megtudván Demjén Ferencné, azt mondá a fatensnek: – Éva asszony, talán valami szer volt kiendnek, hogy Búza Gyurkát megnyerte kiend. Erre felelt a fatens, hogy nála semmi sem volt egyéb, az Úristennél. Egy alkalmatossággal a fatens Kis Jánosnéval lévén, azt beszélgette, Kiss Jánosné a fatensnek: – láttam a kutyátul szakatt gongyáját, hogy a temetőbe ment hajnalkor, s ott szedett valamit, onnant elment nagy sebessen, és nem tudja, ha a Barát Geczi háza-é, vagy Gábornéé nyelte el. Ezután megint megszólalt ott jelenlévő Kiss Jánosné anyja, hogy Gábornét látta, hogy egy garas ára tyukmonnyal a város háza előtt leleselkedik, de nem mer bémenni. Erre felele Kis Jánosné: nem bizony, a kutyátul szakatt gongyolája küdte azt oda, és a tyukmonyba csinált valamit, de kinek, s mi végre volt volna a tojás, nem értette. In reliquo nihil.

Superque per me previe deducta inquisitionis serie presentes litteras extradedi testimoniales. In oppido Jászapáthy, de 18. Januarii, 1754.

Prememorati oppidi ordinarius juratus notarius Joannes Szabó mp.

IV.

1753. december 22., Jászapáti

Anno 1753, die 22. Decembris coram senati privilegiati oppidi Jász Apáthyensis sub praesidio generosi domini Georgii Borbás fati oppidi ordinarii judicis levata causa prudentis ac strenui Francisci Demjén, ut actoris contra et adversus Catharinam Töt Pauli Kis conthoralem, ut incattae intuitu negotii in adnexa specie facti expressari mota et suscitata.

Species facti.

Ezen folyó 1753. esztendőben Kiss Pálné Demjén Ferenc feleségét tolvajnak, részegesnek, sőt boszorkánynak is kiáltotta, azért Demjén Ferenc hites feleségén tett gyalázatot és böcstelenséget nem szenvedhetvén, sőt kívánván törvényesen folytatni, kért magának terminust, kinek is kérésére 22. Decembris, anni labentis 1753. prefí-gáltatott, melyre compareálván az incatta fél is.

A fél producál A betűvel megjegyzett inquisitiót és kíván magának elégséges satisfactiót és reservata reservanda.

Incatta fél [–] compareál, és hogy már megedgyeztek egymással a pretentióban vett böcstelenségért, mindazonáltal mégis a dolog nem úgy történt, amint az actor fél declarálta magát.

Actor fél: – való ugyan, hogy a békesség megesett, de az actor fél csak úgy békélt, hogy nem haragszik az incatta félre, mindazonáltal evvel az törvényes úttul nem recedált, hanem reserválta magát et submittit.

Incatta submittit.

Deliberatum

Presenti substrato statue inquisitio revideri neque ante et parte incattae etiam fine inquirenda ulterioris sue defensa termini dilationem terminum rejectari.

Anno 1754. die 19. Januarii reassumpta causa prescriptarum partium. Actor fél compareál és a documentumához inhareál.

Incatta fél compareál és maga mentségére B. betűvel megjegyzett requisitiót producál, és kívánja absolutióját.

Deliberatum est.

Jóllehet az incatta fél B betűvel megjegyzett inquisitiót maga mentségére producálta légyen, mindazonáltal az az ellene tett pretensiót nem könnyebbíti, hanem az actor fél által elől adott A betűvel megjegyzett inquisitióból valóságossan kijött, hogy az incatta fél az actor fél feleségét részegesnek, csalyhának és boszorkánynak és búzalopónak is hirdette, azért maga érdemlett büntetésére, mivel másként eleget nem tehet, 50 korbácsokkal megverettetik.

Incatta appellat.

Deliberatum est.

Appellatam intra dominium admitti.

⁵Processus dehonestationis Franciscis Demjén, ut actoris contra et adversus Joannis Kiss conthoralem – Anno 1753. die 22. Decembris suscitatus.

Demjén Ferenc processusa Kiss János felesége ellen.

1754. február 11., Jászapáti

Infrascripti presentium per vigorem fatemur et recognoscimus, quod anno, die locove infrascriptus pro parte et ad instantiam Elisabethae Gulyás Joannis Kiss conthoralis convocatis et suo modo examinatis testibus juxta subannexa manibus nostris exhibita deutri puncta, talem, quo modo sequitur peregerimus inquisitionem.

De eo utrum?

1. Vallya meg a tanu, hogy Demjén Ferenc felesége ellen minémű ragadozást, tolvajlást, vagy részegességet tapasztalt volna?

2. Láttá e, hallotta é, tapasztalta é a tanu, minémű babonáságot vitt véghez Demjén Ferencné, amidőn a tehenének a szarvát megfúrta?

3. Hallotta é a tanu Tadicso Andrásné túl néminemű bosszúságot amelyből Gulyás Eörsébet ellen bosszúság képpen Demjén Ferenc részéről vallást tett volna?

4. Amidőn tavaly esztendőben Demjén Ferencné megkorbácsoltatott, annak utána micsoda becstelen szókkal illette a N. Tanácsot, vagy egyet ő kegyelmek közül.

5. Tudná e a tanu, hogy Kis Jánosné szomszédságossan elment Demjén Ferencnéhez, és övéle megbékélt, meg is követte, egymásnak meg is engedtek?

6. A tanu mit hallott Demjén Ferencné túl tavaly esztendőben, micsoda fenyegetésekkel volt Kis Jánosné ellen, hogy ha száz forinti sőt minden jószága megbánja is gyalázatot téssen rajta.

7. Ezeken kívül miket hallottak, láttak és tapasztaltak ebben a dologban.

1. Testis Elisabetha Katona, Andreae Birkás conthoralis, annorum circiter 40 jurata examinata fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Ezelőtt két esztendeje, amidőn a Demjén Ferenc tehene oldalán pusok lévén ledöntötték, hogy kivágják a pusokját, akkor is semmi bűbajosságot nem tapasztalt, mondotta ugyan Demjén, hogy ki ne vágják a pusokját, jó, ott van a bélye, de ebből semmit nem⁶ lehet építeni. Ad 3. Nihil. Ad 4. Zakora Takácsné túl hallotta a fatens, hogy ha Demjén Ferencné a megverettetése után tanácsbéli uraimék közül valamelyikét meglátta, mingyárt ilyenekre fakada, hogy: – ahol megy az én hóhérom, az én gyilkosom. Ad 5. Nihil. Ad 6. Nihil. In reliquo nihil.⁷

Testis 2. Barbara Szakál, Joannis Mihály consors, Apathyensis, annorum circiter 46 jurata examinata fassa. Ad 1. Lehet 8 esztendeje, hogy a fatens kiment a herébe, és a veteményes kertbe látta, hogy a foghagyma ki volt szedve, és az istálló mellett talált egy ruhát, mely a Demjén Ferencnéé volt, ebből a fatens gyanakodott, hogy ő szedte ki a hagymát. Ad 2. et reliqua nihil.⁸

Testis 3. Catharina Némedi Thoma Zakora conthoralis Apathyensis, 18 jurata examinata fassa ad puncta nihil. Hanem zsellére lévén Demjén Ferencnek, hallotta Demjén Ferencné túl, hogy szemire vetette Kis Jánosnének, hogy: – temiattad vertek meg engemet.⁹

Testis 4. Susanna Vincze, Joannis Jordán conthoralis, Apathyensis, annorum circiter 24 jurata examinata fassa. Ad 1. Nihil. Ad 2. Ennekelötte a fatens Demjén Ferencnével lakván tudja, hogy Demjén Ferencné egy beteg tehenének a ganéját a kéménybe kötötte egy begrébe, ad reliqua nihil. Hanem azt mondja, hogy ennekelötte circiter 4 esztendővel Demjén Ferencnéál lakván semmi ízetlenséget nem tapasztalt Demjén Ferencné és Kis Jánosné közt.

Testis 5. Juditha Gulyás, Thomae Gulyás consors, Apathyensis, annorum circiter 20 jurata examinata fassa. Ad 1., 2., 3., 4., Nihil. Ad 5. A fatens a Demjén Ferenc zsellére lévén otthon volt a gazdája házában, amidőn Kis Jánosné odajött és kérte Demjén Ferencné, hogy bocsásson meg a boldogságos szűzre nékie, erre felel Demjén Ferencné, hogy bocsássa meg az Isten, de nékie a szíve fáj, hogy úgy megböcsstelénítette. Ő nem haragszik, mert ha édesapámat, anyámat megölné is valaki, mégis szólnék hozzája, de törvény, igazság ő nem szenvedheti azt a csúnya mocskot és megkeresi a becsületit. In reliquo nihil.¹⁰

Testis 6. Catharina Gulyás, Gregorii Pataky consors, annorum circiter 34 deposito previe corporali juramento fatetur. Ad 1., 2. et 3. Nihil. Hanem ad 4. hallotta Demjén Ferencnéül, hogy mind a Gulyás Panna hamislelkűségéért verték meg ötet. Ad 5. Amidőn a Demjén Ferencnéül kijött volna Kis Jánosné a fatenst útjában megállította és beszélgette, hogy a boldogságos szűzre kérte Demjén Ferencné, hogy bocsásson meg nékie, és Demjén Ferencné is azt mondotta volna viszonong[!], hogy bocsásson meg a boldogságos szűz. Ad 6. A nyáron Demjén Ferencné Kis Pálnéval szembe lévén hallotta a fatens Demjén Ferencnéül, hogy ha egy tarisznyával megy is ki Apáthyrul, mégis visszaadja a kölcsönt Kis Pálnénak, azért, hogy ő rajta olyan böcsstelenséget tétettek, és megverették. Ad 3. addit, hogy megértette a fatens, hogy Radics Andrásné haragba volna Kis Jánosnéval, mint atyafi Radics Andrásné megszólította, hogy: – öcsém, most szent búcsúkat hirdettek, ne tarts haragot, hanem békélj meg, és kövesd meg Kis Jánosné. De mind ekkoráig meg nem követte, hihető, hogy még most is csak haragban vannak. A harag pedig azért volt köztük, hogy Kis Asszony napja előtt Radics Andrásné mint zselléré kiküldötte a házatul Kis Jánosné, és kiadott rajta, és azóta mindétig keresztül nézik egymást.

Testis 7. Helena Korcsmáros, Georgii Juhász consors, Apathyensis, annorum circiter 30 jurata examinata fassa. Ad 1. A fatens Vincze Zsuzsátul hallotta, hogy amidőn zsellére volt Demjén Ferencnek, egy gyűrűje elveszett, és a Demjén Ferencné a ládájába találta meg. Azt is hallotta Vincze Zsuzsátul, hogy a gulyások kenyerét felcserélte és a feír helyett feketébb kenyereket adott és a gulyások szalonnáját kivette a zsákból és magának meghagyta. Demjén Józsefné mondotta a tanunak, hogy jobb szeretné a cigánynak szomszédságban lenni, mert a kukoricáját mind leszedi ő felőle a dinnyeföldön. Hogy pedig részeges volt volna nem látta, hanem Demjén Józsefnéül hallotta, hogy: – nagy részegen a vásárba az öccsét siratta a mi Évánk. Ad 2. A fatenstül kért temjént, hogy házat füstölyi véle, látta, hogy a kéménybe egy tepsibe felkötötte a tehen ganéját. Ad 2. Hogy Kis Jánosné Radics Andrásné kiadott, tapasztalta a fatens, hogy bosszankodott Kis Jánosnéra, és mondotta, hogy ha nem hitta volna, ő nem ment volna, most már pedig kiadott rajta. Ad 4. Magátul hallotta Demjén Ferencnéül, hogy mondotta Kis Jánosnénak, hogy: – a te anyád hamis lelkűsége

veretett meg engemet. Ad 5. A fatens Kis Jánosnéhoz menvén otthon nem volt, hanem azontúl megjött és beszélgette a fatensnak, hogy: – a Gongyínál voltam és megbékéltünk, hogy már nem tartanánk haragot. Ad 6. Amióta már Demjén Ferencnének Kis Jánosnéval pöre vagy on, a fatens a maga zsellér asszonyátul hallotta, hogy mondotta volna Demjén Ferencné, hogy ha egy tarisznyával meg ki Apáthyrul, mégsem békél meg véle Kis Jánosnéval.

¹¹ Gulyás Pannátul hallotta, hogy midőn a fatens urával pöre volt, hogy a obg[– –] ellenéül kért olyat, hogy reá ne szolgálhasson a törvény, még a gyerekének is meg-szolgálja, ezt beszélvén Gulyás Panna azt mondotta a leánya, hogy most volt a temetőben, talán nem hozott valamit.

Superque per nos previo modo peracta inquisitionis serie deductisque praeinsertorum testium fassionibus praesentes litteras prelibata Elisabetha Gulyás inquis curati jurium suorum futura pro cautela deservire querentes extradeditus testimoniales. In oppido Jász Apáthy, die 11. Februarii, 1754.

Praelibati oppidi Judex ordinarius

Eiusdem oppidi ordinarius juratus notarius Joannes Szabó mp.

VI.

1754. február 16., Jászapáti

Anno 1754. die 16. Februari coram senatu privilegiati oppidi Jász Apathyensis sub praesidio prudentis ac circumspecti domini Georgii Kálmán judicis ordinarii.

Levata causaria novi suscitata

Elisabetha Gulyás Joannis Kis conthoralis, ut novizantis incattae contra adversus Francisci Demjén conthoralem, ut novizatum actorem intuitu negotii in subsequa actione declarati mota.

Species facta

Minémű processust indított az incatta fél ellen a novizata actor fél, die 22. Decembris 1753. felvétetett, és 19. Januari 1754. concludáltatott processusbul kitet-szik, és miképpen abban a procesussban lett defectusok novummal helyre hozattat-hatnának. Azért azt dictamine partis 2. articuli 77. nl. D. 1. ad. 51. ad 33. 1723. az actor fél novumra kezdvén kért magának terminust, amint is nékie prefigáltatott ezen folyó 1754. esztendőnek február havának 16. és több napjai, melyre az actor fél az incatta féllal compurcálván.

Novizans actor fél és kívánja az előbbeni processust elől hozni és producál C betűvel megjegyzett inquisitiót, és annak erejével az előbbeni sententiát cassáltatni, és maga absolutióját sürgeti. Novizata actor fél compareál, és tartja magát az előbbeni sententiához.

Deliberatum est

A novizans incatta fél abbul ki nem mentvén magát, hogy a novizata actor félt meg nem böcstelenítette, mivel ami meglett, lehetetlennek tenni nem lehet, az novizans incatta fél ellen az előbbeni processusban hozott sententia mindazon által modificáltatik, úgy, hogy ha az ötven korbácsokat 6 forintokkal föl akarja váltani, nékie megengedtetik. Hogy pediglen az novizata incatta fél azmint az sub C producált inquisitionbul 6., 7. tanuknak vallásibul, ki az novizans incatta félnek annyát hamis lelkűnek mondotta, és hogy hamis lelkére vetette meg ötöt ezelőtt respective az N. tanácsot is belézávarta, 3 forintokba marasztatik.

¹²Processus Elisabethae Gulyás Joannis Kis conthoralis contra Francisci Demjén conthorale ut incattae motus et suscitatus Anno 1754. die 16. Februarii judicialiter terminatus.

Anno 1754. 16. Februari.

Gulyás Erzsébet Demjén Ferenc felesége ellen producált processualiter.

- 1 Az irat margóján. Anno 1754. die 16. authenticata confirmat.
- 2 Az irat szélén. Authenticata confirmat modificat: nem volt Demjén Ferencné jelen.
- 3 Az irat szélén.
- 4 Talán: silány, rossz.
- 5 Az irat külzetén.
- 6 Az irat margóján: látott egy csészét a kéménybe felkötve, de mivégre, nem tudja.
- 7 Az irat margóján: Anno 1754, die 16. Februarii authenticatione confirmat.
- 8 Az irat margóján. Authenticata confirmat.
- 9 Az irat margóján. Authenticata modificat, hogy az ablakon szemire vetette.
- 10 Az irat margóján. Authenticata confirmat.
- 11 Az irat szélén.
- 12 Az irat külzetén.

138.

1760. július 21., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA BÍRÓ GÁSPÁRNÉNÁK FARKAS JÁNOSNÉ
ELLEN INDÍTOTT PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1760. p. 135.

Anno 1760. die 21. Julii ad requisitionem viduae Caspari Biró sequens inquisitio est peracta.

De eo utrum?

1. Mit hallott a tanu Hegedüs István házában Farkas Jánosné szájából már most mintegy másfél esztendője Bíró Gáspárné ellen, hogy valami boszorkánysággal vádolta és gyalázta volna, hallotta e világosan szájából a Farkas Jánosnénak?

2. Kít tud jó tanunak lenni?

Testes adjurati

1. Testis Michael Budai annorum circiter 55 fide mediante fatetur. Ad 1. Hallotta a tanu Farkas Jánosné szájából Hegedüs István házába egy alkalmatossággal, hogy Bíró Gáspárnénak, minekutána kiment azon házból, hogy mondotta: – vén boszorkány, megetted a magad leányát és mégis mással gyógyíttatod. Ad 2. Hegedüs István feleségestül jó tanuk, és most Szent Imrén lakó Nagy Györgyné, akkori Farkas János szolgálja felesége.¹

2. Testis Elisabetha Zaka conthoralis Stephani Hegedüs, annorum circiter 60 fide mediante fatetur. Hallotta a tanu Farkas Jánosné szájából a maga házában, mikor Bíró Gáspárné kiment az házból, így szólott: – ereggy vén boszorkány, magad meggetted a leányodat, már most nem tudod meggyógyítani.²

3. Testis Sara Hegedüs consors Michaelis Hegedüs, annorum circiter 18 fide mediante fatetur. Hallotta a tanu Farkas Jánosné szájából, hogy Bíró Gasinénak mondta: – tűz alá való, magad etted meg a leányodat, már most nem tudod meggyógyítani.³

In cujus causa deliberatum est.

1 A tanúvallomás margóján. Authenticata confirmat.

2 A tanúvallomás margóján. Authenticata confirmat.

3 A tanúvallomás margóján. Authenticata confirmat.

139.

1761. május 20., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA FARKAS JÁNOSNÉNAK BÍRÓ GÁSPÁRNÉ ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. tanácsi jkv. 1750–1767. 1765. p. 160–162.

Ad requisitionem Joannis Farkas sequens inquisitio est peracta die 20. Maii, 1761.

De eo utrum

1. Micsoda mocskokat hallottál valaha Bíró Gáspárnétul Farkas Jánosné ellen, vagy most vagy ezelőtt régen?

2. Tudja e a tanu, hogy egymással mindenekről megbékéllettek az említett asszonyok?

3. Kit tud jó tanunak lenni?

Testes adjurati

1. Testis Stephanus Kutas annorum circiter 18 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Szájából méne ki Bíró Gáspárnénak midőn Farkas Jánosnéhoz jött, hogy mon-

dotta: – haragszol te énreám, Ersók? Melyre Farkasné: – haragszom bizony én. Ismét Bíró Gáspárné mondja: – no béküljünk meg, mert azért jöttem, mivel úgy hallom Budaitul, hogy engemet boszorkánynak mondottál. Farkasné mondja: – bizony nem mondtam én, de azért, ha más mondotta is, követem kegyelmedet róla. És egymás kezét meg is fogták.

2. Testis Barbara Lossontzi, annorum circiter 52 fide mediante fatetur. Azt hallotta Bíró Gáspárnétul, hogy aminemű mosdót tartott Farkas Jánosné, én olyan kendőt tartottam, mert azt is mondtam: – eregy haza Nagy Ersók, arasát[?] igazítottam a leányodnak. És ezen tanúnak azt mondotta Bíró Gáspárné: – hiába jár reám Budai, hogy kikutassam a faluházához Farkasné. De Isten úgy segéllyen, haszontalan jár rám. Mert már megbékéltettem. Mert én soha sem hallottam, hogy engem boszorkánynak mondott volna. Ceterum nihil. Bíró Gáspárnétul hallotta azt is a tanu, hogy Hegedüs Gyurkáné bejárt két gyermekes asszonyt az éjjel, és már az én lányom olyan beteg, hogy a fejét sem tarthatom fel, és tiszta boszorkány.

3. Barbara Csatári, consors Andreae Tóth, annorum circiter 27 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hogy Bíró Gáspárnétul azt hallotta, hogy Farkas Jánossal megbékéllett, de mi felől volt az haragtartás nem tud benne semmit. Ceterum addit. Bíró Gáspárné azt mondotta a tanúnak: – te leányok, Isten ! Nagy dolgot mondok, mert Hegedüs Györgyné az éjjel nagy csuda esett, mert két gyermek ágyas asszonyt összejárt, az vagy boszorkány, vagy fogadott posta.

4. Elisabetha Almási, consors Andreae Nagy, annorum circiter 30 fide mediante fatetur. Ad 2. Azt hallottam, hogy Bíró Gáspárné mondotta: – megbékéltettem Farkasnéval, már [– –] éltem. Ceterum addit. Bíró Gasinétul hallotta [– –]: – újság esett a faluba, két gyermek ágyas asszonyt összejárt Hegedüs Györgyné az éjjel, Isten[?] vagy boszorkány vagy fogadott posta.

5. Maria Nagy, vidua, annorum circiter 38 fide fatetur. Nihil.

6. Maria Kállai, consors Michaelis Lengyel, annorum circiter 24 fide mediante fatetur. Ad 2. Azt hallotta a tanu, hogy Farkas Jánosné felől mondotta Bíró Gáspárné: – megbékéltettem vele, már jóvával is éltem.

7. Sara Hegedüs, consors Michaelis Hegedüs, annorum 18 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nem régiben hallotta a tanu Bíró Gáspránétul, hogy Farkas Jánosnéval megbékéllett.

8. Elisabetha Tokai, consors Michaelis Nagy, annorum circiter 26 fide mediante. Nihil.

9. Elisabetha Balog relicta Francisci For, annorum circiter 50 fide mediante fatetur. Nihil.

10. Elisabetha Szabó consors Valenthini Huszti, annorum circiter 30 fide mediante fatetur. Nihil.

11. Elisabetha Zaka, consors Stephanus Hegedüs, annorum circiter 60 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Hallotta a tanu Bíró Gáspárnétul, hogy: – Farkas Jánosné házában megbékéltettem tavaly vagy 3déli. De mivel, nem tudja.

12. Testis Maria Kis, consors Michaelis Nagy, annorum circiter 33 fide mediante fatetur. Ad 1. Bíró Gáspárné szájából hallotta a tanu a maga házánál, ezeket Farkas Jánosné mondotta Pap Istók leányának: – menny haza nagy leány, miért jössz olyan

bújósan a faluba, hiszen otthon elég dolgod volna. Menny haza. Kihez képest Bíró Gáspárné Farkasnéhoz ment, és ott egymással sokat civódván, aminemű mosdót egyik tartott, a másik olyan kendőt akasztott ki. Utoljára azt is mondotta Farkasné: – hiszen te olyan nagy leány voltál, te hogy a legények fal dörgölőnek, fasz köszörülőnek hívtak. Ad 2. Azt is hallotta a tanu, hogy midőn katonát tartott Gasiné Farkasnéhoz, akkor egymás közt levő mocskolódásrul, boszorkányság mondásrul megbékéllettek. Én pedig nem űzném, fűzném, mert Farkasnéra nem haragszom, de Budaitul nem maradhatok.

13. Testis Stephanus Hegedüs annorum circiter 54 fide mediante fatetur. Ad 1. Nihil. Ad 2. Nihil.

Deliberatum est.

Sem Farkas Jánosnénak, sem Bíró Gáspárnének nem első motskolódó, gyalázó és rágalmozó beszédei az ilyenek, melyekért ekkoráig is illendő büntetéseket is elvették. Most ugyan újra zabolázhatatlan nyelveskedésekért, mely eléggé a tanuk fassiójukbul világos, hogy mindenik gyalázó személy 3 Rh[énes] forintokat letészen, elvégeztetett.

140.

1762. október 26., Jászkisér

JÁSZKISÉR MEZŐVÁROS TANÚKIHALLGATÁSA GÖDÉR ANDRÁSNÉ
BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászkisér v. Acta inquisitionalia 1722–1763. 1762. p. 735.

Die 26. Octobris Gödér Andrásné instantiájára az előnkben adott deutri punctumok szerint így inquiráltunk.

De eo utrum?

Emlékezik e, látta e és tulajdon füleivel hallotta e a tanu, hogy a most múlt nyáron egy időben micsoda becstelenítő szókkal és boszorkánysággal mocskolta, midőn Sárándi András Sije Ferentz uram mostani szolgája keresztelője volt Gödér Andrásné, és melyik adott az másikának okot ezen perlekedésre?

1. Testis Stephanus Borsos, annorum circiter 46 jurata, examinata fatetur ad puncta. Igen jelesen emlékezik a' tanu, hogy az most múlt nyáron, midőn Gödér Andrásné Sárándi András fiacskájának keresztelőjére a' csapszékrül bort hordott, sírva ment be a' fátenshez, melyet észre vévén kérdete, mi lelte. Erre Gödér Andrásné felelt, hogy hiszen a' rossz kutyák, úgymond, ártatlanul őszve boszorkányozták s mocskolták légyen. De ezen panaszt csak Gödér Andrásné túl értette, de a' kik mocskolták, azok-

tul semmit nem értett a' fatens, hanem azt bizonyosan tudja a' fatens, hogy akkor a' csapszék kéménye alatt voltak, s ittak ifju Tamás István, Tamás Ferentz, Molnár Gáspár fia János. Többen is voltak, de azok kik lehettek, nem emlékezik.

2. Testis Thomas Pap, mercator Graecus, annorum circiter 50 jurata, examinata fatetur. Egyebet nem tud, hanem a' múlt nyáron egyidőben, midőn Gödér Andrásné a' csapszékről bort vinni akart volna, egynéhány legények a csapszék konyháján boroztak, és így szólottak Gödér Andrásnéhoz: – ehol jön a mi ördög anyánk. De sem azt nem tudja nevezni, kik lehettek az legények, sem pedig, hogy Gödérné adott e valami okot az legényeknek a' szóllásra, mert a' legények kívül voltak, a' fatens pedig belől volt.

3. Testis Joannes Károli

Megjegyzés

Az irat itt megszakad.

141.

1772. január 22., Jászapáti

JÁSZAPÁTI MEZŐVÁROS VIZSGÁLATA FAZEKAS ANDRÁSNÉ BUDAY ANNÁNAK
BÍRÓ MÁRTONNÉ ÖZVEGYE, VARGA ANNA ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Jászapáti v. ir. Tanúvallomások 1772. Capsa 52. Fasc. 4. N. 3.

Prothocollum inquisitionis

Anno 1772. Die 22. Januarii ad requisitionem Catharina Mihály conthoralis
Michaelis Body juxta deutri puncta sequens peracta est inquisitio.

De eo utrum?

1. Letett hite után vallja meg a tanu, ha hallotta-e, hogy Body Mihályné Fazekas Andrásné bű bájós mesterségben vádolta volna, ha úgy, miképpen gyalázta és rágalmazta beszéllye meg!

2. Kit tud ezen dologban jó tanunak lenni?

1. Testis Juditha Bárdos conthoralis Francisci Nyitray annorum circiter 38 adjurata et examinata fatetur. Ad 1. Már elmúlt esztendeje, hogy e tanu a többi között amidőn, salve venia, a sertések kihajtásáról visszajött volna Bódy Mihálynéval, Fazekasné a kert felé menni láttván, Bódy Mihályné ezen szókra fakadott: – oh, úgymond, még most is csak úgy van ez a Fazekasné, talán valami mesterségben avatta magát a vajgyűjtés miatt, csakugyan még sincsen jobban. A tanu erre felelte, hogy ő, úgymond, két esztendeig lakott véle, de soha legkisebbet nem tapasztalt Fazekasné ellen. Ad 2. Mivel a beszéd csak kettőjük között esett, tanunak senkit nem tudhat.¹

2. Testis Catharina Farkas conthoralis Michaelis Nyitray, annorum circiter 48 jurata et examinata fassa est. Ad 1. Most tavaszkor lészen két esztendeje, midőn a többi között a kertből a fejsrűl Bódy Mihálynéval együtt jött volna e tanu, magátul Bódy Mihályné ezen szókra fakadott: – Fazekasné, úgymond, azért bolondult meg, hogy ördög hírével gyűjti a vaját. Ezt a tanu jelentvén az anyósának, az anyósa pedig mondotta, hogy nem igazán mondja úgymond, mer ő 13. esztendeig lakott Fazekasnéval, de soha legkisebbet nem tapasztalt ellene, hanem hogy csinosan bának véle és gondját viselte emberül. Ad 2. Többen is hallották ezen szavát Bódy Mihálynénak, de a régi üdő miatt egyre sem emlékezhetik, kik lehettek jelen.²

Alia inquisitione in causa dehonstationis

Anno 1772. Die 22. Januarii ad instantiam Anna Buday conthoralis Andreae Fazekas, contra Annam Varga conthoralem condam Martini Biró juxta deutri puncta talis, ut sequitur peracta est inquisitio.

De eo utrum.

1. Letett hite után vallja meg e tanu miképpen gyalázta Varga Panna Fazekas Andrásné ezelőtt való nyáron?

2. Kit tud jó tanunak lenni?

1. Testis Apollónia Zsiry consors Stephani Makay annorum circiter 31 deposito juramento fatetur. Ad 1. A múlt nyáron ezen tanu a magok háza végiben Mihály Józsefnével, Biró Mártonnéval és annak menyivel kiülvén, mely alkalmatossággal Fazekas Andrásné is az maga háza eleibe kiülvén az menyecske leányával a fejében nézetett akkor e tanu, sajnálkodva elől hozakodott Fazekasnéval, hogy szegény Fazekasné csak nincsen jobban. Biró Mártonné erre azt felelte, hogy bizony nem is tudja ő, mikor lesz jobban, mert valami mesterséget tud, most is talán arrul gondolkodik, azért nem lesz ő jobban, mert: – azért tudom mondani, hogy amely tehenet vettem a berényi vásárban, úgymond, rettenetes jó fajtának dicsírte a gazdája, hogy az anyja is jó fajta és jó hasznú marha volt, de mihelyest Fazekasné megsimította, azóta csak vesz az üsző, a borjúhoz is semmi szerencsénk nincsen, és semmi haszna sincsen, annyi is mint a körmömnek feketéje. Ad 2. Mihály Józsefnét vallyá jó tanunak lenni.³

2. Testis Catharina Lendvay conthoralis Josephi Mihály, annorum 24 juramento adstricta et examinata fatetur. Ad 1. A múlt nyáron, midőn Makay István háza eleiben Makayné Biró Mártonné menyestül kiültek volna, ezen fatens is odaérkezvén éppen akkor, midőn ezen szókot mondotta Biró Mártonné, hogy mióta Fazekasné az tehenének a csecsét meghúzogatta, azóta semmi hasznát nem vehették. Ad 2. Makay Istvánnét tudja jelen lenni és a Biró Mártonné menyét. Többieknek jelenlétére nem emlékezik a tanu, mivel a dolog régen történt.

1 Az irat szélén: Anno 1772. 25. Januarii authenticata confirmavit fassionem.

2 Az irat szélén: Anno ut supra die eadem authenticata fassionem suam confirmat.

3 Az irat szélén: Anno dieque et supra authenticata fassionem suam aequae confirmat.

1772. január 22., Kunmadaras

KUNMADARAS MEZŐVÁROS HATÁROZATA KÁDÁR JÁNOSNÉNÁK
OLAJOS ANDRÁSNÉ ELLENI BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. jkv. 1767–1773. 1772. p. 242–243.

Anno 1772. die 22. Januarii. A nemes tanácsnak törvényszéke lévén Kádár Jánosné actiójában, arra allegál Bires Olajos Andrásné ellen, hogy őtet boszorkányozta volt, és azon boszorkányozásért vagy pénzzel, vagy veréssel büntetődjön, de az inquisitiójából is, melyet Kádárné Dersrül hozott Biresné ellen, ki nem sül a boszorkányozás, azért is Biresné a Kádárné praetensiója vagy vádja alól absolvála.

Ügyszintén eodem die Szilva Josef, Bires Andrásné, Balassa Györgyné törvényre szólították Kádár Jánost és feleségét, Pápai Sámuel is avégre, hogy ezek ellen rút becstelenítő passust írtak, úgy, hogy Kádár János darabjába dictálta Pápai Sámuel pedig versekbe és kadentiákra szedte és írta, kiváltképp Szilva Józsefnét, majd mintegy világos kurvát, sub N. [...] Balassánénak pedig tiszta életű két hajadon leányit, csak nem hasonló rutolással sub N. 3. levő 15 versekből álló pasquilus írással mocsokolták, Kádár Jánosné pedig az maga férjét felingerelte, hogy őtet Balassáné kurvázta volna, melyet be nem bizonyíthat Kádárnénak és az korhelkedő legényeknek, gyakran az pálinka és bor italra helyt adtak. Ez okáért Kádár János maga, hogy incitált a pasquilus írásra, Pápai Sámuel 40 páltza, az felesége pedig, hogy a tivornyázásra alkalmatosságot, s helyet adtak, 12 páltza, Pápai az írásért hasonlóan 40 páltza ütésekre ítéltettek méltóknak, vagy pedig Pap Sámuel a páltzát 8 R[énes] f[orinto]kon váltsa fel. A becsület sérelemért Szilvánénak 4 R[énes] f[orinto]kat, a Balassáné két legényinek két két Rénes forintokat fizessen Pápai Sámuel, és a követséget mindhárman, hogy megtegyék, elvégeztetett. A tivornyázó legények pedig a sokszori Kádár házánál való csoportozásért, helytelenkedésért, vernyikolásért, s dorbézolásért a Nemes Districtusoknak értelméhez képest, úgymint Batári István, Szőke Csuka István, Abádi Nagy István, Pápai József, Csősz Török György mindenik 12, azaz tizenkét két páltza ütésekre méltóknak ítéltettek. Kádár Jánosné, hogy viselősnak láttatik, vagy inkább mondatik, a 12 páltza helyett solvit 2 Rh[enen]ses.

1772. november 6., Kunmadaras

TANÚKIHALLGATÁS KIS FERENCNÉNEK NEMES MIHÁLYNÉ ELLENI
BECSÜLETSERTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunmadaras v. jkv. 1767–1773. 1772. p. 320–321.

Anno 1772. Die 6. Novembris. Ad relationem Joannis Molnár adversus conjugem Michaelis Nemes sequens inquisitio est peracta.

De eo utrum?

1. Minémű mocskolódó, káromló és becstelenítő beszédekert hallott az tanu Nemes Mihálynétul, midőn együtt veszekedtek, mondja meg hiti után a tanu?

2. Kit tud jó tanunak ezen dologban?

1. Testis Stephanus Békési annorum circiter 37 jurata examinata fatetur. Ad 1. A fatens tegnap estve, azaz 5. Novembris a malomba akarván az közön menni, hallotta Molnár János pitvar ajtajába állván, hogy Kis Ferencné mondotta Nemes Mihálynénak: – menny be te fosó, üly le a seggedre. Arra felel vissza Nemes Mihályné: – hallgass te, hányszor baszott meg tégedet a nímeted, lílek kurva boszorkány. Ezen kívül circa 8. aut 9. Octobris Nemes Mihályné az vereséget, minek utánna Molnár Jánosnétul elvette, mondotta Molnár Jánosnénak: – ennye, ennye! Lílek kurva boszorkánnya, hiszen öszvetöre engemet. Sok ízben, talán harmincszor is reptálta Nemesné, mivel akkor is ríszeg volt. Ezenkívül sok versengései lévén Nemesnének Molnárnéval, mondotta mindig: – bitang volt a házad sok híjába való befért az házadhoz. És másokat is mondott, kikre már nem emlékezhetik. Ad 2. T. Bertzi.

2. Testis Michael Tuny Bertzi annorum circiter 36 jurata, examinata fatetur. Ad 1. A fatens a malom fele indulván, hallotta Molnár Jánosnétul magába típölődvén: – miért mondja nékem, lílek kurva boszorkány. De Nemesnét már akkor sehol sem látta, hanem még akkor is a Molnár Jánosné leánya, Sógor Jánosné mondotta: – szinte azon módon káromollya, célozván Nemesnére, az embert, mintha valamire való ember volna. Caeterum nihil.

3. Testis Stephanus Rivisz annorum circiter 27 jurata examinata fatetur. Ad 1. Mostani versengésekbe semmit sem tud, hanem más ízben sokszor hallotta, hogy Nemesné Molnárnéval veszekedvén egy néhányszor mondotta: – lílek kurva az anyád, az Isten nyila hordjon széjjel. Elégszer mondotta. Ad 2. Sequentes.

4. Testis Elisabetha Kun, socia Stephani Békési, annorum circiter 27 jurata, examinata fatetur. Ad 1. A legközelebb való veszekedését tudja annyiba, hogy Nemesné mondotta: – lílek kurva boszorkány. Egnéhányszor mondhatta Molnárnénak, de kezdetit, ki volt az oka, nem tudja. Kelletinél többször veszekednek együtt, és olyan-

kor Nemes Mihályné csak ki s bėjárkál az maga házából, úgy kiabál a sok közül, reá sem emlékezhetik.

5. Testis Elisabetha Varga relictá Francisci Hajnal civis olim T. Örsiensis, annorum circiter 45 jurata examinata fatetur. Ad 1. et reliqua nihil.

144.

1788. október 24., Kunszentmárton

KUNSZENTMÁRTON MEZŐVÁROS VÉGZÉSE PREZMAN KATALINNAK FIA,
GABIS JÓZSEF ELLEN INDÍTOTT BECSÜLETSÉRTÉSI PERÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL Kunszentmárton v. ir. Prothocollum inquisitionum . 1764–1793.
1788. 46. p.

Anno 1788. Die 24. Octobris. Prezman Katalin asszony Gabis József özvegye panasolja, hogy ugyan József nevezetű fia lakatos mester nem becsüli, sőt vín banyának, vén boszorkánnak, tűzre valónak mmondja édes anyját, olly kegyetlenséget visz végben rajta, mellyet már nem szenvedhet. Sőt megtörtént már az is, hogy éjszaka hazament, az számára eltett hideg ételt, sült halat, túrós edényestül az földhöz verte, az kezeit úgy megszorongatta bosszúságából az édesanyjának, hogy utána kéket viselt. Amidőn megmondotta nékie, hogy Minden Szentek napnál tovább az háznál meg nem szenvedí, keressen magának helyet. Azt felelte, hogy csak úgy cselekedje véle, ő is olyat cselekszik az házzal és paitával, mely még ha [–] soha sem volt, nem is lészen, ha az ilyenekre panaszra készült, meg azt felelte, ha pokolba megy is, ha az ördög elviszi is őtet, mégsem engedne.

Oláh Gergely főbíró
Sipis Mihály notarius

Anno, die eadem. Amidőn kezességen ki akartuk adni az benignum examennye után Gabis Jósefet, az édes anyja feljött az helység házához, azon kért bennünket, hogy el ne bocsássuk, mert aminő kegyetlen, vagy megöli az édes anyját, vagy a házát reá gyújta. Signum, ut supra.

Per eundem magistratum

1789. október 1., Karcag

KARCAG MEZŐVÁROS TANÁCSÁNAK HATÁROZATA MEDGYESI ANDRÁSNÉ KARCAGI
LAKOS MEGBOSZORKÁNYOZÁSA ÜGYÉBEN

AZ IRAT: A: JNSzmL SzmL Karcag v. tanácsi jkv. 1789–1790. 1789. p. 39.

Ad 123.

Medgyesi Andrásné az eránt panaszt tévén, hogy Borsi Nagy Mihályné megboszorkányozta, és azolta a' férjével is visszálkodásba él, melyért satisfactiót instál.

Ad 123. Borsi Nagy Mihályné nem tagadja, hanem Disznós Gáspárnétul állítja, hogy hallotta. A' pedig keményen tagadja, azért egyenesen Nagy Mihálynére sülvén a' tanúvallások után, hogy 4 korbács ütéssel mocskolódó nyelve zaboláztasson meg, határoztatott.

1812. július 14., Túrkeve

KÖRÖSI ERZSÉBET BECSÜLETSÉRTÉSI PERE KARANTSI ANDRÁS ELLEN TÜRKEVE
VÁROS BÍRÓSÁGA ELŐTT

AZ IRAT: A: JNSzmL Túrkeve v. Túrkeve. Capsa E. Fasc. 5. N. 18.

Privilegiált Nemes Tanács!

Kénteleníttetem szívem fájdalmával jelenteni a nemes tanács előtt, hogy egy néhány hetek elmúlásával Karantsi András maga szerüs kertyében többeknek is jelen létekben bassza teremtette mondásokkal boszorkánynak kiáltott 's megholt édesanyámat is azzal nevezte, 's vőmnek, B. Kiss Mihálynak hallatára így szóllott: – no Mihály (absit blasphemia) baszom a teremtsit a napadnak, megrontotta a leányomat, de ha meghal, a te feleséged is megtanulván tülle a mesterséget, boszorkány lesz! Minden mondásai után káromítván. Melyet ha szükség úgy hozza magával, tanukkal is bebizonyítok. Melly rajtam elkövetett becstelenítéséért 's boszorkánynak lett kiáltásáért alázatossan instálom a nemes tanácsot, ártatlanságomat 's tisztaságomat tekintvén, Karantsi Andrást megfenyíttetni méltóztasson, hogy megsértetett ügyemben fellyebb ne kénteleníttessem folyamodni. Signatum Túrkevi, 14. Julii, 1812.

A privilegiált nemes tanácsnak alázatos szegény szolgálója

Kállai Nagy András férjem özvegye Körösi Ersébeth

HELYNÉVMUTATÓ

A

Abaúj (m., comitatus Abaujvarensis, Abauj-variensis; Sz is) 24, 29, 31, 32, 34, 36, 40, 44, 46, 47, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 60, 61, 63, 64, 74, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85

Abaújkér lásd Kér

Abaújszántó lásd Szántó

Abaújszina lásd Szina

Abaujvarensis, Abaujvariensis lásd Abaúj

Abaújvár lásd Újvár

Ábrány (Abrányiensis, Szabolcs m.; Nyírábrány) 436

Acsád (Acsádiensis, Szabolcs m.; Nyíracsad) 451

Agria, Agriensis (civitas) lásd Eger

Alattyán (Allatyán, Allatyan, Jászság; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 462, 467

Albensis comitatus Transsylvaniae lásd Alsó-Fehér m.

Al Csík Szék lásd Alcsíkszék

Al Csík Szent Imreh lásd Szentimre

Al Csík Szent Márton lásd Szentmárton

Alcsík lásd Alcsíkszék

Alcsíkszék (Al Csík Szék, Sedis Inferioris Csík, Sedis Siculicalis Inferioris Csík, Siculicalis Csík Inferioris; R) 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 202

Alföld 353

Allatyan, Allatyán lásd Alattyán

Almás (Tóth Almás, Pest m.) 512

Alsó Fehér (m., Feér, Albensis Transsylvaniae; R) 83, 89, 94, 95

Alsó-Golop (Zemplén m.; Golop) 36, 37, 38, lásd még Felső-Golop

Also-Keked lásd Alsókéked

Also Kubin lásd Alsókubin

Alsófalva (Gömör m.; Polina, Sz) 217, 218

Alsókéked (Also Kekediensis, Kéked, Abaúj m.) 69, 83

Alsókocsoba lásd Kocsoba

Alsókubin (Also Kubin, Nižny Kubin, Árva m.; Dolný Kubín, Sz) 101, 107, 109

Alsóstubnya (Dolna Stubna, Turóc m.; Dolná Štubňa, Sz) 122, 123

Alta villa lásd Magasfalva

Apáti (Apathyensis, Jászapáthyensis, Jász Apáthy, Jászkun ker.; Jászapáti, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 518, 519, 520, 521, 523, 524, 525, 530

domus senathus (városháza) 520

Árva (m., Arvensis comitatus; Sz) 96, 107, 109, 110, 111, 115, 116

B

Bába (Borsod m.; Hejőbába) 499

Bagamér (Bihar m.) 450

Baksa (Baxa, Abaúj m.; Szentistvánbaksa) 60, 61

Balkány (Szabolcs m.) 380

Balmazújváros lásd Újváros

Bánkfalva (Csíkszék; Csíkbánkfalva, Csík m.; Bancu, R) 190, 192, 193

Bánya lásd Telkibánya

Bars (m., Barsiensis comitatus; Sz) 117, 119, 122, 123, 124, 127

Barsszentkereszt lásd Szentkereszt

Barsvörösvár lásd Vörösvár

Bartos Lehotka (Barthos Lehotka, Barthos Lehotha, Bars m.; Bartošova Lehôtka, Sz) 121, 123, 124

Baxa lásd Baksa

Bécs (Wien, A) 128

Bélfenyér (Bihar m.; Belfir, R) 151
 Bénye (Zemplén m.; Erdőbénye) 58
 Berény lásd Jászberény
 Berettyó (folyó) 483
 Berettyóújfalú lásd Újfalú
 Beriny lásd Jászberény
 Berzéte (Gömör m.; Brzotín, Sz) 242, 243
 Beszterce (Bistricza, Trencsén m.; Vágbeszterce; Považská Bystrica, Sz) 109
 Bihar (Bihar m.; Biharia, R) 159, 160
 Bihar (m., Bihariensis comitatus; R is) 129, 131, 133, 135, 136, 138, 140, 142, 143, 148
 Bihardiószeg lásd Diószeg
 Biharfélegyháza lásd Félegyháza
 Biharújfalú lásd Újfalú
 Bistricza lásd Beszterce
 Bodolo (Bodoló, Abaúj-Torna m.; Bodulov, Sz) 31
 Bogy (Bihar m.; Bodiú, R) 150, 151
 Boldogháza (Jászkun ker.; Jászboldogháza, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 330, 342
 Bollos (azonosíthatatlan) 36
 Borsi (Bihar m.; Borş, R) 132
 Borsod (m., Borsodiensis comitatus) 161, 168, 169, 170, 171, 172, 181, 182, 184, 185, 321, 322
 Böszörmény (Hajdu Böszörmény, Hajdúker; Hajdúböszörmény, Hajdú-Bihar m.) 400, 403
 Bud lásd Búd
 Burgundia lásd Debrecen, Burgundia (utca)
 Búd (Bud, Abaúj m.; Hernádbúd) 44, 45, 46, 61
 Bürkös (Nagy-Küküllő m.; Birghiş, R) 89

C

Cassa, Cassovia, Cassoviensis (civitas) lásd Kassa
 Cegléd lásd Debrecen, Czegléd (utca)
 Chlebnice (Árva m.; Chlebnice, Sz) 96, 97, 99, 101, 103, 104, 105
 Cremnicz lásd Körmöcbánya
 Cumania lásd Jászkun ker. és Nagykun ker.
 Czik szék lásd Csíkszék

Cs

Csaba (Borsod m.; Hejőcsaba) 182
 Csapó lásd Debrecen, Csapó (utca)

Csatár (Hegyközcstatár, Bihar m.; Cetariu, R) 371
 Csatószeg (Csíkszék; Csík m.; Cetăţuia, R) 189
 Csekefalva (Csekkefalva, Alcsíkszék; Csík-csekefalva, Csík m.; Ciucani, R) 188, 189, 191, 197
 Csere lásd Debrecen
 Csík m (R) 188
 Csík Madaras lásd Csíkmaras
 Csík Szent Mihály lásd Csíkszentmihály
 Csík Szent Tamás lásd Csíkszenttamás
 Csík Szereda lásd Csíkszereda
 Csík Vacsárcs lásd Vacsárcsi
 Csíkmaras (Csík Madaras, Madaras, Csíkszék; Csík m.; Mădăraş R) 206, 209
 Csíkszék (R) 188, 190, 192, 200, 207, 209
 Csíkszentmihály (Csík Szent Mihály, Csíkszék; Csík m.; Mihăileni, R) 207
 Csíkszenttamás (Csík Szent Tamás, Csíkszék; Csík m.; Tomeşti, R) 199
 Csíkszereda (Csík Szereda, Csíkszék; Csík m.; Miercurea-Ciuc, R) 202
 Csongrád (m., Csongradiensis comitatus) 168, 210, 214
 Csorvás (Békés m.) 153
 Csucsom (Gömör m.; Čučma, Sz) 244

D

Daróc (Borsod m., Tibolddaróc) 181, 182, 183, 184
 középső malom 182
 patak 184
 nád 184
 erdő 184
 iskola 184
 Debrecen (Debrecen, Debreczem, Debreczin, Debretzen, Dewbretzen, Bihar m.) 135, 139, 140, 285, 305, 368, 374, 378, 382, 388, 401, 412, 414, 415, 419, 422, 425, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 485, 518
 Burgundia (utca) 392
 Cegléd (utca) 396, 429, 443
 Csapó (utca) 393, 400, 403
 csapszék(ek) 368

- Csere 419
 Fekete (utca ?) 392, 393
 Hatvan (utca) 403, 405, 408, 409, 425
 Kis Hatvan utca 422, 423, 425
 Kovács sorja 390
 Köszelszeg 369
 Mester (utca) 375, 403, 405, 415, 417, 418, 420, 440
 Mester utcai malom 371
 Nagy Erdő 404, 420
 Nagy Uj utca 401
 patika 420
 Péterfia(i utca) 375, 376, 426
 piac 374, 391, 423, 425
 Polgár Gergely uram malma 408
 templom 392, 426
 tömlőc 420
 Uj utca 376, 378, 379, 380, 390, 395, 400
 város háza 384, 422, 425, 430
 varró 440, 441
 Delne (Csikszék; Csíkelne, Csík m.; Delnița, R) 202
 Derzs (Ders, Heves m.; Tiszaderzs, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 532
 Diós Győr lásd Diósgyőr
 Diósgyőr (Borsod m.) 168
 Diószeg (Bihar m.; Bihardiószeg; Diosig, R) 442, 443
 Districtus Jazigum lásd Jászság
 Districtus Majoris Cumaniae lásd Nagykun ker.
 Districtus Jazygum et utriusque Cumania lásd Jászkun ker.
 Dlhaluka (Dluha, Dluha Luka, Dluhaluka, Árva m.; Dlhá nad Oravou, Sz) 96, 98, 101, 103
 Dluha lásd Dlhaluka
 Dluha Luka lásd Dlhaluka
 Dobóc (Dobocz, Ugocsa m.; Dabolc; Dobolt, R) 411, 420
 Dobóca (Dobotza, Gömör m.; Dubovec, Sz) 336
 Dobocz lásd Dobóc
 Dobotza lásd Dobóca
 Dolna Stubna lásd Alsóstubnya
 Duna (folyó) 128, 464, 469
- E, É
- Eger (Eg, Agria, Agriensis, Heves m.) 162, 285, 287, 471, 472
- Encs (Encziensis, Abaúj m.) 57
 Endrőd (Békés m.) 156
 Enyed (Alsó-Fehér m.; Nagyenyed; Aiud, R) 442
 Eperjes (Sáros m.; Prešov Sz) 22, 398
 Ér Semjén lásd Érsemjén
 Erdély (Transsylvania, Transylvaniensis; R) 88, 91, 442, 446
 Érsemjén (Bihar m.; Simian, R) 418, 419
 Essegvár (Esseg, Veszprém m.) 347, 350
 Esztár (Bihar m.) 129
- F
- Fagaras lásd Fogaras
 Fazekas Zalusány lásd Fazekaszsaluzsány
 Fazekaszsaluzsány (Fazekas Zalusány, Zalusán, Gömör m.; Hrnčiarске Zalužany, Sz) 235, 282
 Feír megye lásd Alsó Fehér m.
 Fejértó (Újfehértó, Szabolcs m.) 368
 Fekete lásd Debrecen, Fekete (utca)
 Fel Csik (szék; R) 194, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209
 Félegyháza (Bihar m.; Biharfélegyháza; Roșiori, R) 158, 159
 Felső-Golop (Zemplén m.; Golop) 36, 37, lásd még Alsó-Golop
 Felső Kubiny lásd Felsőkubin
 Felső Süged (Abaúj m.; Fügöd, Encs ter.) 44, 46
 Felső Szuha lásd Szuhafő
 Felső Vadász lásd Felsővadász
 Felsőkubin (Felső Kubiny, Árva m.; Vyšný Kubín, Sz) 320, 330
 Felsővadász (Abaúj m.) 455
 Fogaras (Fagaras, Szászföld; Fogaras m.; Făgăraș, R) 89, 91
 Földes (Szabolcs m.; Hajdú-Bihar m.) 372, 373
 Földvár (Bihar m.) 446
 Fony (Abaúj m.) 70
 Forró (Abaúj m.) 61
 Furésziensis lásd Rimafűrész
 Fursiensis lásd Rimafűrész
 Fűrész (Furésziensis, Fursiensis, Fűrisiensis, Pila, Pilensis, Suensi[?], Gömör m.; Rimafűrész; Rimavská Pila, Sz) 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242

G

Galvács (Borsod m.) 163
 Garam Vezekén lásd Garamvezekény
 Garamvezekény (Garam Vezekén, Bars m.; Vozokany nad Hronom, Sz) 127
 Gelse (Gerse, Szabolcs m.; Nyírgelse) 407, 411, 414, 416, 419, 420
 Golob, Golop lásd Alsó-Golop, Felső-Golop
 Gömör (m., Gömöriensis comitatus; Sz is) 215, 216, 219, 242, 243, 245, 249, 253, 254, 256, 309, 310, 313, 314, 320, 321, 322, 323, 330, 331, 335, 341, 351, 352, 358
 Gönc (Göncz, Abaúj m.) 35, 64, 65, 66, 77, 186
 berek 35
 patak 76
 hársas malom 66, 76
 korcsma 72
 parochia 74
 parochialis korcsma 77
 kenderáztató 77
 malom 85
 Göncruszka (Göncz Ruszka, Abaúj m.) 72
 Göncz lásd Gönc
 Göncz Ruszka lásd Göncruszka
 Göröcsfalva (Csíkszék; Csík-Göröcsfalva, Csík m.; Satu Nou, R) 204, 209

Gy

Gyarmat (Gyarmathiensis, Arad m.; Fekete-gyarmat; Iermata Neagră, R) 136, 137
 Gyergyó szék lásd Gyergyószék
 Gyergyószék (Gyergyó szék; R) 199
 Gyöngyös (Heves m.) 285, 287
 Gyöngyös Pata lásd Gyöngyöspata
 Gyöngyöspata (Gyöngyös Pata, Pata, Heves m.) 456, 457, 470
 Györk (Heves m.; Vámosgyörk) 465
 Gyula (Békés m.) 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 157

H

Hadház (Hajdúker; Hajdúhadház, Hajdú-Bihar m.) 451
 Hajdu Böszörmény lásd Böszörmény

Hamva lásd Hanva

Hanva (Hamva, Gömör m.; Chanava, Sz) 215, 256
 Harmac (Harmacz, Gömör m.; Hrámec, Sz) 361
 Hatvan lásd Debrecen, Hatvan (utca)
 Hecze, Héceze lásd Hejce
 Hejce (Héce, Hecze, Héceze, Hejce, Heczen-sis, Hejcensis, Hejczyensis, Abaúj m.) 71, 77, 83, 84, 85, 86
 Helmec (Helmecz, Zemplén m.; Királyhel-mec, Kráľovský Chlmec, Sz) 23
 Hencida (Henczida, Bihar m.) 129, 132
 Herend (Abaúj m.; Pere?) 69
 Hernád (folyó) 68
 Hernád Kércz lásd Kércs
 Hód Mező Vásárhely lásd Vásárhely
 Hont (m., Honthensis comitatus; Sz is) 236, 241, 272, 285, 288, 290, 294, 296, 309
 Honthensis, minor (comitatus) lásd Kis-Hont
 Hornavész (Hornewes, Hornovesiensis, Bars m.; Felsőtóti; Horná Ves, Sz) 122, 125
 Hornewes lásd Hornavész
 Hornovesiensis lásd Hornavész
 Hosszúrét (Krasznahorka Hosszúrét, Hosz-szúrét, Gömör m.; Várhosszúrét; Krás-nohorská Dlhá Luka, Sz) 310, 312, 313, 314
 Hungaria lásd Magyarország

I

Igario lásd Kisújszállás
 Ináncs (Inánts, Abaúj m.) 56, 59, 60
 Inferioris Csik lásd Alcsíkszék

J

Jász Apáthy lásd Jászapáti
 Jász Berény, Jász Beriny, Jász Berinyiensis lásd Jászberény
 Jász Ladány lásd Jászladány
 Jászapáthyensis lásd Apáti
 Jászapáti lásd Apáti
 Jászberény (Berény, Beriny, Jász Berény, Jász Beriny, Jász Berinyiensis; Jászkun ker.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 455, 458, 459, 460, 462, 467, 471
 kálvinista temető 463

szőlők 462, 465
 kálvinista malom 466
 templom 466, 467
 Jászboldogháza lásd Boldogháza
 Jászkun ker. (Districtus Jazygum et utriusque Cumaniae) 486, 494, 511, 512
 Jászladány (Jász Ladány, Jászladányiensis, Jászladaniensium, Jászkun ker.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 457, 470, 471, 478
 Jászó (Jaszó, Jaszov, Abaúj m.; Jasov, Sz) 27, 30, 229
 Jászság (Districtus Jazigum) 455, 458, 459
 Jazyges lásd Jászkun ker.
 Jenőfalva (Csíkszék; Csíkjenőfalva, Csík m.; Ineu, R) 203
 Jolsva (Jósva, Gömör m.; Jelsava, Sz) 286, 295, 360
 Jósva lásd Jolsva

K

Kaba (Szabolcs m.; Hajdú-Bihar m.) 390, 392, 420
 Karcag (Karczag, Kardszag, Kardszagujszállás, Nagykun ker.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 475, 479, 492, 494, 498, 511, 535
 Károly (Szatmár m.; Nagykároly; Carei, R) 247, 248, 433
 Kassa (Cassovia, Cassoviensis, Abaúj m.; Košice, Sz) 21, 24, 34, 36, 38, 41, 42, 43, 44, 48, 51, 53, 55, 56, 60, 61, 64, 65, 74, 77, 78, 79, 82, 85, 86, 87, 164, 165
 alsó kapu 21
 börtön 58, 83
 jezsuita patika 43
 kapu 48
 Kovács utca 21
 Kászon (Nagy Kászon, Nagykászon, 4 falu, Feltiz, Altiz, Impér, Jakabfalva, Kászon-szék, Sedis Kászon; Csík m.) 193, 194
 Kászon Impérfalva lásd Kászonimpér
 Kászonimpér (Kászon Impérfalva, Kászon-szék; Csík m.; Imper, R) 194
 Kaza (Borsod m.; Sajókaza) 171
 Kazinc (Kazincz, Kazinczianis, Kazintz, Borsod m.; Kazincbarcika) 302, 322
 Kecskemét (Kecskeméth, Pest m.) 283
 Keer lásd Kér

Kékéd lásd Alsókékéd
 Kelemér (Kelemeriensis, Gömör m.; Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 351, 352, 353, 355, 356, 358
 fonó 355
 mező 353
 templom 353
 Kemence (Hont m.; Pest m.) 453
 Kenzhay lásd Kenyhec
 Kenyhec (Kenzhay, Abaúj m.; Hraničná pri Hornáde, Sz) 84
 Kér (Keer, Abaúj m.; Abaújkér) 43
 Kércs (Hernád Kércz, Abaúj m.; Hernád-kércs) 53, 61
 Kereki (Bihar m.; Nagykereki) 129
 Késmárk (Szepes m.; Kežmarok, Sz) 245
 Keszi (Gömör m.; Sajókeszi; Kesovce, Sz) 353, 354
 Keszi (Tisza Keszi, Borsod m.; Tiszakeszi) 171, 172, 176
 Kevi lásd Türkeve
 Királyi (Királyi, Gömör m.; Sajókirályi; Králik, Sz) 330, 331
 Kis Honth lásd Kishont
 Kis Honthisis (comitatus) lásd Kishont
 Kis Mária lásd Kismarja
 Kis Marja lásd Kismarja
 Kis Sereny, Kisserény lásd Málé
 Kis Várda lásd Kisvárda
 Kis Vizekiny lásd Kisvezekény
 Kishont (m., Honthisis minor, Kis Honth, Kis Honthisis, Kis-Honth m.; Sz) 215, 235, 241, 285, 296
 Kishonti ker. (Sz) 235
 Kis-Új-Szállás lásd Kisújszállás
 Kisir (Jászkun ker.; Jászkisér, Jász-Szolnok-Nagykun m.) 457, 468, 472, 529
 Kismarja (Kis Mária, Kis Marja, Bihar m.) 142, 145, 146, 147, 157, 160
 Kiss Vizekény ld Kisvezekény
 Kisujjszállás lásd Kisújszállás
 Kisújszállás (Igario, Kis-Új-Szállás, Kisujjszállás, Kisujjszállás, Kisújszállásiensis, Nagykun ker.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 155, 481, 486, 487, 488, 489, 492, 493, 497, 499, 505, 507, 508
 árestom 506
 helység háza 508, 511

kocsmá 505
malom 506
rét, mező 499, 507, 511
templom 499, 505
Kisvárdá (Szabolcs m.) 374
Kisveszverés lásd Veszverés
Kisvezekény (Kis Vizekiny, Kiss Vizekény, Kisvezekenyiensis, Bars m.; Male Vozokany, Sz) 119
Klenóc (Klenocz, Gömör m.; Klenovec, Sz) 239
Kocsoba (Bihar m.; Alsókocsoba, Cociuba Mare, R) 151
Kolosvár lásd Kolozsvár
Kolozsvár (Kolosvár, Kolozs m.; Cluj-Napoca, R) 442
Konyár (Bihar m.) 130, 448
Kotormány 191, 192, 193, 199, lásd még Szentgyörgy
Körmöcbánya (Kemniz?, Kremnicza, Cremniciensis, Cremnicziensis, Kremniczy, Bars m.; Kremnica, Sz) 122, 123, 124, 125, 126
Körös (Köröss, Pest m.; Nagykörös) 493, 499, 507
Köszelszeg lásd Debrecen
Krasznahorka Hosszúrét lásd Hosszúrét
Krasznahorkaváralja (Krasznohorka, Váralylya, Gömör m.; Krásňohorské Podhradie, Sz) 310, 311, 356
Krasznohorka lásd Krasznahorkaváralja
Kunszentmárton (Jászkun ker.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 534
Küküllő (m.; R) 89
Kwkenntz lásd Pukkanz

L

Lacháza (Laczháza, Jászkun ker.; Kiskunlacháza, Pest m.) 457
Lándok lásd Lendak
Lehotka (Nagh Lehota, Nagy Lehota, Welka Lehota, Árva m.; Felsőlehota, Alsólehota; Horná Lehota, Dolná Lehota, Sz) 96, 97, 98, 100, 103, 105, 106
Lénártfalu (Lénártfala, Gömör m.; Sajólénártfalva; Lenartovce, Sz) 219
Lendak (Szepes m.; Lendak, Sz) 232
Lengyelország (Polska) 115

Letár (Bihar m.; Létavértes) 417
Léva (Levensis, Bars m.; Levice, Sz) 119, 128
vár 127
Levensis lásd Léva
Liptó (m., Liptov, Liptow, Luptow; Sz) 108, 109
Liptov, Liptow lásd Liptó
Luptow lásd Liptó
Lučka (Lucska, Gömör és Kishont m. vagy Szepesrét, Szepes m.; Sz) 108

M

Mád (Zemplén m.) 43
Madaras lásd Csíkmadaras
Madaras (Jászkun ker.; Kunmadaras, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 475, 513, 516, 517, 526, 527, 532, 533
faluháza 528
gátnál lévő csárda 481
malom 533
Madéfalva (Csíkszék; Csík m.; Siculeni, R) 194
Magasfalva (Alta villa, Vízoka, Hont m.; Magaslak; Vysoká, Sz) 453
Magyar Ország lásd Magyarország
Magyarország (Hungaria) 272, 301, 453, 466
Málé (Kis Sereny, Kisserény, Gömör m.; Serényfalva, Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 324, 326, 356
Máramaros (m., Maramarosiensis comitatus; R és U) 449, 450
Marczinfalu (Marczinfalva, Marczinfalvensis, Abaúj m.) 41, 42, 52, 53
Margita (Bihar m.; Marghita, R) 407
Mecenzéf (Meczenzeff, Abaúj m.; Medzev, Sz) 29, 30
Menaság (Csíkszék; Csíkménaság, Csík m.; Armășeni, R) 201
Mercse (Borsod m., Sajómercse) 325
Mester lásd Debrecen, Mester (utca)
Micske (Mitske, Bihar m.; Mișca, R) 152
Mihálytelek (Miháltelek, Jászkun ker.; Jásztelek, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 470
Mihálydi (Szabolcs m., Nyírmihálydi) 419
Minaj (Minay, Ung m.; Minaj, U) 296
Mind-Szent lásd Mindszent
Mindszent (Mintszent, Csíkmindszent, Csík m.; Misentea, R) 200, 202

Mintszent lásd Mindszent

Miskolc (Miskolcz, Miskólcz, Miskócz, Borsod m.) 25, 27, 169, 170, 171, 181, 182, 185, 186, 187, 498
piac 185

Mitske lásd Micske

Moha (Alsó-Fehér m.; Nagymoha, Nagy-Küküllő m.; Grînari, R) 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95

Moldva 451

Monor (Pest m.) 457

N

Nagy Bánya lásd Nagybánya

Nagy Falu lásd Nagyfalu

Nagy Herestin lásd Nagyherestény

Nagy Ida lásd Nagyida

Nagy Kálló lásd Nagykálló

Nagy Kászon lásd Kászon

Nagy Lehota lásd Lehotka

Nagy Lehotka lásd Lehotka

Nagy Szécs lásd Nagyszécs

Nagyad lásd Nagyod

Nagybánya (Nagy Bánya, Szatmár m.; Baia Mare, R) 442

Nagyfalu (Welki Wes, Árva m.; Veličná, Sz) 109, 110, 111, 115, 116

Nagyherestény (Nagy Herestin, Bars m.; Vefké Chrašťany, Sz) 119

Nagyida (Nagy Ida, Abaúj m.; Vefká Ida, Sz) 47, 48, 49, 50

Nagykálló (Nagy Kálló, Szabolcs m.) 374

Nagykun ker. (Districtus Majoris Cumaniae) 475, 497

Nagykunság 486, 494

Nagyléta lásd Letár

Nagymoha lásd Moha

Nagyod (Nagyad, Bars m.; Vyšné nad Hrohom, Sz) 127, 128, 129

Nagyszécs (Nagy Szécs, Bars m.; Alsószece, Dolná Seč, Sz) 127

Nána (Esztergom m.; Sz) 57

Németi (Némethi, talán Szatmárnémeti; Satu Mare, R) 377, 379

Németi lásd még Szatmár

Nížny Kubin lásd Alsókubin

Noszvaj (Noszvai, Borsod m.) 170

Nudabula (Nudabula, Nudabulensis, Gömör m.; Sajóháza; Nadabula, Sz) 244, 245

NY

Nyári Lehotka lásd Lehotka

Nyíri (Abaúj m.) 34

Nyustya (Gömör m.; Hnúšťa, Sz) 237

O

Ónod (Onod, Borsod m.) 170, 184

Osgyán (Gömör m.; Ožďany, Sz) 347, 350

P

Parajta (patak, láp, Bihar m.) 130

Partium Regni Hungariae (R) 88

Pásztó (Pasztoiensis, Heves m.) 454

Pata lásd Gyöngyöspata

Pelsőc (Pelsucz, Pelsücz, Pelsűcz, Gömör m.; Plesivec, Sz) 250, 251, 253, 254, 256, 330, 341, 342, 343, 351

Pere (Abaúj m.) 44, 46

Perkupa (Abaúj m.) 179

Péterfia lásd Debrecen, Péterfia (utca)

Pila, Pilensis lásd Fűrész

Poklat lásd Putnok

Polska lásd Lengyelország

Pongyék (Gömör m.; Cserepes; Hrnčiariska Ves, Sz) 238

Posoniensis lásd Pozsony

Poszoba (Gömör m.; Gömörszőlös, Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 328

Pozsony (Posoniensis, Pozsony m.; Bratislava, Sz) 296

Pukkanz (Kwkenntz, Bakabánya, Hont m.; Pukanec, Sz) 452

Putnok (Poklat, Putnok falva, Putnokfalva, Putnokiensis, Gömör m.; Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327

Cene kút 325

korcsma 325, 337

malom 322, 325, 326

mező 327, 364

pincék 328

rév 325, 326, 327

révészház 326, 327
templomkert 328
vár 323, 324
vártemplom 324
városi kút 328

R

- Radó, (Rádó, Rádóc, Bars m.; Radobica, Sz) 285, 296
Ragály (Gömör m.; Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 248, 249
Ráhó (Rahó, Gömör m.; Rimaránhó; Hrachovo, Sz) 235, 238, 239, 240, 241
Rákos (Csíkszék; Csíkrákos, Csík m.; Racu, R) 209
Ratka (Gömör m.; Ratková, Sz) 342
Ratkó lásd Ratka
Ratkószuha (Ratko Suzuha, Szuhensis, Gömör m.; Ratkovská Suchá, Sz) 235, 342, 343
Rima (folyó) 272, 276, 278, 280, 361
Rima Szombath, Rima Szombathiensis lásd Rimaszombat
Rimafűrész lásd Fűrész
Rimaszécs (Rimaszétés, Gömör m.; Rimavská Sec, Sz) 362
Rimaszombat (Rimaszombath, Rimaszombathiensis, Rima Szombath, Rima Szombathiensis, Gömör m.; Rimavská Sobota, Sz) 224, 229, 257, 259, 260, 261, 262, 266, 271, 272, 282, 285, 286, 287, 290, 292, 294, 295, 296, 308, 329, 336, 337, 338, 339, 344, 345, 346, 349, 350, 359, 362, 363, 364
céh 274
iskola 362
Jánosi kapu 283
kis híd 340
malom 279, 361
patak 266
piac 276, 279, 282
szőlő 269, 275, 280
szőlőhegy 269, 365
tanácsház 365
templom 280
városháza 283, 292, 346, 362
Rónapatak (Gömör m.; Rovné, Sz) 342
Rosál lásd Rozsály
Rozsály (Rosál, Abaúj m.) 67
Rozsnyó (Rosnaviae, Rosnaviensis, Rosnio Bannya, Rosno Banya, Rosniobanensis, Rosno-Bannya, Rosnobanya, Rosnoviensis, Rosnyó Bánya, Gömör m.; Rožňava, Sz) 219, 223, 230, 235, 244, 245, 250, 251, 320, 324
Csucsomi utca 230
kerti hidacska 230
malom 233
Sáffrán kert 230
temető 230
városháza 232
Rozsnyórudna lásd Rudna
Rudna (Gömör m.; Rozsnyórudna; Rudná, Sz) 224, 226, 227
Runya (Gömör m.; Rumince, Sz) 215
S
Sajó (folyó) 225
Sajóháza lásd Nudabula
Sajókaza lásd Kaza
Sajókeresztúr (Borsod m.) 187
Sámson (Samson, Hajdúker; Hajdúsámson, Hajdú-Bihar m.) 133, 135, 376, 377, 385, 387, 432, 448, 449
Sancta Crucis lásd Szentkereszt
Sáp (Bihar m.) 373, 374
Sárospatak (Sáros Patak, Sáros Patakiensis, Zemplén m.) 35
Sebespatak (Sebes patak, Gömör m.; Rožnavské Bystré, Sz) 226
Sedis Inferioris Csik lásd Alcsíkszék
Sedis Siculicalis Inferioris Csik lásd Alcsíkszék
Sepsi Szent Iván lásd Szentiván
Siculicalis Csik Inferioris lásd Alcsíkszék
Sisár (Zemplén m.; Hernádkak mellett) 185
Somos tető (domb Golop h.) 37
Sögöd (Suged, Sugeot, Csíkszék; Zsögöd, Csík m.; Jigodin, R) 188
Suensis lásd Fűrész
Suged lásd Sögöd
Sugeot lásd Sögöd
Sujta lásd Zsujta
Sz
Szabolcs (m., comitatus de Zabolcs) 372, 374
Szala (Szaliensis, Abaúj m.) 78, 79, 80, 81

- Száldobágy (Körösszáldobágy, Bihar m.; Săldăbagiu Mic, R vagy Szoldobágy, Bihar m.; Săldăbagiu de Barcău, R, avagy Hegyközszáldobágy, Bihar m.; Săldăbagiu de Munte, R) 447, 448
- Szalóc (Szalócz, Gömör m.; Slavec, Sz) 324
- Szamos (folyó) 381
- Szántó (Szantaiensis, Szántó, Szanto, Szent, Santoviae, Abaúj m.; Abaújszántó) 38, 39, 40, 51, 60
- Szárnya lásd Sztárnya
- Szatmár (Szatmár m.; Szatmárnémeti; Satu Mare, R) 135
- Szeged (Csongrád m.) 155, 212
- Szeghy (talán Bodrogszegi, Zemplén m.) 360
- Szendrő (Borsod m.) 161, 162, 168, 177
malomhíd 179
- Szent András lásd Szentandrás
- Szent Márton lásd Szentmárton
- Szent Mihály lásd Csíkszentmihály
- Szent Péter lásd Szentpéter
- Szent Thamás lásd Csíkszenttamás
- Szenta lásd Szántó
- Szentandrás (Szent András, Abaúj m.; Hernádszentandrás) 46, 56, 57, 58, 61
- Szentandrás (Hunyad m.; Sintandrei, R vagy Mezőszentandrás, Kolozs m.; Sîntu, R) 446
- Szentdomokos (Csíkszék; Csíkszentdomokos, Csík m.; Sîndominic, R) 206
- Szentes (Csongrád m.) 153, 154
- Szentgyörgy (Csíkszék; Csíkszentgyörgy, Csík m.; Ciucsîngeorgiu, R) 191, 200, 202, 205, lásd még Kotormány
- Szentimre (Al Csik Szent Imreh, Szent Imreh, Csíkszék; Csíkszentimre, Csík m.; Sîntimbru, R) 190, 191, 192, 199, 202, 204, 205
- Szentimre (Szent Imre, Heves m.; Tiszászentimre, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 527
- Szentiván (Sepsi szék; Szentivánlaborfalva, Háromszék m.; Sîntionlunca, R) 204
- Szentkereszt (Sancta Crucis, Bars m.; Garamszentkereszt; Žiar nad Hronom, Sz) 122, 123
- Szentkirály (Csíkszék; Csík m, Csíkszentkirály; Sîncraieni, R vagy Sepsiszentkirály, Sepsi szék, Háromszék m.; Sîncraiu, R) 188, 198, 205
- Szentkirály (Szent Király, Szentkirály, Gömör m.; Sajószentkirály; Král, Sz) 314, 356, 357
- Szentmárton (Al Csik Szent Márton, Csíkszék; Csíkszentmárton, Csík m.; Sînmartin, R) 188, 192, 193
- Szentpéter (Szent Péter, Borsod m.; Sajószentpéter) 364
- Szentlélek (Csíkszék; Csíkszentlélek, Csík m.; Leliceni, R vagy Kézdíszentlélek, Kézdiszék, Háromszék m.; Sinzieni, R) 188
- Szepes (m., Sz és L) 232
- Szépvíz (Csíkszék, Csík m.; Frumoasa, R) 204, 205, 206, 207, 208
- Szerencs (Zemplén m.) 37
- Sziberk (talán Szihelne, Árva m.; Sihelné, Sz) 91
- Szina (Abaúj m.; Abaújszina; Seňa, Sz) 65, 67, 68, 69, 77
- Szkáros (Gömör m.; Skerešovo, Sz) 215, 216, 217, 218
- Szoboszló (Hajdúker; Hajdúszoboszló, Hajdú-Bihar m.) 369, 428, 445, 446
- Sztárnya (Szárnya, Sztarnya, Gömör m.; Sajószárnya; Starna, Sz) 247, 335
- Szuha lásd Ratkószuha
- Szuhafő (Felső Suha, Suhafej, Gömör m.; Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256
- Szuhogy (Borsod m.) 255
- Szurdok (Abaúj m.) 47
- T
- Tállya (Zemplén m.) 43, 44, 52, 57, 70, 72
- Tamási (Thamási, Szabolcs m.; Nyíradony-Támásipusztá) 449
- Tápe (Csongrád m.) 211, 212, 213
- Taploca (Taplocza, Téplicze, Gömör m.; Jolsvatapolca; Gemerské Teplice, Sz) 238
- Téglás (Bihar m.) 368
- Telegd (Bihar m.) 140, 141, 142
- Telki Bánya lásd Telkibánya
- Telkibánya (Bánya, Telki Bánya, Abaúj m.) 34, 35
- Téplicze lásd Taploca
- Tësa (Tëssa, Hont m.; Nógrád m.) 453
- Thamási lásd Tamási

Tisza (folyó) 171, 172, 175, 176, 212
 Tisza Keszi lásd Keszi
 Tiszaörs (T. Őrsiensis, Heves m.) 534
 Tiszolc (Tiszolcz, Tiszocz, Tiszolczensis, Gömör m.; Tisovec, Sz) 235, 236, 237, 238, 239, 240, 242
 Töalmás lásd Almás
 Torna (Thornensis, Abaúj m.; Turnianske Podhradie, Sz) 56, 58, 59, 60
 Torna (m., Törnensis comitatus; Sz is) 21, 309
 Tornalja (Törnallya, Gömör m.; Šafárikovo, Sz) 168, 334, 335
 Tóth Almás lásd Almás
 Török Szent Miklós lásd Törökszentmiklós
 Törökország 460
 Török szentmiklós (Török Szent Miklós, Külső-Szolnok m.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 478, 493
 T. Őrsiensis lásd Tiszaörs
 Transsylvania, Transylvaniensis lásd Erdély
 Trencsén (Trencsinium, Trencsén m.; Trenčín, Sz) 453
 Tür (Tur, Külső-Szolnok m.; Mezőtúr, Jász-Nagykun-Szolnok m.) 505
 Túrkeve (Turkevi, Kevi, Külső-Szolnok m.; Jász-Nagykun-Szolnok m.) 474, 482, 535, 487
 templom 485
 Turoc (Turocz m.; Sz) 108, 109
 Tusnád (Csíkszék; Csík m.; Tuşnad, R) 204
 U, Ú
 Újbars (Uj Bars, Uj Barsiensis, Bars m.; Nový Tekov, Sz) 117, 118, 119
 Újfalú (Biharujfalusiensis, Bihar m.; Beretytyóújfalu) 133, 138, 139, 140
 Újfalva (Csíkszék; Gyergyóújfalu, Csík m.; Suseni, R) 199
 Újhely (Zemplén m.; Sátoraljaújhely) 72
 Újvár (Abaúj m.) 33, 34
 Újváros (Ujvaras, Ujvárass, Ujváross, Szabolcs m.; Balmazújváros, Hajdú-Bihar m.) 368, 375, 378, 381, 385, 386, 390, 394, 408, 424, 487, 490
 Ungvár (Ung m.; Uzshorod, U) 23

Úrmező (Ur Mezeiensis, Máramaros m.; Ruszke Pole, U) 449
 Uza Panyit (Gömör m.; Uzovská Panica, Sz) 253

V

Vacsárcsi (Csik Vacsárcs, Csíkszék; Csík m.; Văcăreşti, R) 205, 209
 Vagja (Abaúj ?) 72
 Vamcsod lásd Váncsod
 Váncsod (Vamcsod, Bihar m.) 136
 malom 137
 Vándorfalva lásd Várdotfalva
 Várad (Varadiensis, Bihar m.; Nagyvárad; Oradea, R) 148, 448, 450
 Várad Olaszi lásd Váradolaszi
 Váradolaszi (Várad Olaszi, Bihar m.) 143
 Várallya lásd Krasznahorkaváralja
 Várdotfalva (Várdotfalva, Csíkszék; Csík m.; Şumuleu, R) 207, 208
 Vásárhely (Hód Mező Vásárhely, Csongrád m.) 156, 210, 212, 123
 Vásonkő (Veszprém m.; Nagyvázsony) 115
 Velezd (Velezdiensis, Borsod m.; Sajóvelezd) 321, 322
 Veresvár lásd Vörösvár
 Vésék (Zemplén m.; Visk) 70
 Vesverés (Kisveszverés, Gömör m.; Malá Paloma, Sz vagy Nagyveszverés, Gömör m.; Gemerská Paloma, Sz) 224
 Világos (Arad m.; Şiria, R) 154, 155
 Visoly lásd Vizsoly
 Vizsoka lásd Magasfalu
 Vizsoly (Visoly, Abaúj m.) 65, 77
 Voldorff lásd Wolldorf
 Vörösvár (Veresvár, Bars m.; Červený Hrádok, Sz) 119, 120

W

Wolldorf (Voldorff, Felső Fehér m.; Dombos, Nagy-Küküllő m.; Văleni, R) 90
 Welki Wes lásd Nagyfalva

Z

Zabolcs lásd Szabolcs
 Zagyva lásd Zagyva

Zádorfalva (Gömör m.; Borsod-Abaúj-Zemplén m.) 245, 248, 249, 255, 256, 353, 354, 355

Zagyva (Zadgyva, folyó) 463

Zajezda (Varasd m, Budinščina, H) 148

Zalusán lásd Fazekaszsaluzsány

Zaránd (m., R) 137

Zaskó (Žassko, Árva m.; Zsaskó; Žaškov, Sz)

108, 109, 111, 112

Žassko lásd Zaskó

Zehesiensis (Zeherje, Gömör m.; Zacharovce, Sz) 242

Zemplén (m., Zempliniensis comitatus; Sz is) 36

Zilah (Zilaj, Szilágy m.; Zalău, R) 391, 394

Zilaj lásd Zilah

ZS

Zsögöd lásd Sögöd

Zsujta (Sujta, Abaúj m.) 31, 32, 33, 34, 83

FÜGGELÉK

ABAÚJ-TORNA VÁRMEGYE

1. 1660. április 26., Kassa	
Kassa város vizsgálata Szántai Mihályné ellen	21
2. 1686. augusztus 27., Kassa	
Kassa város határozata a boszorkányok felkutatásáról	24
3. S. d. [18. sz.]	
Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal és magzatai elhajtásával vádolt Suska, Berczik Jánosné szolgálója ellen	24
4. 1700.	
Vizsgálat egy lakatról, amelyet egy koldusnál találtak (Töredék)	29
5. 1713. május 18., Jászó	
Jászó mezőváros vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Harkovszkiné Jászai Éva ellen .	30
6. Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Tóth Mihály felesége, Szabó Erzsébet ellen	
1715. március 8., Zsujta	31
1715. április 4., Telkibánya	34
7. 1715. július 4., Kassa	
Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Lengyel Gáspárné, Keszloch Marietta és Faga Tásuné ellen	36
8. 1715. szeptember 15., Kassa	
Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Almási Mihály özvegye, Tóth Katalin, Hegedüs Mátyás özvegye, Varannay Erzsébet, Soltész András özvegye, Szabó Katalin és Molnár avagy Türoczy Éva ellen	38
9. 1718. június 18., Büd	
Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Perei Kis Jánosné ellen	44
10. 1718. június 22., Kassa	
Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Galajda Mátyásné Orosz Éva, Kis Jánosné és Tóth Katalin ellen	46

11. Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Deres István, majd Soltész András özvegye, Szabó Katalin ellen 1721. szeptember 1. Szántó Abaúj vármegye tanúvallatása a boszorkánysággal vádolt Szabó Katalin perében .. 1721. szeptember 15., 16., Kassa Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Szabó Katalin ellen.....	51
12. 1736. február 9., Kassa Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Balogi Kis Mária és társai ellen	55
13. 1747. július 4., Kassa Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Gulyás Andrásné és társai ellen	64
14. Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Oláh János özvegye, Kardos Katalin ellen 1750. június 30., Szala Abaúj vármegye vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Oláh János özvegye, Kardos Katalin ellen..... 1750. szeptember 3., Kassa	78 78
15. 1757. június 18., Héce Abaúj vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Budai Péterné Szabó Zsófia ellen ...	83

ALSÓ-FEHÉR VÁRMEGYE

16. 1688. március 4., Moha Alsó-Fehér vármegye vizsgálata Szabó Istvánné és Horvát Demeterné ellen	88
---	----

ÁRVA VÁRMEGYE

17. 1689. június 14., Chlebnice Árva vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Mandraczka Dorottya ellen	96
18. Árva vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Kornutka Anna ellen 1727. március 17., Alsókubin	107
1727. március 28., Nagyfalu	109
19. 1727. március 28., Nagyfalu Árva vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Polyák Éva ellen.....	111
20. 1732. június 21., Nagyfalu Árva vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Klinovszky Jakab ellen	115

BARS VÁRMEGYE

21. 1722. január 22., Újbars	
Bars vármegye tanúvallatása a boszorkánysággal vádolt Szabó István halála ügyében	117
22. 1722. november 23., Kisvezekény	
Bars vármegye tanúvallatása a boszorkánysággal vádolt Óvári Miklós felesége, Nyíresi Zsuzsanna ellen	119
23. 1727. szeptember 22., Bartos Lehotka	
Bars vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Hrabovszky Anna ellen	121
24. 1728. szeptember 19., Nagyd	
Bars vármegye tanúvallatása a boszorkánysággal vádolt Töt Anna ügyében	127

BIHAR VÁRMEGYE

25. Bihar vármegye vizsgálata a kurvasággal, gyermekgyilkossággal és boszorkánysággal vádolt Sipos Istvánné ügyében	
[1712.]	129
1712. szeptember 30.	131
1712. október 2., Hencida	132
26. 1714. január 6., Újfalu	
Bihar vármegye vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Sólyom Istvánné Buda Ilona ügyében	133
27. [1715] Gyarmat	
A gyarmati magisztrátus levele Bihar vármegye szolgabírájához a boszorkánysággal vádolt Fazekas Mátyásné ügyében	136
28. 1752. március 21., Biharújfal	
Bihar vármegye vizsgálata a varázslással vádolt Melákné cigányasszony ügyében	138
29. 1752. június 16., Telegd	
Telegd mezőváros magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Dobos Mihályné ellen	140
30. Bihar vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Szilágyi Pál felesége, Vásárhelyi Judit és szolgálója, Kocsis Anna ügyében	
1752. december 10., Kismarja	142
1752. december 11., Váradolaszi	143
1752. december 12., Kismarja	
A vádlott válasza a tanúvallomásokra	145
31. Kismarja mezőváros vizsgálata Mészáros Istvánnénak Szabó Gáspár és felesége ellen indított perében	
1763. január 27., Kismarja	146
1763. február 4., Kismarja	147

32. 1763. november 24., Gyula	
A váradi püspökség vizsgálata Galbács János gyulai bíró és felesége, Pécsi Zsófia válóperében	148
33. 1765. november 27., Kismarja	
Kismarja mezőváros vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Panyolai Mihályné ügyében	157

BORSOD VÁRMEGYE

34. 1675. augusztus 3., Szendrő	
Borsod vármegye vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Kis Panna ellen	161
35. 1676. július 11., Diósgyőr	
Borsod vármegye vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Szabó Györgyné ügyében	168
36. 1690. március 10., Miskolc	
Méray Gergely özvegye, Érsek Anna becsületsértési pere Paraszniai Kovács Mihály ellen Miskolc mezőváros bírósága előtt	169
37. 1714. június 20., Miskolc	
Borsod vármegye pere a boszorkánynak tartott Boda Dorkó meggyilkolásával vádolt Molnár András ellen	171
38. 1717. június 21., Szendrő	
Szendrő mezőváros vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Szendreiné ellen	177
39. 1722. február 12., Miskolc	
Borsod vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Balog Éva ellen	181
40. 1787. június 12., Miskolc	
Miskolc város magisztrátusának vizsgálata Budai Mátyásnénak menyé, Nani Zsuzsanna ellen indított becsületsértési perében	185

CSÍK VÁRMEGYE

41. 1649. július 10.	
Burián Jánosné becsületsértési pere Kaczios István ellen	188
42. 1653.	
András Péterné becsületsértési pere Mihály Ferencné ellen	188
43. 1666. augusztus 14.	
Apor István pere Gáspár Tamásné ellen	188
44. 1682. július 4.	
Henter Benedek becsületsértési pere Bodó Pálné ellen	189
45. 1684. december 2.	
Simon Istvánné becsületsértési pere Csató Györgyné ellen	189
46. 1685.	
Darvas Jánosné becsületsértési pere Simon Péter ellen	189

47. 1686.	
Sándor János becsületsértési pere Sándor Jánosné ellen	190
48. 1696. július 10.	
Bánkfalvi Szeben Györgyné becsületsértési pere István Deákné ellen	190
49. 1699. január 14., Bánkfalva	
Csikszék pere a boszorkánysággal vádolt Mihály Péter Deákné Gergely Margit ellen ..	192
50. 1699. március 6., Szentgyörgy	
Csikszék pere a boszorkánysággal vádolt Pakulár Mihályné ellen	200
51. 1702. március 2., Csíkszereda	
Csíkszereda mezőváros pere a paráznasággal és boszorkánysággal vádolt Dénes Jánosné Katalin ellen	202
52. 1709. október 23.	
Nagy Andrásné birtok- és becsületsértési pere Bíró István ellen.	203
53. 1722. december 3., Szentimre	
Henter László becsületsértési pere Boldizsár Mihály ellen	204
54. 1722. december 5., Szépvíz	
Ványolós Istvánné becsületsértési pere Kósa Lőrincné ellen	204
55. 1723. február 25., Szentimre	
György Pálné és Csiszér Istvánné becsületsértési pere Benedek István ellen	205
56. 1726. április 2., Szépvíz	
Péter Andrásné becsületsértési pere Imreh Mátyásné ellen.	205
57. 1731. június 26., Szépvíz	
Balla Ferenc kártérítési pere Kedves Miklósné ellen	206
58. 1732. október 21., Szépvíz	
György Bálint és felesége becsületsértési pere Bott Mihály és felesége ellen	206
59. 1733. október 2., Szépvíz	
Csikszék pere a paráznasággal, sodomiával és boszorkánysággal vádolt Fazakas Mátyásné ellen	207
60. 1733. október 27., Szépvíz	
Szabó Lőrincné becsületsértési pere Ferencz Istvánné ellen	208
61. 1733. november 3., Szépvíz	
Gáll Mihály és felesége becsületsértési pere Szőcs Márton és felesége ellen	208
62. 1762. május 8.	
Balázs Sámuel becsületsértési pere Endes Klára ellen	209
63. 1779. április 4., Rákos	
Balázs Józsefné pere Nikolai Gábor ellen	209

CSONGRÁD VÁRMEGYE

64. 1749. augusztus 13., Hódmezővásárhely	
Csongrád vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Szűcs Istvánné Csur Anna és Szabados Istvánné Németh Katalin alias Csonka Puskás ellen	210

GÖMÖR ÉS KISHONT VÁRMEGYE

65. 1655. [december 2. előtt]	
Lovas Lászlóné Lóczy Judit becsületsértési pere Zsoldos Istvánné Kertész Ilona ellen Gömör vármegye bírósága előtt	215
66. Rozsnyó mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Varga Kristófné, Csacsán Márta, Atlacz Istvánné és Serfőző Lukácsné ellen 1676. június 19., Rozsnyó	219
1676. Rozsnyó	223
67. 1677. július 6., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Gyarmathy György ellen (Töredék)	229
68. 1691. június 18., Rozsnyó	
Rozsnyó mezőváros vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Serfőző Lukács özvegye, Lukács Katalin ellen	230
69. 1717. január 26., Ráhó	
A kishonti kerület meginti a szuhai plébánost egy boszorkánysággal vádolt fazekas zaluzsányi asszony kiszabadítása miatt	235
70. 1717. június 17., Fűrész	
A kishonti kerület pere a boszorkánysággal vádolt Vargovech Dorottya ellen	235
71. 1718. július 1., Berzéte	
Gömör vármegye magisztrátusának vizsgálata a berzéteiek által boszorkánysággal gyanúsított és ezért vízpróbának is alávetett Pásztor Györgyné ügyében	242
72. 1721. szeptember 13., Rozsnyó	
Rozsnyó mezőváros vizsgálata a varázslással vádolt Stanisovsky Kata ügyében	244
73. 1723. június 3., Zádorfalva	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Pásztor András és felesége, Rákosi Marin ellen	245
74. 1727. augusztus 24., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata Szabó Istvánné Tornynos Katának Bálint Andrásné, Török Istvánné és Töréki Zsófia ellen indított becsületsértési perében	257
75. 1727. szeptember 2., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata Pásztor Jánosnének Borbély Györgyné Foktövi Erzsébet ellen indított becsületsértési perében	261
76. 1728. [március], Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Rehu Suska ellen	262
77. 1728. március 25., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros pere Kenyeres Zsófia és Kenyeres Katalin ellen	271
1728. május 19., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Kenyeres Zsófia ellen	308
78. 1730. június 19. Hosszúrét	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Körössi Jánosné ellen	310

79. 1732. január 28., Rozsnyó	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Jósa György özvegye, Nagy Dorottya ellen	320
80. 1736. június 29., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros pere a becsületsértéssel vádolt Molnár Ádámné ellen	329
81. 1741. november 29., Királyi	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Barta Istvánné Tököly Dorottya ellen	330
82. 1743. Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata Szuhai Istvánnénak Szkárosi Istvánné elleni perében.	336
83. 1745. március, Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata Brezniai Mártonnénak özvegy Tuba Jánosné ellen indított perében.	338
84. 1745. november 23., Pelsőc	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Szuhács András ellen.	341
85. 1746. Rimaszombat	
Murányi Zsófia becsületsértési pere Gátsi János ellen Rimaszombat mezőváros bírósága előtt.	344
86. 1748. szeptember 10., Rimaszombat	
Szűcs Mátyásné Polonkai Katalin becsületsértési pere Dersi Istvánné Kálnai Erzsébet ellen Rimaszombat mezőváros bírósága előtt.	344
87. 1750. május 11., Pelsőc	
Gömör vármegye pere a boszorkánysággal vádolt Nagy Miklósné Szilvássi Erzsébet ellen	351
88. 1750. július 7., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Tóth Mihályné ellen ..	359
89. 1750. szeptember 1., Rimaszombat	
Rimaszombat mezőváros vizsgálata Rátkai Györgynének Szabó Albert Mihály ellen indított perében.	363

HAJDÚ VÁRMEGYE

90. 1718. június 11., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Szabó Kata ügyében	368
91. 1719. április 19., Földes	
Iratok a paráznasággal és boszorkánysággal vádolt Vincze Mihályné ügyében	372
92. 1725. február 9. előtt., Debrecen	
Debrecen város pere a boszorkánysággal vádolt Rácz Mártonné ellen	374
Rácz Mártonné instantiájára anno 1725. die 1. Maii.	383
93. 1725. december 4., Debrecen	
Debrecen város pere a boszorkánysággal vádolt Bartha Andrásné Balássy Erzsébet ellen	389

94. 1727. július 5., Hajdúböszörmény	
Hajdúböszörmény mezőváros vizsgálata Faragó Mihályné ellen	400
95. 1730. március 20., Debrecen	
Debrecen város vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Jóna Mihályné ellen.	401
96. Debrecen város vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Vezendi Andrásné Gyarmathi Katalin ellen	
1730. március 21., Debrecen	417
1730. március 25., Debrecen	419
97. 1730. március 21., Debrecen	
Debrecen város tanácsának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Nagy Andrásné Juhász Katalin ellen	422
98. 1733. április 20., Hajdúszoboszló	
Hajdúszoboszló mezőváros levele Debrecen városnak a boszorkánysággal vádolt Kovács Andrásné Pataki Anna ügyében	428
99. Kéri Jánosné Szilágyi Juditnak Kovács Mihály özvegye, Malmos Katalin és leánya, Katalin ellen indított becsületsértési pere Debrecen város bírósága előtt	
1737. október 2., Debrecen	
Debrecen város vizsgálata Kéri Jánosné Szilágyi Juditnak Kovács Mihály özvegye, Malmos Katalin és leánya, Katalin ellen indított becsületsértési perében	429
1737. október 7., Debrecen	431
100. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Arany Györgyné Sándor Erzsébet ügyében	
1740. szeptember 24., Debrecen.	431
1741. július 31., Debrecen	432
1742. március 6., Debrecen	432
101. 1741. július 29., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Ádám vajda és Rostás Boldizsár cigányok ügyében.	433
102. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Mózes Jánosné Nagy Anna ügyében	
1741. szeptember 9., Debrecen.	433
1741. szeptember 30., Debrecen.	434
103. 1741. szeptember 30., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Szakolyi Mihályné Oláh Mária ügyében.	434
104. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Seres Györgyné Pap Erzsébet ügyében	
1741. október 7., Debrecen	435
1741. október 14., Debrecen	435
105. 1741. november 25., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Fábi Péterné Buzás Katalin ügyében	436

106. 1742. február 23., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Finta Jánosné Fejér Katalin és Csutó Jánosné Nagy Anna ügyében.....	436
107. 1742. augusztus 15., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a becsületsértéssel vádolt Bányai Jánosné Fülöp Katalin ügyében	437
108. 1743. január 26., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Mártonné (az-előtt Vajasné) Rézmíves Sára cigányasszony ügyében.....	437
109. Debrecen város pere a varázslással vádolt Kis János ügyében	
1743. február 2., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Kis János ügyében	438
1743. február 2., Debrecen	
Tabajdi János által a debreceni magisztrátusnak benyújtott biznyságlevél a varázslással vádolt Kis János ügyében	440
1748. január 13., Debrecen	440
110. 1743. március 2., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Ungvári Mihályné ügyében	441
111. 1743. szeptember 12., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Perje Jánosné ügyében	441
112. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Szatmári Sámuelné Busi Erzsébet bába ügyében	
1744. április 25., Debrecen.....	442
1744. április 18., Debrecen.....	442
1744. május 2., Debrecen.....	444
113. 1744. szeptember 26., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Czégényné ügyében	444
114. 1745. március 22., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Csutóné ügyében ..	445
115. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Farkas Erzsébet ügyében	
1745. július 31., Debrecen	445
1745. augusztus 28., Debrecen.....	446
116. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Nagy Andrásné Nagy Anna ügyében	
1746. február 19., Debrecen.....	446
1746. február 26., Debrecen.....	447
117. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Száldobágyi Szatmári György ügyében	
1746. március 10., Debrecen	447
1746. március 12., Debrecen	448

118. 1746. július 8., Sámson	
A sámsoni tanács levele Bihar vármegye szolgabírájához a boszorkánysággal vádolt Nagy	
Andrásné és egy oláh asszony ügyében	448
119. Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Nagy Lászlóné	
Kovács Klára ügyében	
1747. december 2., Debrecen	449
1747. december 9., Debrecen	449
1748. február 17., Debrecen.....	450
120. 1748. július 20., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Sánta Istvánné	
Orbán Anna ügyében	450
121. 1749. december 15., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Oláh Jánosné	
bába ügyében	450
122. 1758. április 8., Debrecen	
Debrecen város magisztrátusának vizsgálata a varázslással vádolt Szarvas Andrásné	
Tót Katalin ügyében	451

HONT VÁRMEGYE

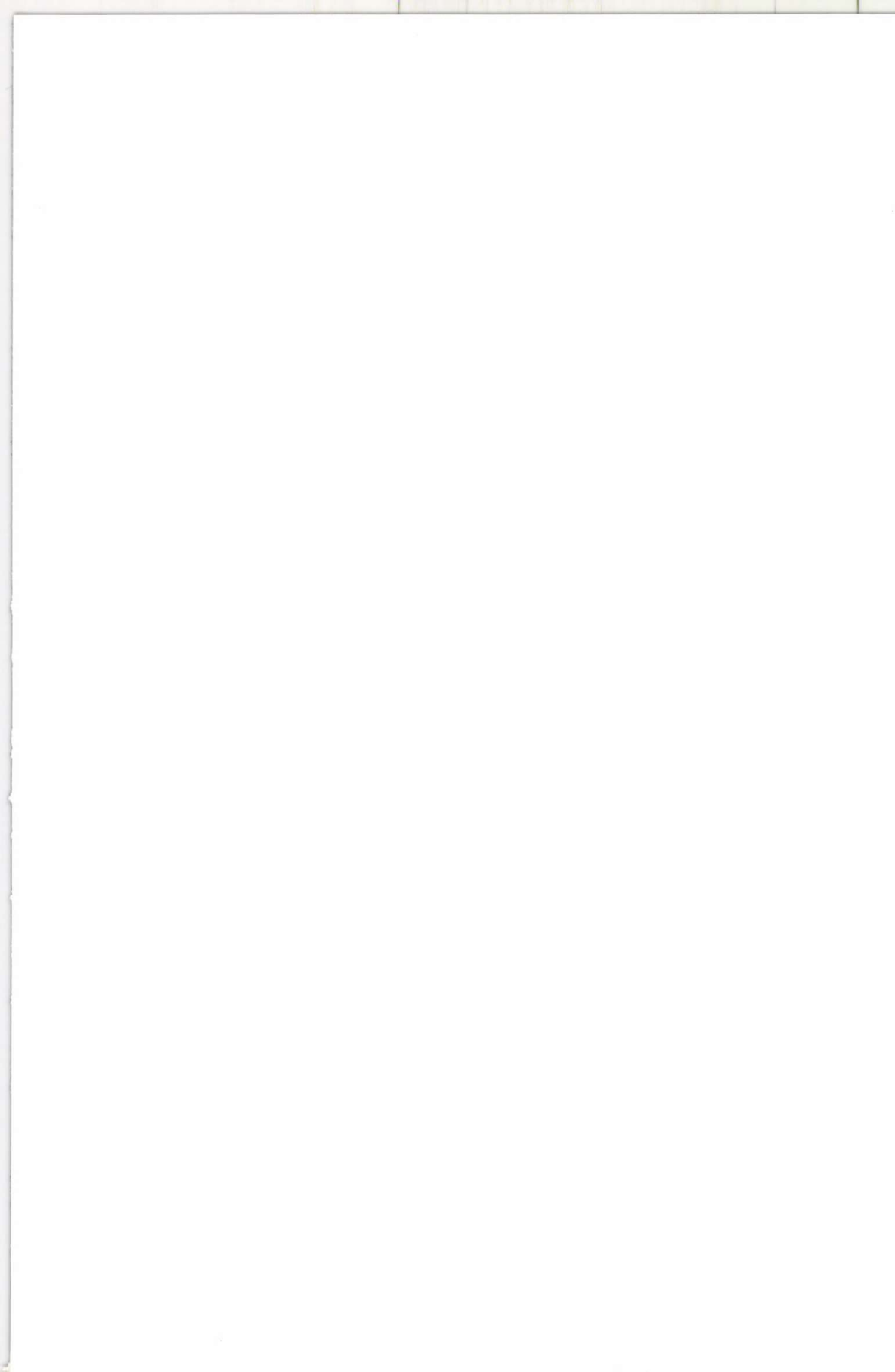
123. 1520. július 3., Magasfalu	
Magasfalu vizsgálata boszorkányok ügyében	452
124. 1758. július 17., Kemence	
Hont vármegye közgyűlése. A helytartótanács VI. 15-i levele értelmében a boszorkány-	
sággal vádolt, őrizetben tartott személyekről jelentést kell tenni a kancelláriának az	
elfogatás indoklásával. Ehhez kapcsolva van néhány leírás, közte Brukker Kataliné,	
aki az ostyát kincskeresésre akarta használni	453
125. 1759. november 14., Kemence	
Hont vármegye ítélete a boszorkánysággal vádolt Pásztor János ellen.....	453

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK VÁRMEGYE

126. 1707. július 29., Jászberény	
A jázsági bírák pere a boszorkánysággal vádolt Lakos Györgyné Töth Annók, Hapsi	
Kata, Csuka András és a kis ceglédi asszony ellen.....	455
127. Jászberény mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Veres Kata ellen	
1715. szeptember 1., Jászberény	
A boszorkánysággal megvádolt Veres Kata jászberényi lakos megfogadja, hogy	
felhagy minden rossz cselekedetével	458
1715. október 23., Jászberény	
Ítélet a boszorkánysággal vádolt Veres Kata jászberényi lakos ügyében	459

128. 1728. május 3., Jászberény	
Jászberény előljáróságának vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Töt Erzsébet ügyében	460
129. Jászladány mezőváros pere a boszorkánysággal vádolt Keskeny Kata ügyében	
1728. augusztus 1., Mihálytelek	
Tanúkihallgatások a boszorkánysággal vádolt Keskeny Kata ügyében	470
1728. szeptember 6., Eger	
Tanúkihallgatások a boszorkánysággal vádolt Keskeny Kata ügyében	471
130. 1742. június 12., Jászkisér	
Jászkisér mezőváros vizsgálata Pogány Andrásné perében.	472
131. 1743. március 1., Túrkeve	
Túrkeve mezőváros tanúkihallgatása a boszorkánysággal vádolt Kelemen Istvánné és Vámos Istvánné ügyében	474
1. Martii 1743.	
132. 1747. december 5., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Duus Andrásnak Sörös Istvánné ellen indított perében	475
133. 1748. december 9., Túrkeve	
Túrkeve mezőváros vizsgálata Révész Istvánnénak Somodi Jánosné ellen indított perében	482
134. A Jászkun kerület pere a boszorkánysággal vádolt Szűcs Jánosné Kovács Erzsébet és társai ügyében.	
1749. június 9., Kisújszállás	
A Jászkun kerület vizsgálata a boszorkánysággal vádolt Szűcs Jánosné Kovács Erzsébet és társai ügyében.	486
1749. szeptember 11., Karcag	
A Jászkun kerület pere a boszorkánysággal vádolt Szűcs Jánosné Kovács Erzsébet és társai ellen	494
135. Nagy Simonné Bíró Katalin, továbbá Sörös Istvánné Bíró Gáspárné ellen indított pere Kunmadaras mezőváros bírósága előtt	
1753. január 30., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Nagy Simonné Bíró Katalin, továbbá Sörös Istvánné Bíró Gáspárné ellen indított perében	513
1753. március 14., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Nagy Simon és felesége, továbbá Sörös Istvánné Bíró Gáspárné ellen indított perében	516
136. Sörös Istvánnénak Zaka János és felesége ellen indított becsületsértési pere	
Kunmadaras mezőváros bírósága előtt	
1753. március 14., Kunmadaras	
Perhalasztás Sörös Istvánnénak Zaka János és felesége ellen indított perében	517
1753. március 17., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Sörös Istvánnénak Zaka János és felesége ellen indított perében	517

137. Jászapáti mezőváros tanácsának vizsgálata Demjén Ferencnek Kis Pálné elleni becsületsértési perében	
1753. december 21., Jászapáti	518
1754. január 26., Jászapáti	519
1754. január 18., Jászapáti	520
1753. december 22., Jászapáti	521
1754. február 11., Jászapáti	523
1754. február 16., Jászapáti	525
138. 1760. július 21., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Bíró Gáspárnénak Farkas Jánosné ellen indított perében	526
139. 1761. május 20., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros vizsgálata Farkas Jánosnének Bíró Gáspárné ellen indított becsületsértési perében	527
140. 1762. október 26., Jászkisér	
Jászkisér mezőváros tanúkihallgatása Gödér Andrásné becsületsértési perében	529
141. 1772. január 22., Jászapáti	
Jászapáti mezőváros vizsgálata Fazekas Andrásné Buday Annának Bíró Mártonné özvegye, Varga Anna elleni becsületsértési perében	530
142. 1772. január 22., Kunmadaras	
Kunmadaras mezőváros határozata Kádár Jánosnének Olajos Andrásné elleni becsületsértési perében	532
143. 1772. november 6., Kunmadaras	
Tanúkihallgatás Kis Ferencnének Nemes Mihályné elleni becsületsértési perében	533
144. 1788. október 24., Kunszentmárton	
Kunszentmárton mezőváros végzése Prezman Katalinnak fia, Gabis József ellen indított becsületsértési perében	534
145. 1789. október 1., Karcag	
Karcag mezőváros tanácsának határozata Medgyesi Andrásné karcagi lakos megboszorkányozása ügyében	535
146. 1812. július 14., Túrkeve	
Körösi Erzsébet becsületsértési pere Karantsi András ellen Túrkeve város bírósága előtt	535

1800 Ft

A kötet Komáromy Andor és Schram Ferenc forráskiadványainak folytatása, illetve kiegészítése: százharminckét 1520 és 1787 között lefolytatott per szövegét tartalmazza vármegyénkénti bontásban. Elődeinél annnyival nyújtja többet, hogy nemcsak a perek vádbeszédeit tartalmazza, hanem – ahol ez lehetséges – a per teljes anyagát, tehát a védőbeszédet is. A kötet gyűjtői olyan – például szlovákiai – levéltárak anyagában is kutathattak, ahol korábban nem folytak ilyen irányú munkálatok. A kiadvány minden olyan pert közöl, amelyben a vádemelés boszorkányság miatt történt, de publikálja azokat a becsületsértési pereket is, amelyekben valakit a „boszorkány” szóval sértettek meg, mert ezek is sok információval szolgálnak a boszorkányság jelenségköréből.

9 789635 061167